Tito Livio

B.C.R.S.
MSS.
FONDO
NONCEALE
8
PALERMO

B.C.R.S.
MSS.
FONDO
MONREALE
8
PALERMO

~~XVII. D. 35.~~
XXV. F 31.

Fondo Monreale 8

8
XXV. F. 31.

F M 8

Donum et munificentia Excell.mi et Rmi
Joannis Petri Gallotti Regij Gnobii Monachi
Episcopi Arcadiopolitani.

BIBLIOTECA NAZIONALE
PALERMO

T. Liui ab urbe cdita libri primi proemiū incipit feliciter.

Facturusne sim operepreciū si a primordio urbis res populiromani perscripserim: nec satis scio: nec si sciam dicere ausim. Quippe qui tum ueterem tum uulgatam rem esse uideā: dum noui semper scriptores aut in rebus certius allaturos aliquid se: aut scribendi arte rudem uetustatem superaturos credunt. Vtcunq; erit: iuuabit tamen rerum gestarum memorie principis terrarum ppli: pro uirili parte me ipm consoluisse. Et si in tanta scriptorum turba mea fama in obscuro sit: nobilitate ac magnitudine eorum qui nōi officiant meo: me consoler. Res est preterea et immensi operis vt que supra septingentesimū annū repetatur: et que ab exiguis profecta initijs cō creuerit: ut tam magnitudine laboret sua et legentium plerisq; haud dubito quin prime origines proximaq; originibus minus prebituri uoluptatis sint festinantibus ad hec nouа quib; iampdiu ptalentis ppli uires se ipe obteruant. Cōo ḡt hoc quoq laboris premiū petam: uti me á conspectu malorum q nīri tot p annos uidit etas: tantusp certe dum prisca illa tota mente repeto: uacuum omnis exps cure que scribentis animum eā non flectere á uero: sollicitum ñ efficere possit: que ante conditam condendamue urbem poeticis magis decora fabulis q incorrupta rei ḡstaq; monumentis traduntur: ea nec affirmare nec refellere in ño est. Datur hec uenia antiquitati: ut miscēdo humana diuinis primordia urbium augustiora faciat. et si cui ppło licere oportet consecrare origines suas: et ad deos referre auctores: ea belli gloria est pplo romano: ut cum suum conditoris q; sui parentē martem potissimum ferat: tam & hoc gentes humane patientur: equo ño q̄ impium patiuntur. Sed et hec & his similia utcunq; ādiuersa aut existimata erunt haud i magno equidem ponam discrimine. Ad illa ñ pro se q̄sq; acriter intendat animum: que uita: qui mores: per quos uiros: quibusq; artibus: domi militiaeq; et partū et auctū imperium sit. Labente deinde paulatim uidebit disciplina dein pausatum uidebit dissidentes primo mores sequatur ño deinde ut magis magisq; lapsi sint: tum ire coeperint paruos donec ad hec tpa quibus nec uitia nīa nec remedia pati possumus peruentū est. Hoc illud est precipue in cognitione rei salubre ac frugiferum

unde fedū ceptu omnis te exempli documenta in illustri posita monumento intue
ri. inde tibi tuaq; rap. quod uitare capias. foedum exitu quod
uites. Ceterum aut me amor negocy suscepti fallit: aut nulla
unq; resp. nec maior nec sanctior. nec bonis exemplis ditior fuit.
Nec in quā ciuitatē tam sero auaricia. luxuriaq; īmigrarunt. nec
ubi tantus aut tam diu pauptati ac parsimoniae honos fuit. adeo
q̄to rem minus. tanto minus cupiditatis erat. nūp diuitiae auā
riciam: et habundantes uoluptates desyderiū p luxū atq; li
bidinem pereundi pdendiq; oia inuexere. Sed querele ne tū qdē
grate futurae: cum forsitan & necessariae erūt. ab initio certe ti
te ordiendae rei absint: cum bonis omnibus uotis q̄ & pcatōrib⁹ potius
deor⁹ dear⁹q; si ut poetis nobis q̄ mos est. libentius incipemus: ut
ursis tantu opis successus pspe⁹ darent.

T. Liuii ab urbe condita liber primus incipit feliciter

Am primū oūm satis constat troia capta in ceteros saeuitū
se troianos: duobus Aeneae Antenoriq; & uetusti iure hospi
tij: et qa paas: reddendaeq; helenae semp auctores fuerāt oē
ius belli achiuos abstinuisse. Casibus deinde uariis Anteno
rem cum multitudīe henetum q seditione ex paphlagonia pulsi.
& sedes et ducem rege philomene ad troiam amisso querebant:
uenisse in intimum maris adriatici sinū. euganeosq; q inter ma
re alpesq; incolebāt: pulsis henetos troianosq; eas tenuisse tras.
et in quem primo egressi sunt locū troia uocatur. Pagoq; in
de troia est nomen. Gens uniuersa veneti appellati. Aeneaz ab
simili clade domo pfugum: sed ad maiora rer⁹ initia ducētib⁹
huius primo in macedoniam uenisse: inde in siciliam q̄rentem
sedes delatum. ab sicilia classe Laurentē agrū tenuisse. Troia
et huic loco nomen est. Ibi egressi troiani: ut q̄bus ab īmenso pe
errore nichil p̄ter arma & naues supesset. cum pdam ex agris
agerent. Latinus rex aborigenesq; q tum ea tenebat. loca: ad ar
cenda ui aduenar⁹ armati ex urbe atq; agris concurrūt. Duplex
deinde fama est. Alij plio victū Latinum pace cum aenea dein
de affinitate iunxisse tradunt. Alij cum instructe acies starent:
prius q̄ signa canerent. p̄cessisse Latinū inter primores ciu
emq; aduenar⁹ euocasse ad colloquiū: pactaq; deinde qui
mortales essent: unde: aut quo casu pfecti domo: qdue q̄rentes

multitudine

in agrum Laurentē exissent: postq̄ audierit troianos ee duce
aeneam filium anchise & ueneris cremata pria & domo pfugos.
sedē condendaeq; urbi locū querē. et nobilitatē admiratū genus
uiriq; et aium tam bello uel paci paratū dextē data fidem fute
amicitiae sanxisse. Inde foedus ictū inter duces: inter exercitus.
salutatione factā. aeneam apud Latinū fuisse in hospitio. Ibi Latinū
apud penates deos domesticū pi. adiunxisse foedus: filia Aeneae
in matrimoniū data. Ea res utiq; troianis spem affirmat. Tandez
stabili certaq; sede finiendi erroris oppidū condent. Aeneas ab noie
uxoris Lauinū appellat. Breui surps q̄ uirilis ex nouo mīrimo
nio fuit. cui ascanio parentes dixere nomen. Bello deinde abo
rigines troianiq; simul petiti. Turnus rex rutulor⁹ cui pacta Lauī
nia ante aduentū Aeneae fuerat: p̄latū sibi aduenā egre patiens
simul Aeneae Latinoq; bellum intulerat. Haud dubia acies ex eo certami
ne Latio abiit: victi rutuli. Victores aborigines troianiq; ducē Lati
num amisere. Inde Turnus rutuliq; diffisi rebus ad florentes etrū
scor⁹ opes megentiumq; eor⁹ regē confugiunt. qui cher⁹ opulento ui
oppido imperans tam inde ab initio minime lactus: nouae origine
urbis & tum numo plus q̄ satis rutuis cet accolis. rem troianā crescē
tem haud omnium socia arma rutulis iunxit. Aeneas aduersus
tanti belli terrorē ut aios aborigenū sibi conciliaret: ne sub eodez
iure solum: sed et nomine omnes essent. Latinos utriq; gētē appella
uit. nec deinde aborigines troianis studio ac fide erga regem Aeneā
cessere. Haud secus his animis coalescentibus in dies magis duorū pplor⁹ Aeneas
q̄q̄ tanta opibus etruria erat: ut non terras solū sed mare et per
totam italiae longitudinē ab alpibus ad fretum siculum fama no
minis sui implesset. tamen cū moenibus bellū ppulsare posset. in
acien copias eduxit. secundum inde p̄lium Latinis: Aeneae etiā
ultimum operum mortaliū fuit. Situs est quencūq; eum dici uis
fas q̄. est sup numicij fluminem. Iouē indigetē appellant. Nundum
maturus imperio Ascanius aeneae filius erat. tñ id imperii ei ad pube
rem aetatem incolume mansit. Tantus tutela muliebri tanta in
doles in Lauini erat. Res Latina et regnū auitū pernumq; puero
fuit. haud ambigam. qs ea rem tam ueterem p certo affirmet: hic
ne fuerit Ascanius. an maior q̄ hic: creusa matre troia incolumi
natus comesq; inde pricae fugae: quem ullum eundem Iulia gens

I

auctorem nominis sui nuncupat. Is Ascanius ubicunq; & quacūq;
mīe genitus certe natum aenea constat. Abundante latinq; mlti-
tudine florentē iam ut tum erant: atq; opulentā urbē maiori seu
nouerce reliqt: nouam ipe aliam sub albano monte condidit: quae
ab situ porrecte in dorso urbis longa alba appellata est. Inter lau
nīū et albalongam coloniam deductā triginta fermē interfuere
anni. Tantū tn latinq; opes creuerant maxime fidis etruscis: vt ne
morte qdem Aeneē nec deinde muliebrē inter tutelam: rudimē
tumq; primū puerilis regni mouere arma aut Mezentius etrusca q;
aut ulli alij accolae ausi sint. Pax ita conuenerat: ut etruscis lati
nisq; fluuius Albula quem nunc tyberī uocāt: finis eet. Siluius
deinde regnat. Ascanij filius casu quodā in siluis natus. Is eneam
siluiī creat: Is deinde latinū siluium. ab eo colonie aliquot dedu
ete prisca latini appellau. Mansit siluiī cognomen postea omnibo
qui albe regnauerunt: latino alba ortus. Alba aut Aue capis capi
capetus. capeto tyberinus: qui in transecto Albule amnis submersus
celebre ad posteros nomen flumini dedit. Agrippa inde tyberini
filius. Post agrippam Romulus siluius á pre accepto impio regnat.
Auentino fulmine ipe ictus regnū p manus tradidit: is sepultus in
eo colle q nunc pars urbis romane est: cognomen colli fecit. Procha
deinde regnat. Is numitorē atq amuliū genuit. Numitori q stirpi
maximus erat regnum uetustū siluie gentis legat. plus tamen
vis potuit: q uoluntas pris: aut uerecundia etatis. pulso fratre
Amulius regnat. addit scelen scelus. stirpem fris virilem interimit:
fratris filie rheee siluie p spem honoris: cum uestalem eā legasset
perpetua virginitate spem partus adimit. Sed debebatur ut opino
fatis: tante origo urbis maximiq; secundum opes deorum imperij
principium. compressa uestalis cū geminū partū edidisset: seu i
ta rata seu qa deus auctor culpe honestior erat: martē incertae
stirpis prem nuncupat. Sed nec dij nec hominēs: aut ipsam aut
stirpē. á crudelitate regia uendicat. Sacerdos uincta in custodiā
datur: pueros in pfluente mitti iubet. forte quadam diluuius
sup ripas tyberis effusus fluminis lenibus stagnis: nec aditi
usq; ad iustū cursum poterat amnis. Ut posse quis languida aq
mergi infantes spem ferentibus dabat. Ita uelut defuncti regis
impio imperia alluuie ubi nunc ficus ruminalis e: Romuleā

uocatam ferunt: pueros exponūt. Vastae tum in ijs locis solitu
tudines erant. Tenet fama: cum fluitantē aluceū quo expositi erāt
pueri tenuis in sicco aqua destituisset: lupā sitientē ex montibus
q circa sunt ad puerilem uagitū cursū flexisse. eā submissas infā
tibus adeó mitem prebuisse mamas: ut linguā lambentē pueros:
magros regij pecoris inuenerit. Faustulo fuisse nomen ferunt. ab
eo latos ad stabula Laurentie uxori educandos datos. Sunt qui
Laurentiā uulgato corpore lupam inter pastores uocatā putent. In
de locū fabule ac miraculo datum. Ita genti: ita educati: cum
primū adoleuit etas: nec in stabulis nec ad pecora segnes: uenādo
peragrare circa saltus. Hīc robore corporibus animisq; sumpto:
iam non feras tm subsistere. sed in latrones preda onustos facere
impetus. Pastoribusq; rapta diuidere. et cum his crescente in dies gre
ge iuuenum ferias ac locos celebrare: Iam tū in palatino monte lu
peal hoc fuisse ludicrū ferunt. & á pallantea urbe archadica pallā
tium: deinde palatinū mōtē appellatū. Ibi euandrū q ex eo one
archadū multis ante tempestatibus tenuerit ea loca: sollemne alla
tum ex archadia instituisse ut nudi iuuenes lycēi puna uenerātes
p luxū atq; lasciuiā currerent: quē Romani deinde uocitāt inuini
um. huic dictus ludicro: cum sollemne notū eet. insidiatos ob īā
predē amisse latrones: cum Romulus in se defendisset regnū cepis
se: captū Amulio tradidisse: ultro accusantes crimina maē dabāt.
in numitoris agros ab ijs impetū fieri. Inde cos collecta iuuenum
manu hostilē inuadit. predaq; hoē. sic Numitori ad supplicū Remus
dedit. Iam inde ab initio Faustulo spes fuerat regiam stirpē apud se
educari. nā et expositos tullii regis infantes fefellerat. & ipius quo ipse
eos sustulisset. ad ipm. conuenire. sed rē immaturā nisi aut p occasi
onē aut p necessitatē apiri noluerat. necessitas prior uenit. Ita me
tu subactus Romulo rē aperit. Forte & numitori eā in custodia
Remū habet: audisseq; geminos ee fres compertō cognatē: & ipsi
mirifice seruilē indolem: tetigit animum memoria nepotū: scisitando
q: eode pueri: ut haud procul esset: qn Remū agnosceret. Ita undiq;
Regi Amulio dolus nectitur. Romulus nō cum globo iuuenū ri
ram erat ad vim aptā par: sed aliis alio inde missis certo ipre ad
regiā uenire pastoribus: ad Regē impetū faciat. Et á domo Numito
ris alia comitata manu adiuuat Remus. ita Regē obtruncant.

Numitor inter primū tumultū hostes inuasisse urbē atq; adortam regiam dictitans. cū plebē Albanā in arcem psidio armisq; obtinē dam aduocasset: postq; iuuenes pperata cæde pgere ad se gratulā tes vidit: extemplo aduocato consilio sceleri fratris sui originem nepotum: ut genus: ut educatu: ut cognitu cēnt: cædem decepsi tyranni: seq; eius auctorem ondit. Iuuenes p mediā conditionem agmine ingressi cū auū regē salutassent: secuta ex oī multitudie consetiens uox rutū nomen impuiq; regi efficit. Ita Numitori alba na pmissa re Romulū Remūq; cupido cepit: in ijs locis ubi expo siti: ubi educati erant: urbis condendæ. Et superat multitudo Albanor Latinorq;: ad id pastores quoq; accesserant: qōes facile spem facerent paruā Albam: paruū Latiniū præ ea urbe quæ conderetur fore. Interuenit deinde his cogitationibus autum malū: Regni cupido. atq; unde fœdū certamen cohortium á satis mini principio. Cū gemini essent: nec ætatis uerecundia discrimē facere posset. Itaq; ut dij quorum tutelæ ea loca cēnt augurijs legerent qui nomen nouæ urbi daret qui conditā impio regeret: pa Latinum Romulus: Remus auentinū ad inaugurandū templa capiūt. pori Remo augurū uenisse fertur sex uultures. Itaq; nunciato augurio cū duplex nūs Romulo sese ondisset: utrinq; regem i sua multitudo consultauerat: ppr illi præcepto: at hi nūo auū regnū trahebant. Inde cum altercatione cōgressi certamine uarū ad cædem uertuntur. Ibi in turba ictus Remus cecidit. Vulgatior fama est ludibrio fratris Remū nouos transiluisse muros. Inde ab irato Romulo cū uerbis quoq; increpitās adiecasset: sic deinde quicunq; alius mœnia mea transiliet: interfectū. Ita solus potī tus impio Romulus. Condita urbs conditoris nomine appellata. primū Palatinū in quo ipe erat educatus: munit. Sacra dijs alijs Al bano ritu: græco herculi ut ab euandro instituta erant: facit.

Herculē in ea loca ex itione uersæ pto boues mira spe abegisse memorat. ac prope tyberī fluuiū qua præ se armentū agēs nando trauecerat loco herbido: ut quæ & pabulo læto reficeret boues: et ipm fessū uia pcubuisse. Ibi eū cum uino ciboq; grauatū sopor oppressisset: pastor accola eius loci nomine cacchus ferox uiribus: captus pulchritudine boum: cū auertē ea prædā uellet: qā si agendo armentū in speluncā cōpulisset: ipsa uestigia quærentē dominū eō

ductā erant auersos boues exanimū quenq; pulchritudie caudis in speluncā traxit. Hercules ad primam auroram somno exatus cū gregē plustrasset oculis: et partem abēe sensisset numero: pgit ad proximā speluncā: si forte có uestigia ferrent. Quæ ubi omnia foras uersa uidit: nec in aliam partē ferre: confusus atq; incertus animi ex loco infesto agē porro armentū cœpit. Inde cum actæ boues quædam addesyderium: ut fit: relictæ mugissent: reddita undi sæ ex speluncā boū uox herculē conuertit: quē cū uadentem ad speluncā cacchus uiphibere conatus esset: ictus dextra fidē pastor neqcq; inuocans morte occubuit. Euander tū ea profugus ex pelopo neso auctoritate magis q; impio regebat loca uenerabilis uir miracló īnæ rei nouæ inter rudes artiū hoies: uenerabilior diuinitate credita carmente mīris quā fatiloquā ante sibyllæ in italiam aduentū mirate in ea gentes fuerat. Is tum euandr concursu pastor trepidantiū circa aduenā manifestæ reī cædis exortus po stq; facinus facinorisq; causam audiuit: bitum formamq; uiri aliq; tulum amplioræ augustioræq; humana intuens: rogitat qui vir esset; ubi nomen: patrem: patriāq; accepit: Ioue nate hercules sil uc inqt: Te mihi mater ueridica interpres deum auctorum cælestū num cecinit: tibiq; aram hic dicatū iri: quā opulentissima olim in terris gēs maximā uocet: tuoq; ritu colat. dextera herculēs data accepe se omen rndit: impletur q; fata. Ara condita ac dicata ibi: tū primū boue eximia capta de grege sacrū herculi adhibitus ad ministeriū dapemq; pontijs ac pinarijs quæ tū familiæ max undutæ ea loca incolebant: factum. forte ita euenit ut pontij ad ips presto essent: his q; exta apponerentur: pinarij extis ambesis ad cetera uenirent dapem. Inde institutū manset: donec pinariū genus fuit ne extis sollemnibus uescerētur. potitij ab euandro āstites sacri ad edoctī p multas ætates fuerunt: donec tradito seruis publicis sollemni famulæ ministerio: genus potitior omne interijt. Hæc cum sacra Romulus una ex omnibus peregrina susceptit. Iam tū immortalitatis uirtute parata ad quā eum sua fata ducebant. Fautor rebus diuinis ritē ppetratis uocatāq; ad concilium multitudine: quæ co alescē in ppli unius corpus: nulla re pter q; legib poterat iura dedit: quæ ita sancta omnī bouum agresti fore rutus: si se ipe venerabilem insignibus unpij fecisset: tum cætero habitu se augustiore tū maxē

lictoribus duodecim sumptis fecit. Alij ab nuo auiu quae augurio
regnu portenderant eum secutu numeru putant. Me haud poenit &
coru sniae esse quibus et apparitores et hoc genus ab etruscis finiti
mis unde sella curulis unde toga praetexta sumpta est: numer q
ipm sumptu placet. et ita hui esse etruscos quod ex duodecim pplis
communiter creato rege singulos singuli ppli lictores dederit. Crescebat
interi munitioib urbs alia atq: alia appetendo loca: cu in spem magis
futurae multitudinis: q ad id quod tu hoium erat: munirent. deinde
ne uana urbis magnitudo eet: adijcendae multitudinis ca uete con
silio condentiu urbes qui obscura atq: humile conciendo ad se mul
titudine natam e terra sibi prolem ementiebantur: locu q nunc est
septus densis sentibus inter duos lucos aperit asylu. eo ex finitimis
populis turba omnis sine discrimine liber an seruus eet, nouar rer
pfugit. Idq: primu ad coepta magnitudine roboris fuit. cu ia virium
haud poeniteret: consiliu deinde viribus parat. & centu creat senato
res: siue quia is nus satis erat: siue qa centu soli erant: qui creari
patres possent. Patres certe ab honore patricijq: progenies eoru appella
ti. Iam res romana adeo erat ualida ut cuilibet finitimar urbium
par esset: Sed penuria mulier hois etate duratura erat magnitudo e
rat: quippe qbus nec domi spes prolis: nec cum finitimis connubia
essent. Tum ex consilio prm Romulus legatos circa uicinas gentes mi
sit q societatem connubiuq: nouo pplo peterent. Vrbes quoq: ut caete
ra ex infimo nasci: deinde qua sua virtus ac dij iuuent magnas o
pes sibi magnuq: nomen facere. Satis scire origini romanae & deos affui
sse. & non defuturam virtute. Proinde ne grauarentur hoies cum hoib
sanguine ac genus miscere. Nusq benigne legatio audita est: adeo simul
spernebant: simul tanta in medio crescentem mole sibi ac posteris metu
ebant suis. A plerisq: rogitantibus dimissi ec qd feminis q asylu non
apuisset: id enim demum copar conubiu fore. Aegre id Romana pubes
passa: et haud dubie ad uim spectare res coepit. Cui tps locumq: aptum
ut daret Romulus: aegritudine animi dissimulans: ludos ex industria
parat: neptuno equestri sollemnis. consualia uocat. indici deinde
finitimis spectaculum iubet: quantoq: apparatu tum sciebant: aut
poterant concelebrabant: ut re clara spectatamq: facerent. Multi mo
rtales conuenere: studio etiam videndae nouae urbis: maxime pximi
quiq: ceninenses: crustumini: antemnates: Iam sabinor omnis mul
titudo cum liberis ac coniugib uenit. inuitati hospitaliter p domos

auida

I

cu situm moeniaq: & frequentem tectis urbe uidissent: mirantur tam
breui re Romana creuisse. Vbi spectaculi tempus uenit: deditaeq eo
ee mentes cum oculis erant: tum ex composito orta vis: signoq: dato
iuuentus Romana ad rapiendas uirgines discurrunt. Magna ps
forte ut in quenq: inciderat raptae. quasdam forma excellentes
primoribus patrum destinatas: ex plebe homines qbus datu erat ne
gocium domos deferebant. Vnam longe ante alias specie ac pulchritu
dine insignem a globo Talasij cuiusdam raptam ferunt. multisq: sci
scitantibus cuinam ea ferrent: identide ne qs violaret: Talasio clami
tatum ferri: Inde nuptiale hanc uoce factam. Turbato p metu ludi
cro mesti parentes virginu pfugiunt: incusantes uiolati hospitij foedus.
deumq: inuocantes: cuius ad sollemne ludosq: per fas ac fide decepti ue
nissent. Nec raptis aut spes de se melior aut indignatio minor.
Sed ipe Romulus circuibat: docebatq: patrum id supbia fctm: q con
nubiu finitimis negassent. Illas tn in mrimonio in societate fortu
nar oium ciuitatisq: et quo nichil carius humano gni sit: libero
rum fore. mollirent mo iras: et qbus fors corpora dedisset, darent
aios. Saepe ex iniuria postmodu gram orta. eoq: melioribus usuras
viris: q annissurus pro se qsq: sit: ut cu sua uice functus officio sit
parentu et priaeq: expleat desyderiu. Accedebant blandiciae viror fctus
purgantiu cupiditate atq: amore: quae max ad muliebre ingeniu ef
ficaces pces sunt. Iam admodu mitigati ai raptis erant. At raptarum
parentes cum maxie sordida ueste lachrymisq: & qrelis ciuitates cocita
bant: nec domi tantu indignationes continebant: sed congregabat
undiq: ad titum tacui Regem sabinor: et legationes: eo q maximus
tacij nomen in ijs regionibus erat: conueniebant. Ceninenses crustu
miniq: & antemnates erant ad quos eius iniuriae pars ptinebat. Lente
age ijs tacius sabiniq: visi sunt. Ipsi inter se tres ppli communiter
bellu parant. Nec crustumini qdem atq: antemnates p ardore iraq:
ceninensiu satis se impigre mouent. Ita p se ipsum nomen ceninen
sium in agru Ro. impetu facit. sed effuse uastantib fit obuius cu
exercitu Romulus. Iciuq: certamine docet vanam sine uiribus esse
iram. Exercitu fundit fugatq: fusum psequitur. Regem in praelio
obtrucat: et spoliat. duce hostiu occiso urbe primo impetu capit.
Inde exercitu victore reducto: ipse cum factis vir magnificus: tu fa
ctor ontator haud minor spolia ducis hostiu caesi suspensa fabricato
ad id apte feretro gerens in capitoliu ascendit. Ibiq ea cu ad quercu

pastoribus sacrum deposuisset. simul cū domo dedicauit templo Iouis finesq. cognomenq; addidit deo. Iupiter fereti[us] unq[ue] hec tibi auctor Romulus rex regia arma fero. Templūq; ips regionibus quas mō animo metatus sum. dedico: sedem opimis spoliis regibus ducibusq; hostium cesis. me auctore sequentes posteri ferent. Hec templi origo e quod primū omniū romæ sacratum e. Ita deinde dis visum e: nec irritam conditoris templi uocē ee: qua latiores eo spolia posteros nūcupauit. Nec multitudine copositoq; cuius doni uulgari laudē. Bina postea inter tot annos: tot bella: opima parta sunt spolia. adeo rara eius fortuna decoris fuit. Dum ea ubi Romani gerunt: Antemnatū exercitus p occasionē ac solliciatudinē hostilē in fines Romanos incursionē facit. raptum ac ad hos romana loco ducta pallantes in agris oppressit. Fusi igr primo impetu et clamore hostes oppidū captū. dupliq; victoria ouantē romulū hersilia coniunx precibus raptaq; fatigata orat: ut parentibus eaq; detrahenda: ac in ciuitatē accipiat: ita rem coalescē concordia posse facile impetratū. Inde contra crustuminos profectus bellū inferentes. Ibi minus qđ iam alienis animis dadibus cecederant ā certaminis fuit. Vtroq; colonie misse plures inuēti: q pp ubertatē terre in crustuminis nomina dare. Et romā unde frequēter migratū est: á parentibus maxē ac propinqs raptarum. Nouissimū ab sabinis bellū ortū. multoq; id maximum fuit. Nihil enim prius aut cupiditate actum est: nec ostēderūt bellū priusq; intulerūt. Consilio & dolus. Spurius tarpeius romane preerat arci. Huius filia virginē auro corrupit Tatius: ut armatos in arcē accipiat. Aquā forte tum ea sacris extra moenia petitū erat. accepti obrutā armis necauere: seu ut vi capta potius arx uideretur: seu pdendi exempli causa: ne qđ usq; fidū pditori esset. Ad dicitur fabule: q; uulgo sabini aureas armillas magni ponderis: brachio leuo gemmatosq; magna spe anulos hūerūt: pepigisse eam quod in sinistris manibus hērent. eo scuta illi pro aureis donis congesta. Sicut q eam ex pacto tradendi q̄dam sinistris manibus essa de directo arma pectore dicant. et fraude usam ageē: sua ipsum pactā mercede. Tenuēre tñ arcē sabini: atq; inde postero die cū romanus exercitus instructe quod inter palatinū captolinūq; colle cāpi est oppleret: non prius descenderūt in equū: q̄ ira & cupiditate recipiendē arcis stimulāte animos: in aduersū romani subiere. Primapes utrinq; pugnā cebant. Ab sabinis Mettus curtius: á romanis hostius hostilius: hic Romanā rem unquo loco ad prima signa ānō atq; audacia sustinebat. Vt hostē cedere: confestim romana inclinatur acies. fusaq; est ad ueterem portā palatii. Romulus et ipe ex pa turba fugientiū actus arma ad celū tollens: iupiter unq; tuus ultis auibus hic in Palatino prima urbi fundamēta iecit: arcē iam scelere emptā sabini tenent: inde huc armati impetu media ualle tenduntur: at tu pr deūm hominūq; hunc saltē hostes arce: demque terrorē romanis. fugāq; foedā siste. Hic ego tibi ipsi statori Ioui quod monumētū sit posteris. tua pietate ope seruatā urbē esse uouco: r
Hec pcatus uelut sensisset audita pces: hic unq; Romani iuppiter optimus max resistē atq; iterare pugnā iubet: Restituere Romani tamq; celesti uoce uulsi. Ipse ad primores Romulus, puolat: Metius curtius ab sabinis princeps ab arce decurrerat: et effusos egerat Romanos toto qđrātū foro spatiū est: nec procul iam á porta palatij erat clamitās. Vicimus hostes. pfidos hospites. imbelles hostes. Iam scitis longe aliud esse virgines rapere. aliud pugnare cū viris. In eū hec gloriantē cum globo ferocissimorū iuuenū: Romulus impetū facit. Ex equo tum forte Metius pugnabat: eo pelli facilius fuit: pulsu Romani pscūtur: et alia Romana acies audacia Regis accensa fudit sabinos. Mettus in paludē sese stremuus sequentiū trepidante equo. coiecit. Auertere q; ea res et sabinos tanto piculo viri. Et ille qdem ānuentibus ac uocātibus suis fauore militū addito ānō ciuadit. Romani sabinique in media ualle duorū mōtuū reintegrāt plius. Sed res Romana erat superior; tū sabine quare ex iniuria bellū ortū erat: crinibus passis muliere[s] sassa ueste: victo malis muliebri pauore: ausae se inter tela uolātia inferre: ex transuerso impetu facto diuinē infestas acies. diuimere uias: hinc pres hinc viros orātes: ne se sanguine nefando soceri gniq; respergeret: ne parricidio macularet partus suos: nepotū illuq; liberorū, pgenie. Si affinitatis inter uos: si cōnubij pigeat: in nos uertite uias. nos causa belli. nos uulnera ac cedes virīs ac parentibus sumus. Melius pibimus q; sine alterius uirū viduae aut orbe viuamus. Mouet res tū multitudinē: tū duces. Silentiū & repentina fit quies. Inde et ad fedus faciendū duces pdeunt. Nec pacē m sed cuncta tē unā ex duabus facuit. regnū consociat: Imperiū oē confertur Romā. Ita geminata urbe ut sabinis in aliqd daretur quiritis á quiritibus appellati: monumētū auis pugnae: ubi primū ex pfunda emersus palude equū aureus in vado stetit: aureū lacū appel

Lauerūt. Ex bello tam tristi lacta repente pax. carioresſ ſabinas o
viris ac parentibus et aīs oīs Romulo ipi fecat. Itaq; cū pplin un cum
as triginta duuiderat: nomina earū curiis unposuit. Id non tradit
cū haud dubie aliq̄to nūs maior hoc inulierū fuerit: etate an dig
tatibꝫ ſuis uirorūue an ſorte lectæ ſint: quæ nomina curiis darent.
Eodē ipre et cēturiæ treſ equū cōſcripte ſūt. Rāenſes ab romulo. Ti
to tacio Tacienſes appellati. Lucer noīs & origīnis cauſa incerta ē. Inde
nō cōmune mō ſed cōcors et Regnū duobus Regibus fuit. Poſt aliq̄t
ānos propinq Regis Taci legatos Laurētiū pulſant: cui q; Laurentes
uim ꝑtiū agerent. apud Tacium ōre ſuor et ꝑces plus potuit: ior illor
pœnam in ſe uertit: nā Lauinij cū ad ſollemne ſacrificiū có cōuentū &
cōcurſu facto interficiunt. Eā rem minus egre q̄ dignū ferūt: ſeu ob unfidā ſocietatē Regni ſeu qa haud inuria cæſi ex
debant. Itaq; bello qđ abſtinuit. Vt in expiarētur legator uiuriæ Re
giſq; cædes: fœdus inter Romā Lauiniūq; urbes renouatū eſt. Et cū
ijs qđ inſpata pax erat. Aliud multo propius atq; in ipis ꝓpe por
tus bellum ortū. Fidenatēſ nimis uicinas ꝓpe ſe cōualeſcē opes ra
ti. pruſq; tantū roboris cēt. q̄tū futuꝝ apparebat: occupāt bellū
facē. Iuuentute armata īmiſſa uaſtatur id agri quod inter urbē
ac fidenas eſt. Inde ad Leuā uerſi qa á dextera tyberis arebat: cū
magna trepidatiōe agreſtiū pplantur. Tumultuſq; repens ex agris in
urbē illatus ꝓ nuncio fuit. Exercitus Rūs neq; n. dilationē pati tā uici
nū bellū poterat: exercitū educit. castra á fidenis mille paſſuuꝫ
locat. Ibi modico preſidio relicto egreſſus omīb copijs partē inimi
cōſ circa denſa obſita uirgulta obſcuris ſubſidē inſidijs uiſit. Cuꝫ
parte maiore atq; oī equitatu profectus (id quod querebat: tumultu
oſo & minaci gnē pugne adeq̄tando ipſis ꝓpe portis hoſtē excitat.
Fuge q̄ quæ ſimulāda erat: cædē equeſtris pugna cauſā minuſ mira
bilē dedit. Et cū uidet inter pugnē fugaq; conſiliū trepidante equi
tū pedeſ q̄ referret gradū plenis repente portis effuſi hoſtes impulſa
romana ſtudio inſtandi ſequēdiq; trahuntur ad locū inſidiarum.
Inde ſubito exoriū Rō tranuerſā inuadit hoſtiū aciē: addit pauo
rē mota q; caſtris ſigna cor. q; in ꝓſidio relicti fuerāt. Ita inſuꝑa
terrore pauſi fidenatēſ pruis penē q̄ Romulus q; q; cū eo equeſ erat
arcūagerent frenis equos terga uertūt: multoq; effuſe (qppe uera
fuga ſimulātēſ, ſecuꝫ erat: oppidū repetebāt. Non tū eripuē ſe hoſti.
herens in terga Romanus ꝑtim q̄ foreſ portaꝝ obiectæ erant uidit agmē

uno irrupit. Belli fidenaſ contagione irritati ueientes ai et cō 15
ſanguinitate: nā fidenatēſ q̄ etruſci fuerūt: et q; ipi ꝓpinquas loci
ſic Romana arma infeſta finitimis erant) ſtimulabāt: in fines
Romanos excurrerūt. pplabundi magis q̄ uisti more belli. Itaq; in
caſtris poſitis non expectato hoſtiū exercitu: raptā ex agris ꝓdā
portantes ueloſ redierē. Romanus contra poſtq̄ hoſtem in agris
non inuenit: Dunicatione ultime metus inſtructuſq; tyberī trāſ
it: o uē poſtq̄ caſtra ponē: et ad urbē accessuꝝ uentes audiē
obuiā egreſſi ut potuiſ acie decernerent: q̄ inclusi de tectis moeni
bus dimicarēt: ubi uiribus nulla parte aduersus: tm ueterani robore
exercituſ: rex romanus uicit. perſecutusq; fusos ad moenia hoſtes ur
be ualida muris ac ſitu ipo munita abſtinuit. Agros rediēs uaſtat
ulciſcendi magis q̄ prede ſtudio: eāq; clade haud minus q̄ aduerſa
pugna ſubacti uicinæ pacē petiū oratores Romā mittūt. Agri pte
multatiſ in cētū annos induciæ date. Hæc fermē Romulo Regnāte
domi militiæq; geſta quoꝝ nihil abſonū fidei: diuine originis diui
tatiſq; poſt mortem credite fuit. Non aūs in regno recuperando
auito: non condendæ urbis conſiliū: nō bello ac pace firmandæ: abil
lo eni ꝓfecto uiribus datis tm ualuit: ut in quadraginta deūm ānos
tutā pacē hēret. Multitudim tm grauior fuit: q̄ pribus. Longe ante
alios acceptiſſimus militū aīs: trecentoſq; armatos ad cuſtodiā cor
poris: quos celeres appellauit: Non in bello ſolū ſed & in pace būit.
His in mortalibus æditis opibus: cū ad exercitū recenſendū cōtionē 16
in cāpo ad capræ paludem hēret: ſubito exorta tpeſtas cum magno
fragore tonitruſq; tā denſo regē opuit ymbe: ut conſpectū cuiſ
contioni abſtulerit. Nec deūm in terris Romulus fuit. Romana o
pubeſ ſedato tādē pauore: poſtq̄ ex tā turbido die ſerena & trāqlla
lux rediit: ubi uacuā ſedē Regiā uidit: etſi ſatis credebat patribuſ
q̄ proximi ſteterant ſublimē raptum procella tm uidiſſe orbitatiſ me
tu icta meſtū aliq̄diu ſilentiū obtinuit. Deinde á paucis unitio fa
cto: deū deo natum regē parentēq; urbis Rīs ſaluere uniuerſi Rō
tubant: pacem ꝑabus expoſcunt: Vti uolens ꝓpitiuſ ſuā ſemp ſoſpitet
progeniē. Fuiſſe credo tum q̄, aliquos q̄ diſcerptū regē prim manib
tacti arguerent. Manauit. n. hoc q̄, ſed obſcura fama. Illā altera
admiratio uiri et pauor pīs nobilitauit. Conſilio et uultus hōis
addita rei dī fides. Nanq; ultius ꝓcerus ſollicita cuitate: deſydio

14
acie
qui
al' adhibitis
al' hoc

regis et infensa pribꝫ: grauis ut traditur: quis magne rei auctor
in conctione prodit: Romulus inqt ó qrites parens huius urbis
prima hodierna luce celo repente delapsus: se mihi obuiū dedit: e
Cum pfusus horrore uenerabundusq: astitissem petens pcibꝫ ut cōtra
intueri fas eet: Annūcia inqt Romanis celestes ita uelle: ut mea
Roma caput orbis terrarꝫ sit: proinde rē militarē colant: et ita po
steris tradāt: nullas opes humanas armis Romanis resistē posse.
Hec inqt loquutus sublimis abijt. Mirꝫ qtū illi uiro nūcianti hec
fides fuerit: qq desyderiū Romuli apud plebē exercitūq facta fide
17 imortalitatis Lenitū sit. Patrū interim aīos certamen regni ac cu
pido uersabat. nec dum á singulis quia nemo magnope eminebat
in nouo pplo puenerant; factionibꝫ Inter ordines certabatur: Oriū
di á Sabinis ne qꝫ post Tatij mortē ab sua pte non erat regnatū in
societate equa possessionē impij ammitteret: sui corporis creari regē
uolebāt. Rni ueteres pegrinū Regē aspnabantur. In uarijs uolūtati
bus: Regem tn omnes uolebāt: libertatis dulcedine nōdū expta. Ti
mor deinde pres incessit: ne ciuitatē sine impio exercitū sine du
ce: multarꝫ circa ciuitatū irritatis aīs: uis aliqua externa adoriret.
et eē igr aliquod caput placebat: & nemo alteri concedē aīum in
ducebat: Ita rem inter se centū pres decē decurijs factis singulisq
in singulas decurias creatis q sūme rerꝫ pessent: ꝯsociant. decē imp
itabant: unus cū insignibus impij et lictoribus erat: qnq: dierꝫ
spatio finiebatur impiū. ac p oēs in orbē ibat: Annuūq interual
lum regni fuit: Id ab re quod nunc q tenet nomē interregnuꝫ
appellatum. Fremē deinde plebs multiplicatā seruitutē centū
p uno dnos factos. nec ultra nisi regem: et ab ipis creatū vide
bantur passuri. Cum sensissent ea moueri pres: offerendū ult
rati quod amissuri erant: ita grām ineūt: sūma potate pplo per
missa: ut non plus darent iuris q detinerent. Decreuerūt enim
ut cum Regē pplus uississet: id sic ratū eet: si pres auctores fierē.
hodie q in legibꝫ magrātibꝫq: rogandis usurpatur. Id. N. ius ui adem
pta: prius q ppls suffragiū ineat incertū comiciorꝫ euentū: pres
auctores fiunt. Tum interrex cōcione aduocata qd bonū faustū
felixq: sit inquit: qrites Regē create. Ita patribus visū est. pres
deinde si dignū qui secundus ab Romulo numeretur crearitis:
auctores fient. Adeó id gratū plebi fuit: ut ne victi bnficio uiderēt:

id mō sciscerent iuberentq: ut senatus decerneret qui romae regnaret.
I nclyta iusticiaq religioq: ea tempestate Numae pompilij erat: cuiribus 18
sabinis hitabat consultissimus uir: ut in illa qsq eē etate poterat: oīs
diuini atq humani iuris auctorē doctrinae eius qꝫ non extat alius. fal
so samiū pytagorā edunt: quē seruio tullio regnante romae cētū ampli
post annos in ultima italie ora circa metapōtuꝫ eracleamq & crotonā
iuuenū emulantiū studia cetus hūisse constat. Ex qbus locis & si eius
dem etatis fuisset: que fama in sabinos: aut quo linguae cōmercio
quenq ad cupiditatē discendi excuisset: quoue psidio unus inter tot
gentes dissonas sermone moribusq puenisset: Suopte igr ingenio tēpatū
animū uirtutibꝫ fuisse opinor magis: instructūq non tam pegrinis ar
tibus q disciplina tetrica ac tristi ueterꝫ sabinorꝫ quo gnē nulluꝫ quōdā
incorruptius fuit. Audito nomine Numae pres romani: qq inclinari
opes ad sabinos rege inde sumpto uidebantur: tamen neq se qsq nec fa
ctionis sue alium: nec deniq prm ac ciuium quenq preferre illi uiro
ausi: Ad unū omnes numae pompilio regnū deferendū decernūt. accit
sicut Romulus augrato urbe condenda regnū adeptus est: de se quoq
deos consuli uissit. Inde ab augure cui deinde honoris grā plublicū id
perpetuūq sacerdotiū fuit: deductus in arcem: in lapide ad meridi
em uersus consedit. Augur ad Leuam eius capite uellato sedē cepit
dextera manu baculū sine nodo aduncū tenēs: quē lituū appellaue
runt. Inde ibi prospectu in urbē agrumq capto: deos pcatus: regiones
ab oriente ad occasum determinauit: dextras ad meridiē partes: Leuas
ad septentrionē eē dixit: Signū contra quod longissime conspectum
oculi ferebant animo finiuit. Tum lituo in Leuā manū translato:
dextra in caput Numae posita pcatus est ita. Iupiter pater si est fas
hunc Numā pompiliū cuius ego caput teneo regem Romae eē: ut tu
signa nobis certa ac clara des inter eos fines quos feci. Tunc pegit uer
bis auspicia que mitti uellet. qbus missis declaratus Rex Numa de
templo descendit. Qui regno ita potitus urbē nouā conditā ui & ar 19
mis: iure eam legibus ac moribus de integro condē parat. qbꝫ cū iter
bella asuescē uideret: non posse: qppe efferatis militia aīs mitigandū
ferocē pplm armorꝫ desuetudine ratus: Ianū ad infimū āgiloetū indi
cem pacis belliq: fecit: Aptus ut in armis eē ciuitatē: clausus pacatos
circa oēs pplos significaret. Bis deinde post Numae regnū clausus fuit:
semel T. Manlio consule post punicū pmū pfectū bellū. Iterꝫ qd nre

aetati dij dederunt: vt videremus post bellū acciacū ab imperatore
cesare augusto: pace terra mariq; parta. Clauso eo cū oīum circa fini
timorū societate ac foederibus iunxisset aīos: positis externorū periculorū
curis: ne luxuriarentur ocio aī: quos metus hostiū disciplinaue mili
taris continuerat: oīū primū: rē ad multitudinē imperitā & illis seculis
rudē efficacissimā deorū metū iniciendū ratus est. q cum descendē ad
aīos sine aliquo cōmento miraculi non posset: simulat sibi cū dea ege
ria congressus nocturnos ēe: eius se monitu: q̄ acceptissima dijs essent:
sacra instituē. Sacerdotes suos cuiq; deorū p̄ficē: atq; oīum primum ad
cursum lunae in .xij. menses descripsit annū. quē qa trecenos dies sin
gulis mensibus luna nō explet: desuntq; dies solido anno: q solsticiali cir
cum agitur orbe: intercaleres mensibus interponēdo: ita dispensauit
ut vicesimo anno ad metā eandē solis: unde orsi cēnt: plenis omniū
annorū spatijs dies congruerent. Idem nefastos dies fastosq; fecit: quia
20 aliqn nihil cū pplo agi utile futurū erat. Tum sacerdotibus creandis
aīum adiecit. q̄q̄ ipse plurima obibat sacra: ea maxē quae nūc ad di
alē flaminē ptinent. sed qa in ciuitate bellicosa plures Romuli q̄ nu
me similes reges putabat fore. iturosq; ipsos ad bella: ne sacra Regiae vi
cis desererentur. flaminē iouī assiduū sacerdotē creauit: Insigniq; eius
veste & amilo & curruli regia sella adornauit. Huic duos flamines
adiecit. Marti unū. Alterū qrino. Virginesq; vestae legit. Alba oriūdū
sacerdotiū et genti conditoris haud alienū. His ut assidue tplis ātistes
eēnt: stipendiū de publico statuit. Virginitate alijsq; cerimonijs ve
nerabiles sāctasq; fecit. Alios itē duodecim marti gradiuo legit: tuni
cēq; pictae insigne dedit. & sup tunicā aeneū pectori tegumen: caelestia
q arma quae ancillia appellantur: ferre: ac p urbē ire canētes carmi
na cū tripudijs sollemniq; saltu iussit. Pontificē deinde M. flaui
um ex p̄ribus legit: eiq; sacra omnia excripta exsignataq; attribu
it: qbus hostijs: quibus diebus: ad quae tpla sacra fierent: atq; unde
in eos sumptus pecunia exrogaretur. Caetera q̄ oīa publica p̄uataq; sa
cra pontificibus sitis subiecit: ut eēt quo consultū plebes ueniret: ne
qd diuini iuris negligendo prīos ritus pegrinosq; asciscendo turbare
tur: nec caelestes mō cerimonias: sed iusta q̄ funebria: placandos
q; manes. ut idem pōtifex edoceret: quaeq; prodigia fulminibus
alioue quo. uisu missa suscipentur: atq; curarentur. ad ea elici
enda ex mentibus diuinis iouī elicio aram in Auentino dicauit

deumq;

I

deumq; consuluit augurijs quae suspicienda essent. Ad haec consul 21
tanda procurandaq; multitudine omni á vi et armis conuersa: aī
aliqd agendo occupati erant: et deorū assidua insidens cura: cum in
teresse rebus humanis caeleste numen videretur. ea pietate omniū
pectora imbuerat: ut fides ac ius iurandū proximo legum ac poe
narū metu ciuitatē regerent. Et cum ipi se homines in Regis uelut u
nici exempli mores formarent: tum fintimi & ppli q ante castra non
urbem positā in medio ad sollicitandā oīum pacem crediderant: in
eā uerecundiā adducti sunt: ut ciuitatē totam in cultū uersam
deorū uiolari ducerent nefas. Lucus erat quē mediū ex opaca specu
fons pemni rigabat aqua: quo qa persepe se Numa sine arbitris ue
lut ad congressum deae inferebat: camenis eū lucū sacrauit: q earū
sibi consilia cum coniuge sua egeria essent: et soli fidei sollēne insti
tuit. Ad id sacrarium flamines bigis curru arcuato uehi iussit: e
manuq; ad digitos usq; inuoluta. rem diuinā facē: significantes fi
dem tutandā: sedemq; eius & in dextris cē sacratā. Multa alia sacri
ficia: locaq; satis faciendis: quae argeos pontifices uocant dedicauit.
Omniū tn̄ maximū eius opum fuit: tutella p oē regni tps haud
minor pacis q̄ Regni. Ita duo Reges deinceps alius alia via: ille bel
lo: hic pace ciuitatē auxerunt: R. septem et triginta regnauit
annos. Numa tres et quadraginta: tū ualida: tū tempata: & belli
et pacis artibus erat ciuitas. Numae morte ad interregnū res redi 22
it. Inde Tulliū hostiliū nepotem hostilij: cuius in infima arce
clara aduersus sabinos fuerat pugna: regē ppls iussit. Pres. aucto
res facti. hic non solum pximo regi dissimilis sed ferocior Romulo
etiam fuit. Tum aetas viresq; tum auita q̄ glia aīum stimulabat.
Senescē igr ciuitatē ocio ratus: undiq; materiā excitandi belli q̄re
bat. Forte euenit ut agrestes Romani ex Albano agro: Albani
praedā ex Romano inuicē agerent. Impitabat tum o Caius ciuili Albae.
Vtrinq; legati ferē sub idem tps ad res repetendas missi. Tullius
p̄cepat suis: ne quid prius q̄ mandata agerent. Satis sciebat nega
turū Albanum: Ita pie bellum indici posse. Albanis socordius res ab
acta. Excepti hospitio á tullio benigne: ac comi fronte: Comiter Re
gis conuiuiū celebrant. Tantisp Romani res repetiuerant priores:
et neganti Albano bellum in tricesimū diem indixerant. Haec
renunciant Tullio. Tum legatis Tullius dicendi potestatem quid

Tullo

petentes uenerunt: fiat. Illi omnium ignari primo purgando terunt
tps: se inuitos quicq̃ quod minus placeat dicturos: sed imperi subigi res
repetitum se uenisse: tu reddantur bellū indicē uissos. Ad haec Tullius
nunciate inquit Regi uro: Regem Romanum deos facere testes:
uter prius ppls res repetentes legatos aspernatus dimiserit: ut in
23 eum omnes spectent huiusce clades belli. Hec nunciant domum
albani: et bellum utrinq; summa ope parabatur ciuili simillimū
bello: prope inter parentes natosq; Troianā utrinq; plem cum la
uiniū ab troia. ab lauinio alba: ab albanoꝝ stirpe Regum Romani
oriundi essent. Euentus tn̄ belli minus miserabilem dimicatiōē
fecit: q nec acie certatum est. et tectis modo diruis alteruis urbis
duo ppli in unum confusi sunt. Albani priores ingenti exercitu in
agrum romanū impetū fecere. Castra ab urbe haud plus quinq;
milia passuum locant. Fossa circundant fossa ciuilia ab nomine
ducis per aliquot secula appellata: donec cum re nomenq̃ cum
uetustate aboleuit. In his castris ciuilius albanus Rex moritur.
dictatorē albani Metiū suffecium creant. Interim Tullius ferox
praecipue morte Regis: magnūq; deoꝝ numen ab ipso capite or
sum in omne nomen Albanū expetitur, poenas ob bellū impiū
dictitans: nocte praeteritis hostiū castris infesto exercitu in agrū
albanū pgit. Ea res abstatiuis acciuit metiū. suasq; copias du
cit q̃proxime ad hostē pot. Inde legatū p̄missum nunciare Tullio
iubet: priusq̃ dimicent opus ēē colloqo: si secū congressus sit. satis
scire ea se allaturū: quae nihilo minus ad Rem Romanā: q̃ ad albanā
ptineant. haud aspnatus Tullius tametsi uana afferebantur in
aciē educit. Exeūt contra & Albani. postq̃ instructi utrinq; stabat:
cū paucis pceꝝ in mediū duces pdeūt. Ibi infit Albanus: iniurias
te et non redditas res ex foedē: quae repetite sunt: et ego regē nostrum
ciuiliū: causā huiusce ēē belli: audisse videor. nec dubito Tullē ea
dem p̄teferre. Sed si uera potius: q̃ dictu speciosa dicenda sūt: cupi
do impij duos cognatos uicinosq; pplos ad arma stimulat. neq; re
cte an pperam interptor fuerit ista eius deliberatio q bellū suscepit.
gerendo bello Me albani ducē creauere. Illud te Tullē monitū uelim: etrusca res
q̃ta circa nos teq; maxima sit: quo propior es uulsas: hoc magis scis
multum illi terra: plurimū mari pollent. Memor esto iam cum si
gnum pugnae dabis: has duas acies spectaculo fore: ut fessos ꝯfectos

q̃ simul victorem ac victum aggrediantur. Itaq; si nos dij amāt qn̄
non contenti libertate certa: in dubiā impij seruitijq; aleam imus:
ineamus aliquā viam qua utri utris impent sine magna clade
sine multo sanguine utriusq; ppli decerni possit. haud displicet res
Tullio q̃q̃tū indole animi tum spe victoriae ferocior erat. Quaerentibꝫ
utrinq; rō uitur: cui et fortuna ipa p̄biuit materiam. Forte tum ī 24
duobus exercitibꝫ erant trigemini fres: nec aetate: nec dispares. orati uiribꝫ
os curatiosq; fuisse satis constat: nec res fermē antiqua alia est nobili
or. tamen in re clara tām nominū error manet: utrius ppli oracij
utrius curacij fuerint. Auctores utroq; trahunt. plures tn̄ inueni
o q Romanos oracios uocent. hos ut sequar inclinat animus. Cum tri
geminis agunt Reges. ut p sua qsq; patria dimicent ferro: ibi impi
um fore: unde victoria fuerit. Nihil recusatur. tps et locus cōuenit.
prius q̃ dimicarē foedus ictū inter Romanos & albanos est ijs legibꝫ.
q: ut cuius ppli ciues eo certamine vicissent: is alteri pplo cum bona
pace imparet: Foedera alia alijs legibꝫ: caeterum eodē mō oīa fiunt.
Tum ita fctm accepimus: nec ullius uetustior foederis memoria est.
Foecialis regem ita rogauit. Iubes ne me Rex cū prepatrato populi
albani foedus ferire. Iubente rege sagmina inqt te Rex posco. Rex
ait. purā tollito: foecialis ex arce graminis herbā puram attulit.
Postea Regem interrogauit. Rex facis ne me tu regiū nūciū p. Roi
qritiū uasa comitesq; meos. Rex rndit. quod sine fraude mea
p q R. qritiū fiat: facio. Foecialis erat. M. ualerius prempatratus
spuriū fusiū fecit: uerbena caput capillosq; tegens. prpatratus
ad iusiurandū patrandū. i. sanctiendū est. Fit foedus. multisq;
id uerbis quae longo effata carmine nō ope ē referre pagit legibꝫ
deīn recitatis: audi inqt iupr audi prpatrate ppli Albani. audi
tu ppls Albanus: uti illa palam pma postremaq; ex illis tabulis
caeraue recitata sunt: sine dolo malo: utiq; ea hic hodie rectis
sime intellecta sunt. Illis legibꝫ ppls Rō. prior non deficiet. Si prior
defecerit pubco consilio dolo malo: tu illo die iupr. pplm Ro. sic fe
rito: ut ego hūc porcū hodie feriam: tantoq; magis ferito q̃to
magis potes pollesq;. Id ubi dix: porcū saxo silice pcussit. Sua i
item carmiā Albani suūq; iusiurandū p suum dictatorē suosq;
sacerdotes pegerunt. Foedere icto trigemini sic cōuenerat arma 25
capiūt. Cum sui utrosq; adhortarentur: deos prios: priam ac pa
rentes: qdqd ciuiū domi: qdqd in exercitu sit: illorū tūc arma

illorū intuen manus: feroces & suopte ingenio & plan ad hortatū
uocibus: in medio inter duas acies pcdit. Consederunt utrinq; pro
castris duo exercitus periculi magis p̄ris q̄ cure expres. Quippe impū
agebatur in tam paucoꝝ uirtute atq; fortuna positū. Itaq; credi ergo
in minime gratū spectaculū āo succendūtur. Datur signū: infestisq; ar
mis uelut acies terni iuuenes magnoꝝ exercituū nos gerentes concurrūt.
nec ijs nec illis periculū suū: sed pr̄ impiū seruitiiq; obseruantur animo.
futuraq; ea deinde patrie fortuna quam ipi fecissent. Vt primo statim
concursu increpuere arma: micantesq; fulxere gladii: horror ingens spe
ctantiū pstringit oculos: ut neutro inclinata spes torpebat uox spiritusq;
Consertis deinde manibus: cum tam non motus: tum corpoꝝ agitatioq; an
ceps teloꝝ armoꝝ, sed uulnera quoq; et sanguis spectaculo erant. duo romani
sup alium alius uulneratus tribus albanis corruerunt expirantes. ad q̄m
casum ei clamasset gaudio albanus exercitus romanas legiones tā spes
tota iam diu tm̄ cura deseruerat: examines uice unius quem tres cu
racq; circūsteterant. Forte is integer fuit: ut uniuersis solus nequaq;
par: sic aduersus singulos ferox. Ergo ut segregarent pugnā corū capes
cit fugam: Ita ratus sequuturos ut quemq; uulnere affectum corpus
sineret. Iam aliq̄tū spacij ex eo loco ubi pugnatū est aufugerat: cui
respiciens uidit magnus interuallis sequentes: unū haud procul ab
se abesse. In eum magno impetu redit. et dum albanus exercitus in
clamat: curacijs ut opem ferant fr̄i tum oriundus caso hoste uictor
secunda pugnā petebat: tunc clamore qualis ex inspato pauentiū
solet: romanū adiuuat multū suum. et ille defungi prelio festinat. p
ius utiq; q̄ alter quicquam haberet consequi posset. alteri cunctatio con
ficiat. Iamq; aequato marte singuli superant: sed nec spe nec uiribo
pares. alterum intactū ferro corpus et geminata victoria ferocem
in certamen tertium dabant. Alter fessum uulnere fessum cursu: tra
hens corpus uictusq; frm̄ ante se strage uictori obiectat hosti. Nec
illud plium fuit. Romanus exultans duos inquit fratrū manibus
dedi. Tertiū causam belli huiusce ut Romanus Albano imperet: dabo.
Male sustinenti arma gladiū supne iugulo defigit. iacentē spoliat. P. o.m
ouantes ac gratulantes oraculum accipiunt. eo maiore cum gaudio q̄
propē metum res fuerat. Ad sepulturā inde suoꝝ nequaq; pribus ais
uertuntur. Quippe impio alteri ara. Alteri dirorum alienae facti. Se
pulchra extant: quo quisq; loco ceciderat. Duo Rō. uno loco prope alb̄.
tria Albana Romam uersus: sed distantia locis. Et ut pugnatum est

prius q̄m inde digrederentur rogatus Metius exfoedere ictu quid imperet. 26
I mpat Tullus ut iuuentutem in armis hēat. Vsui ei fore si bellū
cum ueientibus foret. Ita exercitus in domos abducti. Princeps ora
cius ibat trigemina spolia pre se gerens: cui soror uirgo que despon
sata uni ex curiacijs erat: obuia ad portā capenā fuit. Cognitoq; sup
humeros fratris paludamento sponsi quod ipsa fecerat: soluit crines et
flebiliter uocē sponsū mortuū appellat. Mouet ferox iuuenis animum
comploratio sororis in uictoria sua: tantoq; gaudio pr̄o. stricto utraq; gla
dio simul uerbis increpās transfigit puellam. Abi hinc cū immaturo
amore ad sponsū inquit. oblita fratrū mortuoꝝ uiuiq; oblita patriae;
Sic eat quecunq; Romanū lugebit hostē. Atrox uisum id patribus plebiq; facinus
sed recens meritum facto obstabat. tamen raptus in ius ad Regē. Rex
nec ipe tam tristis ingratiq; ad uulgus iudicij aut secundū iudicium
supplicij auctor est: consilio ppli aduocato duumviros inquit: qui oracio
p duellionē iudicent secundū legem facio. Lex horrendi carminis erat:
duumviri p duellionē iudicent. Si á duumviris prouocabit prouocatione
certato. si uincent caput obnubito infelici arbori reste suspendito. ui 4
berato uel intra pomerium hic lege duumviri creati qui se absoluere uel ex
non rebantur ea lege nec innoxiū quidem posse eū cōdemnasset. Tū
alter ex ijs publi orati tibi p duellionē iudico inquit. Lictor colliga o
manus. accesserat lictor: iniciebatq; laqueum. Cum oracius auctore Iul
lio clamante legis interpretem: prouoco inquit. Ita de prouocatione ad ppm
certatum est. Motī boīes sunt in eo iudicio maxime publio oracio pre
clamante: se filium iure cesum iudicare. Nisi ita est: patrio iure in
filium animaduersum fuisse. Oriebat deinde ne se quem paulo ante ei
egregia stirpe conspexissent: orbum liberis facerent. Interq; hec senex
iuuenē amplexus spolia curiatioꝝ fixa eo loco q̄ nunc pilla oracia ap
pellatur: ostans: hunccine aiebat quē modo decoratū ouantemq; uic
toria incedentē vidistis quiritēs: cum sub furca uinctū inter uerbera
et cruciatus uidere potestis? quod uix albanoꝝ oculi tā deforme
spectaculū ferre possent. I lictor colliga manus que paulo ante
te imperii p R̄o. peperunt. caput obnube liberatori urbis huius ar
bori infelix suspende uerbera uel intra pomerium modo inter illa
pilla et spolia hostium. uel extra pomerium modo inter sepulchra ara
ciorū. Quo enim iuuenē hunc ducere potestis ubi eum non sua de
eoꝝ á tanta fœditate supplicij uendicent? Non tulit ppls nec pr̄s

lachrymas nec ipsius parem ui oi piculo ãnum. absoluitq; admiratõe
magis uirtutis q̃ ure cause. Itaq: ut cedes manifesta aliquo tamẽ
piaculo lueretur: impatũ pr̃i ut filium expiaret pecunia pu͡a. Is qbo
dam pcularibo sacrificijs factis que deinde genti oracue tradita st
transmisso p uiam ugillo capite adopto uelut sub uigũ misit unicẽ.
Id hodie q̃ pu͡e semp refectũ manet. Sororiũ ugillũ uocant. oracue sept
brum quo loco corruerat icta constructũq; est ubi saxo quadrato. e
27 Nec diu pax Albana mansit. inuidia uulgi q̃ tribo imitatibus fortuna
publica cõmissa fuerit: uanũ ingeniũ dictatoris corrupit. Et q̃m
recta consilia haud bñ euenerant: prauis reconciliare pplarũ aios
coepit. Igr̃ ut pius in bello pacem: sic in pace bellũ quaerens: qa sue
ciuitati aĩoz plus q̃ uirtũ cernebat ee: ad bellũ palãm atq: expdito
gerundũ alios concitat pplos. suis p. spẽm societatis, pdationes refuat.
F idenates colonia rõ. uicinitibo socijs consilioz̃ sumptis pacto transi
uois albanoz̃ ad bellum atq: arma mutantur. Cum fidene apte
desalsent: Tullius Metio exercituq; cuis ab alba accito contra
hostes ducit. Vbi ad fidenas transijt ad confluentes collocat castra.
1 nter eum locũ ac fidenas uicinitũ exercitus tyberi transierat. hi
fidenates et acie prope flumẽ tenuẽ dextrũ cornu. In sinistro propius mõtes
consistunt. Tullius aduersus uicinũ hostẽ durrigit suos. Albanos
contra legionẽ fidenatiũ collocat. Albano non plus ai q̃ fidei fu
erit. nec manẽ ergo: nec transire apte ausus: sensim ad montes
succedit. Inde ubi satis subisse sese ratus est: erigit totam aciem.
fluctuansq; aĩo: ut tereret ips ordines explicat. Consilium erat
quo fortuna rem daret: eo inclinare uires. Miraculo primo ee
rõq; pxum steterunt: ut nudari latera sua socioz̃ digressu sescrut.
Inde eques equo excitato nunciat Regi abire Albanos. Tullius in
re trepida duodeci uouit salios. fanaq; pallori ac pauori: eqtes
clara increpãs uoce: ut hostes exanimarent. redire in plũ iubet: ni
hil trepidatioe opus ee. suo iussu circũducturum Albanum exercitũ:
ut fidenatiũ nuda terga inuadat. Idem impat ut hastas equi
erigẽ iubeat. Id fãm magnic parti peditũ romanoz̃ conspectus
abeuntis Albani exercitus intersepsit: Qui uiderat id ut ab re
ge auditũ erat: ita rati: eo acrius pugnat. terror ad hostes trãsit.
et audiuerat clara uoce dictũ. et magna ps fidenatiũ ut qui
colonj additi rõ ee nt: latine sciebant. Itaq; ne subito ex collibo

decursu albanoz̃ includerentur: ad oppidũ terga uertũt. Instat
tullius fusisq; fidenatiũ cornu in uicinũ alieno pauore pulsum
ferocior rediit. nec illi tuti impetũ. sed ab effusa fuga flumen obie
ctum ab tergo arcebat. quo postq̃ fuga inclinauit: alij arma foede ia
centes in aquam ceci ruebant: alij dum contantur in rippis: inter
fugie pugnaeq; consiliũ oppssi. non aĩ alia rõ pugna atrocior fuit.
Tum albanus exercitus spectator certaminis deductus in capos Meci 28
tullio deuictos hostes gratulatur. Contra Tullius Metiũ benigne
alloquitur. quod bñ uertat: castra albanos romanis castris iungẽ
iubet. Sacrificiũ lustrale in diem posterã parat: ubi illuxit para
tis oĩbo: ut assolet uocari ad concionẽ utrunq; exercitũ iubet. Pre
cones ab extremo orsi primos excuiẽ albanos. hi nouitate etiam rei
moti: ut Regẽ Rõtiũ concionãtẽ audirent: proxi constitũ. Ex copos
to armata circundat Rõ legio. Centurionibo datũ negociũ erat
ut sine mora impia exequerent. Tum ita Tullius infit. Romãi
si unq̃ aliis ullo in bello fuit: quod primũ dijs immortalibo gras age
rem: deinde uirtute ipsoz̃ uirtutem hesternã id plurimum fuit. Dimicatũ
est enim non magis cũ hostibus: q̃ quae dimicatio maior atq: piculo
sior est: cum pditione ac pfidia socioz̃. Nam ne uos falsa opinio te
neat: in iussu meo albani subiere ad montes. nec impetũ illud me
um sed consiliũ et impij simulatio fuit: ut nec ignorantibo uobis a
deesti uos auerteretur á certamine animus & hostibo circũueniri
se ab tergo ratis terror aut fuga inijceretur. Nec ea culpa quam
arguo omniũ albanoz̃ est. ducem sequuti sũt: ut & uos si quó ego
inde agmen deducere uoluissem feciss̃eris. Metius ille est dux
ueneris huius. Metius idem huius machinator belli. Metius foede
ris romani albaniq; ruptor. audeat deinceps talia alius: nisi hunc
insigne iã documentũ mortalibo dedero. Centuriões armati Metiũ
circumsistunt. Rex cetera ut orsus erat pagit. qd̃ bonũ faustũ fe
lixq; sit pplo rõ ac ti uobisq; albani: pplm omnẽ albanũ romam
traducẽ in aĩo est. Ciuitatẽ dare plebei. primores in pres legẽ: unam
urbem unã remp facere: Vt ex uno quondã in duos pplos diuisa alba
na res est: sic nunc in unũ redeat. Ad hec albana pubes inermis ab ar
matis septa in uarijs uoluntatibo: coi tñ metu cogente silẽtiũ tenet. Tu
tullius metu suspẽsi ingt: si ipe dicẽ posses fidem ac foedera seruare: ui
uo ubi ea disciplina á me adhibita eet. Nunc qm tuum insanabile

ingentiū est : ut tuo supplicio doce humanū genus ea sancta credē
que á te uiolata sunt. Vt igr paulo an animum inter fidenatē romanā
anceps q̄ rem gessisti : ita tam corpus passim distrahendū dabis. Exinde duā
bus admotis quadrigis : ut currus eay distentū alligat manū. de
in diuersū utr eq̄ concitati : laceray in utroq; curru corpus q̄ inhæse
rant uincula membra portantes. Auertē ōes á tanta foeditate spe
ctaculi oculos : primū ultimūq; illud supplicii ap Rō exempli paruz
memoris legū humanaray fuit : in alijs q̄liacunq; licet : nulla gentiū mitiores
placauisse pœnas. Inter hæc iam primisti albam erant eqtes : q multitu
dinem traduceret Romā. legiones deinde ductæ ad diruendā urbem.
Quæ ubi intrauere portas : non q̄d tumultus fuit ille : nec pauor qua
lis raptay urbiū cē solet : cum é fractis portis : stratisue arce mœnib
aut arce ui capta : clamor hostilis : et cursus armatoy p urbē : omnia
ferro flammaq; miscet. Sed silentiū triste ac tacita mœstitia : ita de
fixe omnium animos : ut p metū oblitu q̄d relinq̄rent : q̄d secum ferrent
deficientes consilio : rogitantesq; alij alios : nec in luminibus starent : nec
crebrinoctis domos suas ultimū illud uisum pituquerentur. Vt uō ex eqtū
clamor exire iubentiū instabat : et fragor tectoy q̄ diruebantur in ul
timis prope urbis audiebat : pulsuq; ex distantibus locis ortus ædi
ficia nube inducta omnia implebant : raptum quibus quisq; poterat : clam
ci lare ac penates : relictaq; in quibus natus quisq; educatus q̄ erat : relinquē
tes exirent : tam continuus agmen migrantiū implebat uias : et
conspectus aliox mutua miseratione increbrabat lachrymas : nec q̄
quā miserabiles audiebantur : multay præpue ei obsessa ab armatis ipsa
augusta præsentia : aut uidua capti ex relinquerent deos. Egressus ur
be albanus romanus passim publica privataq; otia recti adequat
solo. unaq; hora quadringentoy annoy op quibus alba steterat : excidio
ac ruinæ dedit. Templis in deum : ita ciui á Rege edictum erat :
ipsum est. Roma interea crescit albæ ruinis : duplicat̄ ciuium
nūs. Cellius additur urbi mons. et quo frequentius habitaretur :
eandē sedē Tullius capit regiā. ibiq; habitauit. Principes albanoy
in patres : ut ea q̄ pars rapi crescerat : legit. Tullios. Seruilios. Cu
rios. Geganios. Curiatios. Cloelios. complūq; ab se nato curiā fecit :
q̄ hostilia usq; ad primi imperij annū appellata est. Et in omni ordi
ne urbs aliq̄d ex nouo populo adiecerat̄ : equi decē turmas ex albā
nis legit. legiones & uectores eodē supplamento explauit : & nouas

sarpsit : Hac fiducia uirtutū Tullius sabinis bellū indicit : genti ea ætate
pestare secundū ceteros opulentissime uirtute armisq; uiriq; munie
facte ac rei neq̄q̄ ciuium repente. Tullius ad seruandā sanctum mer
catū frequentē negociatores rō compendiosos q̄rebat. Sabinū suos pul
tū luxuriā confugisse ac Romæ retentos. hoc causæ belli fabantur. Sabini
haud pauy memores et suay uirtutis partæ romæ ab Tatio locatay &
nouatam nuptiis & adiectione populi Albani auctū circumspicere & ipsi exter
nū auxilia. Ceterum erat uicina præterea coniuratio sidus bellicosius uicinos. Inde ob re
uxæ. Et apud uagos quosdam plebe & mercis ualuit : publico au ex inopi
xilio nullo adhuc fuit. ualuitq; ut uicinos : nā de ceteris minus
mirū est) pacta cum Romulo indutiay fides. Cui bellū utrinq;
summa ope parare. uertitq; in eo res uidebatur : utri prius arma in
ferrent : occupat Tullius in agrū Sabinū transire. Pugna atrox
ad siluā malitiosā fuit. ubi á pedite quidem robore : cæcay equa
tū multo nup plurimū romana acies ualuit. Ab equibus repe
te unectis turbati sunt ordines Sabinoy : nec pugna deinde illis 31
constare : nec fuga explicari sine magna cæde potuit. Deinctis
Sabinis : cum in magna gloria magnisq; opibus Tulli regni ac tota
res Romana erat : nunciatū regi pribusq; est in monte Albano lapi
dibus pluuisse. quod cū credi uix posset : missis ad id uidendum
pdigiū in conspectu haud aliter q̄ cui grandine uasi glomerantem
in terris agmen : crebri cecidere cælo lapides. uisi et audire uocē
magnā ex summi cacuminis loco : ut prisci ritus sacra Albani susce
rent. q̄ uelut quæ, simul dijs ei pria relictis oblitioni dederat
et aut romana sacra susceperant : aut fortunæ ut fit obsequi de
ūi reliquant deum. Romanis ipsis ab eodē pdigio nouendiale sacri
publice susceptū est : seu uoce cælesti ex albano monte missa : na certe
id q̄ traditur : seu aruspicū monitu : manserit, solleme ut qui
cunq; id pdigiū nunciaret : ferie per nouē dies agerentur. Aud ita
primo post pestilentia laborati est. Vni ei pigricia militiæ orie
tur : nulla in ab armis ges dabat á bellicoso Rege : salubriora ciui
cædemue minuere q̄ domi numerū corporū ciuiū : donec ipse q̄ longinquo
morbo est implicatus. Tunc adeo fracti sunt animi corpore sui ipsi
illi feroces ut q̄ nihil ratus cēt animus regiū q̄ sacris dedere
animū : repente ōibus magnis parusq; superstitionibus obnoxie degerat.

religionibus & ppli impleret. Vulgo iam oes eū statū rei q sub
Numa rege fuerat requirentes: unam ope egris corporibus reluctam
si pax ueniaq ab dijs impetrata et: accedebant. Ipm regē traditū
uolumine cōmentarios Numē: cum ibi quedam occulta sollennia
sacrificia iouī elicio facta inuenisset: operatum ijs sacris se abdidis
se: sed non rite initū aut curatū id sacrū ee: nec solum ei nullā obla
tam celestū spem: sed ira iouis sollicitatū iam pruīa religioe ful
mine ictum eā domo conflagrasse. Tullius regnauit annos duos
& triginta: Magna gloria belli. Mortuo tullio res ut instau
rum iam in abundantiā erat: ad patres redierat. Iq̄ interregē no
minauerūt quo comicia hīte Ancū marcīū regē ppli creauit. pres
fuere auctores. Nume pompilij regis nepos filia ortus. ancus mar
cius erat. qui ut regnare coepit: & auitae gliae memor. et quia pm
regnū cetera egregium ab una pte haud satis pspū fuerat: aut re
iectis religionib: aut praue cultis longe antiquissimū ratus sacra
publica ut ab Numa instituta erāt: facē: omnia ea ex cometarijs
regis pōtifice in albū elata ponē in publico iubet: sīn & cuibus
oēq̄ cupidis & finitimis ciuitatib facta spes: in aui mores atq̄ insti
tuta regem abiturū. Igr latini eū qbo Tullio regnante ictum foedus
erat: sustulerāt aios: et cū incursionē in agrum rōm fecissent: repete
tibi res romanus: supbe renisum reddiderūt: desidē rōm regem esse
inter sacella & aras actum ee regnū rati. Medui erat in anco igenui
et Numē & rōe memor: qpter q̄ qd aui regno magis necessariam fuis
se pacem credebat: cum in nouo: tū feroci pplo. etiam qd illi coniugis
set ocui sine iniuria: id se haud facile bituū ratus patientia tenta
ri et temptata contemni: Ipa ee censebat Tullio regi aptiora q̄ Numē.
Vt tū qm Numa in pace religiones instituisset: a se bellice cerimonie
pderent: nec gererentur solū sed et indicerētur bella aliquo ritu:
ius ab antiqua gente equlis qd nunc fecialis hīt: descripsit. quo
res repetuntur. Legatus ubi ad fines eorū uenit: ubi res repetunt
capite uellato: filo lanę uelamen est: audi iupr inqt: audite fi
nes: audiat q̄ gentis sum: nō ut audiant fas: ego sum publicus nū
cius ppli romani. iuste pieq̄ legatus uenio: uerbisq̄ meis fides sit
pagit deinde postulata. Iā iouem testem facit. Si ego iniuste impieq̄
illos hoies illas dedi ppli rōm: mihi exposco: tu pri compotē me nūq̄
sinas ee. Hæc cum fines suprascandit: hec quicunq̄ ei primus

al' hoies

al' neglectus

32

33

quiritū

qres

uir obuius fuerit: hec portam ingrediens: hec foīs ingressus pauī
uerbis carminis scipiendiq̄ iusiurandi iniustus: pigit. Si non de
duntur: quos exposcit diebus tribus & triginta (tot eā sollenes
sunt:) pactus bellum ita indicat. Audi iupr & tu iuno quirine
diq̄ omnes celestes uosq̄ terrestres uosq̄ inferni: audite: ego uos
testor pplm illum quicunq̄ est nominat: iniustū ee neq̄ iusta pluē.
Sed de istis rebus in pria maiores natu consulemus: quo pacto ius
nrm adipiscamur. Cum is nūcius romā ad consulē rediit: confesti
rex ee ijs fermē uerbis pres consulebat. quam rem duīum causarum
condixit pr patratus p. rō. pri patrato pisco Latino: omnibusq̄: psas ve
Latinis. quas res dari fieri solui oportuit: quas res nec dederunt nec
fecerunt. nec soluerunt dic: inquit ei: quē primū sinū rogabat: quid
censes? Tum ille puro pioq̄ duello quærendas censeo: itaq̄ consentio: co
sentioq̄. Inde alij ordine rogabantur. quīq̄ pars maior eorū q aderant
eandem sententiam ibat: Bellum erat consensu fieri solui: ut foecialis ha
stam ferratā aut sanguineā: aut sude praeustā ad fines eorū ferens:
non minus tribus puberibus presentibus diceret. quod ppli prisco
Latino: omnesue prisci Latini aduersus pplm rōm. quirītium fecerunt:
deliquerunt. quod ppls. rō. quiritū bellū cum pisco Latinis iussit esse:
Senatus ppli rō quiritum censuit: consensit: consciuit: ut bellum cū
prisco Latinis fieret: ob eam rem ego nuncius ppli rō. pplis priscorū
Latinorū hominibusq̄. prisco Latinis indico facioq̄. Id ubi dixisset: hastam
in fines eorū emittebat. hoc tū mō ab Latinis repetitae res: ac bellum
inductum. morēmq̄ eū posteri acceperunt. Ancus demandata
cura sacrorū Flaminibus sacerdotibusq̄ aliis: exercitu nouo conscripto
profectus. Politorium urbem Latinorū vi cepit. Secutusq̄ more regū
priorū q rem romanā auxerant hostibus in ciuitatē accipiendis:
multitudinē oēm romā traducit. et cum arca palatii sedē uetere
rō. Sabini capitolii atq̄ arcē: celii montē Albani implessent: auctu
ri nū noue multitudini datū. Additi eidem haud ita multo post:
tellenis ficanaq̄ capta: nouis ciuibus politorii in ruīsus bello repe
titū. quod uacuū occupuerant pisci Latini. eaq̄ causa diruendae
eius urbis fuit: rōm ne hostium semp receptaculū eet. postremo omi
bello Latino in aedulia compulso aliquādiu ubi marte incerto uari
a victoria pugnatū est. nā & urbs tuta munitionibus presidioq̄
firmata ualido erat: et castris in apto positis aliquoties exeat

latinus communis eū rō signa contulerat. Ad vltimū omnibus co
nexus anctis acie primum victor. In ingentē predā potitus romā redit.
Tum q̄ multis latinor̄ milibus in ciuitatem acceptis: qbus ut ē̄ gerent
palatino aventinō murisq; dantes sedes. Ianiculum quoq; adiectum
non inopia loci: sed ne qñ ea arx hostiū ēet. Id non muro solum
sed & ob commoditatem itineris ponte sublicio tū primū in tyberi
facto: continge urbi placuit. Quantum q̄ fossa haud paruō mu
mentō á planioribus additū locus anci regis opus est. Ingentē boūm
discrimine recte an pperum facti confuso: tacitaq; clandestina fie
rent: carcer ad terrorē increscentis audaciae media urbe imminēs
foro edificatur. Nec urbs tm hoc rege creuit: sed et ager finesq;
silua marsia: uetentibus adepta usq; ad mare inferum prolatum.
& in ora tyberis ostia urbs condita. Salinae circa factae. Egregieq; re
bus bello gestis aedes iouis feretri amplificata. Anco regnante o
lucumo iam impiger ac diuitijs potens roma cōmigrauit: cupidi
tate maxime ac spe magni honoris. Cuius adipiscendi tarquinij
nam ibi q̄ pegrina stirpe oriundus erat: facultas non fuerat. De
manau corinthio filius erat: qui ob seditiones domo profugus: cum
tarquinis forte consedisset: uxore ibi ducta duos filios genuit. No
mina his lucumo atq; arūs fuerūt. Lucumo superfuit pri bonoꝝ oīū
heres. Arunsq; p̄ q̄ pr̄ moritur: uxore grauida relicta: nec diu ma
net superstes filio pr̄: q cum ignotas mulieri ferre: immemor in te
stando neporis decessisset puero in nullā sortē bonoꝝ nato ab inop
ia egerio indictū est nomen. Lucumoni oīum heredi bonoꝝ cum
diuitia tā aīos faceret: auxit ducta in matrimoniū tanaq̄ sūmo
loco nata: et quae haud humiliora ijs in qbus nata fuerat sinerat.
ea cum illi nupsisset spretis patricijs etruscis lucumonē exulē aduenā oīū
ferre indignitatē non potuit. Oblitaq; ingentis erga priscam cari
tatis dūmō uirq; honoratū videret: consilium migrandi ab tarquin
is coepit. Roma est ad id potissimū uisa in nouo pplō: ubi omnis
repentina atq; ex uirtute nobilitas sit: futuriq; locū fortunae ac stre
nuo uiro: regnasse Tatium sabinū accersitū in regnū. Huma á curibo
& ancū sabina mre ortū: nobileq; una imagine Hume ee facile
psuadet: ut cupido bonoꝝ & cui tarquinij materna tm pria esset. o
sublatis utiq; rebus commigrat Roma. ad ianiculū forte uentus
erat. Ibi a carpento sedenti cum uxore: aqla suspēsis demissa o

incremēto rebus auctē
tanta multitudine

at̄ mesia

34

post am mortē

contra

facilē

lgnum er alis pillam auferr: supq; carpentū cum magno clāgore uolitās
rursus uelut ministerio diuinitus missa capiti apte reponit: hīs sublā
tis abijt. Accepisse id augurium Lata dr tanaq̄ pua ut multo cura
sa celestium pdigioꝝ mulier. excelsa & alta spare complexa uirū ubiq;
cum aliqua ea regione celi et cū da nunciā uenisse: arcā summum
culmen hois. auspicium fecisse: leuasse humano supposituū capiti decus
ut diuinitus cide redderet. Has spes cognatos q̄: secū portantes i
urbē ingressi sunt. domicilioq; ibi cōparato L. tarquinius ediderē nam & psēum nomen
Rō conspicuū cū nouitas diuitiq; faciebat: et ipe fortuna benig
alloqo comitate inuitādi benificijsq; sibi quos potuit conciliando
adiuuabat: dom in regia q̄ de cofama plata est. Nouā q̄ ea breui
ap Regem lbuli dexteraq; obeundo officia in familiaris amicaq;
adduxerat uxa. pri ac priuatis parituꝝ consilijs belli domiq; interes ut
set. et p oia exptus postremo tutor & liberis regis testamento insti
tuerat. Regnauit Anais quattuor & uiginti annis: cuiliber sup 35
ioꝝ regum belli pacisq; & artibo & gliā par. Iam filij prope puberem
etatem erāt. cō magis Tarquinius instare ut q̄primū comitia Regi
creando fierent. qbus indictis sub ips puerōs uenatū ablegauit. Isq; pri
us et persuasit ambitiose regnū: et oratione dr habuisse ad conciliandos
plebis animos: compositā. Tum se rē in nouā pcē. qppe q nō primus: qd
qsq; indignari mirarīue posset. sed tertius regnū Rome pegrinus af
fecter. et tacitū non ex pegrino solū sed et ex hoste Rege factū. et
Numā ignaꝝ urbis nō patentē in regnū ultro accitū. se ex quo sui po
teris fuerit. Romā cum coniuge ac fortunis oīb cōmigrasse. maiore
pte etatis cuiq; quā cuilibo officijs fungātur boues: rome se potuisse
q̄ inpria uctē uixisse. Domi militiq; sub haud poenitēdo magro ipso o
anco Rege romana sacra romanos ritus didicisse. obsequio & obseruā
tia in regē cum oīb benignitate erga alios cū Rege ipo certasse. Hac
cum haud falsa memorante ingēs consensu ppls romanus regnare
iussit. Ergo uirtutes cetera egregia secuta quā in petendo hūana et
regnante ambitio est. nec minus regni sui firmandi q̄ augendo rep.
memor: centū pres legit: q deinde minoꝝ gentium sunt appellati: factio
haud dubia regis animus benificia in curiā ueniebat. Bellū primū cum
Latinis gessit: & oppidū ibi apiolas vi cepit: pdaq; in maiore q̄ q̄
belli fama fuerat reuecta: ludos opulentius instructius q̄ q̄ pores
reges fecit. tū primum circo qui nūc maximus dr designatus est locus

diuisa pribꝰ equiboq; loca uti spectacula sibi facerent qsq; fori appellant.
Spectauere furis: duodenos ab terra spectacula alta sustinentibꝰ pedes.
Iudicrum fuit eq pugilesq; exercitia maxime accti. sollennes deñ
annui manserc ludi romani magnq; uarie appellati. ab eode Rege
et circa forum ꝑuatis edificanda diuisi sunt loci. porticus taber
naeq; factae. muroq; lapideo circundare urbe parabat. cū sabinum
bellū coepus interuenit. Adeoq; ca subita res fuit. ut ꝑus ancne
transirent hostes. q; obuiam ire ac prohibere exercitus rō posset.
Itaq; trepidatū rome est. Et primo dubia uictoria. magna utrīq; cede. pugnatū est. reductis deñ in castra hostium copijs datoq;
spacio romanis ad compandū de integro bellū. Tarquinius equem
maxime suis deesse urbi ratus ad rumines. tucasses luceres quas
centurias Rō⁹ instituss asserpserat. addē alias constituit. suoq; insignes relin
quere nomine. Id qm in augurato Rō⁹ fecerat. negare Attus nauꝰ
inclytus ea tempestate augur. neq; mutari. neq; nouum constitui
nisi aues addixissent. posse. Ex eo Regi ira mota. ludens q; artem
ut ferunt. agedum inqt diuine tu in augura fieri nūm possit. id ne
quod nūc ego mente concipio. Cū ille in auguriō rem exptus pro
fecto futuram dixisset. atqui hoc āo agitauī inqt te nouacula
cote dissecturꝰ. cape hoc & page. quod aud tuę fieri posse porten
dunt. Tum illū haud constanter ubi discidisse cotem ferūt. Statua Attꝰ
posita capite uelato: quo in loco res acta est. in comicio in gradi
bus ipis ad leuam curie fuit. Cotē q; eodem loco sitam fuisse me
morant. ut cet ad posteros miraculi eius monumeū. Augurys
certe sacerdotiq; augurꝫ tantus honos accessit. ut nihil belli do
miq; postea nisi auspicato gererentur. Concilia pplī exercituꝰ uocati:
Summa rer; ubi aues non admisissent. dirimerentur. Neq; in Tarqui
us de equum centurijs q̄q̄ mutauit. nūo in alteru adiecit. ut
mille et trecenti eques in tribus centurijs erant. Posteriores mō sub
ysde nominibꝰ q; additi erant appellati sunt: quas nunc quia
geminatae sunt. sex uocāt centurias. Hac pte copiaꝫ aucta ut
rum cū sabinis confligunt. Sed preter q̄ qđ urbi creuerat Rō⁹
exercitus ex occulto et additur dolus. missis an pugnam qui
magnam uim ligni⁹ in arentis ripa tacente. ardentes in flumē
conijcerēt. uentoq; iuuante accensa ligna et plenaq; in ratibus
unpacta sublicijs cum hererent. potem succendūt. Ea q; res

sblicas é pes pōtis

in pugna terrorem attulit sabinis. effusis eade fugam impedit. o
multiq; mortales cum hostem effugissent. in flumine ipo periere. q; r
fluentia arma ad urbē cognita in tyberi prius poene q̄ nūciari
posset. insigne victoriā fecere. Eo plio papua equum gloria fuit. o
utring; ab cornibus positos. cū iam pelleretur media suoꝝ
peditū acies. ita incurrisse ab lateribus ferunt. ut non sisterent
mō sabinas legiones ferociter instantes cedentibꝰ. sed subito in
fugam auerterent. Montes effuso cursu sabini petebāt. et pau
ci tenuere. maxima pars. ut ānditum est. in flumine ab equi
bus acti sunt. Tarquinius instandū ꝑterritis ratus ꝑda captiuis
q; romam missis. spoliis hostium (id uotū uulcano erat) ingen
cumulo accensis. pgit porro in agrū sabinū exercitū ducē. et q̄q̄
male gesta res erat. nec gesturos melius se spare poterat. tm qa
consulendi res non dabat spatiū. iere obuiā sabini tumultuan
o multitu. Iter q; ubi effusi. pdius iam propē rebus pacem petiere.
Collatia et quicq; extra collatiam agri erat. sabinus adeptus. Egerius 38
fratris hic filius erat regis. collatiē in presidio relictus. Deditos q; col
latinos ita accipio. eaq; deditionis formula ee. rex interrogauit. e
stisne uos legati oratoresq; missi a pplo collatino. ut uos populusq;
collatinus dederet? Sumus. Estne pplm collatinum in sua potestate?
est. Dedisne uos pplmq; collatinū. urbē. agros. aquā. terminos. de
lubra. utensilia. diuina humanaq; oia. in mea pplīq; rō ditionem?
Dedimus. Et ego recipio. Bello sabino pfecto Tarquinius triumphās roma
redit. In pristinas latinis bellum fecit. ubi nusq; ad uniuersos rei di
micationem uentū est. ad singula oppida circumferendo arma. ce
nomen latinū domuit. corniculū. fidenā. uetus camelia. crustu
minū. ameriola. medulia. nomentū. hec de ptibus latinis aut q. ad
latinos defecerāt: capta oppida. Pax deñ est facta. maiore inde
āo pacis opa inchoata. q; quanta mole gesserat bella. ut nō qui
or pplīs domi cet. q; militiae fuisset. Nam ē muro lapideo. cuius
exorduꝫ opus sabino bello turbatū erat. urbē qa nūndū mune
rat: cingē parat. et infima urbis loca circa fo. alias q; interiectas
collibus conualles. qa ex planis locis haud facile cuchebant aquas:
cloacis é fastigio in tyberim ductis. siccat. et aream ad eadem in
capitolio iouis. quā uouerat bello sabino: iā plagiēte āo futurā
olī amplitudine loci occupat fundamenis. Eode ipre in regia pdigiū 39

uisum: cui cum q̄ mirabile fuit: puero dormienti cui Seruio Tullio
fuit nomen: caput arsisse ferū multoq; in conspectu plurimo igitur
clamore ī ad tante rei miraculū orto: excitū Regem. Et cum qdā
familiarū aquā ad restinguēdū ferret: ab Regina retentā. sedataq;
ira tumultu mouerī uetuisse puer: donec sua sponte exprectus esset.
mox cū somno & flāma abisse: tum adducto in secretū uiro Tanaq;
inquit videsne tu puer hunc quē tā humili cultu educamus? scire licet
hunc lumen quondā rebus nris dubijs futurū: psidiūq; rei afflictē: o
proinde materiā in gentis publice priuatimq; decoris oī indulgentia
nra nutriam. Ita puer liberi loco heri ceptum: eruditq; artibus q
bus ingenia ad magne fortune culmen excitantur. Euenit facile
quod dijs cordi erat. Iuuenis cuius ingens indolis Regiae: Nec eī quae
tur gener Tarquinio: qsq; Rō uirentibus ulla arte conferri potuit: fi
liāq; suā ei Rex despondit. Hic quacunq; de causa tantus honos
illi allatus: credē phibet serua natū cum: parumq; ipm seruisse. Co
rum magis sententiae sū: q corniculo capto seruij tullij. qui pceps
in illa urbe fuerat: grauidā uiro uxorē occiso: cum inter reliquas
captiuas cognita erat: ob unicā nobilitatē ab Regina romana phibā
ferunt seruitio: partū rome edidisse prisa tarquinij domo. Ita tāto
beneficio et inter mulieres familiaritate auctā: et puer in domo
á puero educatū. In caritate atq; honore fuisse. Fortunam matris
q capta pria in hostiū manus uenerit: ut serua natus crederetur
fuisse. Duo de quadragesimo fermē anno ex quo regnare coeperat
Tarquinius: non ap Regem mo: sed ap pres plebemq; longe maxio bono
re Seruius tullius erat. Tum Anci filij duo: etsi antea semp pro in
dignissimo hūerant: se primo regno tutoris fraude pulsos: regnare
rome aduenā non mo cuiq; sed ne italicae q̄sturpis: tū impensius
his indignatis crescē: si non ab Tarquinio qdem ad se rediret regnus
sed preceps in porro ad seruitia caderet: uti in eadem ciuitate post
centesimū ferē annū: q̄ Rō Iul deo pgnatus: deus ipe tenuerit regnū.
donec in terris fuerit: id seruus serua natus possideat. Tu cōmune
Rō nomen tum praecipue id domus suae dedecus fore: si Ana Re
gis uirilis stirpis salutia: no mo aduenis sed seruis et rome regnū
pateret: Ferro igr eam contumeliā arcere statuunt: sed in uirie
dolor in Tarquinio ipm magis: q̄ un seruiū eos stimulabat. Tu qa
grauior ultor cedis si supesset Rex futurus erat: q̄ priuatus

tum Seruio occiso: quicunq; aliū delegisset: eundē Regē facturus r
videbatur. ob hoc ipsi Regi insidiae parantur. Ex pastoribus duo fero
cissimi delecti ad facinus: qui consueti erant uterq; agrestibo ferramē
tis in uestibulo Regiae quam potuere tumultuosissime specie rixae in
se omnes apparitores regios conuertunt. In eū ambo Regem appellare
clamorq; coepti. postquam in regiam peruenisset: euocati ad Regem pgunt.
primo uterq; uocaferant: & certatum alter alteri obstrepe. Coercuit ab li
store & ulli inuicē dicē: tandem obloq; desistunt. Vnus rē ex cōposito
orditur. Dum intentus in eum se Rex totus auertere: alter clatā securis
in caput dedit: Relictoq; in uulnē tō ambo se foras ejaūt. Tarq
uinium moribundū eī qui circa erant excepissent: illos fugientes luco
res comprehendit. Clamor in concursuq; pplī mirantiū qd rei esset: o
Tanaq; inter tumultu clausi regia uiros arbitros ejat: simul quaq;
curando uulneri opus sunt: tanq; spes subeat sedulo compit. simulq;
si destituat spes alia psidia moliuntur. Seruio ppe accito: eī pocrē exan
guē uir ondisset: dextera tenens orat: ne inultam morte socri: ne so
rum inimicis ludibrio ee sinat. Tum cui est inqt Seruī subire Reg̃m
non illoq; alienis manibo pessimū facinus fecere. erige te. deosq; ducesq;
sequere: qui clarioe fore caput duumo quondā circūfuso igni portēde
runt. nunc te illa celestis excitet flāma. nunc expgiscē uere & nos pe
grini regnauimus. qs sis: no un natus sis: reputa. si tua re subita gsilia
torpent: at tu mea consilia sequē. Cum clamor unpeuq; inuitudis
uix sustineri posset: ex superiore parte aduum p fenestras in nouā uiam
uersus: bitabat enim Rex ad Iouis statoris locum: tanaq; pplm allo
quitur: uibet bono aio ee. Sopitū fuisse Regem subito ictu: haud alteri
ferrū in corpus descendisse. iam ad se redisse. Inspectu uulnus absterso
cruore: omnia salubria ee. confidere prope diem: ipm cos uisuros. Inte
rim seruio Tullio uibere pplm dicto audientē ee. cum una reddunt
obtutuq; alia Regis ee munia. Seruius cū trabea & lictoribo prodit: ac
sede Regia sedens alia decernit: de aliis consulitur. se Regē ee simulat:
Itaq; paliquot dies cum iam expulisset Tarquinius: celata morte p spem
alienae fungendae uicis suas opes firmauit. Tunc demū pala facto &co
ploratione in Regia orta Seruius psidio firmo munitus primus inuisu
pplī uoluntate prīn regnauit. Ana libari iam tū comprehensis sedarum
minstris: ut uinc regem: & tantas ee opes Seruij nunciatum est:
sellam pomptam exulatū iuerunt. Nec iam prī magis cōsilijs seruius

q. priuatis munire opes. et ne qualis Anci liberis animus in tarquinios fuerat: talis aduersus seruos tarquinios liberis eet duas filias iuuenibus regijs Lucio atq; Arunti tarquinijs iungit. Nec rupit in eis necessitate humanis consilijs: quin inuidia regni et inter domesticos insida omnia atq; infesta facerent. popportune ad priuatas quietem statusq; belli ciuilis uicinis tum nondum inducae exercitus: aliisq; etruscis sumptis. In eo bello & uirtus et fortuna seruij tullij enituit. Fusoq; ingenti hostium exercitu haud dubius rex seu patrum seu plebis animos pretenderetur. Romā reduct.

Aggrediturq; ciuilis pacis longe maximum opus ut quem admodū Numa diuinus auctor iuris fecisset: ita seruium conditore eius in ciuitate disiecti ordinū quibus inter gradus dignitatis fortunaeq; aliqd interluceret: posteri fama ferrent. Censum primus instituit rem saluberrimā tanto futuro imperio: ex quo belli pacisq; munia non uirtuti ut ante: sed pro habitu pecuniae fierent. Tum classes centuriasq; & hunc ordinem ex censu descripsit uel paci decoro uel bello: ex iis qui octoginta milium aeris aut maiorem censum habebant. octuaginta confecit centurias: quadragenas seniorum aut iuniorum. Primae classis omnes appellati seniores: ad urbis custodiam ut foris bella gererent. arma his imperata: galea: clipeus oreae: lorica omnia ex aere. haec ut tegumenta corporis essent. Tela in hostem hasta & gladius. Adiecit huic classi duas fabrum centurias: quae armis sine stipendia facerent. datum munus ut machinas in bello ferrent.

Secunda classis intra centum quinq; & septuaginta milium censum instituta: et ex iis senioribus iuniorib; q. iuniores conscriptae centuriae: arma imperata: scutum pro clipeo & praeterea loricam omnia eadem. Tertiae classis in quinquaginta milium censu collocauit totidem centurias: & hoc quoq; discrimine etatium factae. nec de armis quicquam mutatum. ocreae tum additae. In quarta classe census quinq; & uiginti milium: totidem centuriae factae. arma mutata. nihil praeter hastas & ueruta datum. Quinta classis aucta. centuriae triginta factae. fundas lapidesq; missiles hi secum gerebant. In his accensi cornicines tubicinesq; in tres centurias distributi. Vndecim milibus haec classis censebat. Huic minor census reliquam multitudinem habuit. In una centuria facta est immunis omnium. Ita pedestri exercitu ornato distributoq; equitum ex primoribus ciuitatis duodecim scripsit centurias. Sex item alias centurias tribus ab Romulo institutus sub iisdem auspicijs quibus inaugurate erant. nouas fecit. Ad equos emendos denum milia aeris ex publico data. & quibus equos

alterent uidue attributae quibus milia aeris in annos singulos penderent.

Haec omnia in diuites ab pauperibus inclinata onera. decem est honos additus. non enim ut ab Romulo ceteri tradituum seruantur regem est uirtuti suffragium quum eadem ui eodemq; iure promiscue omnibus darum est. Sed gradus factus ut neq; excludens quisquam suffragio videretur. et uis omnis penes primores ciuitatis eet. Equites nam uocabantur primi octuaginta in prima classis centuriae peditum primi uocabantur. Ibi si uariarent quod raro inciderat: ut secunda classis centuriae uocarentur: nec ferme unquam infra ita descenderetur ut ad infimos pueniretur. Nec mirari oportet: hunc ordinem quoniam est post expletas quinq; et triginta tribus duplicato earum numero centuriis iuniorum seniorumq; ad instituti ab seruio Sullio summa non conuenire: quia dirutarum in urbe diuisa regionibus collibusq; quae habitabantur partes tribus eius appellatae: ut ego arbitror a tributo. Nam eius quoquo modo ex censu conferendi ab eo origo est neq; haec tribus ad centuriarum distributionem numerumq; quicquam pertinuere. censu profecto quem maturauerat metu legis denique late: cum uinclorum manus mortuusq; edixit: ut eos auere Romulo equites peditesq; in suis quisque centuriis in campo martio prima luce adessent. ibi instructis exercitum omnes sues quoque tauris tribus lustrauit: id quod conditum lustrum appellatum: quia in censendo finis factus est. Milia octuaginta eo lustro ciuium censa dicuntur. Adiicit scriptor aliquot annalium fabius pictor eorum qui arma ferre possent: eam numerum fuisse. Ad eam multitudinem urbs quam amplificanda uisa est. Addit duos colles quirinalem uiminalemque: in deinceps auget exclusas. ibique ipse ut loco dignitas fieret. Additur. Aggere & fossis et muro circumdat urbem. Inde pomerium profert. pomerium uerbi uim solam intuentes postmoerium interpretantur. Est autem magis arcae murique locus: quem in condendis urbibus quondam etrusci quasi murum ducturi erant: certus circa terminis inauguratio consecrabat: ut neque interiore parte aedificia moenibus cohaerent: quae nunc et uulgo cohaerent. & exterioribus puri aliquid ab humano cultu patet soli. Hoc spatium quod neque habitari neque arari fas erat: non magis quam post murum est. quia quae muros post id pomerium Romulo appellauerunt: & in urbis incremento semper quem moenia propagatum erant: tum ad terminum consecrati perferebant. Aucta ciuitate & pro magnitudine urbis agris domi & ad belli & ad pacis usus coepta: ne semper armis res opes acquirerent: consilio augere imperium conatus est. Simul & aliquid addere urbi decus. Iam tum erat inclytum diuae ephesiae fanum. id commune Asiae populorum fama ferebat: cui consensu deorum consociatos laudari

mure Seruius interpecrel Lauinoq; cū qbo pū puatumq; hospitia ami
ciasq; de industria iunxerat. sepe utrumdo eadē ppulit tandē
ut Rome fanū diane ppli Latini cū pplo ro faceret. ea erat cōfessio
cap rer Romā ēe: de quo toties armis certatū fuerat. Id q̄q̄ omis
sum ira ex oīū cura Lauinoq; ob rē toties infeliciter tētata armis vide
bat: uni se ex sabinis fors dare visa est: puato cōsilio ipi recuperandi.
Bos in Sabinis nata cuidā prīfamiliae dr: miranda magnitudie ac spe
fixa p multas etates cornua in uestibulo tpli diane monumentu
ei fuere miraclo. hāta ut erat rel pdigij loco ē & cecinē uates: cuius
ciuitatis ea ciues diane immolasset: ibi fore impiū. Id q̄: carmē pue
nerat ad Antistitē fanī diane. Sabinus ut primū apta sacrificio di
es visa est: bouē roma actā deducat ad fanū diane: & ara sta
tuit. Ibi Antistes Rō ea ei magnitudine victimae celebratu fama o
mouisset: memor rūsi Sabinū ita allaqt. Quidnā tu hospes paras
ingt incestae sacrificiū diane facē? qui tu an uiuo pfunderis fluui
infima uallē tyberis pfluit. Religioe tactus hospes, q ōia ut pdigio
rīdēt euent? cupat rite fēta: extemplo descēdit ad tyberī. Interea
Rō immolat diane bouē. Id mire grauū Regi atq; ciuitati fuit. Seruī
q̄q̄ ia usu haud dubiū regnū possederat: in qa interdū iactari uo
ces á iuuene Tarquinio audiebat: se inuisu ppli regnare: conciliata
prius uoluntate plebis. agro capto ex hostibo uirtū diuiso. ausus e
ferre ad pplm uellet uiderent ne se regnare: tamtq; cōsensu qto haud
qsq; alius an rex est declaratus. Neq; ea res Tarquinio spē affectandi reg
minuit. Imo có impēsius qa de agro plebis aduersus prīm uoluntatē
sensérat agi: crumenas Seruij ap pres crescinq; in curia datū sibi occasi
onē rat est: et ipe iuuenis ardentis ai: & domi uxore Tullia ingentium
animum stimulāte. Tulit n. & rō Regia sceleris tragica exēplū: ut tecto
Regū maturior ueniret libitas: ultimūq; regnū eet: qd scelē prīū fora.
Hic Lucius Tarquinius pscī Tarquinij Regis filius nepos ne fuerit: parum
liquet: pluribo tn auctoribo filiū edidēre: frem habuisse Arruntem
Tarquinium minis ingenij iuuenē. Is duobo ut an dictū ē duae Tullij Re
gis filiae nupserat. & ipe longe disparel moribo. Forte ita inciderat
ne duo uiolēta ingenia mirimodo iungerētur: fortuna credo pp Rō.
quo diuturnior Seruij Regnū eet: cōstitutaq; ciuitatis mores possent.
Angebat ferox Tullia nihil materiae in uiro: neq; ad cupiditatē neq;
ad audaciā ee: tota in alterq; aduersa Tarquinio: cū miram cū uirq;

dicē: ac Regio sāguie ortū spnē sororē quiq; nacta muliebri cessare
audacia: contrahit celeriter similitudo eos ut fere fit: malū ma
lo apussimū. Sed initiū turbaī oīa á femīa ortū est. Ea secretis uiri
alieni assuefacta sermonib nullius ūboq; cōtumelijs parcē de uiro ad fr
atrē de sorore ad uiq; et se rectius uiduā & illū celibē futuq; fuisse
cōtendere: q̄ cū impari iungi: et languescēdū aliena ignauia ee. Sibi
eū quo digna eet dq; dedissent uiq; domi se ppe die uisura regnū fui
sse quod apud prēm viderat. celeriter adolescēte suae temeritatis ipsa.
Arruns Tarquinius et Tullia minor ppe cōmunatis funeribo cū domos uacu
as nouo mirimodo fecisset: nūquā nuptijs magis nō phibente seruio q̄
approbāte. Tum nō in dies infestior Tullij senectus infestius Regnum
coepit ee. Iam n. ab scelē aliud spectare mulier sceleris. Nocte nec uir diu
uiq; cōgescē pati: ne gratuita parricidia pterita essent: nō sibi defuisse
aut nupta diceret: nec cū quo tacita seruaret: Defuisse q se Regno di
gnū putaret: q manumissa se ee pstā Tarquinij filiū: q bere q̄ sperare regnū
mallet. Si tu is es aut nuptā me ee arbitror: & uiq & Regē appello. Sin
minus có mihi peius mutata res est: q istic cū ignauia est scelus: quin
accingeris? nō tibi ab corynthio nec ab Tarquinijs ut prī tuo pegrina nō
moliri necesse est. Dy te patres prīq; & prīs imago & domus regia &
in domo Regale solū & nomen Tarquinij erat: uocatq; Regē. aut si adh
hoc parū est ai qd frustraris ciuitatē? qd te ut Regiū iuuenē cōspica
tus: Facesse hinc Tarquinios aut corynthū denique retro ad stirpē fri
similior q prī. His aliisq; increpāt iuuenē instigat: nec congescere ipa
pot: si cum Tanaql pegrina mulier tm moliri potuisset aio ut duo
continua regna uiro ac deinceps q̄no deduxā: ipa Regio semine orta nil
lū momētū in dando adimendoq; regno faceret. His muliebribo inflā
ctus furijs Tarquinius circuire & pbensare minoq; max gētū pres: adm
onē prīm beneficij: acp eo gratiam repetē: allicē domos iuuenes: cum de se
ingentia pollicēdo. tū regis crumenis oīb locis crescere: postremo ut
iam agendae rei tps visū est: stipatus agmine armatoq; in fori uestibulū
Inde oīb pcussis pauore in Regia sede p curiā sedēs: pres in curiā per
peone ad Regē Tarquinū citari iussit. Conuenere extemplo: alij ia anhoc
ppurato: alij metu: ne non uocatis fraudi eet: nouitate ac miraculo
attoniti. & ia de seruio actū erat. Ibi Tarquinius maledicta ab stirpe
ultima orsus Seruū seruiaq; natū post mortē indignā parentis sui
non interregno ut antea inito non comitijs habitis non p suffragium

ppli · non pribus auctoribꝫ muliebri dolo regnū occupauit. Ita nouum
ita creatum rege fautorem insimi ḡus hoīum: ex quo ipe sit · odio ali
ene felicitatis crepui p'moribꝫ agrum sordidissimo cuiq; diuisisse oia
onera quæ communia quondā fuerāt · inclinasse ad p'mores cuncta
tus. instituisse censū · ut insignis ad inuidiā locupletiꝫ fortuna eēt
& parata ubi uellet egentissimis largiret. Huic p'ōi seruius cū inter
uenisset: trepido nuncio exceptus exipło é uestibulo curie magna uoce
quid hoc inqt Tarqni rei est · qua tu audacia me uiuo uocare au
sus es pres · aut in sede considere mea · Cui ille ferociter ad hoc · se pris
sui tenere sedem · multo q; seruū potiorē filium regis · regni hēdē
suis illum diu plicentiā illudente insultasse dnis. Clamor ab utrꝫ
q; fautoribꝫ oritur. et cōcursus ppli fiebat in curiā. apparebatq; regna
turꝫ quicusset. Tum tarquinius necessitate iā ipā cogente · ultima audē
longe multo & etate & uiribꝫ ualidior mediū arripit seruū · elatuq;
é curia in inferiorē ptem p gradus dejcit. In ad cogendū senatum in
curiam redijt. fit fuga regis apparitorꝫ ac comitū. Ipe propē exanguis
cum famulis regio comitatu domū se recepit: puenissetq; ad summū
cupruī vicum · ab ijs q; missi ab Tarquinio fugiente conscium erat · unctia
tur. Creditur · qa non abhorret á ceteris scelē admonitus Tullie id fētm.
Carpento certe id suis constat · in foꝫ inuecta · nec reuerita ceteꝝ
virorꝫ · ea uocauit uirꝫ · é curia · regēq; p'ma appellauit. A quo facessē
missa ex tanto tumultu · cū se domū recepit · puenisset q; ad summum
cupruī vicum · ubi diuum rupit fuit · flectere carpētū in dextra aur
gam uisit · ut in colle exequiarū eueheret · restitit pauidus atq; inhibet
frenos is · qui iumenta agebat. Iacentēq; dnē seruū trucidatū ond
Fœdū inhumanūq; in tradit scelus: monumētoq; locus est · quē scelera
tum vicū vocant · quo amens agitatus furijs sororis ac viri Tullia p
pris corpus carpentū egisse fertur · partemq; sanguis ac cædis paterne
cruento uehiculo cōtaminata sparsaq; tulisse ad penates suos uirq;
sui quibꝫ iratus malor regni principio similes prope diē extitit sequerēt.
Seruius tullius regnauit annos quatuor & quadraginta ita ut bono
& moderatoq; succedentī regi difficilis æmulatio eēt. Cæterꝫ id q; ad gl
am accessit · q; cum illo simul iusta ac legitima regna occiderunt. Id
ipm iā mite ac iā moderatū imperiū · cum in vnius eēt · deponē tum in
aio buisse · qdam auctores sunt · in scelus intestinū liberandæ patriæ
consilia agitanti · interuenisset. In l. Tarquinius regnare cœpit · cui

supbo cognomen fœta indiderūt · qa socer · generi sepulturā phibuit · p lū
q; insepultū pisse dicebatur. Primores p'm quos seruij rebꝫ fauisse cre
debat · interfecit. Conscius deīn · quærendi regni male ab se ipo aduer
sus se exemplū capi posse · armatis corpus circūsepsit. neq; in · ad uis reg
quieq; pter vim hēbat · ut qui ppli iussu neq; auctoribꝫ p'ribꝫ rēgret.
Eo accēdebat · ut in caritate ciuiū nihil spei reponēti metu regnum
tutandū eēt. Quem ut plurib⁹ inuisum faceret · cognitiones capitalium
rerum sine consilijs p se solus exercebat. pq; eam causā occidere in ex
silium ageē · bonis multare poterat. non suspectos mō · aut inuisos sed
uī nihil aliud q; prædam spare posset. Ita p'm præcipue nūo minu
to statuit nullos in pres legē · quo cōtemptior paucitate ipa ordo
esset · minusq; p se nihil agi indignaretur. Huic N. Regum p'mus ut tra
ditur á prioribꝫ more de oībus senatum consulen solitus. Domesticis
consilijs reip. administrauit. bellū pacē fœdera societates q; p se ipse
cum qbꝫ voluit inussu ppli ac senatus fecit. durauitq; Latinorum
max gentē sibi conciliabat · ut pegrinis q; opibꝫ tutior inter ciues es
set. neq; hospitia mō cum p'moribꝫ coꝫ · sed affinitates q; iungebat.
Octauio Manlio tusculano · cui longe p'ceps Latini nominis erat · si fa
me credim⁹ ab vlixe deaq; circe oriundus · eū Manlio filiam nuptū
dat. pq; eas nuptias multos sibi cognatos amicosq; eius cōciliat. Iā magna
Tarquinij auctoritas inter Latinos · pcres erat. cū in diē certā ut ad lu
cum Ferentinæ conuenirent · indicit · ee quæ ageē de rebꝫ cōibꝫ uellet. Con
uenit frequētes p'ma luce. ipe Tarquinius diē qd' seruauit. Sed paulo
an q; sol occideret · uenit. Multa ibi tota die in concilio variꝫ iactata
sermonibꝫ erant. Turnus herdonius ab Aricia ferocior in absentē Tarq
uinū erat inuectus. haud mirū · ee supbo indutū Romæ cognomen · cui
N. vitam clam quam inuisitates vulgo tū eū appellabant. an q; eq; su
pbum q; ludificari sic omne nomē Latinū · Principibꝫ longe ab domo
exercitus ipm q; concilium non adeē indixerat · tentari p fecto patientia
ut si vquam acceperit · obnoxios p'mat. Cui N. nō apparē affectare
eū imperiū in Latinos. q; si siuibꝫ credideritis ciues · aut si credimus illū
& non raptū parricidio sit · credeē & Latinos · q; q; nec sic qd' alienigenæ
deberent · si suos eius pœnitear · qppe q; alij sup alios trucidat · exulatū
eant. bona amittant. q; spei melioris Latinis portendi · si se audiant
domū suā quenq; in absentiū liberos · neq; magis obseruaturos diē concilij q;
ipe q; indixerit obseruet. Hæc atq; alia eodem pertinentia · seditiosius o

facinor sus q̄. hō his q̄. arīb⁹ opes adeptus. cum maxime dissereret: in
terueniit Tarquinius. ⁊ finis orōi fuit. A uersi oēs ad tarquiū salutādū
q silentio facto admonitus á proximis ut purgaret se: q id tpis ueniss
set. discepratoream aut se sumptū inter prem & filium: cum reēalua
os in grem moratū ee. et qa ea res examisset illū diem postero die ac
tuy que constituisse: no id qd ab Turno tulisse tacitum ferunt. Di
xisse et nullam breuiorē ee cognitionē q̄ inter prem & filiū: paucis q̄:
51 transigi uerbis posse: ni pareat pri hūy unfortunio ee. Hec Arcan⁹
in Romanū Regē increpās ⁊ concilio abijt. quā rē Tarquinius alīq̄to ⁊
q̄. uidebatur egrius ferens confestim Turno necē machinat: ut eīdē
terrorē quo ciuiū aios domi oppsserat: Latinis inijceret: & qa pro
inpio palā interfici nō poterat: oblato falso crimine insontē oppsserit.
P aduersē factiois quosdā Arcanos seruū Turni auro corrupit: in di
uersorū cuss uum magnā armoy uim inferri clām fingeret. Ea cū nocte u
tia pfecta ceat: Tarquinius paulo aī lucē accitus ad se pncipibus Latinoy
qi re noua turbatus: mortē suā hesternā udit deoy quadā pudē
tia ulatā aut salutem sibi & illis fuisse: abs Turno die sibi & pnoribus
pplōy pariri necē: ut Latinoy solus inpiū regnat: Aggressuy fuisse he
sterno die in cōcilio: dilatā rē ee. q. uictor conalij desiuerit: quē max
peteret. in illā abitus insectatiōem ee natā: q morando spē destitu
erit. Nō dubitare si uiua deserāt qn pma luce ubi uentū in cōcilīū
sit: instructus cū comitatuy manu armatus q̄ uenturus sit. Dia
gladioy ingētē ee uim ad cū conuectū: id unū necne sit extemplo
sciri posse: rogare eos ut sēcū ad Turnū ueniat. Suspectā rē fecit:
& ingeniū Turni ferox & orō hesterna & mora Tarquiy q uidebat ob
eā differri cedes potuisse. Ciuit inclinatus qdē ad ārendū ais: tam
nisi gladijs deprehensis: cetera uana extimaturi. Vbi est cōuentum ⁊
Turnū ex somno excitatū circūsistūt custodes: cōprehensiq̄: seruus q.
caritate dñi unm parabat: cū gladij abdm ex oīb⁹ locis duerticuli ⁊
pturberēt. Nuero manifesta rēs ⁊ iniecteq̄: Turno carbene: & con
festim Latinorū conciliū magno cū tumultu aduocat. Ibi tam atroy
inuidia orta est Turno ut medio positō: ut indicta causa: nouo gne
loci deiectus ad caput aquæ Ferentine erat supna iniecta saxis q̄
congestus mergaret. P. uocatisq̄ deūm ad conciliū Latinis Tarquinius ⁊
collaudatisq̄ q Turnū nouante resp manifesto parricidio maiestate
na affectasset: ita uerba fecit. Posse qdē se uetusto iure agē q̄ cum

al' gladius i medio positus

oēs Latini ab Alba oriūdi sint: in eo foedē uincant: quō ab Tullio rēge
oīs Albana cū colonis suis in Romanū cesserit imperiū. Ceterū se uin
cant id magis oīus cā cōsē: ut renouet id foedus: secundāq: potius ⁊
fortuna ppli Rō. ut principes Latini fruant. q̄ urbiū excidia uastatiōes
q̄ agroruī quas Anco prius pre suo deūm regnante ppessi sint semp aut ex
spectēt aut paciant. Haud difficulter psuasū Latinis q̄ q̄ in eo foedere ⁊
superior Romana res erat. Ceterū & capita noīs Latini stare ac senture
cū Rege uidebant. et Turnus sui cuiq: periculi si aduersat cēt: recēs erat
documentū. Itaq̄ renouatū foedus indictiq̄ comitioribus Latinorū ut ex
foedere die certa ad Lacū Ferentine armati frequentes adeant: q ubi
ad edictū regis Rō. ex oīb⁹ poplis cōuenere ne duce suū: neue signa
inpiū propriaue signa hērent: missum manipulos ex Latinis Romanis
q̄. ut ex binis singulos facerent: binos q̄ ex singulis. Ita gentis manipls
centuriōes inposuit. Nec ut inusitatus in pace Rex: ita dux belli prae⁹
fuit. qn ea arte equasset superiores Reges ni de gnātū in aliis huic q̄ deco
ri offecisset. Is primus uolscos bellū in ducentos amplius post suā aetatem
annos: mouit. Sudsāq: pomeciā ex iis ui cepit. Vbi cū diuiden pdam
quadraginta talenta argenti auriq̄ recepisset: concepit aīo eā ampli
tudinē iouis tpli que digna deūm hominūq̄ Rege que Rō. inpio: que
ipius & loci maiestate cēt: captiuā pecuniā in aedificatiōe eius templi
seposuit: Exceptū deūm cū Latinis spe bellū quo Gabinos ppinquam
urbē neq̄q̄ ui adortus: cū obsidēn q̄ urbē spes pulsa á moenibus adep
ta cēt. postremo minime arte Rō fraude ac dolo aggressus est. Nam
cū uidit posito bello: fundamēta tpli faciendis aliisq̄ urbanis operib⁹
intentū se cē simularet: Sextus filius eius: q minim⁹ ex tribus erat
trāsfugit: ex composito Gabinos. pris in seditiōē intolerabilē cōqrēs.
Iam ab alienis in suos uertisse superbiā. et liberorū q̄ cū frequentiae te
dere. ut quā in curā sollicitudinē fecerit: domi q̄ faciat: nec qua
spē nec quē heredē regni relinquat: Se qdē inter tela & gladios
pris elapsum: nihil usq̄ sibi tutū: nisi apud hostes Tarquiy credidis
se. Nam nec arcturē: manere bis bellū positū q̄d simulet: & p occasiōes
cū incautos inuasurū. q̄ si apud eos supplicab⁹ locus nō sit: paratuy
se ee oē Latium pulsumq̄ sedē. et equos & patrios penatis: donec ad
eos ueniat: q̄ prūm crudelibus atq: inpijs supplicijs tegere liberos
sciant. Forsitan & ardoris aliquid ad bellū armaq: se aduersus
superbissimū Regē ac ferocissimū ppli inuetuy... cū si nihil moraret

infensus ira porro in abiturus videret: benigne ab Gabinis excipit. uetat
mirari si qualis in ciues qualis in socios: talis ad ultimum in liberos esset:
in se ipm postremo seuiturum: si alia desint. Sibi uero gratum aduentum eius
esse: futurumque credere breui: ut illo adiuuante a portis Gabinis sub Roma
54 na moenia bellum transferatur. In in consilia pu^ca adhibi: ubi cum de aliis
rebus assentire se ueteribus Gabinis diceret: quibus hae notiores essent: ipse
identidem belli auctor esse. In eo sibi precipue prudentiam assumere quod utri
usque ppli vires noscet: sciretque inuisam profecto superbiam Regiam ciuibus esse:
quam ferre ne liberi quidem potuissent. Ita cum sensim ad rebellandum
primores Gabinorum incitaret: ipse cum promptissimis iuuenum predatum atque
in expeditione exiret: & dictis factisque omnibus ad fallendum instructis
vana cresceret fides dux ad ultimum belli legitur: ibi cum inscia multitu
dine quid ageret prelia parua inter Romanos Gabinosque fieret quibus
plerunque Gabina res superior esset: tum certatim summi infimique Gabinorum
Sextum Tarquinium dono deum sibi missum ducem credere. Apud milites uero obe
undo pericula ac labores pariter predam munifice largiendo tanta carita
te esse: ut non pr Tarquinius potentior Romae quam filius Gabinis esset. Itaque po
stquam satis virium collectum ad omnes conatus videbat: tum e suis unum scita
tum Romam ad prem mittit: quidnam se facere uellet: quandoquidem ut omnia unus
Gabiis posset: ei dii dedissent. Huic nuncio: quia credo dubiae fidei vide
batur: nihil uoce responsum est. Rex uelut deliberabundus in hortum
aedium transit: sequente nuncio filii ibi inambulans tacitus summa papa
uerum capita dr baculo decussisse. Interrogantem expectantemque responsum nuncius
fessus: ut re imperfecta: redit Gabios. quae dixerit ipse quaeque uiderit: i
refert. seu ira seu odio seu superbia insita ingenio nullam eum uocem emisis
se. Sextus ubi quid uellet parens: quidue precipere: tacitis ambagibus patu
it: primores ciuitatis: criminantem alios apud pplm alios sua ipsi inuidia
opportunos interemit. Multi palam: quidam in quibus minus speciosa crimi
natio erat futura: clam interfecti. patuit quibusdam volentibus fuga ac
in exilium acti sunt: abentiumque bona iuxta atque interemptorum diuisa
fuere largitionis in predaeque & dulcedine priuati commodi sensus malorum
puorum adimi donec orba consilio auxilioque Gabina res Regi Romano sine
55 ulla dimicatione in manum traditur. Gabiis receptis Tarquinius pacem cum
equorum gente fecit. Foedus cum etruscis renouauit. In ad negocia urba
na animum conuertit. Quorum erat primum: ut Iouis tplm in monte Tarpeio
monumentum Regni sui nominisque relinqueret. Tarquinios Reges ambos prem

I

uouisse filium perfecisse. Et ut libera a ceteris religionibus arx ea esset to
ta Iouis templique eius quod in ea aedificaretur exaugurare fana sacellaque
statuit: quae aliquot ibi a Tatio Rege scilicet Sabinorum primum in ipso di
scrimine aduersus Romanam pugnae uoto & consecrata inauguratamque postea
fuerant. Inter principia condendi huius operis mouisse numen ad indi
candam tanti imperii molem traditur deos: nam cum omnium sacellorum exaugura
tiones admitterent aues in termini fano non addixere. id omen augurium
quod ita acceptum est. Non motam termini aedem: unumque deorum non euocatum
sacratis ibi finibus firma stabiliaque cuncta portendere. Hoc perpetuitatis
auspitio accepto secutum aliud magnitudinem imperii portendens prodigium est.
Caput humanum integra facie aperientibus fundamenta tpli dr apparuisse:
quae visa spes haud per ambages arcem eam imperii caputque rerum fore portendebat.
Idque cecinere uates: quique in urbe erant: quosque ad eam rem consultandam ex et
ruria acciuerant. Augebatur ad impensas Regis animus. Itaque pomeciae ma
nubiae quae perducendo ad culmen operi destinatae erant: vix in fundamen
ta suppeditauere. Eo magis Fabio preterquam quod est antiquor: credideri qua
draginta ea sola talenta fuisse: quam pisoni quod quadraginta milia argenti
pondo seposita in eam rem scribit: quia summa pecuniae neque unius tum urbis
predam sperandam & nullius ne horum quidem magnificentiae operum fundamenta
non exuperatura. Intentus perficiendo tplo fabris undique ex etruria accitis
non pecunia solum pu^ca ad id est usus: sed operis & ex plebe: Qui cum haud
paruus & ipsi militiae adderetur labor: minus tamen plebs grauabatur se tplam
deum aedificare manibus suis: quae post quam & ad alia ut spe minora: sic la
boris aliquanto maioris traducebatur opera: foros in circo faciendos cloacamque
maximam receptaculum omnium purgamentorum urbis sub terram agendam quibus
duobus operibus vix noua haec magnificentia quicquam adaequare potuit. His la
boribus exercita plebe quia & urbi multitudinem ubi usus non esset: oneri re
batur esse: & colonis mittendis occupari latius fines imperii uolebat.
Sigmam circeosque colonos misit presidia urbi futura. Terra marique hoc agen
ti portentum terribile visum. Anguis ex columna lignea elapsus cum ter
rorem fugamque in Regiam fecisset: ipsius Regis non tam subito pauore percu
lit pectus quam anxius impleuit curis. Itaque cum ad pu^ca prodigia etrusci tm
uates adhiberentur: Hoc uelut domestico exterritus visu delpos ad ma
xime inclytum in terris oraculum mittere statuit: neque responsum sortium ulli
alii committere ausus: duos filios per ignotas ea tempestate terras ignotio
ra maria in graeciam misit. Titus & Aruns profecti. comes his additur

al' pontine

ex

56

L. Iunius Brutus Tarquinia sorore Regis natus: iuuenis longe alius ingenio q̄ cuius simulatione ē inductus. Is cū primores ciuitatū in q̄bus frēm suū ab auunculo interfectū vidisset: neq; in aīo suo q̄q̄ Regi timēdū neq; in fortuna cōcupiscendū relinquēe statuit. cōtēptuq; tut' esse ubi in ire parū p̄sidij ēet. Ergo ex industria factus ad imitatiōēz stulti ac: cū se suaq; prede regi ē sinaret. Bruti q̄ haud abnuit cognomen ut sub eo obtentū cognois liberator ille p. ro. aūs latēt aperiretur tpre suo. Is tū á Tarquinijs duct' Delphos ludibriū ingeniū q̄ comes. aureū baculū inclusū corneo cauato ad id baculo donū tulisse apollini dr. Per imbages effigiem ingenij sui tegēs. Quo postq̄ uentū est p̄fectus pris mādatis cupido incessit aūos iuuenū sciscitandi ad quē eorū Regnum Ro. ēet ueniturū. Ex infimo specu uoce reddita ferunt. Impiū sūmū Roe habebit: quem ó iuuenes primus mri oscula iunxerit. Tarquin' Sextus q̄ romae relictus fuerat: ut ignar' rōsi exps̄q; ipij ēet: rē suma ope tacere iubēt. Ipi inter se uter prior cū Romā redisset mri oscula daret sorti permittūt. Brut' alio rat' spectare phitica uoce uidet si plapsus cecidisset: terrā osculo cōtigit. Scitz q̄ca cois mr oīum mortaliū ēet.

Reditū in Romā: ubi aduersus rutulos bellū suma vi parabat. Ardea am rutuli habēt: gens ut in ea regiōe atq; in ea ætate diuitijs ꝑpolens. eaq; ipa cā belli fuit: q̄ rex Roman' tū ipe ditari exhaust' magnificētia pū opū tum p̄da deuinire pplārū aūos studebat: p̄ter alia superbia Regno infestos & q̄d se in fabiorū mūsterijs ac seruili tā diu hīto ope ab Rege indignabāt. Tentata res est: si primo impetu capi Ardea posset: ubi parū p̄cessit obsidiōe munitiōibq; cepta primi hostes. In statuit ut fit. longo mag̃ q̄ acri bello satis liberi conear' erāt. Primoribus tū magn̄ q̄ militib. Regni q̄d diues inēdū ociū cōuiuijs comessationibq; inter se terebat, forte potātib' his apud Sextū Tarquinū ubi & collatinus cenabat Tarquinius ēgerij filius incidit de uxorib' mētio. Suā quisq; laudare muris mōis. In certamīe accēso Collatin' negat uerbis i opus ee: paucas id q̄d' oris posse seiri. q̄m ceteris p̄stet Lucretia sua qui si vigor iuuētę inest: conscēdum' equos: inuisum' q̄ pinet nras ignauas. Id cuiq; spectatissimū fuit: q̄d nec inopinato uiri aduentū occurrerit oculis. Incaluerāt uino: Age sane oīs citatis eqs aduolāt Romam. Quo cū primus se intēdēbat tenebris piculosis: pgunt in collatiā ubi Lucretiā haud quaq̄ ut Regias nur' quasi in cōuiuio luxuq; ēq̄lib. uidēt ips̄ terentes: sed nocte sera dedita lane inter lucubrantes ancillas in medio aedū sedentē inueniūt. Muliebris certaminis laus penes Lucretiā fuit. Aduenientis uir Tarquiniq; exceptu benigne. Victor' maritus conuiuat inuitat Regios iuuenes. ibi Sextum Tarquinium mala libido Lucretiae p̄ vim stupranda capit. Tum forma: tū spectata castitas incitat. & tum qd ab nocturno iuuenili ludo in castra redeunt. Paucis interiectis diebus Sextus Tarquinius inscio Collatino cum comite uno Collatiā uenit. ubi exceptus benigne ab ignaris consilij: cū post cenā in hospitale cubiculū deductus esset: amore ardens. postq̄ satis tuta oīa circa sopitaq; omnes videbant: stricto gladio ad dormientē Lucretiam uenit. Sinistraq; manu mulieris pectore oppsso: tace Lucretia inquit. Sextus Tarquinius sum: Ferrū in manu est. mouere si uocē emiseris. Cum pauida ex somno mulier nullā opem: prope mortē imminentē videret: Tum Tarquinius fatetur amorē: orare: miscere precibus minas: uersare in oēs partes mulieebre aīum. Vbi obstinatū videbat: & ne mortis qd metu inclinari: addit ad metū dedecus. cū mortua iugulatū Seruū nudū positurū aiut: ut in sordido adulterio necata dicatur. Quo terrore cum uicisset obstinatam pudicitiā uoluit victrix libido: profectusq; in Tarquinius ferox: expugnato decore muliebri ēt: Lucretia mesta tanto malo nuncium Romā ad patrem: eundemq; Ardeā ad uirū mittit: ut cum singulis fidelibus amicis ueniat. Ita factō maturatoq; opus ē: rem atrocē incidisse. Sp. Lucretius cū P. Valerio uolesi filio. Collatin' cū L. Iunio Bruto uenit: cū quo forte Romā rediens: ab nuncio uxoris erat conuectus. Lucretiā sedentē mestā in cubiculo inuenit. Aduētu suorū lachryme oborte. Querentiq; uiro salutem salue: nunc inquit: qd ei saluti est mulieri amissa pudicicia? uestigia uiri alieni collatine in lecto sunt tuo. Ceterū corp' est tm̄ uiolatū: animus insons. mors testis erit. sed date dextras fidemq; haud impune adultero fore. Sextus est Tarquinius: q̄ hostis p̄ hospite pro re nocte ui armatus mi sibiq; si uos uiri estis: perfugerū hinc abstulit ut q̄uidū. Dant ordine oēs fidē. consolantur egri animi: auertūt noxā ab coacta in auctorē delicti: mentē peccare non corp'. & unū consilium abfuisse. culpā abesse. Vos inquit uidetis: qd illi debeat. Ego me si peccato absoluo supplicio nō libero. nec ulla dies unquā impudicā Lucretiae ex imitet. cultrū quē sub ueste abditū habebat: cū in corde defigit: pronoq; in uulnus moribūda cecidit. Conclamat uir pr̄q; Brutus illis in luctu occupatis: cultrū ex uulnere Lucretiae extractū manate

al' opinet ꝑpā sua

al' paculo

57

58

59

cruore p̄ se tinēs P huc inqt castissimū ān Regiā iniuriā sāguine
luro: uosq; dīj testes facio me L. Tarquiniū superbū cū scelerata coniuge
& oī liberor̄ stirpe ferro igni quacūq; debīc vi possim persecuturū: nec
illos nec aliū quēq; regnare Rome passurū. cultrū deinde collatino
tradit. In Lucrecio ac valerio stupēdō miraculo rei uīs nouū in
Bruti pectore ingeniū uenerat: ut p̄cepti est iurāt: totiq; ab lu
cio uersi in uīs. Brutū iam in ad expugnādū Regnū vocāt secū
tur duce. elatū domo Lucrecie cōrpus in forū deferūt. conuenē
q; miraculo ut fit rei noue. atq; indignitate hoīes p se qsq; Regū
scelus. ac vī grunt. Mouet tū pris maiestas tū Brutus castigator
lachrymarū atq; inertiū q̄relarū: auctorq; q uiros Romanos decēt
arma capere aduersus hostilia ausos: ferocissimū qsq; iuuenū cum
armis uolūtarius adest. seqt̄ & cetera iuuent̄. In pari plācidio re
licto collatie ad portas custodibusq; datis ne qs eū motū Regib nūci
aret: Ceteri armati duce bruto Romā p̄fecti. Vbi eo uentum est
quacūq; incessit armata multitudo pauore ac tumultu facit.
Rursus ut aīre p̄mores ciuitatis videt: qcqd sit haud temē esse
rent. Nec minore motu aīoz Rome tā atrox res facta q̄ collatie
fecerat. Ergo ex oīb locis urbis in forū curritū: quo simul uentū est
Preco ad tribunū celer. in quo tū magistratu forte Brutus erat: pplm
aduocauit. Ibi oro hīta nequaq̄ eius pectoris ingeniiq; qd simulatū
ad eā diem fuerat: de vi ac libidine sexti Tarquiniī de stupro infando
Lucrecie & miserabili cede: de orbitate Tricipitini cui morte m
filie cā mortis indignior ac miserabilior eet. addita superbia ipius
Regis miseriq; & laboret ipius plebis in fossas dolacq; exhauriēdā
demerse. Romanos victores oīum circa pplorū opifices ac lapicidas
p bellatoribus factos. Indigna serui Tullij memorata cede & inue
cta corpori p̄ris nefāo uehiculo filia. inuocatiq; ultores dij petum.
His atrocioribusq; credo aliis que p̄ris rerū indignitas haud quaq̄ re
Latu scriptorib facilia subiecit: memoratis incestā mīstitudinem
populi: ut ipīi Regi abrogaret: exulesq; eē iuberet. L. Tarquinium
cum cōiuge ac liberis. Ipe armorib quibus nōia dabāt ledis arma
tusq;: ad cōcitādū in aduersus Regē exercitū Ardeā i castra p̄fects.
Impiū in urbe Lucrecio p̄fecto urbis ui ān ab rege instituto reliqt.
Inter hec tumultu Tullia domo pfugit execrantibo quacūq; in
cedebat: inuocātibusq; parentū furias uiris mulieribusq;. Harum

Regis

rerū nūciis in castra plātis: cū re noua trepidus rex pgeret Romā
ad compmendos motus. Flexit uiā Brutus: senserat n aduentū
ne obuius fieret: eodemq; feré tpre diuersis uenerib Brut Ardeā
Tarquinius romā uenerūt. Tarquinio clause porte exhibitq; indictū.
Liberatorē urbis lata castra accepe: exactiq; in liberi Regis: duo pa
tre sequuti sunt: q exulatū dcre in aruscos uerunt. Sext Tarquini
Gabios tanq̄ in suū regnū est profectus: ab ultoribus ueterū simul
tatū: quas sibi ipe cedibus rapinis cōcitarat ē interfectus. L. Tar
quinius superbus regnauit annis qnq; & triginta. Regnatū Rome
ab urbe condita ad liberatā annos ducentos & quadraginta tres.
Duo consules in comicijs centuriatis á p̄fecto urbis ex cōmentarijs
Serui Tullij creati sunt. L. Iunius Brutus: & L. Tarquinius Colla
tinus.

II

T. Liui ab urbe condite liber secundus incipit

LIBERI iam hinc pplī Romani res pace belloq; gestas: annu
os magistratus imperiaq; legum potentiora q̄ hominū pāga.
Hec libertas ut lector eet: proximi regis superbia fecerat.
Nam priores ita regnauerūt: ut haud immerito eis deinceps conditores paruū coepte urbis: quas nouas ipsi sedes ab se auctę
multitudini addiderūt: nūerent. Neq; ambigue qn Brutus idē q tū
Regie superbo exacto Rege meruit: pessimo pū id facturus fuerit. Si liberta
tis immature cupidine pōrū Regū alicui regnū extorsisset. Quid enim
futurū fuit: si illa pastorū conuenarūq; plebs transfuga ex suis pp
sub tutela inuiolati ipli aut libertate aut certe impunitate adepta
soluta Regio metu agitari cepta eet tribunicijs p cellis & in aliena
urbe cum pribus serere certamina pusq; pignora coniugū ac liberū
caritasq; ipius soli: cui longo tpre assuescāt: aios eoz consociasset.
Dissipate res nundū adulte discordia foret: quas fouit tranqlla
moderatio ipij: cōq; nutrierūt pduxit: ut bona frugi libertatis ma
turis iā uiris ferre posset. Libertatis aut origine dein magis q̄ am
pli ipius consulare facti est: q̄ q diminuti q̄q sit ex Regia pote
tis. oia iura: oia insignia primi consules tenuere. Id mō cautum est
ne si ambo fasces hērent: duplicatus terror uideret. Brutus por cōce
dente collega fasces huit: q non acrior uindex libertatis fuerat q̄
dein custos fuit. Quum primū iuuenū nouae libertatis pplm: nec post
modū flecti pauis aut donis regis posset: iureiurando ad equi

nemine Rome pfuturos regnare: dein quó plus uirtú in Senatu fre-
quentia & ordinis faceret: ordinib regis diminutú prium núm pmorib
equestris gradus electis ad ccc. suma explent. inditúq: in fertur
ut in Senatú uocarent q prest qq: conscripti essent: conscriptos uidelz
nouú senatú appellabat lectos. Id mu gtú pfuit ad cordia cum
tanis tú gedosq: plebis pribus nos. Rerú dein diuinar hita cura est.
et qi qda pu sacra p ipos reges facturata erant: ne ullú ibi Requ
desyderú eet: regi sacrificio erant. Id sacerdotú pontifici sub-
iecere: ne additus noi bonos aliqd libertati cuius tuc pna erat
cum officeret. Ac nescio an nums undiq: ea minimisq: reb munic-
do mos excesserint. Consules n. alterius cu nihil aliud offenderet
nomen inuisú ciuitati fuit. Nimú tarquinos regno assuesce. inritú
á pco factú: regnasse dein Seruú Tullú ne interuallo qdé facto
obliuio tanq. alieni regni superbum tarquinú uelut hereditatem gentis
sedere ac ui repulsse. pulso superbo pene collatinú impiú ce. nesciae
Tarquinios p uatos uiuere. non placere nomé periculosú libertati esse. e
Hinc pmo sensim tentatúi aos sermo p totá ciuitatem est datus. sollici
tanq: suspitione plebem Brutus ad concionem vocat. Ibi ouis pmú
uisum: indú ppli recutit: neminé regnare pfuturos: nec ce uni Romae
periculú libertati fore. Id suma ope uitendú ce: nec ullá re que eó pue
at: cotamnedá: inuitú se hois dice cá: nec dicturú fuisse ni carnus rp
uicerent: non eredé p. re. solidá libertatem recuperatá ce. Regiú genus
Regiú nomen non solum in ciuitate sed á in imperio ce. id officere. id
obstare libertati. Hunc tu inqt tua uoluntate Tarquinii remoue metum.
Neminem facem. accisu regem. absolue beneficio tuo. infer Regiú nomé.
Res tuas tibi non solum reddent ciues tui auctore me. sed siqd deest nu
nifice augebunt. Amicus abi. & exonera ciuitatem tuano fortunarum meau.
Ita pfusum est ois cum gente Tarquinia regnú hinc abiturú. Consulú pmo
tam noue rei ac subite admiratio incusserat voce. dice dein incipiene
pmores ciuitatis circumsistunt. cade multis peb orant. & ceteri qdam
mouebant minus. Postq Sp. Lucretius maiore aetate ac dignitate socer
terea ipius age uarie roganti alternis suadentiq: coepit: ut uni se co
sensu ciuitatis pareret: unum Consul ne postmodo pluno sibi cade ulla
ci bonoz amissioe. additaq: iusup alia ignominia accideret. abdicauit se
consulatu. rebq suus oib Latinum translatus ciuitate cessit. Brutus ex
Senatusconsulto ad ppm tulit: ut oes Tarquinii gentis exules ce. Collega

sibi comicijs centuriatis creauit. p. uleriú quo adiutore Rege accepit.
Cum haud ciq dubio ce bellum ab Tarquinijs imine. id qd spe omniú seruis
fuit: ceteris id quod non timebant. p dolum aut pditione prope libia
amissa est. Erant in Romana iuuentute adolescentes aliquot: nechi
tanú loco orti: quoz in Regno libido solutior fuerat. equales soda
lesq: adolescentiú Tarquinioz assueti more regio uiue. Cum tú equato
iure omniú licentia. quaerentes: libertate alioz in sua uertisse seruitu
tem uter se coquereb. Rege hostem ce: á quo impetrari ubi ius ubi iniu
ria opus sit. ce qre locum: ce beneficio & irasci & ignoscere posse. inter ami
cú & inimicú discrimen nosce. leges rem surdas & inexorabile ce: solubi
oram mitiorecq: inopi: q potenti. nihil laxamenti nec ueniae bere. si nos
excesseris. periculosum ce uitor humanis erroribus solum innocentia uacare.
Ita cum sua sponte egris aus legati ab regib supplicauit: sine mentione
redditus: bona tm repetentes. coz uerbi postq in senatu audita sunt:
p aliquot dies ea consultatio tenuit: nenon reddita belli ca. reddita
belli ma & adiumenta ceit. Interim legati cu alijs alia moliri aperte
bona repetentes: dum recuperati regni consilia struce. & tanq ad id quod
agi uidebant: ambitiosi nobiliú adolescentiú animos pertentant: á quibus oro
placide audita est. his bis ab Tarquinijs redditur: & de accipiendis in ur
bem dum nocte regib colloquiuntur. uitellijs acquisq: fribus primo commissa
res est. Vitelliq soror consuli nupta Bruto erat. Tumq: ex eo mirimo
nio adolescentes erant liberi. fratres tiberiusq: eos q: in societatem consilij
Aquilij assumit. Praeterea aliquot nobiles adolescentes consilij socij
assumpti: quoz uetustate manoria abiit. Interea Tarquinij senatu qui uocassent
suam quisque censebat reddenda bona: cumq: ipsum cum more haberet lega
ti: quod spatij ad uicinia compti á consulib sumpsissent: quibus
Regum asportaret res: ce id ips cum conjuratis consultando assumit.
Ciuitatiq: ustam ut litre ad Tarquinios darentur sibi. Nam alii queredi
turos eos non tam ab legatis superbis tantis asserri: dare hic ut pi
gnus fidei facerent manifestum facinus fecerunt. Nam cu pridie q le
gati ad Tarquinios proficiscerent & senatui forte apud uitellios esset:
conjuratiq: ibi remotis arbitris multa inter se agit sit: consilio equisq
sermone coz. ex seruis unus excepit: qui ea id an sensissent agi: sed ea
occasionem ut litre q legatis darentur deprehense rem coarguere posset
expectabat. postq datis sensit rem ad consules deferri. Consules
ad comprehendendos legatos conjuratosq: profecti domo su tumultu

2 in urbe

3

4

de nouo

rem ōm oppſſere. Iūrum unp̄mis hīta cura ne interciderēt. Produ-
victima 5. tribus extemplo in vincula conjectis: de Legatis puulū dubitatū eſt.
Et q̄q̄ uſi ſunt cōmiſſe: ut hoſtiū loco eēnt: uis tñ gentiū ualuit. De
bonis regis quę reddi añ conſueuerant: reſ integra refertur ad prēſ. Illa
bona uetuere reddi. in pu̅ uetuę redigi. duripieñ plebi ſunt data. ut
contacta Regia p̄da ſpem in ꝑpetuū cum hys pacis amitteret. Ager o
tarqnioꝝ q̄ inter urbem ac tyberī fuit conſecratus marti: Martius
deñ campus fuit. Forte ibi tum ſegeſ farris dr fuiſſe matura meſ-
ſi: quę campi fructū: qa religioſū erat conſumę: deſectā cū ſtramto
ſegetem magna vis houm ſimul ēmiſſa corribo infudere in tyberim
tenui fluentē aqua: ut medijs caloribo ſolet. Ita in uadis hęſitanſ
frumenti aceruos ſediſſe illitos limo. Inſulam in paulatū & alijs q̄fert
temę fluuius eodē inuectis factā. Poſtea credo additas moleſ manu
q̄ aduectū: ut tā ēmineſ area: firmaq̄: tplis q̄: ac porticib' ſuſtinēdis
eēt. Direptis bonis Regū damnati p̄ditores: ſumptūq̄: ſupplicū con-
ſpectius eó q̄ poenę capiem miniſterū p̄ri de liberis conſulat' ꝓpoſuit.
& q̄ ſpectator erat amouendus: eū ipſa fortuna exactorē ſupplicij de-
dit. Stabant deligati ad pallū nobiliſſimi iuuenſ. Sed á ceteris uelut
ab ignotis capitibus: conſul liberi oīum in ſe auerterāt oculos: miſere-
batq̄: non poenę mag houeſ: q̄ ſceleris quo poenā meruerāt. Illos eo
potiſſimū anno quo ſarēt liberatā p̄riam: p̄rem liberatorē: cōſulatū
ortū é domo Iunia: p̄ſ plebē: qcqd deoꝝ houmq̄: Romanoꝝ eēt: iduxiſſe
in aūm ut ſuꝑbo quondā Regi tū infeſto exuli proderet. Conſules i
ſedem ꝓcedere ſuā: miſſiq̄: lictores ad ſumēdū ſupplicū. nudatoſ vir-
giſ cędunt: ſecuriq̄: ferūt. cū inter oē ips pariter uultuſq̄: & oſ eō
ſpectaculo eēt: eminente p̄rio aīo inter publicę poenę miniſterium
ſecūdū poenā nocentū: ut in utranq̄ partē arcendis ſceleribo exēplū
nobile eēt. p̄mū indici pecunia ex erario libertaſ & ciuitas data.
Ille primū ductus vindicta liberatuſ: q̄dam vindictę q̄: nomē tractū
ab illo putant. Vindicta ipi nomen fuiſſe: poſt illū obſeruatum ē:
ut q̄ta liberari eēnt in ciuitatē accepta viderent. His ſicut acta e-
rant nunciatis inceſus tarqnius non dolore ſolum tante ad irritū
cadentis ſpei: ſed & odio iraq̄: poſtq̄ dolo viam obſeptā vidit: bellū
apte moliendū ratuſ: circūire ſupplex etrurię urbeſ: orare max̄
uicentes tarqnienſeſq̄: ne ſe ortū eiuſdē ſanguis extorre egentē
ex tanto mō regno cum liberis adoleſcentib' ante oculoſ ſuos pire

ſinerent: alios pegre in regnū Rome accuſ: ſe regē augentē bello R-o
manū unpiū á p̄ximis ſceleratā conuiuatioē pulſum: eos inter ſe quia
nemo unus ſatis dignus regno viſus ſit: partes regni rapuiſſe: bona ſua
duripieñ pplo dediſſe: ne quis exps ſceleris eēt. p̄riam ſe regnūq̄ ſuum
repetē: & pſequ ingratos ciues uelle. ferret opē adiuuaret: ſuasq̄ uete
res iniurias ultū irē. totiens ceſas legiones agrū ademptū. Hec mo
uerūt uicentes: acꝑ ſe quiſq̄ Romano ſaltē duci ignominias deñe
das: belloq̄ amiſſa repetēñ minaciter fremūt. Tarquienſes nomē ac
cognatio mouet. pulchrū videbāt ſuos Rome regnare. Ita duarus bellaq̄:
ciuitatū exercituſ ad repetēdū Regnū pſequendos Romanoſ ſecuti
Tarquinū. Poſtq̄ in agrū Romanū uentū eſt: obuiā hoſti conſules
eunt. Valeriuſ quadrato agmie peditē ducit. Brutuſ ad explorañ
cum eqtatu añceſſit. Cōdē mō primus equeſ hoſtiū agminis fuit
ꝑerat Aruns Tarq. filius Regiſ. Rex ipe cum legionib' ſequebat'. Arūs
ubi ex lictoribus procul conſulē ōe: deñ tam ꝑpuis ac certuſ facie
q̄: brutū cognouit: inflāmatuſ ira: ille eſt vir inqt q̄ nos extorreſ
expulit p̄ria. Ipſe ille nris decoratuſ inſignib' magnifice incedit. Dy
Regū ultores adeſte. Concitat calcaribo equū: atq: in ipm infeſtus cō
ſulē duriqt. ſenſit in ſe ire Brutuſ. Decorū erat tum ipſis capeſcere
pugnā ducib' unde utraq: ſe certaminu offert: adeoq̄: infeſtis aīs pro
currit. neuter dum hoſtē uulnerat & ſui p̄tegēi corporis memor: ut
contrario ictu p parmā utrq: tranfixuſ. duab' hęrentes haſtis mori
buñ ex eqſ lapſi ſunt ſimul. Cetera & equeſtris pugna coepit. neq;
ita multo poſt pedites ſupuenit. Ibi uaria victoria: & udut eq̄
marte pugnatū eſt. Dextra utrinq; cornua vicere. Leua ſuperat. Ve
rentes victi ab Romāo milite aſſueti fuſi fugaq̄. Tarquienſis nou
hoſtis non ſolū ſtetit: ſed & á ſua parte Romanū pepulit. Ita cuꝫ
pugnatū eēt: Tarquiū tantuſ terror atq: etruſcos inceſſit: ut omi
ſſa irrita re nocte ambo exercituſ uicens Tarquienſiſq̄ ſuaſ q̄ſq:
abirent domos. Aduicunt miracula huic pugnę. Silentio p̄ noctiſ
ex ſilua Arſia ingentē edita voce ſiluani eā creditā. Hec uno plus dicta
etruſcoꝝ ccc̄ caduſſe in acie: vincere bello Romanū. Ita certe in abiere
Romani: ut victores: etruſci pro victis. Nam poſtq̄ illuxit: nec q̄ſ
q̄ hoſtiū in conſpectu erat. p. ualeriuſ conſul ſpolia legit: truphas
q̄ in Romā reduxit. Collegę funus q̄to tum apparatu potuit: fecit.
Sed multo magis moru decuſ pu̅ fuit meſticia. Cō ante omnia

insignis qa mrone unu : ut parentē cum luxarēt. q tā acer ultor violare pudicae fuisset. Consuli deā q supstuerat : ut sūt mutabiles uulgi animi ex furore non mundia mō sed suspitio & cum atroci crimine orta. Regnū cum affectare fama ferebat : qa nec collegā subrogauerat in locum Bruti : & edificabat in summa uelia. Ibi alto atq: munito loco arcē inexpugnabilē fore. Haec dicta uulgo credituq: cum indignitate angerent cōsulis animum : uocato ad cōcionē pplō summissis fascibus in cōcionē ascendit. Gratum id instituendum spectaculū fuit submissa cē sibi unpi signa confessionēq: facta ppli q consulis magestatē utriq: maiorē cē. Vbi audiuerūt consul laudare fortunam collegae : q liberata pria : in summo honore p rep diuturnas matura gloria necdum se uertente in inuidiā morte occubuisse. Se supstare q hic suae ad crimen ad inuidiā supē ex liberatore prīe ad aequandos se : uitioseq: recidisse. Nunq nec ergo unq ulla adeō á uobis spectata uirtus est ut suspitiōe uiolari neqat. Ego me illū acerrimū Regū hostem ipsum cupidissimus Regni crimen subituru timere? Ego si ipa arce capitolio q: habitare metum me posse crederem á cuius mea? tam seuus atq: mōs tunca fama apud uos pendet. Adeone est leuter fundata fides : ut ubi sim q q sim magis referatur? Non obstabunt p. valery aedes libertatis uice q iuuenes : tuta erit uobis uelia. Differam nō in plano nō aedes sed colli & subjectā : ut uos supra suspectū me ciuem habeat. In uelia aedificet : qbus melius q p. valerio creditur libertas. Delata cōfestim nā ois in ea uelliam. et ubi nunc via pū ipsum erat est domus in unsimo duo aedificata. Luce deinde legesq solū quę regni suspitione cōsule absoluerat sed q adeō in cōtrariū uertēt : ut pplare & facerent. In cognomē fam publicolae est : An oīa de priuatoe aduersus magistratus ad pplm fuerā dog: cum bonis capite cuius q Regni consilia iniisset. Orte in multis legesq fuē. Quas cum solus pculisset : ut sua unius grā in his esset : tum dein comitia collegae subrogandi habuit. Creatus Sp. lucretius consul : q magno natu non sufficientibus uirib ad consularia munia? tria paucos dies mortē. Suffectus in lucretij locū M. oratius pulullus. Apud quos dubitatores uetares nō inuidiae Lucretii consule. Brutus statum Oratii sui egerunt. Credo quia nulla gesta res insignē fecerat consulatū : manet in memoria interciderat. Hondū dedicata erat in capitolio Iouis aedes : Valerius oratiusq: cōsules sortiti uter dedicaret : oratio sorte datur : publicola ad uexandum belli praetus. Aegrius q dignum erat tulere : Valerij nimis

occupandi

obeundi

suis dedicationē tam inclyti templi Oratio dari. Id omnib mōis impedire conati. Postq alia frustra tentata erant : postremo templum teneri foedū inter pcationē deū nunciū inuitum : mortuū eius filiū esse : funestaq: funebia dedicare eū templū non posse. Nec credidere factum an tm ad roboris fuerat. nec tradit certum. nec interpretato ē facilis. Nihil aliud ad eam nūciū ab ppositio uersus rēdit q ut eā uacuam esse uiri uberē. teneris postē pcationē pegit : & dedicat templū. Haec post exactos Reges domi militiaq: gesta primo anno. Iūp. Valerius iterū. T. Lucretius consules facti. Iam tū quinq ad Lartem porsenam clusinū Regē pfugerunt. Ibi miscēt consilia praecepta : nunc orabāt ne se exterminas orbis cuncte sanguis noīsq: egentes exulare paterēt. Nunc monebāt & ne omnem mortē pellerēt Reges inuitū simerē. Satis libertatē ipsam hīr dulcedinis nisi ēqta vi cuncta cum expetunt : tanta regna Reges defendāt. Aequa in summa infimis. Nihil excelsū : nihil qd supra ceteri emineat ī cunctis uisus fore : adeō finan regiminis rei inter deos hoiesq: pulcherrime. Porsena cū Regē Rome fuisset. tū gentis Regē amplū tulisse natus : Romā infesto exercitu uenit. Non unq aliās an tantus terror senatum inuasit. adeō inualida res tū clusina erat magnūq: Porsenae nomen. nec hostes mō timebāt : sed suos metipos ciues ne Romana plebs metu pacis si receptus in urbem Regib : uel cū seruitute pacem acciperet. Multa igr blandimenta plebi pro ipse ab senatu data. Annona imprimis hīta cura : & ad frumentū compārandū missi alii in vulscos alii cumas. Salis q uendendi arbitriū datum : qa impensa pro uectibus in pū ois sumptu ademptu priuatis portitoriis q. & tributo plebe leuata : subactū est ut duntaxat confirmā qoneri ferendo essent : pauper sanis stipendij pendē si liberos educarent. Haec indulgentia prīa aspis postmodū reb in obsidiōe ac fame adeō concordē ciuitatē tenuit : ut regū nomen non sūmi magis q infimi horrerent. Nec qsq unq malis artibus postea tam pclaris est quam bonis unquā universus senatus fuit. Cum hostes adessent pene qsq: ex urbe ex agris demigrat. Urbē ipam plidis sepiunt. Alia muris alia tyberi obiecto uidebant tuta. Pons sublicius uter poene hostib dedit : ni unus vir Oracius coclesius fuisset. Id munimē illo die fortuna urbis Romae habuit. Qui positus forte in statione pontis cum captū repentino impetu aditum uidit atq: tū cratos decurrere hostes uidisset : trepidāq: turbam suorum arma ordinesq: relinquere : reprehensas singulos obsistēs obtestansq deum & hominum fidem testabatur neq q deserto presidio cos fugā si transitus

xtrogatus

idonea

pontē ab tergo reliquſſet. Amplius hoſtē in palatio capitolioq; q̄ in lani culo fore. Itaq; monē p̄dicē ut pontē ferro igni quacunq; vi poſſet in terrūpāt: ſe impetu hoſtiū q̄tum corpore uno poſſ& obſiſtu: exceptur. Vadit ī in p̄mū aditū pontiſ: inſigniſq; inter conſpecta cedentiū pu gne terga obuerſis comiſ ad ineundū pluſ armis. ipō miraculo auda cię obſtupefacit hoſtem. Duos tī cū eo pudor tenuit. Sp. Larcī ac ter minī ambos claros gnē & factis. cum his primā piculi pcellā & qd tumultuoſiſſimū pugnę erat parūp ſuſtinuit. Deīn eoſ q̄: ipos exigua parte pontis relicta reuocantibq; q reſcindebāt: cedere in tutū cogit. Circunferēſ ī truces minaciter oculos ad pceres etruſcoſ, nunc ſingulos ſue puocare: nunc increpare cēſ & ſeruicia Regū ſuperboſ, libertatis unme mores, alienā oppugnatū uenire. cunctatu aliq̄diu ſunt dum alī alīū ut prelū incipiāt: circunſpectāt pudor deīn cōmouit atē: & clamo re ſublato undiq; in vnū hoſtem tela conicīūt. quę cum in obiecto cuncta ſcuto hęſiſſent: neq; ille minus obſtinat' in gēu pontē obtineret gradu: tam impetu conabāt' detrudere vir. cum ſit fragor rupti pō tis: ſit clamor Romanoſ, alacritate pfecti opis ſublatuſ pauore ſubito impetū ſuſtinuit. Tum cocles tyberīne pī unqt te ſancte precor. haec arma, hunc miliē propicio flumine accipias. ita ſic armatus ī tyberim deſiliit. Multiſq; ſup incidentibus telis incolumis ad ſuos tranſnatauit: re auſus plus fame hīturā ad poſteros q̄ fidei. Grata erga tantam virtutē ciuitas fuit: Statua in comicio poſita. Agri q̄tum uno die circūaratuit datum. Priuata q̄: inter pu' honoreſ ſtudia emnebāt. Nam in magna inopia pro domeſticis copijs unuſq;q; et fraudās ſe victu ſuo ipi cōtulit. Porſena primo conatu repulſus: conſilijs ab oppugnan' urbe ad obſidē' uerſis: p̄ſidio in Janiculo locato: ipe in plano ripiſq; tyberis caſtra poſuit. Nanc undiq; accitu & ad cuſtodiā ne qd frumēti Romā ſubuehi ſinēt & ut p̄datū militeſ tranſ flumē p occaſionē aliis atq; aliis locis trajcēt breuiq; adeō infeſtū omnē Romanū agrū reddidit: ut nō cetera ſoli ex agriſ ſed pecuſ q; oē in urbē compelleret. neq; qſq̄ ultra portaſ ppellē auderet. Hoc tātū licentię etruſcis nō metu magiſ q̄ conſilio conceſſū. Hanc Valerius cōſul intētus in occaſionē miſtos ſumul & ipuſos adoru effuſos di in paruis reb' negligēs ultor grauē ſe ad maiora vindicem ſeruabat. Itaq; ut allicēt p̄datoreſ educat ſuus poſtera die freqntes porta eſqlia que auerſiſſiā ab hoſte erat. expellē pecuſ. ſcituros id hoſteſ q̄n obſidione & fame ſeruicia infida tranſfugerēt. Exte pfuge indicio miſtoq; pluresq; in ſpem uniuerſe predę flumen trajciunt. P. Valerius t. herminium cum modicis copijs ad ſecundū lapidē obuia via occultū conſidē' iubet Spu. Largium cum expedita iuuentute ad portā colinā ſtare donec ho ſtis prętereat. deīn ſe obijcere ne ſit ad flumen reditus. Conſulū alter t. lucretius porta nęuia cum aliquot manipulis militū egreſſus. Ipſe valeriuſ monte celio cohortes delectas educat. hiq; primi apparue' hoſti. Herminus ubi tumultū ſenſit: concurrit ex inſidijs: uerſisq; in lucre cium etruſcas terga cedit. Dextra leuaq; hinc á porta collina: illinc ab nęuia redditus clamor. hā cęſi in medio predatores: neq; ad pugnā vinb' parēſ: nec ad fugam ſeptis omnibus vijs. Tūſq; ille tam effuſe quagādi etruſcis fuit. Obſidio erat nihilominus & frumenti cū ſūma caritate inopia: ſedendoq; expugnaturū urbē ſe Porſena ſpem hēbat. Tum C. Mutius adoleſcens nobilis cui indignū uidebat' p. Rō. ſeruitē cū ſub Re gibuſ eēt nullo bello nec ab hoſtibus ullis obſeſſum cē: liberū cūdē pplm ſub eſdem etruſcas obſideri: quo, ſepe exercitus fuderit. Itaq; magno audacię aliquo facinore eā indignitatē vindicādā rat' primo ſua ſpō te penetrare in hoſtium caſtra conſtituit. Deīn metuēſ ne ſi conſulum inuaſſu & ignaris oīb' iret. forte deprehenſus á cuſtodib' Rōānis trahe rē' ut tranſfuga: fortuna tuum urbis crumē affirmāte. Senatum adit. tranſire tyberī unqt, & uniare ſi poſſim caſtra hoſtiū volo: nō predo nec pplationū invicē ultor: mal' ſi dijs uidet' in aīo eſt facin'. Appbāt prēſ. abdito intra veſtē ferro pficiſcit'. Vbi eō uenit. in cōfertiſſima turba ppe Regū tribunal cōſiſtit. Ibi cū ſtipendiū militib' forte daretur et Scriba cum Rege ſedens pari feré ornatu multi agēt: cū militeſ uulgo aderent. timenſ ſaſcitari uter porſena eēt. ne ignoran' Regē ſe metipe aperet. qſ eēt. quo temē traxit fortuna facinuſ. ſcribā p Regē obtru cat. Vadentē in qua p trepidā turbā cruento mucrone ſibi ipe fecerat viā. cū concurſu ac clamore facto cōphenſū Regij ſatellites retraxiſſā an Regis tribunal deſtituē. tū q̄: inter tātas fortune minaſ metuē dus magq̄ metuēſ. Romani ſū unqt ciuiſ. C. Mutiū vocāt. hoſtis hoſtē occidē uoluī. nec ad mortē minus aū eſt q̄ fuit ad cedē. Et facē & pati fortia Romānū eſt. Nec unus in te ego hos aīos geſſi. longus poſt me ordo cōpetē tiū decuſ. Proin ſi uiuat in hoc diſcrimine accingē. vt in ſinglas horaſ in caput dumiceſ tuo. ferrū hoſtēq; in veſtibulo hēas Regio. Hoc tibi iuuentus Romana indicam' bellū. nullā acie: nullū pliū tumueriſ. u ni tibi & cum ſingulis reſ erit. Cum Rex ſimul ira infenſus piculoq;

contarru⁹ curandum ignes imminabundus ubere⁊. nisi expiatæ ppe quas insidiarū sibi minas ꝑ ambages iuuenis iuuenem. Cū ubi imꝑat ut sentias q̄ vile corpus sit ijs qui magnam ꝓ patria animam uidã. Dextramq; accenso ad sacrificãdum foculo imposuit: quã cum uideret ardentem ab sensu torreri. iuuenis: ꝓpe attonitus miraculo Rex cum ab sede sua pilisset: amouerique ab altarib⁹ iuuenem iussisset. Tu uo abi inquit: in te magis q̄ in me hostilia ausus. Iuberē macte virtute ces. si pmea pria ista virtus staret. Nunc libarū te inuictus immolatūq; hunc dimitto. Tum Mucius q̄ renunciãs meritū q̄ quidem ingt est apud te virtutis honos: ut bñficio tuleris ab me qd minus negotii trecenti coniuratorum principes iuuentutis Romane: ut ante hac via starent: mea prima sors fuit. ceteri q̄ ut cuiq; ceciderit ꝓmo qd adtemptare opportunum fortuna dederit: suo quisq; ꝑiculo aderunt. Mutiũ dimissum cui postea Scevole ab clade dextere manus cognomen inditum: Legati ab Porsena Romã secuti sunt. Adeo mouerant eũ & primi periculi casus quo nihil se preter errorem insidiatoris texerat. & subeundi dimicatio tocies quot coniurati superent: ut pacis conditiones ultro ferret Romanis. Actatum in cõditionib⁹ neq; q̄ de Tarquinys in Regnum restituendis: magis q̄ id periret: quia id negare ipe nequiuerat Tarquinys: q̄ q negatum iri sibi ab Romanis ignorauerat. De agro Veientib⁹ restituendi imperatum. expressaq; necessitas obsides dandi Romanis. si Janiculo ꝑsidium deduxissent. His conditionib⁹ composita pace: exercitu ab Janiculo deducto Porsena: & agro Romano. Patres. Mutio virtutis eã transtyberi agri dono dedere: que postea Mutia sunt appellata prata. Ergo ita honorata virtute femineq; ad pudicas decora excitate: et Cloelia virgo una ex obsidib⁹: cum castra circumscio⁊ forte haud procul ab ripa tyberis locata essent: fiducia custodes dux agminis virginũ inter tela hostium tyberi transnauauit. Sospitesq; omnes Romanos ꝓpinquos restituit. Quod ubi Regi nunciatum est: primo incensus ira oratores Romam misit: ad Cloeliã deposcendã. Alias haud magnifice Deum in diminutione uersus: supra Cloelies. Mutiosq; dicens id facinus esse. & ꝑse ferre quenam dinos si non redderet obsides pro rupto foedus esse habiturum: sic dedita immolatāq; ad suos remisit. Utriq; constitutum fides & Romanum pignus pacis restituerunt: & ap regem Etruscum non tuta solum sed honorata & virtutis fuit. Laudatāq; virginem parte obsidum se donare dixit. ipa quos uellet legeret. producas omnibus eleguisse impuberes dicit. quod virginitati decori: & consensu obsidum ipoꝝ probabile erat. eã ætatem potissimum liberi ab hoste q̄ maxime opportuna est iuuenis. Pace ꝺ-

uire belli

excessit

ad

ex fœdere

13

reintegrata Romani nouã in facta virtute nouo q̄ honoris: statuas q̄ in comitio donauere. In sũma sacra via fuit posita virgo insidens equo. Huic tam pacate ꝓfectioni ab urbe Regis Etrusca horrens mos tradidit ab antiquis usq; ad nram etatem inter cetera sollennia manet. Boues uendendis bonis Regis uendendi. Cuius origine morsi necesse est aut inter bella nata sit neq; omissam in pace: aut a minore principio creuisse: q̄ hic ꝓfectus erat inter bona hostilia uendendi. Proximum uero est ex ijs q̄ traduntur. Porsenam discedentem ab Janiculo castra opulenta copiarum ꝓfligatis ac fertilib⁹ Etruriæ agris cõmeatu Romanis dono dedisse. inopi tum urbe ab longinqua obsidione: ea dein ne ꝑplexo inimico darentur hostilia uenisse bona: quæ porsene appellata gratiam magnificentie significare uulgo q̄ annonæ fortune Regie. quæ ne in potestate qd ꝑpli ro. est: Omisso Ro. bello Porsena ne frustra in ea loca exercitum adduxisse videretur. eã partem copiarum filiũ Arruntem Aricã oppugnatum misit. Primo Aricinos res nec opulenta paulum erat. Accersita deinde auxilia & a Latinis ꝑplis & ab cumis: unum spem fecerunt. ut acie decernendum uiderant. ꝑlio inuito adeo cõcitato impetu se inuolauit: ut fugientem ipo incursu Aricinos. Cumanæ cohortes arte aduersus ui usi dedinauere paululum: effusisq; ꝑlatos hostes conuersis signis ab tergo adortæ sunt: Ita in medio ꝓpe iam victores cesi. Etrusca: ꝑs exigua duce amisso. qa nullum ꝓpius ꝑfugii erat. Romanæ mentes & fortuna & spes delata sunt sippliciis. Ibi benigne excepti diuisq; in hospicia. Curatis uulneribus alij ꝓfecti domos nuncij hospitalium bñficioꝝ. Multos Rome hospitii urbisq; caritas tenuit. Inclusos ad hiberna datus quæ dein tuscum uicum appellauerunt. P. Lucretius in p. ualerius plebicola Consules facti. Eo anno postremo legati ab Porsena de reducendo in Regnum Tarquinio uenerunt. Quibus cum responsum esset missuros ad Regem Senatum legatos: Missi confestim honoratissimum quemq; e primis: non quin breuiter redditum responsuri essent: non recepturi Regem: ideo potius delectos primum ad eum missos q̄ legatos eius darent responsum: sed ut in perpetuum mentio eius rei finiretur: ne in tantis mutuis bñficiis invicem ad sollicitandum eum ille peteret qd contra libertatem ꝑpli ro. est. Romani nisi in pace sui facilem esse vellent: negaret cui nihil negatum uellet. Non in Regno ꝑplm ro. sed in libertate esse. ita inducturum se in animum hostibus potius q̄ Regibus portas patefacere. Cum eo voluntate omnium ut q libertatem erat in illa urbe finis: idem urbi sue primum salutem esse uellet Romam ut pulcram liberam esse orare. Ex uerecundia uictus quando id certum

14

Porsene

15

Rome

atq: obstinatū est inqt: neq: ego obtundā eadē sepius neqcq̄ agēdo
nec Tarquinios spe auxilij quod nullū in me est: frustrabor: Aliū hic
seu bello opus est seu qeto exilio querant locum: nequid meam
uobiscū pacem distineat: Dictis facta amicicia adiecit: obsidū qd
reliquum erat reddidit. Agrū uetentē foedere ad Ianiculum icto
ademptū restituit: Tarquinius spe oī reditus incisa exulatū ad gnūs
Manilium octauiū tusculū abijt. Romis pax fida ita cum Porsēna fuit:
16 Consules in M. Valerius p. postumius. Cō anno bn̄ pugnatū cū sabinis
consules triumphauere. Maiore in mole sabini bellum parant. Adūs
eos & ne qd simul ab Tusculo: un̄ & si nō aptū suspectū tn̄ bellum erat:
repentini piculi oriret. p. Valerius quarto. T. Lucrecius iterū consules
facti. Sedicio inter belli pacisq: auctores orta in sabinis aliq̄tum in
virtū transtulit ad Romanos. Nanq: actuis clausus cui postea Apio
claudio fuit Rome nomen: cum ipe pacis auctor á turbatoribus belli
p̄meretur nec par factioni eēt: ab Gn. Regillo: magna clientiū comi
tatus manu Romā transfugit. His ciuitas data: agerq: trans Aniene.
Vetus postea tribus additis claudia nouis tribulibus q ex eo uenerāt
agro appellata. Apius inter pres lectus. haud ita multo post in pricipū
dignitatē puenit. Consules infesto exercitu in agrum sabinū pfecti.
Cum ita uastatione deīn prelio afflixissent opes hostium: ut diu n̄
in rebellionis timere possent: triumphantes Romā redierunt. P. Va
lerius oīum consensu princeps belli pacisq: artibus: anno post Agri
ppa Menenio p. postumio consulibus moritur: glia ingenti copijs
familiaribus adeo exiguis ut funeri sumptus deēt: de pu est datus.
Luxe matrone ut Brutū. Eodem anno due colonie latine pomecia
& cora ad Aruncos deficiunt. Cum Aruncis bellū initū: fusoq: igēti
exercitu qui se ingredientibus fines consulibus ferociter obtulerat omē
Aruncū bellū in pomeciā compulsū est. Nec magis post prelium q̄ i
prelio cedibus tempatū est. & cesi aliq̄to plures q̄ capti: & captos pas
sim trucidauerunt. nec ab obsidibus qdem qui trecenti nūo erant:
ira belli hostilis abstinuit. Et hoc anno Rome triumphatū. Sequuti
17 consules opiter virginius: Spu. Cassius Pomeciā primo vi: deinde vineis
alijsq: opibus oppugnauerūt. In quos Arunci magis iā inexpiabili
odio q̄ spe aliqua uel occasione cohorti cum plures igni q̄ ferro ar
mati excurrissent: cede incendioq: cuncta complent. Vineis in
censis multis hostiū uulneratis & occisis. Consulum quoq: alterū

seduerum nomen auctores non adijciunt: graui uulnē ex equo deiec
tum propē interfecerūt. Romā in male gesta re reditū est. inter mltos
saucios consul spe incerta vite relictus. Interiecto deīn haud magno
spacio: quod uulneribus curandis supplenq: exercitu satis eēt: cum ira
maiore belli: tum viribus & auctis pomecie arma illata. Et cū vineis
refectis aliaq: mole belli: iam in eo eēt: ut muros euaderet miles: dedi
tio est facta. Ceterum nihilominus foede dedita vrbe: q̄ si capta foret.
Arunci passim principes securi pcussi. Sub corona uenierūt coloni alij:
oppidū dirutū. ager uenijt. Consules magis ob iras grauiter ultas: q̄
ob magnitudinē pfecti belli triumphauē. Insequēs annus postumium
cominiū. M. Larguī consules huīt. eo anno Romae cū p ludos ab sabinorū
iuuentute p lasciuiā scorta rapent: concursu hoīum rixa ac ppē pli
um: paruaq: ex re: res ad rebellionē spectare videbat. Supra belli lati
ni metum quoq: id accesserat: qd triginta iam coniurasse pplos cōcitate
octauio Manilio satis constabat. In hac tantarū expectatione rerū sollici
ta ciuitate dictatoris primū creandi mentio orta. Sed nec quo anno nec
qbus factis consulibus quia ex factione tarquinia eēnt: id q̄: n̄ tradit.
neq: quis primū dictator creatus sit: satis constat: apud ueterrimos tn̄
auctores M. Larguim dictatorē primū. Sp. Cassium Magrm eqtū creatos
inuenio. ita lex iubebat de dictatore crean̄ lata. Cō magis adducor ut
credam larguī qui consularis erat: potius q̄ M. Valerium Fusiū volesci
nepotem qui nundū consul fuerat: moderatorē & magrm consulibus
appositū. Quod si maxie ex ea familia legi dictatorē uellent patres
multo potius M. Valerium spectatae virtutis & consularē virū legisset.
Creato dictatore primū Rome postq̄ preferri secures viderunt magn
plebem metus inuasit: ut intentiores eēnt ad dicto paren̄. Neq: n. ut i
consulibus qui pari potestate eēnt: alterius auxiliū neq: puocatio r
erat: neq: ullum usq̄ nisi in cura paren̄ auxiliū. Sabinis & creat Roe
dictator: eo mag q pp se creatū crediderāt metū incussit. Itaq: legatos
de pace mittunt. Quibus orantibus dictatorē: Senatūq: vt veniā errori
hominibus adolescentibus darent: rn̄sum ignosc adolescentibus posse: senibus
non posse: qui bella ex bellis sererent. Actum tn̄ est de pace. Impetrata
q: foret: si quod impēse fcm in bello erat: prestare sabini: id enim
postulatū est: in aīum induxissent: bellū indictū tacitae induciae
qetū annū tenuere. Consulibus Seruilio Sulpicio Marco Manlio Tul
lo nihil dignū memoria actū. T. Ebelius deīn & censori vetusius

fuit

par creditū sit.

consulares legere.

His cōsulib' fidene obsesse. crustumeria capta.preneste ab latinis ad Rō. desiuit. nec ultra bellū latinū gliscens iā p.aliquot annos diluit. Aur lius postumi' dictator. T. ebucius magr equū magnis copijs pedituq; egra tūq; profecti ad lacū regillū in agro Tusculano agmina hostiū occurre runt. et quia Tarquinios cē in exercitu latino' audirū est: sustineri ira non potuit: quin exepto confligeret. Ergo & pluū aliq;to q̄ cetera gra ui & atrocius fuit. Non.n. duces ad regenda mō cōsilio rem affuere. sed suis metipsis corporib' dimicātes miscue certamina: nec quisq; peerū ferme hac aut illa ex acie sine uulne' preter dictatore Roma nū excessit. in postumiū prima in acie suos adortantem insequente q; Tarquinus superbus quanq; iam aetate & uirtibus erat grauior equo infestus admisit. Ictusq; ab latere concursu suor' receptus in tutu ō. Et ad alterū cornu ebucius Magr equū in octauiū Mamilii impetu dederat. Nec fefellit uemens Tusculanū ducem. contra quem & ille concitat equū. tantaq; vis infestis vemeniū hastis fuit: vt brachiū ebuci o traiectu sit. Mamilio pectus pcussum. Hunc qdem in secunda acie recepe latini. Ebucus cū sanco brachio tenere telū non posset: pugna excessit. Latinus dux nichil deterritus vulnere prelium cie. Et qā suos pcussos videbat arcessit cohorte exulū romanor'. cui Lucij Tarquinij frater perat eo q; maiore pugnabat ira ob erepta bona priaq; adempta: pugnā parump restituit. Referenib' iam pede ab ea parte Rō. M. valerius publicol' frater: conspicatus feroce uultu Tarquinium ostentante se in prima exulū acie: domestica etiam gla accensus: vt cuius familie decus electi Reges erant' interfecti forent: subdit calca ra equo. & Tarquinū infesto spiculo petit. Tarquinius retro in agmen suor' infenso cessit hosti. Valeriū temere inuectū in exulū acie ex transuer so quodam adortus transfigit. Hec qq̄ equus uulne' equo retardato mo rabundus Rō' labentib' sup corpus armis ad terra defluxit. Dictator Postumius posteq; eccidisse talem uir' exules ferocter cutato agmine multi suos pcussos cede' aduerit. Cohortē sue' q̄delecta manu p̄sidiū causa circa se habat. dat signū vt que suor' fugiente viderunt p hoste hoant. Ita metu ancipiti versi a fuga Rō in hostem & restituta acie: cohors i mentis tum primū inijt prelium. Integris corporib' aus q: fessos ador u exules cedunt. Ibi alia inter pceres cohorta pugna Imperator latin' vbi cohorte exulum a dictatore Rō ppe circumuenta vidit: ex sub sidiarijs manipulos aliquot in primam acie secū inpit. Hos agmine

20

eiusdem

quā

venientes T. Erminius Legatus conspicatus: interq; eos insigne veste armis q; Mamilii noscitans tanto vi maiore q; paulo ante Magr equum cū hostiū duce plumb inijt. Vt et vno ictu transfixū p latus occideret Mamilium. & ipe interspoliandū corpus hostis verruto pcussus. Cum victor in castra ecet relatus inter prima curatione exspiraueri. Tum ad equtes Dictator aduolat: obtestans vt fesso iam pedite descendant ex eqs & pugnā capessant. Dicto paruere. Desiliunt ex eqs. puolant in primū & p ante signis par mas obijciut. Recipit extemplo aiūm pedestris acies. posteq; iuuentutis pceres equato gne pugne secū ptem pericli substinentes vidit: ui demuq; impulsi Latini pcellaq; inclinauit acies. Ibi nichil nec diuine nec huma ne opis dictator ptermittens aedem castori vouisse fertur. Ac pnunciasse Milui primā: q primus: q secundus castra hostiū intrasset. Tantus q; ardor fuit: vt eodem impetu quo fuderant hostē Rō castra caperent. hoc mo ad lacum Regillū Pugnatū est. Dictator & Magr equum triumphantes in vrbem rediere. Triennio deinde nec certa pax: nec bellum fuit. Con sules q̄tus Clodius & T. Largius. unde asemptus. & M. Minucius. his consulibus ędes Saturno dedicata saturnalia. instituus festus dies. Aul' deinde Postumius et T. vergimius con fuere. Hoc demū anno ad Regi llu lacū pugnatū. Apud quosdā inuenio. Alii Postumiū qa collega dubie fidei fuerit: se consulatu abdicasse. Dictatore inde factū. Tati errores implicat tpus. Atrapud alios ordinatus Magnaib' vt nec q̄ con secundū quosdam. Hec qd quoq; anno actū sit in tanta vetu state. Hon rer' modo sed auctor' cura dignō possis. Apius Claudius deinde C. P. Seruilius con facti. Insignis hic annus est. Huncio Tar quinij mortus. Mortuus est annus quo se post fractas opes Latinor' ad Aristo demū tyrannū contulerat. Eo nuncio erecti pres: erecta plebes. Sed pribus nimis luxuriosa ea fuerit letitia. Plebi cui ad eam diem suma ope inseruiū erat: Iniuriā a pmoribus fieri coepē. Eode ano Signia Colonia quam Rex Tarquinius deduxerat: supplato nūo colonor' ueteri deducta est. Rome tribus una & triginta factae. Aedes Mercurij dedicata est idibus maijs. cum volscor' gente latino bello nec pax neq; belli fuerat. Ham & volsci coparuerit aux'. quae mit terent latinis: ni maturatū ab dictatore Rō cet. Et maturauit Romanus: ne prelio vno cū Latino volscoq; conueniret. hac ira Con in vulsci agru legiones duxere. Vulsci consilij poenā nō me tuentes: nec opinata rel pauit. Armor' immemores obsides dat. ccc.

equitib' admoti eq vt pseq hostē posset. secuti & pe destris acies.

Principu Acora atq; pometia liberos. Ita sine certamine inde abdu-
cte legiones. Nec ita multo post volscis leuitis metu suu redijt inge-
niu. Rursus occultu parant bellum. Ernicis in societate armor assum-
ptis. Legatos quoq; ad sollicitandu latiu passim dimittut. Sed recens
ad Regillu lacu clades accepta: Latinos ira odioq; eius qcunq; ar-
ma suaderet. Nec ab legatis qdem violandis abstinuit. Comprehensos q;
volscos Roma duxe. Ibi traditi consulib indicatuq; est volscos ernicos
q; parare bellum Ro. relata res ad senatu adeo fuit gratu prib vt 7
captiuor sexmilia latinis remitteret. 7 de foedere quod ppe in ppe-
tuu negatu fuerat: Rem ad nouos Magratus traijcerent. Enim
vero tum Latini gaudere facto pacis auctores in ingeti gla ee. Coro-
na aurea Ioui donu in Capitoliu mittut. Cum legatis donoq; qui
captiuor remissi ad suos fuerant: magna circufusa multitudo veit.
Pgunt domos eor apud que qsq: seruierat: gras agut: liberalr hiti
cultiq; in calamitate sua. Inde hospitia iungut: noq alias ante pu.
23 puatiq; latinu nome ro. impio coiuncti fuit. Sed et bellu vvlscuz
iminebat 7 ciuitas secu ipa discors intestino inter pres plebeq; flag-
bat odio: max pp nexos ob aes alienu. Fremebat se foris p libtate
7 impio dimicates: domi a ciuib captos 7 oppssos ee. tutioreq; in bel-
lo q in pace: et inter hostis q int ciues libtate plebis ee: Inuidiaq;
ea sua spote gliscete: insigs vnius calamitas accedit. Magno natu
qda cu oium maior suor insignib se in for piecit. obsita erat
squalore vestis fedior corporis hitus. Pallore ac macie pempti. Ad
hoc pmissa barba 7 capilli efferauerat specie oris. Noscitabat tame
in tanta deformitate: 7 ordines duxisse aiebat: aliaq; militie deco-
ra vulgo miserates eu iactabat. Ipe testes honestar aliquot locis r
pugnaru cicatrices aduerso pectore ostentabat. Siscitatib unde ille
hitus, vnde deformitas: cu circufusa turba eet ppe in cotiois moz
sabino bello ait se militante: qa pp populatioes agri n fructu mo
caruerit: sed villa incensa fuerit: direpta oia: pecora abacta: tri-
butu iniquo suo tpre ipatu: es alienu fecisse. Id cumulatu vsuris:
pmo se agro prno auitoq; exuisse. Deinde fortunis alijs postremo
velut tabe puenisse ad corpus. Ductu se ab creditore n in seruiciu
sed in ergastulu 7 carnificina ee. Inde ontare tergu: foedu recetib
vestigijs uerberu. Ad hec visa auditaq: clamor inges orit. Non ia
foro se tumult sustinet: sed passim tota vrbe puadit. Nexu uicti

solutiq: se vndiq; in pu. pripiut: implorat qritiu fide nullo loco de-
est seditionis uoluntarius comes: multis passim agminib p oes vias 9
clamore in for currit: magnoq cu piculo suo. q forte prum in foro
erat in ea turba inciderut: nec tperatu manib foret: ni ppe consules
P. Seruilius & Ap. claudius ad coprimda seditione interuenissent.
At In eos multitudo uersa. ostetare vincla sua: deformitateq: alia. hec
se meritos dice exprbrantes: sua qsq; alius alibi militia postulare mi- multo
naciter magis q supplr: vt senatu vocaret curiaq: ipi futuri arbi-
tri moderatoresq; pu. consilij circusistut: pauci admodu patru qs
casus obtulerat contracti ab consulib ceteros mot: n curia mo: sed et
foro arcebat. nec agi qcqua p infrequetia poterat senatus. Tum uo
elludi atq; extrahi se multitudo putaret: & patru q abeent non
casu no metu: sed ipediende rei causa abee: 7 eos ipos tergiuersari
nec dubie ludibrio ee miserias suas. ia ppe erat ut ne consulu qd
Magestas coherceret iras hoium. cu incerti morado an veniendo
plus piculi cotraheret. Tande in Senatu veniut. Frequetiq; tadez
curia: n modo int pres sed ne int cons qde ipos satis coueniebat.
Apius vehemtis ingenii vir ipio cosulari re agenda cesebat: vno aut
altero arrepto qeturos alios: Seruilius lenib remediis aptior cocita-
tos aios flecti q frangi putabat: cu tutius tu facilius ee. Inter hec 24
maior alius terror. Latini eqtes cu tumultuoso aduolat nucio: volscos
infesto exercitu ad vrbe oppugnada venire. Que audita adeo duas
ex vna ciuitate discordia fecerat: longe alr pres ac plebe affece
exultare gaudio plebes vliores supbie patru adee dice deos: alius
aliu confirmare ne noia darent: cu oib potius q solos pituros: pres
militaret: pres arma capent: vt penes eosde picula belli: penes qs
pmia eent. At uero curia mesta ac trepida ancipiti metu 7 ab ciue
et ab hoste. Seruiliu con cui ingeniu magis pplare erat orare: vt ta-
tis circuuetia trorib expediret remp. Tum consul misso Senatu i co-
tione pdit. Ibi cure ee pribus ostedit: ut cosulat plebi. Ceteru deli-
berationi de max qde illa: sed tn pte ciuitatis metu p vniuersa rep.
intuenisse: Nec posse cu hostes ppe ad portas eent bello preuertisse qcq
nec si sit laxamti aliqd aut plebi honestu ee: nisi mercede pius acce-
pta arma p pria no cepisse. Neq; prib satis decor p metu potius q
postmo voluntate afflictis ciuiu suor fortunis consuluisse. Contioi
deinde edicto addidit fide: quo edix ne qs ciue ro. vinctu aut

claustrum teneret quo minus ei nois edendi apud cons potestatis
fiet. neu qs milius donec in castris eet bona possideret aut ven-
deret. libos nepotes ue morauet. Hoc pposito edicto & q aderat pfi-
teri nexi exemplo noia. & vndiq: ex tota vrbe: propietui se ex pua-
to: cu retinedi ius creditoris n eet cocursus in foro ut sacramento di-
ceret fieri. Magna ei mai fuit neq: alio magis in vulsco bello virt.
atq: opa enituit. Consul copias cotra hoste educit. paruo dirimente
interuallo castra ponit. Prox inde nocte vulsci discordia ro. freti si q
nocturna trisitio pditioue fieri posset: tetant & castra. Senserc vigilo
excitat exercu signo dato cocursuq est ad arma. Ita frustra id ceptu
vulsci fuit. Reliqui noctis utriq: quietu datu. Postero die pma luce
vulsci fossis repletis vallu inuadut. Iamq: ab oi pte munimta vellebat
tur: cu consul quanq conciu vndiq: & nexi ante oes ut signu daret cla
mabat: expiendi nos milui causa purup monet. postq satis apparebat
ingens ardor: dato tande ad grupedu signo milite certamis auidu e-
mittit. Primo statu incursu pulsi hostes fugietib quoad inseq pedes po
tuit terga cesa. hostes eques usq ad castra puuidos egit. Mox ipi cast.
legiob circudatus cu vulscos ide etia pauor expulisset: capta direptaq:
Postero die ad siccam pometia quo confugerat hostes: legiob ductus int
paucos dies oppidu capit. Captu pdae datu. Inde piculu recreat eques
miles. Con cu max gla sua victore exercitu Roma reducit. Decedete
Roma mecennio volsco legati reb suis timetes: post pometia capta
adeut. Is ex S.c. data pax. Ager adept confesti & Sabini Ros. tribue.
Tumulo uen uero fuit q bellu. Nocte i vrbe nuciatu e exercitu Sa-
bino pdabundu ad amene amne pueniss. Ibi pssi diripi atq: incedi
villas. Missus extpto eo cu oib copiis eqtu. A. Postumi q dictator Lati-
no bello fuerat. Sequit con Seruilius. Cu delecta pedtu manu: plero
qs pallantes eques circueuit. nec aduenieti pedtu agmini resistit labia
legio. Tesli cu time tu populatioe nocturna: magna ps in villas repleti
cibo vinoq: vix fuge qd satis eet virtu huere. Nocte una audito pfio
qs Sabino bello. postero die i magna ia spe vndiq: parate pacis legati
arici Senatu adeut: ni decedat vulsco agro i dictes bellu. Cu legatis
simul exerat Aruncoru domo pfect erat. Cuius fama haud pcul cu ab
Aricia usa tato tumultu cocurrut Ros. ut nec Consuli l ordine Pres n
pacatu milite arma iferetib arma capietes ipi dare possent. Aricia i
festo agmini uitur. Hec pcul inde cu duricis sig collata: pluq: uno est

debellatu. Fusis Aruncis victor tot ura paucos dies bellis Romanus 27
pmissa consulis fideq: Senat expectabat. Cum Apius & insita supbia ano
& ut collegae uana faceret fidem q asprime potent ius de creditis pecu
niis duce. Deinceps q ante nexi fuerat creditorib indebitat & nectebat
alij. Quod ubi cui milui inciderat: collega appellabat. cocursus ad seruu
lium fiebat. Illius pmissa iactabat. illi expbrabat. Sua qsq belli merita
cicatrices q: acceptas postulabat: ut aut referret ad Senatu aut ut aux
eet consul cuib suis ipator militib. Mouebat cons hec. Sed tergi uer-
beri cogebat. adeo in alteru causa n collega solu pcpit. Sed eis factio no
bilium ita medium se gerendo: nec plebis vitauit odiu: nec apud Pres gra
iniit. Patres molle consule & ambitiosum plebes fallace rata. Breui
q: apparuit aequasse cu Appiu odiu. Certamen cosulib ceciderat: uter
dedicaret Mercurii ede. Senatus a se ro ad pplm reiecit. utri eoru de-
dicatio iussu ppli data eet. Eum praece Annone mercatoru. Collegiu
instituere. sollemnia p pontifice iussit suscipe. Populus dedicatione edis
dat. m. Letorio primi pili centurioi. Quod facile appare in ta ad honore
eius cui curatio altior fastigio suo data eet factu: q ad cosulu igno
minia: sceure inde vtriq: consulu alter Patresq: Sed plebi creuerant
ani: & longe alia q primo instituerat uia grassabat. Despato ei cons
Senatq: aux: cu in ius duci debitore vidissent. vndiq: conuolabant.
Neq: decretu exaudiri consulis p strepitu & clamore poterat. Neq: cu
decresset: qs q obrepabat. Vi agebat: metq: eis & piculu libertatis cu in
cospectu consulis singli a plib violaretur. In creditores a debitorib ver
terunt. Sup hec timor accessit Sabini belli. Delectuq: decreto. nemo nom
dedit. Furente Appio & insectante abitione collega q pptari silentio re-
pu pderet. Et ad id qd credita pecunia ius n dixisset. Adiceret ut
ne delectu qde S.c. bret. Non ee tam deserta eio remp. neq: pectum
consulare impiu. se vnu & suae & prum maiestatis vindice fore. Cu
circustaret quotidiana multitudo lictia accensa arripi vnu insigne
Duce Saeuitiu iussit. Ille cu alictorib ia traheret: puocauit. nec
cessisset puocationi con qa n dubiu erat ppli iudiciu: nisi acre uitta
pinatia foret. cosilio magis & aute pcipu q ppli clamore adeo sup-
erat ai ad sustinedam inuidia. Crescere inde malu in dies no clamori
bus m apius. sed qd multo pruriosius erat: secessione occultusq: colo
quis. Tande unusi plebi cosules Magratu abeut. Seruilius neutris. Ap
pius Patrib mire grat. Aulus verginius inde & T. Veturi consulatu ieut. 28

debellatu q

Tum vō plebes incerta quales hītura cōsules ēēt: cętus nocturnos ps
exqlijs: ps in Auentino facē: ne in foro subitus trepidaret cōsilijs. & oīa
temere ac fortuito ageret. Eam rē Consules rati vt erat pruriosa. ad
patres deferūt. Sed delatā cōsulere ordine n licuit. Adeo tumultuose
excepta est clamorib vndiq; & indignatione prum. si quod impio cōsula
ri exequendū ēēt inuidiā eius cōsules ad Senatū reiceret. Profecto si ēent
in rep magnitus nullū futurū fuisse: romę nisi pū. cōcilū. Hunc in mile
curas cōtionesq; cū alia in exqlijs: alia in Auētino fiāt cōcilia. Displąz
& disputā ēē remp. vnū hercule virū. id ēi plus ēē q̄ Consulē qualis Ap
pius claudius fuerit mōneto tpris discussiurū illos cętus fuisse. Correp
ti cōsules: cū qd erga se facē vellent: nichil enī legnius mollius ue q̄ pri
bus placeat facturos pcuntaret. Decernūt ut delectū q̄ acerrimū beat:
ocio lasciuire plebē. Dimisso Sen. cōsi in tribunal ascendunt. Citāt nōiatiz
luniores. cū ad nom nemo rīderet: circūfusa multitudo i cōtiois moz
negaret vltra decipi plebē posse: nonq̄ vnū multē hīturos ni pstaret fidē
pū. Libertātē vnicuiq; prius reddendā ēē q̄ arma danda: ut p patria
cumbq; n p dnis pugnet. Consi qd mādatū ēēt á senatu videbāt. Sed eoz
q̄ intra parietes curię ferociter loquerētur: nemine adēe inuidię sue pti
cipē & apparebat atrox cū plebe certamē. Prius itaq; q̄ vltima expirētur
senatū iterū cōsulere placuit. Tum vō ad cellas cōsiliū ppe conuolare.
Minimus qsq; natu Patrū abdicare cōsulatū iubētes. & deponē impiū ad
qd tuendū aūs dēēt. vtraq: re satis excpta tū demū cons: ne p dictatoz
negetis. p.c. adest ingēs seditio. Postulam ut hi q maxē ignauiā increpāt
adsint nobis habētibus delectū. Acerrimi cuiusq; arbitrio quādo ita
placet rē ageā. Redeūt in tribunal. citari nōiati unū ex his q i cōsp
ectu erāt decuria opa iubent. Cū staret tacit & circa eū aliquot ho
minū ne forte violaret: cōstitisset globi lictorē ad eū. Consi mittūt. Quo
repulso: tū vō indignū facū ēē clamitātes. q patrū cōsulib aderāt de
uolāt de tribunali: vt lictori auxē ēent. Sed ab lictore nichil aliud
q̄ prędere phibito: cū cōuersus in pres ipe ēēt: consiliū intercursu rixa
sedata est. in qua tam sine lapide sine telo plus clamoris atq; iraruq;
iniuriæ fuerat. Senat tumultuose vocat: tumultuosi cōsulit. Questioz
postulātib his q pulsati fuerāt: decernēte ferocissimo quoq; n sniys
magis q̄ clamore & strepitu. Tandē cū ire resedisset exprobrantibus
cōsulib nichilo plus sanitatis in curia q̄ in foro ēē. ordine cōsuli cepit.
Tres fuere sentētiæ. P. verginius rē n vulgabat. de his q tūtā fidē sequuti

P. Seruilij cons: vulsco Aurūco Sabinoq; mutuassent bello agēdū cēlebat.
T. Largius non id tps ēē vt merita tm̄modo exoluerētur: totā plebē ære
alieno emersā ēē. nec sisti posse ni oībus cōsulat. qn si alia alioz sit cōdicio
accendi magis discordiā q̄ sedari. Ap. Claudius & nā ītimus & efferatus
hinc plebis odio: illinc Patrū laudib n miseriis aut sed luctua tm cōcitū
turbarū & lasciuire magis plebē q̄ seuire. Id adeo malū ex puocatione
natū. Quippe minas ēē cōsiliū n impiū vbi ad eos q vnā peccauerūt puo
care liceat. Agedū inqt Dictatorē á quo puocatio nō ē creem. Iam hic
quo nūc oīa ardent: concitasset furor. Pulset & tū michi lictorē: q sciat
ius de tergo uitaq: sua pēnes unū illū ēē: cuius maiestatē violauit.
Multus ut erat horrida & atrox videbat Appii facia. Rursus verginii
Largiq: extęplo haud salubrē vtq: Largij putabāt frontā: que totā fidē
tolleret. Medium vero max & moderatū utroq: cōsiliū hēbat verginij. Sz
factione respectuq; rerū puatarū que semp offecē officientq: cōsilijs pub.
Apius vicit. ac ppe fuit vt dictator ille idem crearet. Quę res alienasse
plebē vtq: piculosissimo tpre: cū vulsci eqq; & Sabini i vnā in armis ēent.
Sed curię fuit cōsulib & senioribus patrū ut imperium vehemēs māsueto p
mutaret ingenio. M. valerū valesi filiū dictatorē creat. Plebes &si
aduersus se Dictatorē creatū videbat: tam cū puocatione firis lege hret
nichil ex ea familia triste nec supbū timebat. Seductū deinde á Dictatōe
ppositū confirmauit aīos. Seruilij feré cōsulis ędicto cōcitiēs. Sed & hoi
& potestati melius rati cędi omisso certamine noīa dedere q̄tus nuq̄
ante exercit. Legiones decē effectę. ternę inde date cōsulib. quattuor di
ctatori. Hec iam poterat bellū differri. Aequi Latinū agrū inuaserant.
Oratores Latinoz á Senatu petebāt ut aut mitteret subsidiū: aut se ipos
tuendoz finiū causa cape arma sinēnt. Tutius visū est defendi inermis
Latinos: q̄ pati retractare arma. Veturius cōs missus est. Is finis pplatio
nib fuit. Cessere Aequicapis. Locoq: magisq̄ armis fretu simus se ingis mōtui
tutabāt. Alter cōs in vulscos pfectus: ne & ipe tereret tps uastandis maxię
agris hostē ad cōferēda ppius castra dimicādūq; acie excuit. Medio
inter castra cāpo ante suū qsq: vallū infestis signis cōstitē. Multitudie
aligū vulsci supabāt. Itaq: effusi atq: cōtepti pugnā miere. Cōs rō. nec
pmouit acē: nec clamorē reddi passus defixis pilis stare suos iussit. Vbi
ad manū venisset hostis: tū cohors tota vi gladijs rē gerē. volsci cursu
& clamore pelli cū se velut stupefactis metu intulisset Rō: Postq̄ in pssionē
cedere ex aduerso factā & ante oculos migrare gladios haud secus q̄ si

insidias incidissent: turbati uerte terga. Et ne ad fugā qdē satis uirū fuit: qa cursu in plānū erāt. Ro. contra quia in principio pugne qeti stetē-
runt: uigētes corporib⁹ facile adepti fessos. & castra impetu ceperunt.
Et castris exūtū hostē uelitras plequuti uno agmine victores cū victis in
urbē erupe. plusq; ibi sanguinis promiscua ouium gnūm cede. q̄ in ipa di-
micatione factū. Paucis data uenia q inermes in deditiōem uenerūt
31 Dū hæc in uolscis gerūtur. Dictator Sabinos ubi lōge plurimū belli fuēat
fūdit. fugatq;. exuit castris. eqtatu ūnullo mediū turbauerat hostū
acie. Qua dū se cornua latius pādūt: parū apte introrsū ordinib⁹ acē
firmauerāt. Turbatos pedes inuasit. codē impetu castra capta. Debellatū
q: ē post pugnā ad Regillū lacū. Hō alia ulis ānis pugna clarior fuit.
Dictator triūphās i urbē inuehit⁹. sup solitos honores. loc⁹ in circo. ipi poster⁹
q: ad spectaculū dat⁹. Sella in eo loco curulis posita: Volscis denuctis uel-
term⁹ ager adempt⁹. ueliternis coloni ab urbe missi. & colonia deducta. cū
equis. Post aliq̄to pugnatū est: minito qdē cōs: qa loco iniquo subeundū
erat ad hostes. Sed milites extrahi rē criminātes ut Dictator pius q̄ ipsi
reduret i urbē: magratu abiret: urritaq; sicut ante cōsulis missa ei cade-
rēt. Perpule⁹ ut forte temē in aduersos mōtis agmē erigēt. Id male comis-
sum ignauia hostū in bonū uertit. q̄ pulsq; ad uallū celi ueniret⁹. obstupe-
facti audacia Ro⁹. relictis castris quę munitissīs tenuerāt locis: in adue⁹
sas ualles desiluē. ubi satis pdæ & uictoria incruēta fuit. Ita triūphā
re bello bñ gesta de domesticar⁹ rer⁹ cūctu nec prib⁹ nec plebi cura decē-
serat. Tanta cū gra tū arte ppanuerāt Senatores q ñ mō plebē sed ipm
etiā Dictatorē frustarētur. Hanq; ualerius post uetusi cōsulis redutū
ouium actionū in Sē⁹. pmā hūt p uictore ppło uocē. retulitq; qd de nexis
fieri placēt. Q. uę cū reiecta relatio eēt: ñ placeo inqt cōcordię auctor
optabilis mediusfidius ppediē mei similes rō. Plebs patronos habet. Q. d⁹
ad me attinet neq; frustrabor ulra ciues meos: neq; ipe frustra Dictato⁹
ero. Discordiæ intestinę qa bellū externū fecē: ut hoc Magratu egeret
Resp: pax foris parata est. domi pedit⁹. p̄uat⁹ pot⁹ q̄ Dictator seditiōi
interero. Ita cūria egressus dictatura se abdicauit. Apparuit causa
plebi suā uicē indignātē Magratu abysse. Itaq: uelut p̄soluta fide. qm
p eū ñ stetisset: qn praestarēt. Decedēte domū cū fauore ac laudibus
32 plequuti sūt. Timor inde pres incessit. ne si inuisus exercit⁹ foret: rur
sus ḡtis occulta cōiurationes q; fierēt. Itaq; quanq̄ p Dictatorē delectus
hūus eēt: tam quādo in cōsulū uerba iurassent: sacrāmto teneri milite

al' fœnatores

ritu p causā renouati ab æqs bella. educa ex urbe legiōes iussere. Q uo fō
maturata ē seditio. & p̄mo agitatū dē de cōsulū cede: ut solueret⁹ sa
cramento. Doctos deinde nullā scelē religionē exoluī. Secundo quodā au
tore inuisū consulū in sacrū montē recessisse transamenē amnē ab urbe
tria milia passuū. Ei frequentior fama est: quā cuius piso autor ē.
In Auentinū secessionē factā ē. Ibi sine ullo duce ualloq; fossāq; cōmunit⁹
castris qeti rē nullī nisi necessariā ad uictū sumēdo p aliquot dies. neq;
Lacessiti neq; Lacessentes sese tenuere. Pauor ingēs in urbe metuq;: mu
tuo suspensa oīa erāt. Timē relicta ab suis plebes uiolentiā patrū. Timē
patres residē in urbe plebē incerti manē cam ám abire mallet. Quam
diu autē tranqllā quę succęssurę multitudinē fore. qd futurū deīde
si qd externū interī bellū exstitit. nullā pfecto nisi in cōcordē ciuiū spē
reliquā duce⁹. Eā p equa p iniqua reōcaliandā cāutati ē. Placuit igr
oratorē ad plebē mitti Menenū Agrippā facundū uirū: & q unde oriū
dus erat plebi carū. Is intromissus in castra pseo illo dicēdi & horrido
modo: nichil aliud q̄ hoc narrasse fertur. Tempore quo in hoīe ñ ut nē
oīa in uniū cōsentiebāt: sed singulis mēbris suū cuiq; cōsiliū suus sermo
fuerit. indignatis reliquas partes sua cura suo labore ac ministerio uē
tri oīa queri. Ventrē in medio qetū nichil aliud q̄ datis uoluptatibus
frui. Conspirasse inde ne manū ad os cibū ferrēt. nec os accepet datū. ñ
dentes conficeret. Hac ira dū uentrē fame domare uellent: ipa una
mēbra totiq; corpus ad extremā tabē uenisse. Inde apparuisse uētri
quoq; haud segne ministeriū: nec magis alu q̄ alere: eū reddentē in oēs
corpis ptes. hunc quo uiuim⁹ uigem⁹q;: diuisū pariter in uenas maturū
cōfecto cibo sanguinē. compando hunc q̄ intestina corporis secretio silis
eēt in plebis in patres. Flexisse mentes hominū. Agi deinde de cōcordia
coeptū. concessitq; in cōditiōs ut plebi sui magrat⁹ sacrosancti. qb⁹ auxi
lū latio aduersus consules eēt. ne ue cui patriū cape eū magratū licēt.
Ita tribuni plebi creati duo. C. Licinius & L. Albinus. hi tres collegas
sibi creauerūt. In his Secundū fuisse seditiōis autem. de duob⁹ q fuerit
minus cōuenit. Sūt q duos tātū in mōte sacro creatos: tribunos ē di
cāt. ibiq; sacratā legē latā p secessionē plebis. Spurius cassius & Postum⁹
cominī cōsulatū inierūt. Duob⁹ his consulib⁹ cū Latinis populis icta foed⁹.
Ad id ferendū alter cōs. Romæ mānsit. alter ad uulsciū bellū missus.
Antiates uolscos fudit fugatq;. cōpulsos i oppidū Longulā plequut⁹ hoc
nib⁹ potuē. Inde primus Mucamite volscor⁹ coepit. Tū magna ui adortus
est coriolos. Erat tū in castris inter primores iuuenū. C. Marcius adolescēs

33
ēent.

& cōsilio & manu pmptꝰ: cui cognom̄ postea coriolano fuit. Cū subito
exeratū Romanū coriolos obsidentē atq; un oppidanos quos intus clau-
sos hēbat intētū sine ullo metu extrinsecus īminētis belli uolscæ legiōes
pfectæ abantio inualuissent. eodēq; tpre ex oppido erupuissent hostes forte
in statione Marcius fuit. Quis cū dilecta iuuenū manu nō modo īpe-
tū erupētū retudit: sed p patētē portā irrupit ferox. Cædeq; in pxima
urbis facta ignē temē abreptū īminētib muro ædificijs iniecit. Clamor
inde oppidanoꝝ mixtus mulierū puerilīq; ploratu: ad terrorē ut solet
pmo ortæ & rōis auxit aūm: & turbauit uulscos: ut pote capta urbe
q ad ferendā opē uenerāt. Ita fusi volsci antiates. coriolī oppidū captū.
Tantūq; sua laude obstitit famæ consulis Marcius: ut nisi fœdus cum
latinis: columna ænea ī sculptū monumto eēt ab S p. cassio uno qa co
llegā fuerat icti: postumū communū bellū gessisse cū volscis: memoria
cessisset: Eodē anno Agrippa Menenius morit. uir oīum uita pariter
patrib ac plebi car. post secessionē plebi carior factꝰ. huic interpti arbi-
troq; cōcordiæq; ciuiū legato patrū ad plebē reducori plebis rō: in urbem
sumptꝰ funeri defuit. Exulit eū plebs extantib collatis in capita. Cons
deinde T. Veganius. P. Munuca facti. Eo anno cū & foris qeta oīa bello
erant: & domi sanata discordia: Aliud mlto graui malū ciuitatē inualit.
Caritas pmū annone ex incultis pp plebis secessionē agris: fames deinde ex clus
clausis solet: ventūq; ad interitū seruitioꝝ: utq; & plebis eēt: ni cons
puidissēt. dumosis passi ad frumētū coemēdū. Nō ētruria modo dex-
tris ab hostia littoribꝰ leuoq; p volscos mariq; usq; ad cumas. Sed qsi
tū in siciliā quoq; Adeo finitimoꝝ odia: longīqs coegerāt indigē aux
frumētū cum eū eōptū eēt: naues p bonis targnoꝝ ab Aristodimo
tyranno q heres erat: retētæ sunt. In volscos pmptuno q; nec emi qdem
potuit. Periculū quoq; ab īpetu boūm ipis fruntatoribꝰ fuit. Ex
Tuscis fruntū tyberi venit. eo sustētata ē plebs. Incōmodo bello ī tam
artas comeatꝰ uexati forēt: ni volscos, mouētes arma pestilētia īgens
inualuisset. Ea clade cōterritus hostū ānis: ut etā vbi ea remisisset ter-
rore aliquo tenerētur: Et uelitris auxē nūm colonoꝝ. R. ō. & nōbꝝ in
montis nouā coloniā quæ arx in pnino eēt miserūt. M. Manlio dei
de: & A. Sēpnio cons magna vis frumēti ex sicilia aducta. Aquatūq;
in sc. q̄ta plebi daretur. odulti venisse tpus pmēdæ plebis putabāt: recu
pandiq; iura quæ extorta secessione acui patrib eent. In pmis Marcius
coriolan hostis tribunicæ potestatis: si annonā veterē inqt volūt: uis
pstnū reddāt patrib. Cur ego plebeios magratus: cur Sicinū pollēte

uideo sub iugū missus tāq̄ ab latronib redemptꝰ? Ego nē has indignitatē
diutius patiar q̄ necesse est: tarquiū regē q̄ n tuleri: Sicinū ferā? se
cedat nunc vocet plebē. patet via in sacrū montē aliosq; colles. Rapiāt
fruīta ex agris nris: quēadmodū tercio āno rapuē. Utāt annona
quā furore suo fecē. Audeo dicē hoc malo domitos ipos potius cul-
tores fore agroꝝ: quā ut armati p secessionē colū phibeāt. Haud tā
facile dictū est faciendū ne fuerit: q̄ potius se arbitror fieri: ut cōditio-
nib laxandi Annonā. & tribunicā potestatē & oīa inuitis iura posita.
patres demeret sibi. Et senatui nimis atrox visa sīcia ē. & plebē ira ppe 35
armauit. Fame se iā sicut hostes peti. cibo victuq; fraudari pegrinū fru-
mitū. quę sola alimēta ex inspato fortuna dederit: ab ore rapi: nisi Gneo
Marcio vincti dedāt tribum: nisi de tergo plebis rō. satisfiat: cū sibi
carnificē nouū exortū: q̄ aut mori aut seruire iubeat. In exēitē cu-
ra ipet facē eēt: ni popportune tribuni diē dixissēt. Vbi ira ē suppa-
ssa se uidicē qsq; se dānm vitę necisq; inimici factū videbat. cōtepū
pmo. Marci audiebat minas tribunicias: aux ñ poenę ius datū illi
potestati: plebis q: ñ pīum tribunos ēe. Sed adeo infensa erat cohorta
plebs: ut unę poenę defungēdū eēt pīb. Restiterūt tñ aduersa ui
dia. uliq: sunt: qua suis qsq: qua totꝰ ordinis uirib. Ac pmo tētata
res est. si dispositis clētib absterrēdo singlos á cōtionib cōcilijsq; dissisce
rē possent. Vniuersi deīde pcessere: qdq̄ erat Patrū reos dicēs plēb
plebē exposcētes: unū sibi cuiē: unū senatorē: si inocētē absoluie nol-
let: p nocēte donaret. Ipē cū die dicta ñ adeēet: pfugeratū ī ira est.
Dānat abns: in vulscos exulatū abiit. munitas patrię: hostiles q; tas
tū sps geres. Veniētē volsci benigne excepe: benignūq; in dies colebant.
quo maior ira ī suos emanabat. Crebreq; nō querellę: nō munę: pcipie-
bātur. Hospitio utebat Atti Tullij: lōge is tū pnceps volsci nōis erat
R.ōq; sęp infestꝰ. Ita cū alterū uicē odiū. alterū ira recēs stimularet:
cōsilio cōferūt de Rō. bello. Haud facile credebāt plebē suā impelli pos
se: vt toties infestis tētata arma capent: mitis sępe bellis pestilētia po
stremo amissa iuuētute: fractos sps ēe. arte agendū ī exoleto iā vetus-
tate odio: ut recēti aliqua ira exacerbarētur ānī. Ludi forte ex ūstaura 36
tioe magni Romę parabātur. Instaurādis hec causa fuerat ludis.
Mane seruū qdā Paterfamiliæ ñdū æduto spectaculo sub furca cęsū me
dio egerat arco: coepti ide ludi: uelut ea res nichil ad religionē ptinu-
isset. Haud ira multo post Tito Latino de plebe hoī somnii fuit. visus

iupiter dicē sibi ludi ꝑsultatorē displicuisse. Hisi Magᵒ instauraretᵘ
q ludi piculū vrbi fore. Iret: ea consulibᵘ nūcaret. qqᵒ haud sane lib
erat religiōe aūis: uerecōdia tamē maiestatis magnitudō timorē vicit.
ne mora hoūm ꝑ ludibrio abiret: magno illi ea cōtatio stetit: filiū
nanq; intra paucos dies amisit. Cuius repētine cladis ne causa dubia
eēt: egro ei eadē illa ī somnis obuersata species visa est. rogitare sati
magnā spnetu nūis hīret mercedē. maiore instare: ni eat ppe ac nūcet
consb. iā pīnior res erat. cunctātē tamē ac platātē ingēs vis morbi ad
orta est debilitate subita. Tūc enī uō deoꝝ ira admonuit. tessus ig
mālis ꝑteritis instātibᵘq; cōsiliogꝫ ppiquoꝝ adhīto: cū uisa atq; audita
& obuersata tonēs somno iouē minaſ: iras q; cēlestes repntatas casibus
suis exposuisset: cōsensu inde haud dubie oūm q aderāt ī forū ad s
cōtes lectica defertur. Inde in curiā iussus cōs dīcᵉ eadē illa cū pa
tribᵘ ingēti oūm admiratiōe enarrasset. eccē aliud miraculū: q captus
oīb mēbris delatᵘ ī curiā eēt. cū functū officio pedibᵘ suis domū redis
se: traditū memoria ē. Ludi q̄mplurimi ut fierēt Sē decernit. Ad 37
eos ludos auctore Attio Tullio uis magna volscoꝝ venit. ꝑsq; comitte
rētur ludi Tulliᵘ ut Domi cōpositū cū Marcio fuerat ad cōs uenit. di
cit ei quę secreto agere de rep. uelit: arbitris remotis. Inuitus inquit
quod seq; uellit de meis ciuibᵘ loquor. Nō tamē āmissū q̄q; ab his crimi
natū venio: sed cautū ne admittat. Nunio plusq; velim nroꝝ ingenia sūt
mobilia. multis id dabitᵘ sēlim. q uippe q̄ nrō merito: sed ira patrēta
incolumes sumus. magna hic volscoꝝ multitudo ē. ludi spectaculo
intenta cautas erit. Memini qd ꝑ eandē occasionē ab sabinoꝝ iuuē
tute in hac vrbe comissū sit. horret aūs ne qd incōsulte ac temerē fiat.
Hæc nīa vraq; causa prius dicēda vobis cōs natus sum. quod ad me
attinet: extēplo abire hinc domū ī aūo est: ne cuius facta dictuue ꝑns
violer. Hæc loquutᵘ abiit. Cōs cū ad Patres rēdubiā sub auctore ōto
detulissent: auctor magis ut solet q̄ res ad ꝑcauendū ex supuacuo
mouit. Factoq; Senatᵘ cōsulto: ut urbē excederēt vulsci: ꝑcones dimit
tuntur. q ōes eos pficisci ante noctē uiderēt. Ingens pauor ꝑmo discur
rentes ad suas res tollendas in hospitia peculit. Profiscentibᵘ deinde
indignatio oborta se ut cōscelerato cōtamnatos q: ab ludis festis di
ebus coetu quodāmō hoūm deoꝝ qs abactos eē. Cui ppe cōtinuato agmie 38
rēt: ꝑgressus Tullius ad caput feretanū: ut qsq; euenisset ꝑmores eoꝝ
excapies: querendo indignando q: & eos ipos sedulo audietes secūda

ire uerba. & ꝑ eos multitudinē aliā in subiectū viae cāpū deduxit.
Ibi in cōtionis modū oratiōnē exorsus: veteres p.r. inuitas cladis q: ge
tis volscoꝝ: ut oīa inqt obliuiscamini alia: hodiernā hanc cōtumeliā
quo tādē aūo feras? qa ꝑ nram ignominiā ludos cōsulere? an ī sensil
tis triūphatū hodie de vobis eē? uos oīb ciuibᵘ pegrinis tot finitimis po
pulis spectaculo abeūtes fuisse: uris cōuiges: vros liberos traductos p
ori hoūm? q uid eos q audiuē uocē pconis? qd q nos vidē abeūtes?
qd eos q huic ignominioso agmini obuia fuere: existimare putatis?
nisi aliqd pfecto nefas eē? q si interesim spectaculo violaturi sim ludos
piaculūq; meritur. Ideo nos ab sede ꝑoꝝ coetu cōciliogꝫ abigi. Quid
deinde illud ī succurrit. uuē nos q matutinum pficisci? Si hæc pfectio
ē fuga est? & hanc vrbē uos ī hostū ductus. ubi si vnū diē mora
ti eētis moriēdū oīb fuit. bellū vobis indictū ē magno eoꝝ malo qui
induxē si viri estis. Ita & sua spōte irarū pleni & incitati: domos īde
digressi sunt. Instigādoq; suos q̄sq; ꝑptos effecē: ut oē volscū nomē deficēt
Imꝑatores ad id bellū de oūm ꝑptoꝝ sīcia lecti Attius Tullius. & Gn. 39
Marcius exul Romanᵘ. in quo aliqto plus spei repositū: Quā spē neq̄
q̄ fefellit: ut facile appareret: ducibᵘ ualidiorē q̄ exercitu rōmanā
ēe. Cerceios pfectᵘ: ꝑmū colonos inde Rōs expulit. liberāq; eā vrbē
volscis tradidit. inde in Latinā uiā transuersis trāmitibᵘ trāsgressᵘ
Satricū: Longulā: Oluscā: corios: nouellā: hæc Rōs oppida ademit.
Inde Lauinū recepit: tūc deinceps. corbionē. vetelia. Trebiū. Labicos
pedū cepit. Postremū ad vrbē ápedo ducit. & ad fossas cluuillas
quinq; ab vrbe milia passuū castris positis. Popularᵘ inde agrū Rōm
custodib inter ꝑptatores missis. q patricioꝝ agros intactos seruaret.
Siue infestius plebi magis: siue ut discordia inde inter Patres plebēq;
oriret. quę ꝑfecto orta eēt. adeo tribuni iā ferocē ꝑse plebē crimi
nando ī ꝑmores ciuitatis instigabāt. Sed externus timor maxime
cōcordię vinculū: q̄us suspectos infensosq: uti se ūgebat aios. Id
mō nō cōueniebat. q Senatᵘ cōs q: nusq; alibi spē q̄ in armis pōe
bant. Plebes oīa q̄ bellū mallebat. Sp. nauciᵘ iā & Sextᵘ furiᵘ cos
erāt. eos recēsentes legiōes: ꝓsidia ꝑ muros: aliaq: in qbᵘ stationes
vigilias q: ēe placuerat: loca distribuētes: multitudo ingēs pacē po
scentiū primū seditioso clamore cōterruit. Deinde vocare Sē. Refer
re de legatis ad Gn. Marciū mutēdis coegit: accepit relationē pres
postq̄ apparuit labare plebis aios. missiq: de pace ad Marciū oratōes

al' leuare

non fractos

atrox rursū retulerūt. Si volscis ager redderet posse agi de pace. Si
pda belli potiū frui velint: memorē se & ciuiū iniuriæ. & hospitiū
beneficii admisurū: ut appareat exilio sibi irritatos aios ee. Iterum
deinde idē missi in recipiūtur in castra. Sacerdotes quoq; suis insignib⁹
uelatos esse supplices ad castra hostiū traditū est. Nichilo magis q̄
legatos flexisse animum. Tū matrone ad veterā mirem coriolā: volūniā
q; uxorē frequētes coeūt. Id pi. cōsiliū an muliebris timor fuerit pa
rū inuenio. Peruice certe ut veturia magno natu mulier: & volūn
nia duos paruos ex Marcio filios: in castra hostiū secū ueret: & qm
armis uiri ciuitatē defendē nō possent: mulieres pcib⁹ lachrymisq;
defenderēt. Ubi ad castra ventū est: nūciatūq; coriolano adcee iges
mulier agm. ut q nec pi. Maiestate in legatis nec in sacerdotib⁹ tā
ta offusa oculis aioq; religiōe mot eet: multo obstinatior aduersus
lachrymas muliebres erat. Deinde familiarū qdā insignē mestitia
inter ceteras cognouerat veturiā inter nurū nepotes q; stantē: nisi
me fallant inqt oculi: mater coniuxq; tibi adsunt & liberi. Cori
olanus ppe ut amens cōsternatus ab sede sua: cū ferret matri obuiā
cōplexū: mulier in uā ex pcibus uersa. Sine prius q̄ cōplexū accipio
sciā inqt ad filiū an ad hostē uenerī. captiua mater ue in castis tuis
sum. in hoc me longa uita infelix senecta traxit: in exulē te. deinde
hostē uidere. Potuisti pptari hanc terrā quae te genuit atq; aluit.
Non tibi quis infesto & minaci aio pueneris: ingredienti fines ira ceci
dit. Non cū in cōspectu roma fuit: succurrit tibi intra illa mœnia do
mus penates q; mei sunt. Mater cōiunx liberiq; ergo ego nisi pepulsē
Roma ni oppugnaret. Nisi filiū brem: libera in liberi pria mortua
eem. Sed ego nichil iam pati nec tibi turpius: nec michi miserius possū
nec ut sim miserrima diu futura sum. Debis uideris quos si pgis: aut
imatura mors aut longa seruitus manet. Uxor deinde ac liberi aplexi.
Fletusq; ab oi turba mulierū ort & cōploratio sui prieq; fregē tandem
virū. Cōplexus unde suos dimittit. Ipe retro ab urbe castra mouit.
Abductus deinde legionib⁹ ex agro Rō. inuidia rei oppsitum pisse traditur.
Alii alio loco. Apud Fabiū lōge antiquissimū autorē: usq; ad senectutē
vixisse eundē inuenio. Refert certe hanc sæpe eū exacta ætate usur
passe uocē: multo miserius seni exilii ee: ni inuiderit laudes suas
mulie ribus uiri rō: adeo sine obtrectatione glie aliene uuebat. Honu
mētoquoq; quod eet templū muliebri fortunæ ædificatū: dedicatūq; e.

Rediere deinde volsci aduncus Aeqs in agrū Rō. Sed æqui dictū Tullio
haud ultra talē ducē. hinc ex certamine volsci æqui ne impatorē ex
ercitui coniuncto daret. Seditio deinde atrox pliū ortū. Ibi fortuna po
puli Rō. duos hostiū exercitus haud minus pnitioso q̄ ptinaci certam
ne cōfecit. Cōs T. Siciniꝰ & C. Aquilius Sicanio vulsci. Aquio hernici:
(Nam hi quoq; in armis erant.) Prouincia euenit eo ano. hernici deuicti
cū volscis æquo marte discessū est. Sp. cassius deinde & Proculus 41 cōsules facti
Verginius cum hernicis foedus ictū. agri partes duæ ademptæ. Inde
dimidiū Latinis: dimidiū plebi diuisum. cōs cassius erat. Adiciebat huic
muneri agri aliq̄ū: quē Publicaū possideri a priuatis criminabat. Id mit
tos qdam Patres: multū ipos possessores piculo rerū suarū terrebat. Sed
& pi. patrib⁹ sollicitudo inerat. Largitiōe cōsulē piculosas libertati opes
structe. Tū primū lex agraria promulgata est. nunq̄ deinde usq; ad hanc
memoriā sine maximis motibus rerū agitata. Cōs alter Largitioni resiste
bat: autoribus patrib⁹ nec oi plebe aduersante quę primo coepat fastidire
munus uulgatū a ciuib⁹ esse in socios. sæpe deinde & verginiū cōs in cōtiōib⁹
uelut vaticinātē admonebat: pestilens collegæ munus ee; agros illos seruitutes
his q accepant laturos. regno viam fieri. Quid ita eni assium socios &
nom Latinū? Quid attinuisset hernicis paulo ante hostibus capti agri
partē tertiā reddi: nisi ut egentes p coriolano duce cassiū hēant? ppta
ris iam ee dissuasor & intercessor legis agrariæ coepat. Uterq; deinde
consul plebi indulgē certatū. Verginiꝰ dicē passurū se assignari agros
dum ne cui nisi ciui Rō. assignētur. Cassius qa in agraria largitione
ambitiosus in socios: coqs ciuib⁹ ultior erat: ut alio munē sibi recōcili
aret ciuiū aios tribē p siculo fruento pecuniā acceptā retribui ppto.
Id uero haud secus quā pintē mercedē regni aspnata plebes. adeo pp
suspitionē insitā regni: uelut abundaret oia munera eius animis
hoiū respuebātur. Quē ubi primū e magistratu abiit: damnatū necatū
q; constat. Sunt q patrē auctorē eius supplicii ferant. eū cognita domi ea filiū
usa uerberasse ac necasse. peculiūq; cereri consecrauisse. signū inde fictū
ee: & in scriptū ex cassia familia datū. Inuenio apud quosdā utq; ppius
fidē est: a cōsule Fabio & L. valerio questoribus die dicta pduellionis damnatū
q; ppli iudicio: dirutas pi. ædes ea est area ante tellutis ædem. Cæterū
siue illud domestici siue pi. fuit iudicii damnatū. Seruilio cornelio
& Fabio Consulib⁹ haud diuturna ira ppli in cassium fuit. Dulcedo agra 42
riæ legis ipa p se dempto auctore subibat aios. Accensiq; ea cupiditas ē
malignitate patrū q deiectis eo anno volscis Aeqsq; militē pda fraudauē.

quicqd aptū ex hostib⁹ est: id uendidit Fabius cōs: ac redegit i pū. In tutū erat Fabiū nom plebi pp nouissimū cōs. Tenuē tū Patres: ut cū L. emilio cēso Fabius cōs crearetur. Eo infestior facta plebes seditione domestica bellū externū excauit. Bello deinde cuncles discordie intermisse uno aīo Patres ac Plebs rebellantes volscos & æquos Duce æmilio pstrā pugnauēre. Plus tū hostiū fuga q̄ cādē abstulit: adeo ptinaciter fusos insequuti sunt eques. Castoris ædes eodē anno idib⁹ quintilib⁹ dedicata est. Tota erat Latino bello Postumio Dictatore. Filius eius duūuir ad id ipm creatus dedicauit. Sollicitati sunt & eo anno dulcedine agrarie legis & ā plebis. tribunis plebis populare potestate lege pferri celebrabāt. Patres satis sup q̄s gratuiti furoris in multitudine credentes ēe. Largitiones temeritatisq; in utrūta horrebāt. Acerrimi pribus aduersi ad resistendū cōsules fuere. Caīgr pars resp. uicit: nec in pris modo sed in uenīte annū Fabium Caesonis fratrē & magis unusū alterū plebi accusatiōe Sp. cassij. L. valeriū cōsulē dedit. Certatū eo quoq; anno cū tribunis est. vana lex uaniq; auctores iactando irritū munifacti. Fabiū inde nom ingēs post tres cōtinuos cōsulat⁹: unaq; uelut tenore oēs exceptos tribuniciis certaminib⁹ habuit. Itaq; ut bene locatus mansit in ea familia q̄ diu bonos. Bellū inde urgens intū: & volsci rebellarūt. Sed ad bella externa ppe superit vires: abutebantur ijs inter semet ipos certando. Accessere ad egros iā animū mētes pdigia celestia: ppe quotidianas in urbe agrisq; ostentatia minas: motaq; ita mūs causā nullā aliā natas canebāt: pū piaculaq; nec extis nec pcibus cōsulti: q̄ haud rite sacra fierent. Qui terrores tū eo euasē: ut oppia virgo vestalis dānata incestu poenas dederit. q. Fabius inde: & c. Tullius cōs facti. Eo āno ī segnior discordia domi & bellū foris atrocior fuit. Ab Aequis arma sumpta. Veientes agrū quoq; R̄ō. pplantes inierūt. Quor bellor crescente cura: cēso Fabius & Sp. fulius cōs fuit. Artonā Latinas urbē Aeq oppugnabāt. Veientes plem iā pplationū Romā ipam se oppugnaturos minabāt. Qui terrores cū cōpescere deberēt: auxē insup aīos plebis reducbatq; ī sua sponte plebi mos detrectādi militiā. Sed Spurio p. licinio tr. pl. venisse tpus ratus p ultimā necessitatē legis agrarie patrib⁹ imungende suscepat rē militarē impediēdā. Cēterū tota inuidia Tribunicie potestatis uersa in auctorē ē. Hec in eū cōs acrius q̄ ipius ei⁹ college cohorti sunt: auxq; eor delectū cōs hēnt. Ad duos simul bella exercit⁹ scribit ducēdus. Fabio in veientes. In æquos Spurio dat⁹. Et in Aeq qdē nichil dignū memoria gestū ē. Fabio aligto plus negocij cū auib⁹ q̄ cū hostib⁹ fuit. Vnus ille vir ipe cōsul rēp. sustinuit: quā exercat⁹ odio cōsulis q̄tū in se fuit pdebat. Nā cū cōsl pter cēteras ipatorias artes q̄s pdo

gerēdoq; bello edidit ptimas: ita instruxit ac acīē: ut solo eqtatu emisso exercatū hostiū funderet: inseq fusos pedes noluit. Hec illos dēsi ī adortatio inuisi ducis suī saltē flagitiū & publicū in pīnia dedecus postmodo piculū si auis hosti redisset: cogē potuit gradū accelerare. Aut si aliud nichil instare instructos immissi signa referīt: mestiq; crederes victos execrātes nec ipatorē nec nauatī abeqte opam. Redeunt ī castra. Nec huic tam pestilenti exēplo remedia ulla ab impatore quēsita sunt. Adeo excellentib⁹ ingenijs cuius defuerit ars qua cuncta regāt. q̄ qua hostē supet. cōsl Romā redit: ī tā belli gīa aucta q̄ irritato exacerbataq; ī se militū odio: obtinuē tam Patres: ut in Fabia gēte consulat⁹ manēret. M. Fabiū consecrant. Fabio collega Manius manilius dat⁹. Et hic ānus Tribunū auctores legis Agrarie huīt. T. Pontificius fuit. Is eandē viā uelut pcessisset Sp. licinī ingressus: delectū Paulisp ipedijt. Perturbatis iterū pribus Appius clausus victā tribunicā potestate dicē pore anno in pīnti rei ipa exēplo in ppetuū quando inuētus sit: suis ipam viribus dissolui. Neq; enī unq̄ defuturū q̄ ex collega victoriā sibi & grām melioris partis bono pū. uelit quēsitā & plures si plurib⁹ opus sit tribunos ad auxiliū consulib⁹ paratos fore. et unū uel aduersus oēs satis ē. Daret modo & cōs & pmores patrū opā ut si mun⁹ oēs aliquos tam ex tribunis rep. ac Senatui cōciliaret. pnecepto Appij monitu pres & unuersi comites ac benigne tribunos appellare & cōsulares ut quisq; eor pauci aliqd iuris aduersus singulos erat partū gīa: partī auctate obtinuē ut tribunicie potestatis uires salubrē uellēt rep. ē. Hoīq; tribunor aduersus unū oratorē pū cōmodi aux dilectū cōs hīt. Inde ad ueiens bellū pfecti. quo undiq; ex etruria auxiliū conuenerāt: ī tā ueterū gīa cōcitata q̄ q; in spe ventū erat discordia intestina dissolui rērō. posse. Principes q; in oīum etrurie pplorū cōciliis frequentabāt: eternas opes ēe R̄ō. nisi inter se met ipos seditionib⁹ seuiāt. Id unū venenū eā labē cuncta opulentis reptā: ut magna ipa mortalia ceant. Dii sistētatū id malū partī patrū cōsilijs partī plebis. iā ad extrema venisse: duas ciuitates ex una factas. suos cuiq: partī magnat⁹ suas leges ēe. Primū in dilectib⁹ seuire solitos: eosdē in bello tam pniisse parumper ducib⁹ qualicūq; vrbis statu manēte disciplina militari stisti potuisse: tā nō parēdi magnatib⁹ more in castra quoq; rō militē seq. pximo bello in ipa acie in ipo certamine cōsensu exercat⁹ traditā uterq; victoriā victus Aeq signa deserta ipatorē in acie relictū inuisso in castra reditū. Pterq; si instet⁹ suo militē vinci romā posse. nichil aliud opus ēe q̄ indici ostēdi

q3 bellū. Cetera sua sponte fata et deos gesturos. Hæc spes etruscos armauerat
multus inuicē calibus uictos victores q3. Consules quoq3 nō nichil p̄terea
aliud q̄ suas vires sua arma horrebant. Memoria pessimi p̄cmo bello exēpli
terrebat: ne rē cōmutaret eo ubi simul duæ acies timendæ eēnt. Itaq:
castris se tenebāt: tam ancipiti periculo auersi: diē tpis q3 forsitā ipm le
nitatū uis samtatēq: aūs allaturū. Vetens hostis etruscūq: eo magis p
pe agere. Lacessere ad pugnā. Primo obequitando castris p̄uocandoq3. Postremo
ut nichil mouebāt qua consules tpos q̄ exercitū increpādo simulationem
intestine discordiæ remedū tumoris inuētū. et cōs magis n̄ confidere q̄
n̄ credere suis militib̄. Nouū seditiōis genus silentū occūq3 inter armatos.
Ad hæc in nouitatē gn̄is originisq3 qua falsa q̄ uera uocē. hæc cū sub ipo
vallo portisq3 strepent: haud ægre cōs pati. et impune multitudinē nunc
indignatio nūc pudor pectora uersare: & ab itestinis auertē malis: nolle
multos hostes: nolle successum nō patrib̄ n̄ consulib̄: externa & dome
stica odia certare in aūs. Tandē supant externa adeo supbe insolenterq3
hostis dudebat. Frequentes in p̄torū conuenūt: poscunt pugnā post
detur ulant ut signū. Consules uelut deliberādi capita conferunt: dui col
loquūtur. Pugnare cupiebāt sed reuocanda & addenda cupiditas erat
ut aduersando remorandoq3 uncato semel militi adderet impetū.
Reddit responsū īmaturā rē agi: ndū tpis pugnæ ee: castris se tenerēt.
Edicūt unde ut abstineāt pugna. Si qs inuisꝰ pugnauerit: ut in hostē āa
duersuros. Ita dimissis quo mīs cōs velle credūt. crescit ardor pugnādi
Accenditur insup hostes ferocius multo: ut statuisse n̄ pugnare cōs cognitū
est: Quippe impune se insultaturos. n̄ credi arma rē ad ultimū sedi
ōis gruptūrā: finēq3 uenisse Rō impio. His freti occurrāt portis inge
runt pbra. Egre abstinet qn castra oppugnēt: enimuero n̄ ultra cōtume
liam pati Rō posse. Totis castris undiq3 ad cōs currit: n̄ tā sensiq3 ut
ante p centuriōes principes postulāt: sed passim oēs clamorib̄ agunt:
Maturā res erat tergiuersant tam. Fabius deinde ad crescētē tumultū
ita metu seditiōis collega cōcedente: cū silētū classico fecisset: ego istos
En manlii posse vicē suo: uelle uelarē ipi fecerūt. Itaq3 certū atq3 de
cretū est: n̄ dare signū nisi victores se reduturos ex hac pugna iurēt. Con
sulē rō. miles semel in acie fefellit: deos nūq̄ fallet: Centurio erat. M.
Flauolleius unꝰ p̄mores pugnæ flagitator. Victor inqt. M. Fabi ex acie
reuertar. Si fallāt iouē gradiuūq3 martē: alios3 iratos cōuocat deos.
Idē deinceps oīs exercitꝰ in se qsq3 iurat. Iunctis dat signū. Arma

capiūt. eunt in pugnā uarū speiq3 plenī: Nunc uidēt etruscos pbra iacē
nunc armato sibi qsq3 lingua pmptū hostē offerri. Omniū illo die qua
plebis qua Patrū eximia uirtus fuit. Fabiū nom̄ Fabia gēs maxīe emuni
it. Multis ciuilib̄ certaminib̄ infensos plebi animos illa pugna sibi reconcili
are statuūt. Instruit acies. Nec veiens hostis etruscēq3 legiones detre
ctant ppe certa spes erat. n̄ magis secū pugnaturos q̄ pugnauerit cū 46
eqs. Manus quoq3 aliquot in tā irritatis animis & occasione ancipiti
haud despandū cē facinus. Res aliter euenit. Nam n̄ alio ante bello longe
infestior Romanus. adeo hinc cōmunelis hostes hinc cōs mora exa
cerbauerāt. plurimum inijt. Vix explicandi ordinis spatiū etruscis fuit.
cū pilis intē pmā trepidationē abiectis temē magis q̄ emissis pugna
tā in manus tam ad gladios ubi mars ē atrocissimus uenerat. Inter
p̄mores genus Fabiū insigne spectaculo exemploq3 ciuib̄ erat. ex his qn
tum Fabiū: tercio hic anno ante cōl fuerat: principē in confertos veētes
eunt ferox uiribus & armoꝝ arte tuscus incautū inter multas uersantes
hostiū manus gladio p pectus transfigit. Telo extracto p̄ceps fabius in
ulnus abijt. Sensit utraq3 acies unius uiri casum. Cedebatq3 inde
Rō. cū. M. Fabius consul transiluit iacentis corpus: obiectaq3 purma
hoc iuratis inqt militibus: fugientes uos in castra reduturos? adeo ign
auissimos hostis magis timetis q̄ iouē martēq3 p quos iurastis? At ego
iniurat̄ aut victor reuertar: aut ppe te hic qnte Fabi dimicās cadam.
Consuli tū. C. Fabius patris anni consul. uerbis nē istis frater ut pugnēt
te ipatiūrū credis? Diu impabūt p quos iurauē. & nos ut decet pceres
ut fabio nōie est dignū pugnando potius q̄ adortādo accendam̄ mi
litū aīos. Sic in p̄mū infensis hastis p̄uolant duo Fabii. totiq3 mouē
rūt secū acē. Procho ex parte uia restituto nichilo segnius in cornu 47
altero. cn. Manlius consul pugnā cebat: ubi ppe simlis fortuna ē
uersata. Nā ut altero ī cornu. q. Fabiū sic in hoc ipm Consulē mālū
tā uelut fusos agentē hostis & impigre milites sequuti sunt. Et ut ille
uetus grauis uulnē ex acie cessit: interim ratu gradū retulē. Cessisset
q3 loco ni cōs alter cū aliquot turmis eqtū in eā partē citato equo. ad
uect̄ uiuē clamitās collegā. se victorē fuso altero cornu adee rē uncla restituendi
natā sustinuisset. Manlius quoq3 ad resistēdā acīē se ipe cōsul offert.
Duo cōsulū cognita ora accēdūt militū aīos: sunt & uanior iā erat
hostiū acies: dū abūdāt multitudine freti subtracta subsidia mutuāt
ad castra oppugnāda, in quæ haud magno certamine ipetu facto: dum

prede magis q̃ pugne memores tereret ps: tm rũ Rõ q in pmã urbe pmonẽ sustinẽ non potuerũt: missis ad cõs nunciis quo loco res essent conglobati ad Pretoriũ redeunt. & sua sponte ipi prelũ renouant. Et Manlius consul reuectus ad castra: ad omnes portas multe opposito hostib̃ uiam clausere. Ea desperatio Tusas rabiẽ magis q̃ audaciã accendit. Nam cũ incursantes quacũq; exitũ õnderet spes uano aliq̃ cuncs impetu ssent: globus iuuenũ unus in ipm consulẽ in armis inuidit. prima excepta á circumstantiũ tela: sustineri deinde uis nequit. Consul mortifero uulnẽ ictus cadit. fusiq; circa ẽs. Tusci ere scit audacia: romanos p tota castra trepidos agit. Et ad extremũ uẽtũ foret: nu legati nipto cõsulis corpore protegissent una porta hostib̃ uiã. Ea erupit cõsternatiq; agmine abeũtes in uictorẽ alterũ cõsulẽ inadit. Ibi uterũ Celi fusiq; passim. Victoria egregia parta tũ tam duob̃ tam claris funerib̃. Itaq; consul decernẽte Senatu triumphum si exercit̃ sine imperatore triumphare posset: p eximia eo bello opa facile passurũ rndit. Se familia funesta q̃ti Fabij fratris morte rep. ex parte orbata: consule altero amisso: piũ p̃uatoq; deformem luctu lauream n acceptarũ. Omni acto triũpho depositũ triumph̃ clariõ fuit. Adeo spẽta in ipre gloria iterdũ cunctatior rediit. Funera deinde duo. deinceps fratris collegaq; ducit. Idem in utroq; laudatoriũ cõcedẽdo illi suas laudes: ipe maximã ptẽ earũ ferret. Heq: immemor eius quod initio cõsulat̃ ibiberat: recõciliãdõ animos plebis sanctos multes curãdos diuidit Patrib̃. Fabiis plurimũ dat: nec alibi maiore cum habitu. inde pclares iã cẽ Fabij. nec hoc ulla alia re nisi salubri rep. pte legitur. n Patrũ magis q̃ plebis studiis. C. Fabius cũ T. Vergilio cõsul factus: neq; bella: neq; delectus: nq illũ aliã priorẽ curã agere q̃ut tum aliqua ex pte incohata cõcordiæ spe: primo quaq; ipre cũ patribus coalescerẽt ãi plebis. Itaq; principio anni censuit p̃ut q̃sq; agrarii legis auctor tribunus existeret: occupirẽt Patres ipi suũ munus facere. captuũ agr̃i plebi q̃nas æquatr darent: æquũ ee hre eos quor̃ sanguine assiduore partus sit. Aspnati Patres sunt. questi quoq; qdã nimia gtia luxuriare: & euanescẽ uiuidũ quondã illud cæsonis ingenium. Hulle deinde urbanæ factiões fuere. vexabant̃ incursionib̃ æquor̃ Latini. cõ cũ exercitu Cæso missus. in ipor̃ æquor̃ agrũ depopulandũ transit. Aqse in oppida recepere: muris q̃ se tenebant: Eo nulla pugna memorabilis fuit. At ẽuente hoste clades accepta

tenerentur alterius cõsulis. actũq; de exercitu foret: ni cæso Fabius in ipre subsidio uenisset: Ex eo tempore neq; pax neq; bellũ cũ ueiẽtib̃ fuit. Res pximã latrocinii uenere. Legionib̃ rõ. cedebãt ĩ urbẽ: ubi abductas senserãt legiones agros incursabãt. Bellũ qttr. qttr bello in uicẽ eludentes. Itu neq; omittu tota res: nec pficia potenat. & alia bella aut pnua instabãt: ut ab eq̃s volscisq; ĩ diuitius q̃ recẽs dolor p̃x cladis transisset: qescentib̃ aut mox moturos se apparebat: Sabinos sẽp infestos etruriq; cem. Sed ueiens hostis assiduus magis q̃ grauis cõtumeliis sepius q̃ periculo aiõs agitabat. q nullo tpre negligi potenat: aut auerti alio sinebat. Tum Fabia gens senatũ adiit. Consul p gentẽ loqt̃: Assiduo magis q̃ magno pelio ut sotus. p c. bellũ ueiens egit: uos alia bella curate. Fabios hostes ueientib̃ date. Auctores sumus tutũ ibi mansurũ rẽ rõ. nois fore. nrum id nobis uidit familiare bellũ priuato sumptu gerẽ in aio est. R.P. & milite illic & pecunia uacet: Cre ingẽtes actæ: Consul & curia egressus comitante Fabior̃ agmine q in uestibulo curiæ S.C. expectantes steterãt: Domũ redit. Iussi armati postero die ad limen consulis adẽe. Domos unde discedũt. Manat tota urbe rumor fabios ad celũ laudib̃ ferẽt: Familiã una subisse cuiuscus bonus. Veiẽs bellũ in p̃uatã curã in p̃uata arma versum. Si sint duc roboris eius dẽ in urbe gentes: deposcant hæc uulscos: sibi illa æquos. pptorõ. tranquillã pacẽ agente: ẽs finitumos subigi pptos posse. Fabii postera die arma capiũt. quo uisi erãt cõuenũt. consul paludat̃ egrediẽs ĩ uestibulo gentẽ cem suum instructo agmine uidet. Accept̃ in mediũ. signa ferri iubet. Nonq̃ exercitus neq; minor nũo neq: olarior fama & admiratione hoũm: p urbẽ incessit. Sex & ccc. milites ẽs Patricii ẽs unius gẽtis hor̃ nomine ducẽ spneré egregius qbus libet tpribus Senatus. ibant unus familiæ uiribus ueienti pptõ pestẽ munitantes. Sequebat̃ turba p pria alia cognator̃ sodalitiũq; nichil modũ nec spẽ nec curã: sed imensa oĩa uoluptatiũ aio: Alia pũ sollicitudine excitata fauore & admiratione stupens: ire fortes ire felices iubent. Incoptus euẽtus pares reddẽ. consulatus inde ac triũphos oĩa pmia abse: ẽs honores sperare. Preter cæt̃ capitoliũ arcẽq: & alia tpla qqd deor̃ oculis qqd aio occurrit: Precatur ut illud agm faustũ atq; felix mittat. Sospites breui ĩ priã ad puẽtes restituant; In callũ misse pces: Infelix uia: dex troiano porte carpentalis pfectu ad cremerã fluiẽ pueniũt. Is opportun̄ usus locus cõmuniendo psidiũ. L. æmilius inde. & C. Seruilius cõs facti.

& donec nichil aliud q̄ in populationib⁹ res fuit. Non ad p̄sidiū mō tutā
dū Fabij satis erant. Sed tota regione qua Tuscus ager rō adiacet: sua tu-
ta omnia infesta hostiū vagantes p vtrunq; finē fecere. Interuallū dein-
de haud magnū pplationib⁹ fuit. Dum & veientes accito ex etruria exer-
citu p̄sidiū cremere oppugnant: et rō legiones ab L. æmilio consule ad-
ducte comun cū ætruscis dimicāt acie: quanq̄ vix dirigēdi aciē spaciū
veientib⁹ fuit: adeo inter p̄mā trepidationē dum Post Signa ordines in-
troeunt: subsidiaq; locāt: inuecta subito ab latere rō equū ala ñ pugnę mō
incipiendę sed consistendi ademit locū: ita fusi retro ad saxa rubra vbi
castra habant: pacē supplices petunt: cuius impetratę ab insita āis leui-
tate ante deductū cremera romanū p̄sidiū poenituit. Rursus cū Fabijs
erat veienti pp̄to sine ullo maioris belli apparatu certām. Nec erāt incur-
siones mō in agros aut subitu impet⁹ incursantiū: Sed aliquocies æquo ā
po collatisq; signis certatū. Gens quę una pp̄lū rō. sępe ex opulentissima
ut tū res erāt etrusca ciuitate victoriā tulit. Id p̄mo acerbū indignūq;
veientib⁹ ē visū. Inde cōsiliū ex re natū insidijs ferocē hostē captandi. qa
udere id rati facile q̄ ā vidissēt: multo successu Fabijs audaciā crescere.
Itaq; & pecora p̄dantib⁹ aliquocies velut casu ī cadissent obuiā acta. & agre
stiū fuga vastu relicti agri & subsidia armatoꝝ ad arcēdas pplationes missa
Sepius simulato q̄ugro pauore aufugerūt. Iamq; Fabij adeo cōtēpserant
hostē: ut sua inuicta arma neq; loco neq; tp̄re ullo credēret sustineri pos-
se. Hęc Spes puexit: ut ad cōspecta pcul á cremera magno cāpi intūallo
hostium pecora: q̄q̄ rara apparebāt arma decurrerēt. Et cū impuidi effuso cursu
insidias circa ip̄m iter locatas supēent: pallatiq; passim vaga ut fit pauo-
re iniecto rapent pecora: subito ex insidijs cōsurgūt. & aduersi & ūdiq;
hostes erant. Primo clamor circumlat⁹ exterruit: dein tela ab oī parte
accędebāt. Coeuntib⁹q; etruscis cōtinētu iā agmine armatoꝝ sępu quo ma-
gis se hostis inferebat: cogebātur breuiore spatio. & ipi orbē colligē. Quę
res paucitatē eoꝝ insignē: & multitudinē etruscoꝝ multiplicatis ī arcto
faciebat ordinib⁹: tū omissa pugna quā in oēs partes parē intēderāt: in vnū locū
se oēs inclināt. Eo nulli corporibus armisq; rupe cuneo viā. Duxit via
in editū leuiter collē. inde p̄mo restitere. mox ut respirandi supior loc⁹
spaciū dedit: recipiendiq; á pauore tanto aūum popule⁹ etiā subeuntes
vincebatq;: aux loci paucitas ni ingo circūmissus veies in vertice collis
euasisset: ita supior rursus hostis factus: Fabij celi ad vnū oēs. p̄sidiumq;
expugnatū. Trecētos sex pusse satis cōuenit: vnū ppe pubarē ętate relictu

Stirpē genti Fabię dubiisq; rebus p.r. sępe domi bellīq; ē maximū futurū
auxiliū. cū accepta clades eēt: tā C. oratius & T. menenius cōs erant.
menenius aduersus Tuscos victoria ęlatos confesti missus. cū quoq; male pu-
gnatū est. & Ianiculū hostes occupauē. obsessaq; vrbs foret: sup bellum
ānona p̄mente: transierāt enī etrusci Tyberī: ñ oratius consul ex vul-
scis eēt reuocatus. Adeo q̄d bellū ipis instituit menib⁹ ut p̄mo pugnatū ad edē
spei sit æquo marte. Iterū ad portā collinā. ibi q̄q̄ paruo mōto supior
rō. res fuit. Meliorē tam militē recepto p̄stino aūo in futura p̄lia ad cer-
tam fecit. A. verginio & P. Seruilio cōs fuere. Post acceptā pximā pugnę
cladē: veientes abstinuē acie. Populationes erāt. & velut ab arce Ianiculi
passis in rō. agrū ipetus dabāt. Hō usq; pecora tuta: ñ agrestes erant.
capu deinde cadē arte sūt: qua coepant Fabios. Sequuti deuta opera
passi ad illecebras ppulsa pecora: p̄capitauē in insidias. quo plures erāt
maior cędes fuit. Ex hac clade atrox ira maioris cladis causa atq; in-
tuū fuit. Transecto enī nocte Tyberi castra Seruilij cōsulis adorti sūt oppu-
gnare. Inde fusi magna cede in Ianiculū se ægre recepe. confesti consul
& ipe transit tyberī. castra sub Ianiculo cōmunit. Postero die luce orta
ñ nichil & externa felicitate pugnæ ferox magis tam inopia frumenti
q̄ui: p̄cipua dū celeriora cēnt agebāt cōsilia. Temē aduerso Ianiculo
ad castra hostiū aciē erexit: foedusq; inde pulsus q̄ p̄die pepulerat. In-
teruētu collegę ipe exercitusq; ē seruat⁹. Inter duas acies etrusu cū inui-
cē his atq; illis terga darēt. Occidioē occisi. ita oppssū temeritate felici
veiens bellū: urbi cū pace laxior etiā ānona redit. & aduecto ex cāpa-
nia frumto. & postq̄ timor sibi cuiq; futurę inopię abiit: eó q̄d p̄us ab
dutū fuerat plato: ex copia: deinde ocioq; Lasciuire rursus āi & p̄stina
mala postq̄ foris deerāt domi querē. Tribuni plębē agitare suo veneno
agraria lege ī resistentis ītitare prēs: nec in unuersos mō. sed ī singulos
Q. cōsidius & T. Icenuci⁹ auctores agrarię legis T. menenio die ducū. Inui-
dię erat amissū cremere p̄sidiū: cū haud pcul inde statiua cōs hostiū
eā oppssit: cū & Patres haud min⁹ q̄ p coriolano admissi ēent. & Patris
Agrippę fauor haud dudū exoleuisset ī multa tēpart tribuni: cū capit/
penā ante quęsissent. Duomilia æris damnato multā edixerūt. Ea in
caput vertit. Negant tulisse ignominiā ægritudinēq; inde morbo assū-
ptū ēe. Alius deinde reus Sp. Seruilius ut cōsulatu abiit. Cn. Manlio
& P. valerio cōs. initio statī anni ab T. cędicio & T. Statio tribunis die
dicta: nō ut menen⁹ p̄cibus suis aut patrū sed cū multa fiducia innocētię

gratiçq; tribunicios ipetus tulit. & huic plui cũ Tuscis ad Janiculũ erat crimini. Sed feruidi animi vir ut in pũ. piculo ante sic tũ in suo nõ tribunos modo sed plebẽ oratiõe feroci refutando exphrandoq; T. menenij damnationẽ mortẽq; cuius patris munẽ restituta: quondã plebs eos ipos qbus tũ seruit magrat' eas leges hñt piculũ audaciã discussit. Iuuat & virgin' collega testis pductus pcipando laudes. magis tãm meneni anũ adeo mutauerãt ãium. Profuit iudiciũ certamina domi finita. Veies bellũ exortũ. qb' sabini arma cõiunxerãt. P. valerius cõs. acciis Latino, hernicoq; auxiliis cũ exercitu vocos. mittit: castra sabina quę p moe nib' socio, locata erant: cõfesti aggredit. Tantãq; trepidationẽq; iniecit: ut dũ dispsi. dũ alia manipulatim excurrũt ad arcendã hostũ vim: ea porta cui signa pmũ intulerat: capet'. Intra vallũ deinde cedes magis e castris. q; prelio ẽ. Tumultus et in vrbẽ penetrat: tanq; vrbs capta: ita pauidi veientes ad arma currũt. Pars sabinis eunt subsidio: pars Rõ. toto im petu intẽtos in castra adoriunt'. Paulisp; uersi turbatiq; sunt. deinde & ipis utroq; uersis signis resistũt. Et eques ab consule imissus tuscos fundit fugatq;. Eadẽq; hora duo exercit' duę potentissimę & maxię finitimę gentes supate sunt. Dũ hęc ad vcos gerũtur: volsci eqq; in latino agro posuerãt castra: populatiq; fines erat. Eos p se ipi latini assumptis hernicis sine romano aut duce aut aux castris exuerunt. ingentiq; pda pter suas recuperatas res potiti sunt. Missus tãm ab Roma cõs. in volscos. C. nautius. mos credo ñ placebat sine rõ. duce exercituq; socios pprius virb' cõsiliis q; bella gerẽ. Nullũ gen' calamitatis contu meliçq; ñ ędituũ in volscos. Nec tam pperi potuẽ utracie dimicarent.

L. furius & C. manlius cõs. manlio veientis puincia euenit. Nõ tamẽ 52 bellatũ. inducię in annos. xL. petentib' duę: frumto stipendioq; ipato. Pace externa cõfesti continuat discordia domi. agrarię legis tribunicijs stimulis plebs furebat. Cõsules nichil menenij damnationẽ: nichil pudo deterriti Seruilij. suma vi resistũt. Abeuntes magistratu cõs. Genucius ẽ p. arripuit. L. ennulius & qrt' virgin' cõsulatũ ineũt. vopiscũ iuliũ in qbusdã annalib' p vergio. cõs. inuẽo. hoc ãno quosdãq; habuit cõs. Rei ad pplm: furius & manli' circuibãt. sordidatiq; nõ plebẽ magis q; iuuenes Patrũ iuuãt: monẽt honorib' & administratioe reip. abstinerent. Cõsulares uero fasces ptextã curruleq; sellã nichil aliud q; funeris popã putãt. Claris insignib' iuuat infulis velatos ad mortẽ destinari. Qd si cõsulat' tanta dulcedo sit: ita nẽ uti in animum inducãt: cõsulatũ captũ

& oppssũ ab tribunicia potestate ẽ. Consuli uelut appritori tribunicio oia ad nutũ impiũq; tribum ẽ agenda. si se cõmouerit: si respexerit Patres si aliud q; plebẽ ẽ in rep. arpiderit: exiliũ. CN. Marci. Menenij damnatioẽ & mortẽ sibi ppon. ante oclos. bis accẽsi uocab' Patres: cõsilia inde nõ pia'. sed in puato seductaq; a plurũ cõscientia hũere. Ubi cũ id modo cõstaret iure an iniuria arpiẽdos ẽ reos: atrocissima quęq; maxime placebat sñia: nec autor quis audaci facinori deerat: Igr iudicij die cũ plebs i foro erecta expectatioe staret: murari primo q; ñ discederet tribunus. Dande cũ iã mora suspectior foret: deterritũ a primorib' credere: & desertã ac pdita causã pi'. queri. Tandẽ q obuersatis vestibulo tribuni fuerãt: nũ eant domi mortuũ ẽ inuentũ. Quod ubi in totã cõtionẽ ptulit rumor: sicut acies fundit' duce occiso: ita dilapsi passi alij alio; pcipuus pauor tribunos inuaserat: q; nichil auxi sacratę leges hñt: morte collegę motuos. Hec Pres satis moderate ferre leticiã: adeoq; neminẽ noxię poenitebat: ut ẽt insontes videri vellẽt feciss'e: Palãq; ferret' malo domã dã tribunicã po testatẽ. Sub hac pessimi exẽpli victoria delectus edicit' paucis b' q; tribus sine intercessioe ulla cõs. nẽ pugnt. Tu uõ inuisa plebs tbunor, magis silentio q; cõsiliũ ipio. & dicẽ actũ ẽ de libertate sua: rursus ad antiqua redituum. cũ Genucio mortua vna ac sepulta tribunicia potate: aliud agendũ ac cogitandũ quomõ resistat' Patrib'. Id unũ cõsiliũ ẽ: ut se ipa plebs quãdo aliud nichil auxi hẽat: defendat. iiij'or & xx'ti. lictores apparẽ cõs'. & eos ipos plebis hoies. nichil cõtẽpt' neq; infirmi' si sunt q cõtenat: sibi quęq; ea magis atq; horrẽda fiẽ. Is vocib' alii alios cũ incitassent: ad volerone. P. de plebe hoiem. qa q ordies duxisset: negaret se multi fieri debẽ: lictor missus est. Et ab cõsulib' volero appellat tribunos. cũ auxi nemo eet: cõs. spoliari hoies & virgis expediri iubet. Prouoco inqt ad pplm volero: quoniã tribum quis R. in cõspectu suo virgis cedi mallit: q; ipi in lectu suo a vobis trucidari. Quo feroci' clamitabat. Satagebat eo infestus arcũsci dẽ & spoliare lictor. Tũ volero & pualens ipe & adiuuãt' b' aduocatis repulso lictore ubi idignã tiũ p se acerrim' erat clamor: eo se i turbã cõfertissimã recipit clamitãs. Prouoco & fidẽ plebis ipsius ploro. adeste cives: adeste cõmilitones: nichil est quod expectetis tribunos. qb' ipis viro auxi opus est. Cõcitati hoies velut ad p lium se expediuit. apparebatq; oe discrimen adẽ. Nichil quic' setin ñ publica fore. ñ priuati uiris. huic tãtę ipestati cũ se cõs. obtulisset: facile expti st. parũ tuta maiestate sine viris ẽ. Violatis lictorib' fascib' finditas e foro i curiã cõpellit'. Incerta quatenus volero exẽteret victoriã. cõtumescente

deinde tumultu cū Senatū vocari iussissent: querūtur inurias suas: uī
plębis: Volerōis audaciā: multis ferociter dictis sñcys vicē sēniores qb⁹
ira patrū aduersus temeritatē plębis certam ñ placuit. Voleronē ãplexa
fauore plębs ꝓximis comitijs tribunū plebi creat. In eū annū q lucriū
pinariū. P furiū cōs huīt: contraq; omnium opinionē: q eū vexandis ꝓ
oris āni cōsulib⁹ admīstrarū pmissū tbunatū credebāt. Post publicā
caulā ꝓuato dolore hīto ne uerbo qdē violatis cōsulib⁹ rogationē tulit
ad pplm. vt plebei magrat⁹ tribunis comitijs fierēt: Haud parua res sb
titulo pma spe munime atroi ferebat. Sed quę Patricijs oēm potatē per
clientiū suffragia creandi quos vellent tribunos auferret. huic actioi
gratissime plebi cū sūma vi resisterēt patres: neq; vna uis ad resistendū
neq; erat, ut intęderet aliqs ex collegio auctoritate aut cōsiliū aut Pricapū
addua posset. Res tam suo ipa molime grauis certamunib⁹ i annum
extrabit. Plębs voleronē tribunū refiat. Patres ad vltimū dimicatiōis
ratu rē venturū. ap. clauduū. Ap. Filius iā inde á Paterus certamunib⁹
inuisū infestūq; plebi cōsulē facuit. Collega ei quintius dat. Principio sta
tum āni nichil prius q̄ de lege agebat. Sed ut iuctor legis volero: sic lectori
collega eius auctor cū recētior tū aoriꝰ erat. Ferocē faciebat belli glia iges
q. etatis eius haud qsq; manu pmptior erat. Is cū volero nichil pter q̄ de
lege loqueret. insectatiōe abstinēs cōsiliū ipe in accusationē Appii famlię
q; supbissime ac crudelissime in Plebē r. exorsus: cū a Patrib⁹ ñ consiliū
sed carnificē ad vexandā & lacerādā plebē creatū ee cōtenderet rudis in
militari hoie lingua ñ suppetebat libertati aioq;. Itaq; deficiente orōe
quando qdē ñ facile loquor: ingt quirites q̄ quod loquut⁹ sū: presto ad
sumo die adeste. Ego bio aut i conspectu morar vro: aut pferā legē. occu
pant tribuni pliū. Postero die cōs nobilitas q; ad impediendā legē i cō
cioe cōstitit. submoueri lectorius iubet: pter q̄ q suffragiū ineat. Adole
scētes nobiles stabāt: nichil cedētes uiatori: tū ex his phendi quosdam
lictor⁹ iubet: cōsul Apius negare: ius ee tribuno i quēq; nisi i plebeiū. ñ
eni ppli: sed plebis eū magratū ee. Nec illi ipm submouē ꝓ ipio posse
more maioꝝ quita ducat. Si vobis videt: discedite quirites. facile & cōtepti
de iure dissēdo ꝓturbare lectorū poterit. Ardens igr ira tribun⁹ viato
rē mittit ad cōsulē. Cons. lictorē ad tbunū pliū ee clamitās: sine ipio
sine magratu: violatus q; eet tbun⁹ ni cōtio oīs atrox cohorta p tbuno
i cōsulē eet: & cōcursus hoium in foro: ex tota vrbe cōcitatę multitudis
fieret. Sustinebat tam. Api ptinacia tanta tempestatē: certatūq; haud

incruēto pliō foret: ni q̄tius cōsul alter cōsularib⁹ negocio dato: ut colle
gā vi si atr ñ possent: de foro abduceret: Ipe ñc plębē sciscitē pcib⁹ lenisset
nc orsset tribunos ut cōcliū dimitteret: daret ire spaciū: ñ vim suam
illis tpus adēpturū: sed cōsiliū virib⁹ additurū & pres i ppli & consulē
in Patrū fore potestate. egre sedata ab q̄tio plębs: multo egrius consul 57
alter á prib⁹. Dimisso tandē concilio Plębis Senatū cōs. hīt. vbi cū timor
atq; ira inuicē sñcias variassent: quo magis spacio intposito ab impetu ad
cōsultandū aduocabātur: eó plus abhorrebāt á certatiōe ātū: adeo ut q̄n
tio grās agerēt: q; eius opa mitigata discordia eet. Ab Apio petit⁹ ut tātā
cōsulare maiestatē ee vellet: q̄ta ee in cōcordi ciuitate posset: Dū tbum
& cōs ad se qsq; oia trahāt: nichil reluctū ee virū in medio districta lace
ratāq; rēp. magis quorū in manu sit: q̄ ut incolumis sit queri. Apius
cōtra testari deos atq; hoies: rēp. pdi p metū ac desero: ñ consulē senatui
Sed senatū cōsuli decē: grauiores accipi leges q̄ in sacro mōte acceptę sit: vict⁹
tam Patrū cōsensu qeuit. Lex silētio pferē. Tū pmū tribunis comitijs creati 58
tbum sunt: nūo etiā addito. tres pinde ac duo antea fuerit: pisso auctor
est. noīat quoq; tbunos. Gn. Sicciū. L. numitoriū. M. Duciū. Sp. Icilium. Lu
cium. T. Mecciū volscū. ex Senat⁹con. bellū inductū cōtra volscos. & q̄cunq;
inter seditionē romanā & bellū cohortū vastauerit agros: ut si qua secę
ssio plebis fieret: ad se receptū hret. Cōpositis deinde reb⁹ castra retinouē.
Ap. Claudius in volscos missus: q̄tio ęq; puīcia euenit. Cadē i militia
Appii seuicia, quę domi ee: liberior q; sine tribunicijs vinculis erat: odisse plę
bē plus q̄ paterno odio q; se victū iudebat ab ea: se vnico consule electo
aduersus tribunicia potatē p latā legē ee: quā maiore conatu nequaq̄
tāta Patrū spe pores ipediert. cōs. hęc ira indignatioq; ferocē animum ad
vexandū seuo ipio exercitū stimulabat. nec ulla vi domari poterat.
tantū certam ais imbiberat. Segnit⁹ otiosē negligent: cōtumacē oia agē
nec pudō ñ met⁹ coercebat: si citius agi vellet agm tardius sedulo icedē
si adhortator opis adeet. oēs sua spōte: motā remittē industriā: pnti
cultus demittē: tacite ptereūtē execrari: ut inuicē⁹ ille odio plębeio
suis intestinū moueret. oi in suum ductu ne q̄q̄ acerbitate pmpta ñ
iā cū militib⁹ agē. á cęturionib⁹ corruptū exercitū diuē tbunos plebe
ios cauillās intestinū & voleronis vocare. Nichil eorū volsci nescibāt: isti 59
bātq; eo magis spantes idē certam animorū aduersus Apiū futurum
exercitu ro. q aduersus Fabiū cōsulē hūisset. Ceterū multo Apio q̄ Fa
bio violētior fuit. nō eni vincē tantū noluit: ut Fabian⁹ exercitus

sed vina voluit. Praductus in acie turpi fuga petit castra. Nec ante resistit q̃ signa inferãt volsci munimentis vidit foedãq; extremi agminis cãdẽ. Tum expõsta vis. ad pugnandũ ut victor ũ a vallo submoueret hostis. Sat tãm appareret capiendũ castra militẽ romanũ noluisse. At alij gaudere sua clade atq; ignominia: quib' nichil fractus ferox Appij animus cũ suspicaret vellet: contionẽq; aduocaret: cõcurrit ad cũ tribuni legiq; monẽtes neutiq; expurgi vellet impũne: cuiusius ois in cõsensu obediẽtiũ ẽt negare vulgo milites se ad contionẽ ituros: passimq; exaudiri voces postulantiũ ut castra ex volsco agro moueãt. hostẽ victorẽ paulo ante pe in portis ac vallo fuisse. ingentisq; mali ñ suspitionẽ modo sed aptam speciẽ obuersari ante oculos. Uictus tandẽ quandoqdẽ nichil pter tpus noxe lucraretur remissa cõtione: iter in insequẽte diem pnũciari cum iussisset: pma luce classico pfectionis signũ dedit. cũ max agmẽ e castris explicaretur: volsci ut eodem signo exercitu nouissimos adoriunt. A qb' primus ad primos tumultus cõpuere signaq; & ordines turbauit: ut neq; ipia exaudiri: neq; instrui acies posset. nemo vllus nisi fuge memor. Ita effuso agmine p strages corporũ armorũq; euasere: ut prius hostis desisteret seq; q̃ romani fugere. Tandẽ collectis ex dissipato ausu militib' consul cũ reuocando neqeq; suos pseq̃ret ẽt: in proximo ag castra posuit. aduocataq; cõtione inuect'. haud falso in pditorẽ exercitũ militaris disciplinę: desertorẽ signorũ: ubi signa: ubi arma ẽnt singulos rogitans. termes milites signo amisso signiferos ad hoc cẽturiões duplicaros q̃q; reliq̃runt ordines virgis cęsos secum pduxit. Castra multitudo sorte deam' qsq; ad supplicii locũ. Contra eam in Aequis int consulẽ ac milites comitate ac beneficijs certatũ est. & natura q̃nã' erat lenior & seuitia infelix collegę: quo is magis gauderet ingenio suo effecerat. huic tantę cõcordię ducis exercitus q̃q; ñ ausi offerre se Aequi vagari pptabundũ hostẽ passi p agros. Hec ullo ante bello latius inde actę pdę ois militi data est. Addebãtur & laudes qbus haud minus q̃ pmio gaudent militũ animi. Cũ duci tum pp ducẽ patribus quoq; placatior exercitus rdit. Sibi parentẽ alteri exercituũ dnum datum ab senatu memorans. Uariatũ fortuna belli atrocia discordia domi foris q; annũ exactũ insignẽ maxime comitia tribunicia efficiũt. Res maior victoria suscepti certaminis q̃ usu. plus cũ dignitatis communis ipis detractũ est pribus ex concilio submouendo quã virtũ aut plebi additũ est: aut demptũ Patribus. Turbulentior inde annus

excepit. L. valerio. T. emilio cõsulib'. cũ pp certamina ordinũ de lege agraria: tũ pp iudiciũ Ap. Claudij: cui acerrimo aduersario legis cautam q; possessorũ pũi agri tanq̃ tercio cõsuli sustinẽti. M. duelius &. Gn. Sicci' diẽ dixẽ. Nonq. inter tã inuisus plebi reus ad iudiciũ uocat' ppli ẽ. Plen' suarũ plen' paternarũ iniurũ: pres quoq; ñ temẽ p ullo eque admissi fuit. ppugnatorẽ Senat' maiestatis q: vindicẽ fuę: ad cõs tribunicios plebeiosq; oppositũ tumult'. modũ dũtaxat in certamine egressũ unde obiecit plebi un' e patrib' ipe Ap. Claudi' & tribunos & plebẽ d suũ iudiciũ p nichilo hẽbat. Illũ ñ nunc plebs: ñ Senat' pces ppellẽ unq̃ potuere nõ mõ ut ue stẽ mutaret aut supplex phensaret hostes: sed ne ut ex cõsueta qdẽ ispiratę orationis cũ ad pplm agenda causa ẽt: aliqd leniret atq; submitteret. Idẽ huius oris eadẽ cõtumacia in vultu idẽ in oratiõe spũs erat. adeo ut magna ps plebis Apũ ñ minus reũ timeret: q̃ consulẽ timuerat. Semel causã dixit quo semp agere oĩa solitus erat accusatorio spũ: adeoq; cõstantia sua & tribunos obstupefecit & plebẽ: ut diẽ ipi sua voluntate pducẽt: tribi deinde rẽ sinerẽt. haud ita multũ interi tpis fuit. ire tam q̃ predicta dies uenuret: morbo moritur. cui' cũ laudationẽ tũ pt. ipedire conarent' plebs fraudari sollemni honore suppmũ diẽ tãti viri nouit: & laudationẽ tũ ags aurib' mortui audiuit: q̃ viui accusatiões audierat. exeqasq; freques celebrauit. Eodẽ anno valerius cõs. cũ exercitu in Aequos pfectus cũ hostẽ ad pluium diuere ñ posset: castra oppugnare est adortus. Prohibuit fęda tẽpestas cũ grandine ac tonitib' cęlo deiecta. admunitionẽ deinde duxit signo receptui dato adeo tri q̃lla serenitas rẽdita: ut uel' numine aliquo defensa castra: oppugnãre uerũ religio fuerit. Ois ira belli ad pptationẽ agri uertit. Alter cõs Camillus in Sabinis bellũ gessit. & ubi quia hostis moenib' se tenebat: uastati agri sunt. Incendiis deinde ñ villarũ modo sed etiã vicorũ: quibus frequenter hãitabat'. Sabini exciti cũ pdatorib' occurrissent: in caput pliũ digressi: Postero die retulere castra in tutiora loca. Id situs consilii visũ aut p victo relinquẽt hostẽ. Integro inde decedẽs bello. Int hec bella manentes discordia domi. cõs. T. numicius pscus. A. verginius factus. Non ultra videbit' latura plebs dilationẽ agrarię legis: vltimaq; ois imbuitur: cũ volscos adeo. fumo ex incendiis villarũ fugiq; agstiũ cognitũ est. Ea res maturũ ut seditionẽ: ac ppe erupentẽ repressit. Cõs coacti extplo ab senatu ad bellũ. educta ex vrbe iuuentute trinqliorẽ cetero plebe fecerũt. Et hostes qdem nichil aliud q̃ pfusis vno timore

R^{o}. citato agmine abeunt. Numicū Antiū aduersus volscos: verginius
contra equos pfectus. Ibi ex insidiis ppe magna accepta clade virtus
militū rē plapsā negligentia cōsulis restituit. Melius in volscis ipsū
est. Fusi primo impetu hostes: fugaq; in vrbē Antiū ut tū res erat opulē
tissimā actu quā cōs: oppugnare n ausus. Senonē aliud oppidū nequaq;
tā opulentū ab Antiatib^{s} cepit. Dū æqui volsciq; romanos exercitū tenet
subim usq; ad portas vrbis pplantes incessere. Deinde ipi paucis post di-
ebus ab duobus exercitibus utroq; pter cōsule ingressō in fines plus
cladis q; intulerūt accepunt. Extremo anno pacis aliq; fuit. Sed ut
sēp alias sollicitæ pacis certamine Prim & plebis. Inata plebs interesse
cōsularib^{s} comitiis noluit. Per patres clietesq; patrū. cōs. creati T. Quin-
C. Seruilius Similē annū pori cōs. hnt. Seditiosa inuia bello deinde ex-
terno trāqlla. Sabini crustumios cāpos citato agmine egressi: cū cades
& incēdia circū amnē flumē fecissēt á porta ppe collina mœnibusq; pulsi
ingētes tam pdas hominum pecorūq; egere. Quos Seruili cōs. ifesto exercitu
insequut^{us} ipm qdē agm adipisci æquis locis n potuit: Populationē adeo
effuse fecit: ut nichil bello intactū relinqueret. multiplicatq; capta
pda reduret. Est in volscis resp. egregie gesta: cū ducis tū militū op-
pmū equo cāpo signis collatis pugnatū ingētu cede: utrīq; plurimo
sanguie. Et romani qa pauciras damno sentiendo ppior erat gradū
retulissent: ni salubri mdacio cōs fugē hostes ab cornu altero clamass
cōtarisset acē. ipetu facto dū se putat vinci vicē. Cōs metuēs ne rumor
ustando renouaret certam signū receptui dedit. Intercessere pauci die
uduc tacitis undiqs utrīq; qete sūpta p quos ingēs vis hominū ex oīb^{s}
volscis: æqs q: pplis in castra venit. haud dubitās si sensērit: rōs nocte
abituros. Itaq; tercia fere vigilia ad castra oppugnāda veniūt. Quin
sedato tumultu quē terror subitus excierat cū manē in tentoriis qo
tū militū tulisset: Hernicorū cohortē in statione educit. Cornicis
tubicinesq; in equos ipositos canē ante vallū iubet. Sollicitūq; hostē
ad lucē tenere. Reliquū noctis adeo trāqlla oīa in castris fuere:
ut soni quoq: R^{o}. copia eēt. Volscos spes armatorū peditū quos &
plures eē & rōs putabāt: fremitus innutiq; equorū q insueto sedere egre
& insup aures agitante: sonitu seruiebāt. intētos velut ad ipetū hostiū
tenuit: vbi illuxit R^{o}. integer saciatusq; somno pductus i aciē sessū
stando & vigilis volscū primo ipetu peculit. quanq; cessē magis q; pulsi
hostes sunt, qa ab ego erant cliui in quos post principia integris ordinib^{s}

tutus receptus fuit. Cōs vbi ad inquū locū ventū est: sistit aciē. malo
egre teneri: clamare exposcere ut paulis instare liceat: ferocius agit.
Equites circūfusi duo moderanē se ante signa tuos. Dū conitentur cōsul
virtute militū fretus loco parū fidens: cōclamat se tuos: clamore
qs res est sequuta. Fixis in terrā pilis quo leuiores ardua æquaderet
cursu subeunt. volscus effusis ad primū ipetū missilib^{s} telis saxa obia
centia pedibus ingerit i subeuntes. Turbatosq; telis crebris urget ex
superiore loco. Sic ppe honeratū est sinistrū rō^{s}. cornu: ni referētib^{s} iam
gradū. cōs increpando simul temeritatē simul ignauiā pudore motū
excussisset. Restitē primo obstinatis ais: deinde ut obtinētes locū vires
ferebant: audent ultro gradū inferre & clamore renouato cōmouet
aciē. Tū rursus ipetu capto fugantur atq; exsupant inuptatē loci ia
ppe erat: ut in summū cliui iugū euaderet: cum iga hostes dedere
effusiq; cursu pene agmine vno fugerent sequētesq; castris incidē. In
eo pauore castra capiuntur. q volscorū effugē potuerūt: Antiū petunt.
Antiū & rō^{s}. exercitu duct^{us} paucos circūsessū dies dedit. Nulla oppugnā
tiū noua vi: Sed q ia idē ab ifelici pugna castris q; amissis cecidērat ai.

T. Liui ab vrbe condita liber tercius Incipit. III 3

Huo capto T. æmilius & Q. fabius cos fuunt. hic erat fabius qntus
q vnus extinctæ ad cremerā genti supfuerat. ia pore cōsulatu, æmi-
lius dandi agri plebi fuerat auctor. Itaq; secundo quoq; cōsulatu eius
& agnati se in spē legis erexerant. & tribuni rē contra. cōs. spe tētatā
aduitore vtiq; consule obtineri posse rati suscipiūt. Et cōsul manebat
in sñcia sua. Possessores & magna ps Patrū tribunicis seductare ac
tionib^{s}: pncipē ciuitatis & largiedo de alieno pplarē fieri querentes
totus inuidiā rei á tribunis in cōsulē uerterāt. Atrox certam ade-
rat: ni fabius cōsilio neutri partu acerbo rē expedisset. Lucij qntij
ductu & auspicio agri capti pore ano aliqtū á vulscis ee. Antium
ppinquā & maritimā vrbē coloniā deduci posse. Ita sine querelis
possessorū plebē in agros tuā: ciuitatē in cōcordia fore. Hec sñcia
accepta est. tumuros agro dando creat T. Qntiū. A. Verginiū. P. fu-
riū. Iussi noia dare: q agrū accipe vellet. Fecit status ut sit fastidiū
copia. adeoq; pauca noia dedere: ut ad explēdū nūm coloni vulsa
adderētur. Cetera multitudo poscē Romæ agrū malle q; alibi accipe.
Aeq a qnto fabio is eo cū exercitu venerat: pacē petiere. Irritamq;
eā ripli subita incursiōe i agrū Latinū fecere. Qntius Seruili i sequtu

opportuna

anno. Is cū cū Sp. Postumio cōs fuit. In æquos missus in Latino agro sta
Iustin ua hūn castra. Quues necessaria morbo implicitū exercitū tenuit. r
Extradū in tercū annū belli est. quito Fabio & T. quito. cōss. Fabio ext^a
ordine q is victor pacē æqs dederat: ea puincia data. Quu haud dubia
spe pfectus fama nois sui picaturū æquos legatos ī cōcilio gentis missos
nuncare ausus. q. Fabiū cōis. dicē se ex æqs pacē romā tulisse. Ab roma e
qs bellū afferre. cūdē dexteā armata quā picarū ullis antea dederat.
quorū id pfidia & puirio fiat. deos nē testes cē. mox fore ultores. Se tam
utrāq; sit eaā nē penitere sua sponte. equos q̄ piu hostilia malle. Si pēnitet
tutū receptū ad exptā clemtiā fore. Sin piurio gaudeat. dijs magis ur
tis q̄ hostib^ gesturos bellū. Hec dicta adeō nichil mouerē quēq; ut legati
ppe violati sint. exātus qs in Algidū aduersus rō^os missus. Que vbi Rome
sunt nunciata. indignitas rei magis q̄ piculi cōsulē alterū ab vrbe exci
uit. Ite duo cōsulares exercitus ad hostē accessere acie instructa: ut cō
festum dimicarēt. Sed cū forte haud multū diei supēet: unius ab statiōe
hostiū exclamat. ostētare hoc est rō: nō gerere bellū. in nocte inimicē acie
instruimus. longiore luce ad id certamē qd instat: nobis op^a est. crastino
die oriente sole redire in aciē. erit copia pugnādi. ne timete. his uicib^
irritatus miles in diē posterū in castra reducat. Longa venire noctem
nuus: que morā certamini faciet. Tum qdē corpora cibo somnoq; curāt.
Vbi illuxē postero die: por alio quo cōstituit rō^os acies. Tandē & æq; postēre: pliū
fuit utrūq; uchemēs: q. & rō ira odioq; pugnabat: & æquos cōscientia
cōtracti culpa piculi & desperatio future sibi postea fidei ultima audē
expiri cogebat. Non tam sustinē aciē rō^i. æqui. pulsiq; cū in fines suos
se recepissent. nichilo indignāt ibi ad pacē ū. Sed ferox multitudo ire
pare duces: q. in aciē qua pugnandi arte rō^os excellat. cōmissa res sit. r
æquos pplationib^ incursionibusq; melliores cē: & multas passi man^a q̄ mag
nā molē vnius exercitus recti^a bella gerē. Relicto utraq; castris pfidio
egressi: tanto cū tumultu inuisē fines rō^i. ut ad vrbē quoq; terrorem
puderit. nec opinati cui^s res plus ēpidationis feat. quā nichil minus
fā ne victus ac ppē in castris obsessus hostis memor pplationis cēt. timeri
poterat. Agrestes q: puidi inadēres portis n pplationē nec pdonum
parvis man^a sed oīa vano augētes timore exercit^m & legiones adeō hostiū
& infesto agmīe ruere ad vrbē clamabāt. Ab his pximi audita in
certa coq; vanora ferre ad alios cursus clamorq; vocintiū ad arma
haud multū á puiore capte vrbis abēē. Forte ab Algido qntus consul

redierat romā. Id remediū timori fuit. Tumultuq; sedato victos
timeri ērepīs hostes: pfidia portas imposuit. Vocato dein Senatu cū
ex auctōre patrū iusticio indicto pfectus ad tuitandos fines cēt. q. Ser
ulio pfecto urbis relicto hostē magis n inuēit. Ab altero cōsule res
gesta egregie est. qui qua uenturū hostē sciebat grauē pda eoq: ipedi
tion agmine īcedētē aggressus: funestā cpplationē fecit. Pauca hostiū
euasere ex insidijs. pda ois recepta est: sic sinē iusticio qd quatriduū fuit
redit^m. q. cōsuli in vrbe fecit. Census deinde act^m & cōditū. ab qnto lustrū
censa ciuiū capita. c milia. cc. xiiii. dicūtur. pter orbos orbasq;. In
æqs deinde nichil memorabile actū. In oppida sua se recepe: vri sua po
pulatiq; passi. Cōs eam aliquociēs p eēm hostiū agrū infesto agmine
pplabundus isse: cū ingenti laude pdaq; romā rediit. cōs inde postu
mius Albus. Sp. furi^o fusius. furios fuscos fabios scripsē qdā. Id ad 4
moneo ne qs in mutatiōe, iporū cē que nouum est. puret. haud dubū virorū
erat: qn cū æqs alter cōsulū bellū gereret. Itaq; æq; ab cētanis volscis
pfidū petiere. quo cupide oblato adeō ciuitates cē ppetuo ī Rō^os odio
certauere: bellū suma vi pab^nt. Sentiū hernica & pdicit rō^is. Cōet
nū ad æquos desciuisse. Suspecta & colonia Antiū fuit: q. magna vis
boūm inde cū oppidū captū cēt: cōfugisset ad æquos. Isq; miles p.
bellū eqtū uel accerrim^e fuit. Cōpulsus deinde in oppida æquus mul
titudo dilapsa cū Antiū redisset: sua sponte iā infidos colonos Rom^is
abalienauit. Hec tū matura re cū defectiōem pari delatū ad Sen^m
cēt. datū negociū ē cōsb^. ut pncipib^ colonie romā exercitus quererent
qd rei cēt. qui cū haud grauate venissent: introduci á cōsb^. ad Sen^m
iti respōdere. ad interrogata: ut magis suspecti q̄ uenerāt. diminuēt.
Bellū inde haud dubiū hīt. Sp. furius cōsulū alter: cui ea puincia que
nerat pfectus in æquos hernicorū in agro pplabundū hostē inuenit.
Ignar^a q: multitudinis qa nusq; uniuersa conspecta fuerat ipare copis
exercitū temē pugnē comisit. Primo cōcursu pulsus se intra castra
recepit. Neq: is finis piculi fuit: nanq: & pxima nocte & postero die
tanta vi castra sunt circūsessa. atq: oppugnata: ut no nūcius qdē inde
mitti Romā posset. hernica & male pugnatū & cōsulē exercitiq; ob
sideri nunc audiuēt. Tantiq; terrorē incussere pīb^. ut que forma Sē. c.
ultime semp necessitatis hīta est. Postumio alteri cōsulū negocii da
ret^m. videret: ne qd resp. detrimti capiat: ipm cōsulē rome manere ad
cōscribendos oēs qui arma ferre possent: optimū visū est. Pōsulē T. quintū

subsidio castris. cū sociali exercitu mittit. ad eū explendū Latinū hernicūq; & colonia Antiū dare. Iussit subitarios milites. Ita ū repē tina auxā appellabāt. missi. Multū p eos dies mot. multiq; ipet. hunc atq; illum facti qa supante multitudine hostes cāpe multifariā vires romanas ut n sufficerent ad oia aggressi sunt. Simul castra oppugnabant. simul pars exercit. ad pplandū agrū rō. missa. vrbēq; ipam si q fortuna daret. tētandā. L. valeri. ad prēsidiū vrbis relict. cōs Postum. ad arcēdas pplationes simū missus. Nichil remissū ab vlla pte curae aut laboris. Vigiliae in vrbe. stationes ante portas. plidiaq; in muris dispositā: & qd necesse erat in tanto tumultu usticū p aliquot dies seruatū. Interi in castris furius cōs cū primo qetus obsidionē passus esset i incautū hostē decumana coporta erupit. et cū plēq posset metu subsistit: ne qua ex pte altera in castra vis fieret: furiū legatū frater idē cōsulis erat: longius extulit cursus: nec suos ille redeūtes plequendi studio neq; hostū ab tergo incursū vidit: ita excluss multis sepe frustra conatibus captis: ut viā sibi ad castra facēt. acriter dimicans cecidit. Consul nūcio circūuēti fratris cōuersus ad pugnandū se temē magis q̄ satis caute in mediā dimicationē infert. vulnē ibi accepto eq̄ ab circūstantib. ereptus. & suorū aios turbauit. & ferociores hostes fec q̄ cede legati & cōsulis vulnē accensi nulla deinde vi sustineri potuere. cū cōpulsi in castra R̄ō. rursus obsiderētur. nec spe nec viribus pares venisseq; in periculū suma rerū: nūT. Iuuius pegrinus copus cū Latino hernicoq; exercitu subuenisset. Is intentos in castra R̄ō. equos: legatiq; caput ferociter ostētātes ab tergo adortus simul ad signū á se p cul edutū ex castris eruptione facta magnā vim hostiū circūuenit. Mōr cedes. fuga effusior. Aequorū in agro fuit R̄ō. in quos pallatos pdam agentes. Postum. aliquot locis: qbus opportuna ipositerat plidia ipeū dedit. hi vagi dissipato agmine fugientes in qnuū victorē cōsulē cōsule reuertētē incidere. Tum cōsularis exercitus egregia pugna cōsulis vulnā morte legati & cohortū vltus ē cede. Magno clades vtro cutq; ulis diebus & illatae & accepte. difficile ad fidē est in tā antiqua re quot pugnauerit cecideritve. exacto affirmare nūo. Audet tam Antias valerius cōcipe sumas romanos cecidisse in hernico agro ū. accc. exp datoribus equorū q pplabundi in finibus R̄ō. vagabant á Postumio cōe ex cccc. cesos. Caterā multitudinē plā agentē quę incaderat i qnuū nequaq̄ pari defunctā ē cede. Interfecta inde uiū. mil. et exequendo

subitar. nūm. cc. aut & xxx. Vt Romā reditū est usticū remissum est. Celum visū est ardere plurimo igni portenta q̄: aut obuersata oculis aut vanas externus ostētauere species. his auertendis terroribus in tri duū ferie indictę. p quas oia delubra pacē deū exposcentiū virorum mulieriūq; turba implebātur. Cohortes inde Latine hernicoq; ab Senatu gratis ob pigra militia actus remisse domos. Antiates mille milites qa ferū auxilio post plium venerat: ppe cū ignominia dimissi. Comitia inde habita. Creati cōss. Iuc. Cbucius p. Seruilius. Kt sextilib. ut tē pinapū iam agebat. cōsulatū ineūt. Graue tps & forte anus pestilēs erat urbi agrisq; nec hōibus magis q̄ pecori. & auxē vim morbi terrores pplationis pecoribus agrestibusq; in urbē acceptis. Ea colluuiōe mixtoꝝ ois gnis inantū & odore insolito urbanos & agreste confertū in arcta tecta estu ac vigilū āgebat. ministeriaq; inuicē ac cōtagio ipsa vulgabat morbos. Vix instantes sustinētibus clades repente legati hernici nūciant in agro suo Aequos volscosq; conuunctis copiis castra posuisse. Inde excitu ingenti fines suos depopulari. pter q̄ q̄ infrequēs Senat. inducio erat. socijs afflictam ciuitatē pestilentia ee. Mestū etiā respōsum tulē. ut pse ipi hernici cū Latinis res suas tutaret. Vrbē rō. subita dei ira morbo pplari. Si qua ei mali qes veniat: ut āno ante: ut sempalibus socijs opē laturos. Discessere socij p tristi nuncio tristiore domū referētes. Quippe qbus p se sustinēdu bellū erat. qd vix rōs. fulti viribus sustinuisset. Non diuti se hernico hostis cōtinuit. Perqt inde infestus in agros rōs. etiā sine belli iniuria vastatos. Vbi cū obuius nemo ne inermis qdē fieret: pq: oia n plidiis mō deserta: sed etiā cultu agresti transiret. pueē ad tercū lapidē Gabina via. Mortuus Cbucius erat R̄ō. cōs. collega eius Seruilius exigua ī spe trahebat aiam. Affecti plerique pinapū. Patrū maior ps Militaris feré etatis. ut n mō ad expeditiōes quas in tāto tumultu resposcebat: sed vix q̄etis stationes viribus sufficerent. Murū vigiliarū Senatores q p etatē ac valitudinē poterat. p se ipi obibāt. Circuitio ac cura ediliū plēb erat. Ad eos suma rerū ac maiestas cōsularis ipq; uenerat deserta oia sine capite sine viribus. dū plides ac fortuna vrbis tutata est. Quo volscus aequs pdonū potius mitē q̄ hostiū dedit. Adeo eni nulla spe n potiundi mō sed ne adeundi qdē rō. moenia animos eorū ceperat. Tectaq; pcul visa atq; imminētes tumulo auertē mites eorū. ut totus passi castris fremitu orto qd in vasto ac deserto agro. unde tale pecorū hoūmq; de sides sine pda ipius terent. cū integra loca Tusculanū agrū optimum

copijs petẽ possent. Signa repente cõuellerẽt. Transuersis q3 itinerib⁹ p lauicanos agros in tusculanos colles trãsijrẽt. Cõ vis ois tẽpestas q3 bella cõuersa est. Interi hernica latiniq3 pudore etiã ñ misericordia sotiũ motu q3 nec obstitissent coĩb⁹ hostibus infesto agmine rõ. vrbẽ petẽtib⁹ nec opẽ vllam obsessis sociis ferret: cõuncto exercitu Romã pgũt. Ibi cũ hostes ñ inuenissent sequuti famã ac vestigia obuij fuerũt. Descendentib⁹ ab Tusculano ĩ Albanũ vallẽ ubi haud quaq3 equo pdio pugnatũ est. fides q3 sua sociis parũ felix inprima fuit. haud minor Romẽ fit morbo stragis quã q3 ta ferro sociorũ facta erat. Cõsul q vnus superat mortũ. Mortui & alij clari viri. M. valerius T. Vergin⁹ Rutil⁹. Augures. Ser. Sulpicius cum maxim⁹ & pignota capita late, uagata ẽ vis morbi. Inops q: Set⁹ aux humani ad deos pplm ac vota vertit. Iussi cũ cõiugib⁹ ac liberis supplicatũ ire pacẽq3 exposcẽ deũ. Ad id qd sua quenq3 mala cogebat: aũte pũ vocati oĩa delubra iplent. Strat⁹ passi matres crinib⁹ tẽpla uerrẽt⁹ ueniã imorũ çelestiũ finiq3 pestis exposcunt. Inde paulatĩ seu pace deũ ipetrata: seu grauiore tẽpore anni iã circũacto defuncta morbis corpora salubriora ẽe incipe: uersisq3 aĩs iã ad pũ curã cũ aliquot interregna exissent. P. valerius publicola tao die quã intregnũ inierat. coss. creat. L. Lucretiũ triaptin⁹ &. T. veturiũ Geminũ. Siue ille vetusius fuit ãte diẽ iij. idus Sextiles cõsulatũ ineũt: iã suus valida ciuitate ut ñ solũ arcẽ bellũ sed ultro inferre posset. Igitur nũc a nub⁹ hernicis in fines⁹ suos trãscendisse hostes ipigre p missũ aux⁹. Duo cõsulares exercit⁹ scripti Veturius mittit ĩ volscos ad bellũ ultro inferẽdũ. Triaptin⁹ pplationibus arcẽdus sociorũ agro oppositũ. ñ ultro q3 in hernicos pcedit. Veturi⁹ primo pdio hostes fundit fugatq3. Lucretiũ dũ in hernicas sedet: pdonũ agm fefellit: supra mõtes pnestinos ductũ. unde dimissũ in capos vastauere agros pnestinũ Gabinũq3. ex Gabino in Tusculanos flexẽ colles. vrbi quoq3 Romẽ ingẽs pauor tror⁹ magis ñ res erat q3 ad arcẽdã vim parũ virũ erat. quibus Fabius pauit vrbi. Is armati iuuentute dispositis q3 pdiis tuta oĩa ac tranqlla fecat. Itaq3 hostes pda ex proximis locis mpta appinquare vrbi ñ ausi cũ circũacto agmine q3to longius ab vrbe hostiũ absederẽt. eo soluiore cura in Lucretiũ incidit cõsulẽ. iã ante exploratis utrinq3 suis instructũ & ad certam mortẽ. Igr ẽparatus ais repentino pauore pulsos adorti: aliq3to pauciores multitudinem ingẽtẽ fundit fugatq3. Et cõpulsos in castra uiles cũ exutis armis fecali cẽt: circũuenit. Ibi volscũ nom⁹ ppe deletũ est. xiij. cccl. lxx

redurẽ

cccc. dusse

ccc. adusse mactatq3 fuga ĩ ccl. vnos captos. signa xiiij militaria relata iqbusdã amicis⁹ uicinio. Vbi & si adiectũ aliqd nũo sit magna certe ce des fuit. Victor cõsul ingenti pda potitus eodẽ in stationa rediit. Tũ cõsules castra cõiunxit. & volsca eq3 affluentes uires suas in unũ contulẽ. Tercia ea pugna eo anno fuit. eadẽ fortuna victorib⁹ dedit. fusis hostib⁹ etiã castra capta. Sic res nõ. in antiquũ statũ rediit. Secundeq3 belli res extẽplo ur banos motus excitauerũt. Gaius Terẽtilius harsa. tr. pl. eo anno fuit. Is cõsulib⁹ abnuẽtib⁹ natis locũ tribunicijs actionib⁹ dandi p aliquot dies patrũ superbia criminat⁹ max⁹ in consulare imperiũ. tãq3 numen nec tolerabile li bere ciuitati innuebat⁹. Noie ĩ tãtũ mitis⁹ inuidiosũ. rei pa ppe atticus q3 regnũ ẽ. quippe duos pro uno dnos acceptos. Immoderatũ infinitũ pote state q3 soliti atq3 effrenatũ ipi ois metus legũ: oĩa q3 supplicia verterent in plebem. Quę nec fatua illis licentia sit. Legẽ se promulgaturũ ut quisq3 uir erectur. Legib⁹ de impio cõsulari scribendis quod ppls in se ius dedit eo cõsulẽ usurũ. ñ ipos libidinẽ ac licentiã suam p legẽ habituros. Qua pro mulgata, cũ timẽret patres ne abnuẽtib⁹ cõsulib⁹ iugũ accipent. Senatus á p. sed a urbis q. Fabio vocat⁹. Qui adeo auroctor in rogatione latorẽq3 ipm est inuectus. ut nichil si ambo cõs. infesti curiã instaret tribunũ relictum minarũ atq3 terroris sit. Insidiatũ ei & ipse capto adortũ rempsi quẽ similẽ pore anno inter morbũ bellũq3 unus diu tribunũ dedissent. ñ potuisse resisti. mortuis duob⁹ cõsulib⁹ iacẽte egra ciuitate ĩ colluuiõe oĩum rerũ a dtollendũ rep. consulare ipsum latum leges fuisse. ducẽ volscis Aequisq3 ad oppugnandã urbẽ futurũ. Quid tandẽ illi ñ licẽt si qd cõsules superbe in aliquẽ ciuiũ aut crudeliter fecerit⁹ diẽ dicẽ. accusare his ipis iudicibus quorũ in aliquẽ sauitũ sit. Non illud cõsulare imperiũ. sed tribuniciam potestatẽ imusitatã intolerandãq3 facẽ. quã precati recreati atq3 Patribus de integro in antiqua redigi mala. Neq3 illũ se depcari quominus pgat ut coepit. Vos inquit fabius ceteri tribuni oram⁹ ut primũ ouium cognoscatis pote statẽ ubi ad singulorũ aux⁹ ad pucũ uniuersorũ cõpunctũ ẽe. Tr. pleb vos creatos ñ hostes patrib⁹ nobis miserũ inuidiosũ vobis est. desertã rẽp. inuadi. ñ uis urbium sed inuidiã minuerius. Agite cũ collega re integra in aduentũ cõsulis differte. ne eq3 qdẽ aut volsca morbo absumptus pore anno cõsulib⁹ crudeli superboq3 nobis bello instituẽ. Agunt cũ Terentillo tri bum. dilatisq3 in speciẽ actione re ipa sublata consules extẽplo arcessiti. Lucretius cũ ingenti pda maiore multo gla redit & augent gliam. ad uenies in capo martio pda: ut suũ q3q3 p triduũ cognitũ abduceret.

reliqua uendita qbus dñi exittere. Debebat oium consensu consulu triumphus. Sed dilata res est tribuno delege agente. id antiquus consula fuit. Iactata paliquot dies cū in Senatu res: tum apud ppm est. cessit ad ultimū maiestati consulis tribun⁹ & destitit. Tum imperatori excutiq; bonos suos redditus. Triumphauit de volscis Aeqsq; Triumphante sequute sue legiones. Alteri cōsuli datū ut ouans sine militib⁹ urbē iniret. Anno deīde insequēti lex terentilla ab toto relata collegio: nouos aggressa cōsules ē. Erant cōs P. volūnius. Ser. Sulpicius. Eo anno celū ardere visū. terra igētu cōcussa motu est. Bouē loquuta: cui rei pore anno fides nō fuerat creditū. Inē alia pdigia & carnē pluit. quē imbrē ingēs nūs auiū intuolutādo rapuisse fertur. Quod intē adit sparsū ita uicinisse paliquot dies: ut nichil odor mutaret. Libri p duūuiros sacros, addita. picula á cōuētu aliengenarū pdicta ne q in loca sūma urbis ipetus cedes q: inde fierent. Inē cetera monitū ut seditiōib⁹ abstinerētur. Id factū: ad ipediendā legem tribuni criminabāt: ingens q: aderat certām. Ecce ut idē in singulos ānō orbis volueret⁹: hernia nūciat volscos aequosqa: & si absciss⁹ res sint reficē exātus. Antq sūma ra posita. ceteros Antiates colonos pila cōcilia facē: id caput: cas uires belli cē. ut haec ducta in Sē. sunt delect⁹ educit⁹. cōs. belli administratione inē se dispturi uisi: alteri ut volsa: alteri ut Aequi puncta cēt. Tribum corā in foro plonare fabulā cōpositā vulsci belli ad hernicos ad partes paratos. Iam ne uirtute qdem pmi libertatē pr. sed arte illudi. qa occidiōe ppe occisos & aequos mouē sua sponte arma posse iā fides abierit. Nouos hostes quer. coloniā fidā ppinquā ifamē fieri. bellū inoxijs Antiatib⁹ indict. gen cū plebero. qua onerati armis ex urbe pgerit agmine acturi ēent: exilio & relegatiōe ciuiū ulascētes tribunos. Sic neqd aliud actū putēt victā legē cē nisi dū i integro res sit. Dum domi dū togati sint: caueāt nō possessione urbis pellātur: ne ugū accipiant. Si animⁿ sit ñ defore auxiliū. cōsentire oēs tribunos: nullū trorē extinū: nullū piculū cē. cauisse deos: ut pore ano ut tuto libertas defendi posset. Haec tribuni. At ex pte altera cōs i cōspectu eoꝝ positis cellis delectū habēbat. Eo decurrūt tribuni. cōcionēq; secū trahūt. Itaq; pauci uidet rei expuinde causa. & statū uis coorta. quēcūq; lictor iussu cōsulis pbendisset. tribun⁹ mutu iubebat. Neq; suū cuiq; ius faciebat mōdū sed uirū spe & manu obtinēdū erat. Quod itendēt quē ad modū se tribun gessissent ipbendo delectu sic Patres i lege quę p omnis comitialis dies ferebat⁹ impediendā gerebāt. Initiū erat rixę: cum

vulscos

III

discedere pplm iussissent tribuni. q. Patres se submoueri haud sinebāt. Nec fere seniores rei intererāt. quippe quę ñ cōsilio regenda. sed pmissa temeritati audaciq; ceēnt. Multū & cōsules abstinebāt se. ne cui collusioē rerū maiestatem sua cōtumelię offerret. Celso erat Iuuius ferox iuuenis tā nobilitate gentis q̄ corporis magnitudine & uirtb⁹ ad ea munera data ádijs & ipē addiderat multa belli decora facinoraq; in foro. ut nemo nec lingua nec manu pmptior in ciuitate hōretur. huc cū in medio Patrū agmine cōstitisset. omnēs inter alio uolt oēs dictaturas cōsulatusq; gerens. in uoce ac uirtb⁹ suis ipetus tribunos ciuos pplares q; pcellas sustinebat. hoc duce sepe pulsi foro tribuni fusa ac fugata plebes est. Cui obuius fuerat. multat⁹ mulctat⁹q; abibat: ut satis apparet si sic agi liceret. victā legē cē. Tum ppe iā pulsis aliis tribunis. A. Verginius ex collegio unus celoni capitis diē dicit. Atrox inuidia accenderat eo facto magis q̄ conterruerat. cōcinus obstare legi. agitare plebē tribunos. uelut iusto pleq bello. accusator patri reū ruere. inuidiaq; flāmā ac materiā criminib⁹ suis suggere. Legē interi ñ tam ad spē pferendi q̄ ad lacessenda celonis temeritatē ferre. Ibi multa sepe ab iuuentute icōsulte dicta factaq; in unius celonis suspectū incidunt ingenii. Iam legi resistebat⁹ & A. Verginius idem de plebi. Ecqd Sentius tā uos q̄rites. celonem simul ciuē⁹ & legē quā cupius hāre ñ posse? qq. qd ego legē loquor. libertati obstat. oēs Tarquinios superbia exupat. Expectate dū cōsul aut Dictator fiat. at quē puatis uirb⁹ & audacia regnātē uidetis. Assentiebāt⁹ multa pulsatos se querētes. & tribunū ad rē pagendā ultro incitabāt. Iam aderat iudicio dies: apparebatq; uulgo hōes in dānatione celonis. libertatē agi credē. Tū demū coactus cū multa indignitate phensabat singulos. Sequebāt⁹ necessarij Principes ciuitatis. Iuⁿ Iuuius capitolin⁹q ter cōsul fuerat. cū milta referret sua fumiliq; decora affirmabat neq; in gnia gente neq; i ciuitate Rō. tantā indolē. tam mature uirtutis ūq; tuisse. suū pmū militē fuisse. se sepe uidente pugnasse. in hostē. Sp. furiū missū ab gnio capitolino sibi eū in dubijs rebus suis uenisse subsidio. neminē unū cē cuius magis opa putet rē rebituta. P. Lucretius cōs. ām prioris recēti gloria nitens suas laudes pticipare. cū celone memorare pugnas: referre egregia facinora. nē in expeditiōib⁹ nē in acie suade & mone uicinē instructū egregiū nature fortunęq; oīb⁹ bonis. maximū momētū rerū ei⁹ ciuitatis in quancūq; uenisset: suū q̄ alienū mallāt ciuē cē. Q. offendat in eo feruore & audacia ętatē quottidie auferre. q. desideret⁹ cōsiliū in dies crescē. senescētib⁹ uicijs maturescente uirtute. Sinent tātū uirū senem in

cuitate fieri. Later inter hos. L. qntius cui cincinato cognom erat. ñ uerendo
Iudes ne cumularet unudiū. sed uenū errori atq; adolescētē petendo sibi
q ñ dicto ñ facto quēq; offendisset. ut cōdonaret filiū orabat. Sed aliq; auer
sibant preces. aut uerecōdia aut metu. aliis suos q; multatos quarentes.
Atroci responso iudicū suū pferebāt. Premebat reū pter vulgi inuidiā
eum unū. quod M. Volscius fictor q ante aliquot ānos. tr. pl. fuerat. testes
exturbarat. sed haud multo post. pestilentia in urbe fuerat. mutauerunt
grassante in suburra incendiū. Ibi nxa natū ee. fratresq; sui maiorem
natu. necdū ex morbo satis ualidū pugno ictu ab cesone occidisse. sanitatis
ut manus domū ablatū mortuiq; Inde arbitrum nec sibi ñ exequi
tū. atroce p cōsules supioy annorū luisse. hac uolsito clamitare. adeo cōci
tata boies sunt. ut haud multū abfuerit qn impetu ppli cesō interiret.
Verginius corripi iubet hoiem & in uincula duci. Patricii ui contra vim
resistūt. T. qntius clamitat. cui reo capitalis dies dicta sit. & de quo futu
rū ppe diē iudicū. eū indemnatū in dicta causa ñ debē violari. Tribun
supplicū negat sumpturū se de idemnato. Seruaturū tam in uinculis ee
ad iudicij diē. ut q hoiem necauerit. de eo supplicij sumēdi copia pri
fiat. Appellati tribuni medio decreto ius auxilii sui expediūt. In uincula
cōijci uetāt. sisti reū. pcumq; Hisi sistat ppto. pmitti placere. Venebat
i dubiū. Id ad Senatū rejcit. Reus dū cōsulēt Patres retent in pū. est.
Vades dare placuit. unū vadē iiij aeris obligauerit. quot daret pmissū
tribunis ē. x. finiret. tot vadib accusator uadat ē reū. hic pmus vades
publicos dedit dimissis ó foro nocte pxima ussu cōsulū in tuscos i exi
lū abijt. Iudicij die cū excusaret solū uertisse exilij causa. Hichilo mīs
vergio comitu hīte collega appellat dimisse cōcilū. Secunda á pre exta
crudelr. ut duūdecim oīb bonis aliq; diu trās Tyberī uelut relegat de nili
quodā tugurio uiueret. hoc iudicū & pmulgata lex exercuit ciuitatē.
ab externis armis cōi fuit. cū uelut victores tbum pulsis Patrib cesōis
exilio ppe plata eo crederet lege & qd ad seniores Priq; pinet. cessissent
possessioe resp. Iumores id max q cesōis sodalū fuit auxe inis i plebē ñ
minuert uos. Sed ibi plurimū pfecit ē qd mō quodā repauc ipet suos
cū pmo post Cesōis exilū lex coepta ferri ē. Instructi paratiq; cū genti
exercitu. Sic tbunos ubi pmū submouētes pbuē cum adortūr. ut nemo
unde papuū q; q; ligie domū inuidiq; ferret. Mille pyno cesōes exti
usse plebes queret. medijs diebus qb tribum de lege ñ ageret. Hichil eisdē
aiit qetus erat illis placidus. benigne salutare. allq; plebis hoies domū

pnūciat.

sūmā pec quāta equum esset promitti

clientium

imittere. adee in foro tribunos ipos. cetera pati sine impellatioe cōcilia
hre. nunq; ulli neq; pu. neq; priuati truces ee. nisi cū de lege coptū eet
agi. alibi pparatus iiūctus erat. Nec cetera modo tribuni trāquilla pgere r
sed refecti quoq; in insequēte annū ne voce qdē incōmoda. nedū ut ulla
ius fieret paulati pmulcedo tractandoq; māsuefecerāt plebē. his prorū
armis arrib lex elusa est. Accipiunt ciuitatē placidiore cōs. C. Claudius
Apī filius & P. Valeri publicola. Hichil nouī nouus annus attulerat. Legis
ferede aut accipiede cura ciuitatē pmebat. qui iuniores patrū plebi se ma
gis insinuabāt. Cōcursus cōtra tribuni tedebat. ut plebi suspectos cos crimi
nando faceret. cōiurationē facta cesonē Rome ee. Interficiendorū tribunorū
trucidandę plebis cōsilia inita. Id negabāt diuū ab Senoribs Patrū. ut inuicē
tribunicā potiatē ereptā tollēt. Formaq; eadē auitus eet quę ante sacruz
mōtē occupatū fuerat. & ab volsis & Aeqs statuū iā ac ppe sollenne i sin
gulos annos bellū timebatur. Propriusq; aluid nouū malū nec opinato
exortū. Exules seruiq; ad iiij milia hoīum & qngenti duce Appio herdōio
Sabino. nocte capitoliū atq; arcē occupauerāt. Confesti in arce facta cede eoy
q; inuasuē. & simul capere arma noluerāt. Alii inter tumultū pcipites pauo
re in forū deuolant. Altiq; uoces ad arma & ad hostes in urbe sūt audiebāt.
Cōs. & armare plebē & iermē patu timebāt. Incerta qd malū repentinū extinū
an intestinū. Ab odio plebis. an ab seruili fraude urbē inuasisse. Sed abāt
tumult sedando inedū mouebāt. Nec enī potent auida & cōsternata
multitudo regi ipio. Dant tam arma. ñ uulgo tūtū. ut incerto hoste pfidū
satis fidū ad oīa eet. Sollicitu reliquū noctis incertiq; q hoies qui nīs hostiū
eet. In stationib disponendis. ad oportuna oīs urbis loca egere. Lux deinde
apuit bellū ducēq; belli. Seruos ad libertatē. Ap. herdonius ex capitolio vo
cabat. Se miserrimi auxilij suscepisse causam. ut exules inuita pulsos in
Patriā reducēt. & Seruitutis graue iugū demēt. Id malle pr. aiūtur fieri.
Si ibi spes ñ sit. se volscos & Aequos & oīa extrema tētaturū. & cōcitaturum.
diluce res magis Patrib atq; cōsulib. Preterea tam quę denūciabātur. ne
verentiū neu Sabinorū id cōsiliū eet. timē. & cū tantū in urbe hostium
eet mox Sabinę cruscq; legiones ex cōposito adeent. tū etiam hostes vulsci
& Aeq. ñ ad pplandos urante fines. sed ad urbē ut ex pte captum venirēt.
Occulti & uarij rumores. Int cęteros gaminebat error Seruilis. ne suus cuiq; do
mi hostis eet. cui nec credē. nec ñ credendo ne infestior fieret. fidē abrogare
satis erat tutū. uixq; cōcordia sisti videbat posse tantū superiūb. aliis ac r
mergentib malis. nemo tribunos. aut plebē timebat. mansuetū id malū

15

al' tenebat

al' conuenire

16

& pauorū getē malorū semp exoriens: tumq; ēe pegrino ītrore sopitū vide-
batur. Ad id ppe unū maxime inclinatis rebus incubuit. Tanē eni Tribuos
furor tenuit: ut ñ bellū sed uanā imaginē belli ad auertendos ab legis
cura plebis aios: capitoliū insedisse cōtenderēt puncioru hospites clientes
qs si plata lege frustra tumultuatos ēe se sentiāt maioreq; uenerīt silētio
abituros. Concluū inde rei pferende hre aduocato pplo ab armis. Senatū
interī cōs hnt. alio se maiore ab tribunis metu ostēdere q; quē nocturnus
hostis intulerat. Postq; arma poni & discedē boes ab stationib; nūciatū ē
P. valerius collega. Senatū retinēte se ex cura pripit. Inde in tēplū ad tbuos
uenit. Quid hoc rei est inqt tribuni. Appii herdoni ductu & auspicio rep.
euersum est? tā felix vobis corrūpendis fuit q Seruicia ñ cōmouit auctor
cū hostes supra caput sunt discedi ab armis: leges qs ferri placet? Indead
multitudinē orōne uersa. si vos vrbis qs si vri nulla cura cōtingit: at uos
uerum deos vros ab hostib; captos. Iupr optim; maxim; Iuno regina et Mi
nerua alii dii deeq; obsident. Castra Seruorū pii; vros penates tenent.
hec vobis forma sane ciuitatis videt? Tantū hostiū nō solū intra muros ē sed
in arce. Supra forū cumq; comitia interī in foro sunt. Senat; in curia ē
velut cū acīū supit. Senator sententiā dicit. Alij qrites suffragiū meūt. Nō
q cqd Patrū plebis qs ē cōs tribunos deos boes qs oēs armatos opē ferre. In
capitoliū curre: liberare ac pacare augustissimā illā domū Iouis optimi
max; decuit? Romule Pater tuīte tuā qua cōdā arce ab his sde Sabinis
auro captā recepisti. da Surpi tuę. Iubebanc ingdi uiā quā tu duxe quā
tuus ingressus excta est. Prim; en ego cōs. q tu mortalis deū possū te ac tua
uestigia sequar. Vtumū orois fuit se arma capere. vocare oēs qrites ad ar
ma. Si q impediat tā se cōsularis ipi tā tribunicię Potestatis sacratarū
qs legū oblitū: qsqs illesit ubicūq; sit in capitolio ī foro, p hoste hīturū.
Iuberēt tribuni quomō in Apii herdonii uetarēt in P. valerii cōsulem
sumi arma: Ausurū se in Tribunis qd Princeps familię suę ausus ī regib
eet. Vim vltimā apparebat futurā. Spectaculoq; sedition ē Rō. hostibus
fore. Hec lex tam ferri nec ure ī capitoliū cōsul potuit. Hox certamia
coepta oppsit. Tribuni cssere nocti timtes cōsulū arma. Ammotus inde
seditiois auctorib; Patres circūire plebē. Inferentes qs se in circulos sermo
nes tpi aptos serē. admonē ut viderēt in quod discrim ramp. adducēt.
Non int Patres ac Plebē certam ee Sed simul pres plebeq; arce vrbis tpla
deorū penates qs pii; priuatos qs hostib; dedi. Dum hec ī foro sedande
discordię causa agūtur cōs. interī ne Sabini ne veiens hostis moueret

circa portas muros qs discesserāt. Cadē nocte et Tusculū de arce capta ca
pitolioq; occupato & alio turbatę vrbis statu nūcij uenīt. L. Manli
Tusculi tū dictator erat. Is cōfesti conuocato Senatu atq; itroductis nū
cijs magnope censet. ne expectent. dū ab Roma legati auxliū petentes
veniant. Periculū ipm discrimq; ac sociales deos fidēq; foederū id posce.
De meredo bnficio un tā potentē tā ppinquā ciuitatē nūq; parē occasionē
daturos deos. Placet ferri auxliū. iuuētus cōscribit. arma dant. Romā
pma luce uenientes peul specie hostiū pbuere. Aequi aut volsci venire visi sē
deinde ubi uan; terror abiit. Accepti in vrbē agmine in forū descendūt.
Ibi tā. P. valeri; relicto ad Portarū psidio collega: instruebat aciē. Auctas
vim mouerat affirmātis capitolio recupato & vrbe pacata: si se doceri
sensissent. quę finis á tribunis occultatā lege ferret. memore se maio-
rum. memore cognominis. qd pplī colendi uelut hereditaria cura sibi
á maiorib; tradita eet. cōcluū plebis ñ ipedituru. huīc ducē sequuti
neqcq; reclamātib; tribunis ī cliuū capitolinū, erigūt aciē. Aduigitur
Tusculana legio. certare socij ciues qs uim recupate arcis suū decus faceret.
Dux utq; suos adhortat. trepidare tū hostes nec ulli satis rei pter q; loco
fidere. Trepidantib; inferūt signa. Rō socij qs iam in vestibulū prupuerant
tēpliq. P. valeri; int pmores pugnā cies inīciūt. P. volumi; cōsularis uidit
cadētē. Is dato negocio suis ut corp; obtegēt. Ipe in locū vicēq; cōsulis puo
lat pdore ipetuq; tante rei sensus ñ puenit ad mulīē: pius viat q; se
pugnare sine duce senuret. omnibus exclū cede sua foedauē tēplū: multo
vno capti. herdoni; intfect. Ita capitoliū recupatū. De captiuis ut qsqs
liber aut Seruus cēt sue fortunę. á quoq; suptū supplicū est. Tusculanis
qre acte. capitoliū purgatū atq; lustratū. In cōsulis domū plebes qua
dnātes ut funē ápliore ferret. ractasse fert. Parta pace instare tū Tri
buni Prib; ut P. valerij fidē exsoluēt. Instare Claudio ut collegę deos
manes fraude liberaret. Agi de lege sinēt. cōsul ante q; collegā sibi subro
gasset: negare passurū agi de lege. he tenuē contētiones usq; ad comitia
cōsulis subrogādi, decēbri mse. Sūmo Patrū studio L. Quinti cīnat; pat
celeris cōsul creat. q magratū statī accepit. Periculū erat Plebes cōsulem
binum unū potīē fauore Patrū virtute sua trib; liberis quorū nemo
celsum cedebat. magnitudinem cōsiliū & modū ad hibendo ubi res po
sceret: pores erat. Is ut magratū iniit. assiduus cōtionib; p tribunali nō
in Plebe coercenda q; Senatu castigando vehemtior fuit. Cuius ordinis
langore ppetui tā tr. pl. ñ ut in rep. pp Rō. sed ut inp dita domo līgua

crumq; regnarēt. Cū cęlone filio suo virtutē cōstantiā oia timētibus belli do
miq; decora pulsa ex vrbe rō. fugataq; cē. Loquaces seditiosos semina discor
diarū itemq; ac cīuū tribunos pessimis artib' regia licētia vtiē. Aulus inquit
ille verginius qa in capitolio nī fuit mun' supplicu q' Ap. herdonius meruit ?
plus hercule aliq̄to quere rē estimare velut: herdoni' si nichil aliud hostē se
fatēdo ppe denūciauit ut arma capetis. hic negādo bella cē. arma vobis ad
emit: nudos q; seruis uestris & exulib' obiecat. Et vos C. Claudi pace & P.
valeri mortui loquar: pius in capitoliū signa intulistis q' hos hostis de foro
tollertis. Pudet decorū hominūq; cū hostes in arce i capitolio cēnt: exulū &
seruorū dux pfanatus oībus in cella Iouis optī max' hītaret. Tusculi ante q'
Rome sumpta arma siint. In dubio fuit vtrū L. mamili' tusculan' dux: an
P. valerius & C. claudi' cōs. Romana arcē liberaret. Et quante Latinos ne p se
qdē ipis cū in finib' hostē hīent attingē arma pissi sum'. Latini nīc nisi sua
sponte arma sūpsissent: capti & dedeti eram'. hoc ē aux diuū Tribuni plebi fer
mernē cā hostu trucidandā obiecē ? Scilicet siqui' vobis humillum' hō de ūa
plebe quā ptē velut abruptā á cętero ppło uram priam peculiareq; remp.
fecistis. Siqdē ex his domūsuā obsessā á familia armata nūciaret ferendum
auxiliū putaretis. Iupi. optun' max'. exulū atq; seruorū sęptus armis nulla
humana ope dignus erat ? & hi postulāt ut sacrosancti hēant. qbus ipi du
neq: facere neq; sancti sunt ? At cui diuinis humanisq; obnoxii sederib' legē nō
platuros dicimus. Tū hercule illo die quo ego consul sū creat' male gesta resp.
est. penis multo q' cū P. valerius pūt. Si tulerius tā pnū oium inqt q'ritis
in vulscos & Aequos inchi atq; collegę legiones in ao est ducē. nescio quo
fato magis bellantes p q' placati hēamus deos. o inanū piculū ab illis ppl'
fuerit si capitoliū ab exulib' obsessū sissent: suspicari de ptento q' re ipa
expugnandus est. Monuerat plebē oro cōsulis. erecti Patres restituram
credebāt rēp. Consul alt' comes ātosior q' auctor susceptę collegā priorem
actionē tā grauis rei fatale passus impugnandis cōsularis cōsularē officii ptē
ad se vindicabat. Tū tribum ela dētes uelut vana dicta pseq; querendo
quonā modo exāīū educturi cōs. ēnt: qs delectū hīre nemo passurus sit.
Nobis nō inqt quibus delectu opus est: ei quo tpre P. valeri' ad recapiendū
capitoliū arma plebi dedit. cēs in verba iuraverūt cōsulturos se ussu cōs
nec inussu abituros, ediciq' Itaq; cēs qi uerba iuratus custina die arma
ti ad lacū regillū assitus. Camillā tū Tribum & pplm exoluc' religiē nelle
puatū eo tpre qntū fuisse cū sacramēto adacta sint. Sed ūdū hęc quę nīc
tenet setas negligentia deū uenerat: nec imprimendo sibi qsq; iusiurandū

hic anno

propinos

nihil

& leges aptas faciebat. sed suos potius mores ad ea accōmodabat. Igitur
Tribuni ut impediēde rei nulla spes erat de pferendo exātu agē eo magis q
& augures iussos adēe ad regillū lacū fama exierat. Locūq; inaugurari
ubi auspicato cū pplo agi posset: ut qcqd Rome vi tribunicia rogatū ēet id
comitijs ibi abrogaretur. Oēs id iussuros qd cōs vellent. Neq; enī puocati
onē ēe longius ab vrbe mille passuū & tribunos si eo veniāt in alia turba
gntiū subiectos fore cōsulari impio. Terrebāt hec. sed ille maxim' terror
ānos agitabat: qd sepius Qntius dictitabat se cōsului comicia n habiturū:
nīa ciuitatē egni ēe: ut consuetis remediis sisti posset. Dictatore opus ēe
rap. vt q se mouerit ad sollicitandū statū ciuitatis: sentiat sine puocatiōe
Dictatuī ēe. Senatus in capitolio erat. eo' tribuni cū pturbata plebe ue
nuint. Multitudo clamore ingēti nē cōsului pe Patrū fidē iplorant. nec
ante mouerūt de sīnia consule: q' tribuni se in auctāte Patrū futuros esse
pollicti sunt. Tunc referēte cōsule de tribunorū & plebis postulatis S. C. fiunt.
neq; tribuni legē eo āno ferrēt. neq; cōsules ab vrbe exātū educerēt. In re
liquū magistratus cōtinuari. & eos tribunos refici. iudicare Senatū contra rēp.
ēe. Cōsules fuē in Patrū Potāte. Tribuni reclamātib' cōsulib' refecti Patres q̄q
neqd cederēt Plebi & ipi. L. Qntiū cōsulē reficiebāt. Nulla toto anno vehēn
tior actio cōsulis fuit. Mirer inqt si vana vīa Patres con. auctoritas ad ple
bē est: uos elauatis eā. qppe qa plebs. S. C. in cōtumēdis magistrib' soluit ipa
quoq; soluta multis ? ne temeritatu multitudis cedatis. Tanq̄ id sit plus posse
in ciuitate: plus lauitatis ac licētie hīre. Latius ā vanusq; pfecto est sua decre
ta & cōsulta tollē q' alioq. Imitamini Pres c. Turbā incōsultā. & q exēplo alius
ē debetis. alioq exēplo peccatis: potius q' alii vīo recte faciāt. Dii ego ne imuter
tribunos: nec me cōtra Sē. C. cōsulē remūciari patiar. Te vō. C. claudi adortor
uti ipe pplm R. hac licentia arceas. & de meo hoc tibi pstiadeas me ita acceptu
ut n honorē meū á te ipeditū: sed gliam spreti honoris auctū. inuidia q; ex
ciuitate eo inpedīēt leuatā putē. Coiter inde eduit ne qs L. Qntiū cōsulē
facet. Siqs fecisset se id suffragiū n obseruaturos. Cōs creat Q. fabius uibu
lanus tertio: & L. corneli' maluginēsis. Census alte' eo āno lustrū pp capitoliū
captū. cōs. occisū condi religiosū fiunt. Quinto fabio. L. Cornelio cōns. principio
anni status res turbulente. instigabāt Plebē tribuni. Bellū ingēs á volscis et
Aequ Latini atq; hernici mūabāt. Iā Antii volsco' legiōs ēe. & ipam colonia
ingēs met' erat defectuā. Egreq; impetratū á tribunis ut bellū preuerti si
nerēt. Consules inde Partiu Lumnas. fabio ut legiones Antiū ducēt datū.
Cornelio ut Rome psidio ēet. nequa ps hostiū q Aeqs mos erat ad pplandū

uenirēt: hernic & Latin uſſi militēs dare ex fœdere. duęq; partes ſociorū in exercitu terra cuiuſ fuit. Poſtq; ad diē pſtitutū uenēt ſocij cōs. extra portā capenā caſtra locat. Inde luſtrato exercitu Antiū pfectus. haud procul oppido ſtatuiſq; hoſtiū conſedit. Vbi cū vulſci qa nūcū ab Aequis uenirēt exercitus dimicare ñ auſi quēadmodū q̄cū vallo ſe tutarēt parauēt: Poſtero die Fabius ñ pmixtū unā ſociorū ciuiūq; ſed triū pplor̄ treſ ſeparatim acies circa vallū hoſtiū inſtruxit. Ipe erat medius cū Legionibus Rō. Inde ſignū obſeruare uſſit ut paritē & ſocij incipent referrētq; pedē: ſi receptui cecinuſſent. Equeſ item ſuę cuiq; parti poſt pncipia collocat. Ita tripartīā adortus caſtra circūuenit. Et cū undiq; inſtaret: ñ ſuſtinētes ipetū volſcos vallo deturbat. Transgreſſus inde munitiōes pauidā turbā inclinatāq; in partē unā caſtīs expellit. Inde effuſe fugientes eques cū ſupare vallū haud facile fuerat cū ad id ſpectator pugnę aſtitiſſet libero cāpo adept̄ pte victorię fruitur̄ territos cedendo. magna ēt in caſtris & extra munīta cędes fugientiū fuit. ſed pda maior qa vix arma ſecū efferre hoſtis potuit. Deletuſq; exercit̄ foret ni fugientes ſilue texiſſent. Dū ad Antiū hęc gerūtur: interī ēq robore iuuentus pmiſſo arcē Tuſculanā impuſo nocte capiūt. Reliquo exercitu haud procul mœnib̄ Tuſculi cōſidit: ut diſtenderet hoſtiū copias. hęc cēſi Romam ab Roma ī caſtra hoſtiū plata mouēt Romanos haud ſecꝰ q̄ ſi capitoliū captū nūciarent. Adeoq; recēs erat Tuſculano; meritū & ſitutudo ipā picula reposcere datū auxiliū videbat. Fabius omiſſis oīb̄ pdā ex caſtris raptū Antiū cōuehit. Ibi modico p̄ſidio relicto cū exercitū agīt Tuſculū rapit. nichil pter arma & q̄d cōgeſti ad manū fuit: ubi ferre mulcta iuſſit. cōmeatū ab Rō cōs. cornelius ſubuehit. Aliquot mēſes Tuſculi bellatū. Parte exercitus cōs. caſtra æquor; oppugnabat. Partē Tuſculanis dederat ad arcē recupandā. Vi nunq; eos ſubigē potuit. fames poſtremo inde detraxit hoſtē. Quo poſtq; uētū ad extremū eſt: inermes nudiq; cēs ſub iugū ab Tuſculanis miſſi. hos ignominioſa fuga domū ſe recipiētes Rō. cōs in Algido cōſequit̄ ad unum cēs occidit. Victor ad colūn (id loco nom eſt) exercitu relicto caſtra locat. Et alter cos. poſtq; mœnib̄ ita rō. pulſo hoſte: picula ēe deſierat. & ipe ab Rō pfect̄. Ita bifariā cōs ingreſſi hoſtiū fines ingēti certamine hinc volſcos hinc Aequos pplabātur. Eodē anno deſciſſe Antiates apud plęroſq; auctores inuenio. L. cornelū cōs. id bellū geſſiſſe: oppidūq; coepiſſe. certū affirmare quia nulla apud uetuſtiores ſcriptores ei rei mētio ē: nō auſim. hoc bello pfecto tribunicū domi bellū patres tētat. clamāt fraude fieri q; ſors teneat exercitus. ſtruſtratione eā legis tollendę. cē. ſe nichilominus rem

ſuſceptā pacturos. obtinuit tamē P. Lucretius pfectus vrbis ut actionē tribuniciae in aduentū cōſulū differrent. Erat & noua orta cauſa metus. L. Cornelius & q. Seruilius quęſtores M. volſcio q falſus haud dubię teſtis in cęſonē extuliſſet: diem dixerāt. occultis ēt emanabat indiciis: neq; fraterē volſci ex quo ſemel fuerit æger unq̄ nō modo uiſū in puꝫ ſed ne aſſurrexiſſe quidem ex morbo. multor; q̄s tabe mēſiū mortuū. Hec ijs tpīb̄ in quę teſtis crimē coniecerat: cęſonē Romę viſum affirmātib̄ q̄ una meruerant ſecū eū tū frequentēq; ad ſigna ſine ullo cōmeatu fuiſſe. Vt ita ēt: multi priuati multis puatis ferebāt volſcio Indicē cū ad iudicū ire ñ audēnt. Oēs eo res in vnū cōgruētes haud mḡ dubiā damnationē volſci q̄ cęſonis volſcio teſte fuerat: faciebāt. In mora tribuni erāt q comicia quęſtores hīre de reo uſi pius hīta de lege cēnt. paſſuros negabāt. Ita extracta utraq; res in cōſulū aduentū. Quibus ubi triūphantes victore cū exercitu vrbē inierāt: qa ſilētiū de lege erat: pulſos magna ps cędebāt tribunos. At illi & ceni extimū anni iam erat: quartū adfectantes ēbunatū in comitiorū diſceptationē ab lege certam auerterāt. Et cū cōs. nichilominus aduerſus cōtinuationē tribunat̄ quaſi lex minuēde liç maieſtatis cā promulgata ferret̄ tetēdiſſent: victoria certaminis penes tribunos fuit. Eodē anno Aequis pax ē petētib̄ data. Cenſus res pore āno incohata pficit̄ idq; luſtrū ab origine vrbis decimū condite. fuerūt cenſa ciuiū capita. cxiiij. cccxciiij. Conſulū magna eo anno domi belliq; glia fuit. q & foris pacē peperere. et domi & ſi nō concors: minus tamē q̄ alias infeſta ciuitas fuit. L. Minucius inde et L. Manlius cōs facti duas reſiduas anni partis cās excepunt. Eod modo. cōſules legē Tribuni iudicū de volſcio ſpediebāt. Sed in q̄ſtoribus' nouis maior vis maior auctās erat. cū M. valerio valeri filio voleſi nepote quęſtor erat T. quintius capitolin' q ē cōſul fuerat. Is q̄n neq; familię cęſo neq; reip. maxim' uiuentū reſtitui poſſet: falſū teſtem qui dicendę cauſę inoxię potātē ademiſſet: uſto ac pio bello pſequebat̄. Cū vergin' max & tribuni ex tribunis de lege agēt: duū mēſū ſpacium cōſulib̄ datū eſt ad inſpiciendā legē: ut cū edoceuiſſet pplm qd fraudis occultę ferret̄ ſineīnt. deinde de ſuffragiū iniret̄. hoc intualli datū: reſ trāqllas in vrbe fecit. Nec diuturnā quētē Aeq dederāt. q rupto fœdē quo dictū erat: pore āno cū Rō. impiū ad Gracchū cloelū defert. Is tū lōge Princeps in Aeq̄ erat. Gracchō duce in Latinū agrū inde ī Tuſculanus hoſtili pplatiōe veniūt. Pleniq; pdę in Algido caſtra locāt. In ea caſtra quę Fabius volumn̄. A. Poſtumi' legati ab Roma venērt. queſtum

Tum

tmumas et ex eo fœdere res repetitū, cos Aequorū impator quę mandata
habeant ab Senatu rō. ad querēū iubet dicere: sc̃a interī acturū. Querē
ingens arbor prætorio īminebat: cui ūbra opaca sedes erat. Tum ex legatis
vnus abiens: & hæc inqt Sacrata querē & qcqd deorū est audiant fœdus á
vobis ruptū. nrīs q: & nr̄ē querelis assint: & nox armis cū deorū hoīūq;
simul violata nūi exequemur: Romā redie legati. Senatꝰ iussit alterū
cōs. contra Gracchū in Algidū exercitū ducē. Alteri pplationē fimū, æquo,
puicā dedit. Tribuni suo more īpedire dilectū. et forsitan ad vltimum
īpedissent sed nouꝰ subito addit terror ē: vis Sabinorū ingēs ppe ad mœ-
nia vrbis infesta pplatione venit. fœdatu agri: terror iniectus vrbi est:
Tum plebs benigne arma cepit: reclamātib⁹ frustra tribunis, magni duo ex
ercitus scripti. alterū Hauicius cōtra Sabinos duxit. Castris q; ad ferentū
positis p expeditiōes paruis plerūq; nocturnis īcursionib⁹ tantū nastitate
in Sabino agro reddidit: ut cū patrū ad eā ppe intrici bello fines Rō videre-
rentur: Minutio neq; fortuna nec vis aī eidē in gerēdo negocio fuit. Mā cū
haud procul ab hoste castra posuisset: nullamagnope clade accepta, castris se
pauidus tenebat. Quod vbi sensērūt hostes: creuit ex metu alieno ut fit au-
dacia & nocte adorti castra postq; parū uis apta, præcepit: munitiōes po-
stero die circūdant. Quę primoq; undiq; vallo obiecta clauderet exitus:
quoq; egressi inter stationes hostiū, amisit: romā ptulē cōsulē exercitūq; obsi-
deri. Nichil tā nec inopinatū nec tā inspatū accidē potuit. Itaq; tantus
pauor & trepidatio fuit q̄si si vrbē ñ castra hostes obsidēnt. Hauicii cōsulē
arcessūt. In quo cū parū p̄sidij videret Dictatorēq; dica placēt q rē pecuniā
restituē. L. Quintius cancinato consensu ouīum ducū. Opecūi est audire qōia
p diuitis humana spnūt. neq; honori magno locū neq; virtuti putāt ē.
nisi ubi effuse affluāt opes: Spes vnica impii p̄ris L. quintius trans Tyberī cōtra
eū īpm locū vbi nō naualia sunt: uꝰ iugerū colebat agrū quę Prata Quintia
vocant. Ibi ab legatis seu fossā fodiens pallo innixꝰ seu cū aparet opi certe
ad qd cōstat agresti intēt salute data imuicē redditaq; rogatus ut quæ
bñ uertēt ipi reiq; pū. togatus mandata Senatus audiret. Admirat
rogitans q; latus rē salua ēent oīa: togā ppe é Tuguric pferre vxorē Racilia iubet. Qua simt absterso puluē ac sudore: velatus prodiit. Dictatorē eū
legati gratulātes cōsalutāt. In vrbē uocāt. q error sit in exercitu exponunt.
Manus quo pū. parata fuit: trāsluectūq; tres obuiā ēgressē filij excapuit. In-
de alij ppinq atq amici. Patrū maiorēs. Cā frequentia, antecedentibus
lictoribus deducē est domū: & plebis cōcursus ingens fuit. Sed ea neq;

Supatus

tum Leti quitū vidit: & unpq; nimiū & uirū in ipo ipio vehemtiorē mita.
Cetilla qdem nocte nichil pretur q̄ vigilatū est in vrbe. Postero die Dictator cū 27
cū luce in forū uenisset Magiīm equū dicat. L. Tarquiū patricię genus
sed quū supandū pedib⁹ pp pulpatē scalisset: bello tam primus lōge romane
iuuentus hūus erat. Cum Magro equū in cōcionē uenit. iussuq; edicat clau
di tabernas toti vrbe iubet. Vacui quiq; piuate qq; re agē. Tum quinq; anne
milituri erant: arma cū abarijs in dies quīq; exercus. Vallusq; duodenis aīe
solis ocrisū Marcio in cāpo adēcant. qb⁹ anis ad militandū grauior ēt: ui
cano militi dū is arma parant: vallūq; petit. Cibaria coquie iussit. Sic
iuuenis discurrit ad vallū pandū sumpsere undecunq; proximū fuit
phibitus nemo est. ipi grecq; ōes ad edictū Dictatoris pīsto fuere. Indecō
posito agmine ñ numeri magis apti q̄ plio fires ita tulisset: legiones ipse
Dictatoꝰ magrequū suos eques ducit. In unoq; agmine quas ips ipsum
poscebat. adhortatiōes erant. addēnt. gradū maturato opꝰ ē: ut nocte
ad hostē puenire posset. cōsule exercituq; rōm. obsideri. Eum die iā clausos
ē. Qd quoq; nox aut dies ferat incertū ē. pontio sæpe ipris maximarū
rerū mōtia varia. Accelen signifer: sequē miles. int se quoq; grauiter cruel
ducē damabāt. Media nocte in Algidū puenit. & ut sensere se iam ppe
hostes ē. signa cōstituit. Ibi dictator q̄ui nocte q̄plura poterat equo circu- 28
uect cōplanatisq; q tract castrorū itq; q: forma ēt: tribunis militū
ipanit: ut Sarcinas in vnū cōjci iubeat. Omnē cū armis vallusq; redire
in ordinē suos. facta q̄s que impauit. Tū quo fuerat ordine in via exercitū
ēm longo agmine circūdat hostiū castris. & vbi signū datū sit: clamo
rē ōes tollere iubet. Clamore sublato ante se quīq; ducē fossā & facere
vallū. Scito ipso signū sequutū est. Iussa miles exeqt. clamor hostes ar
cūmolat. Super inde castra hostiū & in castra cōsulis venit. Alibi pauorē:
alibi gaudiū ingēs facit. Rō. cumulē ē clamorē atq: auxiliū adēc. inter
se gratulantes: ultro ex statiōib⁹ ac vigilijs tenuit hoste. Consul differe
dū negat. Illo clamore ñ aduentū modo significari: sed rē ab suis cœptā
curaq; ē: ni iā exteriore pte castra hostiū oppugnēt. Itaq; arma suos
capere et se subsequi iubet. Nocte inuī pluī est a legionib⁹ Dictatoris clamōe
significatiōib⁹ ab ea quoq; pte rē in discrimine ē. Iam sē ad phibēda cir-
cumdari opa. Aeq parabant. cū ab interiore hoste pīlio cœpto nep media
sua castra fiēt eruptio á mumentib⁹ ad pugnātes introrsū versi via nocte
opi dedere. pugnauiq; cū cōsule ad lucē est. Luce prima iā circumuallatu
ab Dictatore erat. & vix aduersus vnū exercitū pugnā sustinebāt. Tum á

qntuno exĉatu q̃ consulē á pfecto opo ad arma redūt. Inuadūt vallū hoc instabat noua pugna illa nichil remiserat prior. Tum anapti malo urgēte á pho ad pces uersi hinc Dictatorē hinc cōsulē orare ne in occidione victorū ponēt: ut inermes se inde abire sinēt. Ab consule ad Dictatorem ire uisis ignominiā incēsus addidit. Gracchū cloeliū ducē p̃cipesq̃ alios vinctos ad se adduci iubet: opido corbione decedi. Sanquinis se Aequorū ñ egere: Licere abire. Sed ut exp̃mat tandē consessio subactā domitāq̃ ēe gentē sub iugū abituros. Tribus hastis iugū fit: humi fixis duab̃ supq̃ eas transuersā vna deligata. Sub hoc iugo Dictator Aequos misit. castris hostiū receptus plenis oīum rerū nudos ei emiserat: pdā oēm suo tm militi dedit. Consulare exercitū ipm̃q: cōs. increpās carebis inqt p̃de pte mulc̃ ex eo hoste cui ppe p̃da fuistu. et tu L. Minuci donec cōsulārē uim capias hīre legatus sis. Legiōb̃ p̃eris. Ita se omnia abdicat cōsulatu ussusq: ad exĉatū manet. Sed adeó ū impio meliori aūs māsuete obediēs erat ut bñficū magis q̃ ignominię hic exĉat̃ memor & coronā aureā Dictatori libr̃pondo decreuerit. & pficiscentē eū Patronū salutauerit. Romę á q̃nto fabio pfecto vrbis Senatus hūus triūphantē q̃ntū quo veniebat agmie vrbē ingredi uisit. Ducti ante currū hostiū Duces. militaria signa plata. Sequut̃ exĉat̃ p̃da onust̃ epule instructe ducunt̃ fuisse ante oīum domos epulantesq̃ cū carmine triūphali ex sollēnib̃ locis comessantiū mō currū sequuti sunt. Eo die L. Manlio Tusculano appellāb̃ consus cuius dari ē. consessū se Dictator magr̃atu abdicasset: ni comicia. M. volsci falsi testis tenuissent. ea ne ipedirent Tribum Dictatoris obstitit metus. volscius dānat̃ Laniniū in exiliū abiit. Quintus Sexto decimo die Dictatura in sex mēsē accepta se abdicauit. Per eos dies cōs. Hauci ad hereū cū Sabinis egregie pugnat. Ad vastatos agros ea quoq̃ clades accessit Sabis. omnico fabius q̃nti successor in Algidū missus. Extremo āno agitatū de lege á Tribunis est. Sed qā exĉat̃ aberāt: neqd ferret̃ ad pplm Patres tenuere. Plebs vicit ut q̃nto eos dē tribunos crearēt. Lupos visos ī capitolio ferūt á canib̃ fugatos ob id pdigiū lustratū capitoliū ēe. hāc eo anno gesta sequūt̃. Cons. q̃nt̃ Minucius. M. Oratius Pulull̃. cuius initio āni cū foris oīa ēent domi seditiões. Idē Tribum eadē lex faciebat. vlteriusq̃ ventū foret: adeó exarserāt āis: ni velut dedita opa nocturno ipetu ea rū corbione amissū p̃sidiū nūciatū ēet. Senatū coll̃ vocāt. ubenturs subitarū scribere exĉatū. atq: in Algidū ducē. Inde posito legis certamie noua de delectu contētio orta. Vincebat q̃s consulare impū tribunicio

tribunicio auxilio cū alius addutur error Sabinū exĉatū p̃datū descēdisse in agros ro. inde ad vrbē venire. Is metus pulit ut scribi militē tribuni sinerent. Non sine pactione tam ut q̃m ipi q̃nquēnū eduli ēent: piū q̃s id plēbi p̃sidii foret x. inde trīpl. crearent̃. Expssit hoc necessitas Pūb̃ Id mō excepe ne postea eosdē tribunos videnī. tribunicia comitia ne id quoq̃ post bellū ut cetera vanū ēet: extemplo hīta. Tricesimo sexto anno ap̃mis tribunis pl. decē creati sunt: bini ex singulis classibus. Itaq̃ cautū est ut postea crearēt̃. Delectu deinde hīto cōmuicā contra sabinos pfect̃ ñ inuenit hostē. horat̃ cū iā Aeq̃ infecto p̃sidio horto nāq̃ cepissent. in Algido pugnat. multos mortales occidit. fugat hostē ñ mō ex Algido: sed ex corbione hortonaq̃. Corbionē etiā diruit pp p̃sidiū p̃diti. Deinde M. valerius Sp. verginius cōs facti domi foris q̃s oīū fuit. Annona pp aquarū intēpiem laborauit ē. De Auē tino publicando lata lex est. Trīpl. idē refecta. Hi sequēte anno. Romilio. c. veturio. cōll̃. legē oībus cōtionib̃ suis celebrant. Pudē se nūm sui neq̃q̃ audi si ea res eque sub biēnio iacēt ac toto superiore lustro iacuisset. Cum maxime hęc agēnt trepidi nūcii ab Tusculo veniūt Aeq̃s in agro Tusculano ēe. fecit pudorē recēs cuius ppū mentū moram aux. Ambo cōs. cū exĉatu missi hostē in sua sede in Algido inuenīt. Ibi pugnatū supra iiii mīl hostiū cesa. alii fugati. p̃da parta ingens. eā pp inopiā aerarii cōsules vendidērē. Inuidię tam res ad exĉatum fuit. ea deniq̃ tribunis maternā criminādi ad plēbē cōs. praebuit. Itaq̃ ergo ut magr̃atu abiere Spurio. P. Tarpeio. A. Aternio cōs. dies dicta ē Romilio ab. c. claudio cicerone trīpl. veturio ab l. Alieno edili plēb. Vter̃ magna Patrū indignatiōe damnat̃. Romilius decē milib̃ eris. veturi. xii. Nec hęc porū calamitas cōsulū. seniores nouos fecerat cōs. Et sedānari posse aiebāt. & plēbē & tribunos legem ferre ñ posse. Tum abiecta lege quę p̃mulgata cōsenuerat Tribuni lem̃ agē cū Patrib̃. finē tandē certāminū facēnt. si plebeię leges displicēnt. At illi cōtra legū latores & ex plebe & ex Patrib̃ q̃ utrisq̃ nulla ferrent. quęq̃ aequande libertatis ēet sinēnt creari. Rē ñ aspnabant̃ Patres. Iturū leges neminē nisi ex Patrib̃ fuerāt. Cū de legib̃ cōueiret. De latore tantū discreparet. Missi legati Athenas Sp. Postumius Alb. A. Manlius P. Sulpicius cameriñ. ussiq̃ inclytas leges Solonis ascribere. & aliarū Grecię ciuitatū instituta mores uiraq̃ noscere. Ab exitu bellis getis anñ fuit. Quattuor insęqns. P. Curatio & Sexto

Corbione

quilio cōsulib' ppetuo silentio tribunorū. Quod primo legatorū q Athenas
ierant legūq; pegrinarū expectatio pbuit. Dein duo simul mala exorta
ingētia. Fames pestilentiaq; foeda hoi foeda pecori. Vastati agri sunt.
Vrbs assiduis exhausta funeribus. multae & clarae lugubres domus. Flamē
quirinalis Seruius cornelius mortuus. Augur. C. horatius pulullus. In au'
locū. C. Veturiū eo cupidus qd damnat. a plebe erat. augures legē. Mortu'
cōsul q iunctil' in tribunatu. ob multiplicata clade fecialis ann'. ab hoste occi
fuit. Inde cōss. C. Veturius. P. Sextius Capitolin'. Neq; eo anno qcq; belli
extitit fuit. Domi motus orti. Iam redierant legati cū Atticis legibus. Eo
intentius instabāt tribuni: ut tandē scribendarū legū initiū fieret. Pla
cet creari decēuiros. Sine prouocatiōe. Et neq; eo ānō magistratus cēt. admi
scerenturve plebei: controuersia aliq̄diu fuit. Postremo cōsciū Patrib' mi
nē lex acta de Auentino aliēq; sacratae leges abrogarētur. Anno trecen
tesimo altero q̄ condita Roma erat. Iterū mutatur forma ciuitatis.
Ab cōsulib' ad decēuiros quē admodū ab Regib' initio ad cōs. uenerat. Trans
lato imperio mutationis q̄ ti diuturna mutatio fuit. Leti ei principia
magistratus eius. Summa luxuria auē. eo ciuitas lapsa res est. Repetitūq; duob'
uti mandaret cōsulū nom imperiū. Decēuiri creati. Ap. claudius. T. Genucius
P. Sextius. L. veturius. C. Iulius. A. Manlius. P. Sulpici'. P. Curiati'. T. Romi
Sp. Postumi'. Claudio & Genucio q̄a designati cōs. in eū ānū fuerūt. honore
honos redditus. & Sextio alteri cōsulū pons. anni q̄a rē collegā iuuto
ad Pres reuocarat. Is px̄ hīs legati tres q Athenas ierant. simul ut plebs
tione tā longiqua primo cēt bonos. Simul pitos legū pegrinarū ad cōdenda
noua huius ciuitatis fore credebāt. Supplēto ceteri nūm. Graues quoq; etate
electos nouissimus suffragiis ferūt. Quo mun' ferocē. alios satis adiuuāt
regū totius magistratus penes Appiū erat. fauore plebis. adeoq; nouū sibi
ingeniū induerat: ut plebicola repente oīs q̄s ante pceps captatorem
derat. p triuia sectatore plebis. decimo die p uis pcto singulis
dicebant. Eo die penes pfectū urbis fasces erāt. collegis nouē. Sīguli
accēsi appellabant. & in unica cōcordia inter ipos q cōsensus priuatis in
terdū inutilis cēt. Summa aduersus alios aequitas erat. Moderationis exē
argumēto exēplo uni' rei notasse satis erit. cōsigne prouocatiōe creatiue
sēt. Defosso cadauē domi ap P. Sextiū Patricię genus uirū inuicto
animo q̄s i contione in re iusta manifesta atq; atroci. C. Iulius Decēuir
die sequēti dixat: & accusatore ad pplm extitit: cuius rei iudex legium
erat. Decessitq; ex iure suo: ut demptū de ui magistratus pplo libertati

summā

Adiecere

addicēt. Cum primum hoc uis uelut ex oraculo incorrupti parti ab 34
his summi infimiq; ferret. tum legib' condendis opa dabit'. Ingentiq; hoīū
expectatiōe ppositis x tabulis pplm ad cōtionē aduocauerāt. et qd bonum
faustū felixq; rep. ipis liberisq; eor ēt ure & legē leges pplicas tulisse. Se
quū x hoīum ingeniis, puideri potuerit: oībus summis infimisq; una
aequasse. plus pollē mulior ingenia cōsiliaq; uersaret in ais. secū una
quanq; rē agitaret. deinde sermōib' atq; i medium qd in quaq; re plus mi
nusue cēt conferret. Cas leges binas. P. R. quas cōsensus oium in recepisse
Latas magistratū tulisse uideri posset. Cum ad rumores hoīum de unoquoq;
legū capite edito satis correcte uidēt. Centuriatis comitus x tabularū
leges plane sunt: quę nō quoq; in hoc īmēso aliarū sup alias accumulatarū
legū cumulo fons oīs pū. puaq; ē iuris. Vlgabāt deinde rumor duas
decē tabulas: quibus adiectas absolui posse uelut corpus oībus Rō iuris. Ea
expectatio: cū duos comitiorū appinquaret desiderū decēuiros itera
creandi fecit. Iam plebs pterq; consulū nom haud secus q̄ Regū posā erat
ne tribunicii auxilii cedentib' inuicē appellationē ā decēuiris q̄rebat.
Postq̄ igro comicia decēuiros creandis in trinū nundinū dicta sunt. tāta exarsit 35
ambitio. ut primores quoq; ciuitatis metu credo ne tanti possessio imperii a cuo
ab se relato loco haud satis dignis parceret. pēsaret hoies honorē summa ope
ase impugnatū. ab ea plebe cum qua contenderet supplicat patentes. Dimissa
ea indiserim dignitas ea petentibus q̄s honoribus actis stimulabit. Ap clau
dium. Nescires utrū inter Decēuiros aninē candidatos nudares. ppior inīdi
petendo q̄ gerendo magistratu erat. Criminari optimates. extollē candida
torū leuissimū quenq; humillimūq; Ipe medius inter tribunicios duellio
Siculos q̄s in foro uolutare. p illos sepleb vendicare. donec collegę quoq; q
unice illi dedita fuerāt. ad id tēpus cōtinere in eū oculos mirantes qd sibi
uellet aparere. nudbil sincere. Profecto haud gratuitā intanta superbia
comitatē fore. nummū i ordines seipm cogē. & vulgari cū Priuatus in tā
ppatus abire magistratu quā uiā ad cōtionandū magistratū quereret. ppa
Iam obuiā ire cupidinis paruī ausi: obsequēdo obsecūdandoq; mollire
impetū aggrediunt. Comicioq; illi bīdui quando minim' nauis sit mun'
consensu imiuguntur. Ars hec erat: ne semet ipe creare posset: qd praeter
tribunos pleb̄is & id ipm pessimo exēplo nemo unq̄ fecisset. Ille enim qd
bene uertat. hīuri se comicia pfessus ipedimū p occasionē arripuit.
Decretusq; honore p contionē duob' quinis: capitolino & cincinnato & Pa
truo suo. C. claudio constantissimo uiro. in optimatū causa et alios

eiusdem fastigii uiuibus. Hequaq; splendore uitæ pares Decēuiros creat. Se in primis. quod haud secus factū imphabāt boni q̄ nemo facē ausurū excluderat. Creati cumbo M. Cornelius maluginēsis. oo. Sergius. L. minucius. qnus Fabius tubulan⁹ Q. Poetilius. T. Antonius merenda. c. Duilius. Sp. opi⁹ cornicē. M. Rabuleī. Ille finis Appio aliene psone ferendę fuit. suo iā inde uultē ingenio coepit. nouosq; collegas iam prius q̄ inirent magistratū in suos mores formare. Quotidie coibāt remotis arbitris unde impotētib⁹ instructi cōsiliis quę secreto ab aliis coquebāt. iā haud dissimulando superbiā rari aditus colloquentib⁹ difficiles ad idus Maias rē pduxē. Idus tū maię hillenes uenēdis magistratib⁹ erāt. Inuito igr magistrat⁹ primū honorus diem denunciatiōe ingēs troms insignē fecē. Nam cū tres pores decēuiri sedissent. ut unus fasces hāret. & hoc insigne regū in orbē suā cuiusq; uicē p oēs ret. Subito oēs cū duodenis fascibus pdiere. CXX. Lictores forū iplebat: & cū fascib⁹ secures illigatas pferebant. Hec Atinuis se domi securē. cū sine piaculi creati eēnt intpretabāt. Decē Regū species erat. Multiplicatusq; terror nō infimis solū sed Primorib⁹ Patrū: ratis cedis causā ac pncipiq; queri. ut siqs memorē libertatis uocē aut in Senatu aut in pplm mitteret: statī uirgę secures q̄s etiā ad ceterorū metū expedirētur. Nam prāq; in pplo nichil erat pridū sublatu piaculatiōe intercessionē quoq; cōsensus stipularent. Cū pores Decēuiri appellatiōe collegę corrigi redduta ad se iura tulissent: & quędā quę sui iudicii uideri possent ad pplm recussent. Aliq̄diu æquat⁹ int oēs terror fuit. Paulati tot⁹ uert⁹ in plebē cœpit: abstinebāt a pribus in humiliores libidinosē crudeliq; cōsulebāt. hoium n causarū tori erāt: ut apud quos grā uim æqui hret. Iudicia domi cōflabāt: pmū iabāt in foro: si qs collegā appellasset: ab eo ad quē uenerat ira discedebat. ut pœniteret n prioris decreto stetisse. opinio etiā sine autore exierat: nō in pnas mō tēporis: eos iniurā cōspirasse. sed fœdus clandestinū int̄ pos iureiuran⁹ icū: ne comicia hrent. ppetuoq; decē iurisdictionē possessum semel obtinerē & impiū circūspectaret. Tum Patriciorū multus plebi & tidē libertatis captare aurā. unde seruitute tumdo in eā statū rēp. adduxerāt. Primores Patrū odisse Decēuiros. odisse plebē: nec pbare q̄ fierēt: & credē haud indignus accidē. Auide ruēdo ad libertatē in seruitutē elapsos luxare nolle: cumulare quoq; iuras: ut tedio pntiū cōs. duo tidē & stat⁹ pstin⁹ rerū in desideriū uenīāt. Iā & pcesserat pars maior āni: & duę tabulę legū ad pons anni decē tabulas erāt adiectę. Hec qcq̄ superat. si hę quoq; leges centuriatis comitiis plate ēnt: Cur eo magistratu resp.

opus ēet. Expectabant q̄ mox cōsulib⁹ creandis comicia dicerēt. Id mō plebs agitabat: quonā mō tribunicia Potestatē: munimtū libertatis rem intermissā repararet. Cū interī intio comiciorū nulla fieri & Decēuiri qui pmo tribunicios hoies qa ad pplare hebāt circā se ostentaucrāt plebei patriciis iuuenib⁹ sepserāt Latera. eorū caterue tribunitia obsederāt. hi ferre agē plebē plebis q̄s res cum fortuna qua qqd capitū foret. potestatis ēet. Quā ne tgo qdē abstinebat. Virgis cedi: aliq̄ Securi subici. Et ne gratuita crudelitas ēet bonorū donatio. seq; dnū supplicū. hac mercede inuet⁹ nobilis corrupta: n modo n ire obuia ubi inuic. sed pplā licentiā suā malle q̄ouum libertatē. Idus maię venere nullis subrogatis magistratib⁹ priuatq; Decēuiris neq; atis ad impū inhibēdū imunitas. neq; ad speciē honoris insignib⁹ pdeat. Id uero regnū haud dubie uideri. Deplorat⁹ in ppetuū libertas nec uindex q̄squā exstat: aut futur⁹ videt. Nec ipi solū desponderāt animos. sed cōtemni cœpti erāt á finitimis pplis. Impūq; ibi ce: ubi n ēet libertas indignabāt. Sabini magna manu incursionē in agrū Rō. fecē. Latiq; pplati cū bouum atq; pecudū multa pdas egissent. recepto ad feretū q. passi uagari pigmine castra locāt. spē in discordia rō. ponentes eā impedimentum delectui fore. Nō nunciā solū sed p urbē agrestiū fuga tpidationē iniecit. Decēuiri consultāt qd opus facto sit. Defuturu int̄ Patrū & plebis odia. aditurē insup aliū fortuna. Aequalia ex parte castra in Algido locant. depplantiq; inde ex incursionib⁹ Tusculanū agrū. Legatu ab Tusculo pstiti orantes nūciant. Is pauor pculit Decēuiros: ut Senatū simul duob⁹ circūstantib⁹ urbē bellis cōsulent. Citari uocē in curiā Patres haud igri qua inuidię imineret tempestas. Oēs uastatu agri pcul oq; iminentium causas in se congesturos. tentationeq; eā fore abolendi sibi magistratū. Hi cō sensu resistēnt: impioq; inhibendo acrit in paucos pferocis ai conatus aliorū cōpimēnt. Postq̄ audita uox in foro ē. pconis Patres in curiā Decēuiros uocantes: uelut noua res qa intermiserāt iāduu more cōsulen Sē. Mirabundā plebē conuertit qd nā incidisset. Cur ex tāto intuallo rē desuetā usurparēt. hostib⁹ belloq; grām habendā q. solutū qdq̄ liberē ciuitatis fieret. circūspectare oīb⁹ fori ptibus Senatorē: raroq; usq̄ nosutare curiā inde ac solitudinē circa Decēuiros intuēri. cū & ipi cōsensu inusitum impū & plebs qa priuatus uis n ēet: vocandi Senatū n conuenire pres intpretarent. Iā caput fieri libertatē repetēdū si se plebs comitē Senatui det. Et quē ad modū Patres uocati n coeant: sic plebs abnuat delectū. Hec fremut plebes. Patrū haud ferē q̄squā in foro. In urbe rari erāt. Indignatiō rerum

cessérunt in agros. suarúmq; rerú erát amissa pú. Tantú se abstinuisse abesse
rei q̃ú á cœtu congressúq; impetú dnó, se amouissent. Postq̃ cæsu nó có
uocabant. dimissi circa domos. apparitós. Simul ad pignera capienda falsa
tandú q; rum consulto detrectarent. Referú Senatú in agris cõ. Letusid
decémuirs accidit. q̃ si priés detrectare impú referret. Iubent accire ões
Senatú q; in diẽ posterú. edicú. Qui aliq̃to spe iporú frequentior conuenit.
Quo facto pdita a Patrib plebs libertate nata q; is q; magratu abissent. puatis
q; si uis abeẽt tanq̃ uire cogentibus Senatusparuissẽt. Sed magis obediẽt
uentú in curiã est. quã ob dictis sentẽcias obnoxie acceptú. L. valerú pote
tú pditú memorie est post relationẽ Ap. claudii pulq̃ ordine sñiæ rogarent.
postulando ut de rep. licẽt. diceẽ. phibentib minacit decémuirs. pditurú se ad
plebẽ demiçantẽ tumultú excausse. Nec min ferocior M. oratú barbarú
isse in certam. x. Tarquinios. appellantẽ. admonẽteq; valerius & horatius duob
pulsos Reges. nec nominis hoies tú ptesú cẽ. qppe quo iouẽ. appellare fas sit.
quo Romulú conditorẽ urbis. deinceps q; Reges appellatos. q; sacris etiã
ut sollẽne retentú sit. superbiã violentiãq; tú posos reges. quo si in Rege tú
code haud in filio regis ferenda ñ fuerint. quẽ Latinú in tot priuatus indem
nemetando in aiã libere hoies loq; extra aiã etiã mouẽnt uocẽ. neq; se
videre qñ sibi min priuato. ad cõcionẽ pplm uocare q̃ illis Senatú cogẽ liceat.
ubi vellẽt expirẽtur. q̃to fortior dolor in libertate sua vin dicãda q̃ captiuitas in tyrannica dnatiõe cẽt. Debello Sabino eos referre tanq̃ mai vllú p̃
bellú sit. q̃ cũ his q; legú ferendarú causa creatu sunt. nichil unus ẽ ciuitate reliquerit. q comicia q; annuos magratú q; uicissitudinẽ impirãdi quod
unú exequidẽ sit libertatis fundamẽtú. q pruiati fasces & Regú ipsum
hẽant fuisse Regib exactis priuos magratus creatos. Postea post Secessionẽ
plebis plebeios. cui illi pus cent. roguare pplares: qd ei eos p pplm equisse.
optimates. q; ano iã ppe Senatú nó buerint. tt uti hẽant. ut de rep. loq
phibeat. Ne minú in metu aligno spei ponẽnt grauiora q̃ patiant uide
ri iã horib q̃ que p. metuũt. Hec vociferite horatio. cũ Decémuiri nec unc
nec ignoscendi modú rpirẽt. nec quo euasura res cẽt cernẽnt. C. claudi
q patruus Apii Decémuiri erat oro fuit. plebis q̃ urgio silis. ponãtis per sin
tatus Patricius q; ei manes. ut cuius potius sociatus in qua natus esset.
q̃ foederis nefarie ictu cũ collegis meminisset. Occulto seid magis p illi cã
onire q̃ rep. cuippe rẽp. sia volentib nequeat. ab inuitis uis expetitur.
Sed ex magno certamine magnas exstari ferme iras. cum cuctũ se horre.
Cum aliud pterq̃ de quo neuisset Decémuir dicẽ phibẽt. claudiũ appellan

uerecõdia fuit. Sentẽtiã igr pegit. nullú placẽ Senatus cõsi fieri. cẽs q̃s
ita accipiebant puatos eos a claudio iudicatos: multiq; ex cõsularibus
uerbo assensi sunt. Alia sñia aspior in specie vim minore hñt. que priaõ
ad pdendú intergẽ iubebat. Censendo ei quoscúq; magrat cẽ q Senatum
hrent iudicabãt quos puatos fecerit auctor nulli s. c. faciendi. Ita labẽt
iã causã Decémuiro. L. cornelius maluginẽsis. M. cornelius decémuiri frater cũ
ex cõsularib ad ultimú dicẽdi locú cõsulto seruat cẽt: simulando animam
belli frem collegas q; eius tuebat. quonã fato inclinasset minari se dictuas:
ut Decémuros q Decémuratú petisset. aut socij aut hi max oppugnaret. Aut
qd ita cũ p tot ñses uacua ciuitate ngmo iusti ne magrat sume rerum
precẽnt cõtrouersiã fecerint. nec demú cũ hostes ppe ad portas sint. ciuil
discordias serut. Nisi q; in turbido min pspicuú qd agat fore putet. Cæter
neminẽ maiore cura occupatis aiis uerú cẽ pudi cũ rei tantæ auferri
sibi placẽ de eo quo valerius horatiusq; ãte id mai as Decémuros magratu
abisse insimulent. bellisq; imineat pfectus rẽp. in tranqllú redacta. Sẽ
disceptante agi et ñc ita. Sepiuare App. claudiũ ut comiciorú que Decémuir
creandis Decémuir ipe huerit. sciat sibi rationẽ reddendã cẽ: utrú i vnú
annú creati sint. an donec leges que decẽnt pferrent. In pntia oia pret
bellú omitti placẽ. Cuius si falso fama volgata uanãq; ñ núcios solú sed
Tusculanorú etiã legatos attulisse putẽt. Speculatores mittẽdos censẽ: qui
certi explorati referant. Sin fides & núcis & legatis hñt delectú quoq; pmo
tẽpore bri. & Decémuros quo cuiq; corú videat exeat ducẽ. nec rẽ aliã puer
ti. In hanc sñiã ut discedẽt. uniores Patrú pnuncebãt. Ferociores q; iterú 41
cohortati valerius enĩ horatiusq; vociferari ut de rep. liceat diceẽ. Dicturos
ad pplm si in Senatu pfactionẽ ñ liceat. Neq; ei sibi puatos aut in curia
aut in cõtione posse obstare: neq; se imaginarios falsab eo, cessuros esse.
Tum Apius iam ppe ẽ natus ut ni violentie eo, pari resisteret audacia vi ad
ciũ impũ cẽt. ñ erat melius inq; nisi de quo cõsulum voce missse: et ui
lenũ negantẽ puato rotucẽ: Lictorẽ accedere iussit. Iam gratiũ fidem
imploranti valerio. A curie limine l. cornelius cõplexus Apiũ nũq̃ sinit
abire cõsulendo diremit certam. factaq; p cornelii valerio dicendi grã
que vellet: cũ libertas ñ ultra uocẽ excessisset: Decémuir ppositũ tenuere.
Consulares quoq; ac Seniores ab residuo tribunicie potestatis odio cuius
desiderũ plebi multo acrius q̃ cõsularis ipius rebatur cẽ: ppe mallebãt
post mõ ipos Decémuros voluntate abire magratu q̃ invidia corũ excur
gere. Rursus plebe si leuiter ducta res sine pplari strepitu ad consules.

redissent aut bellis intpostus aut moderatiõe cõsulũ in ipus excendis
posse in obliuionẽ tribunorũ plebẽ adduca. Silentio Patrũ educẽ ddeet.
Iumores cũ sine puocatiõe unpũ eet: ad noia respõderet. Legionũ script
int se Deceuir cõparabãt quos ure ad bellũ quos p̃ee exactũ oporteret.
Principes int Deceturos erat. q. fabius & Ap. Claudius. Bellũ domi magis
q̃ foris apparebat. Apij violentiã aptiore ratu ad cõpmẽdos vrbanos mot
in fabio munus in bono cõstans q̃ nouũ in malicia ingenũ ẽe. hunc ẽ vir
egregũ olim domi militiq: Deceuirũ collegeq̃s tra mutauerãt: ut Apũ
q̃ sui sitis mallet ẽe. huic bellũ in Sabinis. M. Rabuleio & q. Poetilio adiutis
collegis mandatũ. M. cornelius in Algidũ missus cũ L. minucio & T. Athaio
& cesone Duillio & L. Sergio. Sp opũ Ap claudio aduersorẽ ad vrbẽ tuedã
equo oũm Deceurorũ impio decernit. Nichilo militiq̃ domi melius
resp. administrata est. Illa mo in ducũ culpa q̃ odio ceteri cuibus fecerãt.
alia oĩs penes milites noxia erat. Qui neqd Ductu aut auspicio Deceuirũ
pspere usq̃ gererẽt vinci sẽp suũ atq̃s illorũ dedecus patiebãt. fusi & ab
sabinis ad fretũ. & in Algido ab Aeqs exactus p Silentiũ noctis pfugi ppi
urbẽ int fidenas crustumeriãq̃s loco edito castra cõmuniebãt: pl̃equtis
hostibus: nusq̃ se aequo certamine cõmittẽtes. Natura loci ac vallo non
virtute aut armis tutabãtur. Maius flagitiũ in Algido: maior ẽt clades
accepta castra quoq̃s amissa erant. Exutus q̃s oĩbus vtilib militibus Tusculũ
se fide misericordiaq̃s uictur hospitiũ. Q̃ ue tum ñ fefellẽt contulerant:
Romãe erant tanti erant errores allati: ut posito iã Deceurali odio Patres
vigilias in vrbe bĩdas cẽseret. oẽs q̃ p̃etatẽ arma ferre possent. custodire
menia ac p portas stationes agẽ uberet. Arma Tusculũ ad supplementũ decer
nẽnt. Deceuiros q̃s ab Arce Tusculi digressos in castris militẽ brẽ. Castra
alia á fidenis in Sabinũ agrũ transferri. Bellaq̃s ultro inferendo detineri
hostes á cõsilio vrbis oppugnandæ. Ad clades ab hostib acceptas duo ne
fanda facinora Deceuiri belli domiq̃s adiecãt. L. Sicũ in Sabinis pinui
diã deceuirale tribuno, creandorũ secessionisq̃s mutiones ad vulg militũ
sermonib occultus serentẽ. speculatũ ad locũ castris capiendũ mittunt.
Dat negociũ militib quos miserãt expeditionis eius comites. ut cũ oppor
tuno aditu loco inficẽt. haud inultũ interfecẽ. Nã circa repugnatẽ
aliquot insidiato res ccidẽ. Cũ ipe sepulchrũ pari virtute ac fortuna
tutaret: nũciant in castra ceteri p̃apitatũ in insidias ẽe Sicũ egregie
pugnantẽ milites q̃: quosdã cũ eo amissos. Primo fides nũciantib fuit.
Profecti deinde cohors ad sepeliendos q̃ ceciderãt: Deceurorũ p̃missu.

Postq̃ nullũ spoliatũ ibi corpus: Sicuiq̃: in medio iacẽte armatũq̃s oĩb i
eũ uersis corporibus videre: hostũ neq̃s corp ullũ: nec uestigia abeuntũ
pfecto absens interfectũ memorantes retulere corpus. Inuidiq̃s plena ca
stra erant. & Romã ferri p̃nus Sicũ placebat: ni deceuir furi militare
a piũ impẽa facẽ maturassent. Sepultus ingenti multitudine maestitia pessima
Deceuiroꝝ in vulgus fama est. Sequitur aliud in vrbe nefas ab libidine or
tum: haud minus foedo euentu q̃ q̃ p stuprũ cẽdẽq̃s lucratiẽ urbe Regno
q̃s Tarquinios expulerat. vt ñ finis solũ idẽ Deceuiris q Regibus sed cã etiã
cadẽ impũ amittendi eet. Ap. Claudiũ uirginis plebeie stupranda libido
cepit. Pater virginis L. verginius honestũ ordinẽ in Algido ducebat. Vir
exẽpli recti domi militiq̃s. Perinde vxor instituta erat. liberiq̃s istitu
bant. Desponderat filiã Icilio tribunicio viro acri c̃p cã plebis exper
uirtus. hanc virginẽ adultã forma excellentẽ. Apius amore ardens p̃
cio ac spe pliciendi adortus: ardens postq̃ oĩa pudore septa animaduertebat.
ad crudelẽ stupriq̃s vim animũ conuertit. M. claudio cliẽti negociũ dedit
ut virginẽ in seruitutẽ asserẽt: neq̃s cederet secũdũ libertatẽ postulãti
bus vindicis qd̃ p̃ puellæ abeet. locũ inuidiæ ee rat virgini veienti in
forũ. ibi nanq̃ in taberna lrãrũ ludi erãt: minister Deceuiri libidinis ma
nũ iniecit. serua sua natã seruãq̃s appellans ee: seq̃q̃s se uebat. cãtã
tẽ vi abstracturũ. pauida puella stupẽte ad clamorẽ nutricis fidẽ q̃uiũ
ploranties: fit cõcursus virgini. Patris sponsiq̃s icilii pptiæ nom celebrabãt
notos gra eoꝝ & turbã indignitas rei virgini cõciliat. Iam á vi tuta erat
cũ Assertor nichil opus ee multitudine cõitati aut se iure grassari nõ
vi vocat puellã in ius: auctorib q̃ aderãt ut sequerent ad tribunal Apũ
puentũ est. notã iudicia fabulã petitor q̃pe apud ipm auctorẽ argumẽti
pgit: puellã domi suæ natã furtoq̃s inde in domũ verginii trãslatam
supposititã ei ee. id se iudicio cõpti afferre: pbaturũq̃s uel ipso verginio
iudice. ad quẽ maior ps inuidiæ eius attineat. interi dnum seq̃ancillã
equiti ee. aduocatu puellæ cũ verginiũ rep. cã diuassent. abee. biduo adfu
turũ si nũciatũ ei sit. iniquũ ee absentũ de liberis diiudicare. Postulant
ut rẽ integrã in Patris aduentũ differat. Lege ab ipo lata in ducias det
secũdũ libertatẽ: neu patiat virginẽ adultã fame pius q̃ libertatis adu
picatiũ. Appi decreto pfatus q̃ libertati fauerat: cã ipam legẽ declarare
q̃ virginij amica postulatione suæ p̃tendant. ceterũ uta in ea firmũ liber
tati fore p̃sidiũ si nec causis nec psonis uaret. in his eni q adseranturꝝ
in libertatẽ á quo aquuis lege agẽ possit. id uris ee in ea quę in Pris

manu sit. nemine ee alii cui dns possessione cedat. Placetq; Patre accersiri. interea turis sui nocturnā adsertore non facere qn ducat: puellam sistendāq; in aduentu ei. q; Puer dicat: permittat aduersus iniuriā decreti. Cum multi magis fremerent q; quisq; uis reclamare auderet. P numitorii puelle auus & sponsus Icilius intercesserunt. Dataq; inde turbis via cū multitudo Icilii max; intenta resisti posse Apio crederet: lictor decresse aut vocifera; qs Icilii submouet. Placidū quoq; ingenii cū tū atrox iniuria accedisset ferro hinc tibi submouendus sum Api inqt: ut tacita feras qd celari vis. Virginē ego hanc siu ducor? nuptiāq; puducā hītur? Proinde oes collegarii quoq; lictores cōuocā. expedire virgis & securis iubeo. n manebit extra domū Patris sponsa Icilii: n si tribunicii auxilii & prouocatione plebi rō. duas arces libertatis tuende ademistis. idco in liberos quoq; tiros cōiugesq; regni uestre libidini datū est. Seuiq; & in tergū & ceruices nostras potestas sibi in tuto sit. huic si uis afferent? ego primū q; primū p sponsa virginū multitudo p unica filia. oes deorū hoīumq; implorabim? fidem. Neq; tu istud unq; decretū sine cede una feres. Postulo Api etiā atq; etiā cōsideres quo pgrediare. Verginius viderit de filia ubi venerit qd agit. hoc tantū sciat si ipe huius indicis cesserit conditionē filie querelā ee. me vindicatē sponsa in libertatē uita potius deseret: q; fides. Cōcursus multitudo erat. certamq; instare videbat. Lictores Icilii circūstetērat. n ulla minas tam poestis est. cū Api? n verginiā defendi ab Icilio sed in quetū hoīe & tribunatū etiā nec spirante locū seditiōis querē dicēt. n pbiturū se illa eo die materiā seditiōi fore. n ad peculatū eius sed verginio abitu & priuatōi & libertati datū. Ius eo die se n dicturū neq; decretū inpositurum. A M. claudio petiturū ut decedēt iure suo: vindicaturq; puellā in posterū die patet. q; nisi Puer postero die affuisset. denūciare se Icilio simulq; ludi neq; legis siue latorē: neq; decemuiro cōstantiā defore. Hec se viq; collegarum lictores cōuocaturū. ad coercēdos sedicioīs auctes. contra se suos lictorib? fore. Cū dilatū ips iniurie esset. recessit sentiq; aduocari puelle. placuit omnium fremi Icilii filiiq; Humiliorū impigros iuuenes pgere inde recta ad portā & q; tū accelerari posset verginiū accersiri e castris. In eo uero puelle salutē si postero die vindex ad ips presto eet. Iussi pgunt. ciuis qs equis nuncii ad Patre pferūt. Cū instaret assertor puelle ut vindicaret sponsa resq; daretur: atq; ad ipm agi diceā. Icilius sedulo tepus terēs dū pcupat ut nuncii missi in castra. man? tollē undiq; multitudo & se qsq; paratu ad spectaculū celso ondere. Ad q; ille lachrymabundus. gratū ē inqt

uestm opa uitar oratiua due. Sponsor? nunc saus est ita vindicatur virginis sponden? ppinqs. Appius paulisp moratus: ne eius rei cā sodalis videretur posq; omissis rebus aliis p cura unius. nemo cū adiret domū se recepit: collegisq; in castra scribit: ne virginio cōmeatū deret: atq; cū in custodia beret. Impbū consiliū seru ut debuit fuit. Etiā cōmeatu sumpto pfectus virginū p'ma vigilia erat: cū postero die mane de reditu edo eo rieqq; lre reddunt. At in urbe p'ma luce cū ciuitas in foro expectatione erecta staret: verginius sordidatus filiā secū obsoleta uestē comitantibus aliquot matronis cum ingenti aduocatione in forū educit. circuire ibi & prehendare hoīes coepit & non orare solū pecuniā opem sed p debitū petere. Sep liberis eorū ac coniugib? quotidie in acie stare. nec alii uiri ee ciuis strenue ac feruor facta in bello plura memorari possent. Quid pdesse si incolumi urbe qua capta ultima timeātur liberis suis sint pricula? hec ppe cōcionabundus circūibat hoīes. Similia his ab Icilio iactabāt. Comitat? muliebris plus tacito fletu q; ulla voce mouebat. Aduersus q; oia obstinato aio Apius tūc uis. utique uerus q; amoris intē turbauerat tribunal ascendit. & ultro querēte pauca petitore q. sibi p die p abitionē dicū n eet. pusq; aut ille postulatū p̄ogā. aut verginio respondendi daret? locus. Apius intētatur quē decreto sermone ptenderit. forsan aliquē veterū auctores antiq; tradiderint. Quia nusq; nullū antiq; foeditate decreti uerisimile inuenio. Id qd cōstat nudū uidet? pponendū decresse vindicias secundū seruitutem. Primo stupor oēs admiratiōe rei tam atrocis defixit. silentiū inde aliq; diu tenuit. Deinde cū M. claudius circūstantib? matronis iret ad prehendendam virginē tam abilis q; eā mulierū cōploratio excepisset: verginius intectas in Apii manus Icilio inqt Api n tibi filiā despondi & ad nuptias no ad stupri. educaui. placet pecudū ferarūq; ritu pmiscue in cōcubitu ruere. Pastiri ne hec usu sunt nec ao n spo ee pastiros illos q; arma hīt. Cū repellera? assertor uirginis á globo mulierū circūstantiū uocatus silentiu fecit p pone Decemuir alienis? ad libidinē ao: negat extinto tm cōmoto Icilii violentia q; virginis cuius teste pplm r. beat. sed certus quoq; in dicus cōpti se hre nocte tota ceteris in urbe factos ee ad mouendā seditiōnē. Iterq; se haud inscii eius domicatiōis cū armatis descendisse non ut quenq; quetū uiolaret. sed ut turbantes ciuitatis oculis p maiestate ipius coercerent. Proinde qesse erit melius I. inqt lictor submoue tibiq; & da uiā dño ad prehendendū mancipiū. Cum hec intonuisset plen? ire multitudo ipa se sua sponte dimouit. desertaq; pda inuenis puella stabat.

Tū verginius vbi nichil usq; auxilii vidit. quero inq; Appī pmū ignoscē pro
dolori. si qđ inclemētius in re sū inuecta. Deinde sinas hāc cora virgine nu
tricē pcūctari qđ hoc rei sit. ut si falsō pr ductus sum. ægore hinc aīo
discedā. Data venia. seducit filiā ac nutricē ppe cloacanā ad tabernas
qbꝰ nc Iouis ē nom. Atq; ibi ablanio cultro arrepto. hoc te uno quo po
ssū aut mō filia in libertatē vindico. Pectus deinde puellę trāsfigit
respectāsq; ad tribunal. te inq; Appī tuūq; caput sanguine hoc cōse
cro. Clamore ad tā atrox facinꝰ orto. excitꝰ Appiꝰ cōprehendi verginium
iubet. Ille ferro quacūq; ibat. viā facē. donec mltitudine ēt pśequtū
iuuenū tuēte ad portā prexit. Ialius Humitorisq; exāgue corpus
sublatū ostēdit pplo. Scelus Appii. puellę infelicē formā. necessitatē
pris deplorat. Sequētes clamitāt matronę. eāne liberoꝝ parēdorū
cōditionē. ea pudicaę pmia ēe. ceterū in tali re muliebris dolor quo
ē mestior imbecillo aīo. eō miserabilia magis quęrebꝰ subiicit. viroꝝ
& maxē Ialii vox tota tribunicę potestatis. ac pucarioīs ad pplm erat
publicarūq; indignationū erat. Concitat mltitudo. ptī atrocitate
scelerꝭ. ptī spe p occasionē repetēdę libertatis. Appī nc vocari Ialiū
nūc retractātē arripi. postremo cū locus adeūdi apparitorib' non
daret. ipe cū agmine patriciorū iuuenū p turbā uadēs i vincula
duci iubet. Iā circa Ialiū nō solū multitudo sed duces quoq; mltitudis
erāt. L. valeriꝰ & M. horatius q repulso lictore si iure ageret. vindicare
se á pcario Ialiū aiebāt. si vi afferre conaretꝰ. ibi quoq; sēhaud impares
fore. hinc atrox rixa oriꝰ. valeriū horatiūq; lictor Decēuiri inuadit
frangūtq; á mltitudine fasces. In cōcionē Appiꝰ ascendit. Sequit horatius
valeriusq; eos cōcio audit. Decēuiro obstrepit. Iā p ipsū valeriꝰ discedere á
pcario lictores iubebat. cū fractis ais Appiꝰ uirgę metuēs fugit in domū
seppiquā foro insciis aduersarijs. capite obuoluto recipit. Sp. oppius
ut mx collega ēet. in forū ex alta pte irrupit. videt ipū victū. Agi
taꝰ deinde consilijs atq; ex oī parte assentiēdo mltis auctoribꝰ repudiꝰ
Senatū postremo vocari iussit. Ea res q magnę pturbationi fuit. & multo magis
quod verginii aduēt' in exercitu motꝰ facē. Itaq; missi nūtiores pa
trū in castra q tū in monte vecilio erāt. Nūciāt Decēuiris ut oī ope
ab seditiōe milites cōuenīāt. vbi verginiꝰ maiorē q reliquerat i vrbe
motū excitat. nā pter q q agmine ppe quadrigētorū bouum veniens q

ab vrbe indignitate rei. accēsi comites ei se dederāt cōspectum. Strictū
etiā telū respsus q̄s ipe cruore tota in se castra cōuertit. et toge mltu
furie in castris vise maioris aliq̄to q̄ erat specie vrbane mltitudinis
fecerāt. Querentibus qđ rei ēet. flens duꝝ vocē ñ misit. Tandē ut iā
ex ēpidatiōe cōcurrentiū cōstitit ac silentiū fuit. ordine cūcta ut ge
sta erāt exposuit. Supinas deinde tēdēs manus cōmilitones appellās
orabat. ne qđ scelus Appii. clandii ēet. sibi attribuēnt. neu se ut par
cida libertatis auersarētur. Sibi vitā filiæ suę carorē fuisse. si libere ac
pudice vitę licitū fuisset. Cū velut seruā ad stuprū rapi videt. mōte
animi melius ratū. q̄ cōtumelia liberos misericordia se in speciē crude
litatis lapsū. nec superstitē filiæ futurū fuisse nisi spē vlciscendę mortis
eius in aux cōmilitonū hūisset. Illis quoq; filias sorores cōiuges q̄s ēē
nec cū filia sua libidinē Ap. claudii exuncta ēe. sed quo impunitior
sit. effrenatiorē fore. Aliena calamitate documētū datū illis cauēdę
similis iniurię. Quod ad se attineat. uxorē sibi fato ereptā. filiā qā ñ
ultra pudica victura fuerit. miseram sed honesta morte occubuisse. Nō
ēe iā Appii libidini locū in domo sua. ab alia violentia eius eodē se
aīo suū corpus vindicaturū quo vindicauerit filię. Ceteri sibi ac liberis
suis cōsulerēt. hęc vero inio vociferāti succlamabat multitudo. nec illi
dolori nec suę libertati sed futuris. Et imixti turbę militū rogant cū
eadē illa querēdo docēdoq; q̄to iusta q̄ audita indigniora potuerit videri.
simul pfigurā iā rē nūciando rome ēe. Sequutos q̄s q Appiū ppe ereptū
in exitū abisse dicerēt. ppulerūt ut ad arma cōclamaretꝰ. vellerentq;
signa & Romā pficiscerētꝰ. Decēuiri simul his q̄ debāt. his q̄s q̄ acta Roę
audierāt pturbati. alius in alia pte castrorū ad sedādos motꝰ discurrit.
Et leuit agentiū responsu ñ redditꝰ. impio siqs inhiberet & viros & armatos
se ēe respondet. Eunt agmine ad vrbē & Auentinū ocupāt. ut qsq occurre
rat. plebē ad repetēdam libertatē creādos q̄s tribunos plebis adortātē.
Alia vox nulla violēta audita ē. Senatū Sp. oppius hēt. Nichil placet aspe
agi. ppe ab ipis datū locū seditionis ēe. Mittuꝰ tres legati cōsulares
Sp. Tarpeius. C. Iulius. P. Sulpicius q querent Senatus uerbis cuius ussu ca
stra deseruissent. aut qđ sibi vellet q armati Auentinū obsedissent. bellōq;
uerso ab hostibꝰ priam suā cepissent. Non defuit qđ responderetur
decerat q daret responsū. Nullo dū certo duce nec satis audendis singlis
inuidię se offerre. Id malo á multitudine cōclamatū est. ut Lucius
valeriū & M. horatiū ad se mitterent. iis se daturos responsū. Dimissis

legius admonet milites verginius in re n̄ maxima paulo ante trepidatū
ee q̄ sine capite multitudo fuerit. Respōsumq̄s q̄q̄ non inutiliter fortuito
tum magis cōsensu q̄ eoi consilio ee. Placē Decē creari q sūme recp pceat. m
liturq̄s honore tribunos militū appellare. Cū ad eū ipm ptū is honos defer
retur meliorib⁹ meis vris q̄s rebus reseruate inq̄ ista de me iudicia: nec
mihi filia in uita honorē ullū iocūdū ee patitur nec in pturbata repū.
ee eos utile pee uobis q pxima in iuidie sint. Siqs usus mei est: nichilo minor
ex puato capietur. Ita dece nūo tribunos militares creāt. Neq̄s in Sabinis
autore qaut exercitus. Ibi quoq̄s Iulio Numitorioq̄s secessio ab Decēuiris facta e: non
minore motu aiorū Sicci cedis memoria renouata: q̄q̄ noua fama de vir
ginis adeo foede ad libidinē petita acciderat. Iulius ubi audiuit tribunos
militū in Auentino creatos nec comitiorū militarū progatiua urbana
iisdem comitia tr̄ pl. creandis sequerētur: pcus rerū pplarū iminēsq̄s potestatu
& ipe prui q̄ uretur ad urbem: pari potate eundē nūm ab suis creandū curat.
Porta collina urbem ineuere sub signis: mediaq̄s urbe agmine i Auentinuz
pgunt. Ibi conuncti alteri exercitui xx. tribunis militū negociū dederūt ut
ex suo nūo duos crearet: q sūme rerū prec̄ent. M. opū. Sex. manliū creāt.
Patres sollicati de sūma rerū cū Senatus quotidie ēet: urgus sepius terūt tps
q̄ consilus. Sicci cedes Decēuiris & Appiana libido & decora militie obiciē
bant. Placebat valerū horatiūq̄s ire in Auentinū. Illi negabāt se. alit uros
q̄ si decēuiri deponerēt insignia magistratus eius: quo anno ita ante abissent.
Decēuiri querētes se in ordinē cogi n̄ ante q̄ placuis legib⁹ quarū causa creati
52 ēent deposituros impui se. uebāt. Per. xx. Duliū q. tr̄ pl. fuerat certior facta
plebs contētionib⁹ assiduis trahi: in sacrū montē ex Auentino transit.
affirmante C. Duilio n̄ prius q̄ deseri urbē videant: curā in aios Patrum
descensuri. Admonitiru sacrū montē constantioe plebis: futuros q̄s sine
relatuta potate: redigi in concordiā res nequeāt. Via nomentana cui
tū ficolensi nom fuit: pfecti castra in mōte sacro locauere. ocodecta ā prīa
suorū nichil violando imitati. Sequuta exercitū plebs nullo q̄ pctate
ire posset retractante. Prosequūt cōuges liberiq̄s cui nā se relinquerēt
in ea urbe in qua nec pudicicia nec libertas sancta ēet miserabilr rogitāt.
Cum vasta Rome oīa insueta solitudo reasset: in foro pter paucos senioru
nemo ēet: uocatus utiq̄s in Senatū patrib⁹ desertū: apparuisset forū: plurs
q̄s ia q̄ horatius valerius q̄s vociferabāt. Quid expectabitis Patres cōn.
si Decēuiri finē pmanie n̄ facūt? ruere ac deflagare oīa passuri estis?
quod aut istud impiū est Decēuiri qd. amplexi tenetis? tectis ac pcibus

uris dictum estis. n̄ pudet lictoru uestroy maiorē ppe nūm in foro cō
spici q̄ togatoru aliorūq̄s? Quid si hostes ad urbē ueniunt: facturi estis?
Quid si plebs mox ubi patū secessione moueat? armata ueniat? occasione
urbis uulnus finire impui? Atq̄ aut plebs nō est hīda: aut hīdi sunt
tr̄ plē. nos cuius carueimus patriciis magistrib⁹ q̄ illa plebeis. Nouam
ne xp̄ūq̄s eā potestatem eripuere Patribus nris. Ne nō dulcedine semel ca
pti ferant desiderū: cū p̄sertī nec nos tēpamus impui quo manus illi
auxilii egeant. Cū hec ex oī pte uocarent? victi consensu Decēuiri futuros
se quando ita uideat? in potate Patrū affirmāt. Id mō simulorant ac mo
net ut ipis ab inuidia caueat? nec suo sanguine ad supplicia Patrū plebē
adsueficiat. Tū valerius horatiusq̄s missi ad plebē cōtionib⁹ uideret? qbus 53
reuocandā cōponendas q̄s res. Decēuiris quoq̄s abita & impetu mitiandis
pcauere iubent. Profecti gaudio ingēti plebis in castra accipiūt. Quippe libe
ratores haud dubie & motus animo & exitu rei. ob hec his aduenientib⁹
gr̄e actē. Iulius p multitudine uerba facit. Idem cū de cōditionib⁹ agēt?
quernib⁹ legatis quae postulata plebis ēent: cōpositā ante a ducū legato
consilio ea postulauit. vt appareret in eqtate rerū pluq̄ in armis repositi
spei. Potestatē enī tribuniciā puocationeq̄s repetebāt quę ante Decēuiros
creatos auxilia plebis fuerant. Et nec cui fraudi ēet consulsse milites aut
plebē ad repetendā p secessionē libertatē. Decēuirorū mō supplicio atrox
postulatū fuit: dedi. qppe eos acquū conscēbat animos q̄s cōcrematuros igni
minabant. Legati ad ea quę cōsilii fuerāt. ad eo aequa postulastis ut ultro
deferenda fuerāt. Libertatem enī ei p̄sidia petitis. non licentiae. Adipugnā
dos alios ire ure magis ignoscendū q̄ indulgendū est. Quippe q crudē
litatis odio in crudelitatē ruitis. & p̄us pne q̄ ipsi liberi sitis: dīnari ia
in aduersarios uultis. Nunq̄ ne gesset ciuitas nra: a supplicus aut patru
in plebē: aut plebis in Patres? Scuto vobis magis q̄ gladio opus est. Satis
supq̄s humilis est q uire aequo in ciuitate uiuit. nec inferendo iniuriam
nec patiendo etiā. si quando metuendos vos p̄bituri estis: cū recipitis
magistrib⁹ legibus q̄s vestris iudicia penes vos erūt. De capite nro fortunis
q̄s tō ut queq̄s cā erit statuetis? Nunc libertatē repetī satis est: faciēt 54
ut vellent p̄mutatib⁹ cunctis mox redituros se legati rebus pfectis affir
mat. Profecti cū mandata plebis patribus exposuissent: alii decēuiri
quando qdē pter spē ipoy supplicii sui nulla mutatio fieret: aut qq̄ abnuē.
Appius truculento ingenio & inuidia potentia odii in se alioy suo in eos metuēs
odio: indignaro inq̄ immeritos fortuna: video donec arma aduersariis

tradant. differri aduersus nos certam. dandus inuidie est sanguis: nichil ne
ego quidem moror quo minus Decemuiratu abeā. factū sc. ut Decemuiri se primo
quoq; tpre magratu abdicarent. Q. furius pontifex maximus tribunos plēb
crearet. & ne cui fraudi eet secessio militū. tr. pl. que. his. sc. pfectis dimisso
Senatu Decemuiri pdeunt in concionē. abdicantq; se magratu ingentibōum
Letitia. Nunciant hec plebi legatos qcq in urbe hoium superat. pfequtur
huic multitudini Leta alia turba ex castris occurrit. congratulantur liber
tatē concordiā q; ciuitati restituta. Legatis pconcionatur. Quod bonum
faustūq; felixq; sit uobis req; pi. redute in patriā ad penates: conuiges
liberosq; uros. Sed qui hic modestia fuistis: ubi nullius ager in tot rerū
usu necessario tante multitudini ē violatus: tam modestia ferte i urbem.
In Auentinū ite unde pfecti estis. ubi felici loco ubi prima initia incohastis
libertatis vestre tribunos pl. creabitis. Presto erit pontifex maximus qui
comitia habeat. Ingens assensus alacritasq; concta applantiū fuit. conuellūt
inde signa. pfectiq; Romā. certant cū obuiis gaudio armati. Per urbē silētio
in Auentinū puenūt. Ibi extemplo pontifice maximo comitia habite tr. pl.
creauerunt. omniū pmū Aulū uirginiū unde. L. Ialuū & P. Numitoriū
Auunculū virginii auctores secessionis: tū. C. Siccinū pgenie eius quem
pmū tr. pl. creatū in sacro mōte pditū memorie est. & M. Duillū q tribu
natū insigne ante Decemuiros creatos gesserat: nec in Decemuiralib' certaminibus
plebi defuerat. Spe deinde magis q; meritis electi. M. Icilius. M. Pōponius
& C. Apuius. Appius uillius gopius. Tribunatu inito. L. Icilius extemplo
plebē rogauit. & plebs scuit. ne cui fraudi eet secessio ab Decemuiris facta.
Confestim de consulibus creandis cū puocatione. M. Duillius rogationē pculit.
Ea omnia in patres Flaminius cōcilio plebis acta que nō circū Flaminium
appellant p intregē. Deinde cōs creat. L. valerius. M. horacius q extemplo
magratū accepunt. Quorū consulatus pplans sine ulla patrū inuria ñ
sine offensione fuit. cuicqd enim libertati plebis caueret. id suis decedē
opibus credebāt omnium pmū cum uelut in controuerso iure eet tenēt
ne Patres plebiscitis. Legē centuriatis comiciis tulere ut q tribunus plebis
uississet. pplis tenet. Qua lege tribunicis rogationib' telū acerrimū datū
est. Aliam deinde cōsularē legē de puocatione unicā plebi dū libertatis
decemuirali potute euersanō restituit modo sed etiā in posterū munit.
sancēdo nouā legē ne qs ullū magratū sine puocatiōe crearet. Qui cre
asset: eū ius fasq; eet occidi n esse ea cedes capitalis noxie habet. Et cum
plebē hinc puocatiōe hinc tribunicio auxilio satis firmasset ipsis quoq;

tribunis ut sacrosancti uidēt. cuius reippe tam memoria aboleuerat:
relatis qbusdā ex magno intuallo cerimoniis renouarūt. Et cū religiōe
inmolatos eos tum lege etiā fecerūt sanciendo ut q tr. pl. ædilibus iudici
bus Decemuiris nocuisset: eius caput Ioui sacrū eet. familia ad ædē cereris.
liberi libereq; uenū irent. hac iuris lege intēptes negant queq; sacrosanc
ē sed eū q deorū quoiq; nocuerit: id sacrū sanciri. Itaq; ædilē phendi
duciq; a maiorib' magratib' quod dsi nō iure fiat: noceri eni ei cui
hac lege ñ liceat. Tam argumtū ē. ñ bri. p sacrosancto ædilē tribunos vetes
ureiūrando plebis: cū pmū eā potatē creauit. sacrosanctos ē. Fuere qui p
tarētur eadem hec horacia lege que cōsulibus & ptoribus qa eisdē auspiciis
qbus cos. crearent. cautū ē. Iudicē eni cōsulē appellari. Que refellit inepte
tatio. qd iis tpribus nōdū cōsulē iudicē sed ptorē appellari mos fuerit. hae
consulares leges fuere. Institutū etiā ab hisdē consulib' ut. sc. in ædē cere
ris ad ædiles plebis deferrent. quæ ante arbitrio consulū suppmebantur
viciabantq;. M. Duillius deinde tr. pl. plebē rogauit: plebes q; scuit qui
plebē sine tribunis reliquisset. q; magratū sine puocatione creassent. ego
ac capite puniret. hec oia ut inuitis ita ñ aduersantib' patriciis transi
acta qa ñdū in quēq; unū seuiebat. Fundata deinde & potate tribunicia
& plebis libertate. tū tribuni aggredi singulos tutū maturiq; iā rati
accusatorē pmū uirginiū & Appiū reū delegūt. Cum die Appio virginius
dixisset & Appius stipatus pricis iuuenib' in foy descendisset: redintegta
extplo est oibus memoria foedissime potatis. cū ipm satellitesq; eius uidis
sent. Tū virginius oratio ingt rebus dubiis inuicta est. Itaq; neq; ego accu
sando apud uos eū tps terā a cuius crudelitate uosmet ipi armis uindicastis.
Nec istū ad cetera scelta impudentia in defendēdo se adhicē patiar. Ouium ugr
ubi Appi claudi que ipune nefarieq; pbrēniū alia sup alias es ausus grā
facio uniuis tantū criminis. nisi iudicē dices te ab libertate in seruitutem
contra leges uindicias ñ dedisse. in uincula deduci iubebo. nec tribunicio
aux Appius nec in iudicio ppli ullā spē hēbat. Attam & tribunos appellau
& nullo morāte arreptus: auiatore puoco in qt. audita vox una uindex
libertatis ex eo missa ore quo uindicie nup a libertate ducte erāt. silentiuq
fecit. & dū pro se qsq; deos tandē ēe & ñ neglige humana fremūt. & supbie
crudelitatiq; &si seras ñ leues tam uenire poenas. Prouocare q puocationē
sustulisset & iplorare pbi dū ppli q oia iura pp obtrisset. rapiq; i uincla
egentē iure libertatis q liberū corpus in seruitutē addixisset. Ipsius
Appii int cōcionis murmur fidē p. r. implorātis vox audiebat. maiorū

merita in remp. domi militiæq; cõmemorabat. Suã infelix erga plebẽ roma-
nã studiũ cõquandarũ legũ causa cũ maxima offensione Patrũ consulatu
abisset. suas leges qbus manẽtib⁹ lator carã in vincla ducat⁹. Cæterũ sua ꝑpria
bona malaq; cũ causo dicẽde data facultas sit. tũ se expturũ in ꝑsentia se
cõi iure ciuitatis cuiẽ⁹. dic dicta postulare ut dicẽ⁹ liceat. ut iudiciũ p.r
expiri. ñ uti se inuidiã ptimuisse ut nichil in ætate & misericordia ciuũ
suorũ spei beat. q; si in dicta causã in vincla ducat⁹. iterũ se tribunos plebis
appellare: & monẽ. ne imitent quos oderint. Quod si tribuni eodẽ fœdere
obligatos se fateãtur tollendæ appellatiõis causã in quã cõspirasse Decẽuiros
criminati sint. aut se ꝓuocare ad ꝑplm. ꝓplorare leges: de ꝓuocatiõe & cõsula
res & tribunicias eo ipo anno latas. quæ enĩ ꝓuocaturũ si hoc iudemnato ĩ
dicta causa ñ liceat. cui pbẽo & humili ꝓsidiũ in legibus fore si Appio clau
dio ñ sit. se documẽto futurũ utrũ nouis legib⁹ dñatio an libertas firmata sit.
& appellatio ꝓuocatoq; ci aduersus iniuriã magistratuũ ostentata tantum
inanibus ln̄is an uere data sit. Contra ea virginius vnũ Appiũ claudiũ & le-
gũ exptũ & cunctis & humani fœderis cẽ arebat. respicẽte tribunal hõies
castellũ oĩum sceleruũ. ubi Decẽuir illo ꝑpetuus bonus ẽgo sanguini cunctum
infestus iugas securesq; oĩbus minitãs deorũ hoiumq; cõtẽptor carnifi cib⁹ ñ
lictorib⁹ stipatus iã ab rapinis & cædib⁹ aio ad libidinẽ uerso virginẽ ĩgenuã
in oculis ꝓ.r. velut bello captã ab cõplexu Patris abreptã ministerio cubicula
rii clienti dono dederit: ubi crudeli decreto nefandisq; vindiciis dextram
Patris in filiã armauerit: ubi tollentis corpus semiãe virginis sponsũ Icilũq;
in carcerẽ duci iusserit stupro impellito magis q; cæde motus & illa carcere
ædificatũ ẽe quod Domicilũ plebis ro. vocare sit solitus. Proinde ut ille uter
ac sæpius ꝓuocet sic se iterũ ac sæpius iudicẽ illi ferre. ne vindicias ab lib⁹
tate in seruitutẽ dederit si ad iudicẽ ñ eat ꝓ damnato in vincula duca
tubẽ: ut haud quaq; imꝑante sic magno motu aiorũ cũ tanti viri supplicio
sua & plebis tã nimia libertas videretur in carcerẽ est coniectus tribun⁹ ea diẽ
ꝓduxit. Intẽ hæc ab latinis & hernicis legati gratulatũ de cõcordia Patrũ &
plebis Romã venerũt. donũq; ob eã Iouꝭ optimo maximo coronã auream in
capitoliũ tulere: parui ponderis ꝓ ut res huiꝰ opulentæ erant. colebantq;
religiones pie magis q; magnifice. Inisdẽ auctoribus cognitũ est Æquos
volscosq; summa vi bellũ apparare. Itaq; partim quinctias cos iussi. horatio
lubini valerio æq; euenere. cũ ad ea bella delectũ ediuxissent. fauore plb
nõ iuniores modo sed æmeritis etiã stipendiis pars magna voluntariorũ
ad nomina danda presto fuere: eoq; nõ copia modo sed gñe et militũ

plebeio

57

veterum

uetere⁹ animis admixtus firmior exercitus fuit. Postq; urbe egredierentur leges Dece
uirales quibus tribunis diuidecim est nom̃ in aes inciis in publico ꝓpositæ fuerunt
sunt q uisti tribunorũ edites sanctos eo ministerio scribit. C. claudius q 58
positis Decẽuirorũ scelera & ante oẽs suis filiã stuprie infestus regillũ antiquã
in Patriã se contulerit. is magno iam natu cũ ad pueila eius deprecanda redi
isset: animis vitia fingerat. sordidatus cũ gentilib⁹ cluentibusq; in foro pbebat
singulos: orabatq; ne claudiæ genti ea iniusti macula uellent. ut carcere et
vinculis videretur dignus. Veru bonorum optimo imaginis futurũ ad posteros
legũ latorẽ conditoremq; romani iuris nec victu int fures nocturnos ac
latrones. uerteret. abiit parũp ad cognitionẽ cognitionẽq; nos et poꝑ
unũ tot claudiis deprecantib⁹ condonauerit. q; ꝓ unius odii multoꝝ pœs
uisparet. Sequaq; id gñi ac nõi dare: nec cũ coingnum redisse. cuius ad
uersæ fortunæ velut succursu virtute libertate recuperatã eo: clementiã cõcor
diã ordinũ stabilire posse. Erant quos moueret sua magis pietate q; eius ꝓ
quo agebat causa. Sed verginius stupotius ut misereret⁹ orabat filiæq; nec ꝑ
claudiæ regnũ in plebẽ sortiatur. sed necessariorũ verginiæ tribũ tribunorũ pces
audirent. q; ad auxiliũ plebis erant ipi plebis fidẽ atq; auxiliũ implorarunt. lu
storesq; hæ lachrymæ videbãt. Itaq; spe incisa pristq; precibus dies adest Appi⁹
mortẽ sibi consciuit. Subinde arreptus Ap. Numitorio Sp. opus pximus inui
dio q; in urbe fuerat cũ inuisæ vindiciæ a collega diceretur. plus tam ficta
iniuria oppio q; ñ pbra inuidiæ fecit. testis pdictus q septẽ & xx mãibus stipẽ
dium octo exercitui ordinẽ donat⁹ donaq; ea gerens in conspectu ꝑpli scissa veste
tũ lacertũ virgis ostendit. nichilũ depcans qui si quã sua noxiã reus dicẽ
posset: ꝓinatus iterũ in seseviret. oppius quoq; ductus in vincula ẽ & ante
iudicii diẽ finẽ ibi vitæ fecit. Bona claudii oppiiq; tribuni publicauere.
Collegæ eoꝝ exitii causa solũ uerterũt bona publicata sunt. & M. claudius
assertor verginiæ dictatus ipo remittẽte verginio ultimã pœnã
dimissus tybur exulatũ abiit. manesq; verginiæ mortuæ q; uiuæ feliciores
ꝓ tot domos ad petendas pœnas vagati nullo relicto sonte tandẽ quieruẽt
Ingens metus incessit Patres. nullusq; cũ inde tribunorũ erit q decẽui - 59
rorũ fuerunt: cui eo. Nullus tẽpl inhibito salubri modo nimiæ potestatis
& libertatis inqt nire. Spoenarũ ex inimicis satis est. Itaq; hoc anno nec
diẽdici cuiq; nec in vincula duci quicq; sũ passurus. nã neq; vetera peccata
repeti uã oblitterata placet: cũ & noua expiata sint. Decẽuirorũ supplicijs
& nichil admissũ ut qd vi tribunicã desideret spondet. ꝓpterea cõsules
ambo in libertate vindicta tuenda cum. Ea ꝓmũ moderatio tribuni metu

Patribus dempsit. eademq; auxit cōsulū imuidiā q; adeo tot plebis fuisse
ut Patrū salutis libertatisq; prior plebeio magistratui q̄ patricio curi fuisse
& ante inimicos sacietas poenarū suarū cepisset. q̄ obuiā ituros licentiae
in turbato corū cōs appareret. multiq; erāt q̄ moluis cōsulū dicēt. quod logū ab his
latarū Patres auctores fuissent. neq; erat dubiū qn̄ pristino rep. statu tpr
succubuissent. Consules reb⁹ vrbanis cōpositis: fundatoq; plebis statu i ptī
cias diuersi abiere. valerius aduersus coniunctos cū in Algido exercitus
Aequorū volscoq; sustinuit consilio belli. & si extemplo rē fortunę cōmi
sisset. haud scio an q tū ai ab Decemviroꝝ infelicib⁹ auspiciis. rō⁹ hostibusq;
erant magno detrimēto certam statuerit. castris millepassuū ab
hoste positis copias cōtinebat. hostes mediū int̄ bina castra spaciū cōplebāt.
instructa acie. Prouocantib⁹q; ad pliū responsū Romanū nemo reddebat.
Tandē fatigati stādo ac neq; q̄ expectando certam Aequ volscisq; postq̄ cōcessit
modū ppe de victoria credebāt: pars in hernicos ps in latinos pdatū abeūt.
Relinq̄t magis castris p̄sidii q̄ satis virū ad certam. quod ubi cōsul sensit
reddidit illatū antea terrorē. instructaq; acie vltro hostē lacessit. vbi
illi cōscia qd abesset virtū. detractauē pugnā: creuit exēplo Rō⁹ animus et
p victis habebāt. Paucos intra vallū cū p totū diē stetissent intētu ad cer
tam: noctu cessere & Rō qdē pleni spei corpora curabāt. haud q̄q̄ pari hostes
animo nūcios passim trepidi ad reuocādos pdatores dimittūt. recurrūt ex
proximis locis. vlteriores n̄ inuēti. vbi illuxit egrediūt castris Rō. vallū iua
surus in copia pugne fiet. & postq̄ iā multa dies erat. neq; mouebatur
q̄q̄ ab hoste. iubet signa inferri cōsul. motaq; acie indignatio Aequos &
volscos incessit. si victores excūt vallū potiri q̄ virtus & arma regēt. Igitur
& ipi efflagitatū ab Ducibus signū pugne accepe. Iamq; pars egressa potis
erat. deinceps q; alii seruabāt ordinē in suis q̄sq; locū desedētes. cū cos rō⁹
pulsq̄ totis viribus fulta cōstaret hostiū acies: inuulti signa. adortus⁹ nec
ces dū eductos. nec q erāt satis explicatis ordinib⁹ ppe fluctuāte turbā tre
pidantiū huc atq; illuc circūspectātiūq; se ac suos addūt turbatis inūb
clamore atq; impetu inuadit. Retulere primo pedē hostes. Deinde cū animos
collegissent & vndiq; duces victis ne cessiui eēnt increparet. Restituunt
pugna. cōs. ex alta pte rō⁹ meminisse iubebat. illo die primū liberos p libera
vrbe rō pugnare. sibimet ipis victuros n̄ ut Decemvirorū victores primū eēt.
Nō Appio Duce rē geri. Sed cōsule valerio. ab liberatoribus p̄ri orto liberatore
ipo ostendēt. prioribus plus p duces n̄ p milites stetisse nec vicerīt. ipe cē cōt
ciues plus ai hūisse q̄ cōtra hostes & domi q̄ foris seruituti magis timuisse.

Vnā virginā fuisse: cuius pudicicię in pace periculū eēt. vnū Appiū cuī
piculosę libidinis. At si fortuna bella inclinet. omnium liberis ab tot milib⁹
hostiū periculū fore. Nolle omnia riq; nec lupr nec mars pr passuri sint.
his auspiciis conducere vrbi accidere. Auentini sacriq; mōtis admonebat
ut ubi libertas pta eēt paucis ātē nīsib⁹ eo ipiū in lybatū onderet: referen
tesq; eādē indolē militib⁹ rō⁹ post exactos Decemuiros ee q̄ ante creatos fue
rit. Nec equatis legib⁹ imunitā virtutē p̄ri ee. hęc vbi int̄ signa peditiq;
dicta dedit. aduolat deide ad eqtes. Agite iuuenes inq; prestate utute
peditē. ut honore atq; ordine p̄stetis. Primo cōcursu pedes mouebit
hostē. pulsu vos emissis eqs exigite ē cāpo. n̄ sustinebūt ipetū & nō ciuitat⁹
magis q̄ refutūt: cōcitāt equos p mutuiq; in hostē pedestri iā turbatū
pugna & pruptis ordinib⁹ elati ad nouissimā acie: ps libero spacio circū
uectu iā fugā undiq: capescentes plerosq; a castris auertūt pter eqtātes
qabsterrēt peditū acies & cōsul ipe vis q; ois belli ferē in castra. captisq;
cū ingēti cede maiore pda potit. huius pugnę gestū fama plata nō in
vrbe modo sed in Sabinos ad alterū excitū. in vrbe Latina mō celebrata
est. In castris aios militū ad emulādū decus accēdit. Iā horacius eos ex
cursionib⁹ sufficiēdo plusq; leuib⁹ expūdo adsueuerat: sibi potius fidē
q̄ memisse ignominię. Decemvirorū ductu acceptę. paruaq; certamina in
suma totius p̄fecerat spei: nec cessabāt Sabini feroces ab re pore ano bene
gesta lacessere atq; instare: rogitantes qd latrocinii modo p̄cursantes pauca
recurrentesq; tereret ips. & in multa plua paruaq; cāpet. Summā unī belli
qn illi n̄ crederēt acie inclinādā q; semel fortunę rē darent. Ad id qd sua
sponte satis collectū ani⁹ erat indignitate Romani etiā accēdebāt. Iam
alterū victorē in vrbē redituru. sibi vltro p cōtumelias hostē insultare.
quando aut se si tū n̄ sint pares hostib⁹ fore. vbi hęc fremē militē in castris
cōsul sensit. cōcione aduocata: quē admos inqt in Algido res gesta sit
arbitror uos milites audisse. qui alē liberi ppli exercitū decuit ee talis fuit.
consilio collegę virtute militū victoria pta est. quod ad me attinet. id cō
silii atq; bituris sū. qd vos in fecerūs. & trahi bellū salubrit & mature
pficiq; pōt si trahendū ē. Ego ut in dies spes virtusq; vra crescat. cadē qua
instituū disciplina efficiā: si iā satis ai est decernicq; placet. agite dum
clamorē qualē in acie sublaturi estis: tollite hinc indicē voluntatis uir
tutisq; vrę. Postq̄ ingēti alacritate clamor est sublat⁹. qd bene vertat q
sturū se illis more posteroq; die in acie deducturū affirmat. reliquum
diei apparandis armis cōsumpsit. Postero die simul instruit rō⁹ acie Sabinus

excercitū

uidere. Et ipsi iã pde aud certaminis pcedũt. Preliũ fuit quale inter fidentes sibimet ambos exercitus ueteris ppetuiq; alterũ glię alterũ nup noua victoria dabat. consilio etiã Sabini uires adiuuere. nã cũ æquassent acie duo extra ordinẽ milia quę in sinistrũ cornu Romanorũ in ipo certamine ipsiũq; facẽt tenuẽ. Quę ubi illatis ex transuersõ signis degrauabãt ppe curiũcũ cornu eqtes duarũ legionũ. M. fere ex eqs desiluũt. cedẽtibq; iã suis puolat in pmũ. simulq; & hosti se opponũt. & æquato pmũ periclo pudore. deinde aios pditũ accẽdũt. uerecodię exit eqtẽ suo alienisq; marte pugnare. pditẽ ne ad pedes qdẽ degresso equ parẽ ẽ. ab sua pte omissũ & locũ ex quo cesserat repetiũt. ccomitaq; ñ restituta mõ pugna sed inclinat etiã Sabinis cornu. eques inẽ ordines pditũ tectus se ad equos recepit. Transuolat inde in ptẽ alterã suis victorię nũcius. simul & in hostes iã pauidos qppe fusso siue pus ualidiore cornu ipetũ facit. ñ aliorũ eo plio uirtus magis emituit. consul puidere oĩa. laudare fortis increpare. sic ubi segnior pugna cet. castigatu fortiũ stati uirorũ opa ẽdebat. tumũq; hos pudor qtũ alios laudes excitabat. Redintegrato clamore undiq; oes cõnixi hostẽ auertũt. nec deinde rõ. ns subsistere potuit. Sabini fusi passim p agros castra hostũ ad pdã reliquũt. Ibi ñ sociorũ sicut in Algido res sed suas Romanas pplationibq; agroq; amissas recepit. Gemina victoria duobus bifariã plisq; parta maligne Senat in unũ diẽ supplicationes cõsulũ nõie decreuit. ppls imussit & altero die frequẽs iit. supplicatuq; est. & hec uaga pplans qs supplicatio studiis ppe celebratior fuit. cõsules ex cõposito eodẽ biduo ad urbẽ accessere. Senatũq; ĩ martiũ cãpũ euocauẽ. ubi cũ de rebus ab se gestis agẽt questu pmores Patrũ Senatũ inf milites dedita opa troris cã bri. undiq; inde cõs nequ criminationi locus eet. in prata flaminia ubi nũc edes appollinis est. tã tũ apollinarem appellabãt. auocauere Senatũ. ubi cũ ingentu cõsensu Patrũ negaretur triũphus. L. Ialius tr pl. tulit ad pplm de triũpho cõsulũ. multis dissuasibus pdeuntibq; max. c claudio uociferante de Patribq; ñ de hostibq; cõs triumphare uelle gramq; p pauco merito in tributũ ñ p uirtute honorẽ petu. nũq; ante de triumpho p pplm actũ. semp extumationẽ arburtũq; eius honoris penes Senatũ fuisse. Ne Reges qdẽ maiestate sũmi ordinis imminuisse. ne ita omnia tribunicia potestatis siue implerent. ut nullũ publicũ cõsiliũ sineret ẽe. ita demũ liberã ciuitatẽ fore. ita æquatas leges. si sua qsq; iura ordo suã maiestatẽ teneat. In eande sententiã multa & a ceteris senioribq; patrũ cũ dicta ees trib ea rogationẽ accepit. Tũ primũ sine auctõe senatus. ppli iussu triumphauit. Hec uictoria tribunorũ plebis qs ppe in haud salubrẽ luxuriã uertit. cõspiratiõ

63
uadit igr iplui

64

int tribunos facta. ut idẽ tribuni reficerẽt. ex quo sua minus cupiditas omniũ cõsulib quoq; ctinuaret magistratũ. cõsensũ Patrũ cauebãt quo per ctumeliã cõsulũ iura plebis labefacta cent. qd futurũ indies firmatis legib si nouos tribunos p factiões suas cõs adoriri cent. ñ ea semp ualerios horatiosq; cõs fore. q libertatẽ plebis suas opes posteferret. Forte quadã uulg ad tempus comicis pcet potissimũ. M. Duillio sorte cciit. ut uiro prudenti ex ctumaciõe magnitudiã immineẽ cernẽti. q cũ ex ueteribus tribunis negaret se ulli rationẽ habiturũ. pugnaretq; collegę ut liberas trib in suffragiũ mitteret aut cõcederet sortẽ comitiorũ collegis huius e lege. pota comicia q ex uolũtate Patrũ. Inuecta ctentiõe Duillius cõs. ad subsellia accitos. cũ interrogasset qd de comitiis cõsulariũ i animo hrent. respondissentq; se nouos cõs. creaturos. auctores pplaris sitię haud pplares nact in cõcionẽ cũ his pcessit. ubi cum cõs. pductu ad pplm interrogauit qs si eos ppls r memor libertatis p illos receptę domi memor militiæ rerũq; gestarũ. cõs uterũ facẽt. qdnã facturi essent. nichil sitię siue mutassent. cõlaudatis cõsib q. pseueraret ad ultimũ dissimules. Decẽuirorũ cõ. comitia hĩut. & qnq; tribunis plebi creatis. cũ p studiis apte petitis nũmi tribunorũ alii candidati trib ñ expleret. cõsulũ dimisit. Nec deinde comitiorũ cã hĩut. satisfactũ legi aiebat. quę nũo nusq; pfecto tribunis mõ ut relinqrẽt. sanciret. et ab his q creati cent cooptari collegas iubẽt. recitabatq; rogationis carmẽ in quo si tribunos pl. fecerit. decẽ rogabo. si q uos min hodie decẽ tribunos p. fecerit. utiq; quos sibi collegas cooptasset ut illi legitimi eadẽ lege tribuni plebei sint. ut illi quos hodie tribunos plebei fecerit. Duillius cũ ad ultimũ pseueraret negãdo xii tribunos plebei rep. hre posse. uicta collegarũ cupiditate patrũ patrib plebeiq; accepto magistratu abut. Noua tribunicia in cooptãdis collegis Patrũ uolũtate fouent. Duos et Patricios cõsulares. q. S. P. Tarpeiũ & A. Aternũ cooptauẽ. Cos creati Sp. hermini. T. uergunius celamõtani. Nichil magnopere ad Patrũ aut plebis cãm inclinatu. ocii domi ac foris hũere. L. Trebonius tr pl. infestus Patrib q. sc. ab iis in cooptãdis tribunis fraude captũ spoliisq; a collegis aiebat. rogatio nẽ tulit. ut q plebẽ rõ. tribunos pl. rogaret. ususq; eo rogaret. dũ decẽ tribunos plebei faceẽt. insectandisq; pribus unde aspo et indutũ o cognom tribunatus gessit. Inde. xx. Gegani. M. Acerri & C. Iulius cos facti. cõciones tribunorũ aduersus nobiliũ iniustitiã ortas sine insectatiõe potentis eius cõseruata maiestate Patrũ sedauẽ. Plebẽ decreto ad bellũ uulsciorũ & Aequoy defectu sustinẽdo rẽ ab seditionib cõtinuẽ. urbano quoq; otio foris oĩa tranquilla esse affirmates. p discordias ciuiles exterios tollẽ. aios cura pacis cõcordię quoq;

65

al' nouẽ

intestinæ causa fiunt. Sed alter semp ordo grauis alterius modestiæ erat.
qescenti plebi ab unionib⁹ patrū inuidiæ fieri cœpit: vbi tribuni auxilio hu-
milioribus erant in primis parū pderat: deinde ne ipi qdē inuiolati erāt. utq⁹
f & posteriores mīsib⁹ cū p cōciones potētiorū inuidia fiēt & ius potiatis ois. aliquāto
posteriore anni pte linguidior ferme cēt. Lumq⁹ plebs ita in tribunatu ponē
spei aliqd si simules talio tribunos hrēt. nōia tantū sē brēmo hūisse seniores cē
patrū ut nimis feroces suos crędē iuuenes. ita malle si modus excędēdus cēt
suis q̄ aduersarius supęē aīos. adeo moderatio tuędę libertatis dū aequari
velle simulādo. utaq⁹ se qsq⁹ extollit ut dęprimat aliū in difficili ē. cauędoq⁹
ne metuant hoīes mouendos vltro sefficiūt & inuidiā á nobis repulsā tuq⁹
aut facē aut pati necesse sit inuigilmꝰ alius. T. quinti⁹ capitolin⁹ quartū & Agri
ppa furius cōs facti inde. nec seditionē domi nec foris bellū accepūt. Sed imi
nebat vtrunq⁹. Iam ñ ultra discordia ciuiū rępmi poterat. & tribunus et
plebe incitata in Patres cū duces alicui nobiliū dicta nouis semp certaminib⁹
conciōes turbaret. ad quarū pmū strepitū velut signo accepto arma cepere
eq⁹ ac volsca simul qd ppe aserat his duces cupidi pdārū biēnio ante delectu
indictū hīi ñ potuisse. abnuēte iā plebe ipū eo. aduersus se ñ ēe missos ex
ercitus. desolui militandi morē nec pcōi iā pria Romā ēe. qęqd urarū simul
tatium q⁹ cū extīnus fuerit in ipos uerti occęcatos lupos intestina rabie oppri
mendi occasionē ēe. coniūctis ēxcitib⁹ latinū pmū agrū pplatu sunt. deinde
postq̄ ibi nęmo vindex occurrebat: tū uero exultātib⁹ bellī auctorib⁹ ad mœnia
ipa Romæ pplabūdi regione portę exqlinę accessere. vastationē agrorū per
tumdiā vrbi ostentātes. vnde postq̄ multi pdā p se agētes retro ad corbionē
agmine iere: quintus cōs. ad cōcionē pplm uocauit. ibi in hanc sententiā locutum
accipio. Etsi mihi nullius noxę conscius qritis sū. tam cū pudore summo i
cōcionē vrām. pcessi. hoc uos scire hoc posteris memoriæ tradidū ut Aequos
& volscos vix hernicus mō pares. T. quintio quartū cōe. ad mœnia vrbis Romę
armatos ipune venisse. hāc ego ignominiā qq̄ iā diu uta uuit: is status rei
est ut nihil boni diuinet aliis. si huic potissimū iminē anno scissem uel exi
lio uel morte si alia fuga honoris ñ cēt. uitassē. ergo si viri arma illa hūisse
que in portis fuere nīris capi roma me cōe potuit. satis honorū satis superq⁹
vitæ erat. mori cōsulē terti⁹ oportuit. quę tandē ignauissimi hostiū cō
tempsere: nos cōes an vos qritis? si culpa in nobis ē auferte ipū indignis
& si id parū ē insup poenas expetite. sin vobis nemo deoꝝ nec hoium sit
q̄ vra puniat peccata qritis uosmet coꝝ tantū pęniteat. ñ illa vestram
ignauiā cōtempsere: nec siue virtuti cōfisi sunt. qppe totiens fusi fugatiq⁹ castris

Licentia

Orō qrites capitolini ad populum

exuti agro multatu sub iugū missi & sęcā vos nouere. Discordia ordinū ē
venenū vrbis huius: patrū ac plebis certamina. dū nec nobis ipis nec vobis
libertatis est modus. dū tędet uos patriciorū. hos plebeiorū magistratuū. sultulē
illi aios. proh deū fidē. qd vobis vultis? tr. pl. cōcupistis: cōcordię cā cōcessimus?
Decēuiros desyderastis: creari passi sum⁹. Decēuiros, vos ptesti ē coegim⁹ abire
magistratu. manēte in cosde ira vra: mori atq⁹ exulare nobilissimos viros ho
noratissimos q⁹ passi sum⁹. tribunos pl. iterū creāre voluistis: creastis. cōsules
facē vrārū ptiū & si patrib⁹ videbam⁹ iniquū. pricū quoq⁹ magistratū plebi
iniquū domū fieri vidim⁹. auxiliū tribunicū puocationē ad pplm sita pleb
inuicta patrib⁹ sub titulo. equādarū legū. nra uana oppressa tulim⁹ & ferim⁹. qui
finis erit discordiarū? & quādo vnā vrbē hīe & quādo cōem hāc ēe patriam
licebit? victi nos. equo ait⁹ quisquam? q̄ vos victores. satisne ē nobis vos mouēdo
cē? Aduersus nos Auctinū capit. aduersus nos sacer occupat⁹ mōs. eripuas qd
ab hoste ppe captas. & scādetē iaggerē volscū hostē nęmo submouit. in nos uiri
in nos armati estis. agite dū ubi hic curiā circūsederitis & fori festū fecerit?
& carcerē ipleuerit⁹ principib⁹ huius ordinis. ubi ius ferendis legibus petitis
vastatis. pdā abigi. fumare icēsa passim tecta. at enī cōis res p hęc loco ē peiore.
ager urit⁹. urbs obsidet⁹ bella glia poenes hostis ē. qd tandē puiate res vre q̄
in statu sunt? iā uniuscuiq⁹ ex agris sua dāna nū cognōuit? qd ē tandē domi inde
ea expleatis? Tribuni vobis amissa reddēt ac restituēt? vocis verbor⁹q⁹ q̄ui
voletis ingent. & criminū in principes & legū aliarū sup alias & cōcionū si
cuius cōcionis⁹ re fortuna auctior ū q̄ vrm qsq⁹ domū reduit. & qs retulit aliqd
ad cōiugē ac liberos pter odia offensiones pub simultates publicas priuatasq⁹
á quibus semp ñ vra virtute innocētiaq⁹ sed auxilio alieno tuti sitis? At horte
cū stipendia nobis cōsulib⁹ ñ tribunis diuicis & in castris ñ in foro faciebat?
& in acie vrm clamorē hostes ñ in cōcionē Patres ró. horrebit. pda porta ag⁹
ex hoste capto pleni fortunarū gliq⁹ simul pū. simul puiate triumphātes
domū ad penates rediebatis. nunc onerati vris fortunis hostē abire sinit?
hęrete adfixi cōcionibus. & in foro viuite. Seqt⁹ vos necessitas multi⁹ di quam
fugias. grauc erat in Aequos & volscos pficisci. ante portas ē bellū. si inde
ñ pellit iā intra mœnia erit. & arcē & capitoliū scandet. & in domos uestras
uos psequet⁹ biennio ante Sen⁹ at⁹ delectu hīi & duci exercitui in Algidū misit.
Sedemus desides domi mulierū more. unde nos altęrites pnti pace leti. nec
cernētes ex ocio illo breui multiplex bellū rediturū. his ego gratiosa dictu
alia ēe scio. sed me vera p gratis loq̄. & si meū ingenium ñ monet necessitas

cogit. vellē eqdē vobis placēe qrites sed multo malo vos saluos cē qualicunqꝫ
erga me aīo futuri estis. natura hoc ita cōparatū est: ut q apud multitudinē
sua cā loqr. grauior eo sit cuius mens maxīe pter publicū cōmodū videt. Fuit
forte assentatores pū publicolis istos qvos nec in armis nec i otio cē simile vi
tuos cā incitare & stimulare putatis. cōcitate aut honori. aut quæstui illis etiā
& qi i cōcordia ordinū nullos sēvsqꝫ cē vident: male rei sē q̄ nullius turbu
ac seditionū duces cē nolūt. Quarū rerū si vos tredū tuendē capē poterit & Pa
trū unoqꝫ. antiquos mores vultis p his nouis suscipē. nulli supplicia recuso. ī
paucas diēb hos ppl. uores agrorū nrorū fusos fugatos qꝫ castris exuero. &
portus nīs moenibꝫ adillorū vrbes hunc belli ardorē quo nūc vos accensos esse
trāstulero, raro alias tribuni pplares oīo acceptior plebi q̄ eo seuerissimum cōs
fuit. Iuuētus quoqꝫ que int tales metū detrectationē militiæ telorū aōrumq
aduersus Patres hre soluta erat arma & belli spectabat & agrestiū fuga spolia
qꝫ in agris & vulnera. foediora his que subiiciebāt oculis nūciates totā urbem
ira implebāt. In Senatū vbi ventū est ibi uero in qritū oēs uerti ut vnū vīdicē
maiestatis nō. uiueri & pmores Patrū dicē cōcionē impio cōsulari dignā tot
cōsulatib ante actis dignā uita oī plena honorū sepe gestorū sepius meritorū
alios cōes aut p̄ditionē dignitatis Patrū plebi adulatos. aut acerbe tuendo iu
ra ordinis aspiorē domādo multitudinē fecisse. T. Quintiū oīonē memoren
maiestatis Patrū cōcordiæqꝫ ordinū & tpū in primis hūisse. orare eū collegāqꝫ
ut capesceret remp. orare tribunos ut uno aīo cū cōsb bellū ā tribꝰ ac mēnib
ppulsare vellent. plebēqꝫ obedientē in re tā trepida prīb plēnt. appellare tri
bunas cōem Patrē: auxiliūqꝫ eorū iplorare. vastatis agris vrbe ppe oppugna
cōsensu oīum delectꝰ decernit hetqꝫ. Cōs cū in cōcione pronūciassēt ips ni ce
causis cognoscēdi oēs iumores postero die prima luce ī cāpo martio adeant cogno
scendis causis eoꝝ. q nōia ī dedissēt. bello pfecto sē dicturos ips p desertore si
turū cuius ī phasset. cīm. oīs uenetus affuit. Postero die cohortes sibi quæqꝫ
centuriones legerit. bini Senatores singulis cohortib ppositi. hæc oīa adeo mature
pfecta accepim ut signa eo ipo die ā questorib ex aerario prompta delataqꝫ in
cāpū. quarta die hora mota ex cāpo sunt. excitusqꝫ nouus paucis cohortib
ueterū militū voluntate sequētib mansere. ad decimū lapidē. Insequēs dies
hostē in cōspectu dedit. castraqꝫ ad corbionē castris sūt cōiuncta. Tertio die
cū ira Rōs illos cū totiens rebellassēt cōscia culpe. ac despiro irritaret mora
dimicandi nulla ē facta. in exercitu rō. cū duo cōs essent potuisse pari qd saluber
rimū in rerū magnarū administratione ē. Summa ipa cōcedēte. Agrippa penes
collegā erat. & planus ille facilitate simultatis se comitē respōdebat cōcando

consilia laudesqꝫ & æquando ipārē sibi. In acie quinus dextrū cornu Agrippa
sinistrū tenuit. Sp. Postumo albo legato datur media acies tuēda. Legatū alter
P. Sulpicū eqtib pficiūt. Pedites ab dextro cornu egregie pugnauē. haud segnē
resistētib volscis. P. Sulpicius p medū hostiū aciē cū eqtum pruptt. unde cū ade
reuerti posset ad suos priusqꝫ hostis turbatos ordines reficēt. terga impugnare
hostis. status visum est. monitoqꝫ tpis in aduersā in cursando aciē. incipiti furore
diripuisset hostes nu suo ppio cū plo eqtes volscorū & æquorū exceptū aliqd diu
tenuissent. Ibi uero Sulpicius negare cōcitādi tps ē. circūuētos intelligentes qꝫ ab suis vo
catūris. ni equestre plum cōnixi oī vi pficēnt. nec fugare eqtē inermē. suus ē. con
ficēnt. Aequos virosqꝫ ne qs reuertat inde ad plum. aut integraret pugnā. ñ posse
illos resistē qb sibi cōferti pedituī acies cessisset. haud secus quam dicta ipsius
una totius eqtus fidē. Magnā vi ex aeqs perpetuē. ipos equosqꝫ spiculis cōfodē.
Is finis pugnæ equestris fuit. Tunc adorta peditū aciē. nūcios ad cos regestæ mittit.
vbi tā indignabat hostium acies nūcius deinde & vincētib rōs. aios auxit. & referēte
gradū peditē Aequos. ī media primū acie vinci cœpit. qua pmissis eqtes turbine
rat ordinē sinistrū. deinde cornu ab quinto cōe pellā cœptū. In dextro plurimū
Laboris fuit. Ibi Agrippa erant virib qꝫ ferox cū oī parte pugnæ indoles rēgeri q̄
apud se videt. accepta signa ab signiferis ipe inferre quadrā iacē etiā cōfertos
hostes cœpit. Cuius ignominiæ metu cōcitati milites muralē hostē. ita æquati
ex oī pte victoria ē. nūcius tū ā quinto venit: victorē iā ī iminē hostiū castris
nolle irrūpere. ante q̄ sciat debellatū. & in sinistro cornu cē. si iā fudisset hostes cō
ferret ad se signa. ut simul oīs exercit pdā posset. victor agrippa cū mutua gra
tulatiōe ad victorē collegā castraqꝫ hostiū venit. Ibi paucis defēdentib moenitaqꝫ
fusis sine certamine munitiōes irrūpit. pdaqꝫ ingēs cōpta ex castris suis eam
rebus recuperatis quæ pplatiōe agrorū amisse erāt reducit. Triumphi nec ips
postulasse. nec delatū iusse ab Senatu accepto. nec tradite ea spreti aut ñ spati
honoris. Ego qtū in tuto intuallo tporis cōicio cū valerio atqꝫ horatio cōsb qui
prīe volscos & Aequos Sabinos etiā belli pfecti gliam peperit negat ab Senatu
triumphi cū. verecōdie fuit p ptē dimidia rerū cōsb petē triumphū: nec etiā si
ipetrasset magis horum ratio q̄ meritorū habita videret. victorū honestā ex
hostib parti turpe domi de simb sociorū iudicii ppli deformant. Artemi atqꝫ
Ardeates de ābiguo agro cū sepe bello certasset: multis inuicē cladib felli iudicio
p̄ter cepe. cū ad eum orādā uenissēt: cōcilio pplo ā magistratib dato magna
cōtentiōe actū. tāqꝫ editus testib cū tribus vocari & pplm iure suffragii opor
teret: cōsurgit publius scapti de plebe magno natu. Etsi licēt inqt cōs de rep.
ducē. cernere pplm in hac cā ñ patiuntur cū ut unū neguīt. cū cōs audiēdū ē

vocaſſentq; pcl publicā cām ſubmoueri iuſſiſſet. tribunos appellat. Tribuni
ut fere ſemp regūt a multitudine magis q̄ regūt dedē cupide audiēdi plebi
utq; vellet Scaptius dicēt. Ibi unſit. annū ſe tcūi & nonagesimū agō & in eo
agro de quo agit militaſſe n̄ iuuenē viceſima tā ſtipendia merētē. cū ad coro
los ſit bellatū eo rē ſe vetuſtate obliterata. ceterū ſuę memorię infixā afferre
agrū do quo ābigit finiū coriolanorū fuiſſe. captus q; coriolis iure belli pū
p̄ factū. miran ſe quo nā more ardeates Aricini q; cuius agri uis nūq; uſur
pauerit incolumi coriolana rē. cū ſe a p.r quę p dūo iudicē fecerit intceptos
ſpent. ſibi exiguū vitę tps ſupēē. n̄ potuiſſe ſe tam inducē i animū q̄n quem
agrū miles p pte virili manu cepiſſet. cū ſenex quoq; voce qua vna poſſet vin
dicaret. magnope ſe ſua dē pplo ne inutili pudore ſuā tpe cām dānaret.
Cōs cū Scaptiū n̄ ſilētio mō ſed cū aſſēſu etā audiri aūduerūſſet deos hoēsq;
teſtāres flagitiū ingēs fieri Patrū p̄mores arceſſiūt. cū his curare tribunos ora
re ne peſſimū facin' priore exēplo admitterēt. Iudices i ſuā rē lutē vertendo cū
p̄ſertī etiā ſi fas ſit. curā emolumtū ſui iudicis ēē. nequaq; tātū agro ītupiēdo
acq̄rat q̄tū amittat alienādis iuris ſociorū ais: nā fum e qdē ac fidei dāna
matora ēē q; que extimari poſſēt. hoc legatos referre domū. hoc vulgari. hoc
ſocios audire. hoc hoſtes. quo cū dolore hos quo cū gaudio illos Scaptiōne hoc
cōcionali ſceni adſignaturos putaret finitimos pplos. clarū hoc fore imagiē
Scaptii pplm ro. quadruplatoris & intceptoris iuris alienę p̄ſonā latarium.
quę enī hoc p̄uate rei iudicē fecīſſe ut ſibi ētrouerſioſā adiudicaret rem.
Scaptiū ipm id qdē & ſi p̄mortui tā ſit pudoris n̄ facturū. hec cōſ. hec P̄res
vocaſſent. Sed plus cupiditas & auctor cupiditatis Scapti' valet. vocate tb'.
Iudicauerūt agrū publicū p.r. ēē. nec abnuit' ita fuiſſe ſi ad Iudices alios
itū foret. Nunc haud ſane qeq̄ bonę cauſe leuat' dedec' iudicii. Id q; n̄ Arcas
Ardeatesq; q̄ P̄rb'ro'. foedus atq; acerbi viſu. Reliquū ānī qetū ab vrbanis
morib' & ab extius manſit.

LIBER QVARTVS

COS Sequuti. M. Genucius & L. curaeius cōs. fuit ann' domi foris q; iſtest'
Rā anni p̄cipio & de cōubio Patrū & plebis. c. canulei' tr. pl. rogati
one p̄mulgauit. Qua cōtaminari ſanguinē ſuū Patres cōfundiq; uni q̄ui
rebant. & mitio p̄mo ſenſu illata a tribunis. ut alteri ex plebe cōſules fieret
fieri. eo preſſit. Deinde ut rogationē nouē tribuni p̄mulgaret. ut pplo potius
eet ſeu de plebe ſeu de Patrib' vellet cōs facēdi. Id vero ſi fiēt n̄ vulgari mō cū
infimis ſed p̄rius auferri a p̄moribus ad plebē ſūmū ipui credebāt. Leti ergo
audiē Patres Ardeatū pplm ob inuriā agri abiudicati deſciſſe. & veteris

depopulatos extrema agri romani & volſcos & æquos ob cōmunitā verrugine
fremē. Adeo t infelix bellū ignominioſe paci p̄ferebāt. his itaq; in manus et
acceptis ut int' ſtrepitū tot bellorū contiēſceret actiones tribunicie. delectus
hīi belli armaq; vi ſuma apparari iubent. ſi quo intētus poſſet q̄. Tanto cōe
apparatū ſit. Tū c. canuleius pauca in Senatu vocaſſent'. neq; q̄ terrūdo cōes.
auertē plebē a cura nouarū legū. nunq; coſſe viuo delectū hīturos. ante q̄ ea
que p̄mulgata ab ſe collegiſq; eēt plebeſ ſciuiſſet. & confeſtī ad cōcionē aduocauit.
Eodē tpre & cōſules Senatū in Tribunū & tribunis pplm in cōes. tractabat. Negā
bant cōs ūltra fieri poſſe furores tribunicios. uentū iam ad finē ēē. Domi p̄
belli q̄ foris conatari. id adeo non plebis q̄ Patrū neq; tribunorū magis q̄ conſulū
culpa accidere. cuius rei p̄mū ſit in ciuitate eū maximis ſemp & acūb' creſcere. ſic
pace bonos ſic bello fieri maximū rome p̄mū ſeditionū ēē. id & ſingulis univer
ſisq; ſemp honori fuiſſe. reminiſcēt' quā maieſtatē Senatus ipi a P̄trib' accepiſ
ſēt quā liberis tradituri ēent. vt que admodū plebs gloriari poſſet auctorē
āpliorēq; ēē. finē ergo n̄ fieri nec futurā donec q̄ felices ſeditiōes. tā honorati ſedi
tionū auctores ēent. quas q̄talēs res. c. canuleiū agēſtū colluſionē gentiū p̄tur
bationē auſpiciorū publicorū p̄uatorūq; aſſerre. ne qd ſinceri ne qd tēotamina
ti ſit. ut diſcrimine oī ſublato nec ſe q̄ſq; nec ſuos nouerit. quā enī aliā vim
cōubia p̄miſcua h̄rent. niſi ut ferarū ppē ritu vulgent' cōcubit' plebis p̄ius
q; ut q̄ natus ſit ignoret. cuius ſanguinis. quorū ſacrorū ſit. dimidius Patrū
ſit. dimidius Plebis. nē ſecū qdē tpe cōcors. Parū id videri. qd oīa diuina hu
manaq; turbēt. Iā ad cōſulatū vulgi turbatores accingi. & p̄mo ut alt' cōſul
ex plebe fiēt. id mō ſermonib' tētaſſe. Nunc n̄ rogari ut ſeu ex Patrib' ſeu ex ple
be velit pplis cōſules creet. & creaturos haud dubie ex plebe ſeditioſiſſimū quīq;
Canuleios ipſe' aliquos q; cōs fore. ne id Iupr optim' maxim' ſinet'. regie maieſtatis
impiū eo recidē. & ſe mules morituros potius q̄ ut tantū dedecoris admitti
patiant'. certū h̄re maiores quoq; ſi diuinaſſet cōcedēdo oīa n̄ mitiore in ſe
plebē ſed aſpiorē. alia ex aliis inquiori poſtulādo cū p̄ma ipetraſſent futurā
p̄mo qualibet dimicatione ſubituros fuiſſe potius q̄ eas leges ſibi ipoſi patiēt'
qa dū cōceſſū ſit de tribunis iterū cōceſſū ēē. ſinē n̄ fieri poſſe in eadē ciuitate
tribunos pl. & Patres ēē. aut hūc ordinē aut illū magiſtratū tollendū ēē. potiuſq;
ſero q̄ nūq̄ obuiā eundū audaciq; temeritatiq; illi ne ut ipſe ipſe p̄mo diſcordias
ſeretes cōcuret finitima bella deinde aduerſus ea que ēcitauerit armari ciui
tatē defendiq; phibeāt. & cū hoſtes tantū' iā cēſſerit exercitus ēſcribi aduerſus
hoſtes n̄ patiātur. Sed audiat canuleius in Senatu plaq; ſe niſi ſuas leges tāq̄
victoris Patres accipi ſinat delectū h̄ri phibituru. qd ēē aliud q̄ minari ſe

minari

Canulei trpl' ozo ad pplm

produtur⁹ Patrū oppugnari atq; capi pstitui. qd cū voce auorū in plebi romanę
Sed vulsus & aeqs & verenūb⁹ allatura. no ne camuleo duce se sp̄aturos capitoliū
atq; arcē scandē posse. si Patrib⁹ tribuni cū uir.ao maiestate adepta aos etiam ex
puerūt. cōsules paratos ee duces pius aduersus scelus ciuiū q̄ aduersus hostium
arma. Cū maxime hec in Senatu agerentur. camuleus plegib⁹ suis & aduersus
cōs ita disseruit. Quanto ope uos qrites cōtenderet Patres q̄ indignos ducēt qa una
scū vrbe intra eadē moenia viuitis. sepe eqde & ante videor aduertisse. nc tamē
maxime q adeo atroces in has rogatiōes tras coorti sūt. qbus qd aliud q̄ admonem⁹
cuesnos eorū ee. & si n easdē opes hre candē tam priam incolere. altera cōubium
petim⁹ quod sinitimis extimis q; dari solet. nos qdē ciuitatē que plus q̄ cōubiū est
hostibus etiā victis dedim⁹. Altera nichil noui ferim⁹ sed id qd ppli est repetim⁹ atq;
usurpam⁹ ut qbus velit p.r⁹ honores mandet. Quid tandē est cur celi ac terras
misceāt. aut in me ipetus mo pne in Senatu sit factus. negēt se manib⁹ tēpaturos
violaturosq; denūciēt. sacrosanctā potatem si p.r⁹ liberū suffragiū dat⁹. ut qbus
velit ēsulatū mandet. & n pdut⁹ spes plebeio quoq; si dign⁹ sūmo honore erit adipi-
scendi sūmi honoris. Stare vrbs hec n poterit. de ipio actū est & post inde hoc valet
plebeius ne cōsul fiat. tāq; seruū aut liberunū aliq; cōsulē futurū dicat. Ec quid
sentis in q̄to ctepta viuatis. Lucas nobis huius ptē si luceat aduenāt. Quid suspi
ratis. qd voce mutatis. qd formas hoium hētis. indignāt⁹ qn etiā si dispiacet:
nefas⁹ aut ee cōsulē plebeū fieri. obsecro vos si n ad fastus. n ad cōmētarios potificū
admittimur. nec ea qdē sum⁹ que cos pegini etiā sciūt. cos in locū Regū succedisse.
nec aut uris aut maiestatis qq̄ hre quid n in Regib⁹ ante fuerit. Cn nūq; creditis
fando auditū ee Humā pompiliū n mo n Patriciū sed ne ciuē qdē ro.^mū ex Sabino
agro accitū ppli iussu pib⁹ Rome regnasse. L. deinde Tarquiniū no mo Romane sed
ne Italice qdē genitis demarati corynthii filiū in colonia ab Tarquinis viuis liberis
Ana regē factū. Seruiū Tullū post hunc captiua cornicularia natū pre nullo
matre serua ingenio. virtute regnū tenuisse. Quid eni de T. Tatio Sabino dicam.
que ipe Romulus pars vrbis in societatē Regni accepit. ergo dū nullū fastidiunt
genus in quo enitet virtus creuit ipiū. nō. Poemiteat vos plebei cōis. cū maiores nīri
aduenas Reges n fastidierit. & ne Regib⁹ qdē exactis Clara vrbs fuerit pegrine
virtuti. Claudia certe gentē post Reges exactos ex Sabinis n in ciuitatē modo ac
cepimus sed etiā in Patriciorū nūm ex pegrino. ne Patricius deinde. & cōsul fiat
ciuis ro.^mus si sit ex plebe. pcla cōsulatus spes erit. vtrū tandē n credim⁹ fieri posse
vt vir fortis ac strenuus pace belloq; bonus ex plebe Hūm⁹ sit. L. Tarquino Seruio
Tullio simulis. an ne si sit qdē ad gubernacula reip. accedere eū patiemur. potiq;
Decēuiris tertiumis mortaliū qtū ces ex Patrib⁹ erāt quam optimus Regum nouus

hōrib⁹ similes cōs. fuimus hūtur. At eni nemo post Reges exactos de plebe cōsul
fuit. qd postea nulla ne res noua instituu debet. & qa nūdū est factū: multa
eni nūdū sunt facta in nouo ppło. ea ne si vtilia qdē sunt fieri oportet. Pōtifices
augures Romulo regnāte nulli erāt. Ab Huma Pōpilio creati sunt. cēlius i ciui
tate & descriptio centuriarū classiūq; n erat ab Seruio Tullio ē facta. cōs nunq̄ 4, 3
fuer⁹ Regib⁹ exactis creati sunt. Dictatoris nec ipiū nec nom fuerat apud Pres
ē coepit. Tribunipl. ediles. questores nulli erāt instituu ē ut fierēt. Decēuiros le
gibus scribendis untra decē hos ānos & creauimus & g̃ rep. sustulim⁹. Quis dubitat
qn in etnū vrbe cōdita i ūmeiū crescēte noua ipia sacerdotia. iura geniū hoūq;
instituāt. hoc ipm ne cōubiū Patrib⁹ cū plebe ēet. n Decēuiri tulert. paucis his pessimo exemplo
annis⁹ cū sūma iniuria plebis an ee ulla maior aut insignior cōtumelia pōt
q̄ ptē ciuitatis velut ctaminatā indignā cubio hri. qd ē aliud q̄ exiliū intra
eadē moenia q̄ relegatiōnē pari ne affinitatib⁹ ne ppinquitatib⁹ imiscear⁹ caueat
ne societ⁹ sanguis. qd hoc si polluit nobilitatē utri vestrū quā plerisq; oriundi
ex Albanis & Sabinis. n gne nec sanguine sed post cooptatiōnē in Patres hētis
aut ab Regibus lecti aut post Reges exactos iussu ppli sinceā seruare piuatis
cōsiliis n poteratis. nec ducēdo ex plebe neq; vxas filias sorores q; & nubere si
nēdo & Patrib⁹. Nemo plebeius pricę virgini vi afferret. Patricio, ista libido. ne
mo mutuā pactiōne nuptialē quēq̄ facere coegisset. verū eniuero lege id phiberi.
& cōubiū tolla Patrū ac plebis. Id demū contumeliosū plebi est. Cur eni non
cōfertis ne sit cōubiū diuitibus ac paupib⁹. qd piatorū consiliorū ubi q;
semp fuit. ut in quā cuiq; feminę cōuenisset. domū nubēt. ex qua pact⁹ eēt
vir domo i matrimoniū ducēt. Id vos sublegis supbissimę vincula cōciatis.
qua darimatis societatē ciuile. duasq; ex vna ciuitate faciatis. Cur n sacris
ne vicinus pricio sit plebeius. nec eodē tinere eat. ne idē cōuiuiū ineat. ne
in foro eadē cōsistat. Quid eni in re est aliud si plebe iā patria⁹ ducerit. Si
Patricia plebeius Quid uris tandē mutat. nepe patre sequūt⁹ liberi. Nec q
ex cōubio vro petamus qd q̄ est. pret q̄ ut houm ut ciuiū nūo simus. nec nisi qd
vos in cōtumeliā ign ominiāq; nrām certare iuuat. Quid cōtēdatis qcqē.
Denq; utrū tandē p.r⁹ an vrum sūmū ipiū est. Regib⁹ exactis vtrū vobis do 5
minatio an oib⁹ equa libertas parta est. oportet licē pplo. si velit nubē legē
an ut queq; rogatio pmulgata erit. vos delectu p poena decernetis. et sint
ergo tribunus vocare tribus in suffragiū coepeo. Tu statī cōsul sacramento
luniores adiges. & castra seduces. & minaberis plebi. minaberis pl tribuno.
Quid si n q̄tū iste mine aduersus plebis cōsensū mallēt brisiam exp̄ti cētus
silicet qa vobis cōsiliū volebatis certamine abstinuistis. An ideo n est dimicatū

q̄ quę pars fuerit eadē modestior fuit? Nec nō erit certam̄ q̄rites. Animos
vestros illi rētabūt semp uiros nō experient. Itaq; ad bella ista seu falla seu uera
sunt cōs parata vobis plebes est: Si cōnubius reddit̄ unā hanc tandē ciuitate
facit̄. Si coalescē si iungi miserīq; vobis p̄uatis necessitudinib̄ possunt si
spes si aditus ad honores viris strenuis & fortib̄ dat̄ si in cōbrcio si in so
cietate resp. si q̄d æque libertatis est inuicē annuis magistrib̄ parere atq;
imperare licet: si hęc ꝓpediet aliq; ferte sermonib̄ & multiplicate fama bella
nemo ē nom̄ daturus nemo arma capturus nemo dimicatur̄ p̄ superbis dnis
cū q̄b̄ nec in re p. honorū nec in p̄uata cōnubii societas est. Cū & i cōtiōes
& cōs p̄cessissent. & resp. a ꝓpetuis orationib̄ in altercationē venissent uterq;
gnāt tribuno cur plebeū consulē fieri n̄ oportē ut fortasse vere sic parū
utiliter in p̄ns certam̄ respondit q̄ nemo plebeius auspicia habet ideoq; dē
cēuiros cōnubii diremisse ne in certa ple auspicia turbarēt. Plebes adid ma
xime indignatione q̄ auspican tā q̄ nuisi diis īmortalib̄ negarent posse.
Nec ante finis cōtentionū fuit cū & tribunū acerrimū auctorē plebes nacta
ēet & ipa cū eo ptinacia certaret quā victi tandē patres ut de connubio
ferret cōsensere. ita maxime ratū cōcionē de plebeis cōsb̄ tribunos haud tota
deposituros. aut post bellū dilaturos ee. contentāq; interī cōnubio plebē parata
delectu fore. Cū canuleius victoria de patrib̄ & plebis fauore ingēs eēt accēsi
alii tribuni ad certam̄ p̄ rogatione sua summa vi pugnāt. & crescente in dies
fama belli delectū impediūt. cōs cū p Senatū intędēb̄ tribunis nichil agi
posset cōsilia principū domi hebāt. Apparebat aut hostib̄ aut ciuib̄ de victo
ria cōgędū ee. Soli ex cōsularib̄ valerius atq; horatius n̄ interāt cōsiliis
c. claudii sūcia cōs armabat in tribunos. qntiorū cincinnatiq; & capitolini
sūcię abhorrebāt á cęde violandus q; quos foedere icto cū plebe sacrosanctos
accepissent. Per hęc cōsilia eo deducta ē res ut tribunos militū consulari
potate p̄miscue ex patrib̄ & plebe creari sinēnt. De cōsb̄ creandis nichil mu
tarē. eoq; cōtēu tribuni cōtēta plebs fuit. Comicia tribunis cōsulari potat
tribus creandis indicūt. q̄b̄ indictis exteplo qcunq; aliq̄d seditiose dixerat
aut fecerat huc q̄ maxime tribunicii & phensare hoies & cōcursare toto foro
candidati coepe: ut Patricios despatio primo irritata plebe a dupliscendi ho
noris deinde indignatio si cū his gerēdus eēt honos deterrēt. postremo co
actu tam á p̄moribus petiere ne cessisse possessione rep. videnť. euent eoꝝ
comitiorū docuit alios alios in ctione libertatis dignitatis q; alios secōdus
desposita certamina incorrupto iudicio ēe Tribunos ei cōs patricios creaū
ppls contētus eo q̄d ratio hūa plebeioꝝ eēt. hanc modestia ęqtatęq; et

altitudinē ai vbi nūc in vno inueneris: quę tū ppla uniuersi fuit? Anno
cccxc. q̄ vrbs Roma condita erat: p̄mū tribuni militū p cōsb̄ magistratum
ineūt. a. Atilius Sempronius atratin̄ L. Atilius T. ceciliius: quorū magistratu cō
cordia domi pace etiā foris p̄buit. Sunt q̄ pp adiectū equoꝝ volscorūq; bello
& Ardeatiū defectioni vetes bellū qa duo cōes obire tot simul bella negrent
Tribunos militū tres creatos dicāt sine intione p mulgatę legis de cōsulibus
creandis ex plebe & unpio & insignib̄ cōsularib̄ vsos n̄ tam̄ p̄formato iā statu
magistratus eius ius qa tāto mīse q̄ uierit. auguriū decreto pinde ac vicio cre
atu honore abiere. q. e curiacius q comicis eorū p̄fuerat parū recte taberna
culū cepissent. Legati ab Ardea Romā venerť. ira de iniuria q̄rentes ut si de
mēt ea: in foedere atq; amicicia mansuros: restituto agro apparēt. Ab Se. tū
Responsū est iudicium ppli rescindi ab Senatu n̄ posse: pterq̄ q nullo nec exē
plo nec iure fieť. cōcordię etiā ordinū cā si Ardeates sua tpa expectare ve
lint. arbitriūq; Senatui leuande iniurię p̄mittit fore ut postmō q̄ iudicāt
se moderatos sciatq; Patrib̄ æque curę fuisse ne qua iniuria in eos oriretur
ac ne orta diuturna eēt. Ita legati cū se rē integrā relaturos dixissēt comit̄
dimissi. Patricii cū sine curuli magistratu resp. ēet coiere & intregē creauere.
Contēto cōs ne an tribunimilitū crearēt in intregno rē dies cōplures tenuit.
Interex ac Senat⁹ cōsulū comitia tr. pl. & plebs tribunorū militū ut hēant
tenduť. vicerť patres qa & plebs Patricis seu hunc seu illū delatura honorē
frustra certare supsedit. et Principes plebis ea comicia mallebāt qbus non
hēret ratio sua q̄ q̄bus ut indigni prętirent. Tribuni quoq; plebis certam̄
sine effectu in beneficio apud primores patrū reliquē. T. Quinti⁹ barbatus
interex cōes creat. L. Papiriū mugillanū. L. Sępiū Atratinū. his cōsb̄ cum
Ardeatib̄ foedus renouatū est. Idq; monumēta est cōs eos illo anno fuisse. qui
neq; in annalib̄ priscis neq; in libris magistratuū inueniť. Credo q tribuni
militū initio anni fuerť. cō pinde ac si totū annū in ipio fuerit suffectis
duob̄ cōsb̄ ptermissa nōia cōsulū horū. Lucinius macer auctor ē & i foedere
Ardeatino & in linteis libris admonete inuenie. & foris cū tot terroresá
finitimis ostētati ēent & domi occiū fuit. hic ann⁹ seu tribunos mo seu tbu
nos suffectos cōes quoq; huit. Seqt̄ anus haud dubiis cōsb̄ Marco Geganio ma
cerino iterū T. Quinto capitolino qntū cōe. Idē hic anus censure unitū fuit.
rei á parua origine orte: que deinde tāto incremēto aucta est: ut morum
disciplineq; rō. poenes eā regim Senat⁹ equitūq; cēturiis. decoris dedecorisq;
discrim̄ sub eōdutōe eius magistr⁹ publicorū ius p̄uatoꝝq; locoꝝ: vectigalia
p.r. sub nutu atq; arbitrio ēent. Ortū aut̄ inutū est rei q in pplo p̄multos

annos inceſo. neq; differri cenſus poterat. neq; in cōſulab' cū tot pplo⁹ bella
iminēt. ope erat ut negociū agē. mitto illata ab Senatu ē: re oposita ac munime
conſulare ſuo ppio magiſtatu egē. cui ſcribarū miniſteriū cuſtodiq; & tabu
larū cura: cui arbitriū formule cenſendi ſubiūct'. et pris q̄q; rē paruā: tam
quo plures patricii magiſtat' in rep. cēnt: leti accepe. idq; eiuenit futurum
credo etiā ratu. Mox ut opes coru q pēnt ipi honori ius manifestarēq; adicēnt.
Et tribunit id qd tū erat magis neceſſariū q̄ ſpecioſi miniſterii pauitionē
mutēt: ne in paruis quoq; rebus incōmodo a diuersarēt: haud ſane tetēdē.
cū a pmoꝝ ciuitatis ſpretus honor eēt. Papiriū Semproniūq; quoꝝ de cōſula
tu dubitabat' ut eo magiſtatu paru ſolidū cōſulatiū explēnt. Cenſiu agēdo
pplis ſuffragiis pfecit cenſores ab re appellati ſunt. Dum hec Rome geruntur
legiu ab Ardea venit p vetuſtiſſima ſocietate renouataq; foedē recētu auxiliū
ppe euerſe vrbis iplorantes. fruiq; nāq; pace optimo conſilio cū p.r. ſeruata
p inteſtina arma ñ habuit. quoꝝ cā atq; initiū tradit'. Ex certamine fac
tionū: que fuerunt eruntq; plurib' pplis magis exitio q̄ bella extīa q̄ fame
morbiue. queq; alia in deū ras velut ultima publicoꝝ malorū vertunt.
Virginē plebea gnis maxime forma notā petiē iuuenes: Alē virgine gne par
tutorib' fretus q. & ipi eiuſdē corporis erant. Nobilis alter nulla re pret' q̄
forma capus. Aduiabāt cū optimatū ſtudia. Perq; in domū quoq; s
puelle certam partū penetrauit. Nobilis ſuperior iudicio mris ē que q̄ſplē
didiſſimis nuptiis iungi puellā volebat. Tutores in ea quoq; re partiū memo
res ad ſuū tendē. Cū res agi intra parietes neqsset: uenit in ius ē. Poſtulatu
audito Matris tutoꝝq; magiſtatus ſecundū parētis arbitriū dant uis nup
tiarū. ſed uis potētior fuit. Manq; tutores int' ſuę partis hōies de iniuria
decreti palā in foro cōcionati manu facta virginē ex domo matris rapuit.
Aduersus quos infeſtior cohorta optimatū acies ſeq̄t' inceſtū iuuenē. fit pliū
atrox. pulſa plebs: nichil romane plebi ſtis armata ex vrbe pfecta: colle
quala capto in agros optimatiū cū ferro ignīq; excurſiones facit. Vrbem
quoq; eis etiā exptē ante certaminis multitudine opificū ad spē pdē euo
cata obſidere parat. Nec vlla ſpecies cladeſq; belli abeſt velut cuncta ciui
tate rabie duoꝝ iuuenū funeſtas nuptias ex occaſu virbis petentiū. Paru
parti vtriq; domi armoꝝq; eſt uſu: optimates rō. ad auxiliū vrbis ob
ſeſſe: plebs ad expugnandā ſecū vrbē: volſcos excuere. Priores vulſci duce
equo cuuli ardeā venē & moenib' hoſtiū vallū obiēcere. Quod ubi Romę eſt
nūciatū extēplo. M. Geganius cōs. cū exercitu pfect'. in mil paſſuū ab hoſte loco
caſtris cepit. papiriuq; ia duce curare corpora milites iubet. quarta deinde

vigilia ſigna pfert. coeptuq; opus adeo apparatū eſt: ut ſole orto vulſci fir
miore ſe munitō ab rō. circūuallatos q̄ ſe vrbē videēt. & alia pte cōſul muro
ardeę brachia iniuxerat. qua ex oppido ſui cōmeare poſſent. vulſcus ipator
q. ad eā diē ñ cōmeatu pparato. ſed ex pplatione agroꝝ rapto in diē frumto
aluiſſet. militē. poſt q̄ ſeptus vallo repente inops ouium rerū erat. ad colloqui
cōe euocato. ſi ſoluendē obſidionis cā venerit Roman' abductuꝝ ſe inde vo
lſcos ait. aduersus ea conſul victis conditiōes accipiendas cē ñ ferendas reſpo
dit. neq; ut venerat. ad oppugnandos ſocios. p.r. ſuo arbitrio ura abituros vulſcos
cē: dedi ipatore: arma poni iubet. fuentes victos ſe ēe & ipio parē. aliter tam
abeuntib' q̄ manentib' ſe hoſtē infenſū victoriā potius ex vulſcis q̄ pacē infidā Rō.
relaturū. vulſca exigua ſpē in armis. alia undiq; abſciſſa aū tentaſſent pret
cetera aduerſi loco quoq; inquo. ad pugnā cōgreſſi inquore ad fugā: cū ab oi pte
cederēt. ad pces ab certamine verſi dedito ipatore: traditiſq; armis ſub iugum
miſſi. cū ſingulis veſtimtis ignominię cladiſq; pleni dimittūt'. Et cū haud
procul vrbe Tuſculo cōſediſſet: veterē tuſculanoꝝ odio inermes oppiſi dedere pe
nas: vix nūcius cedis relatus. Romanus Ardeę turbatas ſeditiōe res pncipib'
eius motus ſecuri publis. bonisq; eoꝝ in publicū. ardeatiū redactis cōpoſuit.
demptāq; iniuriā iudicia tanto bñficio ppli r. Ardeates credebāt. Senatui ſup
eſſe aliqd ad dedendū publicę auaricię monumētū videbāt'. cōſul triumphans
in vrbē redit. cuuli duce volſcoꝝ. ante currū ducto plausq; ſpoliis qbus dea
matū exercitū hoſtiū. ſubiugū miſerat. Equauit qd haud facile eſt qntū cōſul
togatus armatu gliam collegę qua cōcordię pacisq; domeſticā curā iura ifimi
ſtamisq; madendo ita tenuit. ut eū & Patres ſeuerū cōſulē & plebs ſatis co
mitē crederēt. & aduersus tribunos auctāte plurimū certamine erat. Inq;
cōſulatus code tenore geſti vtraq; ois cōſulari acta verendū poene ipm magiſ
q̄ honorandū faciebat. Eo tribunoꝝ militarū nulla mutatio his cōſulibus fuit. Eos
creat M. Fabii Iubulani. Poſtumius ebutius corniculē. Fabius & ebucius cōſules
quo maiori glie rerū domi foris q̄ geſtarū ſuccedē ſe cernebāt. maxime aut
memorabile animi apud finitimos ſocioſq; hoſtesq; eē. q. Ardeatib' in re pcaria
tanta fore cura ſubuentū. eo ipenſius ut delēti prius ex aīs bouim infami
iudicius. Sc. fecerit. ut qm ciuitas Ardeatiū intestino tumultu redacta ad
paucos eet. coloni eo plidii causa aduersus vulſcos ſcribēt'. hoc pala relatū
in tabulas ut plebē tribunosq; faller. iudicii reſcindendi cōſiliū iniit. cōſē
ſerat aut ut multo maiore pte rutulorū colonoꝝ: q̄ Romanorū ſcripta ñ
ager vllus duuciēt'. niſi iſq; inceptū in iudicio infamiaret. nec ulli pius Roma
ibi q̄ orb rutulis diuulſus eet: gleba vlla aſſignaret'. Sic ager Ardeates

agri

reduxit. Triumuiri ad coloniā Ardeā deducendā creati. Agrippa Menenius. Tit⁹ Quinctius Siculus. M. Lucretius Tricipitinus. Quo per minime placare ministerium agro assignando socios quē p̄ suum iudicassent: cū plebē offendissent: ne primoribus quidē Patrum satis accepta: quippe cui quę dederant vexationes ad plenum. Iam die dicta ab tribunis colonis adscriptis remanendo in colonia quā testē integritatis usus uicinos habebant vitauere. Pax domi forisq; fuit: & hoc insequente anno. C. Furio Pacilio & M. Papirio Crasso coss. Iudi ab Decemuiris p̄ secessionē plebis a Patribus ex. S. C. voti eo anno facti sunt. Causa seditionum nequaq; a Postumio quęsita q; tripl. uectigalia ipsa denunciando facta: neq; ut de agris diuidendis plebi referret cos ad senatū pulsare potuit. Et cū magno certamine obtinuisset: ut cōsulerent Patres consulū an tribunorū placeret comitia habri: consules creari iussi sunt: Ludibrio quoq; erant nuper tribuni denunciantis se delecturū ꝑ decuriarū: cū quibus finitimis neq; bello neq; belli apparatu opus esset. Sequēte hanc tranquillitatē rerū ann⁹ Proculo Geganio Macerino. L. Menenio Lanato coss. multiplici clade ac periculo insignis. Seditionib⁹ fame ppē regno plurimis dulcedinē in ceruices accepto. Vnum abfuit belli extimū. quo si adgrauatę res essent: vix opem deorum ouium resistere potuisset. Coepe a fame mala. Seu aduersus ann⁹ frugib⁹ fuit: seu dulcedine cōsuetudinū & urbis deserto agrorū cultu: nā utrūq; traditur. & Patres plebē desidem & tribunicios nec fraudē nec negligētiā cōsulū accusabāt. Postremo pepulere plebē haud aduersante Senatu ut L. Minuti⁹ ꝑfectus annonę crearet. Felicior in eo magistratu ad custodiā libertatis futuri: quā accusationē ministerii sui. quę postremo annonę quoq; leuitate haud imeritā gratiā & gloriam tulit. Quo cū multis arcā finitimos ꝑpulos legationib⁹ terra marique neq; cū missis nisi q; ex etruria haud ita multū frumenti aduectū est: ut nullum momentū annonę fecisset. & reuolutus ad dispēsationē inopię ꝑfecti cogendo frumentū & vēdēdo q; usu ministrum supererat. fraudādoq; prę duarum cibi seruicia criminādo. Inde & obiurgando ureę plebi frumentarios acerba iquisitione apud magistratus leuaret inopiā. occulta ex plebe spe omissa potius q; ut cruciaret trahēdo aliam capitib⁹ obuolutus semityberi ꝑcipitauerit. Tū Sp. Melius ex equestri ordine ut ullus tpribus pdiuersē utilē pessimo exēplo peiore cōsilio ē aggressus. Frumento nāq; ex etruria ꝑuata pecunia p hostium clientiumq; ministeriā coēpto quę credo ipa res ad leuandā publica cura annonā ꝑpedimento fuerat: Largitiones frumenti facere instituit. Plebēq; hoc munere delenitā quacūq; iēgebat & exspectat relatoq; supra modū hostis ꝑuati secū trahē haud dubiū esulatū ei fauore ac spe despondēte. Ipe ut ē humanis animis insaciabilis eo q; fortuna spōdet ad altiora & in excessu tedere. & qm cōsulat⁹ quoq; erepturus munus Patrib⁹ esset: de Regno agitare. Id unū

dignum tanto apparatu cōsiliorum & certaminum q; ingens exudandum esset ꝑmium fore. Iam comitia cōsularia instabāt: quę res cū nec dum cōpositus maiorum suorum satis cōsilius oppressit. Cōsul Sextum creat⁹ T. Quinctius capitolinus minime opportuna vir nouandis rebus. collega additus ei Agrippa Menenius cui Lanato erat cognomen & L. Minuci⁹ ꝑfectus annonę refectus seu quid res poscēret in incertum creati. Nichil ei constat nisi in libros lineos utroq; anno relatum unum magistratus ꝑfecti nomen. hic Minucius eandem rem curationē agens quam Melius ꝑuatim agendam suscepit. Cū in utraq; domo gentis eiusdem hominum uersaret: rem cōpertam ad Senatum refert: tela in domum Melii cōferri: eiusq; etuces domum hostium. ac in dubia Regni esse cetera. ipsum agendę rei nondum stare: cetera iam cōuictum esse. & tribunos mercede captos ad prodendam libertatem. & per eadem ministeria nutriendis mysteria esse. seruiles epulas quę tantum fuerint: ne cui incerti vanique auctor esset ea deferre. Quę postquam facta audita & vindicię priores Patrum & patres animi cōsules increparet. q; eas largitiones cuiusq; plebis in ꝑuatam domum passi essent fieri. & nouos esules quos expectasset donec a ꝑfecto annonę tanta res ad Senatum deferretur. q; esulem nullo auctore solum desiderarent: sed etiam vindicem. Tum T. Quinctius cōsul ut ne ritu increparent. q; strictius legibus de prouocatione ad dissoluendum ipsum latus. neq; tantum virium in magistratu ad eam rem patrocinium vindicandam. quum nos hrent: opem esse nō sortis solum uiro sed etiam libero exsolutoq; legum vinclis. Itaque se Dictatorem Quinctium dicturum. Ibi unum parem tantę potentię esse. Appianis cętis primo quiritabantur & quod sibi vellet roguare q; se etate exacta tam dimicationi obiicerent. Dein cū undiq; plus ullo senili aio nō esilia mouere: sed eam virtutis esse quam in oribus aliis ducerent: laudibusq; haud imeritus honerarent. & cōsul nichil remitteret. Pater tandem deos immortales ciebat: ne senectam suam tam trepidis rebus domino dedecori esse rempublicam. Dictatorem a cōsule dicit. Ipse deinde. C. Seruilium halam magistrum equitum dicit. Postero die disposito ꝑsidio: cum in forum descendisset: cōuersaque in eum plebs nouitate rei ac miraculo esset. & Meliani atque ipse dux eorum in se intentum vim tantam impendere: expertes cōsiliorum Regni quemadmodum quod bellum repens aut Dictatorium maiestatem aut quintum post octogesimum annum rectorem reipublicę quęsisset: roguaret. Missus ab Dictatore Seruilius magister equitum ad ordinem: vocat te iussit Dictator. Cuius pauidus ille quid vellet quereretur. Seruiliusque cum dicendi copiam ponit: crimenque a minucio delatum ad Senatum diluendum. Tum Melius recipe se in castra suorum & primum circumspectas equorum seruiles. postremo cum apparitor iussu magistratus ducere gressum a circumstantibus: fugiensq; fidem plebis rursum implorare. & oppressus Senatui Patrum dicto plebi benigne fecisset. orare ut opem sibi ultimo in discrimine ferret. ne sue ante oculos suos trucidari sinerent. hęc cū vociferatus assequitur hala Seruilius obtruncat. Respersusque cruore obtruncati supra caterua patricios iuuenum

Dictatori renūciat: vocatū ad cū medū repulso appiritore cōcurāt multitudi
ne pœnā meritū brē. Tū Dictator Mucte uirtute ingt. c. Seruili esto libertas
rep. Tumultuāt deinde multitudinē incertā existimatiōe facti. ad cōciones
Melium vocari iussit. Aq̄ iure celū p̄mūciauit: etiā si regni crimine insōs fuerit q vocat
á magōeqtū ad Dictatorē nō venisset. Se ad cām cognoscēdā cōsedisse. qua co
quitⁿ abituri fuisse medū simulē causse fortunā vī parāte ne iudicio se comm
ttēt. vi coercitū ee. nec cū eo tāq̄ cū ciue agēdū fuisse: q nat' in libero ppło int
ura legesq̄ ex qua vrbe reges exactos scirent. cedēq̄ ano sororis filios Regis &
liberos cōsulis: libertatis p̄mne pp pcussionē indicatā recipiēdorū in vrbē Re
gū á pre securi cē pcussos. Ex qua collatiōe largitū cōsulē nois odio abdicar
se magiatu atq̄ exulare iussū in qua de Sp. cassio: postaliquot anos pp cēsa
mita de regno supplicū suptū ut qua nup Decemuros: bonis exilio: capite mi
tatos ob supbiā regiā. in ea Sp. melⁱ spē regni cōcepit. et qs hō q̄q̄ nulla nobili
tatē nullos honores: nulla merita cuiq̄ ad dignationē viā pandē via: sed tum
claudios cassios. cōsulatus. Decemuratus suos maiorūq̄ honorū splēdore simula
ari sustulisse aios. qd nefas fuerit Sp. melū cū tribunat' plebis magis optād'
q̄ spand' fuerit: frumentarū diuitē: bilibre farris. spē esse libertatē se emūi suor
emisse. obq̄ obiciēdo ratū victorē finitimorū omm pplm in seruitutē plui
posse: ut quē Senatorē cōcoquē ciuitas vix possit. regē ferret. Romuli cāditor
ab dis orti. receptu ad deos insignia atq̄ ipius hitē nō p scelē id magis q̄ mōstro
hūdi: nec satis ee. sanguine ei' expiatū nisi tecta parietesq̄ intra que tātū
amice ceptū. cet. dissiparet. bonaq̄ ētracta plebi regna mercādi publicaret.
hūbē itaq̄ quæstores vendē ea bona atq̄ i publicū redigē. Damū deinde ut
momūto area eet. oppī esse nefarie spei diruū exēplo uisit. Id. eqmelū appella
tū est. L. cornuci' bouē aureo extra portā trigeminā ē donat'. ne plebe qdes
inuita: qa frumētū in diuitū assib' in modios estimatū plebi diuisit. huic mu
nuscū apud quosdā autores trāsisse á prib. ad plebē. vndecimusq̄ tr. pl. coop
tatū. sedatiōe motā ex mediana cede sedasse nemo. ceterū vix credibile e
nūm tribunorū Patres augeri passos. idq̄s potissimū exēplo á Pricio homine
introductū. Nec deinde id plebi cōcessū semel obtinuisse aut certe tētasse.
Sed ante oīa refellit falsū imaginis titulū. paucis ante āns lege cautū: ne
tribunus collegā cooptare licēt. Que cedi' que luni' Sext' tutin' sōli ex colle
gio tribunorū neq̄ tulerint de honorib. Minucii lege & criminari ne Min
ucium ne Seruilium apud plebē. queriq̄ q plerique indignā necē Melii non
destituerāt. Peruicerāt igit' ut tribunoy militū potiusq̄ cōsulū comicia
hrent. haud dubie qn sex locis tot eni iam creari licebat. & plebi aliqu

ptiendo se ultores fore. melianę cedis crearēt. Plebs quīq̄ aq̄rta mlis eo
anno & varius motib' erat: Nec plures q̄ tres tribunos cōsulari potate creauit.
eis hīs L. quīti cincinnū filiū ex anus dictatura inuidia tumult' q̄rebat'.
Prelatus suffragiis p̄mo Marci' emilius vir sumo dignatus. L. iulii ēsum
erat. In hoy magistratu fidene colonia rō. ad Lartē tolumnii veientū Regem
ac veies defece. Maius additu defectiōi scelus. C. fulanii. cloelii Tullii
Sp. Antii. L. Roscii legatos ro cām noui cōsilii querētes iussi Tolumnii iīfece.
Leuat qdā Regis facin' in tessērarii p̄spo iactu: voce ei' ambiguā ut occidi iussi
sisse viderēt. á fidenatib' excepta cām mortis legatis fuisse. Rē incredibilē
mutatu fidenatiu nouoy socioru cōsilentiū de cede ruptura. Iuuentutiū in
auersu ab imitatione. clusii aio. nec deinde in errore uersu fucatus pprii
est fide obstringi fidenatiū pplm. ne respice spē vllā ab Rōis posset. consci
tāti sceleris voluisse. Legatoy q fidenis ceti erāt statue publice inrostris
positę sunt. Cū veientib' fidenatibq̄ p̄ter q̄ finitimis pplis ab ea etiam tam
nefanda bellū exorsis atrox dimicatio instabat. Itaq̄ ad curiā simo rey
geta plebe tribunisq̄ eius nichil cōtroversię fuit: qn cōes crearēt. M. Geganii
macerini ēsulis & L. Sergius fidenas a bello credo qd deinde gessit appellatus.
hic eni p̄mus ascendente cū Rege veientū secūdo pliocflux. nec incruentam
victoriā retulit. Maior itaq̄ ex ciuib' amissis dolor q̄ Letitia fusis hostib'
fuit & Senat' ut in trepidis reb' Dictatorē dici Mamerti emilii iussit.
Is magr eqtū ex collegio p̄oris. anni quo simul tribuni militū cōsulari
potate fuerit. I. q̄nctii cincinnati dignū patre fuuene dixit. Ad delectū
a cōss hūum cēturiōes veies bella put a dictu & nūs amissoy p̄xima pug
explet'. Legatos qntii capitolini & M. Fabii vibulani seq̄ se Dictatorius
sit. cū potas maior tū vir quoq̄ potius par hostes ex agro rō trās Anienē
submouerent. colles q̄s inē fidenas atq̄ anienē cepta referētes castra. Nec ate
in cepta digressi sunt. q̄ legiones auxilio falisco venert. Tū demū castra
emissoy p moenib' fidenaru posita & Dictator rō haud p̄cul inde ad cōflu
entes cēdit. in utrūq̄s ripis āms. q̄na seq̄ munimēto poterat. vallo int
posito postero die in acie deduxit. Int hostes varie fuē sortę. Falisc̄us p
cul ab domo militia egre patiens. cuiusq̄ fidei sibi poscē pugnā. veienti
fidenatiq̄s plusspes in trahendo bello cē. Tolumnius q̄q̄ suoy magis placebat
cōsilia. ne lōginqua militia ī patriā. Falisci: postero die se pugnaturos
ediat. Dictatori ac Rōis q. decrevisset pugnā hostis ai accesse. Postero
die ā militib' castris vrbeq̄s sē pugnaturos fremētib' ni copia pugne fiat:
vtrinq̄ acies int bina castra ī medio cāpi prodiit. veies multitudiē

abundans · qnt̄ dunicatione castra rō aggrediēt̄ · post mōtes circūmisit. truū pplor exercitus ita stetit instructꝰ ut dextrū cornu veiētes sinistrū falisci tenēt. medii fidenates eēnt. Dictator dextro cornu aduersus veiet sinistro cornu contra veiētē capitolin' qntus intulit signa · ante mediam aciē cū eqtatu magr eqtū pcessit. Parūp silentiū & qes fuit · nec etrusci nisi cogēt̄ pugnā uel inuitus & Dictatore arcerō rēspectāte ut ex auguriꝫ simul aues rite admisse eēnt · ex cōposito tollēt̄ signū · quod simul ubi conspexit p̄mos eqtes clamore sublato in hostē p̄misit. Sequuta pedituū acies ingenti vi cōflixit. Nulla pte legiones etrusce sustinuēe impetū romanorum. eques maxime resistebat · equiqꝫ longe fortissim' ipe rex · ab oi pte effusꝰ e sequētiꝫ obeqtās rō trahebat certam̄. Erat tū int̄ eqtes tr m · a cornelius cossus eximia pulcritudine corporis aīo ac uirtūb par · memorāq gnus quod āplissimū acceptū manus auctiq reliqt posteris. Is cū ad impetū Tolluniū quaciq se intēdisset · trepidātes rō · uidēt turmas insignēq eū Regio habitū uolutāte tota acie cognoscēt · Hiccine est inqt ruptor foederis humani uiolatorq gentiū iuris · Iā ego hāc mactatā victimā si mō sceū qcq in terris cē dii uolūt · legatoꝫ manib' dabo. Calcaribꝰ subditis īferta cuspide in unū fert̄ hostē · quē cū ictū equo decussset · cōfestim & ipe hasta īnixꝰ se in pedes excepit. Assurgēte ibi Regē · ubone resupinat · repetitūq sepi' cuspide ad terrā affix · Tū exāgui detracta spolia · caputq abscissū victor spiculo gerēs trore celi Regis hostes fudit · Ita eqtū quoq fusa acies que una fecerat āceps certam̄. Dictator legiōib fugatis īstat · & ad castra cōpulsos cedit · Fidenatiū plurimū locoꝫ noticia effugē īmōtes · Cossus Tyberī cū eqtatu trāsiect̄ ex agro veiētano īgētē detulit p̄dā ad urbē · Int̄ p̄liū & ad castra rō pugnatū ē · aduersꝰ pte copiarū ab Tolluniō ut ante dictū ē ad castra missa Fabi' ubulan' corona p̄mū uallū defēdit · Intētos deinde hostes in uallum egressꝰ dextra p̄cipali cū triarīs repēte ūadit · quo pauore ūecto cedes minor qa pauciores erāt · fuga ī mun' tpida q in acie fuit · oīb locis rebn gesta Dictator · S ē · tussiq ppli triūphās in urbē reduit · Lōge maximum triūphi spectaculū fuit · cossi spolia opima Regis interfecti gerēs · In cū multes carmina incōdita equātes cū Romulo canē · Spolia in ede iouis feretri ppe Rōs spolia · que prima opima appellata · Sola ea tēpestate erāt cum sollēni dedicatiōe dono fix · Auerterat qꝫ inde a curru Dictatoris ciuium ora & celebritas ei' diu fructū ppe solus tulerit. Dictator corona aurea libra pōdo ex publica pecunia ppli iussu in capitolio iouī donū posuit.

Oēs ante me auctores sequut̄ A cornelii cossi tr m · secūd a spolia opima

iouis feretrii tēplo intulisse exposiu · Ceterū p tq q ea rite opima spolia hīc' que dux duci detraxē · nec Ducē nouim' nisi cuius auspicio bellū gerit̄ · Titulus ipse spoliis inscript̄ illos meq arguit · cōs ea cossū cepisse · hoc ego cū Augustū cesare tēplorū oīum cōditorē aut restitutorē ingressū ede feretrii iouis quā uetustate dilapsā refecit · se ipm in thorace līneo scriptū legisse audisse · ppe sacrilegū rat' iu · cossū spoliorꝫ suorꝫ cesarē ipius tpis auctorē subtrahē teste · qs ea īre sit error q tū netes ānales · q qs magistratuū libri quos līneos ī ede repostos monetq a macer Licin' auctor identidē auctores septimo post domū āno cū T Quintio penno · a cornelio cossō cōsule habeant · Existimatio cōis oīb ē · nā etiā illud accedit · ne tā clara pugna in eū ānū trāsferri posset · q in bello triēnium fermē pestilētia inopia q frugū carta · Marcū cornelū cōs fuit · adeo ut qdā ānales velut funesti nichil pē noīa cōsulū suggerāt · Tercius a cōsulatu cossi ān' tribunū eū militū cōsulari potāte hēt · Eode āno magr eqtū quo ī ipio altam īsignē edidit pugnā equestrē · ea libera cuctura · Sed ut ego arbitror uana uersare in oēs opiniōes licet · cū auctor pugnæ receptꝰ spolis in sacra se de positus iouē p̄pe ipm cui uota erat · Romulūq intuēs haud spnēdos falsi uulg testes a cornelii cossi cōsulē scripserit · Marco cornelio maluginēse Lucio papirio crasso cōsb · exact' ī agrū veiētē ac falisci ducis pde abactę hoium pecoꝫq hostis ī agris nusq inuēt̄ · neq pugnādi copia facta · urbes tam̄ non oppugnate · qa pestilētia pplm inuasit · & seditiōes domi queste sūt · nec morte tam ab Sp melio tr pl q fauore nōis moturū se aliqd rat̄ · & omnium dē dixerat · & rogatiōne de publicādis bonis Seruilii hale tulerat · Falsis criminib a comunio circūuectū oneū arguēs · Seruilio cede cuius ī denati obiciēs · que uanior ad pplm ipo auctore fuē · Ceterū magis uis morbi ingrauescēs cure erat · Troesq ac pdugia max q crebris motib terre ruē in agris nūciabant̄ tecta · obsecratio utriq a pplo Duūuiris peūtib ē facta · Pestilētior īde annus claudio Iulio uterū & Lu · Verginio cōsulib · tātū metū uastitatis in urbe agr qs fec · ut ñ mō p̄dādi cā qsq ex agro rō · ñ exirent · belluę iferēdi memoria frib aut plebi eet · sed ultro fidenates q se p̄mo aut oppido · aut mōtib · aut muris tenuerāt · pplabūdi decēdēt in agrū rō · Deinde veiētū excitu accito · nam Falisca ppelli ad instaurādū bellū neq clade Rō · neq socioꝫ pcib potuē · Duo ppli trāsiē Anicnē · atq haud paul collina porta signa huere · Trepidatū utriq ñ in agris magis q in urbe ē · Iulius cōs · in aggē muriscq explicat copias · a Verginio Senat' in ede quirini cōsulit̄ · Dictatorē duci · A Seruilii placet · cuiqs pisco alu · alu structo fuisse cognom̄ traduit · Verginius dū collegā cōsulē · moratus p̄mittere co nocte Dictatorē dux̄ · Is sibi magr eqtū Postumiū ebucū eluiū

dicat. Dictator oes luce pma extra portā collinā adeō uibet: qbūqs vires
suppetebūt ad arma feréda pīsto fuē signa ex erario pmpta ferūt ad Dicta
tore: que cū agāt hostes in altiora loca cōcessere. eō Dictator agmine īfesto
subit: nec pcul moēto signis collatis fudit ptusas legiōes cōpulit inde in
urbē fidenas: vallog circūdedit. Sed neqs scalis capi poterat urbs alta &
munita: neqs in obsidiōe vis ulla erat: qa frumtū in necessitatu mō suū sed
copie quoqs abunde ex ante cōuecto suffice bāt. Ita expugnādi pariter cogē
diqs ad deditionē spe amissa Dictator in locis pp ppinquitē hostis ab aduīsa
pte urbis max neglecta qa suapte natura tutissima erat agē in arcē cuniculū
instituit. Ipe duersissimis locis subeūdo ad moenia quadrifariā dimissō ex
ercitu qdā alios succedēt ad pugnā: cōtinēti die ac nocte ptio absensu opis
hostes auertebat: donec pfossō a castris mōte erecta in arcē via ē. Inuentisqs
etruscis ad uanas a certo piculo minas: clamor supra caput hostilis captā
urbē ostēdit. Co. ānio c. furius. P. Acilius & M. Begin macerin cēsores uillam
publicā i cāpo martio pbauerūt. Ibiqs pmū cēsus ppli ē actū. eoīdē cos sequēti
anno refectos ludū tēpli vergilii uerū apud macrū Licinū inuenio. Va
rias & qnā Tubero Marcii manlii & qrtū Sulpicii cōs in eū ānū ad
unt. Ceterū in tā diuersa rep̄tu. edituoe & Tubero & Mc libros lūteos auctores
pfitēt. Heut tribunos mil. eo ānō fuisse traditū a scriptoribus antiqs dissimu
lat. Licinio libros haud dubie seq lūteos placet. & tubero iterū uerē. Sed
int cetera vetustate cōpta hoc quoqs in certo positū. Trepidatū i etruria
ē. Post fidenas captas nō vacuis solū extrinsecus metu silas excidit sed etiā fali
sci memoria mutī pmo cū his bellī qq rebellātib nō affuerūt. Igr cū duae
cuntatus legatos circa xii pplos missis ipetrasset ut ad volturne fanū in
dicēt ōi etrurie cōcilio: velut magno ide tumltu imminēte Senat mandatu
gmalū Dictatorē uerū dici iussit. Ab eo Aurel Postumi tubero magrq
tū ē dict: belliqs tāto maiore q pximo apparatū cōnatu ē. quāto plus
erat ab ōi etruria piculi q de duob pplis fuerat. ea res aliq to expectatiōe
ouium traqlior fuit. Itaqs cū remigatū a mercatoribus eet: negata vetustis
auxilia iussosqs suo cōsilio bellū inire: suis uirib exeq: nec aduersarū rep
quigrē socios: cū qb rē integrā cōcitu nō sint. Tū Dictator ne neqcq creat
eet: materia qrēdē bello ghic adepta i pace aliqd opis edē qd monumtus
eet Dictature cupies: cēsum munic parat: seu numā potātē rat seu nō tā
magnitudine honoris q diuturnitate offens. cōcīe itaqs a duocata remp.
forti gerēdā aut tutaq: oia pstāda deos īmortales suscepisse. Sc qd intra
muros agendū eet libratu p̄ cōsulturū maximā aut a custodia ce: si

magna ipia diuturna ni cent: & ipris modus ponet. qb uti simpni nō
posset. Alios magrat ānuos ce: qnquenalē grauē cēsurā ce: usdē prot ānos
magna pte vitae obnoxios uiuē: se legē laturū ne plusq annua & semestr
cēsura eet. cōsensu ingēti ppli legē postero die pulit. & ut re ipa inquit
sciatis qrites q michi diuturna nī placeat ipa Dictatura me abdico. De
posito suo magratu mō alios magratus ipositio fine altī gratulatiōe ac
fauore igēti ppli domū ē reduct. Cēsores egre passi manere q magratū
p̄ minuisset tribu mouēt. duplicatoqs cēsu Aerarii fecēt: quā re
ipm ingēti ānō tulit se fert: cam potī ignominie tuēte q ignominā. Primo
res Patrū q q q deminutū cēsure uis noluisset excplo acerbitatis cēsorie offe
si qppe cū se qsqs diuitus ac sepi subiectū cēsoribs fore cernēt q cēsurā gestum
ppli certe tāta indignatio coorta dicit ut vix á cēsoribs nulli iniuste pt
q ipius animaduertēdi querē tribunpl assiduis ārcuoribs phibēdo cēsu
laria comitia. cū res ppe ad interregnū pducta eet. tandē ut ir mā
cēsulari potāte crearēt. Victorie pmū qd petebāt: ut plebei crearēt nulli
fuit. oes pricī creati s ānarū tribuis habulan Marci fōli. L. Sergi fidenas
pestilētia eo ānō aliarū rerū ocū pbuit. Edes Apollini p valitudine ppli
vota est. consulta Diuinū ex libris placādē deū ire: auertēdeqs appīo pstī
cā fecē. magna tam in urbe agriqs pmiscue hoīum pecoīqs pnicies accepta
fuit. cum aliorū agrorū tum tes in etruria. pestilentia agri & postremo i cāpis
quoqs fruti cā misē. cōsularū comitiorū nulla mtio habita ē: tr. mil cēsu
lari potuit. oes pricī creati fuit. L. Pinari mamerc. L. furi medullinus Sp.
Postumi alb. eo ānō vis morbi leuata. neqs á penuria frumti qa ante pru
sii erat. piculū fuit. cōsilia ad mouēda bella in volscoīq equoīqs cōcilii
& in etruria ad fanū volturne agitata. Ibi pluie in annū res decreto
qs cautū: ne qd ante cālū fiēt. neqcq uecte pplo querēte eandē quasti
dane delete sint. īmunē uetus fortuna. Interī Romē pncipes plebis tam
diu neqcq imunētes spei maioris honoris. diu foris ocū eet: cetus inducē
in domos tribunoru plebis. ibi secreta cēsilia agitare: quādo se a plebe a
deos spretos: ut cū p tot ānos tr. m. cēsulari potate creet: nulli unq plebeio
ad eū honorē aditū fuerit: multū puidisse suos maiores q cauerit ne cui
pricio plebei magrat patērent. aut pricios hōdos fuisse tribunos plebi: adeo
se suis etiā foedere: nec a plebe minq a pribs cōteni. alii purgare plebem
culpā in patres vertē. coru ābitioē artibq fieri ut obsceptū plebi sit ad ho
norē ut. Si plebi respirare ab eoīq muxtus pribs minusq liceat: memore
tā suoīq inituri suffragia ee. & porro auxilio ipīi quoqs assecturam.

placet tollendę ābitiōis cā tribunos legē pmulgare: ne cui albū ustumtū addē petitiōis licēt cā. Parua nē res & vix sero agēda videri posset: quę tūc ingētu certamine Patres ac plebē accēdit. vicē tam tribuni ut legē ferrent. apparebatq; irritatus ās plebē ad suos studia ĉlinaturā. Quę ne libera ēent. s. ĉ factū ē: ut ĉsularia comicia brēuē. Tumultū cā fuit quē ab Aequ & volscis cā fuit Latini atq; hernici nūciarēt. T. qntū L. filū cēnatus ędē & poeno cognōm adhuc & Cn. Iulius mīto cōs facti: nec ultra terror belli ē dilat. Lege sacrata quę maxē apud eos vis cogēdę mltitudinis erat. Delectu hīto utriq; valid exēt pfecti in Algidū cuenē. Ibiq; seorsū equi: seorsū vulsci castra cōmunuē. Intētior q; q unq; antea munīedi excēdiq; multē cura ducib erat: eō plus nūcii trōris romā attulē. Senatus Dictatorē duci placuit: qa & si sępe vicu ppli: maiore tam conatu q; alias vnq; rebellant. Et aliq; tū rō. iuuētutis morbo absūptū erat. Ante oīa prauitas ĉsulū discordiaq; inter ipos & certamina in ĉsulis oīb ērebat. Sunt q male pugnatū ab his ĉsulib in Algido auctores sint: eāq; cām Dictatoris creādi fuisse. Illud sit ĉstat ad alia discordes in vno aduersus Patrū voluitatē ĉsensisse: ne ducēt Dictatorē: donec cū alia aliis tribuiora nūciarēt: nec in auctāte Senatus ĉsules ēent: qnē Seruili Prisci sūmis honorib egregie usus: vos inq; erpl qm ad extrema vētū ē Senat appellat: ut in tāto discrimine resp. Dictatorē dicē cōs p potate vra cogatis. Qua voce audita occasionē oblatā rati tribū augēdę potatis recędūt p qs collegio pnūciat: tacē cōsules Senatu dicto audiētes ec si aduersus ĉsulū aplissimi vlra tendāt: in vicla se duci iussu ros eos. Cos ab tribunis q; ab Senatu vīci malueit. Prodūt á Prib sūmi ipi ius: datūq; sub iugū tribunicię potatis ĉsulatū memorāt: si qdē cogi aliqd p potate ab tribuno ĉsules é quo qd vlteri puato timdū foret. In vicla etiā duci posset. Sors ut Dictatorē dicēt. nā ne id qdē inter collegas ēuenerat. Tuto Iunio ęuenit. Is A. Postumiū Tubertū socerū suū seueritissimi imperii virū Dictatorē dix. Ab eo Lucī Iuli magr equū ē dict. Simul, aduat & iustitiū: ne qd aliud tota vrbe agi q; bellū apparari; Cognito vacatū militię munē post bellū differt. Ita dubiū quoq; inclināt ad nōia dāda: hēnicas latis q; multes ipius. vtriq; enixe obedit Dictator ē. hęc oīa celebritate ingētu acta. relictoq; cn. Iulio cōe. ad pfidū vrbis & L. Iulio magro equū ad subita belli ministeria: ne qua res qua equisset in castris moraret. Dictator pūte A. cornelio pōtifice maximo ludos magnos tumltē cā vouit. Profctsq; ab urbe duūlo cū quino cōe excitu ad hostes puenit: sicut bina castra hostiū paruo inter se spacio distātia viderāt. ipi quoq; mille ferme passus ab hoste Dictator

Tusculo cōsul Lauinio ppiore ī loco castris cepit. Ita quattuor excit totidem munīta planicię in medio ñ paruis mō excursioib ad pl̄ia sed uel ad explacādas utriq; aciei satis patēte hēbāt: nec ex quo castris castra collatu st cessatū á leuib pl̄iis ē facile patēte Dictatore cferēdo vtrei spē unuersae victorię tētato paulati quętu certaminū suos pcipe. Itaq; hostes nulla ī pl̄io iusto relicta spe: noctu adorti castra ĉsulis rē in castris capitis euēt cōmutāt. clamor subito ortus: ñ ĉsulis mō vigiles excitu deinde oēm sed Dictatorē quoq; ex sōno exciuit. vbi pīnu ope res egebāt: ĉsul nec ño defē. nec ĉsilio ps multū portarū stationes firmat: ps corona vallū cīgit. In alteris apud Dictatorē castris: quo mn tumltē est eo plus ñ aduertit qd op facto sit: missū extēplo ad castra subsidiū. Cui Sp. Postumi Alb legat pficit. Ipe pte copiaꝝ paruo circuitu locū maxime secretū ab tumultu petit: vnde ex nec ex opinato aduersū hostē inuadat: q. Sulpicii legatū pficit castris. marcio fabio legato assignat eqtes: nec ante luce mouē iubet manū. Inter nocturnos tumultus moderatu difficilē. Oīa quę vel alius imperator prudēs & ipiger ī tali re pcipet agētiq; pcipit ordine atq; agit. Illud eximiū ĉsilii atq; spectī & neutiq; uulgate laudis q; ultro ad oppugnāda castra hostiū unde maiore agmine pfect explorātū fuerat. marcii Geganii cū coortib delectis missit q; post q; inētos hoies ī euētu piculi alieni p se ī cautos neglectus vigiliis stātiob q; ē adort. p̄us poene cepit castra q; oppugnari hostes sensit scirēt. Inde fumo ut cōuenerat datū signū: ubi ĉspectū ab Dictatore exclamat captī hostiū castra. Nūciariq; passim iubet. & iā luscescebat. oīaq; sub oculis erat. et fabi cū eqtatu ipetu dederat. & ĉsul eruptionē é castris in trepidos iam hostes fecerat. Dictator autē pte altera subsidia & secodā aciē adort: circūa gētes ad dissonos clamores ac subitos tumltē hostu ūdiq; obiecerat victores pedite eqtesq; circumuēti igr iā in medio ad unū oēs poenas rebellionis dedisset. ni vectu messius ex vulscis nobilior vir factus q; gnē iā orbē voluētes suos increpās clara voce: hic pbituri inq; vos telis hostiū estis undefessi multi: qd igr arma hetis aut qd ultro bellū intulistis? in otio tumultuosi: in bello segnes. qd hic statuis spei ē? an deū aliquē ptecturū uos rapturiq; hic putatis? ferro via facięda ē. hac qua me pgressū videritis. agite q; vtiam domos: parētes cuges: liberos estis. Ite mecū ñ murus nec vallū sed armati armatis obstat. virtute pares: necessitate q; vltimū ac maximū telū est superiores estis. hec loquutū executęq; dicta redintegrato clamore sequuntur ipsionē. qua Postumi Alb cohortes obiecerat & mouē victore donec Dictator pedē iam referentib suis aduenit. eoq; omne pliū uersum est

28,7

vni viro messio fortuna hostiū inuitū. multa utrīq; vulnera. multa passim
cedebat. Iā ne Ducē qdē rō incruēti pugnāt. vnus Postumius tātū saxo p̄fracto
capite acie excessit. Non Dictatore humer' vulneratū. n̄ frāgū ꝑpe adfixu equo
femur. n̄ brachiū abscissu cīuile ex tā ancipiti p̄lio stimouit. cōfestim impet'
pstrato scēde hostes cū globo fortissimoꝝ iuuenū extulit. ad castra volscoꝝ
que ndū capta erāt. Cōdēnis aciēs inclinat'. cōsul effusos usq; ad vallū p̄secut'
ipi castra vallūq; aggredit'. Cōdē & Dictator alia ptē alia ptē copias admo
uet. Nō segnior oppugnatio ē q̄ pugna fuit. Cōsulē signū quoq; intra vallū
iniecisse ferūt quo milites acri' subirēt. repetēdoq; signo p̄ma ip̄ssione factā
et Dictator prupto vallo tā ī castra p̄lii irrūpebat. Tū ab ici passi arma ac
dedi hostes cōpti. castrisq; & his captis hostes pt Senatores oēs venūdari sunt.
Prede ps sua cognoscētib' Latinis atq; hernicis reddita. ptē sub hasta Dictator
uēdidit. Prepositoq; cōsule castris ipe triumphās inuect' vrbē Dictatura se ab
dicauit. Egregie Dictature triste memoriā fecit. q filiū ab Postumio q
occasione bene pugnādi captus imissu discesserit. p̄sidio victore secum pcul
sū tradit'. Nec libet credē. & licet i varijs opinionib' & argumēto ē. q impia
malliana n̄ Postumiana appellata sint. quē q; por auctor tā scāu exēplū fore
occupatur' insigne titulū crudelitatis fuerit. ipioso quoq; mālio cognōm
indit'. Postumi nulla tēsu nota ē insignit'. Cn. Iulius cōs. ēdē apollinis abs
ente collega sine sorte dedicauit. Aegre id pass' q̄nā' cū dimisso exercitu in
vrbē redisset. neq; q̄ in Senatu e cōquestus. Insigni magnis reb' ānō additur
nichil tū ad rē romanā pūnē iuuit. q carthaginēses tātū hostes futuri. tū
p̄mū p̄sedituōes siculoꝝ. ad pus. alieni auxiliū in Sicilia excitū traiecere.
Agitatū in vrbe a tribunis pl. ut tribuni mil. cōsulari potāte crearēt. nec ob
tineri potuit. Cōs fiunt L. Papiri' crassus. I. Iuli'. Aequoꝝ legatus fœdus ab
Senatu cū petissent & p̄fœdere dedito ostēt' iret. inducias anoꝝ octo ipetrauit
rūt. Vulscoꝝ res supa cepti in Algido cladē pūnaci certamine ult' pacis belli
q; auctores in uirgia & sedituōes uersa. Vtriq; ocū fuit romanis. Legē de mil
tarū. estimatiōe pgrata pplo. cū ab tribunis pirata cōsules vni' ex collegio p
ducē excepissēt. ipi occupauerūt ferre. Cōsules L. Sergi' fidenas. uerum
hostū Lucretiū trucidāt'. Nichil dignū dictu actū his cōsb. Sequuti eos cōs.
A. cornelius cossus T. q̄nti' pocin'. Iterū vēētes in agrū rō. excursiones fecerūt. fa
ma fuit quosdā ex fidenatiū iuuētute ptū capesse pplationis fuisse: cognito
q; ā rei L. Sergio & q̄nto Seruilio & mamerco æmilio p̄missa. qdā hostiam
relegati q; cur p eos dux ā fidenis affuisset p̄tū ēstabat. colonoꝝ addūt' nūs
agerq; his bello intepto assignat'. Sic ature co ano plurimū laboratū ē nec

7

al' saffecit

colestes modo defuere aque. sed terra quoq; ingenito humore egēs. vix ad pen
nes defecē amnes. Defect' alibi aquarū circa torridos fontes. riuosq; strigo siti pe
ore moretū dedit. scabie. alia absumpta. vulgatiq; cōtactu in hoīes morbi.
& p̄mo in agrestes ingruerūt. seruiciaq; vrbs deinde iplet'. nec corpora mo
lesta tabo sed uoces quoq; multiplex religio & plerāq; extēa inuasit. nou
os ritus sacrificandi vaticinādo inferētibus in domos q̄bus questu fuit capti.
superstitione ne. audonec publicus tā pudor ad p̄mores ciuitatis puenit. cernētes in
ōibus vicis sacellis q; pegrina ar' insolita piacula pacis deū exposcēde. dant. ide
negocii. edūbus: ut nā aduert'ent. ne q nisi romani dii neu quo alio more q̄ prio 30,11
colent. Irē aduersus veientes insequētē ānū p. c. Seruiliū hālā. I. Papiriū mugi 12
lanū cōes dulat' sunt. Tunc quoq; ne cōfestū bellū indicēt'. neue excitus mit 13
terētur. religio obstitit. fecialesq; nuntēdos ad res repetēdas cēsuere. Cū veientib' p̄mus 14
nup. ac dimicatū ad nomtū & fidenas fuerat. inducieq; inde n̄ pax facta:
quarū & dies exierat. & ite diē rebellauerāt. missi tū feciales. nec cū
more patrio iurau repetēt res: uerba sunt audita. Controuersia ī de fuit utr̄
p̄li iussu indicēt' bellū. an satis cēt. s. c. Peruicē tribuni denūciādo impediuros
se delectu. vt q̄ntus cōsul de bello ad pplm ferret. oēs cēturie iussere. In eo quoq;
plebs superior fuit. q; tenuit. ne cōsules in p̄xīmū annū crearēt. Tribuni mil. cōsulari potāte 31
quattuor creati sunt. T. q̄nti' pocin' ex cōsulatu. claudi' furi'. marci' Postumius. A
cornelius cossus. ex his cossus p̄fuit vrbi. Tres delectu hīto p̄fecti sunt. veios. Docum
toq; fuē q̄ plurimū impiū bello inutile cēt. tēdēdo ad sua q̄sq; cīlia. cū aliud
alii videret'. apuert ad occasionē locū hosti. Incerti nāq; acie signū alius da
ri receptui alius cam uallārib' inuasē opportune. veientes. castra ppinqua tūltos
ac tēga dātes accepe. P̄lus itaq; ignominie q̄ cladis ē acceptū. Coacta ciuitas
fuit tūca insueta: odisse tribunos: poscē Dictatorē. in eo verti spes ciuitatis.
& cū ibi quoq; religio obstaret. ne n posse & nisi ab cīsule dici Dictator. augēs
cōsulti eā religione exemē. A. cornelio Dictatore marciū æmiliū dix'. & ipse
ab eo magr̄ equi ē dict'. Adeō simul fortuna ciuitatis virtute vgra equat. ut
nichil cēsoria aduersio effec. quo min' regum rerū exnotatū dignē domo
potēt'. Veientes re secūda ellati missis circū ciuitates legatis tractādo tres
duces r. ab se vno p̄lio fusos. cū tam nulla publica cīlii societate mouissent
voluntarios undiq; ad spem p̄dē ascuerit. vnū fidenatiū pplo rebellare placuit.
& tā q̄ nisi ab scelere bellū ordiri nefas ēt. sicut legatoꝝ ita ita tū nouoꝝ
colonoꝝ cede tributis armis. veientib' sese cōiungit. cōsultare inde Principes duoꝝ
pploꝝ veios an fidenas sedē belli capet. fidenę visę opportuniores. Itaq; trunc
to Tyberi veientes fidenas trāstulere bellū. Romę terror ingens erat. accito

ēcertu a vas coḡs ipo abre malegestu pclusa castra locāt. ante portā collinā. et ī murs armatu dispositu & iustuciū in foro: tabernaq; clause: suūq; omniū castris q̄ urbi siliora. Tū trepidā ciuitate p̄conib⁹ p vicos dimissis Dictator ad ctionē aduocatū increpuit: q. ātō sex tā laudb⁹ motus fortunę suspēsos gerēt. ut parua uctura accepta que ipa ī uirtute hostiū nec ignauia romanu excat sed discordia ipatoꝝ accepta sit: victe hostē sexies victū ptimescat. fidenasq; ppe sepus captas q̄ oppugnatas. cos dē & romanos & hostes cē. q̄ p tot secula fuerit. eosdē nos. easdē corpis uires: eade arma gerē: sequaq; Dictatore mar cū emiliū cē. q̄tea uictu fidenatiūq; aduictis falisc⁹: ad nom tu exercitus fuderit. & magr equitū. A. cornelū cūdē in acie fore: q̄ pore bello t̄ibun⁹ mil. Lar te Tolūnio Rege veientū in cōspectu doru exercitū occisso spolia opima Iouis fretru tēplo tulerit. Proinde memores se cū triumphoꝝ secū spolia secū victoriā cē: cū hostib⁹ sceleti legatoꝝ ctra ius gētiū interfectoꝝ. cedē ī pace fidenatiū colonoꝝ inducias ruptas: septimā infelicē defectionē arma capere. simul castra castris cū iuxissent. satis cōfidē. nec sceleratissimis hostib⁹ diu turnū exignominia excat rō. gaudiū fore & romanū pplm intellecturū q̄to melius de rep. meritu sit. q̄ se Dictatore ciuiū duxerit. q̄ eos q obreptū cēsure regnū. Libē sedē Dictature sue ēposuerit. votis deinde nūcupatis pfēs. cō. & A. cossus. cura fidenas castra locat. Dextra mōtib⁹ leua Tyberi āne sept. T. quintiū poenū legatū occupare mōtes iubet. occultūq; id ligū capere. qd̄ ab ēgo hostib⁹ foret. Ipe postero die. cū coruscā plenū suoꝝ ac pstanū diei meliore occasione q̄ pugna in acie poss̄ isset. cōcitat⁹ paruq; dū speculato res referrē. Quintiū cuasisse in lugū ppinquū arci fidenarū signa pfert. peditūq; acē instructā pleno gradu in hostē induxit. eq̄tē magro equitū pap ne inussu pugnā incipiat. se cū opus sit equestri auxilio signū daturū. tum ut memor Regie pugnę memor opimi doni Romulīq; ac Iouis feretrii regeret. Legiōes ipetu ēgessit. cōfligūt. Romanoꝝ odio accessus ipetū fidenatē: p̄donē veiē rupt⁹es iducias. cruētos legatoꝝ infida cede: respsos sanguie colonoꝝ suoꝝ pfidos socios. ubelles hostes: cōpellas. factis simil dictis, odiū explet. Cōcusserat pmo statī ēgressu hostē. cū repēte patefactis fidenarū portis noua grumpit acies. inaudita ātē ut ips inusitatiq; ignib⁹ armata ēges multitudo facib⁹ q̄ ardentib⁹ tota colluces. ut dut. fanatico instincta cursu in hostē ruit. forma q̄ insolite pugne R̄ōs. paruq; exterruit. Tū Dictator magro equitū equitib⁹q; tū ex mōtib⁹ quitio accito pluīs cies: ipe in sinistru cornu q̄ incedit similis q̄ pluīs ērruit cesserat. Flāmis accurrit. clamoq; voce fumore victu ēgit velut exam apū loco vro exacti. inermi cedetis hostiū. n ferro extiguitis signes: n̄ faces has ipas: p̄ se q̄sq; si ignī n telis pugnādū ē. ereptas ultro in se ptas. Aque nois

Romanu ac virtutis Patrū vteq; memores. vincite ī cēdū hoc in hostiū vrbē & suis flāmis delete fidenas: quas vris bñficiis placare n̄ potuistis. Legatoꝝ hoc vos vrōꝝ colonoꝝq; sanguis vastati fines monet. Ad impū Dictatoris mota cūcta acies. faces p̄ ēmisse ex aduersō. p̄ vi ripuit. vtraq; acies armatur igni. ma gr̄equi & ipe nouat pugnā equestrē. frenos ut detrahat eqs ipat. & ipe p̄ceps calcarib⁹ subditus p̄ruectus ēfrēno equo ī medios ignes infert. Ct alii cōcitati eq libero cursu fert. eqtē in hostē. pulvis clar⁹ mixtiq; fumo lucē ex oculis virōꝝ equoruq; auffert. ea q̄ terruerat multē species nichil ērruit equos. Ruine igr̄ silem stragē eques quaciq; pauerat dedit. Clamor deinde accidit nouus. q cū utrāq; in se murabūdā acie verisset. Dictator exclamat Quintiū legatū & suos ab ēgo hostē adortos. Ipe redintegrato clamore ērfert acrē signa cū duę acies. duo diuersa pla circūuētos etruscos & a fronte & ab ēgo urgent neq; in castra retro. neq; in mōtes unde se nouus hostis obiecerat. ut fugae cēt. & eqtē passim laberis frenis dispulisset eq. veientū maxima ps Tyberī effu si petūt. fidenatiū q̄ supstūt ad vrbē fidenas tēdūt. Infert pauidos, ī mediaꝝ cede obtrūcāt⁹ in rupis. alios in aquā cōpulsos gurgites fert. ctā pitos nandi. Lassitudo & vulnera & pauor degrauāt. pauci ex milib⁹ trānāt. Alteri agmen fert⁹ p castra in vrbē. cedē & romanos sequētes ipet⁹ rap. q̄ uitiū maxime & cū eo degressos mō de mōtib⁹ recentissimi ad Laborē militē qa ultimo pilo aduene nte. hi post q̄ maxii hostiū portā intraue ī muros. euadūt. suisq; capti oppidi signū ex muro tollūt. q̄ uod ubi Dictator cōspexe: tā ei & ipe in deserta hostiū castra penetrauerat. cupiētē milite discurrē ad p̄dā spe inuecta maioris in vrbe p̄de ad porta duc. receptiq; intra muros. in arce quo ruē fugitiū turbā videbat pgit. Nec minor cedes in vrbe q̄ in pilo fuit. donec abiectis armis nichil pret vitā petīt⁹ Dictatori dedūt. vrbs castraq; diripiūt. Postero die singulis ca pitiuis ab eqte ad cēturionē forte ductis & quoꝝ eximia virt⁹ fuerat. binis aliis sub corona venūdatis excitū victorē opulētiq; pdā. triumphas Dictator Romā reduxit. Iussaq; magro equitū abdicare se magratu. ipe deinde abdi cat die sexto decimo reddito in pace ipio. qd̄ in bello trepidi q̄sq; reb⁹ acce pat. Classi quoq; ad fidenas pugnatū ai veientib⁹ qdā in ānales retulē. rē, eque difficile atq; incredibile. nec nūc lato satis ad hoc āne & tū aliq̄to ut a vete rib⁹ accepim⁹. artiore nisi in traiectu forte fluvis phibēdo aliquarū nauiū cō cursū in maius ut fit celebrates. Annalis victorie uanū titulū appetiuere. Insequēs ānus tribunos militares cōsulari potate huit. A. Sēpniū Atratinū. Quintiū cincinnatū. L. furiū medullinū. L. oratiū barbatū. veientib⁹ ānoꝝ xx iducie date & eqs triēnii cū plurū annoꝝ petisset. & ab seditiosis vrbis

occū fuit. Annū insequētē neq; bello foris neq; domi sedatiōe insignē ludi
bello voti celebrē & tribunoꝝ militū apparatu & finitimoꝝ cōcursu fecē. Inb
uni cōsulari potāte erāt. claudi' crassius. Sp. Nautius rutili' T. Sergi' fidenas Sex.
Iulius Tullus Spectaculū comitate etiā hospitū ad qua publico cōsensu uene
rūt aduersū gratū fuit. Post ludos cūoēs sedatioſe tribunoꝝ pl' fuere obnr
gātū multitudinē q admiratiōe eoꝝ quos odisset stupes in eterno se ipsa
tenēt seruitio & nō modo ad spē cōsulat' in ptē reuocādā aspirare nō audēt sed
ne in tribunis qdē militū creādis q coīa cēnt comitia Patrū ac plebis aut sui
aut' socioꝝ meminisset. Desinē ergo mirari cur nemo de cōmodis plebis ageꝫ
eo ipēdi Laborē ac piculū unde emolumtū atq; honos spet' nichil n aggressu
ros hoies si magna conatus magna pmia ponāt. ut qd eni aliqs tepl ruat ce
cus in certamina piculo ingēti fructu nullo. ex qbus p certo heat patres ad
uersus quos tendēt bello inexplicabili sē pequituros apud plebē p qua dimi
cauerint. nichilo se honoratiorē fore: neq; spndū neq; postulandū cē magnos suos
nisi magnis honorib' fierī. nemine se plebeiū ciepturū. ubi cōtēti desisserīt expti
dā rē deniq; in uno aut altero cē. sit ne aliqs plebeius ferēdo magno honori an por
tēto simile miraculoq;. Si fortē ac strenuū virū aliquē existē ortū ex plebe cre
arēt: credēnt sūma ui expugnatū cē. ut tribuni militū cōsulari potāte & exple
be crearēt' petisse uiros domi militiaq; spectatos pmis ānis suggillatos repul
sos risui Latrib' fuisse. Desisse postremo pbere ad ctumeliā cōs. nec se uidē cur n lex
quoq; abroget': qi id licerat. qđ nūq futurū sit minorē qppe ruborē fore i uris
inqtate. quā si p indignitatē ipoꝝ ptereātur. huius qnis omes cū assēsu au
dite incitiuē quosdā ad tribunatū militū. aliū alia de cōmodis plebi latum
se in magistatu pfitēte agri publici diuidēdi: colonarū qq deducēdarū oste
tate spes & vectigali possessorib' agroꝝ impositi in stipēdiū militū erogandi
eris. Captatū deinde tps ab tribunis militū quo pdiscessū hoium ab urbe cū
Patres clandestina denūciatiōe reuocati ad diē certā cēnt. Senatuscō. fieret ab
sentib' tribunus p. ut qm volscos in hernicoꝝ agros pdatū exisse fama cēt. ad rē
inspiciēdā tribunum l. pficiscēnt. cōsularia qq comitia habērent. Profecti Ap. claud
ii filii Decemuir pfectū urbis relinquit: ipi gnii uiuenē etiā inde ab incunabilis
ibutū odio tribunoꝝ plebis qs. Tribun' pl. nec cū abnuēb' scīscerent. nec cū Appio
trāsacta re q. etēdetēt fiunt. Creati cōs. ui sunt. claudi' Sēpni' Atratin' quē fabius
Iubulan'. Peregrina res sed memoria digna tradit' eo āno facta. vulturnū cer
uscoꝝ urbē q nō capua cē ab initiis captā. capuaq; ab Duce eoꝝ Capio uel qđ
ppe' ugro e i campestri agro appellatā. cepe aut pius bello fatigatus etruscas i societ
urbē agroꝝq; acceptis. Deinde festo die grauis somo epulisq; icolas vetes nouī colonī

al' ac suoꝝ

al' inexpiabili

pendū

his qui

vulturnū nē capua a cā pestri loco appellata

Nocturna

nocturna cede adorta. Ius rebus actis cōsules in quos dixim' idib' Decembrib' magna
ui accepe. Iam n solū hr q missi erat ad id: retulerūt immunē vulsciū bellū sed le
gati quoq; ab Latinis & hernicis nūciabāt: nō ante ūq vulscos nec Ducib' legē
dis nec exercitu scribēdo intētiores fuisse: vulgo fremē aut in ppetuū arma
bellūq; obliuiōi dāda. fugāq; a capitolio: aut his qb' de ipio certet'. nec uirtu
te nec patientia nec disciplina rei militaris cedendū cē. haud uana timulē sed
nec pinde Patres moti sunt: & cl. sēpnius cui ea pulcra sorti euenit: tūq cōsta
tissime rei fortune fretus q victoris ppli aduersus victos dux cēt: oia temē
ac neglegēter egit: adeo ut disciplina romane plus in vulsco exercitu q in R. ō.
cēt. Ergo fortuna ut sepe alias virtutē. Primo pilio quod ab Sempnio inca
ute insultaq; comissū e: n subsidiis firmata acie: n equite apte locato cōcur
sū est. clamor indicū pmū fuit. quare inclinata cēt: exercitator ere
briorq; ab hoste sublat'. ab hostis dissonus ipse signi' sepe uerit' incerto cla
more pdidit pauore animoꝝ. eo ferocior illa' hostis vrgē scutis micare gladiis.
Alteri ex pte mutū circūspectātib' galee & incerta trepidātē: applicātq; se
turbe. signa nec resistētia deferūt' ab ipe signiferis: nec in suos manipulos
recipiunt'. Nondū fuga certa: nōdū victoria erat. Tegi magis Romani q pugna
Vulscis inferre signa: vrgē acie: plusq cedi hostiū videē q fugē. Iam oīb' locis ce
ditur: neq; Sempnio coercēte obiurgāte atq hortāte. Nichil nec ipiū nec manesta
videbat. Datiq mox tergis hostib' fore: ni Sext' Tempinus Decurio equū Labēti ia re
pnti ano subuenisset. Qui cū magna voce exclamasset: ut eques q salutā rēp.
vellet cē. ex eqs desilunt. omnium turmarū equib' velut ad cōsilis ipiū motis: ni
si armata cohors hec iqt sistat ipetū hostiū: actū de ipio cē. Sequimū p vexillo
cuspidē meā. ostēdit Romanus vulsciisq;. nec peditib' ee peditē pares: cū cla
more ē pbata adhortatio cēt: vidit alte cuspidē gerēs. Qua cuiqs incēdit vi
uia facit. eo se infert obiectis parmis: ubi suoꝝ plurimū Laborē vidēt. Re
stitūt' oīb' locis pugna: in quē eos ipet' tulit. Nec dubiū erat qn si tā pulcā si
mul obire oīa posset. tegi datum hostes fuerāt. et cū ipe nulla sustinerentur
dat signū vulsius ipator: ut parmatis nouo cohorti hostiū loc' det'. donec
ipetu illatu ab suis excludat'. Quod ubi e fēm intellexit eques: nec prupe cad
qua trāierat: possent. ubi maxime cēsertis hostib' qua via fecerat. & cōsul
legiōesq; rō. cū qđ tegum mo oīs exercit' fuerat: nusq' vidēnt: ne tot fortissimos
viros intercluso: oppimēt hostis. tēdut in quecuq; casū. Diuersi vulsci hinc
cōsule ac legiōes sustinē'. altera frote instare tēpanio atq; equib' Qui ai sepe
conati nequissent prupe ad suos: tumulo quodā occupato in orbe se tutabant'.
nequaq' inulti: nec pugnae finis ante nocte fuit. cōsul quoq; nusq' remisso

cum

sequuta

neq; equitibus vobis ullos e quites

39

ia

certamine dū qq̄ supfuit lucis hostē tenuit. Nox incertos diremit. Tumultus ab ip̄rudentia ortus utraq; castra tenuit pauor. ut relictis impedimentis & magna pte ipedimentoꝝ. alio p̄ victis excat se in mōtes p̄xim̄os recep̄et. Tumulus tūc circūlessus ultra mediā noctē est. Quo cū circūsederētur nūcius uenit eē castra deserta eē: victos ratus suos & ipi quacūq; in tenebris pauor tulit fugerē. Tēpanī metu insidiarū suos ad lucē tenuit. Digressus deinde ipi specula ū: cū ab his cus hostiū fiscādo cōpisset castra volscoꝝ deserta eē. Letus ab tumulo suos deuocat & in castra rō penetrat. Vbi cū uasta deserta oīa: atq; eādē quā apud hostēs foeditatē inuenisset. p̄ uulgq; uolscos cognitū error reducēt. qb̄ potuit sine cuis ductus secū ignarꝰ quā regionē cōs petisset. ad urbē p̄xumis montiū pergit. Iā eo fama pugnē aduersē castrorūq; desertoꝝ plata erat. & ante oīa deplorati erat eqtes. nō priuato magis q̄ publico luctu. Fabiusq; cos. trore urbi quacūq; in tecto stationē ante portas agebat. Cū eqtes paul ante nō sine trore ab duobus q̄nam ēent. mox cognitis tātā ex metu Letitiā fecēre. ut clamor urbē pueret gratulātiū. saluos victores redisse eqtes. & ex mestis paulo ante domib̄ quę ēclamauerūt suos p̄currere in uias. passimq; mires cū gesobliter p̄ gaudio decoris obuiā agmini occurrere. in suos quacūq; simul corpore atq; ōre p̄ gaudio cōpotes effuse. Tribunis pl. q̄ Marcio Postumio Diē dixerūt & T. Quintio q. ad ueios opa male pugnatū eēt. occasio uisa ē p̄ precēs odiū Sēpronii cōsulis renouāde in eos inuidiae. Itaq; aduocati ctiō. cū p̄ditā ueis rēp. eē ab Ducib̄. Proditū deinde qa ullis ipue fuerit. in uolscis ab cōsule traditū exercitū. tractos ad cedē fortissimos eqtes. deserta fōede castra. uociferati ēent. Claudi Iulius un' ex tribunis Tēpanū eqtē uocari iussit. coramq; eis. Sextē Tēpani inqt quid de te arbitrer sine. C. Sēpronii cōsulē aut in tpre pugnā misse. aut firmasse subsidus acē. aut ullo boni cōsulis fungi officio. & tunc ipe victis legionib̄ rō eqtē deduxeris. restituerisq; pugnā. exclusō deinde ab acie nra tibi atq; eqtib̄. nū aut cōsul ipe subuenerit. aut miserit p̄sidiū. Postero denīq; die qd̄ p̄sidiū usq; hueris. an tu cohorsq; in castris uri uirtute prius. & quē in castris cōsulē & quē exercitū inuenerit. An deserta castra relictos inuictos milites. hęc p̄ uirtute tua fideq; qua una hoc bello resp. stetit dicēda tibi fuit. odie. Denīq; ubi Claudi Sēpronius. ubi legiones nre fuit. deserē sis an deseruēis cōsulē exercitūq; uicti denīq; sim. an uicerim. Aduersus hec Tempanii oro ōcepta fuisse dicat. ceterū militarē grauis. Nō suis uana laudib̄ nō crimine alieno laeta. q̄ta prudētia reip. in Cl. Sēpronio eēt. nō multis de ip̄atore existimatione eēt. sed p̄ r fuisse cū eo comitis cōsulē legēt. Itaq; ab se ip̄atoria cōsilia. neu cōsulares artes exqreret. quę p̄sitū da quacūq; magnis ausis atq; ingeniis ēent. Sed qd̄ uiderit referre posse. uidisse aut se prius q̄ ab acie intercludēt. cōsule in p̄ma acie pugnātē atq;

tuo cōsulo

ne

hortātē int signa rō telaq; hostiū uersantē. Postea se á cōspectu suoꝝ ablatū ex strepitu tam & clamore sensisse. usq; ad noctē extractū ētam: nec ad tumultū quē ipe tenuerat p̄ multitudine hostiū credē p̄ripi potuisse. Excat ubi cēt se nescire. arbitrari uidit ipe in re trepida loci p̄sidio se suosq; sit tutat. Sic cōsule seruādi exercitus cā loca tutiora castris cepisse. Nec volscoꝝ meliores res eē credē q̄ p̄ fortunā. noctēq; oīa erroris mutui ipleuisse. Fatēq; deīde nec se fessū labore ac uulnerib̄ tenēnt; cū ingētu laudē nō minore uirtutis q̄ modestiae dimissū. cū hec agēnt iā cōsul uia Lauicana ad famā qetus erat. Cō missa plaustra iumentaq; alia ab urbe exercitū affectū p̄sio ac uia nocturna excepe. Paulo post in urbē ingressū cōsul nō ab se magis enixe āmouēs culpā q̄ Tempanii meritis laudib̄ ferēs. Odiosē cum tam abre malegesta & irate Ducib̄ marcius Postumi' reus obiect' q. tr. m. p̄ cōsule ad ueios fuerat. Decē milib̄ eris grauis dānat'. T. Quintiū collegā cuius qa & in uolscos cōsul auspicio Dictatoris Postumii Tuberti & ad fidenas legat' Dictatoris alteri' in cumulū resp̄sse gesserat. tota culpā ea' tpris in p̄denatū collegā transferētē cōs trib̄ absoluerūt. Profuisse ei ciceronis memoria dicat' uenerabilis uir et exact' etā. etatis. Capitolin' quint' supplicū oīas ne se breui reliquo uitę spatio tā tam triste nūcium ferre ad cincinnatū patrē. Plebs tribunos pl. abūtes Sextū Tempanū. A Sellū & Antistū & Spurillū fecit. quos & p̄ceturionib̄ sibi p̄fecerūt. Tēpanio auctore eqtes Senat' cui odio Sēpronii cōsulare nom offendēt. tr. mil. cōsulari potāte creari uisit. Creati sūt L. manlius capitolin' q̄s Anthoni' merēda. L. Papirius mugilan'. Principio statī ām L. ostēsius tr. pl. Cl. Sēpronio cōsuli p̄oris ām diē dixit. Quę cū quattuor colleḡ inspectāte p̄ oraret. ne ip̄atore suum inoxiū in quo nichil p̄ fortunā reprehendi posset: uexaret. Egre hortēsius patrū tētatione ea: credēs eē pfugere tę sue. nec pcibus tribunorū quę in specie modo iactāt. sed auxilio cōsidē, reū. Itaq; mō ad eū uersus ubi ulli p̄cul spūs. ubi subnixe & fidēs inocētię sue. uīs ēet querebat. sub tribunicia ūbra cōsulare uirū delituisse. mō ad collegas. uos aut si re pago qd̄ acturi estis. in gremiū uis pplo & euersuri tribunicia potāte. cū illa & de Sēpronio & de oīb̄ simā p̄ potāte eē dicēt. nec se iudicū ppli tollē aut uelle aut posse. sed si pces sue p̄ imperatore q̄sibi parētis ēet loco nō uoluisset. se ugste cū eo mutaturos. Tum hortēsius. nūdabit īqt plebs rō. sordidatos tribunos suos. Cl. Sēpronii nichil moror. quādo hoc ē in ip̄io cōsecutus. ut tā car ēet mulib̄. Hec pietas minus quattuor tribunorū q̄ hortēsii tā placabile ad iustas pces ingenium patrū plebi pribus̄q; gratius fuit. Non diutius fortuna seq̄s indulsit. q. ubiq; uictoriā uolsco p̄ sua āplexi fuerāt. Proximo āno. CN. Fabio uibulano T. Quintio capitolini filio capitolino cōs. Ductu Fabii cui sorti ea prouincia euenerat nichil dignum

memoratu actū. cū trepidā tantū ostendisset ac ē, eq turpi fuga fūdūr haud magno cōsulis decore. traqs truphus negatus. ceteri ob sempniane cladis lenata ignominiā ut ouiis vrbē intrarent cōcessū est. o ue idmodū bellū minore qti mouerat dimicari oē erat pfectū. sic in urbe ex tranqllo nec opinata molestiis conturbāt inter Patres ac plebē exorta ē. coepti ab duplicādo questoz nūo. Quā rē p̄terduos urbanos questores. duos q cōsulib' ad ministeria belli p̄sto essent a cōsulib' relatā cū & Patres sūma ope appbassent. a cōsulib' tribuni pl' certam intulerūt. ut ps questoz nā id tps p̄cari creari eos ex plebe fieret. Aduersō qui actionē primo & cōsules & pres sūma ope admissi sunt. cōgedēdo deinde. ut quēadmodū in tribunis cōsulari potate creādis usi sunt. id. eque in questorib' liberū eet arbitriū ppli. cū paru pficēt. totā rē deangēdo questoz nūo omittūt. Excepiūt omissā tribuni aliaqs subinde inter quas & agraria legis seditiosē actiones existūt. Propter quos motus cū Senat' cos q̄ tr. creari mallet. neqs posset p intercessiones tribunicias Sc. fieri. resp. ad interregnū. Neqs id ipm. nā coire p̄cios tribuni phibebāt. sine certamine igēti redit. cū ps maior sequētis ānī p nouos tr pl. & aliquot interreges certaminib' extracta eet. modo phibētibus tribunis p̄cios coire ad p̄dendū interregē. modo interregē impellātib' ne Sc. de comitiis cōsularib' faceret. Postremo L. Papirius mugilan' pdit' interrex mō castigan' huic Patres nuic tr pl. desertā omissāqs ab hoīb' rēp. deorū prudentia curaqs exceptā memorabat. veritib' inducis & cōtactiōe equorū stare. Vnde si quid instrepat troris. sine p̄cio magistratu placē rēp. oppīm. Non exercitū in ducē scribēdo exercitui ē. an bello intestino extinū bellū ppulsaturos. o ue si in unū cōuenīāt. vix deorū opibus. qn in obruat' romana res resistu posse. qn illi remittēdo de sūma qsq iuris remediis copularēt cōcordiā. Patres patiēdo tr. in. p cōsulib' fieri. Tribunos pl. in interregēdo quo muni quattuor questores p̄miscue de plebe ac Patrib' libero suffragio ppli fierēt. Tribunicia p̄mū comitia sunt habita. creati tribuni cōsulare potate. oēs p̄ricii. L. Quint' cincinnat' iterū. Sext' Furi' medullinus iterū. Marci' malluus. A. Sēpnius Atratin'. hoc tribuno comitia questorū habente petētib' qs int' aliquot plebeios filio Antistii tribuni pl. & frē altius. tr. p sexti lō pilii. Nec potas nec suffragiū horū valuit. qn quorū Pres auosqs cos viderant. eos nobilitate p̄ferret. Fuere oēs tribuni pl. Ante oēs Pompilius antistius qs repulsa suorū accēsi. qd nā ēd rei eet. q. n suis bnficiis. n Patrū inuurus. n denīq usurpādi libidine cū liceat. q. ante n licuerit. si n tribunū militare. ne — questore quēq ex plebe faceū. n ualuisse Pris. p filio. fratris. p frē. pcēs. Tribunoz plebis potatus sascrosēctē. ad auxiliū libertatis creatē. Itaq de pfecto in re esse: ut A. Sēpnii comitis plus artis adhibuisse q fidei ei' uuna q̄ suos honore dilectos.

c: a cōsulib' :-
5

traqs cū impm & inocētia tutū & magistratu in quo tē erat ipet' fieri n posset. Flexē ur's in cl. Sēpnii Patruelē Atratin. eaqs ob ignominiā vulsci belli aduitore colle ga M. camilleio dīdixē. Subinde ab his dē tribunis mītio in Senatu de agris diuidēdis illatā ē. cui actioi sēp acerrime cl. Sēpnius restiterat. nec' id qd erat aut de posita cā leuiore futurū apud Pres reū aut pseuerāte pudicā tps plebe offēsiurū. aduersē inuidie obiici malluit. et sue nocē cause q̄ publice decē. stetitqs in cadē sētia. ne qua largitio cessura in truā grām tribunoru fieret. nec tū agrū plebi sibi inuidiā q̄rī. Se quaqs subiturū cā tēpestate forti animo. nec Senatui tātū se cuiq aut queq debē ee. ut in peendo uni malū publicū fiat. Nichilo demissiore animo cū dicerent. Causa ipa ipe p se dicta. neqeq oīa expus Prib' ut mitigaret plebē q̄ndecī milibus eris dānat'. Eōdē anno postumia virgo vestalis d' incestu cām dix. crimine inoxia ob suspitionē pp cultū amenioē ingeniiqs liberius q̄ virginem decet. parū abhorres fumā āpluā. Deinde absolutā p collegi sētia. Pontifex maxim' abstinere iocis. colliqs sancte potius q̄ scite iussit. / Eōdē anno a capuanis cui me quā greci tū urbe tenebāt capuā'. Inseques annus trīm. cōsulari potate hūt. Agrippā menenii Lanatū P. Lucretii tricipitini Sp. nautii. Annus r. felicitate pr. piculo potius ingēti q̄ dāde insignis. Seruitia vrbē ut incēdēt distātib' locis cauārt. Populo ad opē passi ferendā tatis inteto. ut arcē capito liuiqs armati occuparēt. auertit nefanda cōsilia lupit. Indicioqs duorū cpre hensi poenas dedere. Indicib' dena milia grauis eris. q̄ tū duuit e hebāt' ex e rario nūata. & libertas pmiū fuit. deū. Bellū deinde ab Aeqs reparari coepti. & nouos hostes Lauicanos cōsilia cū ueterib' iungē haud incertis autorib' Roma e allatū. Aequorū iam uelut ānuersarius armis assueuerat ciuitas. Lauico legati missi cū respōsa inde retulissēt. dubia. qb nec tū bellū parari. nec diu nā pacē fore apparent. Tusculanis negocii datū. aduertēt animos. ne qd nou tumult' Lauicis oriret. Ad insequentes ānī tribunos mil. cōsulari potate Iunio magistratu Legati ab Tusculo venēt. L. Sergii fidenatē. marcii Spurii mugi Lanui. Cl. Seruilii p̄fecti filii quo Dictatore capte fidene fuerāt. Nūcabant Legati Lauicanos arma cepisse. & cū equorū exercitu depopulatos agrū Tusculanū. castra in Algido posuisse. Tū Lauicanis bellū indictū. fictoqs. Sc. ut duo ex tribunis ad bellū pficisceret. unus res Romae curaret. Certamen subito int' tribunos exortū. Se quaqs bellū Ducē potiorē ferre. curā urbis ut ē grata ignobilēqs aspnari. cū paru decorū inter collegas certamen manifestum Pres cōspiccīt. Quintus Seruilius quādo nec ordinis huius ulla ingt. nec reip. e uerecundia. Pria maiestas altercatione ista durimet. filius mis extra ordinē vrbi pperit. bellū utinā quidem cōsyderati' cōcordiā quā q̄ cupiunt gerant.

sontes

al' sorte

Delectu hñi ñ ex toto passim pplo placuit. Decē trib̄ sorte ducte sūt. Ex his scriptos
iuniores duo tribuni ad bellū duxē. Coepta int̄ cos in urbe certamina: cupidita
te cadē ūpu: multo ipensius in castris accēdi nichil sentire idē p sīcia pugnare
sua chīa velle: sua ūpia sola recta ee. ctēnē inuicē & ctēnū donec castig̃ tub̄ legatis
tādē ita ūparatū est. ut alt̄ius dieb̄ sūmā ūpū hñent. q nē cū allata Romā essent
ducē q̄ntus Seruili doct̄ usu & etate pcat̄ ab dīs īmortalib̄: ne discordia tribunoꝝ
dānosior resp cet. q̄ ad veios fuisset. et uelut haud dubia clade īminēte ūstitisse
filio. ut militē scribē & arma pararet. Nec falsus vates fuit: nā ducatu L. Sergii
cui dict̄ ūpu erat loco in quo sub hostiū castris cū q̄ simulato metu recepit se
hostis. ad nullū spes vana expugnādi castra eo traxisset: repentino impetu. equoꝝ
p supinā vallē fusi sunt. cohortesq; in ruina maiore q̄ fuga oppressi obtrūcatiq; castra
q; eodie pgre retētu. Postero die circūfusis iā magna ex pte hostib̄ p auersā portā
fuga turpi deserūt. Duces legatiq; & q̄d circa signa roboris ēxcitu fuit. Tusculum
petiē. Pallanti alii p agros passim miles itineribus maioris q̄ accepta erat cladis nūi
ci Romā cōtendert. Minus ēpidationis fuit q; euēt hoīum timori cōgruēs fuerit.
Et q subsidia q respicēnt. inre ēpida ppe arma erat. ab trm. iussu q; eius de p mi
nores magīat̄ sedato in urbe tumultu. Spectatores ppe missi nūciauē Tusculi Ducē
excitatiq; ee. hostē castra loco ñ mouisse. & q̄d plurimū aūorū fēc. Dictator ex Sē
Dictus. q. Sulpicius p̄scus vir cuius pudetia in rep. cū multa salus tpestatib̄ ante
expta cuitas erat. Tū eu etu eius belli q̄d unu certam tribunoꝝ suspectu ante re
malegestā fuerat magro equū creato á quo tpo trm. Dictator erat duct̄ filio suo
ut tradidere qdā. nā alii halā Seruilii magrm equū eo āno fuisse scribūt. nouo
excitu pfect̄ ad bellū accitus q Tusculi erat. duo milia passuū ab hoste locū castris
cepit. Trālierat ex rebñ gesta supbia negligētia q; ad equos quē in P. Sēs Ducibus
fuerat. Itaq; primo statī plio. cū Dictator eqtatu īmisso antesignanos hostiū tur
basset: legione inde inferri signa ppe iussit. Signiferū quoq; ex suis cuctātem
occidit. Tāt̄ ardor ad dimicādū fuit: ut ipetu Aequ ñ tulerit. victiq; ace
cū fuga effusa petisset castra. ipse & certamine minor castrorū oppugnatio
fuit. q̄ pluū fuerat. Captis direptisq; castris cū pdā Dictator milites cōcessisset:
sequutiq; fugiētē ex castris hostē eqtes reuocassēt. oēs Lanuuinos victos mag
na pte equorū Lanuuios cōfugisse. Postero die ad Lanuuios ducit̄ exercit̄ oppidū
q; corona arcūdatū scat captū ac direptū e. Dictator exercitu victore Romā
reducto. die octauo q̄ creat̄ erat. magratu se abdicauit. & opportune Sē. pulsq; ab
trp. agrarie seditiones mitioe illata d agro Lanuuino diuudedo fiēbant. cessit fre
quēs colonia Lanuuios deducēdā. coloni ab vrbe mille & cngēti missi bona tuēri
accepit. Captus Lanuuiis ac dein trm. cōsulari potate Agrippa menenio Lanato

& p. Lucretio Tricipitino iterū oīb̄ hīs &/sp. Rutilio crasso. Et insequēte anno. A.
Sēpronio Atratino iterū & duob̄ iterū marcio Papirio mugilano & Sp. Nautio rutilio
Bienio trāquille exīte: resq; discordia domi ex agrariis legib̄ fuit. Turbatores vulgi
erat. Sp. mecilius quarto & metilius tertio trpt. abo abnites creati. & cū rogatione
pmulgasset. ut ager ex hostib̄ capt̄ uiritī diuidet̄. magnoq; ptis nobiliū co plēb
cito publicaret̄ fortune. Hec cū ferme q cq; agri ut in urbe alieno solo posita ñ
armis partū erat. Nec qd̄ uenisset ad signatū. reipublicę cet. ptq; plebs hebat
Atrox plebi pribq; ppositū videbat̄ certam. nec trm. nec in Senatu nec in cōsilio
p̄uatis p̄cipū cogēdis uiā cōsilii inueniebāt. cū Ap. claudi nepos eq; q Decemuir
legib̄ scribēdis fuerat. minim̄ natu ex Prīm cōsulio dict̄ dixisse. uel se ac fami
liare cōsilii domo afferre. Proauū eni suū Ap. claudiū ondisse Patrib̄ uiā una
dissoluēde tribunicie potatis p collegarū intercessione. facile hoies nouos mutare
p̄cipū de sīcia deduci. Si ep̄ri intīdū potiq; mutatus memor heret̄ oro p for
tuna illius aūos ee. vbi videret collegas p̄cipes agēdę rei grām oēm ad plebē poc
cupisse. Hec locū in ea relicturū sibi. haud grauate acclinaturos se ad cām Senat̄
p quā unusquisq; ordini cū p̄moriēb̄ sep̄rm cōsulet. Appiātib̄ cūctis & ante oēs
q. Seruilio Prisco q ñ degñasset ab stirpe claudia collaudāte uniuersi negocium
dat̄. ut quos qsq; posset. ex collegio tribunorū ad intercessionē plicēnt. missio
Senatu phēsant ab p̄cipib̄ tribuni suadēdo monēdo pollicēdoq; Gratum id
singulis p̄uatim. gratū uniuerso Senatui fore. sex ad intercessionē cōparauē. Poste
roq; die cū ex cpōsito relatū ad Senatū cet. de Sēditione quā mecilii metiliusq;
Largi pessimi exēpli cōcipiēnt. Cē orationes á p̄moriēb̄ Patrū hīe fuit. ut p
se qsq; in nec cōsilii sibi suppetere ducet. nec se ullā opē cernē. alia nusq; pte q̄ in
tribunicio auxilio in eā potatis fidē. circūuecta rep. tāq; p̄uatū in ope cōfugere.
pclarū ipis potatiq; ee ñ ad uexādū Senatū discordiāq; ordinū mouēdā plus
in tribunatu uirtutis cē. q; ad resistendū cpōbis collegis. fremit̄ deinde uniuersi
Senat̄ ortus cū ex oīb̄ pribus curię appellaret̄. cū silētio facto hi q ppiores
erat grā Principū. quā rogationē á collegis pmulgatā Senat̄ cēsear. dissolue
de rep ee. et se inē cessuros ostēdūt. Give intercessorib̄ ab Senatu acte. Latores
rogatiois ctioe aduocata. pdutores plebis cōmodorū ac seruos cōsularū appe
llates. aliaq; truci oroe in collegas inuecti actione deposuē. Ardua bella
insequēs annus huiusset. quo P. cornelius cossus. cl. valeri valeri potit̄ q. quintius
cincinnat̄ cn. marci Fabius lubulan̄ trm. cōsulari potate fuert. in veies bellū
religio Principū distulisset. quorū agros Tyberis sup ripas effusus maxime ru
nus villarū uastauit. Simul equos triēnio ante accepta clades phibuit. nolatis
sue gētis pplo p̄sidiū ferre. excursiones ide i cīnē agri Lanuuini factę erant.

nouisqs colonis bellu illatu. Qua noxa cu se ofensu omu Æquoru defensuros
sp assent deserti ab suis ne memorabili qde bello p obsidione leueqs una pugnam
& oppidu & fines amisere. Tentatu ab L. Dexio trp ut rogatione ferret: qua volas
quoqs sicut Lucos coloni mutent p intercessione collegaru q nullu plebiscitu n
ex auctate Senat passuros pferri ondert discussu e, volusi sequte ano receptus eq
coloniaqs eo ducta nouis urbi oppidu firmart. Tribunis m. Rome ciulari potate
cn. cornelio cosso. L valerio Potito qnto fabio lubulano uteru marcio. T. Postumio
regifugi. huic bellu aduersus Aequos pmissu e. Prauc mus hoi qa tam victoria
magisq bellu ondit. Ha excitu ipigre scripto ductoqs ad uolas: cu leuib pugn
Aequoru aios fregisset postremo in oppidu irrupit. Deinde ab hostib incues
certam uertit. Et cu int oppugnatione pda militis fore edixisset: capto op
pido fide mutauit. Ea magis adducor ut credam ire eam excitu fuisse q q
in urbe nup direpta coloniaqs noua min pdicatioe tribuni pde fuerit. Aux
ea ira post q ab collegis accersit pp seditiones tribunicias in urbe reuertit. audi
ta uox eius in ctioe stolida ac ppe uecors qua Sextio trpl. lege agraria feretu.
Simul volas quoqs ut mitteretur coloni laturu se dicetu dignos ei ce q arma
cepissent. eoru urbe agriqs volanu ce. Malu qde milib meis inqt nisi queri.
Quod audiu n ctione magis q mox Patres offendit. & trpl. vir acer nec infacid.
nactus sint aduersarios superbu ingeniu imodicaqs lingua qua irritado agitan
qs in eas copellet voces q inuidie n ipi tantu sed cause atqs uniuerso ordini eent.
Nemine ex collegio Trm. sepius q Postumiu in disceptatione trahebat. Tu uero ta
setu du ta seuu atqs inhumanu dicu. Audius inqt q rites sicut seruis malu
minate militib tam hec bellua dignior uobis tito honore videbit q quos urbe
agrisqs donatos in colonias mittit. q sede senectutis ure pspicuit. q pro uris cno
dis aduersus ta crudeles superbosqs aduersarios depugnat. incapite dei de mirari
cur pauca ia uram susceperit cam qd ut a uobis speret. an honores quos aduersa
rius uris potuis q ppugnatoribus datus. ingemuistis mo uocebuus. audita qd id
referenda si suffragiu det. huic q malu uobis minat his q agros sedesqs ac fortu
nas stabilire uolut pferetis. Perlata hec uox Postumiu ad milites mlto i castris
maiore indignatione mouit. Prede ne inceptore fraudatoreqs malu etia
minari militib. Itaqs cu fremit apte cet. & qstor P. Sextius cade violenta coer
cere putaret seditione posset qua mota erat, misso ad uocifeante queda mi
lite lictore. cu inde clamor & urgiu oriret. sa ictus turbi excedit ansup
increpite q vulneraueat hic questore q imperator cet militib minat. Ad huc
tumultu accit Postumius aspiora ota fecit acerbis qstionibus crudelib supplia
is. Postremo cu modu ire nullu faceret. ad uocifeatione eoru quos necari sub crate

tione

tusserat. cursu facto ipe. ad impellates poena uecors de tribunali decurrit.
Ibi cu submoueret passim lictores centuriones qs uexaret turba. eo indignatio eru
pit. ut trm ab excitu suo lapidib coopiret. Quod ta atrox facin postq est Rome
nuntiatu tribunus mil. de morte college e p Senatu questiones decernetib trpl int
qdebat. Sed ea dctio ex certamine alio pedebat. q cura incesserat. Patres ne
metu questionu plebs uraqs trm ex plebe crearet. tedebatqs suma ope ut
cosules crearet. Cu S. C fieri trpl. ni patent. ide intcedent csularib comitiis.
Res ad integru redit. victoria deinde pane Patres fuit. Q. fabio lubulano in
terege comitia habite cos erati sunt. A. cornelius cossus furius medulin. his csulib
principio anni Sc factu est. ut de questione Postumie cedis trib. primo quoqs tpe
ad plebe ferret. plebesqs pficet questioni que vellet. A plebe ctensu ppli csulibus
negociu mdat. q suma moderatione ac lenitate p pauoru supplicia quos sibi
met ipos cisse morte satis creditu est. Translata re nequere tam cseq ut non
egerime id plebs ferret. Iacet ta dui irritas actios que de suis cmodis ferretur.
cum interi de sanguine ac supplicio suo lata lege cfestu exceri & tanta vi hre.
apassimu tps erat. uindicatus seditionib delenimtu. ius volanu agri diuisione ob
tet. Quo facto minuisset desyderiu agraric legis. que possessio p iniuria agro pu
Patres pellebat. Tunc hec ipa indignitas agebat alios n in retinendis mo publicis
agris quos uti tenet. p una ce nobilitate ce. sed ne uicinu qde agru. nup ex
hostibus captu plebi diuide. mox paucis ut cetera futuru pde. Eode anno ad
uersus uolscos pplantes hernicoru fines Legiones ducte a furio cosule cu hoste
ibi n inuenisset. ferentinu quo magna multitudo volscoru secesserat. cepere.
omnis pde. q spuerint fuit. qd volsci postq spes tuendi exigua erat. sublatis
rebus noctu oppidu reliqrt. Postero die ppe desertu capiu. hernicis ipe ager dono
datus. Annu modestia tribunoru getu excepit. trpl lucanis quto fabio ambusto
cl. furio Pacilio consl. Is cu principio status anni uidit pensu nois familiaqs
seditionis agrarius legib promulgadis aci. Pestilentia minacior coorta tam q
pniciosior cogitationes hominu a foro certaminibq publicis ad domu curamqs
corporu nutriendoru auertit. omnisqs ea damnosa fuisse q seditio futura fu
erit. credit. defuncta ciuitate plurimoru morbis ppaucis funeribus. Pestilente
anno copia frugu neglecto cultu agroru ut pleriqs fit excepit. in Papirio
Atratino cl. Nautio Rutilio consulib fames q pestilentia celior erat. nisi missis
a rege oes pplos legatis q etruscu mare q qs tyberi accolut. ad frumtu mercadu
annone foret subuentu. Supbe ab Samnitib q capua habit cum asqs Legatu
phitu comercio sunt. Contra ea benigne ab Siculoru tiranis aduti maximos co
meatus sumo. etrurie studio tyberis deuex. Solitudine in ciuitate egra expti

cōsules sunt. cum in legiones ñ plus singulis Senatorib' inuenirētes coacti sunt
inēmodi bonos equites adducere. Preterq' ab morbo anonaq; uicibus eo biennio interstitium exti
nuisse fuit. At ubi he sollicitudines discessere: oīa qbus turbari solita erat ciuitas: domi discordia: foris bellū excortū: marcio emilio cl. valerio potito cōssb.
Bellū, eq parabāt volsci. qq' ñ publico cōsilio capessentib' arma voluntarijs mercede sequentis militiā. Ad quorū fimā hostiū ita eni in Latinū hernicūq; uastenderat agrū. Delectu hīre valerius cōsul marcius orēm trpt. legis agrariae
Lator: cū impediret. auxq; tribuni nemo inuit' sacramento dicēt: repete nuicat' arcē caruentanā ab hostib' occupatā ee. Cā ignominiae accepta. cū apud Patres
inuidiae oneretur fuit. Tū ceteris tribunis ita ante ppatis intercessorib' legis
agrariae pbuit iustiore cām resistēdi collegae. Itaq; cū res diu ducta pdicatione cōsulib' deos hoiesq; testantib' qdqd ab hostib' cladis ignominiaeq; auertam
acceptū eet. aut iminēt: culpā poenae menerui fore q delectū ipediret. oneio
ērā uocatōe si inuisu dni possessione agri pū. cederet. se morā delectui ñ facē.
decreto ut posito nouē tribuni sustulerent certam. pnia auertq; ex collegii sen
tētia. L. valerio cōsuli. sedānū alia qs coercitione aduersus int'cessionē collegae
delectus cā detrectantib' militiā inhibēti auxe futuros ee. hoc decreto cōsul armat'
af' appellantib' cū paucis appbātib' tribunū collū torsisset: metu ceteri sacramento dixē. Ductus
exēcit' ad caruētanā arcē qq' inuisus infestusq; cōsuli erat. Impigre statī primo
aduētu deiectis q in psidio erāt. arcē recepit. Predatores ex psidio pnegligentia
dilapsi: occasionē apuere ad inuadēdū. Prede ex assiduis pplationib' quae in
locū tutū cōgesta erāt. fuit aliq'tū venditā sub hasta: cōsul in erariū redigē
questores iussit. Tū pdicans ptcipē pde fore exercitū. cū militiā non abnuisset.
Auctor inde plebis ac militū in cōsulē ire. Itaq; ex Sē. urbē ouans introire alēnus
incōdiu uersus militari licentia iactari quibus cōsul increpitus: menenii celebre
nom. laudibus fuit. Cui ad omnē mtionē tribuni fauor arcū stātis ppli plausu
qs & assensu cū vocib' militū certaret. plusq; ea res quā ppe sollēnis multum la
sciua in cōsulē aure patrib' iniecit. et tanq haud dubius int' tr'm. honos oneranti
si petēt cōsularib' comitijs ē exclusus. Creati cōs sē. cn. cornel' cossus. l. furi' medu
linus iterū. Nō alias egrius plebs tulit tribunicia comitia sibi ñ cōmissa: eū do
lorē q̄storijs comitijs simul ondit & ulta ē. Tuc primū q̄storib' plebeis creatis ita
ut in quattuor creādis uni pricio. cl. fabio ābusto relinq̄rēt' locus tres plebei. q.
Siluius. P. cluu. P. Pupuius clarissimarū familiarū uiricib' pferrēt' auctores fuisse
tā liberi pplo suffragii ualios accipio ex familia infestissima Patrib' tres in eum
annū trpt creatos. bi multarū magnarūq; rerū molē audacissimo adeo pplo
ostentatēs: cū affirmassent. nichil se moturos sine q̄storijs qdē comitijs. q. sola

pmiscua Plebi Patribusq; reliquisset. Senat' satis ai pplo cēt: ad id quod tam diu
uellet & plegesset. Pro ingenti itaq; victoria id fuit plebi. questurāq; cā
ñ honoris ipius fine. estimabāt. Sed pertinacius ad cōsulatū ac triumphos locus nouis
hōibus iudicabāt. Pres ctra ñ p cōicatis sed p amissis honorib' fremē negare. si ea ita
sint liberos tollēdos ee q pulsi maiorū loco. cernēteisq; alios in possessione dignitat'
siue: Salii Flamenesq; nuisq' alio q' ad sacrificādū p pplo sine impusa ac potatib'
relinquāt'. Irritatis utrunsq; ptis ais. cū & spūs plebs sumpsisset & tres ad ppla
re cām celeberrimi nois bret duces. Pres: oīa q̄storijs comitijs ubi utrūq; plebi
licēt filia fore. cernēteis tēdē ad cōsulū comitia. quae ñdū pmiscua ernt. Ialu
cōtra tr'm creandos ducent. & tandē aliquādo impediendos plebi honores. Sed nulla
erat cōsularis actio quā impediendo id qd petebat exp'mēt. cū mira oppurtu
nitate volscos & Aequo pdatū extra fines exisse in agrū Latinū hernicūq; affert'.
Ad qd bellū ubi ex Sē. cōsules delectū hīre occipiūt. obstare tr. geniae tribuni sibi
plebi q; cā fortunā oblatā memorātes. Tres erāt & oēs acerrimi uiri gnōsiq; iam
ut int' plebeios duo singuli singulos sibi cōs. asseruādo assidua opa desumunt.
Vni actionib' data nc detinēda nc cōcēda plebs: nec delectu cōsules nec comitia
quae petebat tribuni expediebāt. Inclinate deinde se fortuna ad cām plebis
nuncii uenere arcē caruētanā dilapsis ad pdā militib' q in psidio erat. equos
interfectis paucis custodib' arcis inuasisset. alios recurrētes in arcē. alios pallātes
in agris cesos. cā aduersa ciuitatis resurgere tribunicijs actionibus adhuc. Heqcq; ea
tēnuit ut tū denicq; desistēnt ipediendo bello. Postq' ñ cessere nec publicae tpestatis
nec siue inuidiae punctum ut Sc. m. c. fiat de tr. mil. creādis certo tam pactone
cuius ratio bret'. q eo anno trpt eēt: neue qs reficeretur in annū trpt. haud dubie ciuilos
denotāte Senatu: quos mercede seductos tribunat' petē cōsulatu insimulabat.
Tū Delectus hri belluiq; omnium ordinū cōsensu apparari coeptū. cōs ābo pfectis
ad arcē caruētanā. an alt' ad comitia hnda substituerit incertū diuersi auctores
faciūt. Illa p certus hnda in qb' ñ dissentiunt. ab arce caruētana cū duo neq;q
oppugnata eēt: recessu verrugine in volscos eode exercitu recepta: pplationesq;
& pdas et in Aeqs & in volsco agro ingētes factas. Rome sicut plebis victoria
fuit: in eo ut quae mallet comitia brent: ita quietu comitiorū Patres vicere.
Itaq; trm. cōsulari potuit ctra spe omnium tres Patricii sunt. cl. Iulius Iullus. P.
cornelius cossus. cl. Seruilius ahala. Arte adhibita fert a Pricis ciuis eos
Ialu tū quoq; insimulabat. q turbā undignorū cādidatorū intermiscēdo dignis
tedio sordiū in qbusdā insignū pplm a plebeis auertissent. volscos deinde &
equos seu caruentana arx retēta in spe seu uerrugine amissū psidiū ad ira
cū impulisset: Fama affert. summa vi ad bellū coortos: caput rerū Anciates

ce. Coru legatos utrumq; genus pplo circumsc castigatesq; ignauiā q abductu intra
muros pplabundos in agris vagari romanos priore anno & oppidu uerruginu
pfidu passi ecnt. Iam n exercitus mō armatos sed colonos etiā in suos fines mutu
nec tpos modo Romanos sua diuisa hre. sed ferentinū etiā de se captum her
nicis donasse. Ad hec cū inflamaret ai. ad quosq; uentu erat nūs uniorū
hostem cōscribebat. Ita oīum pplorū uniuers Antiu contracta. Ibi castris positis opidabat.
Que ubi tumultu maiore etiā q res erat nūciat roma. Senat excplo qd in rebus
trepidis ultimū cōsiliū erat. Dictatore dici iussit. qua re egre passos lulium
cornelium q; fert. co agnoq; atorum certamine re acta. cū p mores Patrū neq; eq;
coquesti n ee in auctate Senat trm. Postremo etiā trpt appellaret & cōsules quoq;
ab ea potate uim supti re inhibuisse referret. Tribunipl. Leti discordia patrum
michl ee in his auxiliu dicent. qbus n cuiu n de quq; bonum nūo eent. si quādo
pmissu honores cōcita resp. cet. tū se aiaduersuros ne qua supbia magistratuū
irrita fc eent. Interi pcu soluti legū magistratuū q; verecodia pse quoq; ebuni
cā potuce agerit. hec etenim minime idoneo tpre. cū tantū belli in manib eet
occupaneat cogitationes hominū donec uerbis diu altercis lulius cornelius. ai. ad
id bellū ipi satis idonea Ducesceret. n ee equi mandatu sibi a pplo crepi honore
disseruere. Tum abala Seruilius trm tacuisse se tā diu aut non qa inceret sua
fuerit. quē eni bonū cauē secerne sua a publicis cōsiliis. sed qa malluerit collegas
sua spote cedere auctatu Senatus. q; tribunicia a potuit a diuersis se iplorari patent.
Tum quoq; si ressinēt libent se daturū tps his fuisse ad receptū nimis punaces hostes.
Sed cū belli necessitatem n expectet humana cōsilia potuere sibi collegaru gra remp.
fore. Et si maneat in sententia Senatus Dictatore nocte proxima Dictatorē. A c siquis
interdat Sc auctate se fore etentū. Quo facto cū haud imerita laude gramq;
apud oēs tulisset. Dictatore P. cornelio dicto tpe ab eo magistratu creatus est.
exēplo fuit collegis eiusq; intercessionibus q; gra atq; honos opportunior interdū n
capientib eent. Bellū haud memorabile fuit. uno atq; eo facili pelio cesi. Adiatū
hostes uictor exercitus deppidatus uastisq; agris castellū q; ad lacū fucinū uicinū expu
gnatū. atq; in eo tumultu a hostium capta. ceteris uastatis intra moenia cōpulsis
nec defendentib agros. Dictator bello ita gesto. ut tantū n defuisse fortunae
videat felicitate q; gloria maior in urbe redit. magistratu q; se abdicauit. Trimē
mutione comitiorū cōsulariu huius aedo ob ira Dictatoris creati. Tribunorumq;
comitia edixerit. Tum uero grauior cura Patrib incessit. q; ppe cū pdicam ab
sius cerneret. Itaq; sicuti pore ano p indignissimos ex plebe sēa dictatos oium
etiā dignorū tedia fecerit. sic tū primoribus Patrū splendore graq; ad petendu
pparatis oia loca obtinuere. ne cui plebeio additus eet. Quattuor creati sunt

omne sia functi eo honore. L. furius medullin cōsul valerius potit. Ct fabi' ubulan'
cl. Seruilius ahala. hic refect etinuato honore. cū ob alias virtutes. tū ob recēte fauo
rē unica moderatiōe ptū eo ano q; tps inducias cū veientī pplo exēnat. p lega
tos feciales q; res repetu cepte. quibus venientib ad finē legatio veientū obuiā fuit.
Petie ne prius q; ipi Senatū romanū adissent. veios iret. Ab Senatu ipius qa dis
cordia intestina laboraret. veientes ne res ab his repetent. Tantū affuit. ut ex
inēmodo alieno sua occasio peteet. & in volscos accepta clade sumisso verrugine pfi
dio. ubi tantū in tpre fuit momenti. ut cū precatib mutuis opē q; ibi á volscis ob
sidebat. succurri si maturius cet. potuisset. ad id uenerit. Excus subsidio missi
ut ab recētī cede pallatu ad pdā dū hostes oppimēnt. Tardatusq; in Senatu
magis fuit q; tribunus q; qa suma vi restare nūciabat. paru cogitauerit. nīlā
uirtute superari humanaru uirtutu modū fortissimi mariti. Non tū nec in vita
nec post mortē pmittu fuere. Insequenti anno L. & cn. cornelius coss. Fabio abusto cf. cn.
L. valerio potito trm cōsulari potate veies bellū motū ob supbū responsū veientis
Senat. q; legatis repetentib res ita facesserent. ppe urbe finibusq; daturos quos r
Lars Tolumnius dedisset. respōderi iussit. Id Patres egre passi decreuere ut trimē
de bello inducēdo veientibus primo quoq; die ad pplm ferret. Quod ubi primo p
mulgatū est. fremē uisent. nō dū debellatū cū uolscis ee. mō duo pfidia occidi
one occasa. ai. pcalo retineri nullū annū ee quo n acie dimicet. & tanq; penitus
laboris nouū bellū cū finitimo pplo & potentissimo parari. quem etruria sit cōiu
turus. hec sua spote agitata. in sup trpt. accēdit maximū bellū Patrib. cum
plebe ee dicitur. eā de industria vexandā militia. truc dādāq; hostib obiec
tā. ne pcul urbe hri. atq; ablegari. ne domi p ocū memor libertatis colonarū
q; aut agri publici aut suffragii libere ferēdi cōsilia agitet. pfantesq; veteres
stipēdia annuaq; & multarū ac aeris alieni usurā erabat. qd ni integri ee in corpore
loci ad nouā uulnera accipienda. qd sup sanguis q dari p rep. posset rogitates.
hec cū in sermonib ciuibusq; intra dū agitates. auertisset plebe ab suscipiendo
bello. pfert. tps ferunde legis quā si subiecta unius diei eet. antiquari apparebat.
Interi trm in volscu agrū ducē exercitū placuit. Ct cornelius in rome relict.
Tres tribuni postq; nullo loco castra uolscorū ee. nec cōmissuros se pliō apparuit
triplicato ad deuastā dos fines discessere. valerius antiū petit. cornelius et
Circeios. qua acies incessere late pplatu sunt. tecta agrosq; ut deterreret volscos.
Fabius qd maxime petebat. ad anxur oppugnandū sine ulla pplatiōe accessit.
Anxur fuit. q; nc Tarracine sunt. urbs pna in paludib. Ab ea pte fabius oppugna
tionē ondit. Circumisse quattuor cohortes cū cl. Seruilio abala cū imunite urbi
colle cepisset. ex loco altiore qua nullū erat p̄sidiū ingenti clamore ac tumultu

prehensantes

A: Anxur nc Terracine

moenia munisse. Ad quē tumultū obstupefacti q aduersus fabiū urbē ītumā
tuebāt. locū dedē scalas admouēdi. Plenaq hostiū cōta erat & immunes diu
cedes partē fugientiū ac resistētiū armatorū atq inermiū fuit. Cogebāt itaq
victi qz cedentiū spei nichil erat pugnā inire. Cū pnūciatū repēte ne qs preter
armat violaret. reliqua cōm multitudine exiit uolutaria armis: quorū ad
duomilia & ingenti vnū capiūt. a cetera pda fabi militē abstinuit. donec collegę
uenirent. Ab illis quoqz excutiēb anxie captū dictatas ēe q ceteros volscos a ppsi
dio eius loci auertissent. Q ubi uenēt oppidū vetē fortuna opulentū tres ex
cit diripuē. ea qp mū benignitas ītorū plebē Patrib ccliauit. Addūt dem
ouiū max tpestiuo pncipū in mlitudine munē. ut ante mūtionē illā plēb
tribunoruue decernēt. Sē. ut stipendiū miles de publico acciperet. cū ātea ipe
de suo qsqz functē eo munē eet. Nichil a cceptū unq a plebe tāto gaudio tradit.
Cōcursū itaqz ad curiā ē. phensatalqz excitū manus & Pres ugre appellatos
effectū ē faciētib ut nemo p tā munifica pria donec qcq uirū supēet corpor
aut sanguini suo peceret. cōmodiora uuiuaret re familiare. saltē ad qescere
eo tpre. quo corpus addictū atq opitū resp eet. tū qd sibi ultro oblatū eet.
udui cumulationeqz grām rei tr pt cōis ordinū Letiaq cōcordiaqz soli exptes
negare tā id Letū Patrib uniuersis. nec pspērū fore q ipi credēt. cōsulū specie
pma meliusue fuisse q usu apparuerū. Vnde eni ea pecunia cōsci posse. nisi tributo
pplo indicto. ex alieno igr aliis largitos. neqz id ceteri ferāt. passuros eos
qb ea emerita stipedia eent. melior cōditio alios militare q ipi militassent
& cosde in sua stipedia ītpensis fecisse. & in aliorū ēe. his vocib mouēt ptē
plebis. Postremo indicto tā tributo edixerūt ceteā tribuni auxilio se futuros.
Si qs in militare stipēdiū tributū n ceulisset. Pres bn coepta rē pseuerāt tuen
cferre ipi pmi. Et qi ndū argentū signatū erat. es grauē plaustris qda ad
erariū cuehētes. specioſa ceta collatione. cū Senat suma fide ex cesu ceulisse &
pmores plebis nobilū animi ex cposito cferre incepūt. quos cū & Patribus
collaudari & a militari erant tā bonas aues cspicā uulgus hoīum tradit. re
pēte spreto tribunicio auxilio certam cēredi est ortū. Et lege plata de in
dicēdo veientib bello ecatū magna ex pte voluntariū nouū trm cōsulari po
tāte veios duxere. Fuere aut tr T quintius capitolin q quīq cicinat cl. Iulius
uall uterū A manlius L furi medulin ceui in. emil mamerc. Ab his pri
mū circūsessi vei sunt. Sub eius initiū obsidionis cū ceruscorū ceulū ad fanū
voltumnę hostiū eet paru constitit bellone publico gētis uniuerse tuēdi veie
tes eent. Ea oppugnatio segnior ī sequti āno fuit. pte tribunoz excitq ad volscum

aduocata bellū. Tribunos m cōsulari potare ī ann huius. Cl valeriū Potitum
tcio m. Sergiū Fidenatē. P cornelium malugmēsē. cn. cornelium cossū. cl. Fabium
abustū. Sp. Nautiū Rutilii. Iterū cū volscis uic ferentinū. atq ecteris signis
collatis dimicatū. Rōs secunda fortuna pugnę fuit. Arcna inde volscoz oppi
dū ab tribunis obsideri coepta. Inde uic eruptione facta cpulso in urbē hoste
occasio data ē Rōis irrumpendi. Pretq arce cetera capta: In arce munita natura
globus armatoru cessit. Infra arcē cesi captiqz miliu mortales. Arx deinde
obsidebat. nec aut ui capi poterat: qa p spacio loci satis pfidu hebat. aut spem
dabat dediticios oi publico frumto pruiturq urbs capta. In arce cōuecto tedio
qz recessū unde foret. nu seruus arcē Rōs pduisset. Ab eo militē accepto locu
indui cepe. a qb cū custodes truncadarent. cetera mltitudo repetino pauore
oppssa in deditionē uenit. Diruta & arce & urbe Arthena reductę legiones ex
volsus: oīsqz uis rō. veios cuersa ē. Productori pt libertate duarū familiarum
bona in pmiū data. Serui romani vocitat. Sūt q Arthena vetustiū ī volscoru
fuisse credāt. Prebet errorē q. eiusdē nois urbs int cere atqz veios fuit. Sed ea
Regesro deleuere. Ceretiqz ī veetiu fuerit. Altera hec noie eodē in volsco ag
fuit. cuius excidiū est dictū.

T. Liuii ab vrbe condita liber quintus Incipit.

CAlibi Parata Romani veiq in armis erat tanta ira odioq ut victo
fine odio appareret. Comitia utriusqz ppli lōge diuersa ratione facta sit.
Romani auxere tribunoru mil. cōsulari potate numero octo: q nuq antea creatu
Marcus emilius mamerc uterū L valeri potiti ceui. Ap. claudi crassus m. Ingi
lius varus. m. Iulius Rullus m. Postumi. m. Sp camill. m. Postumi albinus.
Veientes cetera tedio annue ābitionis que intdū discordiaru causa erat. Regem
creare. offendit ea res pploru etrurie animos. ī maiore odio Regni q ipius Regis.
Grauis ira uetustas gētis fuerat: opib superbiaqz qa sollēnia ludoru qd intermissu ne
fas e violent diremisset. Cū ob ira repulsę qd suffragio duodeci pploru aliis
sacerdos ei platus eet: artifices quoru magna ps ipius seruierat. ex medio lu
dicro repēte abduxe. Genitiqz ante oēs aliis eo magis dedita religioib q excelet
arte colendi eas: Auxiliū veientib negandū: donec sub Rege eent: decreuit.
Cuius decreti suppssa fama ē veius pp metū Regis: q a quo tale qd dictū refer
ret. p sediciosis eū pncipe ī vanū sermonis auctore hebat. Rōs & si qete res ex
etruria nuciabāt. tam qa oib cōsulsa rē aguari afferebāt. ita muniebat:
ut incepta munimta eent. Alia in urbe & contra oppidanoru eruptiones
uersa: aliis frons in etruria spectās in auxiliis: si qua forte inde venirent:
obstruebat. Cū spes maior imperatorib Rōs in obsidione q in oppugnatione eet:

hybern acula etiã rẽ noua multũ romano ædificari coepta. cũ uuq; erat hyemãdo
ẽtinuare bellũ. Quod postq̃ tripl'iam dui nullã nouandi cãm inuenientib' romã
est allata: in cõione pstituunt. sollicitãt plebis ãos: hoc illud ẽe dictatores q. era mi
nib' sint ẽstituta. Nec se fefellisse id domũ inimicorũ uenenũ illatũ fore. uenu
isse libertatẽ plebis: remotã in ppetuũ & ablegatã ẽe ab urbe uuentutẽ. Iamne & a brep.
hyemi qdem aut tẽpori annu cedere. ac domos ac res inuisere suas. quã putaret
ẽtinuate militiẽ cãm ẽe. Nullã pfecto aliã inuẽturos. q̃ne qd p frequentia uue
nũ eorũ. in qbus plebis vires ẽent: agi de cõmodis eorũ posset. vexari pterea &
subigi multo acrius q̃ uicetes. quippe illos hyemẽ sub tectis suis agere egregius
muris: rituq; naturali urbẽ tutãtes. militẽ romanũ in ope ac labore pruinis
q; obrutũ. sub pellib' durare: ne hyemis qdẽ spiritũ quẽ ouũ bellorũ terra
marq; sit qesiturna deponentẽ. hoc neq; Reges: neq; ante tribunicã potatem
creata supbos illos ẽsules: neq; triste Dictatoris impiũ. neq; importunos decẽ
uiros inuinc esse seruitutis: ut pẽnẽ militiã facẽnt. quod tm. in plebe romãa
Regnũ exercerent. Quid na illi cõsules Dictatores ue facturi ẽent. q. pẽsulare inua
ginẽ iã seua ac truce fecerunt. Sed id accidere haud imerito. ñ fuisse. ne in octo
qdẽ tm. locũ illa plebeio; antea trina loca cũ ẽtentione sũma: priscos ex plebe
solutos. Nunc iã octo ingẽs ad impia obtinenda ire. & ne in turba qdẽ hẽre plebe
ũi quenq̃. Quis si nichil aliud admoneat: collegas liberos & ciues eorũ ñ seruos
militare: quos hyeme saltẽ in domos ac tecta reduci oporteat. et aliquo tpre ãu
parẽtes. libros q; ac ciuges inuisere. & usurpire libertatẽ. & creare magrat'. hec
taliaq; vociferantes. aduersarũ haud impirẽ nacti sit. Ap. claudiũ relictũ à
collegis ad tribunicias seditiões cõprimendas: virũ ibutũ iã ab uuentẽ a certamib'
plebeis. quẽ auctorẽ ante fuisse memoratũ est. Per collegarũ intercessionẽ tribunicie
potatis dissoluẽde. Is tũ iã ñ pmptus ingenio tm. sed usu ei exercitat' tale orõne
habuit: Si nũq̃ dubitatũ ẽ q̃n utrũ expl. uri an sua cã sedition' semp auctores
fuerit. id ego hoc ãno desisse dubitari certũ hẽo: & clẽtor tũde longi erroris uob'
fine factu ẽe. tũ q. secundis potissimũ uris rebus: hic error ẽ sublat' & vobis & oratio Ap.
pp vos resp. gratulor. An ẽ qs̃q̃ dubitet nullus inuirũs uirisi que forte aliquãdo claudij
fuerit, unq̃. equis q̃ numine Patrũ in plebe: cũ era militantib' ẽstituta sit: tribunos
plebis offensos. ac exercitatos ẽe? Quid illos aliud aut timuisse creditis aut hodie
turbare uelle: nisi cõcordiã ordinũ: quã dissoluẽde maxime tribunitie potatis
rent ẽe? Sic hercule tanq̃ artifices impbi opus quẽrt: q& semp egri aliquid esse
in rep. volunt: ut sit ad cuius curationẽ a vobis adhibeant. vtrũ eni defectus
an impugnatis plebe? utrũ militatũ aduersarũ estis. an cam agitis? nisi forte
hoc ducitis. q̃quid Patres facũt displicet. siue illud p plebe: siue extra plebẽ est.

Et quemadmodũ cũ seruis suis uetant dñi q̃q; rei cũ alienis hoib' ee: pariterq; i
bis bñficio ac maleficio abstineri æquũ censent. sic vos inducatis pri' ẽmerita
plebis: ne nos comitate ac munificentia nra pu ocemus: plebe ne plebs nobis dicto
audiens atq; obediens sit. Quanto tandẽ si q̃q̃n uobis ñ dico ciuilis sed hu
manior ẽct. fauere uos magis & q̃tũ in uobis ẽt indulgẽ potuis comitatu Patrũ
atq; obsequio plebis oportuit. Quod si ppetua ẽcordia sit: qs̃ nõ spondẽ ausit
maximũ hoc imperiũ interitumos breui futurũ ẽe? Atqui ego q̃ hoc ciuilis colle
giũ meorũ quo abducere in fectu re a vestis exactu nõ uerit: ñ utile solũ sed
etiã necessariũ fuit: postea disseru: nunc de ipa ẽtentiõe dicẽ militantium libet.
Quã orationẽ ñ apud uos solũ sed etiã in castris heat' ipo exactu discepatore
æquã arbitror' videri posse. In qua si mihi ipe nichil quod dicerẽ. in mente
uenire posset: aduersariorũ certe oribus ẽtentus eam. Negabat nup dãda ẽe
ea militib' qa nũq̃ data ẽent. Quomo igr indignari possũt qb' aliqd nouũ ad
ẽtũ ẽnolimenti sit: eis labore et nouũ pportione iniungi: nisi q̃ nec opam sine emolu
mẽto. nec emolumẽtũ fermẽ sine ipensa opa ẽ. Labor voluptatis q; dulcissima
natura societate quada aut se naturaliter iuncta sũt. coeleste antea seruabat
miles se suo sumptu opam resp. pbere. gaudebat ide pte annuxe agru. suu colẽ
querẽ unde domi militiq; se ac suos tueri posset. Gaudet nc fructu sibi rep.
ee. & Let' stipendii accip. Equo igr ato patiat' se ab domo. ab re familiari cau
grauis ipensa ñ ẽ paulo diutius alẽe. An si ad calculos eũ resp. vocet' ñ merito
dicat. annua era hẽs. annua opa ẽde. An tu equũ censes militia semestri solidũ
te stipendiũ accipe? Inuitus inhac pte orationis q̃rites moror. Sic eni agẽ debet
q̃mercenario milite utitur. Nos tã q̃ ei ciuib' agẽ volum' agiq; tã q̃ ei pria nob' ei
equi censem'. aut ñ iusta pri bellũ oportuit? at geri p dignitate pri & pfici q̃ primũ
oportet. Perficet' aut si urgẽ obsessos si n ante abscedim' q̃ spei nre fine capus
veis unpositorum'. Si hercule nulla alia causa ipa indignitas pseueranda iponẽ
debuit. Decẽ quondã anos urbs oppugnata ẽ ob unã mulierẽ ab uniuersa gẽa
qua paul ab domo quot trias quot maria distãs. Nos bis una uicesimum
lapide in cspectu ppe urbis nre annua oppugnatione pferre pget. Scilicet
qa leuis causa belli est. nec satis quicq̃ iusti doloris ẽ qd nos ad pseuerandũ stim
ulet. Septies rebellarũt in pace nũq̃ fidi fuerũt. Agros nros multies depplatus sũt.
fidenatẽs defectiõe à nobis coegerũt. colonos nros ibi interfecerũt. auctores fuẽ contra
uisoedis ipie Legatorũ nrorũ. etruriã omnẽ aduersus nos ciuare voluerũt.
hocheq; id moliuntur. Res repetentes legatos nros haud paul abfuit. qn violarẽt
ciũ his mollit & p dillationes bellũ geri oportet? Si nos tã iustũ ullũ aliũ nichil mouet: ne illa qd ozo vos mouẽt?
opib' ingentib' septa urbs ẽ. qbus intra muros coerceat' hostis. Agrũ n colunt. et

Et quẽadmodũ

cultu euastata sunt: bello si reducamus exercitu qs est qdubitet: illos n cupiditate
solu vt euscendi: Sed etiã necessitate imposita ex alieno pdandi cũ sua amiserint:
agrũ nrm metuturos: Non differam igr bellũ iusto cõsilio: sed intra fines nostros
accipum qd illã qd ppne ad multos pertinet quos boni trpl. cũ stipendiũ exor-
qre voluerit. nec cõsultũ repente volut: quale e vallũ fossaq ingentis circuq rem
opis p tantũ spacii duxerit. Castella primo pauca postea excitu aucto creberrima
fecerut. mutuationes n in urbe mo sed in etruria etiã expectãtes: si qua inde
auxilia uenirũt opposuere. qd turres qd vineas: testudines q & caluũ oppugnã-
darũ vrbũ apparatũ loquar: cũ tantũ laboris exhaustũ sit & ad finem iam
opis tandẽ puenũt: relinquẽdane hec cõsulis: ut ad estate rursus nouus de
integro his instruendis exsudet. Labor: quãto e minus tueri facta & instare ac
pseuerare defungiq cura: breuis ei pfecto res est si uno cpre pagr: nec ipi per
intermissiões has int vallaq lentiore spẽ nram facim. Loquor de ope & de tpis
iactura: qd piculi qd differẽdo bello addimus nc obluuisca nos. Hec tam crebra
etrurie cõsilia d mittendis ueios auxilijs partũt: ut nc res sebat intra sint-
cederũt: negat missuros. Quantũ in illis e capue veios lucet. Quis eq spondeat
eundẽ si differt bellũ animum postea fore: cũ si laxamtũ dederis: maior frequ
torq legatio ntra sit: cũ id qd nc offendit etruscos Rex creatus veis muta
ri spatio intermissi possit. uel cõsensu ciuitatis ut eo recalcitret etrurie uos: uel
ipius voluntate Regis qobstare regnũ suũ saluti cuiũ ndũ. videte quot res
q inutiles sequant illã uiã cãlu. iactura opũ tãto labore factorũ. vastatio ini
mici finiũ nrorũ: etruscũ bellũ p vicinitate cõtatũ. Hec sẽ tribunicia cilia vestra:
Non hercule dissimulo si qs egro quarat se fortit passus exemplo cur alescẽ
possit: cibi gra primus aut potionis longinquũ & forsitã insanabile morbũ effi
ciat. Si meduulliduus ad hoc bellũ nichil pertinet: ad disciplinã certe militue plu
rimũ interat. Assuescẽ n solũ militẽ nrm parta victoria frui: sed si etiam res
lentior sit pati tedii & quies spẽ exitũ expectare. Et si n sit. estate pfectũ
bellũ: hyemẽ opiri. Hec sicut. estiuas aues stati autumno tecta ac recessu caru
spicẽ. Obsecro vos venãdi studiũ ac voluptas homines p nuces ac pruinas montes
siluasq rapit: belli necessitatib eã patientiã n adhibebimus quã luxus & volu
ptas elicere solet. Adeone effeminata corpora nrorũ iuuenũ ee putam: adeo
molesuos: ut hyemẽ unã durare in castris: abee ab domo n possint: ut tanqs
nauale bellũ tẽpestatibus captandis & obseruãdo tpre ãni gerat. n est in frigo
ri puti possint: Erubescat pfecto si qs eis hec obũciat: tendantq & ais & corpo
ribus suis virlẽ patientiã inee. & seuxta hyeme atq estate bella gerẽ posse.
Nec se proaniũ mollitie inertieq mãdasse tribunis & meminisse hanc ipam

potatẽ: nec in umbra nec in rectis maiores suos creasse. hec virtute militũ
urorũ hec romano nõie est digna: n veios tantũ nec hoc bellũ intueri quod
instat: sed famã & alia bella & ad ceteros pplos in posterũ querẽ. An mediocre
diserimẽ opinois sequuturũ ex hac re putatis: utrũ tandẽ finitimi pplm rom cũ
ee putet: cuius si qua urbs primũ illud breuissimi tpris sustinuerit impetum
nihil deide timeat: An hic sit trior nois nri ut exercitus nr tedii longinquae
oppugnatiois n vis hyemis ab urbe circumsessa semel amouẽ possit: nec finẽ ullũ
aliud belli victoriã nouerit: nec impetu potius q pseuerãtia gerat. Quae in omni
qdẽ gne militie maxime tamen in obsidẽdis urbib necessaria ẽ. quarũ pleraq
munitionib ac naturali situ in expugnabiles: fame sitiq ipm uincit atq
expugnat. sicut veios expugnabit. nuper hostibus trpl fuerint. & Romae
inuenerit pfidia veientes: quae neq in etruria quaert. An ẽ qq qd veientib
optatũ. eque ẽ tingẽ possit: qua seditiois primũ vrbs r. deide udut excitagiae
castra ipleat. At hercule apud hostes tanta modestia ẽ: ut n obsidiois tedio: n
denq Regni qq apud eos nouatũ sit: n negata auxa ab etruscis irritauerit
uos. oriet ei exemplo quisq erit seditiois auctor: nec cuiq dicẽ ea licebit
que apud uos impune ducit. fustuariũ meret q signa reliqt: aut pfidio decedit.
Auctores signa relinquẽdi & deserẽdi castra: n unus aut alteri militi sed uniuersis
exercitib palã in ctioe audiũt: adeo qcqd trpl. loqr & si pdẽde prie dissolued eqs
rep. ea dsuetis qdẽ audire & dulcedine potatus quis captus quelibet sub ea scele
leri late sinitis. Reliquũ ẽ ut q vociferant hic: ea dẽ in castris & apud militẽ
agant: & exercit corrumpat: ducibq parere n patiant: quoniã ea demũ Romae
libertas e n Senatu: n magratu: n legis: n moris maiorũ: n instituta Patrus
n disciplinã vereri militue. Parua in ctionib erat Appi tribunicia. cui subito
unde minime qs credẽt accepta calamitas apud veios: & supiore Apũ in ca
& ccordiã ordinũ maiore adoreqs ad obsidẽdos primo ad veios fec. Hã cũ agger
primo ad urbẽ: uineaq tm n ia munite menib erant: dũ opa intẽdiu fuit tẽtius.
q nocte custodiũt: patefacta repẽte porta ingens militũ uis facib maxa armata
ignes cõiecit. horeq momto simul aggerẽ ac vineas tã longi tpris op incendiũ
hausit. multiq ibi mortales necq cq opẽ ferentes ferro ignisq absumpti sũ. Quod
ubi Romã ẽ nuciatũ: mestitia oib: Senatui cura metuq immẽo. ne tũ uero
sustineri nec in urbe seditio. nec in castris posset. & trp velut ab se victe rep.
insultaret. cũ repẽte qb census equester erat eq pũ n erat assignati cõsilio pri
sesse huic Senatui adeũt. Factaq dicẽdi potate eqs se sua stipendia facturos p
mittut. Quib cũ aplissimus uerbis grãs ab Senatu actie esent: famaq eorum
forũ urbeq pruasisset: subito cõcursus fit plebis ad curiã pedestris ordinis

se aiuit nec ec. opimq; reip extra ordinē pollicerī. seu uelos. sequo alio ducere
uidit. Si uelos ducti sint negant se inde prius q̄ capta urbe hostiū redituros ēe.
Tum uero iā supfundēti se letiaq; uix tēpatū est. Non eni sicut eqtes dato magra
bus negocio Laudari uisi neq; aut in curiā uocari qbus respsū daret. aut
lumine curie cōtinebat Senat. sed p seqsq; ex supiore loco ad multitudinē i comitio
stante uoce manibq; significare publicā leticiā. beatā urbē romanā & inuictā
& etnā illa cōcordia dicē. Laudare eqtes. Laudare plebē. dicē ipm laudib ferre.
victi ēe fateri comitatē benignitatēq; Senat. certatī Patrib plebiq; manare la
chrymē. donec reuocatis in curiā Pribus sc. factū est. ut tumultu res contione
aduocata pedituq; eqtibusq; gras agerēt. memorē pietatis corū erga Patriā dicēt
Senatū fore. Placē aut oib his uoluntariā extra ordinē pfessis militia. eni pedē
& equiti certus nūs. eris est assignat. Tum pmū equo merere eqtes coeperunt.
Voluntari duct exercitus uelos. ni amissimo restituit opi. sed nouū ut restituit.
Ab urbe comeatus intētiore q̄ antea subuehi curi. neq; ea bñ merito exercitu
ad usū decet. Insequeis anni trm cōsulari potate huit. cl. Seruiliu abala tertiū.
q. Seruiliu. P. virginiu. q. Sulpitiu. A. malliu uterū. m. Sergiu uterū. his tribus
dū curi ouim in uacuis bellū intēta est. neglectu anxur psidiū uacationibus
militū & volscos mercatores uulgo receptūdo. pdius repete portarū custodib
oppsitū ē. cōmunis militū puit. qa ptur egros luxarū inmodū oēs p agros uicosq;
urbes negociabāt. Nec uelis mediusfidius gesta res. qd tū caput ouim curaru pub
licarū erat. nā & Duces r plusimē se curare q̄ aduersus hostes ui huerūt. Et
auctū est bellū aduentu repentino capenatiū atq; falisciū. hi duo etrurie ppli
qui proximi regionē erāt deuictis uelis bello quoq; r. se proximos fore credētes. falisca
ppria etiā causa q. fidenati bello se ui antea imiscuerāt. plegios ultro citroq;
missos iureiurando inter se obligāt. cui exercitib nec opinato ad uelos adcessere.
Forte ea regione qua Sergius trib. perit castra adorti sunt. ingentēq; terorem
intulē. qa etruriā oēm exercitā sedib magna mole adee credidēt. rō. eadem
opinio uexātes in urbe cōtinuit. Ita incapti pluo castra rō. oppugnabāt. Cocur
rentes cū huc atq; illuc signa transferret. nec ueniē sitis cohibē intra mu
nitiones. nec suis munimentis arcē. iumactuer se ab exteriore potentia hoste. una spes
erat. si ex maioribus castris subuenirēt. ut duersē legiones. alie aduersus capenatē
& falisciū. alie extra eruptionē oppidanorū pugnarēt. Sed castris perit uergi
nius. priuati Sergio inuisus infestusq; Is cū plerisq; castella oppugnata supi
tas munitiones utriq; inuadū hoste nitiarēt. in arma miles tenuit. si opus
foret. ut alio collega dictatūs ad se musiariū. huius arrogātia punita. alteri
equabat. q nequā ope ab inimico uidēt petisse. uita ab hoste q̄ uicē pauē mallut.

V

Dū in medio cesi militē: postremo desertis munitionib pp inopia in maiora castra
ps maxima atq; ipe Sergius Romā pfendert. Vbi ei oēm curā incolega inclu
nare. accari uerginiū ex castris. intēta pce legatos placuit. Acta deinde in Sē.
rese certatūq; inter collegas maledictis. pnicia reip huic atq; illi ut quisq; stu
dio puatum aut gra occupauerit adsiit. Primores prum sine culpa sue ifelici
tate ipatorū ea ignominiosa dedecora accepta ect. cesiē nec expectādū uisti ips
comitioru. sed exemplo nouos tribl creandos ēe. qa klis octobrib magistratum
occepet. In quā snā amici pedib uret. ceteri trm. nichil etridicē. Ateni uero
sēquis uerginiusq; pp quos prenitere magistratū euis anni Senatui appirebat.
Primo deprecari ignominia. deinde intercedē Sē. negare se ante idus decembres solle
ne in eadis magistratib diē honore abituros ēe. Int hēc tribunis plebis cum in
cordia bonum secundisq; reb ciuitatis inuisi silentiū tenuisset. feroces repte
minari trm. nisi in auctāte Senat. ecent. se in uincula cos ducturos esse.
Tū c. Seruilius hala trm. qd ad uos attinet tribunip. minasq; uras nec ego libet
expirer. q̄ n plus in uis uris q̄ in uobis ui est. sed nefas ē tendē contra auctāte
Senat. Proinde & uos desinite aut nra certamina locū inuire q̄rere. & collega
aut facite qd ēsse Senat. aut si pua ca tendet. Dictatorē exemplo duca qeos
abire magistratu cogat. Cū oēm assensu cōprobata oro ē. gaudentesq; Patres sine
tribunicie potatis inculis inuenta ee alia ui maiore ad coercēdos magistratus
uicti cēsu oium comitia trm. habuer q klis octobris magistratū occepet. seqs
ante ei die magistratu se abdicauē. L. valerio Potito quartū. m. furio camillo
octauo. m. emilio mamerco octauo. Cn. Cornelio cosso octauo. Cl. fabio ambusto
L. iulio Iullo. tribunis m. cōsulari potate. multa domi militieq; gesta. nam
& bellū multiplex fuit. Cale ppe ad veios & ad capenā & ad valerios & i uisceis
ut anxur ab hostib recuperet & Rome simul delectu simul tributo laboratū ē.
& de tribunis p. cooptādis ctentio fuit. & ad priuū motū duo iudicia eorū
q paulo ante cōsulari potate fuerāt excitē. Oium pmū tribunus m. fuit de
lectu habē. nec iuniores modo descripti sed seniores etiā coacti nouā dare ut urb
custodia ageret. Quantū aut augebat militū nūs. tanto maiore pecunia i
stipendiū op erat. ea que tributo cōferebat. inuitus cōferētib. q domi remanebat
qa tuēdis urbē opa quoq; militari laborandū seruiendūq; reip erat. hec pse
grauia indignioraq; ut uidēt. tripl sedentiosis cōtionib faciebat. ideo aera
militib cōstituta ee arguēdo. ut plebis pte militia pte tributo cōficerent. unū
bellū annū iā tertiū trahi. & cōsulto malegeri ut diuitius gerat. inquiunt.
deinde bella uno delectu exercitu scriptos & pueros quoq; ac senes extractos.
Iam. estatis in hyemis diserim ee. ne ulla qes iuq; miserę plebi sit. que ne etiam

vectig ilis ad ultimū facta sit. ut cū effecta labore iniuriis postremo etate corpora retulerint. incultaq; oia diutino dnorū desyderio domi ueneriṫ. tributū ex affectare familiari pendāt. eraq; militaria uelut foenore accepta multiplicata rep reddāt. Int delectū tributūq; & occupatos aios maior rerū curis comitiis tribunorūpl. nūs expleri neqt. Pugnatū inde in loca vacua ut priui cooptarēt. Postq; obtineri n poterāt. tam labefactande legis tribunicę cā effectū ē. ut cooptarēt trpl. Lacer & m. Acutius. haud dubie priorū opibus fors ita tulit ut eo āno trpl. cn. Treboni eet q noiac familię debitū pstare viderēt trebonię legis proauū. Isq; petissent Patres quidā primo incepto repulsi: tam trm. expugnassent uociferas legē Trebonią sub latā & cooptatos trpt n suffragiis ppli sed impio priorū ā sede ac hīdi tribunipt sint. erepti sacratas leges ex torq; ri tribunicā potāte id fraude priorū scelē ac pditioē collegarū factū arguere cū audēnt inuidia n pres modo ꝭ etiam trpt cooptati parit & q cooptati erāt. Tum ex collegio P. curaci M. metilius m. minucius tpidi rerū suarū in sergiū uerginiūq; poris anni tribunos militares incurrēt. In eos inuidiā plebis uāq; die ducta ab se uertit. qbus dilect qbus tributū qbus diuturna militia lōgiq; taq; bella sit grauis q clade accepta ad ueios dolerāt. q amissis liberis fribus ppinq; affinibus lugubres domos beant. his pū puaq; doloris exequēdi ius potatēq; ex duob duab noxiis capitib data ab se memorat. oiumq; malorū i Sergio verginioq; cās ē: nec id accusatorē magis arguē q fateri reos. q noxii ab alt in alterū cām ferāt. fuga Sergii verginius. Sergius pditionē uicrepāt uerginiū. Quorū adeo incredibilē amitiā fuisse: ut milto uerisimilius sit cū pacto ea & cōi fraude priorū acta. Ab his & priuī datū locū uectibus ad incēdēda opa bella trahendi & nc pditū exercitū tradita falisciis rō castē. oia fieri ut ē senescat ad ueios uiuēt nec de agris nec de aliis cōmodis plēb ferre ad ppm tribuni frequentiaq; urbana cebrare actioēs & resistere ē spirati oi priorū possint. Pre iudicium iam de reis & ab Senatu & ab pplo r. & ab iporū collegiis factū ē: nā & sc. eos ab rep remotos ēc & recusantes abdicare se magratu Dictatoris metu. ab collegis coercitos ē & pr tribunos creasse q n idibus decēbrib die esollēni: sed explo kls octobribus magratū occipet: qa stare diutius resp. his manētib magratu non posset. Et tam eos tot iudiciis ē fossos. pdānatosq; uenire ad ppli iudicū & existimare defunctos ē se: satisq; poenarū dedisse: q duob mīlib citius puati fetu sint: neq; intelligē nocēdi sibi diutius. Tū potāte erepta ē n poenā irrogata. Quippe & collegiis abrogatū ipū q certe n deliqsset: illos repetent aios qritel-

& reuolui rē aut patricii a patriciorum

rē

cā

huissent

quos recēti accepta clade, cū fugi tpidū plenū ulneriū ac pauore icidēte portis exercitū uidert. n fortuna aut quēq; deorū: sed illos Duces accusante p certo sc hrē ngminē in ctuoē stare: q illo die n capur domū fortunasq; L. verginii ac marci Sergii execrat sit detestatusq; minime ctuenire: qbus iratos qsq; deos pcat sit. in his sua potāte cū liceat & oporteat n uti nq; deos tpos. admouē nocētib manus. satis ē si occasione ulciscendi laesos amet. his oroib incitata plebs Denis milib eris grauis reos cēdenat. neqeq; Sergio martē coem belli fortunaq; accusante. uerginiō depcante. ne tplebicor domi q militiae ēet. In hos uersa ira ppli cooptatiois tribunorū fraudisq; ctra legē trebonią facte. memoriā obscurā fec. Victores tribuni ut pmte mercedē iudicii plebs haret legē agrariā promulgāt. tributuq; cōferri phibent. cū tot exercitib stipēdio op eet. resq; multa ita pspe gerēt. ut nullo bello ueniret ad exercitū spei nāq; ueiis castra q amissa erat. recuperata castellis pfidisq; firmāt. Precerat trm. m. cinilius & q fabius in furno i falisciis & cn. cornelio in capenate agro hostes nulli extra moenia inuenu. Prede acte incēdiisq; villarū ac frugū uastati fines: oppida oppugnata nec obsessa sit. At inuolsis depptato agro anxur neqeq; oppugnatū loco alto situ. ē. Postq; uis urrita erat. vallo fossaq; obsideri coeptū. valerio potito uolsca puicia euenerat. hoc statu militarū rerū. sedulio intestina maiore mole orta q bella tractabāt. & cū tributū ferri p tribunos n possit. nec stipēdiū in pp mittet. aeraq; militaria flagitaret miles. haud pcul erat qn castra quaq; urbane sediciois ctagioe turbarēt. Int has iras plebis in Patres cū trpl nc illud tps eo dicent stabilitē de libertate & ab Sergiis verginiisq; ad plebeios uiros. fortes ac strenuos trāsferēdi sūmi honoris n tam ultra processit est. q ut unus ex plebe usurpādi uiri sit. P. licini calui sr m. ēsulari potate crearet. Ceteri prini creati. P. manlius. P. Titinius. P. meluis L. furi medullin. L. Popilius. Volsco plebes mirabat: se tanta rē obtinuisse. Non is mo q creat erat: ut uir nullis ante honoribus usus. vet tantū Senator et etate tā grauis. nec satis ēstat: cur primus ac potissim ad nouū delybi dū honorē sit hitus. Alii cn. cornelii fratris q tr m. pore āno fuerat: triplex qs stipēdiū eqtib dederat: gra extracti ad tantū honorē traditur. alii oro nē ipm tepestiua de ccordia ordinū Pribus plebiq; gratā hūisse. hac victoria comiorū exultates trpt. qd maxime rēp ipediebat. de tributo remisit. Collatū obedienti. missiq; ad exercitū ē. Anxur in volscis breui recepti est. neglectis die festo custodiis. Insignis ān hyeme gelida ac nimiosa fuit: adeo ut uiae clause Tyberis innauigabil fuerit. annona ex in conuecta

copia nihil mutauit. Et q. P. Lucanus ut coepit haud tumultuose ma
gistratu maior. quidio plebis q̄ indignatione Patrū ita acta gessit. dulcedo
inualit. primus comitus tribunorum d̄ plebeios creati: unus m. Uetuius
ex Priscis candidatus locū tenuit. Plebeios alios tribunos mil̄ esse posse
ces fere eodem die vere. m. Pomponii. cn. Duilii volerone publicii cn. Gem
cii. L. Atilii. Iriste hyemis fuit ex intempie edi reputi mutatione in eandem
factu sine alia qua de ea grauis pestilesq; orbis, malubus. estas excep. annus
insanabili pruritu quidem nec ea nec finis inuenebat. libri sybillini ex Sc.
ad diu sunt. diuinuris sacris faciundis. lectisternia. Tunc primum urbem facta
pdies octo. apolini Latonaq; & dyanā hercule Mercurio atq; neptuno trib
q̄ amplissime tū apparari poterat stratis lectis placuere. Priuati quoq;
id sacri celebrauit est. tota urbe patentib; ianuis promiscuoq; usu rerū omn.
In ppatulo posito notos ignotosq; passim aduenas in hospitiū ductos ferut.
Et cū unumquisq; benigne ac comiter sermones hitos. iurgiis a clamib; epotis:
iunctas quoq; dextras in eos dies iuncula religioni deinde fuisse. quibus ea opem
mutuissent uincti. Interea ad ducios error multiplex fuit. trib in unū bellis
collatis. manq; eodem quo antea modo circa munimenta circumpositos capenates fa
lisci q; subsidio uenissent. aduersus tres exercitus anceps pugna fuit.
Ante oia aduerse memoria damnationis Sergii ac ueientani. Itaq; maiores castris
unde antea cessatum fuerat breui spacio circumductę copię capenates in vallū
rō. uersos ab ergo aggressus. Inde pugna coepta. Falisci intulit error trepi
dantesq; eruptio ex castris opportune facta. uertit repulsos. Deinde insequuti
victores ingentē ediderunt stragē. Hec acta multo postea pallantes uadum forte
oblatū pplatores capenatus agri reliquas pugnę absumpsere & ueientium refugi
entes in urbe multū ante portas esse. dū p metū ne simul romani irruperent
obiectis foribus extraneos suorū exclusere. hec eo anno acta & iam comitia
tribunicia habebant. quorū ppe maior pars nobilitatis q̄ belli cura erat. quippe in concordia mo
dū plebe sed ppe amissa cernentib; summū imperiū. Itaq; clarissimis viris ex co
posito ppatricius ad petendū quos precibus uerecundia credebant fore. nihilo
minus ipi pendebat ac si ōes candidati essent. cuncta experientes nobiles mō sed
deos. et excipiebat in religione uerebatur. biennio comitia habita. Priore anno in
tolerabilis hyemes pdigiosq; diuinis simul ortis. proximo non pdigia sed ira euentus
pestilentia agris urbiq; illata. haud dubium ira dei. quos pestis ei arcebat ea
placandos esse in libris fatalib; inuenit sit comitus auspicatoq; fierent. Indigni
dus usu honores uolgari. discriminaq; generis studium. petitq; maiestate petentiū.
Religione etiā attonitis hominibus priscos ritus pre magnā honoratissimā quegtribum.

esulari potuisse creauere. L. valerii potitū. q. valerii maximi. m. furium
camillum iterum. L. furium medullinum iterum q. Seruilium fidenatem iterum. q. Sulpicium
camerinum iterum. his tribunis. id uetus nihil admodum memorabile actum est.
tota uis in pplicitationib; fuit. Duo simul ipsorum potuisse. Valeris camillus
& capena pdas ingentes egere. nulla incolumi relicta re. cui ferro aut igni
nocere posset. Prodigia interea multa nuncia uerique quorum plerisq; & qui sigilla
putores erant. parui credita spretaq; & quibus etruscis per quos ea procurari
aruspices mitterentur. in unum omnium curae uertisse. Lacus in albano nemore sine
ullis celestib; aquis causa nec qua alia quę re miraculo exemerit. in admirationem
insolitā creuit. Quidnā eo dii portenderent. pdigio missi siscitatum oratores.
ad delphicum oraculum. Sed ppior interpres fuit sibylla. Senior quidā vetus quae
cumillatis in statione ibi ac custodiis militaribus. aruscos quosdam vaticinantis modu
cecinit. Prius q̄ ex lacu albano aqua emissa foret. nisi q̄ posterum vetus rō.
Quod primo uelut temere dictum spretum. agitari deinde sermonib; coepta est. donec
unus ex statione rō. pectus. proximum oppidanorum ita prolongiquae belli com
mercio sermonis facto quis nam esset. quę patrimi de lacu albano dicta. Postq̄
audiuit aruspicem ex vir haud imperita religionis ait. causam de piaculo pontifi
calium. si operi illi esset. cessare velle. ad colloquium uterque elicuit. cumq; progressi
ambo a suis longius essent. inermes. sine ullo motu pugnandi iuuenis Romanus
senem infirmum in conspectu omnium rapuit. nequeq; tumultuantibus aruscis ad suos
transtulit. quem perductum ad ipsorum inde Romam ad Senatum missus est. siscitā
tibus quidnā id esset. q. de lacu albano docuisset. respondit. profecto irasci deos
veteri populo illo fuisse. die quo sibi ea mente obiecisset. ut exercitui Pręnestino fatale pdi
Itaq; quum ceciderunt. diuino spiritu instinctum ea se nec ut indicta sinerent reuocare
posse. et tacendo forsitan quidem immortales inulgari uetuisse. haud minus quam celanda
effando nefas esse. Libris igitur fatalibus sic disciplina aruscia traditum
esse. ut quando aqua albana abundasset. tum si ea Romanus rite emisisset. vi
ctoria de veientibus dari. Antequam id fiat. deos moenia veientium deserturos no
esse. Exequebatur inde aquę sollemnis deriuatio. sed auctore Ioue nec satis fidu
suppetiare Pręsentaneo decreuere. legatos sortesq; oraculi pythici expectandas.
Prius q̄ a delphis oratores redirent. Albanum̄ pdigium praecula inuenirent. nouum
tribunum esulari potuisse. L. Iulii. Iullus pulus furius medullinus quartum. Iuli
Sergius fidenas. A. Postumius Regillensis. P. corneli maluginensis. A. manlius
magnum inuicem. Eodem anno Larquienses nouum hostes exorti qui mitus simul bellis
voluorii ad Anxurem ubi presidium obsidebat. equorum ad Lucos q. Romana
ibi colonia oppugnabat. Ad hoc veientes & falisco & capenati bello occupatos

uidebat Romanos: nec intra muros quiora negocia ee certaminibꝫ Patru ac plebis. unꝫ hec locu iniurię ritu ee ꝑdatu in agrii r: cohortes expeditꝫ mittit. Aut eni passiuros multa eā iniuriā romanos: ne nouo bello se one rarent: aut exiguo coꝯ paru ualido exactu ꝓsecuturos. Romanis indigni tas maior q̄ aura pplaudois Tarquiensiū fuit. cō nec magno conatu suscepta: nec in longū dilata resē. Aurelꝫ Postumꝫ & L. Iulius ī iusto delectu & cū ab trib. ipedirent. sed ꝑpe uoluntarioꝝ quos adhortando ꝯtinuerāt coacta manu p agrū certe obliqꝫ tramitib egressi redeuntes á pplā uonib grauesq̄ ꝑdā Tarquiēses oppressere. cultos mortales obtruncat. oes exeunt ipedimus & receptus agroꝝ suoꝝ spoliis Romā reuertit. Biduum ad recognoscēdas res datū dnis ecio incognita erat aut ea pleraq̄ hostiū ipoꝝ sub hasta uenire. qdq̄ inde redactū est multib diuisū. Cetera bella maq̄ ueteris incerti exitus erat. Iamq; Ro. desperata ope humana fata & deos spectabāt. cū legati á delphis venert. sorte oraculi afferētes cōgruēte respōso capta urbi. Romane a quā albanā caue lacu ēneri. caue in mare manare suo flumine sinas. emissā p agros rigabis: dissipatāq; ruus extinguel. Tum tu insiste audax hostiū muris: memor q̄ p tot ānos obsides urbē. eo ea tibi hs q̄ nc panditꝫ fatis uictoria data. Bello pfecto donū āplū uictor ad mea ipla portato. sacraq̄ pria quoꝝ omissa cura ē instaurata ut assolet facto. Inges inde bri captiuus uates coepit. eiq̄ adhibē tr. m. cornelius Postumius ad pdigia albana pauratione ac deos rite placādos coepe. Inuentiq̄ tandē ubi neglectas cerimonias intermissiue sollēne diu arguēt. nichil pfecto aliud ee q̄ magrat uitio creatos. latinas sacriq̄ in Albano more rite ccepisse. unā pauratione eorū ee: ut tr. m. abdicaret se magrau. aus picia denuo repetent. & interregnū iniret. ea ita facta sūt ex sc. Interreges tres deinceps fuere. L. valerius. q. Seruili fidenas. m. Furi camillus. Nunq̄ desitū interi turbari comitia impellātib trib. donec cuenisset pus ut ma ior ps tribunorū. ex plebe crearet. Que dū agit̄ oculis cōtruncē ad fanū volturne hūa. Postulātibq; capenatib ac faliscis ut veios coloniā cōsilioq; cessē cerure ppli ex obsidione eripet. respōsū ē antea se id veientib negasse q̄ inde cōsilii n peuisset sup tanta re. auxiliū petē n debēt. nc ita se fortunā suā illis negare. maxime in ea pte etrurie gēte inusitatā nouos accolas gallos ee. cū qbus nec pax satis fida nec bellū p certo sit. Sanguinē tam noiq; & pnib piculis cōsanguineoꝝ id dari. ut si quiētuus siue uoluntate ad id bellū erāt n ipediāt. Eū magnū aduenisse hostiū nūm fama Romae erat eoq; mittisse discordię intestinę metu coi ut fit coepte haud immitis prib

Sors oculi delphici

al' expiatione

P. Licinū calui ꝓrogatiua tr. militū n petēte creāt moderatoris exptae in pore magratu uisum. ceterū ita tū exacte etatis oesq; deinceps ex collegio eiusde annu refici apparebat. L. Iuniū. P. menū. Cn. Genucū. L. Atilium q̄ pusq̄ renūciaret. iure uocatus tribunꝫ p̄mussu Interregis. L. Licinius caluus ita uerba fecit. Omē ccordię q̄ rei maxime in hoc tpe utili memoria nri magrat uos hic comitiis petē insequte ānū uideo: si & collegas eosde refi ciatis: etiā usu meliores factos. me ita n eunde sed ubra nomq̄. P. Licinii re ditū uidetis: uires corporis affecte: sensus oculoꝝ atq; auriū hebetes: memoria labat: uigor ā obtusus. En uobis inqt iuuenē filiū tenēs effigie atq; imagine eius quē uos antea tr. m. ex plebe primū fecistis. hunc ego ciuitatū disciplina mea uicariū reip. do dicoq; uosq; quo qrites delatū ultro mihi honorē huic petēti meisq; p eo adiectis ꝑbus mandetis. Datū id petēti Pri filiusq; eius P. Licinius tr. m. ciuilari potuit cū his quos supra scripsim declarat. Iuniusꝫ Genucusq; tr. m. pfecti aduersus falisios ca penatesq; du bellū maiore ato gerūt q̄ cilio p captiuē se in insidias. Ge nucusꝫ morte honesta temeritate iuuenis ante signa inter primores cecidit. Iuniusꝫ in editū tumulū ex milia trepidatioe multib collectis aciem restituit: nec se tam equo loco hosti cōmisit: plus ignominie erat q̄ cladis acceptū. Que ppe in clade ingēte uertit. Tantū inde troris in Romē mo quo multiplex fama peuenerat: sed in castris quoq; fuit ad veios. Cōre ibi miles retētꝫ á fuga ē. cū persuasisset castra rumor ducib exercituq; cesos uictore Capenate ac falisco, etrurieq; pene iuuentute haud procul inde abee. his tumultuosiora Rome ia castra ad veios oppugnari: ia ꝑte hostiū tede ad urbē agmine infesto credidere. cōcursusq; in muros ē. & matronarum quas ex domo ccuerat publicus pauor: obsecrationes in ꝑtas factę: precesq; ab diis petitū. ut exercitū ab urbis tectis ꝑtisq; ac moenib R. arcerent: veiosq; eū auertēt trore. si sacra renouata rite si pcurata prodigia essent. Ia ludi Latineq; instaurata erāt: ia ex lacu albano aqua emissa ia agros veiosq; fata apparebāt. Iqt fatalis Dux ad excidiū illius urbis seruadeq; Prię. m. Furius Dictator camillus dict. magr mequ P. cornelii Scipione dixē. Oia repēte imutauerat Imperator mutat. alia spes: alius animus houi fortuna quoq; alia urbis videri. otium primū in eos q á veiis in illo pauore fugerāt. more militari ad uerterunt. effecq; ne hostis milia maxē tumultus eet. Deinde inducto delectu in diē certā ipe interi veios ad cōfirmādos mi litū animos intenuit. unde Romā ad scribendū nouū exercitū edit nullo de trectāte militia. peregrina et iuuentꝫ Latinū hernicūq; opa sua pollicentes

ad id bellū uenere. Quib⁹ cū grās in Senatu egisset Dictator. latus ī oīb⁹ ad
id bellū paratus ludos magnos ex Sc. uouit ueris captis se facturū. edēq;
Regē maiore murris refectū dedicaturū. ea ante ab Seruio Tullo dedicatum.
Profectus ai ex urbe expectatiōe hoīum maiore q̄ spe in agro primū
nepessino cū falisis & capenatib⁹ signa cōfert. oīa ibi suma rerū oē cīlī eq;
acti fortuna cuī ut fit sequuta ē. n prelio tm fudit hostes sed castris q̄q
exuit ingētiq; pda ē potitus. cuius maxīe ad q̄storē redacta ē. haud ita
multū militi datū. Inde ad veios exer⁹ ducit. densioraq; castella facta
& á parte oīb⁹ q̄ multe temē int̄ murū ac vallū fiebāt. educto ne quis
inuisus pugnaret. Ad opus militē traducto. opū fuit oīum lōge maxi
mū ac laboriosissimū cuniculus in arcē hostiū agi cōpt⁹. qd né intermitteret
opus. ne sub ira cōtinuus labor eos de cīuicet. in part⁹ sex mutuantes
num duxit. sene hore in orbē opi attributa est. nocte ac die nūq; inter omi
ssū q̄ in arcē viā faciēt. Dictator cū ea in manib⁹ uidet. victoriā ee. urbe
opulētissimā capi. tātiq; pde fore. q̄tū n oīb⁹ in unū collatis ante bellū
fuisset. ne quā inde aut militi ira ex malignitate pde partue aut in
uidia apud Patres ex pdīa largitōe caperet. Irās ad Senatū misit. Deum
imortaliū benignitate. suis cīlibus patientia militū. veios iā fore in
potate pr̄. qd de pda faciendū censerent. Due Senatū destinabāt sicue
senis P. Licinii que p̄mū dixisse á filio interrogatū fert. educa pplo pala pla
cere. ut q̄ pti⁹ ceps ee pde uellet in castra ueios ueret. Altera Ap. Claudii q̄
Largitione nouā pdigā inequale ēsultū arguēs si semel nefas ducēt
captū ex hostib⁹ in erario exhausto bellis pecunia ee. Auctor erat. supedi
ex ea pecunia militi numerandi. ut cōmūn tributū plebes cōferret. e iusenum
domi societate festius. equitū domos. n aurū as in direptōis mā
cipiorū urbanorū pruptums. fortū pugnatorū p̄mia ee. cū ita ferme
eueniat ut segnior sit pdator. ut q̄sq; laboris piculiq; pcupā petē pte
soleat. Licinius ētra suspecta & inusa semper ea pecunia fore aiebat. cas
q; crimiū. ad plebē seditionū inde ac legū nouarū pbuerū. Satius igr
ee recōciliari eo dono plebis animos exhaustis atq; inanibus tributo tot ann⁹
succurri & sentire pde fructū ex eo bello in quo ppe cēnuerē. Gratū id fore
Latinisq; qd q̄sq; sua manu ex hoste captū domū retulerit. q̄si multiplex
alterius arburio acapiat. ipm Dictatorē fugē inuidia ex eo crimināq;
eo delegasse ad Senatū. Senatui quoq; debē reiectā rē ad se p̄mittē plebi ac pti
bre qd cuiq; fors belli dederit. hec tutior uisa sncia ē. q̄ pplare sē facēt.
Educto itaq; est ad pdā vicinē qbus videt in castra ad Dictatore pficiscēt

Ingens pfectā multitudo repleuit castra. Tum Dictator auspicato egressus — 21
cum edixisset ut arma caperent milites. tuo ductu inq̄t pythice apollo
tuoq; nūe instinct⁹ pgo ad delendā urbē veios. tibiq; hinc decimā ptē pde
uouco. Te simul Iūno Regina que nc veios colis pcor. ut nos victores in
nrām tuāq; mox futurā urbē sequare. ubi te dignū amplitudine tua
templū accipiat. hec pcatus supante multitudine. ab oīb⁹ locis urbē aggredit
quo minor ab cuniculo ingrueret⁹ piculi sensus ea. Veientes igr ignari se
iā á suis vitib⁹ iā ab extīs p oraculū pditos iā in ptē pde sue vacuos deos
alios vouis ex urbe sua cucurrisse hostiū templa nouasq; sedes spectare. seq;
ultimū illū die agē. nichil minus tumultū q̄ subitus cuniculo moenib⁹ arce
iā plenā hostiū ee. in muros p se q̄sq; arma tū discurrit. mirant⁹ qd nā id
ee. q. cum p tot dies nemo se ab stationib⁹ romanis mouisset. tū uelut
repentino ictu furore ip⁹ uidi currere ad muros. Inserit huic loco fabula
mmolante Rege veientiū vocē aurispicis ducentis q̄ eius hostie exta p̄cipi
sset ea victoriā dari. exaudita in cuniculo mouisse Romanos mirant⁹ ut
adapto cuniculo exta raperent & ad Dictatorē ferrent. Sed in rebus tā
antiq; si que similia uera sint. p̄ uersi accipiāt. Satis hēam hoc ad ostēta
tionē scene gaudentis miraculis aptum. q̄ ad fidē. neq; affirmare nec refel
lere ausim. Cuniculus delectis militib⁹ eo ipse plenus in ede lunonis — Capiunt
q̄ veientana arce erat armatos repente edidit. & ps aversos ī murīs veij
inuidit hostes. ps claustra portarū reuellit. ps cū ex tectis saxa tegule
q̄s á mulieribus ac seruitus iacient⁹ infert ignes. Clamor oīa varius ire
tui ac pauentiū uocib⁹ mixto mulierū ac puerorū ploratu cōplet. cognito
ipse dilectus ex muro tūltis armatis pacefactisq; portis cū alii agmic
irruerēt. alii desertos scanderēt muros. urbs hostib⁹ iplet⁹ oīb⁹ locis pugnat⁹.
Deūm mīta iā edita cede senescit pugna. & Dictator pcones edicit iubet. ut
ab inermi abstineat. Is finis sanguinis fuit. Dedit⁹ in inermes cōpt⁹ & ad plā
milites p̄missu Dictatoris discurrit. Que cū ire oculos eius aliquātū spe atq;
opinīe maior. maioresq; pcul rerū ferret. ducit manū ad cēlū tolles pcat⁹
ee ut si cui deorū hoīumq; nūmia sua ppliq; r. vid⁹ēt ut cū inuidiam — fortuna
leuire q̄ sino minimo p̄uato cōmodo publicoq; r. ppli liceat. Conuertēte se
int hāc veneratiōe mēte memorie plapsu ceciderit. idq; omē p̄mu
isse. Postea euentu rē cognitā ab uisu ad dānationē ipius Camilli capte de
inde urbis Rōe q̄ post paucos accidit anos cladēq; atq; ille dies cede ho
stiū ac direptīe urbis opulentissime ē cīlipt⁹. Postero die libera corpora — 22
Dictator sub corona uendidit. Cā sola pecunia ī p̄m. redigit⁹ haud sine ira pleb.

Et qđ reuelere secū pđę nec Duci q ad Senatū maligni tatis auctores q̄rē
do rē arburi siu reiecisset nec Senatui sed luanię familię ex qua filia
ad Senatū reuulisset pr tam ppl aris sn̄ię auctor fuisset acceptū refe
rebāt. cūq̄ humane opes egestę á veis cēnt amoliri tū deū dona: ipos q̄
deos sed colentiū magis q̄ rapientiū mō cepe. nāq̄s delecti ex oī ēxatu iu
uenes pure lauus corporib cādida ugste qb deportāda Romā Regina Iuno
assignata erat. uenerabūdi tplū intere pmo religiose admoūtes manus
qđ id signū more etrusco nisi certę gentis sacerdos attrectare nō ēet solutus.
Deiq̄ cū qđā seu spū diuino tacē seu iuuenali loco: visne ire Romam Iunoni
dixisset. annuisse ceteri deā cōclamārt. In fabulę adiectū ē vocē quoq; dicētis
uelle audita. motā certe sede sua parui molimēti admouentibus sequtus modo
accepim. leuē ac facilē trāslatu fuisse. integrāq̄s in auētinū etnā sedem
suā quo uota Rō Dictatoris uocauerāt plata. vbi tplū ei postea idē qui
uouerat Camillus Dedicauit. Huic veiorū occasus fuit: urbis opulētissime
etrusci nōis magnitudinē suā uel ultima clade indicātis: qđ decē ętates
hyemesq̄ ctenuias circū sessa. cū plus aliq̄do cladiū intulisset q̄ acceperat
postremo tā fato quoq; urgēte opib tam n̄ ui expugnatę. Romā ut est
nuciatū veios captos q̄q & pdigia pcurata fuerāt & uatū respōsa & Pythię
sortes notę & q̄tū humanus admouari cōsilijs potuerat res. Ducē marcum
furiū maximū tpatorū oūm legerāt tam q̄ tot ānis vante ibi pugnatū
erat. multę eq̄s clades acceptę. uelut ex inspato imisū gaudiū fuit. et prq̄
Senatus decernēt. plena oīa tpla rō. mirum grates dus agentiū erat. Senat
in quatriduū quot dierū nullo ante bello supplicatiōes decernit. Aduēt
quoq; Dictatoris oīb ordinib obuia effusis celebratior q̄ullus unq̄ ętea fuit.
Triūphq̄s oēm cīuetū honorādi dię illi modū aliq̄tū excessit. Max cspect
ipę est curru eqs albis iuncto urbē inuect. Patrūq̄s id n̄ ciuile mō sed huma
nū et uisū Iouis solisq̄s eqs. eqpatū Dictatorē in religionē et trahebāt. tūph
maxime q̄s ob eā unā rē clarior q̄ gratior fuit. Tū Iunoni Reginę tplū in Auētino
locauit. dedicauitq̄ matute mīrs. Atq̄s his diuinis humanisq̄s rēb gestis
Dictatura se abdicauit. Agi deinde de Apollinis dono cęptū. cui se decumā
uouisse pđe ptę cū diceē Camillus pontifices soluēdu religiōe pplm. cēsue.
haud facile inibat rō ulēdi referre pđā ppl. aut ex ea ps debita in sacrū
secernēt. Tandē eo qđ leuissimū uidebāt decursū ē. ut q̄s domūq̄s religio
ne exsoluē uellet. cū sibi met ipe pđā exstimasset suā decumā pau ptis
in publicū deferret. ut ex eo donū aureū digni ampli tudine tpli ac nūe
dei ex dignitate pr fieēt. Ea quoq; cōlatio plębis ānos á camillo alienauit.

V

Int hęc pacificatū legati á vulsis & Cquis venerāt. ipetrataq̄s pax magis
ut fessā diutino bello acquescēt ciuitas. q̄q digni petēnt. Veis capeus sex 24
trm. cōsulari potate inseqūns ānus fuit. Duos P. cornelios cossū & Scipionē
m. valerū maximū uterū. c. cęsone fabū ābustu uterū. L. furiū medu
linū. q. Seruiliū ęau. Cornelius falisci bellū: valerio ac Seruilio capenas
sorte cuenit. Ab his n̄ urbes aut opib tētate. sed agerē depplat pdeq̄s
rerū agrestiū acte. Nulla felix arbor: nichil frugiferū in agro relictus. felix arbor
Ea clades capenatē pplm subegit. Pax petentib data. In falisciis bellū resta
bat. Rome interim multiplex seditio erat cuius leniendę cā colonia i volscō
quo tria milia ciuiū romanorū scribēnt deducēdā cēsuerūt. triūuiri
ad id creati tria iugera & septū cēs uirili duuiserūt. Cā langitio sperni
coepta. qa spei maioris auertędę solatiū obiectū censebāt: cur ei relegari
plębē in uolscos cū pulcherrima urbs veii agerq̄s vacētan in cōspectu sit
ubenor āpliorq̄s Rō. agro. vrbē quoq; urbi Romę uel situ uel magnificen
tia publicorū puatorūq̄s tectorū ac locorū pponebāt. qn illa quoq; actio
mouebat. q̄ post captā ciuitatē Romā á Gallis celebratior fuit. ēnsmigrādi
veios. Ceterū ptē plębis ptē Senat desiderabāt hīrādos veios. duasq̄s urbē
cōes reip incoli á p̄ posse. Aduersus q̄ cū optimates ita tędēnt. ut mori
turos se citi dicēnt in cīspectu reip. q̄ q̄q earū rerū rogaret. Quippe nc
in una urbe tātū dissensionū ee. qd in duab urbib fore. victā ne ut qsq̄
victoria Prię pferret. sineq̄s maiore fortunā captis ee veis q̄ incolumib
fuerit. Postremo se reliq̄a ciuib in pria posse. ut relinquat Priam. atq̄ ciuis ex
nullā ui unq̄ subiecturā. & T. Siccanius eā tribunus pl. rogatois q̄ lator erat.
cōditore veios sequāt relicto deo Romulo dei filio parēte & auctore urbis
Romę. Hęc cū fędis certaminib agēnt. nā ptē tribunorū pl. Patres in 25
suā sn̄iā traxerāt. nulla res alia manib tpare plębē cogebat. q̄ q̄ ubi rixę
ānittędę cā clamor ortus est. Princeps Senat primi urbe offerētes se peti feri
riq̄s atq̄ occidi uidebāt. Ab horū etatib dignitatibq̄s & honorib violandis
dū abstinebāt. & ad reliquos stiles conat vere cūdia ire obstabat. Camillus
idem dē oīb locis cēnabāt. haud mirū. qdē ee fure ciuitatē q̄ dānata
uoti oūm rerū potiorē curā q̄ religiōe se exoluēdi habeat. Nihil ad collatiōe
duce stipis uerius q̄ decime quādo ea se q̄sq̄ puatū obligauerit. Ubi sit.
Populus cūcto illud se tacē suā cēsā n̄ pati qđ ex ea tm pdeq̄s rerū mo
uentiū sit decuma designet urbis atq̄ agri capti. q̄ & ipa uoto ctineatur.
mtionē nullā fieri. cum ea disceptatio anceps Senatui uisa delegata ad
pontifices est. adhibito Camillo tuisu collegio. qđ cuius ante cōceptū uotū veietiū

fuisset & post uotū in potestē p̄r uenisset ciusp̄te decumā Apollini sacrā
ee ita in estimatione rebus ageꝝs uenit. Pecunia exaerario p̄mpta et tri-
militū ciuilarib⁹ ut auri ex ea coemēt negotii dati. Cuius cū copia in ea
matrone cetib⁹ ad ea rē celebranda huius coī decreto pollicite. Tribun⁹ mil
auru & oia ornamenta sua in erariū detulerē. Grata ea res fuit q̄ maxime
Senatui unq̄ fuit honoreꝝs ob ea munificentia fere mr̄onis hītā. ut pile
to ad sacra ludosꝝs carpentis festo p festoꝝs uterent ponderē ab singulis accepto
estimatoꝝs ut pecunie solueret. Cratera aurea fieri placuit q̄ donū Ap
ollini Delphos portaret. simil ab religione uos remiserē. Integrat sedition⁹
tripl. incitat multitudo in cōs principes. ante alios in Camillū cū predam
ueientana publicādo sacrādoꝝs ad nichilū redegisse. abnes ferocit more
pat. pnitū cū scr̄atus offerret uerecundia hnr. Simil extrahi ex eo ānore
uidert tripl. Latores legis in ānu eosde reficiunt. Et Patres hoc idem de
intercessorib⁹ legis adnixi ita tripl magna exparte idē refecti comitus trm.
Patres suma ope euicere. ut m. Furius Camillus crearet. Propt bella simu
labāt parari Duce. Sed Largioni tribunicie aduersarius q̄rebat. Cū camillo
creati trm. ciulari potare. l. Furius medullin⁹ Sextū. cl. emilius valerius
Publicola. Sp. Postumi⁹ P. corneli⁹ uterū. Principio ānitripl nihil mouert
donec m. Furius Camillus in Faliscos cui id bellū mādatū erat pficisceret.
Differendo deinde elanguit res. & camillo que aduersarū maxime me
uerat. glia in Faliscos creuit. Hā cū primo moenib⁹ se hostes tenerēt. tutiss
mū id ritu pplatiōe agroꝝ atq̄ incendiis nullarū coegit eos egredi urbe
Sed timor longius pgredi phibuit. nulle ferē passuū ab oppido castra locat.
nulla alia re fidentes. ea sanis tuta cē qua difficultate aditus aspis erigosiss
cuna & pū arctis pū arduus uius. Ceterū camillus captiuū indice ex agris
sequit. Duce castris multa nocte motis prima luce ali q̄to superiorib⁹ locis se
ostendit. Tripartā Romani muniebāt. alius exercit⁹ plus intrā stabat. Ibi im
pedire opus conatos hostes fundit fugatiꝝs. Tantuq̄s in pauore iniectus ē
ut effusa fuga castra sua q̄ propiora erat plau urbe petierē. Multi etiā
uulneratiꝝs. prius q̄ paucitas portis incidēt. Castra capta. Preda ad q̄stor
redacta cū magna militū ira. Sed sagientate ipius uicti eāde uirtute
& oderit & mirabāt. Obsidio in urbis & munitiōes & inde occasione
ipa oppidanorū in Romanas stationes plaq̄s parua fieri. Et teri temp⁹
neutro inclinata spe cū frumtū copie q̄s alio ex ante cōuecto langu⁹ ob
sessis q̄ obsidentib⁹ supperent. videbat q̄s eq̄ diutin⁹ futur⁹. Labor ac ualitudo
nu fortuna ipatori r̄. simil & cogit⁹ reb⁹ bellicis uirtutis specim maturam

uitro

26

Faliscas

victoriam

victoria dedisset. Mos erat Faliscis eode magro liberorū & comite uti simil
q̄s plures pueri q̄d hodie quaq̄ in graecia manet. unus cure eum adabant. 27
Principū liberos sicut fere sit q̄ sciā uidebā pcellere eruditione. Is cū ipace
instituisset pueros. ante urbē lusus excendiq̄s cā pduce. nihil eo more p
belli tps intermisso. Diu modo breuioribus modo longioribus spatis trahendo eos ad
porta lusu sermonibus q̄s uarius longius soluto ubi res dedit pgressus int
stationes eos hostiū castraq̄s inde rō. in ptorū ad camillū pduxit. Ibi side
sto facinori scelestiore sermone addit. Faleros se in manus Rō. tradidisse:
quādo eos pueros quorū parentes capita ibi rerū sint. in potestate dederint.
Que ubi Camillus audiuit. n ad silem inqt. tua nec pplm nec ipatorē scelest
ipe cū scelesto munē uenistis. Nobis cū Falisc⁹ q̄s pacto sit humano societas
n ē. quā ingenerauit natura uinq̄s ē eriq̄s. Sūt & belli sicut pacis iura.
Iusteq̄s ea n minus q̄ fortes didicimus gerē. Arma hemus n aduersus eam
etatē cui etiā capus urbib⁹ pat. Sed aduersus armatos & ipos q̄ nec lesi n
lacessiti a nobis castra r̄ ad ultimos oppugnart. Eos tu q̄tū in te fuit nouo sce
lere uicisti. Ego Rōis artib⁹ uirtute ope armis. sicut ueros uinca. Denuda
tū deinde eū manib⁹ post tergū alligatis reducēdū Faleros pueris tradidit
uirgasq̄s eis q̄s pduxerē agent in urbe uerberates dedit. ad q̄d spectaculus
cursu ppli primū facto. deinde a magistratu de re noua uocato Senatu tāta
mutatio animos ē inuecta. ut q̄ modo efferati odio iraq̄s ueientiū exitū poenē
q̄ capenatiū pace mallent. apud eos pace uniuersa poscēt ciuitas. Fides
Rō. iustitia ipatoris in foro & curia celebrāt. cōsensuq̄s omnium legati ad ca
millū in castra atq̄s in primis Camilli Romā ad Senatū q̄ dederent Faleros
pficiscūt. Introducti ad Senatū ita loquuti traduit. Pres. c. victoria cui n
deus nec ho q̄s inuideat uicti a vobis & ipatore uro dedim⁹ nos vobis ra
ti quo nihil victori pulchrius est: melius nos sub ipio uro q̄ legib⁹ nostris
uiuere. Cuius huius belli duo salutaria exempla pdita humano gnī sunt.
Vos fide in bello q̄ pne victoria malluistis. nos fide pducti victoria ult
detulimus. Sub duce una sum⁹. mutue q̄ arma q̄ obsides. q̄ urbe portis
portis accepim⁹. nec nos fides nre nec nos impune uri poenitebit. Camillo &
ab hostib⁹ & a ciuib⁹ gre acte. Falisci in stipendiū militū etiam ut p̄r tributo
uacaret. pecunia ipata. Pace data exercit⁹ Romā reduct⁹ camillus meliore 28
milto laude q̄ cū triumphante albi p urbē uexerit. eq insignis iustitia fide
q̄s hostib⁹ uictis cū in urbe redisset. tacite cuius uerecundia n tulit Senatus
q̄n sine mora uoti liberarēt. Crateremq̄s aurea donū Apollini delphos legati
q̄ ferret. l. valerius. l. Sergius. A maluis missi longa una naue hunc peul

Victoriam

Oratio faleriorum sese dedentium

freto Siculo á pyrrho Lyparensiū excoepti deuehūt. Lyparas. oēs erat ciuitatis uelut publico latrocinio ptā pdā diuidē. forte eo āno in sūmo magistratu erat Tymasitheus qdā romanus uir silūor q̄ suis q̄ legatorū nom donū q̄s & deū cui mitteēt. & dona cām uerēt. ipe mīrtuudinē quoq; q̄ semp ferme regentu est simulus religiōis iuste impleuit. Adductosq; in publicū hospitiū legatos cū pfidio et nauiū Delphos p̄sequit. Romā inde sospites restituit. hospitiū cū eo Sc̄ē factū. donaq; pū data. Eodē āno in eqs uarie bellatus adeo ut incerto fuerit & apud ipos excat & Rome uicisset uictune ceūt. Imperatores ir fuē ex trīm cl. cīmli. Sp. Posthumi. primo rē coūt gesserūt. Fusis inde acie hostib. cīmliū pfidio uerruginē obtinē placuit. Posthumiū fines uastare. Ibi cū incposito agmine negligētū ab re bñ gesta eūtē adorti equi terrore in tecto in pximos cōpulē tumulos. Pauorq; inde verruginē etiā ad pfidiū alterē platus. Posthumius suis in tutū receptis cū ctōe adhortata trore increpuit ac fugā. fusosēe ab ignauissio ac fuga assio hoste. cdamat uniuersus exactū merito se ea audire & fateri admissū flagitiū. Sed eosdē correcturos esse. neq; diuturnū id gaudiū hostib fore. poscentes ut cōfesti inde ad castra hostiū ducēt. & in cspectu erat posita in plano: nihil pene recusabāt: ni ea ante nocte expugnassēt. Collaudatos corpora curare paratosq; ēe quarta vigilia iubet. Et hostes nocturnā fugā ex tumulo Romanorū ut ab ea via q̄ ferebat verruginē excludēnt. fuere obuii. pluiq; ante lucē. sed luna pnox erat. omnisū est. & haud incertus diuturno pliū fuit. Sed clamor verruginē platē cū castra rō. cxedēnt oppugnari. tantū unicat pauoris: ut neqq̄ retinēte atq; obsecrāte cīmlio Tusculū pallatu fugēnt. Inde fama Romā plata est Posthumiū exercituq; occisū. q ubi pma lux metū insidiarū effuse seqntib sustulit. cū peqtasset acie. p̄missa repetēs tantū iniecit ardoris: ut ipetū nō ultra sustinuerit eq. Cedēs inde fugientiū qualis ubi ira magis q̄ iurtute res gerit. ad pmiē hostiū facta ē. tristēq; ab Tusculo nūciū neqcq̄ exercitū cuitate hāc á Posthumio laureatē sequit. victoriā p.r. ēe. Aequoru exercitū dedetū. Tr. pl. actiōes qa nōdū inuenerat finē & plebs ctinuare Latorib legis tribunatū & Pres reficē intercessores legis adnixi st. Sed plus suis comitiis plebs valuit. quē dolorē ulti Pres st. Sc̄ facto ut ut cōs inuitis plebi magrat. crearēt. Annū post qntūdecimū creati cōs. Lucreti. Flauius. Sergi. Sulpitius camerin. Principio huius āni ferociē qa nemo ex collegio intercessur erat cohortus ad pferēda legē tr. pl. nec segnius ob id ipm cīlib resistētib oīq; ciuitate in unā eā curā conuersa. vitellia colonia romana in suo agro Aequi expugnat. Colonoru ps maxima incolumis qa nocte pditōe oppidū captū.

V

liberā p auersā urbis fugā dederit. Romā pfugē. Lucio Lucretio cōsuli ea pui cia euenit. Is cū exercitu pfectū ac hostes uicit: victōq; Romā ad manus aliquot certām redit. Dies dicta erat tr. pl. biennū supiorē. A. vergunio & q. Poponio quos defendi Patrū cōsensu ad fidē senat. ptinebat. Neq; eru eos aut uitae ullo crimine. alio aut gestu magrat. qsq; arguebat: ptq; q. gratificātes Patrib rogatiōi tribunicie intercessissent. vicit tam Senat. plebis ira & pessimo exemplo inoxii denis mulb grauiores cōdenati st. Id. egre passi patres. Camillus pala sceleris plebē arguere. q ia in suos uersa ñ intelligeret se prauo iudicio de tribuis intercessionē statuisse. intercessione sublata tribunicia potate euertisset. Nā qd illi sparent. effrenatā licentiā euis magrat. Pres laturos. Falli eos si tribunicia vis tribunicio auxiō repelli neqat. aliud telū Pres inuenturos ēe. Cōsq; ic reprehendit. q fide publica decapi tribunos eos tacitu tulisset. q senat. auctate secuti ēent. hec appāla cōtionē abundus in diem magis angebat uras hominum. Senatum uero mutare aduersus legē haud desistebat. ne alit descēderet in forū cum die ferēde legis uenisset. quā ut q memminissent sibi p arā focis & deū tplis ac solo unquo natōnēent. dimicādū fore. Nā qd ad se pinet. attineat. si suę plē sibi inter dimicationē frē memminisse sit. Fal. sibi āplā quoq; ēe urbē ab sē captā frequentari quotidie. frui monumto plē suę & ante oculos hre urbē latā in triūpho suo insistē. ōes uestigiis Laudū suarū. sed nefas ducē deserta ac relicta ab dis imortalib incolu urbē. & in captiuo solo habitare p.r. & victince Pria victa mutari. his cohortationib Principes cōcitati pres. Senes. Iuuenesq; cū ferret. Lex. agmine facto in forū uenerē. Dissipatiq; p tribus. suos q̄sq; tribules phensātes orare cū lachrymis coepe. ne eā Priam pqua fortissime felicissimeq; ipi ac Pres eorū dimicasset. desererēt. capitoliū. edē vestē. cetera arcā tpla deorū omtāt. ne exulē extorrē. p.r. ab solo patrio. ac dis penatib in hostiū urbē agēnt. eosq; rē adducēnt. ut medium fuerint. ñ capi veios. ne Roma desereret. Quā vi sed pcib agebat. & int pces multa deorū nūio erat. religiosū pti maxē fuit & legē unā plures tribus antiquarent. quā uissent. Adeo q ea victoria laeta Pribs fuit. ut postero die referendū cīlib sc̄ fieret. ut agri veientani septena iugera diuiderēt. nec Patrib familiae tātū. sed ut ouium in domo liberorū capitū ratio hret. uellētq; in ea spē liberos tollere. Cōmunē delenita plebe. nihil certatū ē. quo minus cīlia comitia habrent. Creati cos. L. valerius Potitus M. manlius. cui capitolino postea fuit cognom. hi cos. magnos ludos fecē. quos m. furius Dictator uouerat ver eni bello. Eodē anno ędes Iunonis Reginae ab eode Dictatore eodēq; bello uota dedicat. celebratāq; dedicatione igeti matronarū studio tradit. Bellū haud memorabile in Algido cum Aeqs

gestū est. fusis hostibus prius pene q̄m manus cōsereret. Valerio q̄ pfecerit ut or
cedendus in fugā fuit: triūphus. Manlio ouās ingredēt urbē decretū est.
Eode anno nouū bellū cū volsanies ib exortū. quo ppt fām pestilentiā aq̄s i agro
rō: ex siccitate caloris q̄s nimis ortā exercitus duci nequit. ob q̄ vulsc̄nienses
Salpinatib aduocatis: superbia elati ultro agros rō. incursauere. Bellū ide duob
pplis indictū. Iulius cēsor decessit: in cuius locū m. cornelius suffectus. que res
postea religioni fuit. q̄i eo lustro Roma cēsa. nec deinde unq̄ in demortu
locū suffect cēsor. cōsulib q̄s morbo implicatis placuit pontifex renouari
auspicia. Itaq̄s cū ex Sc. ctiles magistratu se abdicassent. interrex creat. m. furius
camillus q. P. cornelii Scipionē est deinde. L. valerius potitus interrege pdidit. Ab
eo creati sex. tr. m. ctiles potiti: ut etiā si qui eorū cōmoda valitudo fuis
32 set. copia magistratuū rep. eet. His q̄ nullis magistratū occepē. L. Lucretius Seruius
Sulpitius. m. emilius. L. furius medullinus septimus. Agrippa furius. cl. Aemilius iterū.
Ex his L. Lucretio & cl. Aemilio vulsinienses pugnā ineunt. Salpinates Agrippe
furio & Ser. Sulpitio. Prius cū vulsiniēsib pugnatū ē. Bellū nūo hostiū ingens
certamine haud sane asperū fuit. Fusa cū cursu primo acies in fugā. milia octo
armatorū. ab eq̄tib intercluisa. positis armis in deditione uenēt. Cuius belli
fama effecit. ne se cōmittent pugne Salpinates. moenib armati se tutabant.
Romani pdas passim & ex Salpinati agro & ex vulsiniēsi nullo eā vi arcente
egerūt. donec vulsinienses fessis bello ea cedit oe. ut res p. redderet. stipendiū
eius anni exactū pstaret. In viginti annos induciae datae. Eode anno m. cedituus
de plebe nūciauit tribunis. se in noua via. ubi nc sacellū ē supra. ede vestae
voce nocte silentio audisse clariore humana q̄m magistratib dici iubent. Gallos
aduenire. Id ut fit. ppter auctoris humilitatē spretū. & q̄ longinqua eoq̄s igno
tior gēs erat. neq̄s deorū mō monita ingrue fato spreta. sed humana q̄q̄s
opē quę una erat. m. furiū ab urbe amouē. q̄ dictator ab. L. Apuleio trib. pleb
pdā uicesimā filio quoq̄s adolescēte pide ips orbitatis cā accusatis. domū Tribu
libus clyentibusq̄s magna pars Plebis erat. Percitat uiros eorū responsū tulisset
se collaturos q̄ti damnatus eet. absoluē eū n posse. in exilio abiit. pcatus ab diis
33 immortalib. si innoxio sibi ea iniuria fiēt. primo quoq̄s tpre desyderiū sui ciuitati
ingrate facerent. Abns q̄ndā ciuib. eius grauis diratē. Expulso cui ne quo manete
si qq̄ humanorū certi ē. capi Roma n potuerit. Aduocatis fetialib urbi clade
Gallorum aduentus Legati ab clusinis uenēt. auxiliū aduersus gallos petētes. Eam gentē trahī
fama dulcedine frugū. maximeq̄s vini noua tū voluptate capta. Alpes tra
sisse. agrosq̄s ab etruscis ante cultos possedisse: & inuexisse in Galliam vinū:
illiciende gentis ca. Arunte clusinū ira corruptae vxoris ab Lucumone. cui

tuor is fuerat ipe ppotente luuene. & á quo expeti poene tulisset extra vis q̄sita
est. nequierat. Hunc transeuntib Alpes Duce auctoreq̄s clusiū oppugnādi fuisse.
Cq̄d cum aut abnueri clusiū Gallas aut ab Arunte seu quo alio clusino adduc
tos. sed eos q̄ oppugnauerūt clusiū n fuisse q̄ primi alpes transierint. satis
est. Ducentis q̄ppe annis ante q̄ clusiū oppugnaret. urbeq̄s Rō. capere
in italiā Galli transcendere. Nec cū is primū etruscorū. sed multo ante cū
his quib Apenninū Alpesq̄s icolebat. sepe exercit gallica pugnauē. Tuscorum
ante Romanū ipius late tra mariq̄s opes patuē. mari supo inferoq̄s q̄b
Italia insule mo cinguī. Quātū potuerit. nouū st argumto q̄ alterū Tuscū
cōi vocabulo gētis. alterū Adriaticū mare. ab Adria Tuscorū colonia ino
cauē italice gentes. Graeci eade Tyrrenū atq̄s Adriaticū uocāt. & in utriq̄s
mare uergentes incoluē urbib duodenis. Terras prius q̄s Apenninū ad iferū
mare. postea trans Apenninū tota de quot capita origīnis erat. colonus
missis q̄ trās Padū ora loca. excepto venetorū angulo q̄ sinū arcā icolit
maris usq̄s ad Alpes tenuē. Alpinis quoq̄s ea gētib haud dubie origo ē max
retis. quos loca ipa efferarit. neq̄ ex antiquo pt sonū linquę. nec cū icor
ruptū retinēt. De transitu in Italiā Gallorū hāc accepimus. Prisco Tar 34
quinio Rome regnāte celtarū q̄ps gallię tōia ē. pocnes bituriges fuma
ipius fuit. hi Rege celtico dabat. Ambigu is fuit virtute fortunā cum
sua tū pū ppollens. qđ in ipio cuius gallia adeo frugū hoūmq̄s ferax fuit
ut abūdās multitudo uix Regi iudet posse. hic magno natu ipe in exo
nerare pgressa turba regnū cupies. Bellouesū ac Sigouesū sororis filio
ipigros luuenes missuros se ec in quas dii dedissent auguriis sedes ondit.
Quantū ipi uellet nūm hoūm excaret. ne qua gēs arcē aduenientes posset.
Tū Sigouesō sortib datu hercyni saltus. Bellouesō haud paulo letiore i italiā viam
dii dabāt. Is q̄ eis ex pplis abundabat. bituriges. aruernos. senones. Aeduos
Ambarros. carnutes. aulercos excuit: pfectus ingentib peditū equitūq̄ copis
in Tricastinos uenit. Alpes inde opposite erat. quas inexcupabiles ausas
haud eq̄dē miror. nulla dū tūa. q̄d q̄dē tūnes memoria fert. nisi de hercle
fabulis credē libet supatas. Ibi cū uidit septos montiū altitudo teneret
gallos. circumspectātesq̄s quā ā puncta celo uga in aliū orbē terrarum
trāsiret. Religio et tenuit q̄ allatū e aduenas gretes agrū absaltū gente
oppugnari. massilienses erant in nauib á foce de pfecti. Id gallis fortune suę
omen fuit. aduuē ut quę primū in trā egressi occupauerāt locū. patentibus
siluis cmunirent. Ipi plaumos. saltus q̄s iulię alpes trascēdere. Fusis q̄s
ac Tuscis haud pauł Ticino flume. cū in quo cēsederāt agrū insubrū appellari

uidissent. cognomine insubrib pago haeduorū ibi om sequtes loci cōdidere
urbē mediolanū appellart. Alia subinde manū germanorū Clytouio Duce
uestigia porū sequuti eodē saltu. fauere bello ouesō. cū trāscedisset Alpes
ubi nc brixia ac verona urbes sē locos tenuē. Libuu cēsdut. post hos Sallunu.
q ppē antiquā gentē leuos Lygures incolētes circa Tycinū amnē perinū de
inde bolingones trāsgressi. cū iā intē Padū atq alpes oīa tenēnt. Padoratuḃ
truncto nē etruscos mo. sed etiā umbros agro pellut. Inter Apenīnū tam sēse
tenuē. Tū Senones recentissimi aduenarū abuente Fluuine usq ad heliz
fines hūere. hanc gentē clusiū Romaq in uenisse cpio. Id pariū certū est
solāne an ab oiḃ cis alpinorū Gallorū pplis aduntā. Clusini nouo bello ex
territi tū mltitudine tū formas hoūm inusitatas cernēnt. & gen armoz
audiretq sepi ab his cis Padu ultraq legiones etruscorū fusas: qq aduersꝰ
Romanos nullū eis usi societatis amicicieue erat. nisi q uicteī clanguineos
aduersus pr nō defendisset legatos Romā q auxiliū ab Senatu petēnt. misē.
De auxē nihil impetratū. Legati m Fabii Ambusti filii missi q Senatꝰ pr noīe
agēnt cū Gallis ne a qb nulla iniuriā accepissēt socios pr. atq amicos op
pugnaret. Romanis eos bello quoq si res cogat tuendos ee. Sed medi iussum
bellū ipm amouerī si posset & gallos noui gentē pace potius q armis co
gnosca. Cōtus legatio ni pferoces legatos gallisq magisq Rōs iles hūisset.
Quiḃ postq mandata edidert i cōcilio Gallorū dat responsū. Et si nouum
nomen audiūt Romanoz tam credē uiros fortes ee. quorū auxiliū a
Clusinis sit implorātū. et quō legatioe aduersus se maluerit q armis tueri
socios: ne se qdē pacē illi quā afferat aspernari si Gallis egetiḃ agro quē
latius possideūt q colāt clusinū. pte finiū cēdāt. Aliter pacē impetrari non
posse. & responsū cōra Rōs se accipe uelle. Et si neget ager cōra usde Romis.
dimicaturos vt nūciare domū possint. q̄ū Galli uirtute ceteros mortā
les pstaret. quodnā id ius eet agri possessoriḃ petē. aut minari arma Rōs
q̄rentiḃ. & qd in etruria rei Gallis eet. Cū illi se in armis ius ferre. & oīa
fortiū uiroz ee ferocit dicēnt. Accelis utriq ārs ad arma discurrē. &
pugnā cōserūt. Ibi iā urgentiḃ Romanā urbē fatis: Legati ctra usgētium
arma capiūt. Nec id cā ee potuit. cū ante signa etruscoz tres nobilissimi
fortissimiq Rō iuuenū pugnarēt. Tantū eminebat pegrinū uirtē q nē
q Fabius euect extra acē equo Duce Gallos ferocit in ipa signa etruscorū
occurrāntē plustris fixu hasta occidit. Spoliaq eius legentē ignouere
pq tota acie Romanū legatū ee signū datū ē. Omissā inde in Clusinos
ira: receptui canūt: minates Romanis. Erant q exemplo Roma eundū

in re trepida

censerent. Vrbē Senatores: ut Legati prius mitterēt q̄stū iniurias: postulatūq
ut fuorē gentiū violato Fabū decederēt. Legati gallorū: cū ea sicut erat mādata
exposuissent. Senatui nec factū placebat Fabiorū. & iuste postulare Barbari
uidebāt. Sed ne id qd placebat decerneret in tante nobilitatis uiris ambitio
obstabat. Itaq ne penes ipos culpa eēt cladis forte Gallico bello acceptē. cog
tionē de postulatis Gallorū ad ppm reiciunt. Vbi tāto plus grā atq opes ua
luere. ut quorū de poena agebat: tr mil. cōsulari potāte in sequtē anū createrēt.
quo facto haud secus q̄ dignū erat offensi Galli: bellū ppalā minātes ad suos re
deūt. Tr mil. cū tribo Fabius creatu q. Sulpicius longus: q. Seruli quarto. P. Ser
uius malignēsis. Cū tāta moles belli instaret: adeo obcecat aīos fortuna:
ubi uī suā ingruēte refringi nō uult cuitas: q aduersus fidenatē ac uicentē
hostē. aliosq finitimos pplos ultima expiēs auxilia. Dictatorē mltis tēpestatiḃ
duxisset: ea tē inusitato atq inaudito hoste. ab occano trārūq ultimus oris
bellū cēte: nihil extraordinarū ipi aut auxilii q̄siuit. Tribuni quorū teme
ritate bellū ctractū erat. sūme pcūt. Delectūq nihilo accuratiorē q̄ad media
bella hri solitus erat. extenuātes et famā belli hebāt. Interī Galli postq accepe
unsip honorē hūtū violatoriḃ uiris humani: dilsāq legationē suā cē. flagrātes
ira. cui ipotes gēs ē. cēlsti signis cuulsis citato agmine it ingrediūt. Ad quorū
pterītū raptū tumltū cū extrite urbes ad arma cōurrerēt. fugaq agrestiū
fieret. Romā se re magno clamore significabāt: quacūq ibāt. eqs uirisq
longe ac late fuso agmine imsū obtinētes loci. Sed antecedēte fama nūciisq
clusinoz deinceps inde aliorū pploz: plurimū etroni Rome celeritas hostiū
tulit. Qppe qbus uehit tumultuario exercitu raptū ducto. egre ad xi lapidē
occursū ē. qua Flum alia p crustumini mōtiḃ palto defluens aluco haud
mltū infra uiā Tyberinā miscet. Lā oīa ctra circaq hostiū plena erāt. Et nata
in uanos tumultū qēs truci cantu clamoriḃq uarijs horrēdo ctā cpleuerāt sono.
Ibi Trm. nō loco castris ante capto. nō pmunito uallo quo recept eēt. nō deorū
saltē siñ hoūm memores. nec auspicato nec lytato instruit aciē diductā i
cornua: ne circūuenīri mltitudine hostiū posset. Nec tam equari frontes
potērat. cū extenuādo infirmā & vix cohercētē mediā aciē hrēnt. Paulum
erat ab dextra cdui loci. quē subsidiarijs repleri placuit. Eā q̄s rest imtū
pauoris ac fugē. sicuna salus fugiētiḃ fuit. Nam Brēnus Regulus Gallorū
in paucitate hostiū maxīs tūs. rat ad id captū supiorē locū. ut ubi Galli cū
aciē legionū recta frōte cōcurrisset: subsidia in auersos trāsuersosq ipetum
darent. ad subsidiarios signa cuertut. Si eos loco depulisset. haud dubiū q̄
equo cāpi tātū supiū mltitudini victoriā fore. Adeō nō fortuna mō. sed ratio

arte

facilem

etiã cũ barbaris stabãt. In altera acie nihil sile Romanus nã apud Duces non
Romã apud milites erat. pauor fugaq; occupauerat animos & tanta horũ obliuio
ut multo maior ps ueteres in hostiũ urbẽ cũ Tyberis arcẽt. q̃recto tunc id cuncti
ac liberos fugẽt. Parũp subsidiarios tutat' est locus. In reliqua acie simil est
clamor premissa ablatẽ ultimis. ab ẽgo audit' ignotũ hostẽ prius pene q̃ uideret.
nã mõ ni tẽtato certamine. sed ne clamore q̃dẽ reddito. integri itaq; fugẽt.
Ne ulla ecclesia pugnantiũ fuit. tẽpl cella suo metu ipsorũ certamine in turba
impedientiũ fugã circa Tyberis ripã. quo armis abiectis tonũ sinistrũ cornu
deflexit. magna strages facta ẽ. multosq; ipsos nãdi. aut inualidos grauis
lorica. alios q; tegminib' hausere gurgites. Maxima tam ps icolumis uiros p
Romã fugit. unde nã mõ pfidi q̃q; sed ne nimius q̃dẽ cladis ẽ missus. Ab dextro
cornu q; paulũ flumine et magis sub mõte steterat. Romã ões petiẽ. Et ne
39 clausis q̃dẽ portis urbis in arcẽ cfugẽt. Gallos qui eos uidit obstupefactos
miraculũ uictorie tã repẽtine tenuit. Et ipsi pauore defixa pmũ steterũt
uidit ignari qd accidisset. Deinde insidias uereri. Postremo ceteroũ spolia legẽ
armorũq; cumulos. ut mos eis est. cõaceruare. Tũ demũ Postq̃ nihil usq; ho
stile cernebat. uiã ingressi haud multo ante solis occasũ ad urbẽ Romã pue
nerunt. ubi cũ pgressi equites nã portas clausas. nã stationẽ p portas excubare nõ
armatos ẽe in muris retulissent. aliud pro sile miraculũ eos sustinuit no
ctisq; uetus & ignotus situs urbis. int Romã atq; ani enẽ cẽdẽ. Exploratorib'
missis circa moenia aliasq; portas. q̃ nã hostib' in pdita re cẽlia ẽent. Rã ui
ps maior ex acie ueteres petisset. q̃ Romã nemo supẽe quiq̃ pt̃ eos q; Romam
refugerat. credẽt. cploratores uiri mortuiq; tota ppe urbe lamentis ipleue
rũt. priuatos deinde luct' stupefecit. publicus pauor. postq̃ hostes adesse
nũciatũ. mox ululat' cãtusq; dissonos. uagãtib' circa moenia turmatim bar
baris audiebãt. ẽ inde ips suspensos ira tenuit animos. usq; ad lucẽ alterã. ut
idem dẽ iã in urbe futur' uiderẽt. ipse. primo aduenit q; accesserat ad urbem
mansuros cũ ad aliã fuisse. nisi hoc cõsilio foret. Dein sub occasũ solis. q; haud
multũ diei superat. ante noctẽ retro se uniturus. tũ in noctẽ dilatũ cõsiliũ
ẽe. quo plus pauoris inferrent. Postremo lux appinquãs excitare timoriq;
ppetuo ipm malũ cãnes fuit. cũ signa infesta portis simul illata. noquaq;
tam ea nocte neq; insequenti die silis illi q; ad aliã tã paucis fugerat. cautas
fuit. Nã cũ defendi urbẽ posse tã parua relicta manu spes nulla ẽet. pla
cuit cũ cunctis ac liberis iuuentutẽ multitudinẽ Senatũq; robur in arcẽ capito
liũq; cedere. armisq; & frumto collatis ex loco tũ munito. deos hospitesq; &
Romanũ nom defendẽ. Flamines sacerdotesq; uestales sacra pũ. a cede ab ũbis

pul auferre. Nec ante deseri cultũ eorũ. q̃ ni supẽent qcolẽnt. Si arx capitoliũ
q; sedem deorũ. si Senatus caput publici consilii. si militaris iuuẽt' supfuerit
iuuẽtus. nunc urbis facile iactura ẽ. seniorũ relicte in urbe utiq; pditura e
turbe. Et quid de egore ãia de plebe multitudo ferret. senes triumphales cõsula
resq; simul se cũ illis palã dicẽ obituros. Nec his corpib' qb' n arma ferre
ni tueri Patriã possent. oneraturos inopia armatoru. hec int seniores morti 40
destinatos iactata solatia: uersi inde exhortationes ad agm iuuenũ. Quos
in capitoliũ atq; in arcẽ psequebãt. cui dãtes uirtuti seruũ iuuentiq; urbis
p trecentos sexaginta annos oibus bellis uictrici. qãq; ẽet fortuna reliqua
digredientib' q spẽ oẽm atq; opẽ secũ ferebãt. ablis capte urbis ni supẽe stamu
erunt exitio. Cui ipa res spesq; miserabilis erat. tũ mulierbris fletus & cõsla
tiones incerta. nec hos nec illos seq̃ntiũ rogitantiq; uiros natos. cui se fato daret.
Nihil qd humanis supẽet malis relinquebãt. magna ps tam earũ in arcem
suos psequuta est. nec phibente ullo nec uocante. qa q; utile obsessis ad munitẽdã
ibellẽ multitudine id parũ humanũ erat. Alia maxẽ plebis turba quã n capa
tã exiguus collis. nec alẽ in tanta inopia frumti poterat. ex urbe effusa uelut
agmine nã uno petiit Janiculũ. In ps pagos dilapsi. ps urbes petiit finitimas.
sine ullo Duce aut cõsensu. suã quisq; spe. sua cõsilia cõib' deplorans exequies. Flam
inica interi quirinalis. uirgines q; uestales omissa rerũ suarũ cura. q̃ sacrorũ. q; cã
ferenda. quo. qa uires ferendi oia deerãt. relinquenda ẽent. cõsultabãt. quisue ea
locus fideli asseruatur' custodia ẽet. optimũ diuitis cõdita in doliolis sacello
proximo edib' Flaminis quirinalis. ubi nc despui religio ẽ. defodẽ. Cetera int
se honore pariter ferũt. una q; subluuio potest ducat ad Janiculũ. In eo cluso
eas cãt. L. Albinum de plebe ho cõspexisset. plaustro cuncta ac liberos his inter
cetera turba. q̃ inutilis bello urbe excedebat. saluo et tũ discrimine diuinaq;
humanarũq; rerũ. in religiosis ratus sacerdotes publicos sacriq; p̃ pedib' ire:
ferriq; se ac suos in uehiculo cõspicit: descẽdẽ uxore ac pueris in silit. uirgines
sacriq; in plaustrũ iposuit. & cere quo it sacerdotib' erat puer. Romane 41
interi satis oib' ut in tali re ad tuẽdã arcẽ cpositis turba seniorũ domos
regressa. aduentũ hostiũ obstinato ad mortẽ animo expectabat. Qui eos cunc
tes gessissent magistratus ut in fortune pstanc honorũq; aut uir tutis insignib'
morerẽt. quae augustissima uestis ẽ. telas ducẽtib' triumphantib' ue. ea uestitu
medio ebũ eburneis sellis sedere. Stat q; m. Fabio Pontifice max. pfate carmẽ
deuouisse eos se p Patria q̃ritib' nostris tradat. Galli & qa imposita nocte a ctẽ
tione pugne remiserat animos. & q; nec nisi capitu usq; certauerit pliis: nec tũ
impetu aut ui capiebãt urbẽ. sine ira. sine ardore animi ingressi postero die

acie

vrbē patēte collina porta in forū puenīt: circūferētes oculos ad templa
deū: arcēq; totī sōlā belli spēm tenentē. Inde modico relicto p̄sidio: neq;
in dissipatos ex arce aut capitolio īpet' fiēt: dilapsi ad p̄da vacuis occursu
hoīum uiis: ps in p̄xima quēq; tectorū agmine ruunt: ps ultima uelut ca-
demū intacta & referta p̄da petūt. Īn rursus ipa solitudine absternit: ne
qua fraus hostilis vagos exciperet: in forū ac ppinqua foro loca cōglobati re-
dībāt. Vbi cos plēbis ędificiis obseratis: patrībus atrīs Principū: maior ppe
ctatio tenebat apta q̄ clausa inuadēdi. Adeō haud secus q̄ uenerabūdi
intuebāt in ędīū uestibulis sedētes uiros p̄ ornatū hītūq; humano au-
gustiorē maiestate ēt qua uultū grauitas oris q̄ p̄seferebat silimos diis.
Ad eos uelut simulachra uersi cū starēt: marcus Papirius unus ex his dicit
Gallo barbā suā: ut tū oīb' p̄missā erat: p̄mulcētu scipiōe eburneo in caput
incusso uī mouisse: atq; ab eo inuīū cędis ortū: ceteros in sedīb' suis trucī-
datos. Post Principū cędē nullo deīn mortaliū pcō: dirupti tecta: exhaustis
inica ignes. Cēterū in oīb' delēdi urbē libido erat: seu ita placuerat Princip'
Gallorū: & oīa rari q̄dā ī cędia trorīs cā si cōpelli ad deditionē cantate sedīū
suarū obsessi possēt: & n oīa cōremari tecta: ut q̄dcūq; supēret urbis id p
gnus ad flectēdos hostū aīos hīrent: nequaq̄ prīde atq; in capta urbe p̄ma
die aut passi aut late vagat' ē ignis. Romani ex arce plenā hostū urbē
cernētes: uagosq; p vias cēs cursus: cū alia atq; alia pte noua aliq̄ dades
orirēt: n mīb' solū cāpe: sed ne aurīb' q̄dē atq; oculis sātis cōstare poterāt.
Quocūq; clamor sonit' hostū: mulierū pueroīq; ploratus sonit' flāme et fra-
gor ruētū tectorū auertisset: pauētes: ad oīa aīos oraq; & oculos flectebāt.
uelut ad spectaculū á fortuna positi occidētis Prie. Nec ullius rerū suarū
relicti p̄ q̄ corporū uīdi cēs: tāto ātē alios miserādi magis q̄ unq̄ obsessi sūt.
q̄ intēclusi á Patria obsidebāt: oīa sua cernētes in hostū potāte. Nec tūa
q̄llior nox diē tā foede actū excepit. Lux dēīde noctē inquietā insecuta ē.
nec ullū erat tp' q̄d á noue sēp cladis alicuius spectaculo cessaret. Nihil
tām tot oneratu atq; obruti malis flexert aīos: qn & si oīa flāmis ac ruinis
equata uidisset: q̄uis inopē paruūq; quē tenebāt collē libertati relictū
uirtute defēderēt. Et tā cū eade quotidie accidēt: uelut assueti malis
abalienauerāt: ab sensu rerū suarū aīos: arma tantū ferrūq; in dextris
uelut solas reliquas spes suę intuētes. Galli quoq; p aliquot dies in tecta
mō urbis neqcq̄ bello gesto: cū int incędia ac ruinas capte urbis nihil si
pēe p̄t armatos hostes uidēt: neqcq̄ tot cladib' ērutos: nec flexuros ad
deditionē aīos: ni vis adhībēt: expiri ultima & impetū facē ī arcē statuūt.

prima

Prima luce signo dato multitudo oīs foro instruit. Inde clamore sublato ac
testudine facta subeūt. Aduersus quos nihil temē nec trepide ad oēs adit Romani
firmatis statiōnib': qua signa inferri uidebāt eā robore uirorū opposito sca
dere hostē sinūt: quo successerūt magis in arctū: eō pelli posse p̄ducto fa
cilius ratu: medio fere cluio resistē. atq; inde ex loco superiore q̄ propē sua spōte
in hostē inferebat. Impetu facto strage ac ruina fudere gallos: ut nūq̄ postea
nec ps nec uniuersi tētauerīt tale pugne genus. omissa itaq; spe puī atq; arma
subeūdi: obsidionē parāt. Cuius ad id tps īmemores & q̄d in urbe fuerat
frumtū incēdiis urbis absūpserat: et ex agris p̄ pos dies raptū oē ueteris erat.
lgr ēcactu diuso ptū p finitimos pplos p̄dari placuit: ptī obsideri arcē: ut
obsidentib' frumtū pplatores agrorū pberet. Profiscētes Gallos ab urbe ad
Romanā excipiēdā uirtutē fortuna ipa Ardeā ubi Camill' exulabat: duxit.
qui mestior ubi fortuna pūs q̄ sua: cū duūs hoībus q̄ accusādis senescēt: īdignādo
murādoq; ubi illa uiri ēssent: q̄ secū ueios Faleriosq; coepisset: q̄ alia bella fortuna
semp q̄ felicius gessisset: repēte audit Gallorū ēxcitū aduectare: atq; deo pa
tudos Ardeatēs cultare. Nec secus q̄ diuinos pū tact' cū sē in media cōtione
mutuisset: abstinē fuct' ante talib' cūlis. Ardeātes inqt uetere amicā nouā 44
ēt cuēs mea: quādo & urbī beneficū uta tulit: & fortuna hoc egit mea: nemo
urbī cōditoīs mec obligātū me huc p̄cessisse putet. Sed res ac periculū cōe cogit:
qd q̄q; possit in re ēpida p̄sidii in medio cēre. Et quando ego uobis p̄tatis
uris in me meritis gram referā: si nō cessauero? aut ubi usus erit mei sim
bello n fuerit? hac arte in Patria steti: & inuict' bello: in pace ab ingratis
ciuib' pulsus sū. Vobis aut Ardeatēs fortuna oblata &: & p tantis p̄stimus
pr beneficiis q̄ta ipi meministis: nec cū exprobrando ap̄ memores sitis gratie
agendę, & huic urbi decus ingēs belli ex hoste cōi parīdi: q effuso agmine ad
uētat. gēs ē cui natura corpora aīosq; magna magisq; firma dederit. Eo in
certām cē plus tronis q̄ virtutis fert. Arguīto sit cladis rō. patēte cepe urbem.
excepe capitolioq; his exigua resistit manu. Iā obsidiois tedio victi absce-
dūt: uagiq; p agros pallāt: cibo unoq; raptī hausto repleti. Vbi nox appetit
ppe riuos aquarū sine munimto sine statiōibus ac custodiis passi ferrū rētu
sternūt. Nuc ab secūdis reb' magis ēt soluto incautu. Si uobis in aīo ē tueri me
nia ura: nec patri hec oīa Gallia fieri: p̄ma uigilia capite arma freqntes me
sequimini ad cedē in ad pugnā. Nisi uictos sōno uelut pecudes trucidandos
tradidero: n recuso eūdē Ardeę rerū mearū exitū quē Rome hui. Aequis 45
inquīs q̄s p̄suasū erat: tantū bello uirū neminē usq̄ ēa pestate ēe: cōtione
dimissa corpora curāt: interū q̄ nox signū daret. Quo dato p̄me silētio noctis

ad portas cū camillo ꝓsto fuere. Egressi haud ꝓcul urbe sicut ꝓditū erat castra gallorū inuita neglectaq; ab oī parte nacti cū ingēti clamore irruerūt. Nullq; ꝓlii: oībus locis cedes ē. nuda corpora & soluta sono trucidāt. extremos tam pauor cubilib⁹ suis exactos quā aut unde vis cēret ignaros in fugā & quos dā in hostē ipm ꝑpudos tulit. magna ps in agrū Antiatē delata incursione ab oppidanis in pallatos facta cruenta erūt. Silis in agrō veiēti Tuscorū facta strages ē. q urbis ētppe quadringentesimū annū uicine oppsse. ab hoste inusitato inaudito ideo nihil miserū fuit. ut in agrū rō. eo tēpore incursiones fa cerent. Plenaq; ꝓde veios ēt. ꝓfidui q; & spē ultimā Rō. nois in alio habuerūt oppugnare. viderāt eos militē Rō. vagantes ꝑ agros. & cōgregatos agmine ꝓdā ꝑ se agētes. & castra cernebāt. haud ꝓcul veios posita. Inde primū miseratio fuit. deide cō quiritat⁹ atq; ex ea ira ad os coepit. Eruptaq; ēt á qb⁹ bellū Gallicū in se auertisset. Indubrio ee cladē suā fas. vocē ꝑ uere ais. qn ex ploratū petū facerēt. cōpressaq; á cōcutio cētauroē quē sibimet ipi ꝓfecerāt. Rē in nocte sustinuē. Tantū par camillo defuit auctor. cetera code ordine. eodeq; fortune cuētu gesta. qn ēt Ducāb⁹ captus q cōcu nocturne supfuerāt. ad aliā manū Tuscoꝝ ad salinas ꝓfecti. nocte insequnte ex impetu so maiorē code ecdidere. publicaq; victoria ouātes veios redeūt. Romę interī plerūq; obsidio segnis & utrinq; silentiū cō. ad id tm gallis intētis. ne qs hostiū eruptiōe cautes in se hostes aq; cōuertat. Sacrificiū erat sta tuū in quirinali colle gētis fabię. Ad id faciendū el. Fabius dorsū fabiano ēt sacra manib⁹ gerēs. cū de capitolio descēdisset. p medias hostiū stationes. nihil ad uocē cuiusq; trorsū mot⁹ in quirinalē collē peuenit. Ibiq; oīb⁹ sollēnib⁹ pactis eadē reuertēs silet ētatū multu gradu q; sacris ꝑpriis ꝑpetuos ē deos. quorū cultū ne mortalis qdē metu ꝓhibit⁹ deseruisset. in capitoliū ad suos redit. seu attonit⁹ gallis miraculo audacię. seu religione eā motus. cuius haud quaq; negligēs gens est. Veis interī in ā tm in diem. sed etā in ines crescebat. Nec Romanis so lū eo cruciatib⁹ ex agris q aut ꝓlio aduerso aut clade captę urbis pallati fu erāt. sed ēt ex latio uolutantis cōfluctib⁹ ut in ptę ꝓde ēnt. maturum iam uidebāt repetu Priāmi eripiq; ex hostiū manib⁹. Sed corpori valido caput deerat. Locus ipe admonebat camilli & magna ps militū erat. q ductu auspi ciaq; eius res ꝑspe gesserāt. & cedit⁹ negare se amissuru cur sibi aut deorum hoūmue q̄q̄ imꝑū finiret. potius q ipe memor ordinis sui poscēt. Imperatorē ēsensu oium placuit ab Ardea camillū accīri. sed ante ē sulto Senatu q Rome ēet. Adeo regebat oīa pudor. discriminaq; rerū ꝑpe pbitas rebus seruabant. Ingēti praculo transeundū ꝑ hostiū custodias erat. Ad eā rē Pontius cominius impiger Iuuentio sopā pollicit⁹ incubās cortici secūdo Tyberi ad urbē defertur. Indeq; qua paxmū fuit ripa p ꝓruptū eoq; neglectū hostiū custodia saxū in capitoliū euadit. et ad magistratus ducatus mandata exēcut⁹ edit. Accepto deide Sdēc. ut ē comitus cētu atis de exitio urbis ꝑpli Camillus Dictator extemplo dicēt. militesq; hrent imperatorē quem uellent. eadē digressus nūcius veios contēdit. consiliaq; ardeā Legiū ad camillū. veios cū ꝑduxere. Seu qd magistros debet libet. in prius ꝓfectū ab ardea q̄ copiē legē latā. q nec unquā ꝑpli mutari finib⁹ posset. nec nisi Dictator dictus auspicia in exercitu hrē. Lex curiata lata ē. Dictatorq; abīs dictus. Dum hec veis agebāt. interī arx Rome capitoliūq; in ingētu praculo fuit. Nanq; Galli seu uestigio notato humano qua nūcius á veios p uenerat. seu ira sponte. animaduerso ad carpti⁹ saxū in ascensu equo nocte sub lustrū primo inermē q tentaret uiam ꝓmisissent. Tridentes inde arma ubi qd inq; erat alatū immixti subleuātes inuicē & trahentes alu alios ꝑut postularet. Locus tanto silentio in sumū cui asset. ut in custodes solū fallerēt. Sed ne canes qdē sollicitū aā al. ad nocturnos strepit⁹ excitarēt. Anseres ñ fefellere. qb⁹ sacris Iuno nis in summa inopia abi tām abstinebāt. Que res saluti fuit. nāq; clāgore coru alarūq; crepitu excit⁹ m. manlius q tribuno. ite dūl fuerat. vir bello egregius armis. ab repta sunt. ad arma ceteros acris vidit. & dū ceteri trepidāt. Gallū q tā in summo ēstitera. ubone deturbat. Cuius casu plapsi cū primos sterneret trepidātes. alios armisq; omissis saxi qb⁹ adherebāt manib⁹ implexos trucidant. Iāq; & alu cōgregati telis missilibusq; saxis ꝓterbare hostes. ruinaq; tota plapsa acies in ꝓceps deferri. Sed ato deinde tumultu reliquū noctis q tuti turbatis mitib⁹ poterāt cū ꝓtentū quaq; piculū sollicitaret. qeti datū ē. Luce orta vocatis classico ad cōcilium militib⁹ ad tribunos cū. & reatē & ꝑpi facto pcū dedēt⁹. manlius ꝓmiū ob virtutē laudat⁹ donatusq; ab tribunis sol⁹ militū. sed ēsesu ē militari. cui uersi sextulas farris & quartarios vini ad edendū q manare erat cōtulerē. rem ducta paruā. ceterū inopia fecerat. ēi argumēto ingens cantatus. cū se quisq; victu suo frudās denegatū corpori atq; usib⁹ necessariis ad unus honorē tum ferre. Tum vigiles eius loci quos fefellerat. discedes hostis cautu. et cū in eos more militari se. ā. ulciscerūt. P. Sulpitius trib. pnūciasset. ēsentire clamore militū. in tumultu vigile cōuocatū culpā detrect⁹. ceteris abstinuit. rei haud dubiū a noxe ap pbantib⁹ cūctis de suo decerat. In mutiores utriq; custodie cē. & apud Gallos qa vulgatū erat. int. veios Romāq; nūcios cmeare. & apud Romanos. ab nocturni piculi memoria. Sed ut oīa obsidiois belliq; mala. fames utriq; exactū urgebat. Gallos pestilētia etā cū loco iacere int. tumulos castra hntes. tū. ab incēdiis tor rido & vaporis pleno aere q̄ in mo puluere torēte cū qd uētu motū ēet. quorum

intolerantissima ges humoriq; & frigori assueta: cū estu & angore vexata: uul
q; uel sudor in pectu morbis morerēt. ita pgri cū singulos sepelieḋ pmistue acer
uator cumulos hoium urebāt. hystoriēq; inde gallicorū nōie insignē locū fecē.
Indutie deinde cū Rō. facte & colloqa pmissu ipatorū habita. In qb cū ideirde
Galli fame obrigerēt. ea que necessitate ad deditionē uocarent: ducatur auer
tēde cuis opimois cā multis locis panis de capitolio iactatus ee in hostium
stationes. Sed iā neq; dissimulari neq; ferri ultra fames poterat. Itaq; dum
Dictator Delectū p se Ardee habet magnq; eqtū l. valerū a' ceris abducē exercitū ube
parat instruitq; qb haud impar ador iat hostes. Interi Capitolin' excat' statu
onib; uigilis fessis: supinus tam oīb malis: cū fame una natura uicā sinet:
die de die pspectās: eqd auxiliū ab Dictatore apparet: postremo spe quoq; iam
in solū cibo deficiēte: & cū stationes pedēt: ppe obruētes infirmū corpus armis
ud dedi uel redemi se quacūq; pactione posset: uisse iactantib; ī obscure Gallis
haud magna mercede se adduci posse. ut obsidionē reliquāt. Tum Senat' hab'
tribunisq; mul negociū datū: ut pacisceret. Inde intr P. Sulpicū tr. mil. & hē
nū Regilū Gallorū collatio trāsacta res est: & mille pōdo auri pcū popli qeūb
mox ipatum factū. rei foedissime p se adiecta indignitas est. Ponderi ab Gallis
allata iniqua: & tribuno recusāte addit. ab insolēte Gallo pōderi gladius.
Auditaq; intolerāda Rō. vox. ue uictis ee: Sed duq; & hoies phibuē redeptos
uine Rō. Hā forte quadā pri q; infanda merces pficer. p. altcationē ndū oī
auro appēso Dictator intuenit. auferriq; aurū de medio: & Gallos sumouen
uibet. Cū illi renitentes pactos dicēnt sese: negat eā pactionē ratā ee. q; postq;
ipe Dictator creat' eet: imissu suo ab iferioris iuris in magistatu facta eet. De
nūcq; Galli ut se ad pluū expediāt. Suos in aceruū educē sarcinas & ar
ma aptare: ferroq; ñ auro recupare prīa uibet: In despectu hīt sphana deū
& augel & liberos & solū Prie deforme belli malis & oīa q; defēdi repticq; &ul
cisci fas sit. Instruit deide acie: ut loci natura patiebat. In semirute solo ur
bis & natura inequali: & oīa q; arte belli secūda suis eligi ppararue poterat:
puidit. Galli noua re trepidi arma capiūt: itaq; magis q; cōsilio ī Rō. curre.
Iam uerterat fortuna. ut deorū opes humana q; cōsilia rē rō. adiuuabāt. Igit
primo cursu haud maiore momto fusi Galli sē. q; ad alā uenerāt. Iustiore
altero deīn pliō. ad octauū Lapidē Gabina uia q; se ex fuga ctulerāt: eōdē
ductu auspicioq; Camilli uicāt. Ibi cedes oīa obtinuit. Castra capiunt.
& ne nūcius qdē cladis relict. Dictator recupata ex hostib; Patria tūphas
in urbē redit. Intiq; locos militares: quos incautos iactāt Romulus ac
parēs prie cōditorq; alter urbis haud uanis laudib; appellabat. Seruatum

deinde bello Priam iterū in pace haud dubie seruauit. cū phibuit migrari
ueios. & Tribunis rē intenti agētib; post incesā urbē. & p se inclinata magis
plebe ad id cōsiliū. ea q; ca fuit ñ abdicāde post triphū Dictatuie: Senatu
obsecrāte ne rēp. in incerto reliqret statu. Oīum pmū ut erat diligētissim'
religionū cultor. q; ad deos imortales pinebat recultu. & Sc. facit fana oīa
q; ea hostes possedisset restituerent. inmunarētq; expiarēt. q; expiatiq; eor
in libris pontifiuiros qrerēt. cū ceretib; hospitiū pū. fiet. q; sacra pr. ac sacerdo
tes recepisset. beneficiaq; auspiciū in intermissus honos deū imortaliū eet. ludi
capitolini fierent. q; Iupr optim' maxim' sua sede atq; arce pūr. in re trepida
tutat' eet. collegiaq; ad ea rē m. Furius Dictator cōstitueret. Ex his q; capi
tolio atq; arce hitaret. Expiāde ea uocis nocturne q; nūcia cladis ante
bellū gallicū. haudita neglecta q; eet. mitio ullata. Iustiq; ēplū inouanda
locatione fieri. Aurū qd Gallis erepti erat. qd q; ex aliis ēplis unē trepida
tione in Iouis cellā collatū. Cū in que referri oportet. cīusā memoria eet.
Sacrū oē iudicatū. & sub Iouis cella ponit iussu. Iā ante in eo religio cuniat
apparuerat. qd cū in pū. decet aurū ex quo sūma pacte mercedis Gallis
cfiet. a matronis collatū accepāt: ut sacro auro abstinēt. Matronis gratiq;
acte: honoriq; addit. ut earū sicut uiroru post mortē sollēnis laudatio es
set. his pietis q; ad deos pinebāt. q; q; p Senatū agi poterāt. tū demū agitā
tib; Tribunis plebē assiduis orib; ut relictis ruinis in urbē paratā ueios
trāsmigrarēt. In ctione unuerso Senatu pseqnte ascēdit. atq; ita uerba
fecit. A deo mihi acerbe se qrites ctentiosi ut pl. ut nec tristissimi exilii
solatiū aliud hueri. quo ad ardee uixi q; q; paul ab his certaminib; eram.
Et ob eadē hec ñ si me Sc. ppliq; uisu reuocaretis: reditturus unq; fuerim.
Hec nic meut redire mea uolūtas mutata: sed uestra fortuna ppulit. ppe
ut in sua sede manet pria id agebat. ñ ut ego utiq; in pria cam. Et nc qesce
rē actacere libet. nisi hec quoq; p Patria dimicatio eet. ciu decē quoad uita
supetat. aliis turpe: Camillo et nefas ē. qd ci repetim. qd obsessa ex hostiū
manib; eripuimus. si recupatā tpi deserimus. & cū uictorib; gallis capta tota
urbe capitoliū atq; arce tam diuq; & hoies rō. tenuerit hitauerit. victorib;
Romanis recupata urbe arx quoq; & capitoliū deseret. & plus ualituatis huic
urbi secda ntra fortuna faciet. q; aduersa fecit. Eqdē si nobis cū urbe simul
posite traditeq; p man' religiōes nulle eent. tam ei cuidēs num hec tpestate
reb affuit Rō. ut oem negligētia diuum cultu exceptā hoīb; putē. Inuenimus
eū horū deinceps annorū uel secdas res uel aduersas: inuenietis oīa pspe
euenisse seqntib; deos. aduersa spnētib; Iam pmū oium ueiens bellū pquot

ānos: q̄to labore gestū: n̄ ātē coepit finē: q̄ monitu deorū aqua ex lacu Albāo
emissa est. qd hec tandē urbis nr̄e clades nouā: nū ante exortā ē q̄ spreta vox
celo emissa de aduētu Gallorū: q̄ gentiū uisa bella: ut nr̄is uolatū q̄ nobis
cum uindicari debēt eadē negligētia deorū p̄missū: lgr̄ uicti capiq̄s ac redē
pta tantū diis hoīb̄q̄s dedimus: ut trāsū orbi dominio ceām. Aduersē deinde
res admonuerē religionū. cīuīm in capitoliū ad deos ad sedē Iouis op. max.
Sacra in ruina rerū nr̄arū alia trē celauimus: alia aut recta in finitima urbes
āmouim' ab hostiū oculis. Deorū cultū deseruī ab Dijs hoīb̄q̄s tam n̄ intimis.
Reddidē igr̄ Priamo victoriā: & antiquū belli decē amissū. Et in hostes q̄ecū
q̄ in pōdēre foedus ac fidē fefellerūt uersi sunt trōre: fugāq̄s & cēdē.
Hec cultu neglectaq̄s nūs tanta monumēta in reb̄ humanis cernētes. Cōquid
sentitis q̄ritēs q̄tū uix dū e naufragijs priorīs culpe dilapsis emergētes parem
nefas. Vrbē inauspicato inauguratoq̄s hem' cōdita. nullius loc' in ea n religionū
deorūq̄s ē plen' sacrificijs sollēnib' n dies magistratū q̄ loca sē in q̄b' fiāt hos
tes deos publicos priuatosq̄s q̄ritēs desertum estis. q̄ parū factū est. q̄
obsidiōe nup in egregio adolescēte cl. Fabio: n̄ minore hostiū admiratiōe. q̄ra
ēspectū ē: cū int̄ gallica tela digressus ex arce sollēne fabie gētis in colle gnīa
li obiit. Angētilia sacra ne in bello q̄dē int̄mitti publica sacra & Rō. deos
ēt in pace deseri placet. Et pōtifices flamines q̄s negligentiores publicarum
religionū ēe. q̄ priuatis in sollēni gētis fuerit. Forsitan aliq̄s dicat. aut veis
ca nos facturos. aut hinc unde mittimus sacerdotes nr̄os. q facīāt: quorū neu
trū fieri saluis cerimonijs pōt. Et ne oīa q̄ātī sacra oēsq̄s pēsā deos in Iouis
epulo. nū alibi q̄m in capitolio paluinar sternī pōt. qd de cīnis uestis ignib'
signaq̄s qd ipū pignus custodia ei' ēpli tenet. loquar. qd de ālib' uestis Mārs
gradiue tuiq̄s q̄rine Pr̄. hec oīa in p̄fano deseri placet sacra. equalia urbi
quedā uetustiora origine urbis. Et uidete qd int̄ nos ac maiores interfit.
illa sacra q̄dā in mōte Albano latinoq̄s nobis faciēda tradiderē. An ex bo
hostiū urbib' Romā ad nr̄a trāferri sacra religiosū fuit. hinc sine piaculo
in hostiū urbē uicos transferent. Recordamini agitedū quotiens sacrum
staurē. qa aliqd ex p̄to ritu negligētia casuue p̄missū ē. Modo q̄ respost
pabulū albani lacus nisi instauratio sacrorū auspiciorūq̄s renouatio affe
cte rei bello reip remedio fuit. At ēt tā q̄ueterū religionū memores
& peregrinos deos trāslatitios Romā & inuisitatum' nouos. Iunōe regina trāslue
cta. Veis nup in Auētino q̄ insigni ob excellēs matronarū studiū celebriq̄s
dedicata ē die. Quatio ēpli pp celestē uocē ex auditā in noua uia ussimus
fieri capitolinos ludos sollēnib' aliis additis. collegiūq̄s ad id nouū iuuore

52

Senatu ēditum. Quid horū op' fuit suscipi si una cū Gallis urbē Romanā
relictura fuim'. Si n uolūtate mālim' in capitolio p tot mēses obsidiōis: si ab
hostib' metu retētū simus. De sacris loqm' & de ēplis. Quid tandē de sacerdo
tib'. Non ne in mēte uenit. q̄tū p piaculi cōmutat' uestalib; nempe illa una
sedes est. Ex qua nihil unq̄ preter q̄ urbs capta mouit. Hanc inuiolatā nocte una
manere extra urbē nefas est. Hos uenerē p Romanis factum est. ut sacerdo
tes. & uestales suę te deserēt uestā. et flam pegre hortando in singulas no
ctes tantū sibi reliq̄s p piaculi ērabet. qd alia q̄ a spicato agimus. oīa fe
re intra pomerū cui obliuioni aut cui negligentię damus. comitia cum
ata quā rē mutare ēnequit. Comitia cēturiata qb' cōsules tribunosq̄s mi
tare creatis. ubi auspicato nisi ubi assolent fieri possunt. Vetos ne hec trā
sferemus. an comitiorū cā ppls tūto uno modo in desertā hāc ab duis hoīb'
q̄ urbē ēuenit. Sed resipa cogit. uastā incedisq̄s relinq̄re urbē. & ad integra
oīa uetos migrare. nec hic edificādo inopē plebē uexare. hanc aut tractari
magis cām q̄ uerā ēe. ut ego n dicā apparere uobis q̄ritēs puto. q memineritis
gallorū aduentū. saluis rectis publicis p priuatisq̄s stante tolumi urbe hanc
eandē rē actā ēe. ut uetos trānsmigrarem'. Et uidete q̄tū int̄ mea sinicia
uestrāq̄s intersit. tribunū uos etiam si nunc faciendū n fuerit. tunc utiq̄s fa
dum putaris. Ego contra ne id mirari sinis. priusq̄ tale audieris. etiā si tū migrā
dū fuisset. in columi tota urbe nūchas ruinas relinq̄ndas n censerē. q ppe
tui causa nobis in urbē captā migrandi uictoria ēet. gloria nobis ac posteris
nris. Nunc hec migratio nobis misera ac turpis. Gallis gloriosa ē. Non ū reliqsse
uictores. sed amisisse uicti Priamū uidebūt. Hoc ad aliā fuga. hoc capta urbs
hoc amisso capitolio necessitatis ēposuisse. ut desereremus penates nostros.
exiliūq̄s ac fugā nobis ex eo loco ēsciscerem'. que tu ceri n possemus. Et Galli quēte
potuerē Romā q̄ Romani retinuiē n uidebūt potuisse. qd restat. nisi uti
iam nouis copijs uenīāt: ēstat ei uix credibilē multitudinē ēe. & hinc
in capta absederta a uobis hac urbe uidua sinatis. qd si n Galli hoc. sed
ueteres hostes uri. eq& uulsa faciāt. ut emigrent Romā. uelut sine illos Rō
nos uicerē. An mallitis hanc solitudinē urem q̄ hostiū urbē ēe. Non eqdē
uideo qd magis nefas sit. hec scelera q̄ piget edificare. hec dedecora pu
puris est. Si tota urbe nullū melius āpliusue tectū fieri posset. q casa
illa ēdificatoris ei nri. Non in casis nris pastorū agrestiq̄s habitare est sanctius.
Int̄ sacra penatesq̄s nros. q̄ exulatū p̄ire. Maiores nri ēuenē pastoresq̄s
ei in his locis nihil p̄ter silua et palude. sq̄s ēa nouā urbē tā breui. edificari.
nos capitolio arce incolumi stantib' templis deorū. edificare incēsa pigeat.

52,13

53

53,5

Senatus

& qđ singuli facturi fuiss̄ si cedes nr̄e deflagrasset: hoc in publico incendio
unuersi recusassent facere: qđ tandē si fraude si casu: ueris incendiū ortū sit
ueniss̄ ut fieri pōt dissuasa flāma magnā ptem urbis absumat? Fidenas
inde aut Gabios aliaue quā urbē quesituri fuiss̄ quo transmigremus?
adeo nihil tenet solū Pri: nec hæc tra quā matrē appellamus? Sed unius
p fidē & ignis̄ caritas nobis Patrię pēdet. Et qđē fatebor uobis & si minus
munie uestre q̄ meę calamitatis meminisse uidear: cū abeem quotiēcunq̄
Pna in mītē ueniret: hæc oīa occurrebāt: colles cāpiq̄ & Tyberis & assueta
oculis regio: & hoc cęlū sub quo natus educatus̄q̄ eem. q̄ vos q̄rites nunc
moueāt potius caritate sua ut maneatis in sede ura q̄ postea cū reliq̄ruis
ea maccret desyderio. Non sine cā dii hoies̄q̄ hunc urbi cōdēdę locū de
gerūt. Saluberrimos colles. fluī oportunū quo ex mediterraneis locis fru
ges deuehāt. quo maritima cōmeatus accipiāt. mare uicinū ad cōmodi
tates ne exposituū nimia ppinqtate ad piacula classiū extrnarū regionū
Italię mediū ad incremtū urbis natū unice locū. argumto est ipa mag
nitudo tā noue urbis. Trecentesim̄ sexagesimus quintus ann̄ urbis q̄rites
agit: in tot uetustissimos pplos tā diu bella gerit: cū in tea ne singulas loq̄r
urbes in cōuictu cū eq̄ruulsis tot tā ualida oppida in unius̄ cęruria
tātū tra manię̄q̄ pollens atq̄ inter duo maria latitudinē obtines Italiae
bello uobis parē. Quod cū ita sit q̄ malū ratio ē expus̄ alia expiri. cū iā
ut uirt̄ ura trāsire alio possit fortuna certe loci huius̄ tissem in possit. hic
capitoliū ē ubi quōdā capite humano inuēto respōsū est eo loco caput rei
sumāq̄ impii fore. hic cū augurato liberaret capitoliū uetustas timuit̄q̄
maximo gaudio Prin uirorū mouerī se in passi. hic ueste ignes̄ hic anseri
ea cęlo demissa. hic cōes pputi manentib̄ uobis dii. Mouisse eos Camill̄
cū alia orōe tū ea q̄ ad religiones ptinebat: maxime dicit̄. Sed rē dubiā
decreuit uox opportune missa. Quod cū Senat̄ post paulo de his reb̄
in curia hostilia hīret: cohortesq̄ ex pīsidiis reuertentes forte agmine for
transirēt cēturio in comitio exclamauit. Signifer Statue signū hic mane
bim̄ optime. qua uoce audita & Senat̄ accepe se om̄ ex curia egressus con
clamauit. & Plebs circūfusa applauit. Antiquata deīde lege promiscue
urbs edificari coepta. regula pū pbata ē saxi materięq̄ cędendę ūde q̄sq̄
uellet. uis factū pdib̄ acceptus eo ano. edificia pfecturos. festinatio curā
exemit uicos diuidendi. Dū omissō sin alienq̄ discrimine in uacuo edi
ficāt. ea ē cā ut ueteres cloacę primo p publicū ducte nūc puata passim
subeāt tecta: formaq̄ urbis sit occupate magis q̄ diuise SIMILIS.

LIBER SEXTVS

QVE AB CONDITA VRBE Roma ad captā urbē eandem
Romani sub Regibus primū: cōsulib̄ deinde ac Dictatorib̄ decemuir̄
q̄s ac tribunis consularib̄ gessere foris bella. domi seditiones. quoq̄
ubis exposiui. res cū uetustate nimia obscuras uidi q̄ magno ex inter
uallo loci uix cernūt. ui q. paruę & rarę pe adē ipra lr̄e fuere. Vna custodia
fidelis memoriae rerū gestarū. & q̄ et si quā in cōmētarius pontificū. aliusq̄
publicas priuatusq̄ erat monumtus incēsa urbe plerēq̄ interiere. Clariora
deinceps certioraq̄ ab secūda origine uelut ab sterilib̄ letius feraciq̄ renatę
urbis gesta domi militię̄q̄ coponēt. Ceterū primo quo admiculo erecta
erat: eadē innixa in. furio Prīcipe stetit: neq̄ eū abdicare se Dictatura
nisi ānō circū acto passi sunt. Comitia in insequentē annū tribunos habē
quorū in magistratu capta urbs est: in placuit. Res ad integrū redit.
Cū ciuitas in ope ac labore assiduo reficiēde urbis teneret: interi q. Fabio si
mul primo magistratu abiit: ab cn. marco tribuno pl. dicta dies ē q̄ legat̄
in Gallos ad quos missus erat orator: ētra uisentiū pugnasset. Cui iudicio
eū adeo mors opportuna. ut uoluntariā magna ps crederet subtraxit.
Interregnū ūi iniit P. cornelius Scipio interrex. et post cū m. furi camillus
iterū, his tribunos militū cōsulari potāte creat. A. valerius Publicolā iterū
L. verginiū. P. cornelium. A manlium. L. emilium. L. Postumiū. hi ex Interregno
cū exēplo magistratū inisset: nulla de re p. q̄ de religionib̄ Senatū cōsuluer.
Impius fœdera ac leges erat autenee duodecim tabulę & q̄dā Regię leges
cōgesserunt: uisserat alia ex eis edita et in uulgus. Quę aut ad sacra
ptinebāt a Pontificib̄ maxime ut religione obstrictos hīent multitudinis
animos. suppressa sē. Tū de diebus religiosis agitari coeptū: dieq̄s ad kls xv sexti
les duplici clade insignē. quo die ad cremerā fabii cesi: quo deinde ad
aliā cū exercitu urbis fœde pugnatū a Posterore clade aliense appellart.
insigneq̄s rei nulla publice priuatiq̄ agende fecerit. qđā q Postridie id̄
quales in uisasset Sulpicius tr. mil. neq̄s inuēta pace deū post diē cōiū
obiecta hostū exercitus romanus cēt. eiā postridie idus reb̄ diuinis sup
sederi uissū. Indeuit postridie kls quoq̄ ac nonas eadē religio cēt tra
dituū putāt. Hęc diu iucunt qeuis cīlia erigēde ex tā graui casu reip. se
cū agitare. hinc uolsci ueteres hostes ad extinguēdū nom̄ rō. arma ce
pant. hinc etrusę Principū ex oīb̄ pplis cōurationes de bello ad fanum
volturne factā. mercatores afferebāt. Nouissq̄s tror accesserat de
fectiōe Latinorū hernicorūq̄s: q̄ post pugnā ad lacū Regillū factā p ānos

prope centū nūq̄ ambiguā fide in amicicia ppl r. fuerant. Itaq; cū tanti undiq; terrores circūstarent. apparereq; omnib⁹ odio solū apud hostes sed sed cōceptu cui⁹ int̄ socios nom romanū Laborar: placuit eisdē auspicijs Dictator:cq: dict. in furiū camillum defendi rēp. qbus recipata cēt. Is Dictator: Cl. Seruilii h.alā magīmeq; dixit. Iustitiaq; indicto delectu iuniorib⁹ uit. Itaq; ut seniores quoq; qbus aliqd roboris supesset in uerba sua iurator cetuniret. Exercitum cēsuit. armatiq; diuisit trifariā Parte unā in agro veiente. ethrusce opposuit. altera ante urbē castra locare uisit. Tertiā his A manlius illis q aduersus ethruscos mittebant. L emilius ppositus. Tertia pte ad uolscos duxit. Nec pcul a Lauinio ad mecū ut locus dicit castra oppugnare ē adortus. Quib⁹ ab ceptu q ppē oēm deletā a gallis Romanā uiuēture credēt. ad bellū pfectus. tantū camillus audiū imperatorioris intulerat. ut uallo se ipi uallū egestis arboribus sepira nequa intrare ad munimta hostis posset. Q dubi āa aduertit Camillus ignē in obiecta sepe conicit uisit. et forte uis magna uenti uersa in hostem. Itaq; n apuit solū incendio uastā sed flāmis in castra tendentib⁹ uapore etiā ac fumo crepitu uiridis materie flagrantis uix cōspiciunt hostes ut minor moles supantib⁹ uallū in castra uolscorū Romanis fuerit. q̄ trāscendentib⁹ sepē incendio absūpta fuerat. Fusis hostibus cōsisq; cū castris impetu coepisset Dictator pdā multa dedit. quo minus spatā munime largiore Duce cōmilitū gratiore. Persequēt deinde fugientes cum oēm uolscū agrū depopulat cēt. ad deditionē volscos septuagesimo demū ano subegit. Victor ex volscis in æquos trāsiit. Et ipos bellū molientes exercitu cōp ad Bolas oppsit. Nec castra mo sed urbe etiā aggressus ipe 3 tu primo coepit. Cū in ea pte in qua caput rerū. Camillus erat. ea fortuna cēt: alia in pte timor ingens ingruerat. A ethruria ppē cis armata sui trui socios pr. obsidebat. Quorū legati opē reb⁹ affectis oratum cū Sc^m adissent. decretū tulere ut Dictator primo quoq; tpre auxiliū Suttinis ferret. Cuius spei mora cū pau fortuna obsessorū exspectaq; pauitas oppidanorū ope uigilus. uulneribusq; sepe cosdē urgebat. p pactionē urbe hostib⁹ tradita inermes cū singulis emissi uestimentis miserabili agmine Penates relinquēt. Eo forte tempore Camillus cū exercitu rō intuit. Cui cū se mesta turba ad pedes puoluisset. Primaq; oratione necessitate ultima expssa. fletus mulierū ac puerorū q circūlu comites trahebāt excepisset. parcē Latinis Suttinos uisit. Cerusas seluciū lachrymas q ferre. Saranas inde deponi Suttinos q; ibi cisdē modico psidio relicto

arma secū militē ferre iubet. Ita expedito exercitu pfectus ad Sutriū id qd rebat̄ soluta oīa rebus ut fit secūdis inuenit. Nullā stationē ante moenia: patētes portas: uictore uagum pdā ex hostiū tecto cogerētē lōr uerū cedē die Sutriū capit̄ uictores etrusci passim truci dāt̄ ab nouo hoste neq; se cōglobādi cōiūdiq; muicē. aut arma capiendi dat̄ spatiū. cū p se q̄sq; tēderet ad portas siqua forte se in agros eicere possent. clausas. alii quos forte armatos uimlt̄ occupauerat. cūcare suos ut plūs uarent. Quod accēsū ab desperatione hostiū fuisset: nu pcones p urbē demissi ponū arma & para inermi uisissent. nec pt armatos quēq̄ uidant. Tū et qb⁹ āa in speculata ad decertādū fuerāt: postq̄ data uite spes est: tractare passim arma inermesq; qd cuiusq; fortuna fecerat. se hosti offerre. Magna multitudo in custodias diuisa. oppidū ante nocte reddiū Sutrinis inuiolatū integrūq; ab oī clade belli. q non ui captū sed traditū p cōditiones fuerat. Camillus in urbē triumphās redit 4 trui simul bellorū uictor: longe plurimos captiuos ex etruscis ante curru duxit. Quib⁹ sub hasta uenūdatis tantū. eris redactū ē. ut pro pauro matronis p̄soluto ex eo qd superat. tres patēe auree facte sint. Quas cū tuto nominis Camilli ante capitoliū incēsū in Iouis cella cōstat. ante pedes Iunonis. Eo anno in ciuitatē accepti q ueientū Capenatiūq; ac Faliscorū p ea bella transfugerāt ad Romanos. agerq; his nouis ciuib⁹ assignat̄. Reuocati quoq; in urbem Sc^m a ueis q. edificādi Rome pigricia occupatis ibi uacuis tectis ueios se cōtulerāt. et primo fremit̄ fuit aspnātiū impiū. Dies deinde pstita capitalisq; poena q̄n remigrasset Romā: ex feriis uniuersis siglos meū suo quenq; obediret̄ sceat. ut Roma frequētia crescēt. Tunc tota simul exurgē. edificiis & repiensas aduiuāte &. edilib⁹ iudū publicū exigentib⁹ opus & aptis piuatis. admonebat cui desyderiū usus festinātib⁹ ad effectū operis unaq; annu noua urbs fieret. Extat ānu comitia tribunorū mil. cōsulari potestate habita. Creati T Quintius Cincinnat̄ q Seruilius fidenas quīti. Iuli⁹ Iulli⁹ L Lucius Aquilius corniis L Lucretius tricipitinus Seruilius Sulpicius Ruffus. Exercitū alterū in Aequos nō ad bellū: uictos nāq; se fatebāt: sed ab odio ad puastādos fines ne qd ad noua cōsilia relinquerent uirtū duxē. Alterū in agrū Tarquiensē. Ibi oppida ethruscorū cortuosa & cōtenebra ui capta. Ad Cortuosa nihil certaminis fuit. Impulso adortu primo atq; clamore atq; impetu cepere. Direptū oppidū atq; incēsū ē. Contenebra paucos dies oppugnatione sustinuit. Laborq; cōtinuus n die n nocte remissus subegit eos. Cū in sece pfectus dimissus exercitus Romanus senūs boni⁹ in urbē succedēt plio: oppidanos cosdē integro semp certamini paucitas fessos obiecit. cessē tandē

lacuſq; inuadēdi urbē Romanus datus eſt. Publicari pdā Tribunus placebat: ſed impūi q̄ cōſiliū ſegnius fuit. dū conctantur iā multitū preda nec niſi p inuidiā adimi poterat. Cadē anno ne pruinaſ tantū opibus creſcēt urbs: capitoliū quaq; ſaxo quadrato ſubſtructū ē: opus uel in hac magnificētia urbis cōſpiciendū. Iam & trpl ciuitate edificādo occupata: conciones ſuas freq̄ntare legib; agrarius conabāt: oſtētabāt in ſpē Pōpuni ager. Tū primū p̄ accuſas á camillo volſcorū res poſſeſſionesq; haud abi que criminabāt multo eū infeſtiorē agrū ab nobilitate ēe q̄ vulſcis fuerit. Ab illis enī tantū quo ad uires & arma habuērt incurſiones factas eo nobiles hoīes in poſſeſſione agri publica graſſari. nec niſi ante q̄ora p. capiāt duuſus ſit. ibi locū plebi fore. haud magnope plebē mouerat & ſine q̄ntē in foro pp. edificādi curā. & eodē exhauſtā ipēſis. eoq; agri immemorem ad quē inſtruēdū uires nō cēnt. in ciuitate plena religionū. Iunc ēt ab recētu clade ſuperſtitioſis Principib; ut renouarēt auſpicia. Res ad intregnū reduit. Intreges denceps. m. māliuſ Capitolinuſ. Ser. Sulpic. Camerin. L. valeriuſ Potit. hic demū tribunorū milit. cōſulari potate commutat hūit. L. Papiriū. Cn. Sergiū. L. Emiliū uerū. Iuuenaliū menenū. Luvalerū Publicolā tcūi creati hi ex intregno. magr. occepe. A Tuo q̄nto duūuiro ſacris faciēdis trib; quattuor ex nouis ciuib; additi ſcellatia Sabatina Tromentina. Armēſis. Cęq; xxxū tribuū nūm expleuere. De agro Pomptino ab L. Sicinio trpt. actū ad freq̄ntatorē, pplm mobiliorēq; ad cupiditatē agri q̄ fuerat. Et de Latino hernicoq; bello mitto facta in Senatu maioris belli cura q, Etruria in armis erat. Dilata ē res ad camillū trm. cōſulari potate reduit. College adduxq; S. cornel. maluginēſis. q. Seruil. Fidenas ſexatū. L. Q̄nctius cincinnat. L. horatius Puluill. P. valer. Principio anni auerſe curę hoīum fuit á bello Etrusco. q, fugientiū ex agro Pōpuno agm repete illatū in urbe attulit. Antiatēſ in armis ēe. Latinorūq; pplos uicinitatē ſimiliſſe ad id bellū. Eo abnuētes fuiſſe piū. cōſiliū. q̄n phitos tā tūmodo uolūtarios dicēnt militare ubi uellēt deſierāt iā ulla Etrusca bella. Itaq; Senat. duis agē gras q. camill. in magratu ēet. Dictatorē qppe ducēdū eū fuiſſe: ſi puatus fuiſſet. Et college fateri regiū omnium rerum ubi qd bellica Etrusci ingruat: in uiro uno ee. ſibiq; deſtinatū in aio ee Camillo ſubmittē impūi neq; de maieſtate ſua detractū crede. q, maieſtatu uiri cauſ. ceſſiſſent. Collaudatuſ ab Senatu tr. & ipe Camill. cōſulus aio gras egit. Inges inde aur hon. á pr. ſibi q ſe Dictatorē iā quartū creaſſet. magnū á Senatu talib; de ſe iudicijs eius ordinis maximū tā honoratū collegarū obſequio inuungi. Itaq; ſi qd laboris uigiliarū a diu poſſit: certatē ſecū ipm a diuxurū. ut tāto de ſe cēnſu ciuitatiſ opinionē q̄ maxima ſit ēt conſtantē efficiat. qd ad bellū attq; Antiateſ attineat. pluſ ibi minaq̄ picli ēe. ſe tam ut nihil timēdi ſic nihil cōtenēdi auctorē ee. circūſederi urbē ab inuidia & odio finitimorū. Itaq; & Du. ab pluribz & exactibuſ adminiſtrādā rēp. ēe. Te inqt L. valeri ſocīi ipi cōſiliiq; legiōes mecū aduerſus antiatē hoſtē ducē placet. Teq; Seruili altero exactū iſtructo pato qs in urbē caſtra hre intēū. fuit cōtinua ſe interi ut nup ſine noua hec cura Latini atq; hernici mouerit. p certo hēo ita rēgeſturū ut Patre aiio teq; ipo ac ſex tribunalib; dignū eſt. Tertius exactus ex cauſarius ſenionb; qs á t quito ſcribat: qurbi moenib; qs pſidio ſit. L. horatius arma: tela: frumtū. queq; alia bella tpra poſcent: puideat. Te Serui Cornel. pſidē hui pū. cōſilii cuſtodē: religionū. comitiorū. legū: rerū urbanarū collegę faciam. Cūctis in ptes muneriſ ſui benigne pollicitus opā: valeriuſ ſocius imperii lectus adiecit. m. furiū ſibi p Dictatore ſeq; ei p magroeq; futurum. Proinde quā opinionē de unico ipatore eā ſpē de bello hrent. Se uero bn Patres ſperare & de bello & de pace uniuerſa rep. erecti gaudio fremunt. nec Dictatore iq̄ opuſ fore rep. ſi taleſ uiros in magratu hēat. tā cōcordib; uitos aīs parē atq; ipare uxta putos: laudeq; cōferētes potiuſ i mediū q̄ ex cōi ad ſe trahētes. Iuſticio inducto delectuq; hito furi. ac valeriuſ ad Satricū pfecti: quo ñ mō uolſcorū odio uicinitatē Antiateſ ex noua Subule lectā: ſed ingētē Latinorū hernicorūq; cōiuerāt: ex integerrimiſ diuina pace pplis. Itaq; nouuſ hoſtiſ ueteri aduīca cīmouit aios militiſ R. qd ubi acē inſtructi Camillo cēturiones nūciārt turbatas militum mtes ēe: ſegnit arma captā: cūctabundos qs & reſiſtētes egreſſos caſtriſ ēe. qn uoces quoq; audituſ cū cētenis hoſtib; ſingulos pugnaturos: & acgre inermē tātā multitudinē ne dū armatā ſuſtineri poſſe. In equū inſiliit: & ante inſigna obuerſus in aciē ordinis intequitās. Quę triſtitia militeſ hęc. que inſolita cētuo ē. hoſtē an me: an uos ignoratiſ. hoſtiſ ē: quid aliud q̄ ppetua materia uirtutis oīe vre. vos ctra: ut me Duce Falerio ueios qs captos: & in capta Pria Gallorū legiones ceſas taceā. modo trigemine uictorię triplicē triūphū ex his ipis vulſcis &, eqs & ex etruria egiſtis. An meq; nō Dictator uobis ſed tribunuſ ſignū dedi ñ agnoſcatiſ Ducē. neq; ego maxima ipia in uos deſydero: & uos in me nihil pter me ipm intueri decet. neq; ei Dictatura mihi uiq̄ aios fecit. et ne exulē qdē ademit. Iquit. idē oēs ſumuſ. & cū eadē oīa in hoc bellū afferam. q̄ in pora

atulim⁹ cunctē aciēū belli expectemus simt ccurrerūt qd qsqs diduat ac
cīuerit fiat. uos uncatis ulli fugiēt. Dato deinde signo ex equo cōsilt. &
primū signiferū manu arreptū secū in hostē rapit. Inferūt ūles clamitāt
signū. Q ubi uidere ipm Camillū iā ad munera corporis senecta ualidū.
uadētē in hostes paurīt. parū oēs clamore subl[a]to sequē impetorē p se qsq;
clamātes. Omissū et signū Camillus siu in hostū acie ferī. Idqs ut repetū
catatos ātesignanos. ibi primū pulsū Antiatē. trorēqs n in primā tāū aciē
sed et ad subsidiarios platū. nec vis tātū multū mouebat exacerbata pristina
Duas sed q uulscorū ais nihil tribulius erat. q ipius Camilli forte oblata
species. Ita quocūqs se mouulssent. uictoriā secū haud dubiā trahebat. Max
id. audes fuit. cū in leuū cornu ppe iā pulsū arrepto repente equo cū scuto
pedestri aduect⁹ cōspectu suo plū restituit. Ostētās uicētē ceterū aciē. Iam
indinata res erat. Sed turba hostū & fuga ipedieb[a]t. et longa cede cōfia
enda multitudo tāta fesso multi erat. Cū repte ingētib⁹ pcellis fusus
hymber certā magis uictoriā q plū diremit. Signo deinde receptu da
to nox insequuta qeus rō pfecit bellū. Latini nāqs & hernici relictis uul
scas domos pfecti sē. malis cōsilus paresadepti auert⁹ vulsci ubi se destros
ab eis uidere: quorū fiducia relictis castris. moenib⁹ patria se ic[l]udunt.
Quos primo Camillus uallo circūdare & aggē. atqs opib⁹ oppugnare ē adort⁹.
que postq nulla eruptio impedīt uidet. minus cē ai ratus in hoste q̄ut
in colente spei uictoriā expectaret. cohortatus milites ne tāq uicos oppu
gnantes in ope loginquo se terrēt. victoriā in manib⁹ cē. Ingētu multitu
dā la cruitate. moenia undiqs agressus sōlis oppidū cepit. volsca abiectis
armis sese dediderūt. Ceterū anus Ducas rei maiori Antio imminduit. Id
caput uulscorū eā fuisse origine pximi belli. Sed qa nisi in magno apparatu
tormētis machinis tā ualida urbs capi n poterat. relicto ad exercitū colle
ga Romā est pfectus ut Senatū ad excadendū Antiū hortaret. Inter
sermonē eius. credo rē Antiatē diuturniore manō. Dus cordi fuisse.
Legatu ab Nepete ac Sutrio auxiliū aduersus etruscos uenūt. breuem
occasionē ferēdi auxilii ee memorātes. Eō ui Camilli ab Antio fortuna
auertit. Nanqs cū ea loca opposita etruriē. & uidet claustra inde porte
qs cēnt. & illis occupādi ea cū qd nouī moliret. & Romanus recuperandi
tuēdiqs cura erat. Igit Senatū cū Camillo agi placuit. ut omisso Antio
bellū etruscū sinsaper. Legiones urbane qbus qnquus pfuerat. ei decer
nūt. qq exptū exercitū assūeti qs ipio q in uulsas erat. mallet. nihil recu
sauit. Valerio tantūmodo ipi socii depposcit. Q unu horatiusqs succes-

sores valerio in uulscas missi. Profecti ab urbe Sutrīū Furius ac valerius
partē oppidi iā captā ab etruscis inuenere. ex pte altera inūsepus tume
ribus egre oppidanos tuim hostū ab se arcētes. Cū Romani auxiliū aduēt⁹
tum Camilli nom celeberrimū apud hostes socios qs & in pristina re inclinati
fustinuit: & spe ciū ad opē ferendā dedit. Ita qs diuiso exercitu Camillus
collegā in eā pte arcē ductis copiis qua hostes tenebāt. moenia aggredi
uolebat. Non tāta spe scalis capi urbe posse. q ut auersis có hostib⁹ & oppidānis
iā pugnando fessis laxaret⁹ labor & ipe spacium sine certamine moenia ītrādi
bret. Quod cū simul utrinqs factū cēt. anceps qs tror etruscos arcūsta
ret & moenia sūma ui oppugnari & intra moenia cē hostē uiderent. porta
se quaruna forte n obsidebantur trepidi uno agmine et ecc⁹ magna cedes fu
gientiū & in urbe & pagos ē facta. Plures a furianis intra moenia cesi
valerianī expeditiores. ad pseqndos fuere. nec ante nocte q cōspectū ade
mit finē cedendi fec⁹. Sutrio recepto restituitqs socius nepete exercitus duct⁹
qd p deditionē acceptū iā totū etruscā hēbant. videbat plus in ea recupi
enda laboris fore nō in ea solū q tota hostū erat. sed etiā q pte nepesinorū
pdente cuitate facta erat deditio. mitti tām ad Principes eorū placuit. ut
secernerēt se ab etruscis & fide quā implorassent ab Romanis ipi pstarēt.
Vnde cū responsū allatū cēt. nihil sine potātis cē. etruscos moenia custodiat
qs portarū tenere: Primo pplationib⁹ agri trorē oppidanos admotus. Deīde
postq deditionis q̄ sociatus fides sanctior erat. fasab⁹ armatorū ex agro col
latis ductus ad moenia excatus. cōpletisqs fossis scale admote. & clamore
primo impetuqs oppidū capt⁹. Nepesinus inde. cdi dū ut arma ponant
paratqs ultiū inermi. Etrusca parte armata atqs inermes cesi. Nepesinorū
quoqs autores deditionis scam pauci. innoxie multitudini redditae
res oppidūqs cū presidio relictū. Ita duab⁹ socias urbib⁹ ex hoste receptis
victorē exercitū tribuni cū magna gloria Romā reduxerūt. Eodem ano
ab Latinis hernicas qs res repetite. q̄stiūqs cur p cos ānos milite ex istituto
n dedissent. Responsū frequti unusqs gentis cālio ē. nec culpā in eo pub⁹
nec cōsiliū fuisse. qd sine mutuis. aliq apud uolscos militauerīt. eos tam
ipos prauu cōsilii poenā hre. nec quicq ex his reducē cē. militasse n dam
nām trorē assidui a volscis fuisse. qua peste adhortē Latin suo. tot
sup alia aliis bellis exhaustri necesse. que relata patrib⁹ magis ips q̄ cam
n iusta bella hre. Insequti anno. A. manlio & P. cornelio T. & L. quintis capitoli
nus. L. Papirio cursore. duob⁹ tribunis cōsulari potiure graue bellum fortis
gratior domi seditio orta. Bellū a vulscis adiūcta Latinorū hernicorūqs

defectione. Scdtio unde minime timeri potuit a Prīcip Genus viro & īclyto
fame. m. manlio Capitolino q numus āi dū alios Principes spnoret: uni uni
dere eximio simul honoribus atq uirtutibus. m. furio. Egre ferebat solū eū
in magīatibus solū apud exteros ee tantū iā eminere ut eisdem auspicijs
creatos n p collegis sed p ministris hēat. cū interī siqs uere estimare uelit. a.
.m. furio recuperi Patria ex obsidione hostiū n potuerit. nisi a se prius capi
tolū atq arx seruata eet. & ille intē aurū accipendū & spē pacis solutis ais
gallos aggressus sit. ipe armatos capītes arcē depulerit. illius glie pariter
apud oes milites sit q simul uicerūt. suę uictorię neminē oium mortaliū
ee socii. his opinionib inflato aīo ad hoc uitio quoq ingenii vehemens &
impotēs. postq int Patres n q̄tū equi censebat excellere suas opes āt aduer
tit. p̄mū oium ex Patrib pplaris factus cū plebeis magīatibus consilia cō
municare. criminādo Patres: allicēdo ad se plebē. aurē n cīlio ferri fame
q̄s magne malle q̄ bone ee. & n cētesa agrarius legibus quę materia sēp
trib pt seditionū fuisset. Idē moliri coepit. acriores q̄ppe ęris alieni sti
mulos ee. q̄n egestatē mō atq ignominiā manet. Sed nexu a vinculis
corpus liberū terrebāt. et erat ęris alieni magna uis res dānosissima
etiam diuitib. ędificando ctracta. Bellū itaq̄ insciū graue p se onerāt
Latinorū atq hernicorū defectione in spēm cause iactatū. ut maior po
testas q̄reret. Sed noua cīlia mālu magis cōplere Senatū ad Dictatorem
creandū. Creatus A. Corneliis cossus magīmequū dixit T. q̄nctiū Capito
linū. Dictator & si maiorē dimicationē ppositā domu q̄ foris cernebat:
tam seu qa celeritate ad bellū opus erat: seu uictoria triūphoq; Dictatē
ipi uiresce additurus ratus delectubito in agrū Pomptinū quo a volsci
excitū inductū induci audierat: pgit. Non dubito prēt sanctatē totā
libris assidue bella cū uolscis gesta legētib illud quoq; succurisurū: qđ m
pcipuum ppiores cōmbus harū rerū auctores miraculo fuit. unde totēs
uictis uolscis & ęq̄s sufficerēt milites. qđ cū ab Antiq̄s tacitū pētermissūq;
sit. cuius tandē ego rei pt opinionē q̄ sua cuiq; ctectāu ee pōt. auctor si
mile ueri ē. aut intūallis bellorū sicut nc fit in Delectib Romanis alia
atq alia subole iuuenū ad bella instauranda totiens usos ee. aut nō ex
hisdē semp pplis excitus scriptos. q̄q̄ eadē sēp gens bellū intulit. aut inui
bile multitudinē liberorū capitū in eis fuisse locis. Quę nc uix seminario
exiguo militū relicto seruata rō. ab solitudine uindicāt. ingens certe qđ
int ōes auctores cueniat. q̄q̄ nup Camillo duce atq auspicio accisa res erat
volscor excitus. Ad hoc Latini hernici q̄ accesserāt & circēsū qdā & coloni

etiā a veientis. Romanus Dictator castris eo die positis postero die cum
auspicato pdisset: hostia q̄s cesa pacē deū adorasset. Letus ad milites iā
arma ad pposita pugne signū sicut eductū erat: luce p̄ma capientes
possit. Nra uictoria est militēs inqt: siqd Dii vatesue eorū in futurū
uidēt. Itaq̄ ut decet certe spei plenos & cū imparib manus cōserturos pi
las ante pedes positis gladiis tantū dextras armemus: nec paurri qdē ab
acie uelim: sed obnixos uos stabili gradu ipetū hostiū excipe. Vbi illi ua
na iniecerint missilia: & effusi stātib uobis se intulerint. tū micēt gladii
& ueniat in mētē unicuiq; Deos ee q̄ Romanū adiuuet. Deos q̄ secundis
auibus in plūū miserint. Tu T. q̄nti eq̄tē intētus ad p̄mū impetū moti
certaminis teneas. Vbi herere iā acie collato pede videris: tū trorē equestrē
occupatis alio pauore infer: inuectusq; ordines pugnātiū dissipa. Sic eq̄s
sic pedes ut pcepat pugnāt. Nec Dux legiones: nec fortuna fefellit Ducē.
Multitudo hostiū nulli rei pt̄q̄ nuō fracta: & oculis utrāq; metūs acie temē
plūi inuit. temere omisit clamore tantū missilibus q̄s telis. et primo
pugne impetu ferox gladios & collatū pedē & uultū hostis ardore āi
micātē ferre n potuit. Impulsa frons prima. & trepidatio subsidiis il
lata. & suū trorē intulit equest. Ruptu unde multis locis ordines. motaq;
oīa & fluctuanti silis acies erat. Deinde Postq̄ cedēb p̄mis iā ad se q̄sq;
puenturā cedē cernebat: tga uertūt. Stare Romanus: & donec armati
ctertiq; abibāt pedituū labor in pseqndo fuit. Postq̄ tractari arma passi
fugaq; p agros spgi acie hostiū aīaduersu ē. Tū eqtū turme emisse dato
signo: ne in singulorū morādo cede spaciū ad euadendū interī mul
titudini daret. Satis ee missilibus ac terrore ipedire cursū. Obeqtādoq;
agm teneri dū assequ pedes & iusta cede cficere hostē posse. fuge sequēdiq;
n ante noctē finis fuit. Capta quoq; ac direpta eadē die castra uolscorū
Preda oīs pt̄ libera corpora militi cessa ē. Pars maxima captiuorū ex
Latinis atq hernicis fuit. Nec hoium de plebe ut credi posset mercede
militasse. Sed Principes qdā uiuētium inuētu manifesta fides p̄ uim ope vol
scos hostes aduitos. Circēsiū quoq; qdā cognitu & coloni a veientis Roma
q̄s oēs missi. Per cūctantib p̄monibus Patrū eā deq̄s Dictatori defectionē suā
q̄sq; ppli haud pplexendi cauere. Dictator excitū in Statuis tenebat
minime dubius bellū cū iis pplis Prēs iussuros. Cū maior Domi exorta mo
les coegit accire Romā eū. gliscente in dies seditiōe q̄ soluto magis metu
endā auctor faciebat. Non eū morationes mō. m. manli sed facta
pplaria in spēm tumultuosā eadē qua mēte fierēt: intuēda erāt. Cētumonē

nobilē militarib⁹ factis iudicatū pecunie cū duci iudisset: medio foro cū
catena sit⁹ accurrit & manu iniecit. Vocaferatus de supbia Patrū ac crudeli
tate foeneratorū & miserus plebis iurtutibusq⁹ eius vim fortunaq⁹: tū ego
uero inqt neqq̄ hic dextra capitoliū arceq⁹ seruauerī. si quē ēmilitarē
q⁹ meū tāq̄ Gallis victorib⁹ captū in seruitutē ac uincula duci uideam.
Inde re credutori pal⁹ pplo soluit. libraq⁹ & ere liberatū emunt: deos atq⁹ hoīes
obtestantē ut m. manlio liberatori suo parentplebis r. grām referant. Ac
ceptus ex templo in tumultuosā turbā & ipe tumultū augebat. ac cū ces
acceptas vincu gallico aurog⁹ danceps bellis ostentās se militarē se restitu
entē cuersos Penates multiplicatam sorte exsoluta mergentibus semp
sorte usuris obrutū foenore cē. uidere luce forum. cuiū oram manliā
opera oīa parentū beneficia ab illo se hīe. illi detouere corpons uinc⁹q⁹ ac
sanguinis qd supfuit. quodcūq⁹ sibi cū Patria penatibus publicas ac priuat⁹
uris fuerit. Id cū uno hoīe cē. his uocabus instincta plebs cū iā unus hoīs
cā: addura alia omotionis cīlii res fundū in ueteri capur Primonii subie
ar pcoi. Ne quē urm inqt q̄rites donec qcq̄ in re mea superet. iudicatū
addicatū ne duca putat. Id uero ira accēdit aīos. ut p cē fas ac nefas sequ
uturn undicē libertatis uidēnt. Ad hoc Domi cāonātus in modū sermonē
pleni criminū in Patres: inē quos cū omisso discrimine uera an uana
iacāt. tesauros Gallica auri occultari a Patrib⁹ iecit. nec iā possidendis pu
agris cētos cē: nisi pecuniā quoq⁹ pū auertāt. Ea res si palā fiat: exolu
Plebē. uere alieno posse. qd ubi obiecta spes ē. inuero indignū facinus uideri
cū cferendū ad redimēdā ciuitatē a Gallis auru fuerit. Tributo colla
tionē facta. id ē auri ex hostib⁹ captū in pauconi pdā cessisse. Itaq⁹ exeq
buntē q̄redo ubi tante rei furtū occultaret. Differēti itaq⁹ & ipe suo
se indicaturū dicēti cēteris omissis: Cō uerse erat omnium curae. apparebat
q⁹ nec ueri indicii grām media. nec falsi offensionē fore. Ita suspensis reb⁹
Dictator actus ab exactu in urbē uenit. Postero die Senatu hīto cū sauf
piciatus hoīum uolūtates discedē Senatū ab se uetuisset. stipatus ea
multitudine sella in comitio posita uocatorē ad m. manliū misit. q Dicta
toris iussu uocat⁹ cū signū suis dedisset & adee certam agmine īgressū ad tribu
nal uenit. hīc Senat⁹ hīc plebs suū q⁹q⁹ intuetes Ducē uidet. in aciē stur
rāt. Tū Dictator silētio facto. iuuenā inqt mihi Pribq⁹ Ro. ira de cēsnēb⁹
auenat. quēad modū qd ad te attinet. eāq⁹ rē quā de te sū q⁹situr. cōue
turū satis cfido. spē factā a te auctoru uideo fide columi ex thesauris
Gallicis quos pmores Patrū occultāt. credutū solui posse. aut ego rei tenuū

abest ut impedimto sim ut cōcu te m. māli a dhorter liberes foenore
plebē. & istos inaibātes pū. thesauris ex pda clandestina. quoluas
quod nisi facis siue ut ipe in pte pde sis: siue qa uanū indicū ē. in ui
da te duci uibebo. nec diuū patiar. a te mīuudinē filla spe cōtari.
Ad ea mālius nec refelisse aut n aduersū volscos totiens hostes. quotiē
Patrib⁹ expediat. nec aduersus latinos hernicosq⁹ quos fallis criminib⁹
in arma agant. sed aduersus se ac plebē. Dictatorē creatū ēe. Iā omi
sso in se impetū fieri. ira Dictatorē pfiteri patrocinuū foeneratorū ad
uersus plebē. ira sibi ex furore mīuudinis crīm & pniciē q̄ri. Offendit
inqt te A. cornelia uosq⁹ P. ō. circūfusa turba lateri meo. qn ea duca
tus a me singulis uīs bnficiis. intercedendo eximdo de nexu ciues uīs
phibendo iudicatos addictosq⁹ duci ex eo qd affluit opib⁹ uīs. sustu
nēdo necessitates. alioru. Sed qd ego uos de uīro īpēdatis hortor. forte
aliquā ferte. de capite deducate. qd usuris pnūatū ē. Iā nihilo mea
turba quā ullius cōspectior erit. An enī qd ira solus ego ciuiū curā
ago. nihilo magis qd respōdeā hēo q̄. si q̄ras qd ira solus capitoliū arq⁹
arcē seruauerī. & tū unuersis quā potui opē tuli. & nō singulis serā.
Nā qd ad thesauros gallicos attinet. rē suapte nā facile difficilē utro
garo facit. Cur ēi q̄ris qd scias. cur qd in simu uīro ē. exactu iubeas.
potius q̄ ponas: nisi aliqua fraus subest quo magis arguas pstigias iubeat
uīas eo plus uereor ne ab studiosis obseruatib⁹ ēi oculos. Itaq⁹ n ego uobis ut
indicē pdas vīas sed uos ut cogendi estis ut in medū proferatis. Cum
mitte abagesi Dictator iubet. & aut pagere uerū indicū iuberet. aut 16
fateri facinus insimulans falso crimine Senatus: oblatoq⁹ uanū furti
inuidiae. negantē arbitrio inimicoru sē loquuturū: in uīcla duca iu.
sit. Arrept⁹ a uiatore lupr inqt op max. Iunoq⁹si regina ac mine
rua ceteriq⁹ dii Deiq⁹ q capitoliū arceq⁹ incolunt: sic cīne urm militē
ac pside sinuis uexari ab inimicis. hac dextra qua gallos fudi a
delubris uīs. ira in uindis & cateris erit. Nullius nec oculi nec aures
indignitate ferebāt. sed inuicta sibi q̄dā patientissima uisu īpu ciui
tatis fecerat. Nec aduersus Dictatoriā uī aut trpt. aut ipa plebs attol
lē oculos aut hyscē audebāt. Cōiecto in carcerē mālio situs est ma
gnā pte plebis ueste mutasse. multos mortales capillū ac barbā pmisisse.
obuersataq⁹ uestibulo carceris mestā turbā. Dictator de uoltus truū
phauit. inuidieq⁹ magis triuph⁹ q̄ glie fuit. Qppe domi n militiq⁹ partū
cū actaq⁹ de cive magisq⁹ de hoste fremebāt: vnū defuisse tātū superbie

q̄n m manlius ante curr̄ sr̄ duc̄. l̄aq̄s haud paūl seditioē res
erat. cuius lenitate cā postulante nullo largitor volūtarius repēte
Senatus factus. Satisq̄ colonia duo milia ciuiū r. deducta fuit. bi
na iugera & semisses agri assignata. q̄d & paruū & pauperi darū &
meritō ēe pdēdi m manlii inūpretarēt remedio vrtat̄ seditioē ct.
magis insignis & sordib̄ & facie reorū turba mālana erat. Amotiq̄s
post triūphū abdicatioē Dictaturae ēror & lingua & aios liberauerat
hoīū. Audiebāt itaq̄s ppalā uoces exprobrātiū mlitudinis q̄ defēsores
suos semp in pauperē locū fauore tollat. deīde in ipo discrimine pcli
desituat. sic resp. Cassiū in agros plebē uocātē sic Sp. melū ab ore cau
um famē sius ipēsis ppulsantē oppssos. sic m. manlū mersā & obru
tā foenore ptē ciuitatis in libertatē ac lucē extrahētē pdrū inimi
cis. saginare plebē pplares suos ut ugulet̄. hoc in patriā dū fuisse. si
ad nutū Dictatoris ñ respōderit. uir cōsularis. fingēnt mutū ante
atq̄s idco ñ hūisse q̄d tū respōdēt. Cui seruio tūq̄ nīdaciū poenā tum calo
fuisse. ñ obuersata ēe memoriā noctis illi q̄ poenē ultima atq̄s etna
nōi r̄ fuerit. ñ speāe agminis gallorū p Tarpeā rupē scādētē. ñ in ipo
m mālu qualē eū armatū plenū sudoris ac sāguinis ipo poenē loue
erepto ex hostiū manib̄ celebris nefarius grām seruatori Priē relatā.
et quēppē celestē cognomine certe capitolino iouī parē fecerit. cū pau
uinctū in carcēe in tenebris obnoxiā carnificis arbitrio ducē aūt. Adeo
inuno oīb̄ satis auxilii fuisse. nullā opē in tā multis unē ēe. ī ā ne noctē
qdē turba ex eo loco dilabebat̄. refractarios sq̄s carcerē minabant. cū
remisso id q̄d ereptum erat ex S.C. mālī uīdis liberat̄. quo facto nō
seditio finita. sed dux seditioī dat̄ ē. Per cosdē dies Latinus & hernic
simī colonus circa ēsib̄ & auditus purgātib̄ se uolsci crimine belli cap
tiuosq̄s repetētib̄. ut suis legib̄ in eos aīa duerterēt. ēsulta respōsa. ītuo
ra colonis q̄ ciuer. r. priē oppugnāde nefāda cēlia iussēt. Nō negauī
itaq̄s tātū de captiuis. sēd in quo ab socius tam tētauerāt denūciatū
Senat̄ uerbis fuisse. ppe ex urbe atq̄s oculis pr. ne nihil cos legati
onis iusē extīno ñ ciui cōparatū tegēt. Recrudescēte mālana seditiō
sub exitū āni comitia hīta. creatiq̄s tr. m. cōsulari potate. Sergi. como
lius maluginēsis iterū. Valeri. Potit. iterū. m. Furius Camillus. q. ser
ui. Sulpi. ca. ruffus iterū. Cl. Papiri. crassi. T. quīti. cāīnati iterū. Cuius
pnapio āni & Prīb̄ & plebi poportune pax data. plebi q̄ ñ auocata
delectab̄ spē cepit. dū tā potētē hīret Ducē foenoris expugnandi Prīb̄

ne quo extīno trore auocarēt̄ aī ab sānādis domesticis malis. Igr cū
pars utraq̄s acrior aliq̄to cohorta ēet. in ppīquo certam aderat. Et
manlius aduocata Domū plebe cū Principib̄ nouādarū rerū inter diu
noctiq̄s cēlia agitat. plenior aliq̄to aīorū iracūdiq̄s q̄ antea fuerat. Irā
accēderat ignominia recēs in aīo. ac ctumeliarū in expto spīus dabat.
q̄d nec ausūs ēet ide in se Dictator. q̄d in Sp. medio cinānat̄ quīti fecisse &
ēt uincula rū suorū inuidiā ñ Dictator mō abdicādo Dictaturā fugisse &
Sed ne Senatus q̄dē sustinē potuisset. hūsmī inflat̄ exacerbatiq̄s iā ipse
accēsos incitabit Plebis aios. Quousq̄s tandē ignorabitis uires uestras
quas natura ne bellua q̄d ignorare uoluit. nūāte saltē quot ipsi
hui⁹ quot aduersarios habetis. si singuli singulos aggressuri essetis.
tam acrius credere uos p libertate q̄ illos p dnatioē certaturos. Quot
enī dyētes circa singulos fuistis patronos. tot nīc aduersus unū hostē
eritis. Oīdiue mō bellū pacē habetis. uideāt uos paratos ad iī. iusipi
remittēt. Audēdū ē aliq̄d uniuersis. aut oīa singulis patēda. Quousq̄
me circūspectabitis? ego q̄dē nulli unq̄ deero. ne fortuna mea desit uidēt.
Ipe uindex ire tibi iussū inimicis ē. nullius repēte fuit. & uictis ī uinda
dici uniuersi cū q̄ singulis uincta depulerā. Quid spērē fore. num me plus
audeāt inimici? an exitū Cassii melioīq̄s expectēt? benefactis q̄d abomi
nationi. Diphibēbit hoc. Sed nūq̄ pp me de caelo descēdent. vobis dēt
ntē oportet ut phibeatis. sicut mihi dederit armato togatoq̄s. ut uos
á barbaris hostib̄ á superbis defendere queā. Tā paruus āuis tūi ipli
est. ut sēp uobis auxiliū aduersus inimicos sacrosanctus sit. Nec ullū nisi quaten
ipari uobis senatus certam aduersus Pres norit. nec hoc natura institū
uobis ē sed usu possidemini. Cur cū aduersus extīnos tātū aīorū geritis.
ut ipari illis. equū cēseatis. qa cīuicustis cū eis p ipio certare aduersus
hos tētare magis q̄ tueri libertatē? Tam qualescūq̄s Duces hūstis. qua
lescūq̄s ipi fuistis. oīa adhuc q̄tacūq̄s peiustis. obtinuistis. seu vi. seu fortu
na uia. tps ē et maiora conari. experimini mō & uiam felicitatē & me
ut spo feliciter exptū minore negocio q̄ ipet prīb̄ ipone. quis q̄ resisterent
ipātib̄ ipositis. Solo equidē se Dictature cēlariq̄s ut capiat attollere
Rō. plebes possit. Proide adeste. phibete uis de pecunias dici. ego me Patronū
pfiteor plebis. q̄d mihi cura mea & nōmen indicit. Vos si quo insigne magis
ipii honoris siue nomine uim appellabitis Ducē. eo uteminus potēiore
ad obtinenda ea q̄ uultis. Inde de regno agēdi ortū inuidiū dicit. Sed nec
cū q̄b. nec quē ad finē cēsilia pueneriē satis planū tradit. At in parte

altera Senatus decessione in domū priuatā Plebis forte ēt in arce posi
tā & īmūnētu molē libertatis agitat. ⁊ magna ps uocifer̄it Seruilio abdla
opus ēe. Qui ñ in uincula ducī iubēdo irritet publicū hostē sed unā
iactura cuius finiat intestinū bellū. Decurrit ad leniore uerbis fnaā.
ui tam eā dē hītē. ut uideāt magrātū neqd ex pnicosis cīlibus. M.
Manlii resp. detrimēti capiat. Tū tribuni cīsulari potāte tribunīq; pl:
(na & qa eandē & suc potātis quē libertatis oium finē cernebāt: Patrū
autāti se dediderāt. hi tū oēs qd opus facto sit cīsultāt: cū pū uī &c
dē nihil cuiq; accederet: eā aut ingētis damnationis fore appareret.
Tū m. menenū & q. Publius trpl. Quid Patrū & plebis certam facim qd
ciuitatis ēe aduersus unū pestiferū cuē debet. qd cū Plebe aggredim
eū. quē p ipsam Plebē tutus aggredi ē. ut suis ipe onerat' uiribus ruat.
dicēdi cē & nobis in aīo ē nihil min' pplare q; regni ē. Simul multu
tudo illa ñ secū certari uiderit. & ex aduocatis iudices facturā erāt.
& accusatores de plebe pricū reū iuebūt. & regni crīm in medio nlli
magis q; libertati fauebūt suę. Appbātib' cūctis diē Manlio dicunt.
Quod ubi ē factū p̄mo cmota plebs ē. utq; postq; sordidatū reū uide
rūt. nec cū eo ñ mō Prīm quīq; sed ne cognatos qdē aut affines: po
stremo ne frēs qd. A. & T. mālios q. ad eū diē nūq; usū uenisset. ut
in tāto discrimine ñ & paīmi uestē mutarēt. Ap. Claudio in uicta
ductō. C. claudiū inimicū damdiāq; oēm gētē sordidatā fuisse. cōsū
opprimi pplarē uirū q. prim' á Patrib' ad plebē defecisset. Cū dies ue
nit q; pū coēt' multitudinis seditiosasq; uoces & largitionē & fallax
indicū punētia ppe ad regni crīm ab accusatorib' obiecta sit reo ap
nemīnē auctorē inuenio. Hec dubito haud parua fuisse. cū damdi
mora plebi ñ in cā sed in loco fuerit. Illd notādū uidet. ut sciant
hoīes q; & q̄ta decora foeda cupiditas regni ñ ingrata solū sed iusa
ēt reddiderit. hoīes ppe cccc pduxisse dicūt' qb' sine foenore expēsas
pecunias tulisset. quorū bona uenire quos Duci addictos phibu
isset. Ad hoc belli decora ñ cmemorasse tantū sed ptulisse ēt cspica
ēda spolia hostū cesorū ad xxx dona ītorū ad xl. in qb' signes
duas murales coronas cuicas octo. ad hoc seruatos ex hostib' ciues p
duxit. Inī quos c. Seruilū mag. eq. abītē notātū. Et cū ea quaq; q
bello gesta ēent p fastigio rerū oratioc ēt magnifica facta dicit' ac
q̄do memorasset. nudasse pectō in signe cicatricū bello acceptas. et
ideūdē capitoliū spectās Iouē Deosq; alios deuocasse ad auxiliū

fortunarū suarū. Precāriq; ce ut quā mīnē sibi capitolinā arce pregeu
ad salute p.r dedisset: eā p.r: in suo discrimine daret & orasse singulo
unuersosq; ut capitoliū atq; arcē intuērēt: aut ad deos īmortales
uersi de se iudicarent. In cāpo marcio cū cēturiatū pplis ctaret & rē
ad capitoliū manus tēdēs ab hōib' ad deos pces auertisset: apparu
it tribunis nisi oculos quaq; hoīū liberasset tāti memoria decoris nūq;
fore in pōccupatis bnficio aīs uero crimini locū. Ita pduicta die in pete
linū lucū extra portā flumtanā unde ēspectus ñ ēet. ēaluū pplis in
dictū ē. Ibi crīm ualuit. & obstinatis aīs triste iudicū inuisūq; cuā
iudicib' factū. fuit q Duūuiros q de pduellione an qr̄ent creatos. auc
tores fit. Damnatū tribuni de saxo tarpeio deiecēt. Locusq; idē inuno
hoīe & eximie glie monumtū & poene ultime fuit. Adiectę mortuo
note fuit. Publica una q; cū domus eius fuisset: ubi nūc. edes atq; officina
monete ē latū ad pplm ē. ne qs Patricius in arce aut capitolio habitare
Gētilia altera q; Gētis mālie decreto cautū ē. neq; deinde. m. manlius
vocarēt. huic exitū huīt uir: nisi in libera ciuitate nat' ēet memora
bilis. Populū breui positq; piculi ab eo nullū erat: p ceptas recordatē
uirtutes desyderiū ciuis tenuit. Pestilētia ēt breui cōsequuta nullis
occurrētib; tāte cladis causis ex mālii supplicio. Magne pu vide
ri orta. uotaui capitoliū ēe sanguine seruatoris. nec Diis cordi fuis
se poenā ei' oblatā. ppe odis suis á quo sua ipla erepta é manib' hostiū
ēent. Pestilētia inopia frugū & uulgati utriusq; mali famā āno ī
seqnte multiplex bellū excēpit. L. Valerio quartū. A. mālio tertiū. S. Sul
pitio ētū. L. Lucretio. L. Cānulio tertiū. m. Trebonio trīm' cōsulari potāte
hostes nouī pū uolscos uicit sorte quadā ppe in cānū excēdo Romāo
milū datos: circeiosq; & ueliternas colonias iā diu molīt' defectiōs
& suspectū Latiū Latinum & iā q fidelissima urbs fuerat subito ex
orti. Id Patres rati cētptu accidere. qd uelitinis ciuib' suis tā diu ipu
nita defectio ēet: decreuēr ut p̄mo quoq; tpre ad pplm ferretur
de bello eis idicēdo. Ad quā militiā quo parātior plebes ēet: qnq;
uiros Pōptino agro diuidēdo. & triūuiros nepete coloniē deducēde
creauēr. Tū & bellū iubēt. Latiū ad pplm ē. & neqcq; dissuadētibus
tr. pl. ōes trib' bellū iussēr. Apparatū eo āno belli ē. excit' pp pestile
tiā ñ coiit'. Ea q; cū Actio colonis Spartū dederat deprecādi Senatū
& magna hoīū ps eō ut legatio supplex Romā mitteret' inclinabat.
nisi priuato ut fit piculo publicū implicarī ēet. auctoresq; defectiōis

ab Romanis metu: ne soli crimini subiecti piacula ire Romanorum
dederēt. auertissent colonias á cōsulis pacis. neqs in Senatū solum
p eos legatio īpedita ē. sed magna ps plebis incitata: ut pdatū magnū
Romanū exiret. Hec noua inuisa exturbauit oēm spē pacis. De pne
stinorū quoqs defectiōe eo āno primū fama exorta. Arguētib⁹qs eos Iu
salanis & Gabinus & Labicanus quorū in fines incursatū erat. ita pla
cide ab Senatu respōsū ē: ut minus credi de crimin⁹ qa nollēt eaue
ra ēe appareret. In sequēti āno. Sp. & L. Papirius noui tr. m. cōsulari pote
22 state uehitras legiones duxē quattuor collegis. Ser. Cornelio maluginē
si tcaū. q. Seruilio. Cl. Sulpicio. L. Emilio. Quattuor tribunis ad pfidū
urbis & si q ex cohorta noui mot⁹ nūcia rēt: oia ei unde suspecta erat:
relictis. ad uehitras aduersus maiori pene auxilia pnestinorū q̄ipam
colonorū multitudine secūdo plio pugnatū ē. ita ut ppiquas urbis
hosti & cā maturioris fugę &. unū ex fuga receptaculū ēet. Oppidi op
pugnatiōe Tribuni abstinuē qa & āceps erat. nec in pricē colonię pu
gnandū cēsebāt. Ire Romā ad Senatū cū uictorię nūcias acriores in
pnestinū q̄ in uelitrnū hostē misse. Itaqs ex Senat⁹co. & ppli iussu bellū
pnestinus indictū: q cūctis uolscis āno insequēte Satricū colonia pr.
puna cāt á colonis defensā ui expugnārt: foedeqs in caput exciere
uictoriā. Egre passi Ró. eā rē. m. Furiū Camillū tcaū tr. mil. creauē
Additis collegę. A. & L. Postumii religiēses. ac L. Furi⁹ cū L. Lucretio &. M.
Fabio ābusto. Volscū bellū extra ordinē. m. Furio decretū. Aduersor ex
tribunis sorte L. Furi⁹ dat⁹. ñ tū énep. q̄ut collegę materia ad oēm laudē
ēet. & publice q rē temeritate cuius plapsā restituit. & priuatī q ex
errore grām potuis eaui sibi q̄ gliam suā petit. Exacte iā. etatis Cami
llus erat: comitiisqs in uerba iurare parato excusande ualitudinis
solutę cēsus ppli resisterat. Sed uegetū ingenii in uiuido pectore ui
gebat: uirebatqs integris sēsib⁹ & cuiuscūarē haud magno ope obeunte
bella exercebāt. Quattuor legionib⁹ quattuor milib⁹ exercitu indicto ad
portā æsqlinā in Posterā diē ad Satricū pfect⁹. Ibi cū expugnatores
colonię haud qq̄q ppulsi fidē tes militū nūo quo aliq̄tū pstabāt: opi
ebāt. Postq̄ appinquare Romanos sēserūt: ex tplo in aciē p cedunt
nihil dilaturi qn priculū sūme rerū facēnt. Ita pugnatū hostili mhil
23 artes īpatoris unica q⁹ solus cfidēt: pfuturis ēe. Idē & in Ró. exercitu
& in altero Duce. Nec prius dimicationis ulla res fortunā: pt q̄ unius
uiri cōsilii atq; īpii morabat⁹. q occasiōe iuuādarū uirtutū ratione
trahēdo bello q̄rebat. Cō magis hostes instare: nec iā p castris tātum
suis explicare aciē: sed pcedere in medii cāpi & uallo ppe hostili sig̃
inferēdo supbā fiduciā uirtutis ostare. Id egre patiebat Ró. miles. mitto
egrius alt⁹ extr. m. l. Furius ferox cū etate & ingenio: tū militaris
ex incertissimo sumtus aios spe inflat⁹. hic pse iam milites incitatos
insup instigabat elcuādo qua una poterat etate auctatē college
iuuenib⁹ bella data dictitās. Et cū corporib⁹ uigere & defloresce aios
auctatorē ex acerrimo bellatore factū & q aduenies castra urbesqs
primo īpetu rapesit solut⁹. eū resistēte intra uallū tps terē. qd accessur⁹
sius & decessurū hostili uiribus spātē: quā occasionē. qd tps. quē usi
dus instructē locū. frigē ac torpere senis cōsilia. Sed camillo tū uire
satis tū qlię ēe. qd attinere cū mortali corpore uno animatus quā
imortalē cē deceat pati cōsenescē uires: His sermonib⁹ tota in se auer
tit castra & cū oib⁹ locis poscēt pugna: sustinē inqt. m. Furi ñ possu
mus īpetū militū. & hostis animos cūctādo auximus: iā mini
me tolerāda supbia insultat. cęde unius oib⁹ & patē te uinca cōsilio ut
maturius bello uincas. Ad ea Camillus q̄ bella suo unius auspicio
gesta ad eā diē ēent: negare in eas neqs sibi neqs pr. aut cōsili sui aut
fortunę poenituisse. Nunc scire se collegā hre iure īpioqs parē uigo
re. etatis pstantē. Itaqs se qd ad exercitū attinebat regē cōsuesse no
regi. collegę īpii sen posse īpedire. Dius bn⁹ inimicis ag̃et qd erep.
dicēt. etatis suę se uenia petē et. ne in pma. acie ēet. quę senis mu
nia in bello sint. iis se ñ defuturū. Id á dius immortalib⁹ precari ne
q casus sui cōsilii laudabile efficiat. Nec ab hoib⁹ salutaris sua
nec á dius tā pię pces audit⁹ sit. Primā aciē auctor pugne instruit.
Subsidia Camillus firmat. validāqs statione p castris opponit.
Ipe edito loco spectator intēt⁹ ineuntis alieni cōsilii cōstitit. Simul primo 24
cursu crepuē arma: hostis dolo ñ metu pedē retulit. Leuis ab
ego dimissus erat inter aciē & castra: & q militum dubio suppeditabat: ali q̄t
pualidas cohortes in castris armatas instructasqs reliq̄rat. q̄ inter
missū iā certam: ubi uallo appinquasset hostis erupent. Roman
cedēte hoste effuse sequendo in locū iniquū ptrax⁹ opportuni huic erup
tioni fuit. Versis utraqs in victorē error & nouo hoste & supina ualle
Romana inclinatur aciē. Instat volsca recentes q̄ castris impetū fecerat
integrat & illi pugnā q simulata cesserat fuga. Iā ñ recipiebat se Ró.
miles sed immemor receptus ferociq; uictoriq; decoris tota passim dabat

atq; effuso cursu castra repetebat. Cū Camillus sublatus á circūstātiū
in equū & raptū subsidiis oppositus. hec ē inqt milites pugna quā posci
tis: quis deus ē quē accusare possitis? uīa illa temeritas. uīa ignauia
hec ē. Sequuti aliū Ducē: segnimi nē Camillū. et qđ Ductu meo solent
vincere. Quid vallū & castra spectatis. neminē urbs illa nisi victorem
receptura fē. Pudor p̄mo tenuit effusos. inde ut certū agi signa obuerti
q; audīt inde in hostē. & Dux p̄cēq; tot insignis triūphis. etiā. etate
uenerabilis inī p̄ma signa ubi plurimū labor periculūq; erat se offerebat
increpare se singuli q̄sq; & alios & hortatio in unū cētū. alacri clamo
repulsit. audē. Neq; ali tribunus rei defuit. sed missus á collega restī
tuente peditū audē ad equest ri castigando ad quā rē leuiorē. auctorem
cū culpe societas fecerat. Sed ab īpio totus ad p̄cē uersus orare singulos
unuersos q; ut se rei fortune eius dia crimine eximerēt. Abnuente ac
phibēte collega temeritatis me omīum potius socīū q̄m iuris prudentie
dedi. Camill' in utraq; ura fortuna suā gliā iudet. Ego ni restituor
pugna qđ miserrimū ē fortunā cū oībz infamiā solus sentiā. opu
mū ulsū ē in fluctuātē audē trahi equos & pedestri pugna inuadere
hostē. Cūt insignes armis āisq; qua p̄mi p̄te maxime peditū copias
iudēt. Nihil neq; apud Duces neq; apud milites remittit' á summo
certamine āi. Sēsit ergo cuēt turbatus eius ope & volsci quā modo
simulato metu cesserāt. ea in uerā fugā effusi. Magna ps & in ipso
certamine et post in fuga cesi. Ceteri in castris q̄ capta codē īpeti sūt
plures tam capti q̄ occisi. Vbi in recessibus captiuis cū Tusculani ab q̄t
noscitarēt' secreti ab aliis ad tribunos adducūt'. patribz q; fassi pu
blico se mulitasse. cuius tā vicini belli metu Camillus mot' exēplo se
Romā captiuos Ductuī aut. ne Pres ignari sint. Tusculanos ab socie
tate descisse. Castris excitiq; iuberī si uideat' plūs collega. Docuīto un
dies fuerat. ne sua ciuis meliorib' p̄ferret. Nec tam aut ip̄i aut ī exci
tu cuiq; satis placato ānō. Camillus latur' culpi cuius iudebat' qua data
in tā p̄cipitē casū resp ēet. Et cū in excitu tū Rome ciuitas oīm fama erat.
Cū varia fortuna in vulsas gesta res ēet. aduersq; pugne fugeq; in. I.
furto culpā. Secdo decus oē p̄ene. furtū ēe. Introductus in Senatuz
captiuus cū bello p̄sequndos Tusculanos Patres cēsuissent: camillo q; id
bellū mādasset. aduitorē sibi ad eam rē unū petit. Permissq; ut ex
collegis optaret quē uellet. ētra spē oīm. I. furū optauit. qua mode
ntiōe āi cū collega leuauit infamiā: tu sibi gliam ingētem peperit.

Nec fuit cū Tusculanis bellū. Pace cōstanti vim Romanā arguerēt quā
armis n̄ poterāt. Intratib' fines Romanus n̄ demigrātū exppings ui
neis locas. n̄ cultus agrorū intermissus. patulis portus urbis togati obuiā
frequētes imperatorib' p̄cessere. Comeatus excitu comit' in castra: et ex
urbe & ex agris deinde. Tū Camillus castris ante portas positis eadēne
forma pacis quo in agris ostentarāt ēt intra moenia cēt sare cupiens
ingressus urbe. ubi patētes ianuas & tabernas apas. pposita oīa i medio
iudit. intētosq; opifices suo quoq; opi & ludos brauo strepē discentiū
locab' ac repletas famitas inī uulg' aliud puerorū & mulierū hinc atq;
illinc cursu. quā quēq; suoz usuū causa ferret. nihil usq; n̄ pauidis mo
sed ne mirantib' qđ esset. circūspiebat oia iqres cōsis: ubinā bellū fuisset &
adeo nec amore rei usq; nec oblate. id ips uestigiū ullū erat. Sed uta
oīa cōstāti trāquilla pace: ut eo uix fama belli plāta iudē posset. Vbi ēt 26
igr patrata hostiū: Senatū corū uocari iussit. Soli adhuc īqt Tusculāi
uera arma uertisq; uires. qb' ab ira Rō. ura tutare miri inuenustis. Ite
Romā ad Senatū. Estimabāt Pres utiq; plus ātē poene. an no ueniae
meruisset. Non p̄mpiā q̄am pū. beneficii. depcādi potātē á me bucnt.
Precib' euētū uris Senat' quē uidebit' dabit. Postq; Romā Tusculani ue
nerāt. Sēq; paulo ātē fidelis socioru mestus in uestibulo curie ē cōspect'
moti exēplo Pres uocari eos iā tū hospitalr q; magisq; hostiliter iussere.
Dictator Tusculanus ita uerba fecit. Quib' bellū indictus inuitusq; P.C.
sicut nūc uidetis nos stāte in uestibulo curie uīac. ita arma parati q;
obuiā Imperatorib' legionibz; uris p̄cessim'. hic nr. hic plebis nr̄ chit' fuit
ortq; sēp nisi quādo á vobis p q; vobis arma capim'. Gras. igim' & Ducibz
uris excusib' q; oculis magis q; animis crediderūt. et ubi nihil hostile erat
neq; ipi qđ fecerūt. Pacē quā nos p̄stitum' eā á uobis petim'. Bellū eo sicubi
est: auertatis p̄cam á nos. qđ arma polleāt. uīa si patiēdo expiēdū ē. in
ermes capiam'. hec mēs nīa ē. Dii īmortales faciāt tā felix q; pia. qđ ad
crimina attinet. quib' motu bellū indictus & si reuicta reb' uerbis cēsura
nihil attinet. Tam ēt si vera sit: uel fateri nobis ea cū tā excusāt pcnitu
rit tutū cēsem'. Peccet in vos. dū digni sitis qb' ita satisfiat. Tātū fere uer
boz ab Tusculanis factū. Pacē in p̄ntia nec ita multo post auctate ēt ipetra
uerē. Ab Tusculo legiōes reducte. Camill' chilo & furtute ī volsco bello fe 27
licitate in Tusculana expeditiōe. utrobiq; singulari aduersus collegam
patiētia & modestiōe insignis magistratu abiit. Creatus ēbius militarib'
iī sequnte ānō. L. & P. valeriis. L. quītū. P. cāū. &. C. Sergio cāū. I. menenio

trem. P. Papirio Ser. Cornelio Maluginēsc. Censoribꝰ quoqꝫ eqm ann' maxꝑ incertꝫ fama, eris alieni aggrauatꝰ: suma et unu die ei' tr. pleb. ci ab his denunt' qb' fide magis q' fortuna debetꝫ laborare credituꝫ uideri expediebat. Creat cēsores. Cl. Sulpici' Camerin'. Sp. Postumi' Regilēsis coeptaqꝫ ia res morte Postumii qa collegā suffica cēsor religio erat ītpellata ē. Igr cū Sulpici' abdicasset se magratu. cēsores alii uetio creatu ñ gesserꝫ magratū. Tertios creari uetat Dius ñ accapietib' ī eū ānū cēsurē religiosiꝫ fuit. Cā uō ludificatione Pleb' tbunu feredā negabāt. Fugē Sē testes tabulas publicas cēsus cumsqꝫ qa nolit cēspia suma eris alieni q indicatura sit demersā ptē á pte cumtatus. Cū interī ob erata plebē obiectan alius atqꝫ alius hostib' passi ia sine ullo discrimine bella gri. Ab Antio Satricū ab Satrico Velitras: unde Tusculū legiones Ductas. Latinis hernicis pnes tinis ia intētari arma cumū magis q' hostū odio. ut in armis terant plebē. Nec respirare in urbe: aut p ocū libertatis meminisse sināt. aut cōsistē in cāone ubi aliq'do audiāt uocē tribunicā de leuādo foenore & finē aliarū inuiariū agētē. Qđ si sit anus plebis memor Patrū libertatis senec addiaquētq' cauer ob creditā pecuniā passuros. neqꝫ delectū hri donec uspecto ere alieno initaqꝫ ratione minuēdi eius. scīat unq'qꝫ qđ suu qđ alienū sit. Supsit sibi liberā corp' an id quoqꝫ nexu debeat. Quibus seditionis ꝓpositā cēsti seditionē excitauit. Nā & adducebāt multa & ad pnestinū famā belli nouas legiōes scribēdas Prēs cēsuerāt. qđ utraqꝫ simul aux' tribunicio & cēsu plebis ipedin coepta. Nā neqꝫ duci addicto' tribunu sinebāt neqꝫ uumores nōia dabāt. Cū Pnb' minor pns cura credite pecunie uns exeqndi q' Delect' ēet. qppe ia á Preneste pfectos hostes in in agro Sabino nūcabāt: interī tr. pl. fama ipa irritauerat magis ad susceptū certam q' detruerat. nāqꝫ aliud ad seditionē extiquēdā i urbe q' ppe ll'atū moenib' ipis bellū ualuit. Nā cū eet Praenestinus nūciatū nullū exercitū cēsenptū Rome: nullū Ducē certū ee: Prēs ac plebē i semet ipos uersos: occasionē rati Duces eorū raptū agmine facto: pual tatis ptin' agris ad portā collinā signa itulē. Inges in urbe trepidatio fuit. Conclamatū ad arma: cursitqꝫ in muros ē atqꝫ portas ē. tandēqꝫ ab seditioe ad bellū uersi Dictatorē T. Qntiū cincinnatū creauē. Is magr meqtū A. Sēpnū arratinū dix Qđ ubi audiū ē tāt' eius magrat' tror erat: simt hostes á moenib' recessē & uumores Romanu ad edictū sine denectatioe cuenē. Dū cēsent' Rome excit' castra interī hostium haud pcul alia flumine posita. Inde agrū late pplates fatalem se

urbi locū Romane cepisse int se iactabāt. Simulē pauore ide ac fugam fore ac bello gallico fuerit. Et ēi si die ē tactū religioe insignēqꝫ noice' loci timeāt Romanu q'to magis alliēsi die alliā ipam monimtū tāte cladis reformidaturos. Speciesq' pfecto his sibi truces gallorū sonūqꝫ uocis in oclis atqꝫ auribꝰ fore. his inanū rerū imanes ipas uolucres co gitatioes fortune loci delegauerāt spes suas. Romani ētra ubicūqꝫ eet Latin' hostis. Tatus sure eū ee. quē ad Regillū lacū deuictū centū āno 17 pace obnoxia tenuert lacū insignē memoria cladis irritaturū se potius ad delēdā memoriā cladis dedecoris. q' ut timore faciat: nequa ētra sit nefasta victorie sue. Quin ipi bellū si offerāt' ullo loco se ētra pugnaturos. ut Rome pugnauerit in repetēda Brīa: ut Fidenis die ad Gabios tē cū effecerit neqs hostis q moenia rō ītrasset: nūcū secede aduersēqꝫ fortune domū ferra. his utrīqꝫ ais ad alia uetū ē. Dictator Rō post q' in cspectu hostes erāt ītructu ītetuqꝫ videsne tu iqt. A. Sēpni loci fortuna illos fractos ad alia cstituisse. Nec ullis Du imortales certa risqcq' fiducie maiorisue qđ sit auxiliu dederit. At tu frat' armis ausqꝫ cōtatus eqs una de media acie. Ego cū legiōib' in turbatos trepi dantesqꝫ infera signa. Adeste Du testes foederis & expetite poenas debi tas. Simt uob violatus nobqꝫ pur num decepti. Nō eqtē ñ pedite fusu nue pnestinu. Primo ipetu ac clamore dissipati ordines t. Dein postq' nullo loco cstabat acies. Equa uertit. Cternanqꝫ & ptē et sua pauore p lati ñ pri se ab effuso cursu sistit. q' in cspectu pneste fuit. Ibi ex fuga dissipati locis quē tumltuario ope munirēt. capiit. nec si ītra moenia se recepissent. extplo urerent' ager. depplatus qꝫ oīb' urbi inferret'. Sed postq' direptus ad alia castris victor Rō aderat. id quoqꝫ monimtū reductū. ut vix moenia tuta rati oppido se pneste cludit. Octo pte ea oppida erat sub ditioe pnestinorū. ad ea circū Latū bellū: deinceps qs haud magno certamine capit: velitras excit' duct'. Eaequoqꝫ ex pugnate. Tū ad caput belli pneste uctū. Id ñ vi sed p deditionē recepti ē. Tū q'nt' semel acie uictor binis castris hostiū noue oppidis ui capit: pneste in dditionē accepto Romā reuertit. Triumphasqꝫ signū pneste deuctū Iouis ipatoris in capitoliū tulit. Dedicatū ē int' cellā Iouis ac munerue. Tabulaqꝫ sub ea fixa monimtū rerū gestarū his fer mē incisa bris fuit. Iuprattqꝫ Duu oēs hoc dederit. ut T. Qntius Dictator oppida noue capet. Die vicesimo q' creat' erat. Dictatura se abdicauit. Comitia inde habita tr. m. cēsulari potate. qb' aequat' Pricio et plebeio qꝫ

nus. Ex Patrib⁹ creat P. & c. mālius cū L. Iulio plebeſ. c. Sextiliū. m. Albinū. L. Anuſtiū dedit. Mālius q. grie plebeios grā Iuliū attulit volſcā puicā ſine ſorte ſine ōpinatiōe extra ordinē data. Cui⁹ & ipos poſtmō & Pres q dederāt poenituit. In explorato pabulatū cohortes miſe. qb⁹ velut arcūuēctis: cū id falſo nūciatū eēt. duplicio ut erāt atq; ſenit: ne auctore qdē adſenuato q cos hostis Latin⁹ p milite rō. fruſtat⁹ erat ipi in inſidias ꝓcipitauē. Ibi dū inquo loco ſola uirtute militū reſtātes cēdūt cēdunt q; caſtra in ueri Romana uēctia in cāpo. ab altera parte hoſtes inuaſere. Ab Ducib⁹ utrobiq; pdiq; utmeritate atq; inſcitia reſ. qcqd ſupfuit fortune p̄r. id militū ē ſine rectore ſtabilis uirt⁹ tutata eſt. Quę ubi Romā ſunt relata. p̄mū Dictatore dia placebat. Deinde poſtq; qęq; res ex volſcas aſſenbāt: & apparuit neſcire cos victoria & te pore uti: reuocatu ē inde exēt⁹ ac Ducē ſ. omniq; inde q̄tū a volſcis fuiſſet. id mō extremo ānotumultuatū q Prenestini ⁊ tarquinienſes Latinoq; populi rebellart. Eōdē ānō ē ipſis q̄rēb⁹ penuriā hoūm nouū colonū aſcripti. Reb⁹ q; haud p̄ſpis bello: domeſtica pace quā tribunoq; mil. ex plebe grā maieſtaſq; int̄ ſuos obtinuit ſolatiū fuit. Inſequis ānū Principia ſtatū ſeditiōe ingētiarſē. tribunis mil. cōſulari potāt. Sp. Furio. q. Seruilio uterū. Primo menenio tertio P. Clelio. m. Horatio. L. Geganio. Crat aut & materia & cāſe ditionis. es alienū. Cuius noſcēdi grā. Sp. Seruilius Priſcus. q. Cloeli⁹ Siculus cēſores facti. ne rē ageret: bello ipediti ſiūt. Nā q; trepidi nūcii p̄mo fuga deinde ex agris Legiones volſcorū ingreſſas fines pplanq; paſſim Rō. agrū attulere. In qua trepidatione tātū abfuit: ut cuiuſq; certamina error exīt⁹ cohibēt: ut ēt in conuiolentior Potius tribunicia ipediendo delectu eēt: donec cōditiōes ipoſitę Patrib⁹. ne q; quo ad bellatū eēt. i⁹ dari⁹ daret. aut uſ de pecunia credita dicēt. Eo laxamento Plebi ſuprio. mora delectus n̄ ē facta. Legionib⁹ nouis ſcriptis placuit duos exēt⁹ magni volſcū legionib⁹ duuſis Duc. Sp. Furius. m. Horatius dextror⁹ manu ima morā atq; Antiū. q. Seruiliuſ &. m. Geganius leua ad montes Ceperam pgut. natura pt hoſtiſ fuit obtuus. Populatio itaq; n illi v. age ſilis quā uulſcus latrocinii more diſcordie hoſtiū fraꝰ & uirtute metues p tripi datione rapti fecerat. Sed ab uſto exēto uſta ima facta ſpacio quaſ tpis grauior. Quippe a volſcis tumulꝰ ne interi exēt⁹ ab Roma exirt incurſiones in extima finiū factae erāt. Romano exercitu in hoſtico mo rādi erat cā. ut hoſtē ad certam elicēt. Itaq; oīb⁹ paſſim rectis agrorū viaſq; ē obſidā exuſtis: n arbore fruge ſua n ſatus i ſpe fruge relictis

omniq; que extra moenia fuit: hoūm pecudūq; pda abacta Romā utriq; reducti exēt⁹ parto intuallo ad reſpirādū debitoribus dato. 32
Poſtq; qęq; res Ab hoſtib⁹ erāt. celebrari de integro urbis ductio & tātū abē ſpes uicens leuādi foenoris. ut tributo nouū foen⁹ cōtraheret: in muros cēſorib⁹ locatū ſaxo quadrato faciundū. cui ſuccūbē oneri coacta plebes qa q delectū imperidaret n̄ habit⁹ tr. pl. Tribunos eā militare ſpricaos oēs coacta Principū opib⁹ fecit. L. Emilio P. Valerio quartū. C. Veturio Ser. Sulpicio. L. & c. q̄nctios cīnatos. his dē opib⁹ obtinuēr. ut aduerſus Latinos volſcos q; cīuitatis legiōib⁹ ad Sacriā caſtra habāt. Nullo ipedi ente oīb⁹ tumoribus ſacrum to. a dactis tres exercitus ſcribēt. Unū ad p̄ſidium urbis. Alterū q ſi quo alibi motus exortus eſſet: ad ſubita bella mitti poſſet. Tertiū longe ualidiſſimū P. Valerius & L. Emilius ad Sacriā duxē. Vbi cū acie inſtructā hoſtiū loco. equo inuenīſſet: exīplo pugnatū. & ut n̄ dū ſatis clarā victoriā: ſic p̄ſpere ſpei pugnā hymber ingētib⁹ pcellis fuſ⁹ diremit. Poſtero die uenita pugna. & aliq̄diu equa uirtute fortunaq; Latinę maxime legiōes longa ſocietate militarī rō. edoctę reſtabāt. Eq; ſ imiſſus ordines turbauit. ſurbatis ſigna peditū illata. Qua acies Rō. ſe inuexit acies. tātū hostes gradu demouit. Et ut ſemel inclinauit pugna ita intolerabilis Rō. vis erat. fuſi hostes cū Sacriā qd. ii. mil. inde aberat n̄ caſtra petēt. ab eqte maxe cęſi. Caſtra capta direptaq; Ab Latino nocte q̄ proxima fuit fuge ſili agmine petit. intuit. Et cū Rō. exercit⁹ ppe ueſtigiis ſeqūret. plus tam timor q̄ ira celeritatis huit. Pruſ itaq; moenia ubi uere hoſtes q̄ Rō. extrema agminis carpere aut morari poſſet. Inde aliquot dies uaſtādo agro abſūpti. Nec Rō. ſatis inſtructus. apparatu belli ad moenia aggrediēda. nec illis ad ſubeūdū pugnę caſū. Sed uno tū int̄ 33
Antiates Latinos q; cohorta. cū antiates victi malis ſubactiq; bello. in quo & nau erāt & cēſenuerāt. deditionē expectarē. Latinos ex diuturna pace noua defectio recētib⁹ adhuc ais ferociores ad p̄ſeuerandum in bello facēt. finis certaminis fuit. Poſtq; utriq; apparuit nihil p alteros ſtare. quo minus incepta p̄ſeqūrēt. Latini p̄fecti a ſocietate pacis ut rebāt inhoneſte ſeſe uindicauerūt. Antiates in nouis arbitris ſalutarii cīli oz remouis: urbe agros q; Rōs dedūt. Ira & rabies Latinorū. qa nec Rō. bello ledere: nec volſcos in armis retinē poterat. cō rupit ut Satricū urbē q̄ receptaculū p̄mū eis aduerſę pugnę fuerat igni cōremarent. Nec aliud rectū a ſupfuit uerbis. cū faces parū ſacris p̄fanuſq; inuerā. q̄ matris matutę ip̄ius. Inde cos n̄ ſua religio nec verēdia deū arguiſſe

dicat. Sed vox horrēda edita ēplo cū tristib⁹ minis nu nefādos ignes
paul delubris āmouisset. Incēsos ea rabie ipetus Tusculū tulit ob īrā q
deserto cōi cālio Latinorū n in societatē mo R.ō. sed etiā in cuntatem
dedisset. Patrib⁹ portis cū ipso inclusset: primo clamore oppidū prēt
arcē captū ē. in arcē oppidani refugere: cū cūctis liberis nūcoscq; R.ō.
q certiorē desino casu Senatū faciēt: misere. haud segnius q fide p.r.
dignū fuit: excit⁹ tusculū duct. L. quintius & Ser. Sulpici⁹ tr.m. duxē.
Clausas portas Tusculi. Latinoscq; simt obsidentiū atq; obsessorū aīo hīc
moenia tueri uidēt. illic arcē oppugnare trere una ac pauere. Aduēt
Romanoy mutauerat utriq; ptis aīos Tusculanos ex ingētu metuu
sūmā ala critatē: Latinos exppē certa fiducia mox capiendæ arcis
quonīā oppido potirēt: in exiguā de se ipis spē uerterat. Tollit ex arce
clamor ab Tusculanis. excapitur aliq to maior ab ēxcitu rō. utrinq;

Latini nec ipet⁹ Tusculanoy decurrētiū ex supiore loco sū
stinēt: nec Romanos subitus moenia molientesq; obuices portarum
arcē posst. Scalis prius moenia capta. inde effracta portarū clausura
& cū anceps hostis & á fronte & á tgo urget: nec ad pugnā ulla vis:
nec ad fugā loci qcq; supēat: in medio cesi ad unū oēs recupato ab
hostibus tusculo excit⁹ Romā ē reductus. q to magis pspis eo ānobilt
trāq; lla oīa foris erāt: tāto in urbe vis Patrū in dies miserieq; plebis
crescebāt: cū eo ipo qđ necesse erat solui facultas soluēdi ipediret.
Itaq; cū iā ex re nihil dari posset: fama & corpore uidicatu atq; ad
dictu creditorib⁹ satisfaciebāt. poenaq; inuicē fidei cesserat. Adeo
ergo obnoxios sūmiserāt aīos n infimi solū sed Principes ēt plebis ut
n mo ad tribunatū mlitū intr Patricios petēdū. qđ tanta ui urbem
tenēderāt. sed ne plebeios qdē magrat⁹ capessendos petēdosq; ulli
uno acri expetiq; uis eet. possessionēq; honoris usurpati modo á
plebe ppaucos ānos recupasse in ppetuū Patres uidēt. Ne id nimi
um Letū pti alteri eet: ut plerūq; solet rē ingētē moluisse cā inue
nit. m. Fabii ābusu potētis uiri. Cū intr sui corporis hoies tū ēt ad
plebē qđ haud quaq; intr id genus ctēptor erat hēbat. Filie due nupt
Ser. Sulpicio maior: minor. C. Luciu⁹ Tolonius erat illustri qdem uiro
sed tam plebeio. eaq; ipa affinitas haud spreta gram Fabio ad vulgū
quesierat. Forte ita incidit. ut in Ser. Sulpicii tr.m. domo sorores
Fabie cū intr se ut fit sermonib⁹ ips tererēt. Lictor Sulpicii cū isde
foro Domū se recepit: forē ut mos est virga percuteret: cū ad id mors

eius insueta expauisset minor Fabia risui sorori fuit: mirāti ignorare
id Sororē. Ceterū is ris⁹ stimulos puis mobili reb⁹ aīo mulieb̄ri subdidit.
frequtia quoq; pcq̄ntiū rogātiūq; nūqđ vellet. credo fortunatū mari
monii ei sororis uisū suiq; ipsa malo arbitro: quo á pximis qsq; minume
āteiri vult: poenituisse cīusā cā ex recētu morsu aī. cū Pr̄ forte vidisset
pcōdat⁹ satin sāluq; uerētē cām doloris: qppe nec sanis piā aduersus
sororē. nec ad modū in virū honorificā elocuit: comitē siscitādo ut fatēt
eā cē cām doloris q uicta ipari sit. nupta in domo quā nec honor. nec
grā intrare posset. Cōsolās inde filiā Ambust⁹ bonū aīi hr̄e uisit. cosdē
ppediē visura honores: quos apud sororē uiderat. Inde cīlia inire cum
gnō coepit ad hīto L. Sextio strenuo adolescēte. & cuius spei nihil pē geri
pricū decet. occasio videbat rerū nouādarū pp ingētē vi æris alieni.
Cuius leuam mali plebes nisi suis in sūmo ipio locatis nullū sparat. acci
gēdū ad eā cogitatiōnē cē conādo agēdoq; iā eo gradū fecisse plebeios.
vnde si porro admitat⁹ puenire ad sūmā & Pr̄ib⁹ equari tā honore q̄ vir
tute posset. In prima trpl. fieri placuit: quo in magratu sibimet ipsi
viā ad ceteros honores apirēt. Creatiq; tribuni. cl. Licin⁹ L. Sextius pmul
gauēt leges cēs aduers⁹ opes Pricoy & pēmodis plebis. Vnā de ære alieno
ut deducto eo de capite quod usuris pnūatū eēt. Id qđ supēat ēnio
eqs portioīb⁹ psoluēt. Altera de modo agroy ne qs plus q ingēta lugera
agri possidēt. Tertia ne tribunoy mit. comitia fient: cīsuliq; vtiq; alt⁹
ex plebe crearet. Cuncta ingētia & q̄ sine certamine maximo obtineri
n posset. ouium igr simul rerū quarū imodica cupido inr mortales ē.
agri pecuniæ honorū discrimine pposito ctra Patres: cū trepidasset
publicas puatasq; cīsiliis nullo remedio alio pt exptā mlitē iā ante
certaminib⁹ intercessionē inuicto: collegas aduers⁹ tribunicias rogatiōes
ēparauerit. q ubi trib⁹ ad suffragiū incēdū citari á Licinio Sextioq;
uiderit. supari Patrū pīdis: nec recitari rogatiōes nec sollēne qcq̄ aliud
adiscēdū plebi fieri passi sit. Itaq; frustra sepe cālio aduocato cū p.
antiqua uis rogatiōes eent. bn̄ hr̄ inqt Sextius quādo qdē intercessio
nē pollere placet: isto ipo telo tutabimur plebē. aqueductū comitia in
dicant Patres. tribunis mit. creādis. Faxo ne uuet uox ista ueto qua
nōs cānetes colleg as nros tā Letiauditus. haud irrite cecidere mine.
Comitia pt. edilū tribunoriq; pleb nulla st habita. Licin⁹ Sextius q
tr pl. refecti. nullos curules magrat⁹ creari passi sit. eaq; solutio d⁹
magratuū & plebe reficiētes duos tribunos: & his comitia trī. mit.

tollentib⁹ p quinquēnū vrbē tenuit. Alia bella opportune queuē. Uelitri coloni gestientes otio q nullus exactus nō. cet & agrū rō. aliquotiens uastauerat & Tusculū oppugnare adortus sit. Eiqs res Tusculanis veteribus socis nouis ciuibus opē orantibus verēdia maxime n Patres modo sēd et plebē mouit. Remittēdib⁹ trpl. comitia p interregē fierē iussa. creatiqs tr mil. L. Furius. A. mālius. Ser. Sulpitius. Ser cornelius A. & C. ualeriusf. haud quaq tā obedienter in Delectu: q in comitiis plebe fuere. ingētiqs cētuōe exactu scripto pfecti: nō ab Tusculo mō sūmouere hostē. sed intra sua met ipm mōnia cōpulē. obsidebātqs haud paulo vi maiore uelitrae q Tusculū obsessū fuerat. nec tam ab eis a qbus obsidēn coepte erant: expugnari potuere. Ante nou creatos tr mil. q. Seruilius. Cl. anus veturius. m. Aulus & m. cornelius & q. qntus & m. Fabius. Nihil ne ab his quidē tr ad veteres memorabile factū. In maiori diserimine Romana res uertebāt. Nā pt. Sextū Licinū qs latores legū iā octauum trpl. refectos. Fabius quoqs tr m. scelonis socer quarū legū autor fuerat earū suasorē se haud dubiū ferebat. Et cū cēto ex collegio trpl. primo int cessores legū fuisset: qnqs soli erāt ut fermē solet q a suis desciscunt. capti & stupentes ad uocab⁹ alienis id mō qd domi pceptū erat int cessioi siue ptē debāt veteres in exactu Plebis magnā ptē ee. In aduentū multi tū comitia differri debē: ut uniuersa plebes de suis cōmodis suffragii ferret. Sextius Licinius qs que cū pte collegarū & uno ex tr mil. Fabio artifices iā tot ānorū usu tractādi agros plebis p mores Patrū pductos interrogādo de singulis que ferebāt ad pplm fatigabāt: an deret ne postulare. Ut cum binā iugera agri plebi assignarentur ipis plus quingenta iugera hēre licēt: ut singuli ppe trecentos cūi um possiderent agros: plebeio hoi vix ad uctū necessariū. aut locū sepulture suus pateret ager. An placeret foenore circūuēta plebē ni potius q sorte creditū soluat: corpus in nexus ac supplicia dare. & gregatim quotidie de foro adductos duc & replere uincula nobiles domos & ubicūqs Patricū hūtet: ibi carcere priuatū ee. hec indigna miseraq audiebat. cū apud tūtes sibimet ipe maiore audiētiū indignatione q sua increpuisset: aut q nec agros occupādi modū. nec foenore truciādi Plebē alios Patres unq fore affirmabāt. nisi alterū ex Plebe cos. custodē sue libertatis Plebs fecisset. Cēsni iā tribunos plebis. qppe q potas iā suā ipa vi frāgat. intēc dēdo n posse equo iure agi vbi impiū poenes illos poenes se auxim tamtū sit: nisi impio cōiurato nūq in pce patrū resp. fore. nec cē quicq satis putet si plebeio⁹ ratio comitiis cōsularib⁹ hēat. nisi alterum cōsulē utiq ex Plebe fieri necesse sit. neminē fore. Anna memoria exisse cū tr mil. id curo potuisse. q cōs. creari placuisset. ut & Plebeius patricius honos. nn. & xl. ānus neminē ex Plebe tr m. creatū ee. q crederent duobus ne in locas sua voluptate imputuros honorē phoebi: qui octona locarit. m. crādis occupare soluti sint. & ad cōsulatū viam fieri passuros. Cui tribunatū septū tā diu huerint lege obtinēdū ee: qd comitiis p grām ricqt. & seponēdū extra certam alterius cōsulatū ad quē plebi sit addita. qm in certamine redit primū sēp potentioris futurus sit. ac etiā posse dici id qd ātea iactare solitus sit nō ee plebeiis idoneos viros ad curules magistratus. Num q eni sacerdos aut sequius rēp. administrare pōt. post P. Licinii calui tribunatū q primus ex plebe creatus sit. q post eos ānos gesta sit qbus praeter Patricios nemo tr mil. fuerit: qn ctra Patricios aliquot dānatos post tribunatū: neminē plebeiū. qstores quoqs sicut tribunos militū paucis ātea ānis ex Plebe coeptos creari: nec vllius eo⁹ Popli r. poenitui sse cōsulatū supēe Plebeiis. Iā ee arcē liberatis id columē si eo puētū sit: tū pr. vere exactos ex urbe Reges. qd stabilē libertatē suā existimaturū quippe ex illa die in Plebē ventura oīa qb⁹ Patricii excellāt ipsū atqs honorē gliam belli genus nobilitatē magna ipis fruēda maior liberis relinqnda. huius gnis ratiōes. ubi accepi vide nouā rogationē promulgāt: ut p Duumuiris sacris faciūdis decē viri crearent. Ita ut pars ex Plebe: pars ex Patrib⁹ fiat. Oūmqs earū rogationū comitia in aductū exitu differrē. q veluras obsidebat. Prius circū actū est ann q a veiis reducerēt legiōes. ita suspēsa de legib⁹ res ad nouos tr mil. dilata. Nā plebes tr eos dē duos utiqs qa legū latores erat. plebes reficiebat. Tr mil. creati. T. qntius s. Ser cornelius Ser Sulpicius. Sp. Seruilius. L. Papirius. L veturius. Principio status anni ad vltimā dimicationē de legib⁹ ventū. & cū tribus vocarēt: ne intercessio collegarū Latorib⁹ obstaret: trepidi Patres ad duo ultima auxilia sumūt imperiū: summū qs ad ciue decurrit. Dictatorē dici placet. Dicit. m. furius camillus: qui magr mequitū. L. emilio cooptat. Legū quoqs latores aduersus tantū apparatū aduersarioꝝ: & ipi cām Plebis ingētibus armāt. Ecclio qs plebis indicto tribus ad suffragiū vocat. cū Dictator stipatus agmine Patricioꝝ plenus ire minarū cēsedisset: atq ageret res soluto primum

certamine int̄ se tribunoꝝ pleb ferentiū legē int̄cedentiūq; & q̄to uire potētior int̄cessio: tantū uinceret fauore legū iparū Latoꝝq; & uti roga s prime tribus dicēt. Tū camillus. Quandoqdē inq; q̄uirites iam uos tribunicia libido ñ potas regit. & int̄cessionē secessione quoda Plebis partā vobis eadē vi factis irrita qua ppistis. nō reip. magis uersē q̄ vra causa Dictator int̄cessioi adero. euersiq; vrm auxiliū ipio utabor. Itaq; si cl. licinius & L. Sextius int̄cessioni collegarū cedūt nihil Patriciū magratū inseram cōlio Plebis. Si aduersus int̄cessionē tanq̄ capte ciuitati leges imponē tēdet. vim tribunicia a se ipa dissolui ñ patiar aduersꝰ ea cū ctēpu trpl. re nihilo segnius pagēt. tū pcussa camillꝰ lictores q de medio Plebe emouerēt. misit. & addidit minas: si pgēt sacrantio ōes luniores adda duru. excuiq; explo ex vrbe eductu rū. Terrore ingēte incussera Plebi. Ducāb plebis accēdit magis certamine aios q̄ minuit. Sed re neutro inclinata magratu se abdicauit. Seu qa uitio creatꝰ erat ut serpsere qdā: seu qa trpl uulerit ad Plebē idq; Plebes sciuit: ut si m. furi p Dictatore qd egisset: qngēnu milia a multa eet. Sed auspiciis magis q̄ noui exempli rogatioe detrita ut potꝰ credā. cū ipius viri facta ingentiū. uī q; ei sufficerē exemplo P. māliꝰ Dictator: que qd creari arripiebat ad id certam quo. M furius uictus eet. & q; eide m. furiū Dictatore insequs ānī huius haud sine pudore certe fractū pore ano i se ipiū repetiturū. Simil qd eo tpre quo pmulgatū de multa ei tradit. aut & huic rogatioi qua se in ordinē cogi videbat obsistē potuit: aut nec illas qdē pp quas & hec lata erat impedire & qd usq; memoriā uiam tribunicis cōsulatib; q̄s certatū uirib; ē: Dictaturē semp altius fastigiū fuit. Int̄ priore Dictaturā abdicatā nouā q̄s á mālio initiū ab tbunis uelut puni regnū cōlio Plebis hito apparuit. Quiq; ex pmlgatis plebq; latorib; gratiora ēent de fœnore atq; agro cogitatiōes iubebat. De Plebeio cōsulatu quabat. & pfecta utraq; res eet: ni tbuni se in oia simil cōsulere plebē dixissēt. P. māliꝰ deide Dictator rē in cām pleb inclinauit. cl. licinio q̄ritm fuerat magro eqtū de plebe dicto. Id egre Pres passi accepio. Dictatorē ppiqua cognatiōe licinii se apud Pres excusare solitū: simil negāte magrīq; matū q̄ tribuni cōsulatis ipiū ē licinii Sextiiq; cū tribunoꝝ pl. creādoꝝ indicta comitia ēent. ita segerē ut negādo iā sibi velle ctinuari honorē acerrime accēderet. ad id quod dissimulando peccabit plebe nouū se annū iā uelut in acie

aduersus optimatesꝰ maximo priuatī piculo nullo pū emolumento stare. cōsenuisse iā secū & rogationes pmulgatas & vī oēm tbunicię potat. Primo int̄cessioē collegarū in legesꝰ suaꝰ pugnatū ē. Deinde ablegatione luuentiusꝰ ad velitrnū bellū. Postremo Dictatoriū fulmen in se intentatum. Iā nec collegas. nec bellū nec Dictatore obstare: qppe q̄ ē omē plebeio cōsuli magrīq; ex Plebe dicēdo dederit. Se ipam Plebē & omnia a morari sua liberi urbē ac forū á creditoribꝰ liberos agros ab iniustis possessoribꝰ exemplo sibi uidu hīi posse que munera quādo tandē satis grato aīo estimaturos. Si int̄ accipiēdas de suis ōmodis rogatiōes spē honoris latoribꝰ incidat. ñ ē molestię p.r. id postulare ut ipe fœnore leuet & in agrū uuria possessū á Potentib; inducatur. p quos ea cōsequutus sit. senes tribunicios ñ sine honore tāui: sed ēt sine spe honoris reliquat. Proinde ipi primū statueret apud aios qd vellet. deinde comitiis tribunicis voluntatē declararet si cuiusdē ferre ab se pmulgatas rogatiōes vellet ē. q; eosdē refici ēent trpl. plauros pmulgāuerit. Sin qd cuiq; piuatum opus sit: id modo accipiendi opus ē nihil inuidiosa ctiōne actione honoris. nec se tribunatū nec illos ea q̄ pmulgata sint huiusꝰ. Aduersus tā obstinatā orationē tribunoriū: cū pre indignitate rei stupor silentiū q̄s inde ceteros Patriciū defixisset. Ap. claudius crassus nepos Decemuiri dicit. odio magistratuq; q̄ spe ad dissuadendū pcessisse. & loquutꝰ in hanc ferē sñiā ē. Neq; nouū neq; inopinatū michi sit quiritēs si qd unū familię nre semp obiectū ē ab seditiosis tribunis id nunc ego quoq; audiā. claudię gentis. iā inde ab initio nichil ātiquis in rep. Patriciū maiestate fuisse semp plebis ōmodis aduersatos ē: quoriū alteriū neq; nego. neq; inficias ex eo nos ex quo a dscti sumus. simul i ciuitatē & Patres enixe opā dedisse. iminuta maiestate earū gentium int̄ quas nos ē dia voluntas vere posset. Illud alterū p me maiorib; meis ctendē ausim q̄ritēs nisi q̄ p uniuersa rep. fiat. ea Plebi tāq̄ aliam incolētu urbē aduersa qs putet. nihil nos neq; piatos neq; in magratib; qd uno modū Plebi ēet scietes fecisse. Nec ullū factū dictiue nrm ctra utilitatē uram fuerit: uere referri posse. An hoc si claudię familię ñ sim. nec ex Pricio sanguine ortus sed un' quiritū qlibet. q̄ mo me duobꝰ ingentiusꝰ ortū & uiuere in libera ciuitate scia: retinē possim. L. illum Sextiū &. cl. licinū ppetuos si diis placet tribunos. tantū licētię noue ānisq; regnat sumpsisse: ut uobis neget potestatē libera suffragii nō in comitiis. ñ in legib; uobis se pmissuros esse. Sub ōditione inq; nos

refiacius deamū Tribunos. Quid est aliud dicē q petūt alienos adeo fastidimus ut sine mercede magna nō accipiamus. sed quę tā dē ista merces est qua vos semp tribunos plebis habeam⁹. Vt rogationes unq nostras seu placent seu displicent seu utiles seu inutiles sīt oēs iuncti accipiatis. obsecro uos ut quotiēs impetrare me ex medio cōcionis unū cuiē succlamare bona venia vra liceat ex his rogationib⁹ legē quas salubres nos cē sēmus ēc. ātiquare alias. Nō unq licebit. Tu de fœnore atq agris quid ad uos oēs pinet uideas. et hoc portēti nō fiat in urbe rō. uti L. Sextium atq hūc C. Licinium cōs qđ indignaris qđ abominaris uideas. Aut oīa accipe aut nihil fero. ut si qs ei quē ungeat fames venenū ponat cū cibo & aut abstinere eo qđ utile sit uelit aut moriturū inutili admiscat. Ergo si ēet libera hec ciuitas nō tibi frequens succlamassent. Abi hinc cū tribunatib⁹ ac rogationib⁹ tuis. qđ si tu nō tuleris qđ cuiusmodi ē ppio accipe nemo erit q ferat illud. Si qs Patricius si qs qđ illi uolūt inuidiosū ēe claudius dicēt. aut oīa accipite. aut nihil fero. Quis iurm q̄rites ferre nūq ne uos res pos q̄ auctores expectabitis. Sed oīa sēp q magistratus ille dicet secūs auib⁹ q̄ ab urbe quo dicēt. aduersis accipietis. at hodie sermo ē minime inuidiosus. Quid rogatio qualis ē quā a vobis tanquam ī dignā sermoni q̄rites similluma. cōsules igt rogo ne uob quos uelitis facē liceat. an alr q rogat. q uniqs alterū ex plebe fieri cōsulē uelit nec duos Pricios creādi potestatē uobis pmittat. si hodie bella sint: quale tu seu fuit cū Porsena lanicului insedit quale gallicū modo. cū pte capitolii atqs arcē oīa hæc hostiū erāt. & cōsulatū cū hoc. m. furio & quolib& alio ex Patribus. Ille Sextius petēt. possētis ne ferre Sextiū pcul dubio cōsulē ēe camillū de re pulsa dimicare. hoc ne ē in cōe honores vocare ut duos plebeios fieri cōs. liceat duos Pricios ñ liceat. & alterū ex Plebe creari necesse sit. utrūq ex Prib⁹ pīre liceat. Quenā ista societas. q̄nā cōsortio ē. Parū ē si cui ps tua nīla adhuc fuit. in pte ea uenis nisi pte petēdo totū traxeris. timeo igt ne si duos licebit creari Pricios. neminē creetis Plebeiū. qđ ē dicē aliud. qa idignos ira uolūtas creaturi ñ estis necessitate uobis creādi quos ñ ultro ipona. qđ sequi nisi ut nec bñficii qdē debeat quenā ista societas pplo. si cū duob⁹ Pricis unus peruenit plebeius & lege ñ suffragio creatū dicat. quomō extorqāt ñ quomō petat honores q̄rites. & ita maxima sit adeptio ut nihil ne p minimis qdē debeāt. & occasionib⁹ pos q̄ uirtute petē honores malit. Est aliqs q se ispiciat estimari fastidiat q ceteros sibi uni honores intē dimicātes cpetitores. equū cēseat

41

ēe qui se arbitrio uīo exim̄at quīa necessaria suffragia p uolūtarios & seua p liberis faciat. Omitto Licinii Sextiiq quorū annos in ppetua potestate tanq Regū in capitolio numerauist. Quis ē hodie in ciuitate hūs cui ñ uia ad consulatū facilior p istius legis occasionē q nobis ac libris nris fiat. Si quidem nos nec cū uoluerimus quidē creare interdū poterimus istos et si noluerimus necesse sit. De indignitate sanc dictū est: & cui dignitas ad hoiem pinet. Quid de religionib⁹ atqs auspiciis quę pp deorū imortaliū cētio atqs iniuria loquar. auspiciis hanc urbē est cōdita ēe: auspiciis bello ac Pace Domi militiaeq oīa geri: qs ē q ignoret. Penes quos igit sunt auspicia more maiorū. Nempe penes Patres. nā Plebeius qdē magistratū ñ alr q̄ auspicato creat. Sed nos quoq ipi sine suffragio Pplī auspicato inire rogationē possumus & pruatis auspiciis abeam⁹ quę ista ne in magistratib⁹ qdē hīt. Quid igit aliud q̄ tollit ex ciuitate auspicia q Plebeios cos. creando a Prib⁹ q̄ soli capere possūt. auferte. ludant nōc licet religiones. qđ ea ē si pullus ñ pascet: si ex cauea tardius exierit. si occecinerit auis. Parua sīt hec sed parua ista ñ etenedo maiores nr̄i maximā hanc rē fecerūt. Nunc nos tanq iā nihil pace deorū opus sit: oēs cerimonias polluimus. vulgo ergo Ponufices. Augures sacrificoli Reges creent. Cuilibet apicē dialē dummodo homo sit imponam⁹. tradam⁹ anchalia. penetralia. Deos Deorū q̄s curiā. q̄b nefas est ñ leges auspicato ferant. ñ magistratū creent. ne ceteri auis nec curiatis comitiis Patres auctores fiant. Sexti & Licini tāq Romulus ac tatius in urbe rō. regnet qa pecunias alienas qa agros dono dant. Tanta dulcedo ē ex alienis fortunis pdādi. Nec in mīte uenit altera lege solutio dirae uastas in agris fieri pellēdo finib⁹ Dnos. altera fidē ab rogari. cū qua oīs humana societas tollit. omnium rerū cā uobis tuq dias cēseo istas rogationes qđ faxitis deos ut infortunare. Oro Apii ad id modo ualuit. ut ips rogationū uibēdarū pferret. Refecti decumū idē tribuni Sexti & Licinius de decemuiris sacrorū ex pte de Plebe creā dis legē ptulere. Creati q̄nq Patrū. q̄nq Plebis. gradiq̄s eo iam uia facta ad cōsulatū ui debatur. hac uictoria cōtenta plebes cessit Prib⁹. ut in pnia cōsulū mīnoē tribunoī mīl. omissa crearet. Creati A. & m. Cornelius iterū m. Geganius. P. mālius. L. veturi. P. valeri Sextii. Cū pte veteranū obsidionē tardi magis rē exitus. q̄ dubii q̄ete extēnē res Romanis cēnt. Fama repens belli Gallici allata ppulit ciuitatem ut M. furius Dictator q̄ quintū diceret. Is T. Quintū Poenū magrm

42

eqtū dixit. Bellatū cū Gallis eo anno circa Anienē flum̄ auctor est
Claudius in dytāqs in Ponte pugnā qua T. manlius Gallū cū quo
pugnatus manus cōserat: in cōspectu duorū exercituū Cesū torque spo
liauit. Tū pugnatū plurib' auctoribus magis adducor ut credā dece
aut minus post annos ea acta. hoc aut anno in Albano agro cum
Gallis Dictatore m. furio. signa collata. nec dubia nec difficilis Rō.
qq ingentē Galli trorē memoria prisune cladis attulerat victoria
fuit. Multa milia barbarorū in acie: multa capta castra cesa. Palati
alii Apuliā maxime petētes cū fuga se longiqua tū q passim eos simul
pauor trorqs distulerat ab hoste sese tuti fuerūt. Dictatori cōsensu Pa
trū Plebisqs triumph' decret. Uix dū pfunctū eū bello atrocior Domi
sedituo excepit. Et pingētia certamina Dictator Senat'qs uictus ut
rogationes tribunicie acciperēt. & comitia cōsulū a diuersa nobilitate
hita. qb. L. Sextius de Plebe plebe cōsul factus. & ut his quidē finis cer
taminū fuit: quia Pricii se autores futuros negabāt. Prope secessionem
Plebis tribilesqs alias minas cuiusū certaminū uenit. Cū tam p Dicta
torē cditionib' sedate discordie fuīt. cocessūqs ab nobilitate Plebi de
cōsule plebeio. a plebe Nobilitatu de Pretore uno quis in urbe diceret
ex Patrib' creādo. Ita ab diuturna ira tandē in cordiā redactis
ordinib' cū dignā eā rē Senatus cēseret ce meritoqs id si quādo ūq
alias deū imortaliū cā libent facturos fore ut ludi maxi fierent
& dies unus ad tridui aduiceret recusantib' id mun' edilib' Plebis cō
clamatū a Pricis e iuuenib' se id honoris deū imortaliū cā libent
acturos ut ediles fierēt. Quib' cū ab uniuersis gre actē ēent facti
Sē. ut duos uiros ediles ex Patribs Dictator pplm rogaret. Patres
autores omnibs euis Anni comitiis F I E R E N. T.

LIBER SEPTIMVS

ANNVS HIC ERIT INSIGNIS NOVI Hominis cōsulatu īsignis
mouit duobus magnatib' Pretura & curuli edilitate. Hos sibi
Patricii quesiuere honores p cessū Plebi altero cōsulatu. Plebes
cōsulatū L. Sextio cuius lege partus erat dedit. Patres pretura. Sp.
furio. marci filio. Edilitate C. Iquitio Capitolino & P. cornelio Sapiō
suarū getū uirtus gra cāpestri cepert. L. Sextio collega ex Patribus
datus L. Emilius mamerc. Principio āni & de Gallis quos primo
p Apuliā cōgregari tā fama erat. & de hernicor defectione agitata
muo: cū de industria oīa: ne qd p Plebeiū cōs. ageret proferrent

silentiū ouium rerū ac uilitatio simile otiū fuit. nisi q ñ Patrentibus
tacitū tribunus q. p cōsule uno Plebeio tres pricas magrat curulib'
sellis pretextatos tanq cōsules sedētes nobilitas sibi sumpsisset. Pre
tore qde et uira reddente: & collega cōsulib' atqs his de auspiciis
creatū. Verecdia inde imposita ē Senatui ex Prib' ubedi edules cu
rules crearī. Primo ut alternis annis ex Plebe fierēt. ēuenerat. Postea
p miscuit fuit. Inde L. Genucio & q. Seruilio cos. & ab sedituonib' &
bello quis reb' nequādo a metu ac periculis uacarū: pestilentia inges
orta. censore. edile curule c tū tribunos pl. mortuos fert. pporti oe
& ex multitudine alia multa funera fuisse. maxqs ea pestilētia
insignē morsq; acerba q̄ matura m. furii fecit. fuit enī uir unic'
in oī fortuna Princeps pace belloqs pusq; exulatū iret. clarior i exilio
uel desyderio ciuitatis q̄ capta abnuis iplorauit opē uel felicitate
qua restituit in Priam secū prīa ipsa restituit. Par deinde p u & xxx
annos tot ēi postea uixit titulo tante glie fuit. dignqs hit' que secdū
a Rō. cditore urbis nō. ferret. Et hoc & insequti āno T. Sulpicio Petito
Cl. Iuuio stolone coss. pestilētia fuit. Cō nihil dignū memoria nisi qd
pacis deū expscēde cā tcio tū post cditā vrbe lectisternia fuit. Et
cū uis morbi nec humanis cōsiliis ñ opē diuina leuaret uictus supsti
tioē aīs ludi quoq; scenici noua res bellicoso pplo nā cara mō spectacu
lū fuerat. int alia cēlestis ire placamina īstituti ducit. ceterū parua
quoq; ut ferme Principia oia & ea ipa peregrina res fuit sine carmine
ullo sine imitādor carminū actu ludiones ex etruria accitu ad tu
bicinos modos saltāt. haud inde choros mō more etrusco dabāt
imitari. Deinde eos uicissim inconditis int se iocularia fundētes uersib'
coepere nec absoni uoce mot erat. Accepta itaqs res sepiqs usurpando
excitata uernaculis artificib' q̄ hyster tuscо uerbo ludio uocabat. no
mē hystrionib' indidit. q ñ sicut ante scenicum uersu simile īcomposito
temere ac rude alternis iaciebat. Sed ipletas modis saturas descripto iā
ad tybicinē cātu motuq; cōgruo pagebat. Liuius post aliquot ānos
q absumpsit aus e prim' argumto fabulā serere. Ide scilicet id qd̄ oes
tumuerāt suor carminū auctor ducit. cū sepi reuocat uocē ob
tudisset. ueniā petiit puerū ad canendū ante tybicinē cōstituisset
cātuq; egisse aliquo magis ingetu uoce qa nihil uocis usu impediebat.
Inde ad manū cantum hystrionib' coepta. deuerbiaqs cātu ipsoru
uoci relicta. Postq; lege hac fabularū ab risu ac soluto ioco res ad uocā

bat & ludus in arte paulatim uerterent. uenit hystrionib fabell actu relicto ipa inter se moranti quo ridicula intexta uersib iactata re coepit. Quę exodia postea appellata consertaq; fabellis potissimum atellanis sunt. Quod genus ludorum ab oscis acceptum tenuit iuuentus nec ab hystrionib pollui passa est. Eo institutum manet ut actores atellanarum nec tribu moueantur. & stipendia tanq; expertes artis ludicre faciant. Inter alia parua principia rerum ludorum quoq; prima origo ponēda uisa est. ut appareret q; ab sanguinuo res in hanc uix opulentis regnis tolerabile insaniam uenerint. Nec tam ludorum primum initium pauidis religionibus diuum aut religione animos aut corpora morbis leuauit. Quum et cum medios forte ludos circus lyberi stupefacto impedisset irrigatq; id uero uelut auersis iam diis aspernabilisq; placamina ira inter ingentes fecit. Itaq; Cl. Genucio L. emilio manerco iterum cos. cui praeclarorum magistratuum animos q; corpora morbi afficerent repetitum ex seniorum memoria dicit. pestilentia quondam clauo ab Dictatore fixo sedata. ea religione adductus Senat Dictatorem clauum figendi ca dica iussit. Dict. L. manlius imperiosus. L. Pinarium magistrum equitum dixit. Lex uetusta est prisis literis uerbisq; scripta. utq; primus maximus sit idib septembrib clauum pangat. Fixa fuit dextro latere aedis iouis optimi max. ea qua parte minerue templum est. Eum clauum qa rare per ea tempora literae erant. notam numeri anno rum fuisse ferunt. eoq; minerue templo dicatam legem qa nus minerue inuentum sit. Volsinius quoq; clauos indices numeri anno rum fixos. In templo nortię etrusce deę comparet diligens talium monimentorum auctor extare affirmat. Horatius cos. ex lege templum Iouis optimi max dedicauit. anno post Reges exactos a consulib. postea ad Dictatores qa maius impium erat. sollene clauum figendi translatum est. Intermisso deinde more digna ex re uisa eae res. pp quam Dictator creatur. Quare ea creat. L. manlius. Perinde ac rem gerendę aeri solutę religionis gra creat. cet. bellum hernicum affectas delectu acerbo iuuentute agitatum. Tandemq; oib in eum trepidi cohortes seu ui seu uerecundia uicti Dictatura abiit. Neq; eo minus principio insequens anni q. Seruilio ahala. L. Genucio cos. dies manlio dictatori. a m. Pomponio tribpleb. Acerbitas in Delectu non domino ciuium sed exactoribus corporum lata. partim uinctis cęsis q; ad nomina non respondissent. partim in uincla ductis unus erat. Et ante ora imminum ipsum ingenuum atrox. cognomenq; imperiosi graue libere cuiquam ab ostentatione seuitiae asperum quanto magis in alienis q; in proximis ac saepe ipse suo exemplo. Criminiq; ei tribunus inter cetera dabat. q filium iuuenem nullo pbri

compedibus extorrem urbe. Domo Penatib. foro. luce. congressu equalium phibuit in opus seruile ppe in carcerem atq; ergastulum dederit. ubi primo loco nat Dictatorius iuuenis quotidiana miseria disceret. uere impioso Patre Senatui ce. At quam obnoxia qa infacundior sit. & lingua impmpt. quod nature donum utrum nutrimentum Pri. si qq; in eo humani ect. an castigatum ac uexatione insigne faciendum fuisse. ne mutas quidem bestias minus alere ac fouere si qd ex progenie sua parum prospere sit. At hercule. L. malum malum malo augere filium & tarditatem ingenii insuper mine. Et si qd in eo exiguum naturalis sit. id extinguet uita agresti & rustico cultu inter pecudes hodie. Quum potuisset his criminationib q; ipsius iuuentus irritata est animus. qn contra se quaq; Parentem clam inuidię atq; criminum ce. egre passus ut cet diu hoies qs scirent. se Parentem ope lata qua inimicis eius malle. caput cuiusquidem. atq; agrestis animi & qq; in ciuilis exempla tam pietate laudabile. Insuetus cetus cultu succitus mane in urbem. atq; a porta Domum cursu ad m. Poponium tribunum pergit. Is autem op ce sibi dno ei clamento extemplo aut Audiant I. manlii. L. furii ce. Mox introducit. et a patre ita in Patrem spes erat aut criminis aliqd noui aut consilii ad rem agendam deferre. salute accepta redditaq; ce aut q cum eo agere arbitris remotis uelit. Paulum inde omnib abire iussit. cultrum stringit. & super lectum stans ferro intento. nisi un q ipse cepisset uerba uocaret. se Patris ei accusandi ca cetum Plebi nunq; hunc extemplo transfixurum minat. Pauidus tribun qppe q ferrum ante oculos micare se solum inhermem illum pueritiae iuuenem. & qd haud mirum timendi erat. stolide ferocem unius cernet. admirat in quem adact ensem. et per se deinde tulit. ea ui subactum se incepto destitisse. nec pudere ut malum iussisset Plebem sibi suffragii ferendi de tam crudeli & stupro rem potiri fieri. Ita. egre huius filium id pater Patre audiit. cęsis laudabilius id erat q; autem eius tanta acerbitas prius nihil a pietate auertisset. Itaq; non Patrem modo remisse ea usę dicitur. sed ipsi etiam adolescentiae ea res honori fuit. Et cum eo anno placuisset primum tribus ad legiones suffragio fieri. nam & antea sicut nec quos ritulos uocant ipsatores ipsi faciebat sedem in sex locis tenuit nullis Domi militiaeq; ad ea tempora gratam meritis. ut q rure & pauci coetum hominum inuenti egissent. Eodem anno seu motu terre seu qua ui alia forte humi dum fermento specu nimio collapsum in immensum altitudinem dicat. neque eam voraginem electu terre cum pse quisq; gereret. explere potuisse. prius q dei monitu quo cepta. quo plurimum pr. posset. id ei illi loco dicendum vates canebat. si rem Ro. perpetuam esse uellet. Tum. m. Curtium iuuenem bello

egregiū castigasse ferē dubitātes an ullū magis Rō. bonū q̄ arma r
virtus q̄s ēet. silētio facto ipla deorū imortaliū que foro imminent
capitoliūq; intuētē & man' nē in cēlū nūc in patētes terre hyatus
Deos manes porrigētē se deuouisse. equo deinde q̄ poterat maxime
exornato insidentē armatū se in speciē immisisse. dona q̄s ac fruges
supeū á multitudine viroꝝ ac mulierū cōgestas. Lacūq; curaui in ab
antiquo illo tui tatui milite Curio meuo. sed ab hoc appellatū. Cura
n deēet si qua ad ueri uia ingrētē ferret. nūc fama rerū stādū ē
ubi certā derogat. uetustas fidē. & Lac' nom ab hac rectiore ī signit'
fabula ē. Post tāi pdigii peuratione. eodē āno de hernicis cōsult' sen.
cū foecales ad res repetēdas neqcq̄ missent. primo quoq; die ferēdū
ad pplm de bello inducēdo hernicis cēsuit. pplsq; id belli freqns iussit.
L. Genucio cōs ea prouincia sorte euenit. In expectatione ciuitas erat q.
pm' ille de Plebe cōs belli suis auspicis gestur' ēet. pinde ut cuenire
res ita coīacatos honores pbent aut secus cōsulto futuri. forte ita tu
lit casus. vt Genucius ad hostes magno conamine pfect' in insidias īcipi
tarēt. Legionib' nec opinato pauore fusis cōsul carnifex' ēt ab insais quē
intficerent occideret. Quod ubi Romā est nunciatū nequaq̄ tantū
publica calamitate moestu Pres q̄tū feroces insolitas cōsulis plebei ductu
pmiūt. oīb' locis urbē crearēt cōs. ex Plebe transferret. auspicia quo nesā
eēt potuisse Patres plebis cuiro pelli honoribꝰ suis. Nū ēt in deos imor
tales inauspicatā legē uoluisse. uindicasse ipos sinū num sua auspicia
Que utrūmū ēt acta sint ab eo á quo nec uti nec fas fuerit deletū cū Duce
ēxcitū documto fuisse. Ne deinde turbato gentiū iure comutabrent.
His uocib' curia & forū pstonat. Ap. Claudiū qa dissuaserat legē mato
re cū auctoritate euētū reprehensi ab se cōsilii incusantē Dictatorē cōsu
Priscoꝝ Seruilius cōsul dicit. Delect'q; & Iusticiū indictū. Prius q̄ Dicta
tor legiones que noue in hernicos uenirēt. Ductu Claudii Sulpicii
legati res p occasionē gesta egregie est. In hernicos morte cōsulis cētra
ad castra Rō. cū haud dubie expugnādi spe succederet. hortāte lega
to & plenissime atq; indignitate militū aus eruptio ē facta. multiq;
ab spe adeundi uallū res hernicis fuit. adeō turbauit inde ordinibꝰ
absedisse. Dictatoris deinde aduētu nouus uetere excit' uigor & co
pie duplicat' & pcōtiōe Dictator laudib' Legati militūq; quorū uir
tute castra defensa erat. simul audictis laudes meritas tollit aios
simul ceteros ad emulādas uirtutes. acuit. Neq segni' ad hostes bellū

apparat. q & parti ante decoris memores neq; ignari auctarii uirū
hostes suas quoq; uires augent. ōr hernicū nomē oīs militaris ætas ex
cit'. Quadringenarie octō cohortes lecta robora scribūt'. huīc eximū
florē iuuētutis eo ēt q̄ut duplex accapēt stipēdiū decreuerāt. spei āiog
q̄s ipleuē'. Immunes quoq; opū militariū erāt ut in unū pugne labore
reseruatu plus sibi q̄ p uirili pte adnitēdū sciret. Extra ordinē quoq;
in acie locati quo cōspectior uirt' foret. Duū miliū planicies castra
Rō. ab hernicis diuidebat. Ibi pari fermē utriq; spatio i medio pugna
tū ē. Primo stetit ābigua spe pugna. neqcq̄ spe conatus equib' Rō. impetu
turbare hostiū acie. Postq̄ eqstris pugna effectu q̄ conatib' uanior erat
cōsulto pri' Dictatore eqtes pmissu deinde ei' relictis eqs clamore īgētu puo
lāt. ān signa & nouā intrēat pugnā. neq; sustinē poterāt nisi extra
ordinariæ cohortes pari corpoꝝ āiorūq; robore se obiecassent. Tūc it primo
res duoꝝ pploꝝ res gerit. qcqd hīc atq; illīc cōis mars bello auferet mīl
tiplex q̄ p nūo damū ē. vulgus aliud armatoꝝ udit delectu primoꝰ
pugna euētū suū in uirtute aliena ponit. Multi utriq; cadūt plures
uulnera accipiūt. Tādē eqtes ali' alium īcrepātes qd deīn restaret grēdo
si neq; ex eqs pepulisset hostē neq; pedites qcq̄ momu facerēt. q̄ tūā pu
gnā expectaret. qd ante signa feroces prosiluissent. & alieno pugnarēt
loco. his intē se uocib' cōcitatu clamore renouato inferūt pedē. ēt p̄mū
gradu mouēt hostē. deinde pepulerūt. Postremo tā haud dubie auer
tūt. neq; tū uires pares q̄ sustinuerit res facile dictu ē. nisi q ppetua for
tuna utriusq; pplī & extollē animos & minuere potuit. usq; ad castra fu
gietes hernicos Rō. segut. Castrorū oppugnatiōe qa parū erat diei abs
tinuē, diu Nōplitatū tenuerat Dictatorē. ne āte meridiē signū dare
posset. eo in nocte tractū erat certamē. Postero die deserta fuga castra
hernicoꝝ & saucii relicti qdā inuēti. agmēq; fugientiū. ab insignis
cū pte moenia corū infreqntia cēnt signa cōspecta. fusū ac p agros tre
pida fuga pallatū ē. Nec Rō. incruēta uictoria fuit. quarta ps militū
amissa. & ubi haud min' iacture fuit. aliquot eqtes Rō. cecidere. In
seqntu āno cū L. Sulpicio & C. Licinio calui cōs in hernicos ēxcitū
duxisset. neq; inuētis in agro hostib'. Feretinū urbē eorū ui coepisset
reuertētib' inde eis tyburtes portas clausere. cā ultima fuit cā. cum
multę ante querimoniæ ultro citroq; iactatæ cēnt. cū p foecales rebus
repetitis bellū tyburti pplo inducerēt. Dictatorē T. quintiū poenū eo
āno fuisse satis cōstat. & magrm eqtū Seruiū cornelium maluginesem

m. acer Licinius comitiorū hīndoꝝ cā & ab Licinio cōs. dictū scribit. Quia
collega comitia bello proferre festinātē ut cōmutaret cēſ. obuiā eunduꝫ
prauoꝙ cupiditati fuerīt. Quesita ea ppria familię Lauſ leuiore autore
Licinii facta. cū mītionē huiꝰ rei in uetustiorib' ānalib' nullā inuenā
magiſ ut belli gallici cā Dictatorē creatū arbitrer inclinauāuſ. Co
certo āno galli ad cāū lapidē ſalaria uia trāſ pontē Anienſ castra
huere. Dictator aī tumultꝰ gallica cā uſti cāū edixiſſet: cēſ. timores
ſacramto adegit. Ingētiq́s exercitu ex urbe pfectꝰ in ulteriore rippa Ani
ēſi castra posuit. Pontīn medio erat: neutriſ erūpētib' ne timoriſ in
diciū ēet: plia de occupādo Ponte crebra erāt. Nec q potuerēt incertiſ
uirib' ſuus discerni poterat. Tū eximia corporis magnitudine i ua
cuu Pontē Gallus pcessit: & q̄ū maxima uoce potuit: quēnc unqt
Roma uirū fortiſſimū hēt' pceditat agedū ad pugnā: ut nr duorū
cuiꝰ' ondat: utra gēs bello sit melior. Diu uter pīnoreſ iuuenū R.o.ꝝ
ſilentiū. Cū & abnūe certam uereret' & papiā ſortē piculi petē nollet.
Tū T. manliuſ Lucii filius qui Patre ab uexatione tribunicia uindicauerat: ex ſtatione ad Dictatorē pgit: Inuſſu tuo unqt Impator extra
ordinē nūq̄ pugnauerī: n ſi certā uictoriā uideam. Si pmittiſ udo
ego illi bellue oīdere. quando adeo ferox presultat hoſtiū signiſ. me
ex ea familia ortū que Gallorū agm ex rupe tarpeia deiecit. Tū Dic
tator: macte uirtute unqt ac pietate in Patre Patriāq́s T. manli esto.
pge. & nom rō. inuictū uuātib' duis pſta. Armāt inde iuuenē eq̄leſ
pedestre scutū capit. hyſpano cingit gladio ad ppiore habili pugnā
Armatū adornatū́q́s aduersuſ gallum stolide letū. & quō ut quoꝙ
memoria dignū antiqs uiſū ē: linguā ēt abrriſu exerentē pduxit.
Recepit inde se ad ſtationē & duo in medio armati ſpectā culi
magis more q̄ lege belli destituit. Hequaq̄ uiſu ac ſpecie, estimā
tib' pareſ. Corꝑ alteri magnitudine eximiū. uerſicolori ueſte pictuꝰ
q́s & auro celatus refulgēs armiſ. Media in altero militaris ſtatura
modicaq́ in armiſ habilib' magis q̄ decoriſ ſpeciesſ. Non cant' ñ ex
ultatio armorū́q́s agitatio uana: ſed pect' atorū ireq́s plenū oēm
ferociā in diserimē ipm certaminuſ distulerat. Ubi cōſtitē inter duā
acies tot circa mortaliū ānis spe metuiq́ pēdentib' gall' uelut moles
ſupne imineſ precto leua ſcuto in aduersarios arma hoſtiſ uanum
cēſum cū ingētu ſonitu enſē deiecit. R.o. mucrone subrepto cū ſcuto
ſcutū imū peruiſſet: totoq́ corpore intior piculo uulneris faciuſ.

uiſum aſſet inīt se inīt corꝑ utraq́s uno alteroq́s subinde ictu uentrem
atq́s ingwina hauſit. & in spatiū ingēs ruentē porrexit hoſtē. Iacētiſ in
corꝑ ab oī alia uexatione intactū uno torque ſpolianit. Quē respſum
cruore collo circūdedit ſuo. Defixerat pauor cū admiratiōe Gallos.
R.o alacres ab ſtatiōe obuiā militi ſuo pgreſſi: gratulātes laudantesq́s ad
Dictatorē pduxit. Inīt carminū ppe modū uicta q̄dā militarē iocu
lantes: torquati nom audituū celebratū deinde posteris: familieq́s ho
nori fuit. Dictator coronā auream addidit donū minisq́ pcōtione Lau
dib' tulit. Et hercule tūc ea aduersus uersi belli cuētu momentū dimicatio
fuit: ut gallorū exercit' prima nocte relictis trepide castris in tyburtem
agrū atq́s inde societate belli facta cū eisdēq́s ab tyburtib' aduers' mox i
capuā transierūt, ea fuit cā cur primo āno. cl. Poetelius balb' cōs. cū col
lega ei' m. Fabio ambusto hernica pūcia acciuisset aduersus tyburteſ uictis
pbis exercitū duceret. Ad quorū auxiliū cū Galli ex cāpania reduxiſſet: foe
de pbationes in Lauicano Tusculanoq́s & Albano agro haud dubie tybur
tib' Ducib' fuit facta. Et cū aduersus Tyburtē hoſtē Duce cōſule resp. cētra ēet
Gallic' tumult' Dictatorē creari coegit. Creat' q. Seruili' ahala. T. quintiꝫ
magrm eqtū dixit: ex auite Patrū si pspere id bellū cecinisset: ludos magnos
uouit. Dictator ad cūnedos pro bello tyburteſ cōſulari exercitu uictoſo ma
nere cōes timores nullo detractāte militiā ſacramto adegit. Pugnatū
haud procul porta collina ē. totū uirib' urbis in cōspectu patrū. coniugū
q́s ac liberorū. quę magna ēt abentib' ortantia āi. tū subiecta oculis ti
mul uerēdia miscētiaq́s militē accēdebāt. Magna utrinq́s edita cede
auerūt' tandē acieſ gallor. Fuga Tybur sicut arcē belli Gallici petūt. Palati
a cōſule Poetilio haud procul tybēre excepti. Egressis ad opē ferēdā Tybur
tib' simul cū hiſ intra portaſ cōpellūt. Egregie cū ab Dictatore. tū ab
cōſule gesta reseſt. Et cōſul alē Fabius plus primū paruit: postremo una
insigni pugna cū hoſtes totis adoriū copiis ēent: hernicos deiecit. Di
ctator cōſulib' & in Senatu & apud pplm magnifice collaudatus & suam
quoq́s reru illis remisso honore Dictatura se abdicauit. Poetilius de Gallis
tyburtib'q́s geminū triūphū egit. Fabio sanctū uisū ut ouās urbē intra
rrridere Poetilii triūphū Tyburteſ. Vbi ei cū secū acie cōfluxisse spectato
res paucos fugę trepidationisq́s Gallorū extra portas egressos. Positq́
in se quoq́s fieri impetū uiderūt & sine discrimine obuios cędi rece
pisse se intra urbē. eā rē triumpho dignā uisā R.o. ne numis murum
magnūq́ cēseret. tumultū ex ci ere in hoſtiū portis maiorem ipſos

trepidatione ante moenia sua uisuros. Itaq; insequ ano m. Popilio
Lenate. cn. manlio. coss. primo silentio noctis ab Tyburi agmine infesto
pfecti ad urbe Romā uenert. Terrore repente ex sono excitatus subita
res & nocturnus pauor pbuit. Ad hoc multor inscita q aut ūde
hostes aduenissent. Cōclamatū tam celi ad arma ē & porte stationib
muriq; psidiis firmati. & ubi prima lux mediocre multitudine an
moenia neq; aliū q tyburē hostē ondit. duab portis egressi. cos utriq;
ac ē subeuntiū ia muros aggrediunt. Apparuitq; occasione magis
q virtute fretos uenisse. adeo vix primū impetū Rō sustinuē. Quin
et bono fuisse Rō aduētu eor cōstabat. oriētēq; ia seditionē int Pres
ac Plebē metu tappinq belli cōpressa. Aliud aduentus hostiū fuit agr
q urbi tribulior. pximo bello pplabū di tarquiēses fines Rō max qua
ex parte Etruric adiacēt pagrauē. Rebq; neq; repetitis nou cos
cl fabi & cl. Plauti ussu ppli bellū indixē. fabioq; ea pticia Plautio
hernica euenē. Gallica quoq; belli fama increb rescebat. Sed int mitos
trores solatio fuit pax Latinis petitis data. & magna uis militū ue
tusto qd milites int miserat ānis accepta. quo psidio cū fulta res Rō
eet. Leui fuit q Gallos mox pneste uenisse. atq; inde circa padū cīscā
sse audiū ē. Dictatorē duca. Cl. Sulpicii placuit. Cōsul ad id accit cl.
Plauti dix. Magrequi Dictatori addit m. valeri. hi robora militū
ex duob cōsularib excitis electa aduers Gallos duxert. Lenti id ali
qto bellū q parti utriq; placebat: fuit. Cū primo Galli tātū audi cer
taminis fuisset. deide Rō mites ruēdo in arma ac dimicatione ali
qtū Gallicā ferociā vincēt. Dictatori ne utiq placebat. qdo nulla
cogēt res fortunę se cōmittē aduers hostē. quē ips deteriore in aci
& locis alienis facēt. sine pparato cōmeatu sine firmo munimto mora
tē. Ad hoc his corporib aīsq; quorū ois in ipetu uis eet. parua eadem
laqueret mora. his cōsilis Dictator bellū trahebat. graueq; ediderat
pugnā si qs inuasis in hostē pugnasset. Milites egre id paterēt. primoi
stationib vigiliisq; int se Dictatorē sermonib carpe. inde in Pres cōiter
increpare. q n iussisset p. cos. geri bellū. electu ēe eximū impatorē unicū
Duce q nihil ageret sibi de celo deuolaturā in sinū uictoriā cēseat. Cade
deinde hec int duu ppalā ac ferocia his iactare se inuasu ipatoris
aut dimicaturos aut agmine Romā ituros. īmisceriq; militib cēturioes
nec in circulis mō fremere. sed iā in Prīcipiis ac p torio in unū sermones
cōfudi. atq; in cuois magnitudine crescē turba & vociferari ex oīb locis.

ut exēplo ad Dictatorē iret. uerba p excitu facēt. Sextū Tulli ut uirtute
ei dignū ēet. Septimū primū pilū iam Tullī ducebat. neq; erat ui excitu
q qdē pedestria stipēdia fecisset. vir factis nobilior. Is pcedes militum
agm ad tribunal pgit. mirantiq; Sulpicio n turbā magis q turbe pnci
pem ipis obedientissimū militē. Scilicet Dictator inqt cōdemnatū se
uniuersus excit ate ignauie rat. & ppe ignominie cā desiuitū sine ar
mis oraui me. ut suā cām apud te agerē. eqdē sic ubi loco cessū. si tēga
data hostī. si signa foede amissa obiici nobis posset. tam ate hec ipetrari
equū censerē. ut nos uirtute culpā nrām corrigē & abolere flagitiū me
moriā: noua glia paterent. ēt ad alliā fusa legiōes. eā dē quā p pauorē
amiserāt. Priam pfecte postea ab eis uirtute reapauē. Nobis deū benig
tate felicitate tua p qs r. & res & glia ē integra. qq de glia vix dice
ausim. Sinos & hostes haud sec q feminas abductas intra uallū oīb
ctumelis eludit. Et tu ipator nr qd egri patiū excitū tuū sine
ais sine armis. sine manib uidicasse. et prius q exp nos ees: de nob
tra despatu ut te mancor ac debilū Duce iudicaresse. Qd ei aliā ee
causē credam. cur uetam Dux fortissim bello cīpsis qd aut manib se
deas. vtcūq; ei se hēt res. te de nra uirtute dubitasse videri. q nos de
tua ueri ē. Sin aut n tuū utud sed pū ē cōsiliū & cēsē alii q Patrū non
Gallicū bellū nos ab urbe á penatib nris ablegatos tenet: qso. ut ea q
dicā. á militib ipatori dicta cēseas. sed á Plebe Prib. Que sic uos uirū
heaus cōsilia. sic se sua bīuria dicat. Et tā de successe milites n ee suos
uiros ad bellū n in exiliū missos. Si qs det signū in acie. educat ut
uiris ac Rō dignū sit pugnaturos. Si nihil armis op sit: otiū Romae
potius q in castris acturos. hec dicta sint Prib. Te impator militē
tui oram. ut nobis pugnādi copiā faciat. cū uince capim tū te du
ce uince. ubi laurea insigne deferre. tecū triumphātes in urbē inire
tuū sequtes curru. I. o. m. ēplū gratates ouātesq; adire. Oratione Tullii
excepe pcēs multitudinis. & undiq; ut signū daret. ut cape arma ui
beret. cōclamabāt. Dictator qq re bona exēplo haud pbabili actū tam
facturū qd milites vellet. se recepit. Tulliq; secreto. qnā hec res sit
aut quo acta more petitur. Tulli magnope ab Dictatore pete. ne se
oblitū discipline militaris. ne sui. neue ipatoriq; maiestatis crederex
multitudini cōtate q. fermē auctorib silis ēet. n subtraxisse se Duce
ne qs ali qualis mota creare multitudo solet. existet. Nā se qdē nihil
n arbitrio ipatoris acturū. Illi quoq; tam tude dū magnope esset. ut

exercitū in potestate hēret: differre nō posse adeō cōcitatos animos ipsos sibi locū ac tps pugnādi suppetturos si ab imperatore nō detur. Dū hec loquūtur umbra forte pascentium extra uallū Gallo abigentū duo milites Rō. aduertere. In eos saxa cōiecta á Gallis deinde ab Rō. statione clamor ortus ac paruis utrīq; ē. lāq; haud paul iusto pliores erāt: ni celeriter direpti certam p̄ centuriones cēt. Affirmata certe eo casu Tullii apud dictatorē fides est. nec recipiēte iā dilationē re in posterū edicitur acie pugnaturos. Dictator tamen ut q magis ānis q̄ uirib; fretus ad certam descenderet oīa circūspicē atq; agitare coepit. ut arte aliqua trorē hostib; incuteret. sollerti ingenio nouā excogitat. Qua deinde militum atq; extēmo imperatoris nīu quoq; qdā actē usi sūt. militis strata dormienti iubet. binisq; tātū centurialis relictis. agasones partē captiuos pedites armis armatos imponit. his fere mille effectis cētū admiscet equites. et nocte in montē supra castra euadere. ac siluis occultare iubet. Hoc inde ānte mortē q̄ abscēdat accipēt signū. Ipse ubi illuxit in radicib; montis extēdere acie coepit sedulo ut aduersi montes possiderēt. hostis instructo uani timoris apparatu: q quidem terror plus poene ueris uiribus pfuit: primo credere Duces Gallorū non descēsuros in equū Rō. Deinde ubi degressos repente uiderūt. & ipsi audi certaminis in plano ruunt. priusq; pugna coepit q̄ signa ab Ducib; darent. Aeriū inuasere Galli dextrū cornu. neq; sustinere potuissent ni forte eo loco Dictator fuisset. Sextū Tullium noīe increpās. rogitansq; siccine pugnaturos milites spopondisset. ubi illi clamores sint. arma poscerent. ubi mine immissu imperatoris pluturos. Ēn ipse imperatorē clara uoce uocare ad planū & inermatū. in prima signa & qs̄ seqret eor q mō ductum fuerit. in castris feroces in acie pauidi. Vera audiebāt utraq; tātos pudor stimulos admouit. ut ruerēt in hostium tela. dienatus á memoria periculi sui. hoc primo impetu ppē uecors turbauit hostes. equites deinde immissi turbatos auertit. Ipse Dictator posteq̄ labare una parte uidit. acie signa in leuū cornu cōferri. quo turbā hostiū cogeri cernebat. & in his q in monte erant signū qd conuenerat dedit. Vbi inde quoq; nouus clamor oritur. & retrahere obliquo monte ad castra Gallos. nisi fuit tū metu ne excluderent. omissa est pugna. effusoq; cursu ad castra ferebāt. Vbi cū occurrisset eis M. Valerius magregum q pfligato dextro cornu obequitabat hostiū inermes. ad montes siluasq; uertūt fugā. Plurimiq; ibi fallaci equi specie agasonibusq; exceptī sunt. & eor quos pauor pauerat in siluis

atrox cedes post sedatū prelium fuit. Nec alius post memoriā ciuilis dissensionis de Gallis egit triumphū. Auri quoq; ex Gallicis spoliis satis magnū pondus saxo quadrato septi in capitolio sacrauit. Eodē anno & a consulatu eius bellatū Hernicis á cōsule Plautio deuicti sub iugoq; missi. Fabius collega eius in causa atq; in consulte aduersus Tarquinienses pugnauit. Nec in acie ibi tātū clades accepta q̄ q̄ ccc vii milites Rō. captos Tarquinienses immolarūt. Qua foeditate supplicii aliquo ignominia p̄ri fuit insignitior. Accessit ad eā cladē & uastatio Rō. agri. quam p̄uernates uelut in deinde maris sione repetita fecerūt. Eodem anno duo tribus pomptina & Publilia additē. Ludi nouiū quos m. furius Dictator uouerat facti. & de ambitu. cl. Petilio tr. pl. autoribus patribus tū primū ad pplm latis ē. Ea rogatione nouorū maximeq; hominū ambitionē q̄ nundinas & cōciliabula obire solitu erat. haud aequo animo patres tulerūt. Insequenti anno. cl. Marcio. cn. Manlio cōss. de uicesimario foenore. á m. Duilio l. menio tr. pl. rogatio ē plata. Et Plebs aliquo eā cupidi scitū accepit q̄s ad bella noua priore ano destinata. Falisci quoq; hostes exorti duplici crimine. q. & cū tarquiniis iuncti eor militauerat. & eos q̄ Faliscos pfugerāt cū male pugnati e repetentib; fecialib; Rōnis nō reddiderant. Marcius in agrū pruernatē integrū pace longinqua induxit militēq; pdam implecuit. Ad copiā rerū addidit munificentia. q. nihil in publicū secernendo augēdi rē priuatā mihi fuit. Pruernates cū ante moenia sua castris pmunitis insedissent. uocatus ad cōcionē milites. Castra nunc inquit uobis hostiū urbēq; pdā do si mihi pollicemini uos fortiter in acie opam nauaturos. nec pdā magis q̄ pugne paratos cē. Signū poscūt ingēti clamore. celsisq; & spe haud dubia feroces in planū uadunt. Ibi ānte signa Sexti Tullius de quo antedictū est exclamat. Aspice inquit imperator quē admodū exercitus tuus ubi pmissa pstet. Pilaq; posito strictoq; gladio in hostē impetū fecit. Sequunt Tullii antesignani cēteros. Primoq; impetu auertūt hostē fusū. inde ad oppidū pequuntur: cū ea scalas moenibus admouerēt. in deditionē urbē accepūt. Triumph de pruernatib; act. Ab altero cōsule nihil memorabile gestū. nisi q̄ legem nouo exemplo ad suffragiū in castris tribuū de uicesima eorū q manu uerterēt tulit. Patres qa ea lege haud paruū uectigal in opus erario additū cēt. autores fuerūt. Ceterū tr. pl. nō tā lege q̄ exemplo motū ne qs̄ postea pplm se uocaret. caput sanxerūt. Nihil ea nō p̄ milites iurātos in cōsilio uerba quis pplo fuit: licuit ferri posse. Eodem anno cl. Iuuentius stolo á M. Papilio lenate sua lege

decemilib' erisset d'nar' q mille iugerū agri cū filio possideret. emā
cupandoq; filiu fraudē legi fecisset. Nouū cōs. inde. m. Fabius ambust'
iterū &. m. Popilius lenas iterū. Duo bella habuere. Facile alterū cum
tyburtib' qđ lenas gessit. q hoste in urbē cpulso agros uastauit. Fali
sci Tarquiniensesq; alterū cōsule pma pugna fuderūt. Inde tror maxim'
fuit q sacerdotes eoꝝ fracib' ardentibus. inquibusq; plaustr incessu furiali
milite Romanū insueta turbauerūt specie. Et tūc qđ uelut lymphati
& attoniti mūimatis suis trepido agmine incederūt. Deinde ubi cōsul
legatiq; ac tribuni puerorū ritu uana miracula puerilit irridebant
increpabātq; uerūt. Atos repente pudor. & in ea ipa que fugerāt. uelut
cęca ruebāt. Discusso itaq; uano apparatu hostiū cū in ipos armatos
se inualidissent. auerterūt tota acie. Castrisq; et eo die potiti preda
ingēti parta uictores reuerterūt. militarib' ioas. ut apparatum
hostiū tū suū increpātes pauore. Concitū deinde de nom ethruscū
& tarquiniēsib' Falisciscq; duab' ad Salinas puenit. A duerso cui trorē
Dictator. cl. mare' rutili prui' de Plebe dictus. in agrm equū idem
de plebe. cl. Plautiū dixit. Id uero Patrib' indignū uideri. et ui dictā
turā in praiscio ee. Omniq; ope impediēb'. ne qđ Dictatori ad id
belli decernēdi pararet' iuē. Co pmpti' cuctā ferme Dictatore ppls
iussit. Profect' ab urbe utrinq; parte tyberis ratib' excitu quocunq;
fama hostiū ducebat trauecto. multos ppl atores agrorū uagos palla
tes oppressit. Castra quoq; nec opinato aggress' cepit. xviii mil' hoium
captis ceteris aut cesis aut ex agro rō fugatis sine uir' ire Patru ppli
iussu triumphauit. qi nec p Dictatorē Plebeū. nec p cos comitia cōsulaia
hīn uolebant. et ale cōsul bello retinebāt. Res ad interregnū redit. Interex
deinde. m. Seruilius hala. m. Fabi' en. manli' e. Fabi' e. Sulpici. L.
Cimli' q. Seruili' m. Fabi' ambusti'. In secdo interregno orta eadē est
q duo Patricii cos creabāt. Intercedebāq; tribunis. interex Fabius ae
bat in xii tabulis lege ee. ut qdcunq; postremū ppls iussisset. id ius
ratūq; eet. iussu ppli & suffragia eet. Cui intercedebo tribuni nihil aliud
q ut differret comitia uoluissent. duo Prisci cos creati sunt. cl. Sul
pici petit' iii. m. Valeri' Publicola. Codeq; die magistratu iniere. quadri
gentesimo ano q urbs Rō. condita erat. quito tricesimo q. x. Gallis. icepit.
Ablato post nonū annū a Plebe cōsulatu Patricii cōsules. ambo ex int
regno magistratu inie'. cl. Sulpici' petit' iii. m. Valeri' Publicola. v. Cae
pulū eo ano ex Tyburtib' haud memorādo certamine capti sue

duoꝝ cos. auspicio bellū ibi gestū est. ut scripsere qdā. seu p idem tps
Tarquiniū quoq; sunt uastati agri. Ab Sulpicio. cos. quo ualer'
aduersus Tyburtes legiones duxit. Domi manet certam cos. cum
Plebe ac tribunis erat. Fidei iā sue nō solū uirtutis ducebant ee ut
accepisset. duo Patricii cōsulatū. Ita ābos Patriciis mandare. qn aut
toto cedendū eet. si plebei iā magrat' cōsulat' fiat. aut totū possi de
dū quā possessione integrā a Patrib' accepissent. Cōtra Plebes fremit
qđ se uinc'. qđ in pte cuiuis cēseri. si qđ duorū bouum uirtute L. Sextii
ac C. Licinii partū sit. id obtinē' uniuersi n possit. Regest uel Decemuirō
uel si qđ tristius sit. ipi nom patiendū ee potī' q' ambos Patricios cōs.
uidēat. nec inuicē parcat atq; impet'. Sed ps altera in ānō impio
locata plebē nusq' alio natā q' ad seruitē dū putet. Nō desit tribuni
autores turbaris. sed int ciuitatos p seores vix Duces eminet. Ali
quotiēs frustra in cāpū descessū cū eet. mitiq; p seditiones acti comi
tiales diēs. Postremo victā pseuerantiā cōs plebes eo dolore erupit
ut tribunos actū ee de libertate uocaretur. relinq dū q; n captū
iā solū sed et urbē captā. atq; oppssā regno Patriciorū. mesta plebs
seqret'. cōs. relicta a parte ppli p infrequentia comitia pficiūt. nihilo
segnī. Creati cōs. ābo Patricii. m. Fabi' ambust' iii. T. Quinti'. In qbdam
annalib' p. T. Quinto. m. Popilio cōs. inuenio. Duo bella eo ano pspe gesta
Cū Tyburtibusq; ad deditionē pugnatū. Saxulla ex his urbs capta.
Ceteraq; oppida eandē fortunā hūissent ni uniuersa gēs positis ar
mis in fidē cōsulū uenisset. Triumphatū de Tyburtib' aliquot mutuo
toria fuit. In Tarquiniēses acerbe seuitū multis mortalib' in acie cesis
ex ingēti captiuoꝝ nūo. trecentis quinquagita octo delecti nobilissim'
quisq; q Roma mitter'. uulgi aliud trucidatū. Nec Popli in eos q missi
Roma erat. minor fuit. medio in foro oēs uirgis cesi ac securi percussi.
Id p immolatis in foro Tarquiniēsiū Rō. poenę hostib' redditū. Res bello
bn gestę ut sānates quoq; amicitiā peteret. effecerūt. Legatis eoꝝ
comit' ab Senatu respōsū foedē in societ' ire accepti. n eadē. Domi que
militiue erat fortuna plebi rō. Hā. asi unciario foenore facto leuiata
usura erat. sorte ipa obruebat' inopis. nexuq; trahebat. eō nec Fabio
ābo cōs. neq; comitiorū curā pū de studia que priuatis in medijs
Plebs ad ānum admittebat. cōsulat' utriq; apud Patricios manet. e
Cōs creati. cl. Sulpici' petit' quartū. m. Valerius Publicola iterū. In
bellū Etruscū intētā ciuitate. qa Seruē ppli misericordia cēsq; uitat

aduentū fama ferebat: Legati Latinū ad uulscos cuertē nūciantes
excitū descriptū armatūq; iā suis finib' imminē. Inde pplabūdos in a
grū romanū uenturos ee. Censuit igitur Senat' neutrā negligendā rem
ee. Vtroq; legiões scribi: cōsulesq; sortiri puincias iussit. Inclinauit deinde
ps maior curae in etruscū bellū. Postq; lris Sulpicii cōs. cui Tarquinii p
uinae uenerat cognitū ē depplanū agrū circa Romanas salinas praedę
q; partē in certū fines uectā. & haud dubie uniuersā ea' ppli inter
praedatores fuisse. Itaq; valerio. cos. uoscis oppositū castraq; ad fine
Tusculanū hostē reuocauit. unde Senat' Dictatorē dicē iussit. C. T. māliū
L. F. Dixit. Iscit sibi magr megtū. A. Cornelio cossū dixisset. cōsulari exactu
ctent' ex auctāte Patrū & ppli iussū cetib' bellū indixit. Tū p'mū certē 20
tanq; in uerbis hostū uis maior. ad bellū significandū q; in suis factis
q; p populationē Romanos lacessierāt. eet. ueri belli terror inuasit. &
quā nō suarū uirū ea dimicatio eet cernebāt. poenitebat q; pplationis
& tarquiēses execrabāt defectionis autores. Nec arma aut bellū q̄sq;
apparare. sed pro se q̄sq; legatos mittere utebat ad petendā errōris ue
niā. Legati Senatū cū adisset. ab Senatu reiecti ad pplm rogauer deos
quorū sacra Gallico bello accepta rite pcurasset. ut Ro. florentē ea su
mmisericordia capet: q; se reb' affectas quondā p. r. cepisset. cōuersiq; ad
delubra uestę. hospitiū Flaminū uestaliūq; ab se caste ac religiose cul
tū inuocabāt. ea ne mentos crederet. q̄sq; hostes repente sine cā factos.
Aut si qd hostile fecisset. cōsilio id magis q; furore lapsos fecisse: ut sua
uetera beneficia locata pserū apud tā gratos nouis corrūperet male
factis. floretēq; p. r. ac felicissimū bello sibi desumeret hostem cuius
affluctu amicitiā coepissent. ne appellaret cōsiliū. q; uis aut necessitas
appellanda. trāseuntis agmine infesto p agrū suū tarquiēses: cū pt
uā nihil petisset: traxisse quosdā agrestium pplationis ei: q; sibi crimini
det'. comites eos seu dedi placeret. dedē se parātos ee: seu supplicio affici
dauros poenas. Cere sacrarū p. r. deuersorū sacerdotū ac receptaculū
Ro. sacrorū intactū inuiolatūq; crimine belli hospitio uestaliū: cultus
q; dius darent. Mouit pplm in tā cā pnis q̄uet meritū: aut malefici
q̄ bnficii poti' inemores eent. Itaq; pax pplo certis data indutiasq;
in centū ānos factas in S. C. referri placuit. In Falliscos eodē noxios
crimine uis belli uersa ē. Sed hostes nusq; inuēti. Cū pplatiē pagrū
fines eent: ab oppugnatiē urbiū ip'arū. Legionibusq; Romā reductis
reliquū anni moenibus turrib' reficiendis cōsumptū. & edes Apollinis

Dedicata est

dedicata est. Extremo anno comitia cōsularia certam Patrū ac Plēb 21
diremit. tribunis neganib' passuros comitia hīi: ni secdū licinā legē
hīent'. Dictatore obstinato tollē potu' e rep. totū cōsulatū q̄ pmiscuis
Patribus ac Plebi facere Prolatandis igr cōmitiis: cū Dictator magratu
abisset: res ad interregnū redit. Infesta inde Patrib' Plebē interreges cum
accepissent ad undecimū interregē sedituis' creatū ē. Legis licinię pro
cinū tribuni iactabāt. Propior dolor plebi foenoris ingrauescēs: erat
cureq; priuatę in certaminib' publicis crūpebāt. Quorum tedio Patres
L. cornelii Scipionē interregē ccordię cā obseruare legē licinā comitiis
consularib' iussere. P. valerio Publicole datus e Plebe collega. cl. marcius 21.4
Rutilus. Inclinatis semel in ccordiā aīs nouo cōs funebrē quoq; rem
que destinare unanimos iudebāt leuare aggressi sōlutionē alieni aeris
in publicā curā auerterūt. qnq; uiris creatis quos mēsarios ob dispēsatu
onē pecunię appellarūt. merita egtate curaq; sunt. ut p omnia ānalia
monumta celebres nominib' eent. fuere aut. C. Duell'. P. Decii
m. Papirius. q. Publius & T. emilius q̄rē difficillimā tractatu & plerū
q; parti utriq; semp certe alteri graue: cū alia moderatioe: tū impē
dio magis publico q̄ iactura sustinuerūt. Tarda eni nota & impediuora
inertia debitorū q̄ facultatib' aut eraniū mīsis cū ere in foro positis
dissoluit. ut pplo prius caueret' aut estimatio equis rerū precii
liberauit. ut ñ mō sine inuidia sed et sine q̄rimonia partis utriq; ex
exhausta uis ingens aeris alieni sit. Terror inde uanus belli etbru
sci: cū cūrasse xii. pplos fama eet. Dictatorē dux coegit. Dictus in
castris. eo ei ad cōs. missū. S. C. e cl. Iulius: cui magregtū adiect'
L. emilius. Ceterū foris tranqlla oīa fuere. Tentatū domi p Dictatorē 22
ut ambo Patricii cōsules crearent'. Rē ad interregnū pduxit. Duo interre
ges. cl. Sulpicius &. m. fabius interpositi obtinuere qd' Dictator frust'
tetenderat. minuere tā Plebe ob recēs meritū leuatu aeris alieni: ut
ambo Patricii cōsules crearēt'. Creati ipe. cl. Sulpici' petit' q̄ p'or interregno abiit. & T. quintius poen' qd ā cęsonē alii cognom. quinto aduci
unt. Ad bellū ambo pfecti Falisci. Quinti' Sulpici' Tarquiēse nusq̄
acie egresso hoste cū agris magis' q̄ cū hōib' utendo pplādoq; gesserūt
bella. Cui lentę uelut tabissenio uicta utriusq; ptinacia ppli: ut p'mū
deinde pmissu eorū ab Senatu inducias peteret. in quadragīta ānos
ipetrauerē. Ita posita duorū bellorū q̄ imminebat cura: dū aliqua ab
ab armis ges eet: qa solutio aeris alieni multarū rerū mutuauerat dnos

cesum agi placuit. Ceterū cū cēsorib⁹ creādis inducta comitia essent
pfessus censurā se petēt. Cl. marcus Rutilus q. prim⁹ Dictator de Plebe
fuerat. cōcordiā ordinū turbauit. Q. d uidebat. qdē tēpore alieno fē
cisse qa. ābo tū forte Patricii cōs erāt. q. ratione eius se hōnores negabāt.
Sed & ipe cōstantia incepti. & tribuni oī uī recupādo uis ciuilarib⁹
comitiis amissū adiuuerūt. Et cū ipius uiri maiestas nulli honō
rs fastigiū ñ. equabat. tū p eundē q. ad Dictaturā apuisset uiam
censurā quoq; uocari in partē plebs uolebat. nec uariatū comitiis
est: qn cū manlio nemo cēsor marci⁹ crearet. Dictatorē quoq; hic ann⁹
hūit. m. fabiū nullo trore belli. sedne licinia lex comitiis ciuilarbus
obseruaret. Magrequi Dictator adductus. q. Seruili⁹ nec tam Dictatu
ra potentiorē eiū cēsu Patrū ciuilarib⁹ comitiis fecit. q. cēsoris fuerat.
M. Popilius lenas á Plebe cos. fecit. Hā cū ingentē Gallorū exercitum in
agro Latino castra posiusse nunciarū cēt. Sapione graui morbo ipliato
gallicū bellū extra ordinē Popilio datū. Is impigre exercitū cōscripto cū
cēs extra portā capenā ad marcus edē cuenire armatos iuniores uis
sisset: signaq; ex eodē q. stores ex erario deferre quattuor expleti legi
onib⁹ qd supfuit militū. P. valerio Publicole ptori tradidit. autor Patrib⁹
scribēdi alterius exercit⁹ qd ad incertos belli euēt⁹ subsidiū resp. cēt. Ipe
ā satis omnib⁹ instructis paratisq; ad hostē pgit. Cui ut prius noscēt
uires q. p caulo ultimo tēptaret. in tumulo quē proximū castris Gallorum
cape potuit: uallū duce coepit. Gens ferox & ingenii audi ad pugnā
cū pcul uisis Rō. signis. ut exemplo preliū initurā: explicuisset acie. post
q. neq; in equū dimitti agm uidit. & cū loci altitudinē: tū uallo etiam
integri: Romanos paulisos pauore rata: simul opportuniores q. interu
tū maxime opi cēnt: truci clamore aggredit. Ab Romanis nec opus
intermissū triarii erāt q. muniebāt. & ab astatis principib⁹q; q. p munitorib⁹
armati intētiq; steterūt. pilū inuitū. Preter uirtutē locus quoq; superior
adiuuit: ut pila oīa hastēq; ī tāq; ex equo missa uana qd plerunq;
fit cadēnt. sed oīa librata ponderib⁹ fulgerēt. onerataq; telis Galli: qb⁹
aut corpora trāsfixa. aut pgrauata inhērentib⁹ gerebāt scuta: cū cursu
pene in aduersū subissēt. primo inceru restitere. Dein cū ipsa ctanō
& in his aīos minuissēt. & auxisset hostiū impulsi rec. ruc. alii super
alios. stragēq; inter se cēde ipa foediorē dare. adeō pauci tumultu obrui
plures q. ferro necari. Hec dū certa Rō. uictoria erat. Alia in cāpum
degressis superat mdes. Nam multitudo Gallor⁹ sensū omnē talis

damni occupans: uelut noua rurs⁹ exorīēte acie integrū militē aduersus
uictorē hostē ciebat. sternitq; suppsso impetu Rō. & qā uterū fessis subeūda
dimicatio erat & q. cōs. dū inter primores uicaut⁹ aquirat. leuo humero ma
tanpe inuecto cesserat parūp ex acie: lamq; omissa cūctādo uictoria
erat: cū ciuil⁹ uulnē allegato reuect⁹ ad p̄ma signa. Quid stas miles inqt
ñ cū Latino Sabinoq; hoste res ē: quē uictū armis sociū ex hoste facias. ī
belluas sirunximus ferrū. haunēd⁹ aut dand⁹ est sanguis. ppulsus á castr⁹
supina valle. pcipites egestus. straūs corporib⁹ hostiū supstauit. cplete cadē
strage cāpos: qua montes repletus. Holuit spectare dū stātes uos fugiāt. in
ferenda fuit signa & uadēdū in hostē. his adhortatiōib⁹ uterū cooti pellūt
loco p̄mos maniplos gallor⁹ cuneis deīde in agm̄ mediū prūpūt. Inde
barbari dissipati: qbs nec certa ūpia nec Duces ēnt: uertūt impetū in
suos. fusiq; p cāpos & pē castra ēt sua fuga plani. qd declussimū inter
equales tumlos occurrebat oculis: arcē albanā petūt. ciuil ñ ultra castra
insequut⁹. qa & uuln⁹ degrauabat. & subitō exercitū tumlis ab hoste occupatis
nolebat: pda oī castror⁹ multa data uictorē exercitū opulentiq; Gallicis
spoliis Romā reduxit. ccorā triupho uuln⁹ cōs. attulit. eadēq; cā Dictatorī
desyderiū fecit Senatui: ut ēt q. egris ciuib⁹ comitia habēt. Dictator. L.
Furi⁹ camill⁹ dict⁹ addito magrequi. P. cornelio Scipione reddidit Patrib⁹
possessionē pristinā. cōsulatus. ipe ob id meritū ingēs Patrū studio creat⁹
cōs. collegā. Ap. claudiū crassū dux. Prusq; inirēt nouū ciules magistratum
tribuniciū á Popilio de gallis actus magno fauore plebis. mussātesq; inter se
rogitabāt. Hūc quē plebei ciuilis poenitēt. Simul Dictatorē increpabāt: q.
legis licinie spretę mercedē ciuilatis priuata cupiditate q. publica iniuria
foediorē coepisset: ut se ipe ciuilē Dictator crearet. Anni⁹ multus uarius q. mor
tib⁹ fuit insignis. Galli ex albanis mōtib⁹ qa hyemis ui patu nequerāt: per
cāpos maritimaq; loca uagi pplabāt. Mare infestū classib⁹ grecor⁹ erat
oraq; luttoris Antiatis Laurētisq; tract⁹ & tyberis hostia: ut predones mari
timi cū tristib⁹ cōgressi anceps ūlio semel decertarēt. dubiusq; discessērat
in castra Galli. Greci retro ad naues. uictos se an uictores putarēt. Inter
hos longe maxim⁹ extitit error. Cōcilia Latinor⁹ pplor⁹ ad lucū ferentinē
situa. respōsūq; haud ābiguū ipātib⁹ militis Rō. datū: absistent ipare:
his quor⁹ auxilio egēnt. Latinos p̄ sua libertate potiri q. p̄ alieno imperio
laturos arma. Inter duo sunt bella extrna defectiōe et socior⁹ auxit⁹ Senat⁹
cū cerneret metu tenēdos quos fides ñ tenuisset. extēdē oēs ūpii vires. cōs
delectu hīndo iussit. Ciuili q. ppe standū exercitu ēe quādo socialis coetus

deseruerat. Vndiqꝫ ñ urbana tantū sed ēt agresti uiuēture decē legiōes scripte dicunt. quatñ milū & ducentorū peditū: equtū qꝫ ccentum. Quē nūc nouū exercitū siqua extīna uis ingruat. hc uires p.r. quas uix terrarū caput orbis cōtractę in unū haud facile efficiāt. Adeo in quę laborant sola creuim. diuitias luxuriāqꝫ. Int cetera tristia cuss anni cōs alt Ap. Claudius in tpo belli apparatū moru. Reducratqꝫ res ad ca millū cui unico cōsuli uel ob alia dignationē haud subuciēdā Dictatur uel ob omē fauisū. ad Gallicū tumultū cognoiim. Dictatorē adrogari. haud satis decorū uisū ē Patrib. cōsul duab legionib urbi ꝓpositus. odo cū L. Pinario Prætore diuisis. memor. Patrę uirtutis gallicū sibi bellū extra sortē sumt. Prætorē maritimā orā tutari. grecosqꝫ arcē latoribus uisit. Et cū in agrū Pomptinū desēdisset. qa neqꝫ in capis cōgredi nulla cogēte re uolebat: & phibēdo pplatoib quos rapto uiuē necessitas cogēt. satis domari credebat hostē. locū idoneū statuis delegit. ubi cū stationib tps terent. qcu: gallus possit magnitudine. atqꝫ armis ūligs quatiēsqꝫ scutū hasta: cū silentiū fecisset: pucat p interprē unū ex Ro. q secū ferro decernat. M. erat Valerius cui. mil. adolescōs. q haud ui digniorē eo decore se. q. T. manlū rat. pri sustulerat. cōsul uolūtatē ime diu armat. pcessit. mīn insigne certam humanū numine impositio decorū factū. nāqꝫ ctertū tā manū Ro. coruus repēre in galea cedat. in hostē uerso. qd pino ut in augurū cōlo missū. Let. accepit tribun. pcat. deinde si diuus si diua ēt. q sibi ppiē misisset uoles ppria. ēt. dictum mirabile tenuit ñ solū alei captā sanct sedē. sed quotēscuiqꝫ certam uitū est. lanas se. alis os oculosqꝫ hostis nostro & ūiguib appetit. Donec tmū pdi qū talis uisu oculisqꝫ acrite sunt deturbatū valeri obrūcat. Coruus + ē aspectu clamq oriente petit. hactenꝰ qete utrinqꝫ stationes. postq spoliare corp. cesi hostis tribun. coepit. nec galli statiōe se tenuerūt. & Ro. cursus ad uictorē ocior fuit. Ibi cura iacētis galli corp. ctractio certamine pugna atrox ctat. Iā ñ manipulis pximarū stationū. sed legionib utrīq effusis res gerit. Camillus Let. milē uictoria tribum. Let. tā pnab ac sēdis diis ire in plū iubet. ornātisqꝫ insignē spoliis tribunū. huc imitare miles aebat. & circa iacētē Ducē sterne Gallos. catuas. Dū horesqꝫ illi affuē pugnę. depugnatūqꝫ haud quaq certamine ābiguo cū Gallis ē. Adeo duorū militū. eorū uir quos pugnatū erat. utraqꝫ acies ais pcepit. Int pinos quorū ccursus alios excluerat. Atror preduū fuit. Alia multitudo prusq ad ctectū tēli uenirent. tpi uertit. Primo per uulscos

26

VII

Falernūqꝫ agrū dissipatu sunt. Inde Apuliā ac mare usq pererunt Cōs ctione aduocata Laudatū tribunū decēbob aureaqꝫ corona donat. Ipe usso ab senatu bellū maximū curare. cū ptore uisit castra. Ibi qa res trahi segnicie grecorū ñ cmittēdū se in aciē uidebāt. Dictatorē co mitiorū cā. T. mliū torquatū & auctate senat. dixe. Dictator magrocqꝫ A. cornelio cosso ducto ciūlaria comitia hūt. Cinnūqꝫ decorus siu abnutez m valeriū coruinū. Id ei illi deīde cognomis fuit. Sumo fauore ppli tres & uiginti ānos natū cōsulē renūciauit. collega comino de plebe. M. Papiri lenatis quarto cos. futur dat ē. Cū Grecas a Camillo nulla memorabilis ge sta res ē: nec illa tra nec Ro. mari bellator erat. Postremo cū arcerentur hostib aqua ēt pt cetera necessaria usu deficiēte Italiā relīqre. Cuius ppli ea cui gētis classis fuerit nihil certi ē. maxe sicule fuisse tyrannos cre diderī. Nā ultior ḡcia ea tpestate intestino fessa bello iā macedonū opes horrebat. Excitāb dimissis cū & foris Pax domi cōcordia ordinū oium ēt: ne nimis Lete res ēent: pestilētia ciuitatē adorta: coegit Senatū ipare Decemuiros ut libros Sybillinos inspicēt. eorqꝫ monitu Lectisteriū fuit. Eodē āno Sarsinā ab Antiatib colonia deducta. restituitaqꝫ urbs quā Latini diruerāt. Et cū Carthaginēsib Legatus Rome foedus ictū. cum amicicā ac societatē petētes uenissēt. Idē ocio Domi fons qꝫ māsit. T. mā lio Torquato uerū. c. Plautio cs. Semiuciarii tūc ex uciano foen. factū. & ipēsiones aquas triēnū: ita ut quarta pns ēet soluto. eris alieni di spērata ē. & sic quoqꝫ parte Plebs affecta. Fides tam Publica priuatus difficultatib potior ad curā Senatui fuit. Leuate maxe res qa tributo ac Delectu supersedū. Tertio āno post Sarsinā restitutū a Volscis. m. valerius corum uerū cōs. cū. cl. Peculio Fidē. Cū ex Latio nūciatū ēt: legatos ab Antio circuire pplos Latinos. ad cōtrā dū bellū priusq plus hostiū fieret volscas arma inferre usso. Ad Sarsinā exercitu infesto pgit. Quo cū Antia tes aliiqꝫ volsci ꝓparatus tā antea siqd ab Roma mouerī copius occurrisset: nullo mō intra infestos duturno odio dimicādi facta ē. Volsci ferociores ad rebellandū q ad bellandū gens certamine uicti fuga effusa Sarsina moenia petit. & ne in muris qdē satis firma spe: cū corona multitudo cincta iā scalis posset urbs ad unū militū pt multitudinē inbellē se dedidē. Oppidū diruit atqꝫ incendit. Ab. ade tantū mris maturo abstinuē ignē. preda eis militi data. Extra pdā. iii. milia deditorū hūt. eos uinctos cōsul ante currū triumphans egit. Venditus deinde magnā pecuniā in erariū redegit. Suit q hanc multitudinē captiuā seruorum fuisse

scribāt. utq; magis uerisimile ē q̄ deductos uenisse. hos cīues sequuti
sunt. m. Fabius dorsuo. Ser. Sulpicius camerin⁹. Aurūcū inde bellū abre
pentina pplatiōe coeptū metuq; ne id facta ppli ani⁹ cīliū oīs nōis lau
ru ēet. Dictator uidit aduersū armatū tā latinū. L. furi⁹ creat⁹ magrm
equū. Cn. mālū capitolinū dix̄. Et cū qd̄ p magnos tumult⁹ fieri solitū
erat. iustitio indicto. delectus sine uocationib⁹ hui⁹ ēet. legiōes quantum
maturari potuit. in Aurūcos ducit. Ibi pdonū magis q̄ hostiū ai iuēu.
Prima utq; acie debellatū ē. Dictator tam qa & ultro bellū intulerant
& sine detrectatiōe se certamini offerebāt. deorū quoq; opes adhibēdas.
rat⁹. int̄ ipsā dimicationē. ędē iunoni mon.ete uouit. Cui dānat⁹ uou.
cū victor Romā reuertisset. Dictatura se abdicauit. Senat⁹ Duūuiros
ad eādē. ędē p amplitudine p.r. faciēdā creari iussit. Loc⁹ in arce destinat⁹
qua area. ędui. m. manlii capitolini fuerat. cīules Dictatoris exemplu
ad bellū volscū usi sorā ex hostib⁹ incautos adorti cepūt. Anno postq̄
vota erat. ędes monetę dedicat⁹. cl. marcio Rutilio tertio.
cōs⁹ pdigii extīplo dedicationē sequuti stile uetusto mōtis albani pdigio
nāq; & lapidib⁹ pluit. & nox interdiu uisa interdi. Libriq; inspectis cum
pleria religiōe ciuitas ēet. Senatui placuit Dictatorē fieri. cīuitēdat
cā dict⁹. Dict⁹ P. valerius Publicola. magrm equū ei q. Fabius ābust⁹ dat ē.
Hō trib⁹ tātū supplicatū ire placuit. Sed finitimos etiā pplos ordoq; his
quo qsq; die supplicarēt statuit⁹. Iudicia eo āno ppli tristia in fenera
tores facta qb⁹ ab ędilib⁹ dicta dies ēet. tradit⁹. & res haud ulla īsigni
ad memoriā cā ad interregnū redit. Ex interregno ut id actū videri pos
set. ambo Prīci cīules creati sūt. m. valerius corui⁹ tertiū. A. cornelius
coss⁹. Maiora iā hīc bella. uirib⁹ hostiū & longiq̄tate uiā regionū uel tpor
spatio qb⁹ bellatū ē dicēt. Nāq; eo anno aduersū sānites ētē opib⁹ armis
q; validā mota arma. Sānitici bellū incepit marte gestū ē. Pyrrus
hostis. Pyrrhi pcni secuti. Quāta rerū moles quotiens in extrema
piculor⁹ uenit. ut in hāc magnitudinē q̄ vix sustinet⁹ erigi impune
posset. Belli aut⁹ cā Sānitib⁹ Ro⁹. cū societate amicitiaq; iuncti ēent. ex
trisecuī uenit. Hō orta int̄ ipos ē. Sānites Sidicinis intulta arma qa
uiribus plus poterāt. cū intulissēt. coacti inopes ad opulentior⁹ auxiliū
cīugere. cāpanis sese cīuitāt. Cāpani magis nom. ad pīsidiū socior⁹ q̄m
res cū attulisset. fluctes luxu abduxerāt usu armorū in Sidicino
pulsi agro in se deinde mole omne bellū uerterūt. Nāq; Samnites omi
ssis Sidicinis arcē ipsā Finitimor⁹ cāpanos adorti. vnde eque fidelis

victoria predę atq; glię plus ēet. Tifata iminentis capuę colles. cū pīsidio
firmo occupassent. descendūt inde quadrato agmine in planitiē quę
capuā Tifataq; intiacet. Ibi rursus acie dimicatū. Aduersoq; prelio cāpani
intra moenia cpulsi. cū roboris iuuentutis suę accīso nulla ppinqua spes ēet
coacti sunt ab Romanis petere auxiliū. Legati introduci in Senatū max
locuti sunt. Populus nos cāpan⁹ legatos ad uos Patres cōscr. misit. amicitiā
in ppetuū auxiliū pīs & uobis petitū. quā si fēdus nīris reb⁹ petissemus
sicut coepta celerius ita firmiore uinculo tractа ēet. Tūc eni ut q̄ ex
equo nos uenisse in amicitiā meminissēm⁹. amici forsitan parū ac nunc
subiecti atq; obnoxii uobis mīn⁹ ēem⁹. Nunc misericordia ira ēculati
auxiliiq; in dubiis reb⁹ defessi bīficiū quoq; acceptū colam⁹ oportet. ne īgra
ti atq; oī ope diuina humanaq; indigni iudeam⁹. Neq; hercule q̄ Sānites
priores amicitiā socialiq; uobis facti sūt ad id uale⁹ arbitror ne nos in amicitiā
susciam⁹: sed ut uetusto gradu honoris nos pstet. Neq; ea foede sānitium
ne quā noua uigētis foedera cautū ē. Fuit qd̄ sēp apud uos satis iusta cā
amicitię: uelle eū uobis amicū ēē q̄ uos appetēt. Cāpani & si fortuna pīs
magnifice loq̄ prohibet. nī urbis āplitudine & agri ubertate ulli pplo pret
q̄ uobis cedēret: haud parua ut arbitror accessio bonis reb⁹ nīris in amicitiā
uenit⁹ uirā. Eqs volscosq; eternus hostib⁹ hui⁹ vrbis quādocūq; se mouerint
ab tgo erim⁹. & qd̄ vos p Salute nra pores feceritis: id nro ipio uiro & glia
sēp faciem⁹. Subactis his qētib⁹ q̄ unt nos uosq; sī. qd̄ ppediē futurū spōd &
& uirt⁹ & fortuna ira ciues impiū usq; ad nos hēbitis. Acerbū ac miserū
ē qd̄ fateri nos fortuna nra cogit. eo uctū ē. P. c. ut aut amicos aut uni
micos cāpani sim⁹. Si defēdimus uin. Si deserim⁹ Sānitū erim⁹. capuā ergo
et cāpaniā ēm uris an Sānitū virib⁹ accede malitis: delibate. Cīb⁹ qdem
Ro. ira misellia iurioq; auxiliū ē pate. his tam max ē qēt iploratib⁹ aliis
auxiliū dū sup uiret suas pstat. oēs in hanc necessitatē uenerūt: qq̄
pugnaium⁹ uerbo p Sidicinis rep bonis⁹: cū uiderem⁹ finitimū pplm: ne
fario latrocinio Sānitū peti. Et ubi cīflagrasset Sidicini: ad nos trae
ciurū illa incēdiū ēē. Nec ea nō qa dolet iniuria acceptā Sānites sīs
qa gaudet oblata sibi ēe cām: oppugnatū nos uenisse. An si ultro trae
hec: & nī occasio cupiditatis explēde ēet: parū fuit q̄ semel in Sidicino
agro uerū in cāpania legiōes nīras cecidē. Que ē ista tā infesta ira quā
p duas acies fusus siquis explē nī potuerit. Adde huc pplationē agror⁹
pdas hoīū atq; pecudū actas. Incēdia uillarū ac ruinas. oīa ferro igni
q̄ uastata. his cāe ira expleri nī potuit. Sed cupiditas explenda ēst.

3

Ca ad oppugnādā capuā raput. aut delē urbē pulcherrimā aut possidē uolūt. Sed uos pou' Rō bnficio uro occupare cā q illos habere p maleficū sinatis. Nō loquor apud recusantē iusta bella pplm sed tam si onderus auxilia ura ne bello qd arbitror uobis opus fore. usq ad nos cāptus Sānituū puenit supra ñ ascēdit. Itaq umbra urī auxilii Rō tegi possūt. Quicqd habuerim deinde qcqd ipi fuerim urm id oē estimaturi vobis arabit ager cāpn uob capuā urbs frequentabit cōditorū parentū deoy imortaliū nuō nob erit. Nulla colonia erit urā q nos obsequo erga uos fideq superet. Annuite P c nutū numq urm imunctu cāpanis. & iubete sparē incolumē capuā futurā. qua frequtia hoūi generū multitudinis pseqnte creditis nos illinc pfectos q oīa uotoy lachrymarū q plena reliqsse. In qua nē expectatiōe Senatū pplmq cāpanū cuges liberosq nros ce. Stare oēm multitudinē ad portas uiā hinc ferētē pspectatis. Certū heo qd illis nō c P. solliatis ac pēdētib' ūs renūciare iubeatis. Alterū respōsū. Saluti iusto rā lucē ac libertatē. Alterū omnari horreo q ferat. Proinde ut aut de 31
urīs futuris socios atq amicos aut nusq ullos futuros cōsulite. Submotis deinde legatis. cū cōsul' Senat' ēet. etsi magnē pte urbs max opulētissima q tralie uberrim' ager manq ppiqu' ad uarietatē anone horreū p fore uidebat. tam tāta utilitate fidei antiqor fuit. Respōdiq ita ex aut'ate Senat' cōs. Auxilio uos cāpām dignos cēset Senat'. Sed ita uobcū amicicā instituī par ē nequa uetustior amicicia ac societas uioletur Sānites nobiscū foedē iuncti sūt. Itaq arma. Deos pruis q hoīes uiolatura aduersus Sānites uobis negam'. Legatos sicut fas usq ē ad socios atq amicos pcatū mittem'. ne qua uobis ius fiat. Ad ea Princeps legatiōis. Sic ā Domo mandatū attulerāt. Quā doqd nra tueri aduersus ui atq iuuā iusta ui ñ uultis. ura certe defēdetis. Itaq pplm cāpanū. urbeq capuā agros delubra deū. diuina humanaq oīa in uram P c. p q. Rō ditionē dedim'. Quicqd deinde patiem' dedticii uri patiem'. Sub hec ducta oēs man' ad cos tendētes. plenī lachrymarū in uestibulo aure pauerē. Cōmoti Pres uice fortunarū humanarū. Si ille ppotes opib' ppls luxuria supbiaq clar' á quo paulo ātea auxiliū finitimi petisset. adeó infractos gerēt aios. ut sē se ipe suaq oīa potius alienē facēt. Tū iā fides agri sa deditos ñ pdi. nec factum. equa Sānituū pplm cēsebāt. Si agrū urbē q p dedtionē facta p oppugnaret. Legatos itaq extplo mitti ad Sānites placuit. Data mā data ut pces cāpanoy responsū Senat' amicicie Sānituū memor. dedtionē postremo facta Sānitib' exponeret. peteret p

societate amicicaq ut dedticius suus parent neq in agrū eū q P. R fets eēt hostilia arma inferret. Si lenit agēdo parū pficeret denūciaret Sānitib' P. R. Senat' q uerbis ut Capua urbe cāpanoq agro absteneret. haec legatus agētib' in cōcilio Sānituū. adeó ē ferocē respōsū ut ñ solū gesturos se ee ducerēt id bellū sed magistratū corū é curia egressi stātib' legatis pfectō cohortiū uocarēt. hisq clamantibus ēparēt ut pdatū in agrū cāpanū explo pficiscerēt. haec legatiōe Romā relata. positis otium aliarū rerū curis Pres 32
ad res repetēdas missis. belloq qi ñ redderēt sollēni more inducto decreuerūt ut primo quoq tpore. de ea re ad pplm ferret. Iussuq ppli cōs ambo cū duob' ex urbe exēuntib' pfectis valeri' in cāpanā. Cornelius in Sānium. Ille ad mōtē caluū. hic ad Saurunculā castra ponūt. Priori valerio Sānituū legiōes. eo nāq oēm belli mollē inclinatiōnē cōsebat occurrūt. Simul in cāpanos stimulabat ira tā pmptos ñc ad ferēda. ñc ad accersēda ad se auxilia. ut castra uero Rō uiderūt ferocior p se q signū Duces posce affirmare eadē fortuna Romanū cāpanoq aturū opē quia cāpan' Sidicino tuleri. Valeri' Lucb' certaminib' tētādi hostis cā. haud ita multo' morat' dies. signū pugnē ppositū. paucis suos adhortat' ne nouū bellū cos nou' q hostis trēret. Quicqd ab urbe longius pferret arma magis magisq umbelles gētes cos pdure. ne Sidicinoy cāpanoy q cladib' Sānituū. estimarēt uirtutē qualescūq in se certauerit necesse fuisse. alterā pē vinca. cāpanos qd haud dubie magis inmio luxu fluētib' reb' molliq suq qui hostiū uictos ēe. Quid aut duo pspa in tot seculis bella Sānituū aduersus tot decora p r. q triūphos poene plures q. anos ab urbe cdita nūerent. q oīa circa se Sabinos. etruriā. Latinos. hernicos. equos. volscos. Aurūcos domita armis hēant. q Gallos tot plus cesos. postremo in mare ac naues fuga cpulerit. cū qlia belli acuitute sua quēq fretos ire in aciē debere. Tū et intuiri cui' ductu auspicioq ineūda pugna sit. Utrū q iudicē ducta xat magnifico ad hortator sit. uerb tātū seruc opū militarū exps an q & ipe tela tractare. pcedē ordīa uersari media in mole pugne sciat. Facta mea ñ ducta uos mulīes inqt. seq uolo. nec disciplinā mō sed exēplū et á me petē. Nō factionib' mō nec p cīa oēs usit atus nobilib' sed hac dextra mihi tres cōsulat' sumāq Laudē pepi. Fuit cū hoc dici poterat prīa' ei erat & á libatorib' Paurq ort' & eodē ano familia ista cōsulatū quo urbs cōsulē hūit. Nūc iā nobis Prib' uobq plebeis pmiscuus cōsulatus patet. nec quis ut an sed uirtuis ē pmiū. Proinde sūmū quodq spectate Milites decus. Nō si nouū hoc Corui cognom duis auctorib' hoīes dedisti

Publicolarū uetustū familię nr̄e cognōm memoria excessit. semp ego
Plebe Rō. militię dom̄q; priuat' in magnis' parus magnisq; æquę
trib'n' ac cōsul eod' tenore p oēs deinceps cōsulatus colo atq; colui. Hunc
q̄d' insta' diis bn̄ uu'tib' nouū atq; integrū de sānitib' truphū mecū
pet'. Hon alias milit' familiarior Dux fuit. Oīa unī infimos militū
haud grauate munia obēdo. In ludo p̄tea militari cū ue docitatis uirtū
q; inter se æquales certamina ineūt: comit. facilis uincē ac uinci ultro
eadē. nec quēq; aspnari parē q se offerret factus benign' pro re ductus.
haud minus libertatis alienę q̄ suę dignitatis memor: & quo nihil pp̄ian'
est q̄b' artib' peterat magistr' his dē gerebat. Itaq; uniuers' exercit' incre
dibili alacritate adhortationē p̄sequit'. Ducē: castris egredit'. Prodū
ut q̄d max' unq; pari spe utriq; æq; uirib' cū fiducia sine cūctatione hostiū
cōmissū ē. Sānitib' ferocia augebat noue res gestę: & paucos ante dies ge
minata uictoria. Rō. ara quadrigetorū annoꝝ decora: & cōdite urbi
æqualis uictoria. Utriusq; tam nouus hostis cura addebat. Pugna ĩdicio
fuit: quos gessere animos. Itaq; ut cōflixerūt: ut aliq̄diu in neutrā partē
inclinaret. acies. Tū cōsul trepidatione inuitēdā rat'. quādo ui pelli n̄
poterāt. eq̄tib' ēmissis turbare p̄ma signa hostiū conat'. Quos ubi neq;
tumultu ātes in spacio exiguo uolue turmas uidit: nec posse apire ĩ ho
stes uiā reuect' ad ante signanos legionū cū desiluisset ex equo. Hrm
inqt. peditū illud militer ē op'. agitedū ut me uideri' qua cū inces
sero in acie hostiū uiā ferro facientē: sic p se q̄sq; obuios sternite. illa oīa
qua nr̄e erecte micāt hastę patefacta strage uastā cernet'. h. ec dicta
dederat: cū equ' uultu cos discurrit in cornua. legionib' q; in media
acie apiūt uiam. Prim' ouum cōsul in uiā dat hostē. & cū quo forte cūctā
gradū obtrūcat. hoc spectaculo accēsi dextra leua atq; ante se q̄sq; me
mōdū pl̄ ciet. Stat obnixi Sānites q̄q; plura accepūt q̄ inferunt
uulnera. Aliq̄diu ia pugnatū erat. atrox cedes circa signa Sānitium
fuga ab nulla dū pte erat. Adeó morte sola uica destinauerāt animos.
Itaq; Rō. cū & fluc ĩa lassitudine uires sentiret & dies haud multum
supēret: accēsi ira cōcitat se in hostē. Tū p̄mū referri pedē atq; inclinari
rē in fugā apparuit. Tū capi occidi Sānis. nec supfuisset multi ni nox
uictoriā magis q̄ p̄lio diremisset. Et Rō. fatebat. nūq; cū pinacore
hoste cētū dū. & Sānites q̄na prima ca tā obstinatos mouisset in fugā
oculos sibi Rō. ardē uisos aiebat: uel anos q; uult' & furētia ora. inde
plus q̄ ex alia ulla re terroris ortū: quē trore n̄ pugne solū cautū sed

nocturna p̄fectioe cēsi. st. Postero die ua cuis hostiū castris Rō potit'.
quo se eis capanoꝝ multitudo gratulabunda effudit. Ceterū hoc q̄ndiu 34
magna ppe clade in Sānio foedatū ē. Nā ab Samicula p̄fect' corneli' cōsul
excitu incaute in saltū caua ualle putiū circaq; incessit. ab hoste inclusē.
Nec prius q̄q; recipi tuto signa n̄ poterat. munire capta hostē uidit. Dū id
more Sānitib' ē quo ad totū in uallē infimā demittat agm̄. P. Decī tr̄m
cōspicit unū eduū in saltu colle imminēte hostiū castris. aduersū arduum
ipedito agmini expeditus haud difficile. Itaq; cōsuli tuo ait. videsne
tu inqt. A. Cornelia cacumen illud supra hostē. Arx illa ē spei salutisq; nr̄e
Si ea q̄m ceci relīqre Sānites inpigre capiūt. ne tu mihi plusq; unī legiōis
p̄cipes hastatosq; dederis cū q̄b' euaseris in sūmū. pge hinc oī uber me
tu teq; & excitū seruia. Neq; ēi moueri hostis subiectus nobis ad oēs
ut' sine sua pricle potest. Nos deinde aut fortuna P. R. aut nra uire'
expediet. Collaudat' ab cōsule accepto p̄sidio ua duc occulte p saltū. Nec
prius ab hoste ē uisus q̄ loco quē petebat appropinquauit. Inde admira
tione paucis' cōcitis cū oīa in se uertisset oculos & spatiū cōsuli dedit
ad subducendū agm̄ in æquore locū & ipe in sūmo cōstitit uertice. Sāni
tes dū huc illuc signa uertūt. utriq; rei amissa occasione neq; insequ' cos.
nisi p eandē uallē in qua paulo ante subiectū oculis telis suis habuerāt: possit
nec erigē agm̄ in captū sup se ab Decio tumulū. sed cū tra hos magis q̄
fortuna gerende rei eripuerāt. tū oppiqtas loci atq; ipa paucitas ĩcitat.
& nē circūdare uidiq; colle armatū uolūt. ut á cōs. Decii intercludāt
ne uiā patefacē. ut dispersos ĩ uallē adoriāt. ĩcertos q̄d agerent. Hoc op
pssit. Decii p̄mū spes tenuit. cū subeuntib' in aduersū colle ex superiore loco
se pugnaturū. Deinde admiratio icessit. q; n̄ pugnā murēt. nec si ab eo
cōsilio inquirere destret' ope se uallaq; circūdaret. Tū cēturionib' ad se uo
catis' q̄nā illa ūtima belli ac pugnandi ē. aut quonām usu ex Sidicinis
cāpanisq; uictoriā pepē'. huc atq; illuc signa moueri ac m̄ in unum
cōferri mō. educi uidet'. op' q̄d ĩcipit nemo. cū ea circūdari uallo potu
erint. Tū uero nos silēs ustoꝝ sim'. Si diuin' hic morem q̄ quodq; sit. Agi
te dū ite mecū. ut dū locus aliq̄d supē q̄b' locis p̄sidia ponat. qua parte
aut hic exeat' explorem'. h. ec oīa sagulo gregali amict' cēturionib' uem
manipularib' militū huius duct'. ne Duce circuire hostes notaret. p
lustrauit. uigiliis deinde dispositis coctens oib' tessera data iubet. ubi
secunde uigilie bucina datū signū cēt. armati cū silēcio ad se ueniret.
Quo ubi sicut edictū erat uocati conuenere. hoc silētiū militē inqt omisso.

militari. assensu in me audiendo seruandu est. Vbi fides mea uob pegero
tu qb eade placebut. in dextra pte tractu trasibitis. Que ps maior erat
eo stabut cilio. Hinc q mite agite audite. No fuga delatos nec inertia
relictos hic uos circuenerit hostis. virtute coepistis locu: virtute hic oportet
euadatis. Veniendo huc exercitu egregiu p. seruastis. erupedo hic uos
meipos seruate. Digni estis: q pauca pluribus ope tulerittis. Ipi nulli aux
egueritis. cu eo hoste res e. q extrio die delendi ois excat fortuna p sordida
usus n sit: huc ta opportunu colle iminete capitu suo n animaduerit q
captu a nobis. Nos ta pauci tot ipi milib hoium: nec ascensu arguerit n
tenetes locu cu diei tatu supesset. uallo circudederit. Que uidete ac ut
quisq sic eluserittis. sopiu oportet fallatis: imo necesse e. In eo ei loco res
st nre: ut ego uobis magis necessitatis urae index: q cibi. autor si neqs
ea maneritis. an abeatis hic deliberan pot: cu pte arma & atos animos me
mores: nihil uobis fortuna reliq fecerit: fameqs & situ moriendu sit: si plus
quiros ac Ro. decet ferru timeam. Ergo una e salus erupe hic atqs abire:
aut id nre duc aut nocte faciam oportet. Ecce hoc aliud min dubiu ppe
si lux expectet. q spes e n uallo ppetuo fossaqs nos septuru hoste. q nunc
corporib suis subiectis uidiqs cinxerit ut uideris colle. Atqs si nox oppor
tuna erupioi sicut e: hoc pfecto noctis apussima hora e. signo secdae
uigiliae cuentis. qd ips mortales somno alussio pmit. p corpora uadeis so
pita: uel silentio incautos fallete: uel sertenib clamore subito pauorem
iniecturi. me mo sequimini quae sequuntur estis. Ego eade q dux huc sequor
fortuna. Quib haec salutaria audiet. Agmedu in dextra parte pedib ibis
ire. oes transierit: uadetes p intermissa custodiis loca. Decii sequuntur.
Ia cuaserat media castra: cu supscades uigilu strata corpora miles offe
so cuncto pbuit somitu. Quo excitat uigil. cu primu mouisset: erectiqs ali
os catarae ignari ciues an hostes essent. pfidui. erupet: an cibi castra ce
pisset. Deci quo n fallent. clamore tollet iussis militib torpidos somno
insup pauore examinat. quo p pedes. nec arma ipigre capit. n obsistet
nec inseq potat. Inter tpid animone tumultuq Samnitu pfidui Ro. obuios
custodib cesis ad castra cos. puadit. Aliq tu superat noctis. iaqs in tuto
uidebat e. cu Decium acte uirtute inqt militer ro. este. Verum ut ac reditu
oi secta laudib ferret. Sed ad cspicieda tata uirtute luce ac die opus est.
Nec uos digna estis: quos cu tata gloria in castra reduces silentiu ac nox tegat.
hinc luce qeu opiam. Dictis obtpatu atqs tibi primu illuc primisso nuncio ad
cibile in castra ingeti quadro curat. & tessara data incolumes reuerti

q sua corpora p Salute ouium haud dubio piculo obiecisset. pro seqsqs
obuia effusi laudant. Gratulat singulos uniuersosqs suos seruatores uocat.
Dius Laudes gratesqs agut. Decii uictoria ferut. hic Decii castrensis triumph fuit.
Incedetis p media castra cu armato pfidio curiatis in eii ouu oculis & oi
honore tribunii cosulu equatib: ubi ad ptorii uentu est: cibi classico
ad cionem cuocat. Orsusqs meritas Decii Laudes uniuersa tpo Decio dustu
lit cionem. Quia autor oia post hndi dii occasio in manib cet ppulus cibile.
ut hostes & nocturno pauore attonitos & circa colle castella dissipatos
aggredet. credem & ia aliquos ad se seqndu emissos p Saltu uagari. iussit
legiones arma capere. Egressiq castris: cu plus exploratores nuciaor ia salu
cet: via paretiore ad hostem ducit. Quem incautu impulso ad hortu cu
pallatu passim Samnitu milites plerosqs inermes: nec coire in unu nec
arma capere. nec recipere intra uallu se posse: pauentem pmu intra castra
pellit. Deinde castra ipa turbatis statim oib capiut. Perfert circa colle
clamor: fugaqs ex suis quosqs pfidis. Ita magna abinu hostiu cessit: quo
intra uallu egerat pauor. Fuere aut ad xxxe milia oes cesi. castra dire
pta. Ita reb gestis cos. ad uocata cioe. P. Decii aduocata cione tion
coeptas solu ante sed cumulatius noua uirtute laudes pagit. & pter mili
taria alia dona aurea corona cui & ceteri bob eximios uno albo opimo
auratis cornib donat. Militem q in pfidio simul fuerat. duplici frumto
in ppetuu in pnia singulis bob binisqs tunicas donatu secm cos dona
tione legiones graminea corona obsidi ale clamore donu appatet. Decio
imponit. Alta corona eusde honoris index a pfidio suo iposita est.
his decorat in signib bouem eximiu marti immolauit. Ceteri bouem militib
dono dedit. q secu in expeditione fuerat. hisde militib legiones libras
farris & sextarios uini ciulerit. oi aqs ea ingeti alacritate p clamo
rem militare indicem ouium adsensu gerebat. Tercia pugna ad Suessellam
amissa e. qua fugat a m. Valerio Samnitu excat oi robore iuuentutis
domo accito certamine ultimo fortuna experiri statuit. Ab Suessula
mucii trepidi capua in equites citatu ad Valeriu es. ope orant uenit.
Cosesti signa mota. reductisqs impedimentis castroru ualido pfidio raptim
agit agmen. nec paul ab hoste locu pexiguu. ut qb pter equos. ceteroqs iu
mentis callonibusqs turba abest. castris cepit. Samnitu excat. uidet haud
ulla mora pugnae futura cet: acie instruit. Deide postq nemo obuiabat
infestis signis ad castra hostiu succedit. Ibi ut milite in uallo uidit: mis
sis ab oi pte exploratu qq in exiguu orbem tracta castra esse: paucitate

unde hostiū colligēret: retulerūt: fremēs ōes acies: cōplendas ee fossas: sūmendū uallū & in castra erūpēdū. Transactūq; ea temeritate bellum fore ni Duces cōtinuisset ipetū militū. Ceterū qa multitudo sua cōmeatib⁹ grauis: & prius cedendo ad suessulā & tū certaminis mora haud pcul ab rerū oūm inopia eet: placuit: dū inclusus pauet hostis: frumtū pagos milite Duca interiqa & Rō. q expedit quī humeris uīt arma geri posset: frumtū secū attulisset: defutura oia. Cōs pallato⁹ p agros uidisset hostes: stationes infrequentes relictas paucis militib⁹ ad hortand ad castra oppugnāda ducat. q cū primo clamore atq; impetu cepisset: plurib⁹ hostiū intētoris suis q importis uallogs cēsis signa capta in unū locū cōferri iussit: Relictisq; duab⁹ legionib⁹ custodia et psidu cā grauī edicto monitis: ut donec ipe reuertisset pda abstinēt Profect agmine infesto cū pmiss⁹ equit uelut in dagine dissipatos Sānites agēt: cēdē ingentē fecit. Nā neq; quo signo coīre int se neq; utrū castra petēnt: an longiore itinere fugā territ cōtare poterat. tātū q; fuge ac formidinis fuit: ut ad xl. mil scutor neq; aq tot cēsis & signa militaria cū his q in castris capta erat: ad clxx ad cōs deferrēt. Tū in castra hostiū reditū. Ibiq; oīs pda militi data huī certaminis fortuna & faliscos cū in inducias eet: foedus petē ab Senatu coegit. & latinos iā exercitib⁹ cōparatis ab Rō. in Pelignū uertit bellū. Heq; ita res gestē fama Italie se finib⁹ tenuit. Sed cartaginēses quoq; legatos gratulatū Rō. misere. Cū corone auree dono q in capitolio in Iouis Sella ponēt. fuit cos. Albo de Sānitib⁹ triuphare. Seqnte Decio Insigni cū laude donisq; cū inēdito militari loco. haud min⁹ urbani celebre nom q cōsulū eet. Capanoq; deinde Suessanoq; audite legationes Precātib⁹ q datū ut psidū eo in hybna mitter. quo Sanitū excursiones arcēt. Iā ui minime salubris militari disciplinē capua. Instrumto oūm uoluptatū delenitos militū aios auertit a memoria Prie inbāt; cīlia in hybnis eod scelē adimde cāpanis capue p qd eā illi antiqs cultorib⁹ ademisset. Heq; in merito suo ipoq; explo in eos uersurū. Curauit pot Capani agrū Italie ubrimū dignā agro urbē q nec se nec sua tutari possent. quā uictor exer hret. q suo sudore ac Sāguine unde Sānite depulisset. An equū ee deductos suos illa fertilitate atq; amenitate priu. se militādo fessos in pestilentia atq; aridō circa urbē solo ludari. atq; in urbe insidentē labē crescētis in dies fenoris patr. hec agitata occultis curationib⁹ nec dū uulgata in ōes cīlia inuenit nouos cōs

cl. Marci Rutilius. cui Capania sorte puincia euenerat q Seruilio colle ga ad urbē relicto. Itaq; cū oia ea sicut gesta erat p tribunos cōpta & era te bret & usu doctus: qppe cui iā quarto cīsul eet: Dictatorq; & cēsor fu isset: optimū rat differēdo spe quā docuiq; uellet: cīsli exeqndi militarē ipetū frustraret: rumore dissipat in hisdē oppidis. & āno post psidia hybernatura duusa ei erat p cāpanie urbes: manauerūtq; a capua cīlia in exercitū eem. Eo laxamto cogitationib⁹ dato qeuit in priua seduco. cō. educto in estiua milite. dū qetos Sānites hēbat: exercitū purgare missionib⁹ turbulentoq; hoīum instituit. alios emerita dicēdo supedia esse alios graues iā etate aut utrīb⁹ parū ualidos. qdā in cmeat mittebāt. singuli primo deinde & cohortes qdā qa pcul ab Domo ac reb⁹ suis hybnasset. Per speciē et militarū usuū. cū alii alio mittēt magna ps ablegati quā multitudinē cīsul. alt Rome ptoq; alias ex aliis figēdo moras retinebat. & primo qd ignari ludificationis minime inuiti Domos reuisebāt. Postq neq; reuerti ad signa primos. nec fermē aliū q quī in cāpania hybnasset: pcipue qs exhis seditionis autores missi uiderūt: primū admiratio. deīde haud dubi timor incessit aios: cīlia sua emanasse. Iā qstiones iā inducia uas occulta singlos; supplicia ipotesq; & crudele cīsulū ac patrū Regnū passuro. hec quī castris erat occultus sermonib⁹ ferūt. nerues curationis electo arte cīsul cernēs: cohors una cū haud pcul anxur eet ad Lautulas saltu an gusto int mare ac mons cēdit: ad excipēdos quos cīsul. aliis atq; aliis ut arcendi ē causis mutebat. Iā ualida admodū nuo man erat: ne qq ad usū exer formā pt Duce decrat. Incōposito itaq; pdātes in agrū albanū pueniūt. & sub uigo albe loge castra uallo cingūt. Perfecto in oportuno die. de ipatore sumedo sociis decernit. nulli ex primis satis fidēs: quē aut ab Roma posse accīri qd Prin aut Plebis ee: q aut se tāto piculo scies offerat: aut cui ex iniuria insanieus exer cā recte cmittat. Postero die cū eadē deliberatio tenēt. ex pdatorib⁹ uagis qdā cōtubernalem T. quīnū in Tusculano agrū colē. urbis honoq; memorē. Prie huc uigētis erat: cui cū militie magna cū glia actē fine pes alt ex uulne claudus fecisset: rure agē uitā pcul a turbe ac foro cēsuit. Homine audito exemplo agnouiē uirū: & qd bñ uerē. accīri iussit. Sed parū spei erat: uoluntate qdq; facturū: ui adhiberi ac metū placuit. Itaq; silētio noctis: cū tectū tullo q adid missi erat intrasset: graue sōno quīnū oppressū: nihil mediū aut ipiū atq; honorē: aut ubi resistere: morē nisi egrē: dimicātes in castra praxerit. Imperator exemplo aduenies

appellat⁹ ⁊ signaq; honorⁱ extⁱnxⁱt subitⁱ rei miraclo defⁱrⁱt. & ad urbⁱ ducⁱ uⁱbⁱt. Suo magis ipetu q̄ ciliio Ducis cū uultⁱs signⁱ sⁱsto agmⁱ ad lapidⁱ octauⁱ uie que nc Apia ⁱ pueniⁱt. Issⁱtq; cⁱsⁱtⁱ ad urbⁱ nu uenire ⁊ra exⁱtⁱ Dictatorⁱq; aduⁱsⁱ se. m. valerⁱ corui dictⁱ audisse & magrⁱ equⁱ. I. emiluⁱ manerⁱ ubi pⁱmⁱ in ⁱspectu uⁱtⁱ ⁱ. arma si gnaq; agnouⁱ⁹: exⁱplo oⁱb⁹ memoria Prⁱe uⁱs pⁱmulsⁱt. ⁿdⁱ erⁱt tā fe roces ad sanguinⁱ aule. nec pⁱ extⁱna nouerⁱt bella. ultimaq; rabies secessio ab suis hⁱbⁱt. Itaq; tā Duces tā milites: utriq; ⁱgressⁱ q̄rⁱ æ col laqa. Qnuⁱ quⁱ armo⁹, ⁊ p pria sacietas tenⁱt. nedⁱ aduⁱrs⁹ Patrⁱ corui⁹ oⁱs cantate ciues ⁊ populⁱ milites. & ⁊te alios sui exⁱtⁱ ⁱplexⁱ ad colloqⁱ pⁱssⁱt cognⁱto: ut exⁱplo haud minor ab aduⁱrsarius uⁱrⁱdⁱa q̄ ab suis silentiⁱ dⁱtⁱ. Deos uiq; ⁱmortales milites uos publicosq; me os ab urbⁱ pⁱtⁱscⁱs ⁊ra adoraⁱ uⁱemⁱq; supplex poposⁱ: ut mⁱbⁱ de uobis ⁱcordie pⁱe q̄ ⁊ n uictoria daⁱt. Sauⁱ fuⁱt. eruⁱq; unde belli decⁱ panⁱt. hinc pax petⁱda ⁱ. q̄d deos ⁱmortales int nūcupādā uota exposⁱ. ea me ⁱpotⁱ uⁱi uos facⁱ potⁱrⁱs si meminisse uultⁱs n uos in Sⁱnio nec in volscis sed in Rō solo castra hⁱbⁱt. Si illos collⁱs quos cernⁱs Prⁱe uⁱe ⁱ: si huc exⁱtⁱ ciuiū uiroⁱ, si me cōs ⁱrm cui⁹ ductu ausp uⁱq; priore á nobis legiones Sⁱnitⁱ fudistis. bis castris ui coepistis. Ego sū m. valerⁱs corui⁹ milⁱs: cui⁹ nos nobilitatⁱ būficiis engⁱ uos nō unⁱmⁱs sensistis. nulli⁹ supbⁱ uⁱ uos legis: nulli⁹ crudelis. S. I. c. autor in oⁱb⁹ mⁱs unpⁱs in me seuⁱor q̄ in uos. Ac si cui gen⁹ si cui stirps ⁊ maiestas: sicut honores subdⁱ spⁱs potuⁱrⁱt: is ⁱrⁱ maxⁱme id specⁱ mei dederⁱ. ea ⁱtate cⁱsulatū adepⁱ ⁱrⁱ: ut potuⁱrⁱ uⁱs ⁊ xx annos natⁱ cos prⁱb⁹ quoq; ferox ⁱ. n solū plebi q̄d meū factū dudū ⁊ cⁱsulis grauⁱ q̄ urbⁱ uⁱ audistis. eod tenore duos ⁱsequⁱs cⁱsul⁹ gessi. Eod hⁱc ipⁱa Dictatura qⁱⁱrⁱt: ut neq; uⁱbos meos & Patrⁱe mⁱe milⁱtⁱ mⁱtⁱor q̄ in uos horreo dicⁱ hostⁱs ego: uos pⁱus in me ⁊ uⁱ ⁱrⁱtis fⁱrⁱ q̄ in uos ego. Istⁱc clamor prⁱ incipⁱt atq; ipⁱ⁹ si dimicādū ⁱ. Inducⁱt in aiⁱm q̄d n induxⁱrⁱt. Pres auⁱq; uⁱ. n ulli q̄ in Sacrū mōtⁱ insⁱdⁱrⁱt. Expectate dū uobis signis ut olⁱ coriolano mres ⁊ugesq; armis patⁱs obuⁱ ab urbⁱ uⁱⁱrⁱt. Tū uolscoⁱ legiones q̄a Rō hⁱbⁱt Ducⁱ q̄ⁱⁱrⁱⁱt. Nos Rō exⁱt⁹ ne destiterⁱtis ipio bello. T. quⁱⁱ quocūq; istⁱc locoⁱ uoles seu inuⁱ⁹ ⁱstⁱtⁱs si dimicādū erⁱt. tū tu i nouissⁱos te recipito. fugⁱⁿs ⁱt honestⁱ tⁱq; ciui dedⁱs q̄ pugnauⁱⁿs ⁊ra pria. Hⁱc ad pacificādū bⁿ atq; bone ste unⁱ pⁱmos stabis & colloqⁱi huⁱ⁹ salutⁱⁿs inⁱpⁱs fuⁱrⁱs. Postulatⁱ ⁱequa

& ferⁱ. q̄q uel uⁱq; standū standū ⁱst potⁱus q̄ impⁱas unⁱ nos ⁱseramus manus. T. Quⁱnⁱ⁹ plenⁱ⁹ lachrymarū ad suos uⁱrsⁱ⁹ me quoq; inqⁱt militⁱs melioⁱ pacis q̄ belli hⁱⁱs Ducⁱ. Hon ⁱ illa modo uⁱsⁱ⁹ aut Sⁿⁱus sed R⁹. uⁱrba fⁱⁱrⁱt. ur cōs. ur impator: milⁱtⁱs cui⁹ auspicia p uobis expⁱ. Nolⁱtⁱ aduⁱrⁱⁿ uos uⁱlle expⁱ. q pugnarⁱt uobiscū unfⁱstus. Et alios Duces Senat⁹ hⁱⁱt q maxⁱme uob suis militⁱb⁹ pⁱⁱt. cui plurimū uos ipator uro credⁱderⁱtⁱs ⁱⁱ eloqⁱt. Pacⁱ ⁱt q uⁱⁱ cⁱ⁹ possⁱ uoluⁱt: q̄d nos uⁱlle oportⁱt qn omissis ira & spⁱ fallacⁱb⁹ autorⁱb⁹ nos oⁱs nr⁹ aq; oⁱa cognⁱt p mutuⁿ fidei. Appⁱatⁱb⁹ clamore ⁱⁱtus. Tq̄nⁱ⁹ ante signa pgressⁱus in potⁱstate Dictatoris milⁱtⁱs fore dicⁱ. Orauⁱt ut cam miserorū ciuiū suscapⁱt: susceptāq; cadⁱ fide qua rⁱp. administrare solⁱt ⁱⁱt. tuⁱⁱ. Sibi se prⁱus arⁱ mbil cauere: nolle alibi q̄ in innocⁱtia spⁱ hⁱⁱ. militⁱb⁹ cauⁱdūq; apud Patrⁱs semⁱ plebi uⁱrⁱ legionⁱb⁹ cautū sit: ne fraudi secessio ⁱⁱt. Qnⁱo collaudato ⁊teris bonum aiⁱm hⁱⁱ uⁱssⁱs: Dictator. equo citato ad urbⁱ reuersⁱ⁹ autorⁱb⁹ prⁱb⁹ tulⁱt ad pplm in luco Petalinⁱ: ne cui militⁱ fraudi secessio ⁱⁱt. Orauⁱt ⁱt bona uⁱnia quⁱⁱsⁱ neq; eā rⁱ loco seruiⁱ⁹ ⁱuⁱq; exprⁱbraret. lex quoq; sacrata mutarⁱ lata ⁱ: ne cui militⁱ scripⁱ nom nⁱ ipe uolⁱⁱtⁱ delⁱrⁱt. addⁱtⁱq; legi neq; ubⁱ urⁱ fuⁱssⁱt: postea ordinⁱ Ductor ⁱⁱt. Id pp. P. Salonⁱⁱ postu latⁱ ⁱst ab ⁱuratus q̄ alⁱⁱⁿ⁹ ppⁱ ⁱⁱs. & tr. m & pⁱm ⁱⁱtuno erat: quⁱ nūc pⁱmpⁱlli appellⁱⁱt. huⁱc unfⁱsⁱ militⁱ erⁱt. q̄ sⁱp aduⁱrsⁱⁱ nouis ⁱⁱsⁱlⁱs fuⁱssⁱt. & ne pⁱceps ⁱoⁱ ⁱⁱt q̄ ab Lauⁱulis fugⁱssⁱt. Itaq; ⁱⁱ hoc unⁱ pp Salonⁱⁱ ab Senatu n ipetrarⁱt. Tū Saloni⁹ obtⁱstat⁹ P. c. ne suⁱ honorⁱ plurⁱs q̄ ⁱⁱdⁱ ciuⁱtatⁱs ⁱstⁱmarⁱt. pⁱpulⁱt: ut id quoq; ferⁱⁱt. Acq̄ ipotⁱs postu latⁱ fuⁱt: ut de stipⁱdio ⁱqⁱⁱ mⁱrⁱbⁱⁿ⁹ aut: ut triplex ⁱa ipⁱstatⁱ ⁱra demⁱⁿⁱ⁹. q. aduⁱrsⁱⁿ ciuratⁱoⁱ fuⁱssⁱt. Pⁱ hⁱc inuⁱnio ap quosdā I. 6e nuciⁱ tr pl. tulⁱssⁱ ad pl. ne fⁱⁱⁿⁱrⁱ lucⁱⁱ. Iⁱ alⁱs plebiscⁱtⁱs cautū neq; ⁱⁱⁿ magratⁱⁿ⁹ utra Decⁱ ānos capⁱⁱ: ne duos magratⁱⁿ⁹ uno āno agⁱⁱ. utriq; cos ābos Plebⁱⁱos creare. q̄ si oⁱa ⁱⁱssa sⁱ Plebi appⁱⁱⁱⁱ haud parⁱⁱas uⁱrⁱs defectionⁱ hⁱⁱssⁱ. Alⁱs ānalⁱb⁹ plⁱⁱⁱ ⁱ. neq; Dictatorⁱ ualerⁱⁿ⁹ dictⁱⁿ⁹. Sed p cos. cⁱm rⁱ actā. neq; ⁱⁱ q̄ Romā uⁱⁱⁱⁱⁱⁱ. sed Romⁱ eā mlⁱtudⁱⁿ ⁱⁱⁱatorⁱⁿ⁹ ad arma cⁱⁿⁱⁿatā ⁱⁱ. Nec in T. quⁱⁱ ullā sed in ⁱⁱdⁱ. c. mālⁱⁱ nocte ipⁱⁱⁿ factⁱⁿ. ⁱⁱⁿq; á ⁱⁱⁱatⁱⁿ⁹ ⁱphⁱstⁱⁿ. ut Dux fⁱⁱⁱ. Inde ad quartⁱⁿ lapidⁱ pfectos loco munito ⁱsⁱdⁱssⁱ. nec ab Ducⁱb⁹ ⁱⁱⁱdⁱ ortā. sed repⁱtⁱ cū armatⁱⁿ exⁱtⁱ⁹ pⁱssⁱssⁱt. salutatⁱⁿⁱ factā. & pⁱⁿⁱxtos dextras utriq; ac ⁱplectⁱ unⁱ se lachrymātes milⁱtⁱs ⁱⁱⁱⁱⁱⁱ. Coactosq; ⁱⁱⁱles ⁱⁱ uⁱdⁱrⁱt auersos á dimicatⁱⁿ⁹ ⁱⁱⁿ⁹ retulⁱssⁱ ad Patrⁱs de ⁱⁱⁱdⁱa rⁱⁱⁱⁱⁱⁱ

Adeo nihil pt̄ seditione fuisse eamq; coposita tm̄ antiquos rerū autores ēstat & huius fama seditionis. & susceptū cū Sānitib⁹ graue bellū aliquot pplos ab Rō societate auertit. & pret̄ Latinoꝝ infidū iam diu foed⁹ priuernates cuā morbi atq; Setiam finitimas colonias Rō⁹ incursione subita depplatus est.

LIBER OCTAVVS

COSS ERANT. C. PLVTIVS. II. T. emilius mamercus. cū Senatu Romanoq; Romā nūcii defectionis priuernatiū. cū q̄nq; milia accepte clādis uenerūt. Volscoꝝ ut̄ exercitū Duce antiatī pplo cēsedisse ad Satricū allatū ē. utrūq; bellū Latio euenit sorte. Prius ad priuernū pfect⁹ exēplo acie cōfligit. haud magno certamine deuicti hostes. oppidū captū redditū q; priuernatib⁹ Presidio ualido ipositio agri pte duc⁹ adēpte. inde uictor exercitus Satricū cūa Antiates duct⁹. ibi magna utrūq; cede utrox pliū fuit. Et cū pestas eo nequaq̄ idinata spe dimicādi diremisset. Rō nihil eo certamine tā abiquo fessi in posterū diē pliū parāt. Volsci recessib⁹ quib⁹ uros in acie amisisset. haud q̄q̄ id aūs aduersādū pliū fuit. Hostē p uictis Antiatū agmine trepido saucis ac pte ipediton̄ relicta abierūt. armoꝝ magna uis tū int̄ cēsa hostiū corpora tū in castris inuēta ē. Ea luce mane dare se cōsul dix̄. Finesq; hostiū usq; ad ora maritimā ē depplat⁹. Alti cōsuli cēmino ingresso Sabellū agrū ñ castra Sānitiū ñ legiones usq; oppositē. Legati Sānitiū pacē orātes adeūt. A quo reiecti ad Senatū potate facta dicēdi postis ferocib⁹ ais pacē sibi ab Romanis belliq; uis aduersus Sidicinos petierūt. q̄se eo uista petē. q& in amicitiā p r. fecdis suis reb⁹ ñ aduersif ut cāpani uenissēt. & aduersus Sidicinos sumēt arma suos sēp hostes P.R. nunq; amicos. q nec ut Sānites in pace amicitiā nec ut cāpani auxiliū bello petissēt. nec in fide P.R. nec in deditiōe ēent. Cū Depostulatis Sānitiū T. emili⁹ P.R. Senatū cōsuluisset. reddēdūq; his foed⁹ cēsuisset. P.R. Sānitib⁹ respōdit. nec quomin⁹ ppetua amicitia ēet. p P.R. steterit nec cūa dica. Quin cum belli culpa sua cūcti tenerēt. amicitia de integro reciliet. Quod ad Sidicinos attinet. nihil int̄cedi quomin⁹ Sānitū pplo pacis. Belliq; liberum arbitriū sit. Foedē ipo cū domū reuertisset. exēplo inde exercitū Rō⁹ deducto. annuo stipendio a tribū mittū frumto accepto. q̄d pepigerat. cōsul ut ēps iduitus daret. quoad legati redisset. Sānites copias inde q& usi aduersus Rō⁹ bellū fuerāt. cūa Sidicinos pfecti. Haud indubia spe erat mature urbis hostiū potiūde. Tū ab Sidicinis deditio prius ad Rō⁹ coepta fuit ē. Dein postq̄ Pres ut senā ea ultimaq; tādē necessitate expssa aspnabāt. ad Latinos ā sua spōte in arma motos fama est. Hec campani quidē adeo

inuise Sānitiū q̄ beneficii romanoꝝ memoria prīuor erat: his se armis abstinuere. Ex hoc tot pplis unus ingēs exercit⁹ Duce Latino finesq; Sānitiū ingress⁹ plus pplationib⁹q; p̄eliis cladiū fecit. Et qq̄ certaminib⁹ superiores Latini erāt. haud inuitus ne sepi dimicandum foret. agro hostiū excesse. Id spatiū Sānitib⁹ datū ē. Romā legatos mittēdi. Quib⁹ cū adisset senatū cōsti eadē se foederatos patiq; hostes essent passi. infamisq; p̄ab⁹ pter ē. ut sanis ducent Rō victoriā: quā Sānitib⁹ ex cāpano Sidicinoq; hoste erripuisset. ne uici et se ab ignauissimis pplis superent. Latinos cāpanosq; si sub dditiōe P.R. essent. p ipios arcent Sānitiū agro. Sin ipiū abnuent. armisq; coercent. Aduersus hec respōsū anceps datū. qa fateri pigebat. Latinos in potestate sua iā ñ ee. timebatq; ne arq̄edo abalienarent. Cāpanoꝝ alia cōditiōe esse q̄ foedē. sed p dditiōe uenissent in fide. Itaq; campanos seu uelint seu nolint. q̄turos. In fœdere Latino nihil ee q̄ bellare cū q̄b⁹ ipi uelit phibeat. Quod respōsū sicut dubios Sānites. qdā factū Romanū dimisit cta ut cāpanos metu abalienaret. Latinos uelut nihil iā ñ cōcedētib⁹ Rō⁹ ferociores fecit. Itaq; p spem aduersus Sānites belli parādi crebra colloq̄a indicēt. oīb⁹ cōsultationib⁹ int̄ se Principes occultare Rō⁹ cōsultū bellū. huc quoq; aduersus seruatores suos bello cāpan⁹ aderat. Sed q̄q̄ oīa de industria celabāt. prius q̄ mouēt Rō tolli ab ipo Sānitem hostē uolebāt. tam p quosdā puatis hospitiis necessitudinib⁹q; cūctos indicia cuiusq; Roma emanarāt. Iussisq; ātē ips cōsulib⁹ abdicare se magistatu quo maturi⁹ noui cōsules aduersus tanta mole belli crearent. Religio incessit ab eis quoꝝ imperiū ipiū eet. comitia habita q; in tres interreges fuēre. m. Valerius ac m. Fabi⁹ creauere cos. T. Manlius torquatus tertiū. P. Decius murē. Eo ano Alexandri epyri regem in Italia classe appulisse cēstra. q̄d bellū si prima fauus pspa fuisset. haud dubie ad Rō⁹ puenisset. Cadē etas rerū magni Alexandri ē. que sororē huius ortū in alio tractu orbis inuictū bellis uicerē fortuna morbo exanxit. Cēterū Rō⁹ si defectio socioꝝ nois q; Latini haud dubia erat tam tanq̄ de Sānitib⁹ ñ de se curā agēt. decē principes Latinoꝝ Romā euocauerūt. Quib⁹ iparet q̄ uellet pretores. Tū duos Latini habebat. L. annuū Setinū & L. numisiū cerceiēse. Alios ex colonis Rō⁹ p quos pt̄ signa uelitrasq; & ipas colonias Rō⁹ volsci et exercitū ad arma erat. Cos noiari euocari placuit. haud quq̄ dubiū erat. sup qua re accirent. Itaq; cūlio prius habito. priores q̄ Roma pficiscent. euocatos se ab Senatu

docet Romano & q. actū in secū credāt. Audna ad ea respōdere placeat: referūt. Cū aliud alii cēseret: tū Anni⁹. Q. q. ipe ego reuoluo qd responderi placeret tam magis ad summā rerū nrarū ptinere arbitror qd agēdū nobis q. qd loqndū sit. Facile erit explicatus cōsulis acōmodare reb⁹ uerba. Hā si ēt nūc sub umbra foederis eq seruitutē pati possimus qd abest qn pdius Siculinis n Ro. solū sed sānitū quoq; ducto paream⁹ respondeam⁹q; Ro⁹ nos ubi unuerit posituros arma. Sin aut tandem libertatis desyderiū remordet uos: si foedus si societas ē. equatio uris ē. Si cōsanguineos nō R. ēc qd oīp pudebat: nc gliari licet: si socialis ullis exat⁹ his ē quo aduīcto duplicet uires suas. Q. uē secernē abse cons. bellis ppis ponēdis sumdis q nolint. Cur n oīa equāt. cur n alt ab latis cōsul dat: ubi ps uirū: ubi & ipi ps ēe. Eqde nobis hoc p se haud numis aplū qb⁹ cōcedētib⁹ Romā caput Latio ēe. Sed ut amplū uideri posset: diuīna patientia fecim⁹. At si quādo unq cōsoci āduersus impi: usurpāde libertatis tēp⁹ optatus: en hoc tps adest & uirtute ura & deūbenignitate uob datū. Tentastis patiētia negādo militē. Quo dubitat exarsisse eos: cū plus ducētos annos mortē soluerem⁹? Pertulerī tam hunc dolorē. bellū cum Peligneis gessim⁹. q ne nrōy. qd finiū p nos tuendoy. ius ātea dabāt: nihil unt cesserūt. Sidicinos in fidē receptos cāpanos ab se ad nos recisse: ex cui⁹ nos parare aduersus Sānites foederatos suos auduerī: nec mouerī se aburbe. Vnde hec illis tāta modestia: nisi cōscia uirū nrārū & suaꝝ idoneos autores hēo. q rētib⁹ de nobis sānitib⁹ ita respōsū ab senatu Ro. ēe ut facile apparet: ne ipos qdē ia postulare ut Latiū sub Ro. ēt sit. Usurpate mō postulādo eo qd illi uobis tacitu cōcedūt. Siquē hoc met⁹ duce phibet en ipe audiēte np r. mō Senatu q; sed Ioue ipo q capitoliū incolit: pfiteor me dicturū: ut si nos in foede ac societate ēe uelit cōsulē altū ab nobis Senatq; ptē accipiāt: hec ferocit n suadēti solū sed pollicēti clamore & assensu oēs pmiserūt ut agēt ducē q; q e rep. nominis Latini fideq; sua uidēnt. Ubi ē Romā uentū in capitolio eis sē dat ē. Ibi cū T manlius egisset cā as ex auctōre Patrū ne sānitib⁹ foederatis bellū inferret. Anni⁹ taq; uictor armis capitoliū coepisset n legat⁹ tut⁹ uirgē tuā laqret. Ips erat ingt T manlii uosq; P. c tandē ia uos nobiscū nihil p ipio agē: cū florentissimū deū benignitate nc Latiū armis uirisq; sānitib⁹ bello uictus Sidicinis cāpanisq; sociis nc ēt uulsus. adiūctus uideūs colonias quoq; uras Latinū Ro. ptulisse ipuū. Sed quom uos regno iporēu finē ut ponam⁹ n inducius in annū nos q. armis possumus adserere

Latiū in libertatē cōsanguinitatis tam hoc dabim⁹ ut condiciones pacis ferum⁹ equas uirisq; quomo uires quoq; equari diis imortalib⁹ placuit. Cōsulē alterū Romi alterū ex Latio creari oportet. Senat⁹ ptē equam ex utriq; gēte ēe unū pplm unā rēp. fieri & ut impiū eadē sedes sit: idemq; oīb nom quomo ab altera utriq; pte cōcidi necesse ē: qd utrisq; bn uertat. Sit hec sane pria petitor & Ro. oēs uocem. Forte ira accidit ut parē ferociae huic & Ro. cōsulē. T mālii hērent. q ideo n tenuit ira: ut si tāta clementia P. c cepisset: ut ab sermone hoīe leges acciperē. Q. Fadio cunctū in Senatū uenīre se ēe palā dicēte & quēcūq; in curia Latinū uidisset: suam manu interimturū & simulachrū Iouis cuersurū. Audi iupr ingt hec scelera audi tecta fusq; peregrinos cos. & peregrinū Senatū in tuo iupr augurato templo captus atq; oppressus iustit⁹es. Hoccine foedera Tullus Ro. Rex cū Albanis Pr⁹ Iunius Latinis hec. Iarquin⁹ uobiscū postea fecit? Hō uenit in mētē pugna apud Regillū Lacū? Adeo & cladiū ira rū ueterū & bñficioy nroy. ogā uos ob lucri estis? Cui cōsul uocē subsequuta Patrū indignatio ēt. pdit memoriae adhorb⁹ crebrā iplorationē deū quos testes foederū sepius inuocabāt: cōsuetudinē. annū spnētis numina Iouis Ro. audita. Certe cū ēmot⁹ in se á uestibulo tpli citato gradu pruper: lapsus p gradū capite grauit offensō ipactū mota ea saxo: ut sopiret. Examinatū autores qm n oēs sē mihi quoq; in incerto relictū sit. Sic unt foederū ruptoy. uastatiōnē ingētu fragore celi pcellā effusā. Hā & uera ēe & apte ad psentē ira mā deū facta posse. Torquat⁹ missus ab senatu ad dumnēdos legatos cū iacēte Annio uidisset exclamat. ira ut Populo scriptoq; audita uox parū sit. Benehāt. dii pui mouēt bellū. Est celeste num. Es magne iupr haud frustra te Patre Deū hoīūq; hac sede sacruum. Quid cessatis q. rites uosq; P. c arma capere? Deus duab⁹ sic simtas legiones Latinoy. dabo quē admodū Legiū iacente uidet⁹. Assēsu ppli exceptā uox cōsulis. tūm. iuuenis ait⁹ fecit: ut legatos pfiscēte⁹ cum magnanimū magist⁹ q. iussu cōsulis pseqbāt: q. iugulatū ab ira impetuq; tegēt. Cōsecit & Sē. bellū cōsulib⁹ q. anob⁹ scriptus excitat⁹ p Marsos Peligenosq; pfidū. Aduēctoq; sānitū exercitu ad capitā quoia Latini socii q; pueneriī: castra locāt. Ibi utriq; cōsules. Eadē dicitur tulisse spes uiri maioris q. p humano hitu angustioresq; dicerent. Ex una acie ipatore ex altera exercitū Dis manib⁹ mriq; ire deberi. Utri⁹ exercit⁹ ipator legiones hostiū supesq; eas se deuouisset eā ppli pui⁹q; uictoriā fore. hos ubi nocturnos usus in se cōsules ctulerit placuit auerrūcāde deū ire uictimas cedi simi ut si auerrūcā de exitus eade q. somio uisa fuerant.

portenderet. Aliud cōsulū facta implēt. Vbi responsa aruspicū insidenti ā animo tacitæ religiōi cōgruerūt. Tum ad hūs legatis tribunisq; & ipius Deum ppulā exponunt: ne mors uoluntaria cōs exercitū in acie terreret cōpa runt inter se ut ubi utra pte cedere Rō exercitus coepisset. inde se cos. deuo ueret p p R. quib; q. Aguntū inde in cālio ē ut si quando unq; seuero ullū impio bellū administratū eēt. tū uti disciplina militaris ad pris cos redigēt mores. Cum acuebat q. aduers Latinos belladū erat. lū qua moribus armoq; gnē instituis ante oīa militarib; cōgruētes milites militib; centurionib; centuriones: tribunū tribunis. cpares collegeq; hisdē pficiuis sepe hisdē manipulis pmixtu fuerāt. Per hæc nequo errore mi lites capient, edicūt cos. ne qs extra ordinē in hostē pugnaret. Forte inter ceteros turmarū pfectos q explorātū in oēs ptes dimissi erant. T. mālius cōsulis filius sup castra hostiū cū suis turmalibus equit. ut uix telu iactu abstatione pxima abēt. Ibi Tusculani erāt eqtes pcrat Geminus Mecius. uir cū gnē inter suos tū factis clarus. Il ubi Rō eqtes insignēq; inter eos pcedentē cos. filiū. Hā oēs inter se utiq; illustres iuuenes erāt cognouit: Vnane aut turma Rō cū Latinis sociisq; bellum gesturi estis. qd intea cōs qd duo exercitus cōsulares agent. Aderunt interpre mālius unq; & cū illis aderit lupr ipe foederū a vobis uio lator, tesus q plus pōt polleteq;. Si ad Regillū lacū ad sacietatē iuuenū pugnauim. hic quoq; efficiem pfecto ne nimis acies uobis & collata signa nobiscū cohortū sit. Ad ea Geminus paulū ab suis equo pcedit uisne igr cū die ista uenit quamagno conatu exercitus moueatis. Interim ipe egredi mecū: ut nrō duoq; tā hic cuētu cernat. quū eqs latinus Rō prestet. Mouet ferocē animū iuuenis: seu ira seu dementia di certaminis pudor: seu inexpugnabilis uis fati. oblatus utiq; ipi Pris cōsulū qs educto pceps ad id certamē agit: quo uiceret an uicēt. haud multū interest. equib; cēteris uelut ad spectaculū remotis spatio qd uacui intercabat cāpi: aduersus cucurrēt equos: & cū infestus cuspi dib; cōcurrisset. mālii cuspis sup galeā hostis metū trans ceruicē dela psa ē. Circū actus deinde eqs cū prior ad iterandū ictū mālius cōsurre xisset. spiculū inter aures eq fixit. Ad cuius uulneris sensū cū equus priorib; pedib; erectus magnā ui caput quatit: excussit eqtē: quē cuspide parmaq; innixū attollentē se ab graui casu mālius ab uigilo ua ui p costas ferrū emineret tre affixit. Spoliisq; lectis ad suos reuectus cū ouāte gaudio turma in castra atq; inde ad pretoriū

ad patrē tendit. ignarus sui futuriq; Laus an poena merita ceet. Vt me omnes inqt pāt tuo sanguine ortū uereferret. puocat eqstia hec spolia capta ex hoste cēso porto. Quod ubi audiuit cos. exēplo filiū auersatus cōcionē classico aduocari iussit. Quē ubi freqns cōuenit quando inqt tu T. manli neq; imperiū cōsulare neq; maiestatē priā uerituis: aduersus edictū nrm extra ordinē in hostē pugnasti: et quantū in te fuit disciplinā militarē qua steterat ad hanc die Rō res solutis meq; in eā necessitatē adduxisti ut aut rep aut mei meoq; mihi obliuiscendū sit. Nos potius nro delicto plectemur. q. resp tuto suo dāno nra peccata luat. Triste exemplū sed in posterū salubre iuuentuti erunt. me quidē cū ingenita caritas liberū. tū species iuuenilis tui decepit uana imagine decoris in te mouet. sed cū aut morte tua sanciendā sit cōsulū impia. aut impunitate in ppetuū abrogāda. nete qd si qd in te nri sanguinis ē recusare cēsea. qn disciplinā militarē culpa tua plapsa poena refutuas. Ludor luga ad palū. Examinati oēs tā atroci impio nec alr q. in se qsq; desticta cernētes secuti metu mag q. modestia queue. Itaq; udut emerso ab admiratiōe animo cū silētio de fixi steterunt. Repete postq; ceruice cesa fusa ē cruor: tū libo cōquestu coorte uocē fit. ut neq; lamentus neq; execrationib; peceret. Spoliisq; co tectū iuuenis corp quātū militarib; studiis fuit ullū celebrari potest: struēto extra uallū rogo cremarat. mālianaq; impia. n in priua mo horrēda sed exēpli ē tristis in posterū cēt. Fecat tam atrocitas poenę obedietiā ore Duca militē. & pī q. q. custodie vigilesq; & ordo stationū interioris ubiq; curae erat. In ultimo et cōtamine cū de scēsū in aciē ē. ea seueritas pstitit. Fuit hæc cuncta maxē bello pugnatū silis. Adeo nihil apud Latinos dissonū ab Rō re pī aios erat. clupeis antea Rō usi sūt. Deinde postq; stipēdiarii facti sūt scuta p clypeis fecē & qd antea phalāges silis macedonicas. hæc postea manipulatim structa acies coepit ee. postremo in plures ordines instruebāt. ordo sexagenos milites. centuriones duos. uexillarū unū habebat. Prima acies hastatū erat manipuli quindeci distantes inter se modicū spatiū. Manipulus leuis uicenos milites. alia turba scutoq; habebat. Leues aut q hasta tantum cēsaq; gereret uocabāt. Hec pma frons in aciē flore iuuenū pubes centū ad militiā habebat. Robustior inde etas totidē in manipulos qb; principib; est nom. hos seqbat scutati oēs insignib; maxē armis. hoc triginta manipulos agmen antepilanos appellabant. qa sub signis ita alii quindeci ordines locabāt.

ex qb' ordo unusqsq; tres pfect hebat. Cum una quaq; p'manipulum
uocabat trib' ex uexillis costabat. Vexillu c lxxxiii homes erant
p'mu uexillu triarios ducebat nec unu milite spectare turpe fuit. Se
cndu roboris mu' roboris etate factusq;. Iterum accesos minime fidu
cie manu eo & in postrema acie reuocabat. Vbi his ordinib' exercitus
instruct' erat: hastatu ordum p'mi pugna unbat. Si hastatu pfligare ho
stes n posset pedepsso eos renocedentes in intualla ordinu principes
recipiebat. Tu principi pugna erat hastatu seqbat. triarii subuexu
llis cosidebat sinistro crure porrecto scuta innixa humeris hastas sub
erecta cuspide in tra fixas. haud sec' q' uallo septa inhorrec' acies
tenebat. Si apud principes quoq; haud satis pspe erat pugnatu: a p'ma
acie ad triarios sensim referebant. Inderem ad triarios redisse cum
laboratur puerbio increbuit. Triarii c surgentes ubi in intualla ordi
nu suor' principes & hastatos recepisset. Exemplo c pressis ordinib' uelut
claudebat uias: unoq; cuneate agmine ia nulla spe posit relicta in hoste
incidebat. Id erat formidolosissimis hostu cu uelut uictos insequuntu
ua repete acie exurgete multa mio cernebat. scribebat' he quatuor
legiones quas milib' peditu equib' in singlas legiones tricenis distentu
ex Latino delectu adiciebat' q ea tpestate hostes erat. Ro' eodeq; or
dine instruere erat acie. cu nec vexilla cu vexillis tantu unuersis ha
stantu hastatis p'cipes cu principib' sed ceteris quoq; cu ceteris
si ordines turbati n cent' ccurredu sibi ee faciebat. Duo primipli ex
utriq; acie int' triarios erat. Ro' haud quaq' satis ualid' ceteris strenu'
uir pu' q; milne Latin' urb' urges bellatorq; p'm' noussimu int' se qa
parel semp ordines duxerut. Romano haud latus fidei urb' tum
Rome p'mussit erat ab c silib' ut subcenturione que uellet sibi leg'
q tuaret' ei ab uno destinato hoste. Isq; ubi cens in acie oblat' ex ce
turie Latino victoria tulit. Pugnatu e haud pcul radicib' uelimu
montis qua via ad uesti ferebat. Ro' cos prius q' educent in aciem
immolauert Decio caput locuenis a familiari pte cesu aruspex dicat'
c sedisse. Aliqn accepti Dis hostiu ee manlii egregie locutu esse. Arg hanc
hr inqt decuis si ab collega Latinu ee. Instructis sicut ite dictu ordi
nib' pcessit in acie. malus Dextro Decius leuo cornu pebat. Pruno utriq;
ags urb' eode ardore animo; gerebat' res. Deinde ab leuo cornu hastatu
Ro' n feretes ipsius Latino; se ad Principes recepe. In hac trepidatione
Decius c sul. M valeriu magna voce inclamat. Deo; inqt ope valenop'

e Age du pontifex publicus p mei uerba q bus me p legionib' deuouea. Pon
tifex cum togam prtexta fuse' uelat, & uelato capite e manu subter gega
ad mentu exerta sup telu subiectu pedib' stante sic dicet. Iane iuppr mars
pater quirine Bellona. Lares diuinoq; siles. dii indigetes Diu quoq; e potes
nro; hostiq; Diq; manes vos pcor uenero uenia peto. feraq; uim p r
q'tu uim victoria q; pspetus hostes p r q'tu terrore formidine
morteq; afficiatis. Sicut uerbis nuncupaui ita p rp. q'tu legiones aux
q; hostiu mecu Deis manib' relinq; deuoueo. hec ita peatus lictores ire
ad T manliu iubet maturecq; college se deuotu p exercitu nuciare. Ipse
manet' cinctu Gabino armat' in equu insiluit. ac se in medios hostes im
sit. Cospect' ab utriq; acie aligto augustior humano visu de celo missus
piaculu ois deo; ire q pestem ab suis auersam in hostes ferret. Ita ois error
pauorq; cu illo Latius signa p'mo Latino; turbauit. Deide in tota pene'
acie puasit. Cuidentissimu id fuit q quacuq; equo inuect' e ibi haud
sec' q pstitero ictu sydet pauebat. Vbi uero obrui telis inde ia haud du
bie cternate cohortes Latino; fuga ac vastitate late fecerut. Simul
& Ro' exsoluus religioe ais uelut tu primu signo dato cooru pugnam
integra ediderut. Ha & rorari pcurrebat int' ate pillanos addiderut
q; uires hastatis ac pcipib'. Et triarij genu dextro innixi nutu cos
ad c surgedu expectabat. Procedete deinde certamine cu alis ptibus
superet multitudo Latino; malus cos. audito cuctu college cu
ius fasq; erat lachrymas n min' q' laudib' debitus pfecit' ta me
morabile morte cet. paulisp addubitauit an c surgedu ia triarii
ips cet. Deinde melius integros eos ad ultimu discrimen c seruari ac
censos ab nouissima acie ate signa pcedere iubet. Qui ubi subito Latium
tag; ide aduersari secisset triarios suos excitauerut. & aligdiu
pugna atroci cu & semet ipi fatigasset & hastas aut pfregissent aut
hebetasset pellent ue tam hoste debellatu ia rem putantes ad extima
acie tu c sul triarios surgere nec integros aduersos fessos memores
pte parentes & comilitu ac laboru memores c sul p um victoria morte
ocubetis. Vbi triarii cosurrexerut integri refulgentib' armis noua ex
ipuso exorta acies receptus intualla ordinu antepillanis clamore
sublato p'cipia Latino; pturbat. hastisq; ora ferientes p'mo robore
uiro; ceso palios manipulos uelut inermes ppe intactos euasse. Tantaq;
cede prupe amicos ut vix quarta pte relinq'rent hostiu. Sanites
quoq; subradicib' mou pcul instructa pbue terrore Latinis. Ceteru

unt omnes cuius socios q; populus latinus eius populi consules fuit quos alt̃ omnis minas periculaq; ab diis supis inferisq; in se unũ cuerunt. alt̃ ca uirtute eoq; consilio in pelio fuit: ut facile cũcta uent̃ Rõ. Latinos q; qui pugne memoriã posteris tradiderũt: utri pius. T mãlius Dux fuisset: cuius fortunã haud dubie fuisse victoriã. Latini se ex fuga meturnas cũtulerũt. Castra secundũ lucũ capta. multiq; ibi mortales uiuũ oppressi maxime capani. Decii corp̃ ne eo die inuenirent̃ nox q̃ cesset oppressit. postero die inuentũ unt̃ maximam hostiũ strage: cooptũ telus. Funusq; & par morti celebrãte collega factũ ẽ. Istud adipiscendũ uidet̃ licẽ consuli Dictatoriq; & ptor cũ legiões hostiũ deuouear̃ n utriq; se sed quẽ uelit ex legione Rõ. scripturi ciuẽ deuouẽ. Si is hõ q deuot̃ ẽ moritur. pbe factũ uideri: ni moriũ tũ signũ septẽ pedes altũ aut maius in trã defodi & piaculũ hostia cedi. ubi illud signum defossũ erit: eo magistratũ Rõ. descendẽ fas n ẽe. Sin aut̃ sese deuouere uolet sicuti Decii deuouit: ni moritur neq; suũ neq; pũ. diuinũ pure facere. Qui sese deuouerit uulcano arma sue cui alij diuo uouẽ uelit siue hasta siue quo alio uolet uti ẽ. Telo sup q̃ stãs consul potit̃ ẽ. hostẽ potiri fas n ẽ si potuat̃ marius uoue taurilib̃ piaculũ fieri. hec & si ois diuina humanq; moris memoria aboleuit. noua peregrinaq; oĩa psas ac prys pferendo haud abre duxi uerbis quoq; ipis. ut tradita nũcuparaq; sunt referre. R. post pluũ demũ factũ Samites uenisse subsidio expectato aiẽtu pugne apud quosdã inuenior. Latinis quoq; ab lauinio auxilius dũ deliberando terũt tps: victis demũ ferri coeptũ. & cũ iã porus pma signa & ps agminis eet egressa nũcio allato de clade Latinoy. cũ uersis signis retro urbẽ reduceretur. ptore eoy. noie miloniũ dixisse ferũt. Pro paululã uia magnã mercedẽ ab R. solutã q̃ Latinoy. pugne supfuerant multus uenerib̃ dissipati. Cũ se in unũ cglobasset. uetusta urbs eius recepta culũ fuit. Ibi in cculis numisius ipator coy. affirmãdo cmune fore martẽ belli utriq; acẽ pari cede pstrauisse. victoriaq; nom̃ tantũ poenes R. ee. Cetera prudus fortunã & illos gerõ. funesta duo consulũ proria. alterũ parricidio filii. alterũ consul deuoti cede. Triad atq; exercituũ oem: cesos hastatos principesq; strage & ãte signa & post signa factam Triarios postremo re restituisse Latinoy. & si parit̃ accisse copiẽ sint tam supplemto uel Latiũ ppi ee uel volscos: q̃ Romã. Itaq; si uideat̃ eis se ex latinis & volscis pplis uenturte ppe excita reduturũ infesto agmine capuã ee. R. q; nihil tũ miñ q̃ bellũ expectãtes: nec opinato aduentu peculturũ. fallaciõ bris circa Latinũ nom̃ volsciq; missis qa q̃ inter

fuere pugnę ad credendũ temẽ faciliores erant. tumultuari ũdiq; excit̃: raptũ conscripti cuerunt. huic agmini torquat̃ cos. ad triarium unt̃ sinũ essã meturnas. is locus ẽ occurrit. Prius q̃ castris locus capet̃. sarcinis utriq; in aceruũ iectis pugnatũ debellatũq; ẽ. adeo ei accasis res sunt. ut consuli victore exercitui ad depplãdos agros cons ducẽti dederẽt se oes Latini. deditionẽq; eã capani fegret̃. Latiũ capua q; agro multau. Latiñ ager puernan adduo agro & fallerñ q ppli capani fuerat. usq; ad uulturnũ fluũ Plebi R. diuisit̃. bina in Latino uigera ita ut dodrãtẽ ex puernani cõpleret̃. Data tña in falerno quadrantib̃ et p lõgitate adiectis. extra poenã fuẽ Latinoy. laurentes capanoy. q; eques qa n defecerãt. Cũ lauretib̃ renouari foed̃ iussit. renouatq; ex eo quot ãnis post duẽ decimũ latinarũ. equib̃ capanis ciuitas data. monumtoq; ut eet: eneã tabulã in ede castoris Rome fixerẽt. vectigal quoq; ei capañ ppli iussit pedẽ in singulis quot ãnis fuere aut mille & sexcẽti denari. nũmi quadrageni. Ita bello gesto primis q; poenaq; p cuiusq; meritu psolutis. T. mãlius Romã rediit. Cui uenienti uniores tantũ obuiã exisse cstat. Inuidiaq; & tunc & oi uita deinde aversata eũ execrataq;. Antiates in agrũ hostiensem ardeatẽ Solonũ incursiones fecerũt. Mãli cos. qa ipe p valitudinẽ id bellũ exeq nequeat. Dictatorẽ L. Papiriũ crassi. q; tũ forte erat ptor dix̃. Ab eo magr equi. L. Papirius cursor dict̃. Hubi memorabile aduersus antiates ab Dictatore gestũ est. cũ aliquot mises statiua in agro Antiati habuisset: ãno insigni victoria de tot actã potentib̃ pplis ad hoc consul alteri nobili morte alteri sicut truci ita claro ad memoriã ipio successe consules. T. emili mamerc. P. Philo. neq; in silem materiã rerum. & ipi haud suarũ rerũ aut ptũ in rep. magis q̃ prię memores. Latinos ob iniã agri omissi rebellãtes in cãpis fenectanis fuderunt. castrisq; exuerũt. Ibi publio cuius ductu auspicioq; res gesta erat. in deditionẽ accipiẽte Latinos pplos. quoy. ibi iuuẽt̃ cesa erat. emili ad Pedũ excitu ducẽ. Pedanos tuebat̃ Tyburs. pnestin. velitr̃q; ppl uenerãt & ab Lanuuio antiq; auxilia. vbi cũ plus qdẽ superior R. eet. ad urbẽ ipam pedũ castraq; sociorũ pplorũ q̃ urbi adiuncta erãt. integer labor restaret. bello infecto repete omisso. cos. qa collega decretũ triumphum audiuit. Ipe quoq; ãte victoriã flagitator Romã rediit. Qua cupiditate offensis Patrib̃ negatib̃ nisi pedo capto aut dedito triumphũ. hunc alienat̃ ab Senatu Emili seditiosis silem tribunatib̃ deinde cõsulatũ gessit. Hã neq; quo fuit: consul criminari apud pplm Patres

destituit. collega haud quaq; uersante qa & ipe de Plebe erat. materiā aut pbrat criminibus ager in Latino Falernoq; agro malignе plebi diuisus. Et postq; senat' finire ipii cōsulib' cupiēs. Dictatorē apl'ior suis Latinos rebellātes dia tulit. emilio tū cuius fasces erāt collegam Dictatorē dixit. Ab eo magrequū Iuni' Brut' dictus. Dictatura pplans & oratorib' inf̄es criminosis fuit. Et q̄res leges secdissimas plebi aduersas nobilitati tulit. unā plebiscita oēs q̄rent̄ erant. altera ut legiū q̄ comitijs cēturiatis ferrent̄ ante inuū suffragiū P̄res autores fierent. Tertia ut alt' utriq; ex Plebe cū consulē sit. ut utrūq; plebeium fieri licēt. censor crearet. Plus eo anno accepū cladis domi ab cōsulib' ac Dictatore: q̄ ex uictoria cōi. belliaq; rebus fortis auctū imperiū P̄res credebant. Anno insequte L. Furio Camillo. C. menio cōsulib' quo insigni tuus omissa res. Gnilio superioris āni cōsuli exprobrarēt. pedū animis utrūq; & oī ui expugnādū ac defendū senat' fremit. coactiq; nouū cōs oīb' eā rē puerū pficisait'. Là Latinis stat' erat rerū. ut neq; belli neq; pacē pati posset. Ad bellū opes deerāt. pacē ob iram adepta dolore asperabant'. medius cōsulis standū uidebat'. ut oppidis se tenēt' nec laces situs Rō. cum belli hrēt & si quis oppidi obsidio nūciata cēt. undiq; ex oīb' pplis auxiliū obsessis ferret'. neq; tam̄ nisi admodū á paucis pplis pedam aduenū fiēt. Tyburtes p̄nestinusq; quor̄ ager ppior erat pedū puenē. Aricinos Lanuuinosq; & uelitr̄nos antiatib' volscis se cōiūgere ad Salinas flūi meninis ipiusu adore' fiebat. Camill' ad pedū cū tyburtib' maximeq; ualido exercitu maiore mole q̄q; eque pspero euentu pugnat. Tumultū maxime repēnina inī pliū eruptio oppidanor̄ fecit. in quos pter exercitus cuersa. camillus in cpulit solum illos inuia moenia sed eodē ac die cū ipis auxiliaq; eor̄ pculsse oppidū scalis coepit. Placuit inde tā maiore conatu aliquā abiuni expugnatōe urbis ad pdomādū Latiū uictore circūduce exercitu. Hec gerere ante q̄ expugnādos aut in deditionē accipiēdo sigla urbes. Latiū oē subegē. Presidijs inde dispositis p recepta oppida Romā ad destinatū oīū cōsensu triumphū descessere. Additū inū pho honos. ut stanq eqstres eas rara illa aetate res in foro ponēt'. Prius q̄ comitijs in insequtē anū cōs.ro rogarēt: camillus de Latīs pplis ad senatū retulit. atq; ita disseruit. P.c. qd bello armisq; in Latio agendū fuit. idā deū benignitate ac uirtute militū ad finē uenit. Cassi ad Pedū Asturiq; sunt exercit' hostiū. oppida Latia

oīa & Antiū ex volscis aut ui capta aut recepta in deditionē ipsi dis tenent' urīs. Reliqua cōsultatio est quō rebellando sepius nos solli citant quonām̄ ppetua pace quetos obtineamus. Dii immortales ita uos potentes huius cōsilii fecerūt: ut sit Latiū deinde an n̄ sit in ura manu posuerūt. Itaq; pacē uobis qd ad Latinos attinet parare in ppetuum uel ignoscēdo uel seuēdo potis. Vultis crudelr cōsulē in deditos uictos q; licēt delē oē Latiū. uastas inde solitudines facē. unde sociali egregio excitu p multa bella magnaq; sepe usi estis. Vultis explo maiorū augere rēr̄. uictos in ciuitatē accipiēdo. materia crescēdi ptim̄ ab illis suppeditat. Certe id firmissimū lōge ipii ē quo obedientes gaudent. sed maturato op' ē. qcqd statuē placet: tot pplos inī spē metuq; suspēsos ātinētis. Et ira itaq; de eis cuiq; q̄p̄mū absoluu & illor̄ aīos diu expectatōe suspēsos. seu pena seu bñficio preoccupari oportet. nrm fuit efficē ut oīa rerū uobis ad cōsulēdū potās cēt. Vrm ē deceriē qd optimū uobis reqq; p. sit. Princeps senat' relationē cōsulis de sūma rerū laudare. sed cū alior̄ alia ā cēt ita expedire posse cōsuli ducē ut p merita cuiq; statuerēt. si de singulis notaū ferret ad pplm. Relatū igr de singlis decretūq; Lanuuinis ciuitas data. sacraq; sua reddita. cū eo ut edes lucūq; sospites omnes cōis Lanuuinis municipijs cū p R. cēt. Aricini nōtamq; & Pedani eod̄ iure quo Lanuuini in ciuitatē accepti. Tusculanis seruata ciuitas quā hēbāt crimiq; rebellionis á pū. fraude in paucos autores uersū. In uelitr̄nos uetere ciues R. q rebellassēt. grauit seuitū & muri diruti. & senat' in abducē. uiasq; trās Tyberi hitare: ut a q̄ q̄s tyberi cōphēs cēt usq; ad mille passuū d'angulo cēt. nec pri q̄ ere psolutos q̄ cepisset extra uicula captū hrēt. In agrū Senator̄ coloni missi. Q. inb' ascriptis spēm antiquę frequtię uehire receperūt. Et Antiū noua colonia missa cū cōsule Antiatib' primū cēt. si & ipi ascribi colloni uellēt. naues inde lōge abacte inī dictuq; mare. Antiati pplo ē ciuitas data. Tyburtes p̄nestinusq; agro multati. neq; ob recēs tāū rebellionis cōe cū aliis Latīs crim̄ sed q; tedio ipii R. cū 6 alijs gētē efferata arma quōdā cōsociasset cēteris Latinis pplis cōnubia cōmerciaq; & cōsilia inī se ademerūt. Capuis equib' honoris cā qa cū Latinis rebellare noluisset. fundanis formianisq; p fines eor̄ tuta pacataq; sēp fuisset uia ciuitas sine suffragio data. Cumanos Suessulanos q; eisdē urīs cōditionisq; cui' capuā cē placuit. Haues antiatū ptim in nauali a Rom̄e subdu dq; pū in cōse rostris q; earū suggestū in foro structū adornari placuit.

15

Rostraq; id ipsū appellatū. C. Sulpicio longo. P. Elio Peto cōs. Cū ora ñ opes magis Rō. q; bñficijs parta gra bona pace obtinēt. intr Sidicinos Aurūcos q; bellū ortū. Aurūca T manlio cōs in deditionē accepta. nihil deinde mouerāt. eo petēdi auxilij ab Rō. cā iustior fuit. Sed prius q; cōs. ab urbe iusserat ei Senat' defēdi aurūcos metu oppidū deseruisse: fama affert. pfugos q; cū cunctis ac liberis suessā cōmunisse: q; nō aurunca moenia antiqua cōp. urbēq; ab Sidicinis delētā. ob ea infensi cōsulib' Senat' quor; cētarioē pdita sūt cēnt. Dictatorē dic iussit. Dict'. c. claudi' regillēsis magr equū. c. claudiū hortatorē dix. Religio inde incepta de Dictatore. & cū augures uicio creatū viderent dixissēt. Dictator magrq; equū magratu se abdicarūt. Eo āno mutua uestalis suspecta pmo pp mundiore iusto cultu insimulata: deinde apud Pō tifices ab indice seruo. cū decreto coll. iussa ēēt sacris abstinē familiā q; in potate hre. facto iudicio viua sub ūrā ad portā collinā dextra via defossa. Sceleto cāpo credo ab incesto id ei loco nom factū. Eodem āno quo P Philo pr. primū de plebe aduersāte Sulpicio cōs q negabat ra tionē eius se habiturū. ē fact'. Senatuq; cū in summis ipsis id ñ obtinuisset. muri' in pura intendēte. insequēs Ann'. L. Papirio crasso cesone duilio cōsulib' ausonū magis nouo q; magno bello fuit insignis. Ea gens cales urbē incolebat. Sidicinis finitimis arma cū xerāt. Vnoq; plio haud sane memorabili duor; pplor; exēt' fusis. ppigtate urbiū & ad fugā pni or & in fuga ipa tutior fuit. Hec tam omissa ei' bella cura prīb' qa tonesiā sidicini aut ipi mouerāt bellū aut mouētib' auxilium tulerāt: aut cā armor; fuerāt. Itaq; ōi ope adnisi sūt. ut maximū ea ipestate ipatorē m. valerū coruinū cōs. quartū facēnt. collega addut' coruino m. Atili Regulus. & ne forte casu errarēt. petiit ab cōsulib' ut extra ptē coruini ea puica cēt. Excitu uictore á cōsulib' supionib' accepto ad cales ūde bellū ortū erat pfect' cū hostes ad su pioris ēt certaminis memoria paudo clamore atq; ipetu primo su dissēt. moenia ipa oppugnare ē aggress'. Et multū qd is erat ardor ut iā inde cū scalis succēdē ad muros uellet. cuasuros; cēderent Corum' qa id arduū factu erat. labore militū potī q; piculo pagere inceptū uoluit. Itaq; aggerē & uineas equt. turresq; muro admouit. Quarū usū forte oblata opportunitas puerit. Hāq; m. Fabi' captiuus R.ō. cū p negligētia custodū festo die uidis ruptis p murū int opa R.ō. relegata ad pinnā muri reste suspēs manib' se dimisisset. pculit ipsor

ut uino epulisq; sopitos hostes aggrederetur. nec maiore certamine capti cū urbe ausones st. q; ac fusi erāt. Preda capta ingēs ē. pfidioq; imposito calib' reducte Romā legiōes. cōs. ex. S. C. triumphauit. Et ne Atī luis exps q; ēt. missi ābo cōs. aduersus Sidicinos duce excitū. Dicta torē āte ex. s. c. dixerē. L. Emilii mamercī. Is magr equū q. Plubuq; philonē. Dictatore comitia hīte cōs. creati sūt. T. veturi. Sp. Postumi & si belli ps cū Sidicinis restabat. tam urbāno pueniret desyderiū plebis de colonia deducēda cales reuocārī. Factoq; S. C. ut duo milia q; ingēti hoies eo scribēnt. triumuiros colonie deducēde agroq; diuidēdo creauerī. cesone Duilii T. quinti. m. Fabii. nouo deide cōs á veterib' excitu accepto ingressi hostiū fines: pplādo usq; ad moenia atq; urbē puenerī. Ibi qa iuuenu excitu cōparato Sidicini & ipi p extima spe dimicaturi enixe iuuē bāt & Sānitū fama erat ēcitari ad bellū. Dictator ab cōs ex auitate sē dict'. P. cornel' Ruffin' magr equū. m. Antoni' Religio deide incessit uicio hos creatos. magratuq; se abdicauerī. Et qa pestilētia ūsequuta ē uelut ōib' eos uno ictus auspicijs res ad intregnū rediit. Ab intr regno initio p. q Demū intrege. m. valeriū coruinū creati cōs. A. corne lius terū &. cn. Domitī. Trāquillis reb' fama Gallica belli p tumultu ua luit. ut Dictatorē dic placēt. Dict'. m. Papir' crassus & magr equū. P. valerius publicola. á qb' cū delect' intrēt' q; aduers' finitima bella hret': exploratores missi attulerūt qetā oia apud Gallos ee: Sānitū quoq; iā alterū ānū turbari nouis cōsilijs suspectū erat. Eo ex agro Sidicano excit' Rō. n deduct'. Ceterū Sānites belli alexādri epyrēsis in lucanos traxit. q duo ppli aduers' Rege excursione. A pacto faci ēte. signis collatis pugnauerūt. Eo certamine superior Alexāder. In certū qua fide cultur si pide cetera potuisset: pacē cū Rō. fecit. Eōdē āno celus ad' nouiq; cives cēsi trib' pp eos addit' mensa & scapua cēsores addiderī. q. philo. Sp. Postumi' Rō. facti a cerani. lege ab. L. Papirio tr. p Lata qua ciuitas sine suffragio data. hec eo āno Domi mitiaq; gesta. Foedi insequēs ān. seu ūpie cdi seu humana fraude fuit. m. Claudio marcello T. valerio cōsulib'. Flaccū puerilīq; uane in ānalib' cognomina cōs inuenio. Ceterū in eo pui refert. qd uerū sit. Illud pueri nec oēs autores st. pditū falso ee uenenis absūptos. quorū mors infamē ānū pestilētia fecerit sicut pdit' tam res ne cui autoris fide abroganda exponēda ē. cū pmores ciuitatis sūb morb eodq; fer me oēs euentu morerēt'. an alia qda ad q. Fabii maximi. edilē curule

indicaturi se cum publice pestis pfessa ē. Si ab eo sibi fides data ēet ha
ud futurū noxe iudicū. Fabius cōsestū rē ad cōs: cōs ad senatū refert.
Cōsensuq; ordinis fides iudicia data. Tū parefactū mulierbri fraude ciu
tatē pnīm matronasq; ea venena coqre. & si seq; explo manifesto uelint
deprehēdi posse. Sequutu iudicē & coqntus quasdā medicamēta & recōdita
alui inuenert. Quib; in forū delatis & ad xx matronis apud quas de
phensa erāt p uiatorē accitis duc ex eis cornelia ac Sergia prīcipuq;
qs gētis: cū ea medicamēta salubria ee ēēderet: ab cīuitate iudicē bibē
uisse: ut se falsū cīmtatū arquiēt. Spatio ad colligendū sūpto: cū sūmoto
pplo in cspectū omīm rē ad ceteras reuulisset: haud abnuētib; & illis
bibē epoto medicamēto sui amet ipe fraude oēs intuerūt. Cōphēse explo
earū comites magnū num matronarū iudicauert. Ex qb; ad cl xx dā
nate. Heqs de ueneficijs ate eā diē Rome qsitū ē. Prodigij ea res loco
hita. captisq; magistratib; q; sectatus filis uisa. Itaq; memoria ex ānā
lib; repetita in secessionib; quoda plebis clauū ab Dictatore fixū: alienā
tasq; discordia mītes hoūi copiaculo cpotes siu feasse. Dictatorē clauū
figēdi cā creari placuit. creat; en. quintil; magro equtū L. valeriū dix.
q fixo clauo magnatu se abdicauert. Creati cos. L. Papiri; crassi iterū
L. Plauti; iudex. cui; pncipio ānī legati ex volscis Fabratēm & lucani
Romā uenerūt orātes ut in fidē recipet. Si sanniti armis defessi ēent
se sub ipio pr fidē dr atq; obedīēt simuros. missi tū ab sē. legati: denīq;
atūq; sanitibus ut eorp. pplo; finib; vi abstinēēnt. valuitq; ea legatio
ñ tā qa pace uolebāt. Sanites q; qa ñdū parui erāt ad bellū. Eodē ano
puernas bellū inuitū. cui; soci; fidani: dux ēt fundan; fuit: uitrubius
bacchius ñ Domi solū sed ēt Rome clar; Edes fuit in palatio ei; q Bacchi
pruta diruto edificio. publicatoq; solo appellata. Aduersus hūc uastāte
late Setinū norbanūq; & comitū agrū. L. Papiri; pfect; haud pcul cassi
ei; cessit. Vitrubio nec ut uallo se tenēt aduersus ualidiorē hostē sina
cstare mes. nec ut logi; a castris dimicaret: aīus suppetē. Vis tota ext;
portā castroī explicata acie fugā magis retro q; pluī aut hostē spectā
te milite sine cōsilio sine audacia depugnat. ut & leuius omīto nec ibi
que ē uitā; uta breuitate ipa loci facilisq; receptu in tā ppīqua cast;
haud egre milite mīta cede ē turat; nec fere qsq; in tpo certamine
pauca in turba fuge extīnē cū in castra ruēnt cesi. Primusq; tenebris
puernū ide peritū agmine trepido: ut muris por; q; uallo sese tuta
ret. A puerno Plauti; alt cīul puastatis passim agris plaq; abacta

In agrum

in agrū Fundanū exātū iudicat. Ingredīēre fines Senatus fundanoq;
occurrit negant sep uitrubio sectāq; ei; sequutis pcatū uenisse: sed pro
fundano pplo que extra culpā belli ēē. ipm uitrubiū iudicasse: cū rece
ptaculū fugq; pruernū hūisse. ñ priam fundanos. Pruernū igr hostes
p R. querendos pseqndosq; q simul á fundanis ac Ró; uitruisq; purnq;
imemores defecerunt. Fundanis pacē ēē & aiōs Ró; & qrām memoriam
accepte ciuitatis. Orare se cōs. ut bellum abinnoxio populo abstineat
agros urbē corpora ipoq; cōiugū; ac liberoq; suoq; in potate p r futuriq; ēē
Coll. iudicatis fundanis cīul bris q; Romā missis in officio fundanos ēē
ad pruernū flexit uer. Prius aīa diuersi in eos q caputa ciuratio
nis fuerāt. Scribit Clauduis ad ccl. ex ciuratis vinctos Romā missos.
cāq; deditionē Senatus ñ accepta. q. egētui atq; humilīi poena defūgi
uelle fundanū pplm cēsuerūt. Pruernū duob; cīsulatib; exēcutib; cū obsi
deret; alt cōs comitio; cā Romā; reuocat;. Carceres eo āno in circo
pmū statuti. Modū pfunctos cura puernatus belli tumult; gallica fama
atrox inuasit. haud ferme ung; neglecta patrib;. Explo igr cōs noui
L. mamercin; & C. Plauti; eo ipo die Kl. quintilibus quo magistatū inie
rūt. cparare intē septicias iussi. & manere; cum gallis cū bellū euenerit
scribē exercitū sine ulla vacatois venia. qn opificū quoq; uulg; & sel
latarij minime militie idoneū genus exercitu ducit;. uetosq; inges ex
cu; cīractus: ut inde obuia gallis ret;. Longi; discedi ne alio uenere
hostis fallēt ad urbē incedes. ñ placuit. Paucos deinde post dies sat;
explorata tpis eius qcte á Gallis: puernū oīs cuersa uis. Duplex ide
fama ē. Alij vi capta urbe uitrubiūq; uinū in potate venisse. Alij pri;
q; ultima adhibēt uis ipm se in deditionē cos. caducei pferens pmi
sisse autores sūt: uitrubiūq; ab suis traditū. Semp; de uitrubio pri
uernatib; cīsule; cīsilē Plautiū duruis puerni muris psidioq; valido
iposito ad triumphū accersit. uitrubiū in carcere asseruari iussit: qd
cos. redisset. tū uerbarū necan. edes ei; q; cent in Palatio diuēdas.
bona Semoni Sancō cēsuert. qd qs. eris ex eis redactū ē. ex eo. enei orbē
facti. positi in Sacello Iani aduersus ede qrim. De senatu puernate ita
decretū. ut q senator pruerni post defectionē ab Ró; mā sisset. trās
tyberi lege eadē qua uectīni hitaret. his ita decretis usq; ad triumphū
Plautij silentū de puernatib; fuit. Post triumphū cos necato uitrubio
socijsq; ei; noxe apud sanatos iā supplicijs nocētiū tuta intione de
Pruernatib; nat;. q. im autores defectionis inqt meritas poenas &

dijs ⁊mortalib⁹ & a vobis hmt P. c. Quid placet de ⁊nnoxia multitudine
fieri ? eqdē & si meę ptes ex grēdę magis sentēcę q̄ dandę sūt : tamen
quom videam puernates vicinos Sānitib⁹ ee : vnde nec nobis incertissia
pax est : q̄ minumū mārū int nos illosq; relinq veli . Cū ipa p se res ācep
eet : put cuiusq; ingenii erat atroci mutue suadentib⁹ tū incertiora
oīa vnius ex priuernatib⁹ legat⁹ fecit . magis cōdicionis in qua natus
eet : q̄ prius necessitatis memor . Q. interrogat⁹ a quodā tristiorū sn̄ę
autore quā poenā meritos puernates ceseret . Eā inqt quā merent
q se libertate dignos cesent . Cuius cū ferocior respōso infestiores factos
videt cos : eos q aū puernatiū cām impugnabat : ut ipe benigna int
rogatioe mitius respōsū eliceret . Q. Si poenā inqt remittum⁹ vobis : qle
nos pacē hīturos spem⁹ . Si bonā dederitis inqt : & fidā & ppetuā : si
malā : haud diuturnā . Tū uero minari nec id ābique priuernate
qdā & illis uocib⁹ ad rebellandū inquan pacatos pplos . Pars melior se
ād meliora respōsa trahe : & dice viri & libi uocē audirā : an credi posse
aut ullū ppm aut hoiem . Denicq; in ea cōditioe ciuis eū poeniteat
diutius q̄ necesse sit māsurū . Ibi pace ee fidā ubi voluntarij pacati
sint : neq; eo loco ubi seruitute ee velint fide spandā ee . In hac sn̄cia
cos maxime inclinauit aios udemū de ad p̄ncipes sn̄ciar⁹ cōsulares .
ut exaudiri posset a plurib⁹ dicēdo eos demū q̄ nihil pt̄q̄ de libtate
coquēt : dignos ee q R. fiat . Itaq; & in Senatu eam obtinuere : & ex
auctate Patrū latū ad ppm est : ut puernatib⁹ ciuitas daret . Eode
āno trecēti anxur colonā missi sūt . bina iugera agri recepūt . Secut
e ān⁹ nulla re domi belluę insignis . P. Plautio Proculo P. cornelio sca
pula coss : pt q̄ fregellas Sequanor⁹ is ager dein de volscor⁹ fuerat :
lonia deducta . & pplo tuscenuio data a m. Flauio in fine mn⁹ .
Erat q̄ p spem honorā de pareus mertā mercede ppto solutā impreta
rent : q̄ eū die dicta ab edilib⁹ crimine stupratū matris familie ab
soluissēt . Data tuscenuio in ptiā iudicij gram honoris ee ei causa
fuit : tribun⁹ auq; plebei primus comitijs ābis petentib⁹ pferr . Palepol
fuit haud procul inde ubi nc neapolis sita e . duab⁹ urbib⁹ pplis ide hita
ta cumanis erat orūdi . Cumani calcide euboicā origine trahunt .
Classe qua abuecti ab domo fuerat . multū in ora maris ei qd accolut
potuere . Primo in in insula Sena ā & pterecusas egressi . deinde in
cōtinētē auss sedes transferre . hec ciuitas cū suis urb⁹ cū Sānitibus
in fide aduersus R. fretā sine pestilentia q̄ Romanā urbē adorta nocebat .

fidens : multa hostilia aduers⁹ R. agrū cāpanū Salernūq; incolētes
fecat . Igit L. cornelio Lentulo . q. Publio philone uterū cos . foecialib⁹ ad
res repetēdas Palepolī missis . cū relatū eet a grecis gente lingua magis
serenua q̄ factus ferox respōsū ex auctate Patrū pplus Palepolitanus
bellū fieri uissit . Int cos puincias cparatus bello greci p̄sequēdi Publilio
euenerūt . Cornelius altero exercitu Sānitib⁹ si qua se mouerent oppositus .
Fama aūt erat defectioe cāpanor⁹ imminere admoturos castra . Ibi opti
mū uisū cornelio statiua hre . ab utroq; cos exiguā spe pacis cū Sānitib⁹ 23
ee . Certior fit Senat⁹ Publili⁹ duo milia nolanor⁹ militū . & quattuor
Sānitū magistratus cogitāsse q̄ voluntate grecor⁹ recepta Palepolim
muniret . Romę ēptū e delectu inducto a magistratib⁹ uniuersū Sānitū
exercitū . ac uicinos pplos puernates Fundanosq; & Formianū haud
ambique sollicitari . ob hec cū legatos mitti placuisset : pri⁹ ad Sānites
q̄ bellū fieret . responsū reddit⁹ ab Sānitibus ferox . Vltro incusabat
muras R. neq; eo neglectu ea q̄ ipsis obiceret purgabat . haud
ullo publico cōsilio auxiliōue uniuersi gēs . nec Fundanū Formianūue
a se sollicitatos : qppe minime poenite se uirtutis suarū si bellū placeat .
Ceterū n posse dissimulare n egre ferre ciuitate Sānitū q. Fregellas ex
uolscis captas diruptasq; ab se restituere R. ppls . colonīāq; i Sānitū
agrū iposuerint . quā coloni eor⁹ Fregellas appellēt . eā se ctumeliam
inuniāq; ni sibi abhis q̄ fecerit demat⁹ oi vi ipos depulsuros ee . Cū
R. legat⁹ ad disceptādū eos ad cōes socios atq; amicos vocaret . Quid
pplexe aguntinqt⁹ nra certamina R. n uerba Legator⁹ . nec horum
qsq; disceptator⁹ sed cāp⁹ cāpan⁹ in quo ccurredū est & arma & cōs
mars belli decernet . Proinde int Capuā Suessulāq; castra castris cō
feram⁹ . & Sānis R. ne ipio Italiā regat decernam⁹ . Legati R. cū se
n quo hostis uocasset . sed quo ipatores sui duxisset . tutos ee respōdit
sēt . tā Publi⁹ int Palepoli neapoliq; loco opportune capto diremerat
hostib⁹ societatē aux mutui . qua ut se qsq; loc⁹ pmet⁹ . int se usi fuerat :
Itaq; cū & comitior⁹ dies instaret & Publiū imminēte hostiu murs auo
cari ab spe capiēde i dies urb⁹ haud erep eet : actū ibumus e ad pplm
ferret . ut cū Publi⁹ philo cōsulatu abisset p cos re gereret . quoad debel
latū cū gēs eet . L. cornelio qa ne eū qd in Sānitū tā ingressū reuocari
ab ipetu placebat . lre misse ut Dictatore comitior⁹ cā dicer⁹ : dix . m .
claudiū marcellū . ab eo magr equū dic⁹ . Sp. Postumi⁹ . Hec tam ab Dictato
re comitia sūt hita . qa uictore creat⁹ eet in disq̄sitione uenit . consulti

augures uidere uitiosū Dictatorē ꝓnunciauerūt. Cā rē urbani suspē
cāti infamēq; crimināndo fecerūt. Hā neq; fraude erat id uitiū nosci cū
cōs orīēte nocte silētio ducēt dictatorē: neq; ab cōs cuiq; publice ꝓuisū
q; de ea re scriptū ēet: nec quēq; mortaliū extare q se uidisse aut au
disse qd ducat: qd auspiciū dirimeret: neq; augures diuinare Rome
sederes potuisse qd in castris ēsulī uitiū obuenisset: cui ñ apparere q; ple
bius Dictator sit: id uitiū augurū uisū. hec alia q; ab urbanis neq; cq
tractata. tum ad utrīq; res rediit. dilatusq; alia atq; alia cā comitis
quart' decim' denū in rex. L. Emil' cōs creat. c. Petilū. L. Papirū mugil
lanū cursōre in alius ānalib' inuenio. Eōdē anno Alexandriā in egypto
cōdita alexandrūq; egyri Regē ab exule lucano unīfectū. sortes dodona
ionis, euētu affirmasse acarnanū abtarētinis in italiā data dicto erat:
cauēt acherusiā aquā Pandosiāq; urbē: ibi fatus eius timuū dan. cōq;
eius transiuisit in italiā. ut q; max; paul abēt urbe Pandosia in epyro &
acherōte āni quē exmodosite defluēt in stagna inferna. accepit tespu'
Sinus ut ceterū ferme fugiendo in media fata ruit. Cū sepe bruttas luca
nasq; legiones fudisset. heradeā tarentinoy. colonā cōsentā ex lucanis
sepontiisq; bruttioy. colonā ac erinā alias inde masepinoy. a lucanoy.
coepisset urbes: & trecēnas familias illustres in epyrū quas obsidium
nūo hrēt mansset: haud ꝓcul Pandosia urbe ēmunīte lucanis bruttiisq;
fumb' tres tumulos aliquāt' int' se distātes insedit. ex qb' incursioe in
oēm ꝓtē agri hostilis facēt: & ducētos ferme lucanoy. exules circa se p
fidis hēbat: ut plenaq; eius gnis ingenia sunt: cū fortuna mutabile
gerētes fidē. hymbres etiam capis omnib' inūdāres: cū intumuissent
trifaniā excauū a mutuo ut se aux: duo ꝓsidia q; sine Rege erāt: ipsius
hostiū aduētu oppīmūt. Deletisq; eis adipius obsidionē oēs uersi. Inde
ab Lucanis exulib' ad suos nūcii missi sūt. Pactaq; reditu primissū ē Regē
aut uiuū aut mortuū in potarē dacuros. Ceterū cū delectus ipe egre
giū facīt' aut' p medios erūpit hostes. & Ducē lucanoy. comm' egressū
obtrūcat. ētrahēsq; suos ex fuga pallatos puenit ad ānē ruinis rece
tū' potis quē uisa q; abstulerat indicante uter. Quē cū incerto uado
transiret agm' fessū manu a labore miles increpās nom' abominandū
fluminis furē acheros vocaris inq;. Quod ubi ad aures accidit Regis
adiecit exīplo animū fatus suis. subsituitq; duibus an trāsiret. Iū Sozin'
minister ex Regis pueris qd in tāto piculi discrimine pcōtaret. int
rogās indicat lucanos quērē insidijs locū. Qd ubi respexit R. ex paul

greg facto venientes. Hunqu gladiū ac p medium ānē transmittit equū
lamq; in uadū egressū, eminus uerūto lucan' transfixit. Lapsū inde cum
inherēte telo corp' exanime detulit ānis in hostiū presidia. Ibi foeda
laceratio corporis facta. Hanq; passo medio parte cōsentiā misere pars
ipis retēta. ad ludibriū quę cū ramalis saxisq; paul incesserēt mulier una
ultra humanarū iniurū fidē seuētē turbe ēmixta: ut parūp sustinerēt
pcata flens. aut uirū sibi liberosq; captos apud hostes ee: spernere corpore
rego ut cūq; mulcato se suos redēpturū. Is finis laceratiōi fuit. Sepul
turāq; cōsentię qd membroy. reliquū fuit: cura mulieris uni' ossa que
metapontū ad hostes remissa inde epyrū deuecta ad cleopatrā uxorē
sororēq; olympiadi quarū mat' altera magni alexandri soror alta
fuit. hec de Alexandri epyrensis tristi euentu qq; Ro bello fortuna ab
stinuit. tum qa in italia bella gessit: paucis dixisse sat' ē. Eōdē anno
lectisterniū Rome qnto post cōdita urbē. hisdē qb' ante placādis hiisū
ē Diis. nouendiale cos. iussu ppli cū mississet. S. ānuib' bellū: ipsi maiore q indicēt
conatu q; aduersus grecos cū cta parabāt. & alia noua nihil tū animo
agitātib' accesserūt auxilia. Lucani atq; Apuli qb' getib' nihil ad eam
diē cū Ro pplo fuerant in fidē uenerūt. arma uiros q; ad bellū pollicē
tes. foede ergo in amicicā accepti. Eōdē ipre euā in Samo res pspe gesta
tria oppida in potarē uenerūt. Alisę callirisę rutiū. Alifus q; ager primo
aduētu cōs lege latus q; ē publicus. hoc bello tā pspe ēmisso. alteri quaq;
bello quo gci obsidebāt' tā finis aderat. Hā pti q; q; int' sepul munimētis
hostiū ps pti abscissa ēet. foediora aliq;to intra muros. his qb' hostis tri
tabat patiebāt'. & uelut capti ab suismet ipi pfidis indigna tā liberis
quaq; ac coiugib' & q; captarū urbiū extima sunt patiebāt'. Itaq; cū &
a tarēto & a Sānitib' fama ēet noua auxilia uēturā: Sānitiū plus
q; uellent intra mœnia ee rebant'. Tarētinoy. iuuentute qci gcos haud min'
p quos Sānitū nolanaq; q; ut Ro hostib' resistēt expectabāt'. Postremo euasi
mū malo, decimo ad Ro uisa. carthalus & nyphius principes ciuitatis cōi
cato int' se prēs ad rē agēdā diuisere. ut alt' ad imperatorē Ro trāsfugeret
alt' subsistēt ad prēdā opportuna cōsilio urbē. charthalus fuit q ad pu
blicū philonē uenit. & qd bonū faustū felixq; pale polutarus p q; ēet. tra
dere se aut mœnia statuisse. Eo facto utrū ab se pdita an seruata patria
uideat' in fide Ro positū ee. Sibi p; ut neq; pacta q; q; neq; pte publice q
pacta magis ut si succedisset incepti cogitaret. p. R. potu' cū qto studio
piculoq; reditū in amicicā sua ēet. q; q; stultitia & temeritate de officio

decessiū. Collaudat ab ip̄atore .iii. milia ad occupandū ei p̄te urbis qua Sānites insidebat: accepit. Presidio ei. L. quintus. c. b. & r. miliū preposuit. Ipe dē tp̄re & nyſius p̄tor Sānitū arte aggress̄ ppulerat: ut ois Rō. exeat aut cum Palepoli aut in Sānio eet: sineret se classe circūuehi ad Rōm agrū. ñ ori mo manū: sed ip̄i urbi ppiqua loca pplauerūt: sed ut fallēt. nocte pficiscedū ee. Exēplaq; naues deducēdas. q. d quo maiorē fiet. ois uniuers Sānitū p̄t necessariū urb̄ p̄sidiū ad luc̄ missa. vbi dū nymfius in cene bris & multitudine semet ipam impedīte sedulo alijs alia ip̄ans terret. cp̄. Charialus ex cōposito ab suis in urbē recept. cū suma urbis Rō. multe impleuit: tolli clamore iussit. Ad quē greci signo accepto á Principibus queū. Holam paueršā p̄te uiā nolā ferentē egressi. Sānitib̄ exclusis ab urbe: ut expeditior in pnia fuga: ita foediorē postq̄ p̄culo euaserūt ui sa. Q. uippe q̄ inermes nulla rerū suarū ñ relicta int hostes: ludibriū ñ extimo mo: sed ē pplarib̄ spoliati. atq; egētes Domos rediē. haud ignar opinois alīus qua hec pdito ab Sānitib̄ facta tradit: cū autorib̄ hoc dedi q̄b̄ digni credi ē. Tū fœdus neapolitanū: eo ē deinde tima rei ordo uenit: sitius uero facit in amicicā redisse. Publio cruph̄ decret? q̄ Sanis credebāt obsidiōe domitos hostes in fide uenisse. Duo sigtana hec ea uim p̄mū ciuē progatio ip̄i: ñ ate in ullo facta: & adore honore cruph̄.

97 destituit

Aliud subinde bellū. cū altero ore gas exortū. Hā neq; Tarentini cū re Palepolitanā uana spe anīc aliq̄diu sustinuisset: postq̄ Rō. urbe potitos accepe uelut. & ñ q ip̄i destituisset: īcrepare Palepolitanos: ira atq; inuidia in Rō. fuīe. eo ēt q. lucanos & Apulos: nā utraq; eo ano societas cepta ē: in fidē. p.r uenisse allatū q̄ppe ppe madū puetu á se ee. utq; in eo rē fore ut Rō. aut hostes aut dim̄ hndi sit. Discrim̄ pfecto rer̄ suar̄ in bello Sānitū eueniq; ei uerti eā solā gētē restare: nec eā ipam sanis ualidā q̄do lucan defecerit. quē reuocāri adhuc ipelliq; ad aboledā Rō. societate posset si qua res seredis discordijs allieāt. hec cōsilia cū apud cupidos rerū nouādar̄ ualuisset. ex uniuerse qdā lucanor̄ ꝓcio asciti. clari magis int pplares q̄ honesti int se multati ip̄i uirgis cū corpora nuda uulnisset. i cuiū ceteū vociferati sūt se q. castra Rō. ausi ingredi erant: á cōss uirgis cesos ac ppe securi percussos ee. Deformis suapte ira res. cū spem uulnis magis q̄ dolū p̄ se ferret. ccitati boies: coqui clamore suo magistr̄ se uocare. & alij circūstates ciuiū bellū in Rō. poscāt. Alij ad citandā in arma mltitudinē agrestiū discurrūt. tumultuq; ē sanos cōsternāte aīos decernit: ut societas cū Sānitib̄ renouaret. leq; atq; ad eā rem mittit. Repetuna res qa quā causā nulla tā ne fidē qdē hēbat: coacti á Sānitib̄ & obsidē dare & p̄sidia in loca munita accipe. Ceu fraude & ira nihil recusārt. dilucē dē de breui fraus coepit: postq̄ criminū falsor̄ au tores Tarentū ēmigrauē. Sed amissa oīa de se putare nihil ultra q̄ ut poen tēt frustra restabat. Eo ano Plebi rō. uelut aliud unitū libertatis factū est. q̄ nedū desiert. mutatū aut ius ob uni foeneratoris simi libidinē simi cruddutatē insignē. L. Papiri is fuit. Cui cū se. c. Publi ob eā lienū pānū nexū dedisset. q. etas formaq; miam ducē poterat. ad libidinē & ctume lia ānī cōduxerit: ut flore etatis ei fructū aduenticiū credu rat. p̄mo plicē adolescētē sermone īcerto ē conat. dein postq̄ aspnabat flagitium aures: minis tentare atq; identē admonē fortunę. Postremo cū ingenui tatis magis q̄ pudoris memorē uidet. nudari iubet: uerberaq; asser ri. Quib̄ lacerat iuuenis. cū se in p̄uīa p̄ripuisset: libidinē crudelitatemq; cōres foeneratoris ingēs uis hoīū cū. etatis miseratiōe atq; indignitate in iurie accēsa: sinę cōsilio liberūq; suor̄ respectu in fori atq; inde agmine facto ad curiā cōcurrit. & cū cōs. tumultu repentino coacto Senatū uocarēt introeūtib̄ in curiā Pr̄ib̄. Laceratū iuuenis tergū pcubētes ad singulor̄ pe des ostabāt. victū eo die ob ipotētē unumā unī ingēs uiculū fidei iussi q̄ cōs. ferre ad pplm. ne qs nisi q noxā meruisset: donec poenā lueret in cpedib̄ aut in nexu teneret. pecunie credite bona debitoris ñ corp obnoxiū eēt. Itaq; nexi soluti. cautūq; in Posteꝝ nec tenē. Eodē ano cū sanis p̄ se ipsis sānitū bellū & defectio reges lucanor̄: autores q̄ defectior Tarentū sollicitos hrent Pres: accessit ut & uestin pplis Sānitib̄ se se cōiget. Que res sic eo ano sermonib̄ magis passi hoīū iactata q̄ in p̄ illo ccilio e. ira insequntis ānī. L. furio Camillo iterū. Iunio Bruto sceue nulla prior potior̄q; uisa ē: de qua ad Senatū referret. & q̄q̄ noua res erat: tamen tāta cura Pres inesset: ut parti ea susceptā neglectāq; timēt. ne aut ipunitas eor̄ Lascuia superbiaq; aut bello poene expertis metu ppīquo atq; ira ccitet. Finitimos pplos. Et erat gen̄ oē abunde bello Sānitib̄ par marsi. Peligniq; & marucini. quos si uestin' attigēt. oēs hīndos hostes. uicit tam ps q̄ in pnia uiden potuit maioris ai q̄ cōsilij. Sed cuēt docuit. forte fortunā iuuare. Bellū ex auctate Patrū ppls aduers uestinos iussit. Prouincia ea Bruto: Sānitū camillo sorte euenit. Exerc utroq; ducti. & cum tuedor̄ finiū hostes cōiuge arma. Ceterū alterū cos. L. furiū cui maior moles ipposita erat morbo grauiū implicuit fortuna bello abstinuit. iussq; Dictatorē dicē rei gerendē cā. lōge clarissimū bello. L. Papirii corsore ea

tpestate dix. a quo q. Fabius maxim' Rutilan' magr eqtū ē dict'. Parno
bile reb' in eo magnitu gestis: discordia tam qua ppe ad ultimū dimicatu
onis uenit ē. Hobilī' ab alto cos. in uestinis multiplex bellū. nec usq uano
cuctu gestū ē. Hā & puastauit agros & populando atq urbes tecta ho
stiū sitaq in acie in uitos extraxit. & ita plio uno acadit uestinoq; nr
haud quaq tam ingruēte multe suo: ut n in castra solū refugerit hostes
sed ita ne ualloq de ac fossis frenu dilaberet in oppida: situ urbiū moe
nibq se defensuri. Postremo oppida quaq ui expugnare adorti. primo animā
igitū ardore multi aut uulnerū q haud fere qsq integer plio exsisterat.
scalis cepit. Deinde anguilā. utriq urb predā militib' q eos neq muri ne
q porte hostiū arcuerit ccessit. In Samnū incertis uti auspicis est
duus rei uicissitudo umbelli. cuctu q pene gestū cet: sed in rabiē atq ira ipsoq
uertit. Maq Papirius Dictator a Pullario monitus cū ad auspicia repetē
dū Romā profisceret. magro equū deguia auit. ut sese loco teneret: neu ab
sente se cū hoste manū cereret. Fabius post profectione Dictatoris p explo
ratores cpisset. pinde ac soluta apud hostes. ac sine mo Ro in Samnio cet
seu ferox adolescens indignitate accēs q ea in Dictatore uidēt. reposita
ee. seu occasione bñ gerēdi rei inducī. exercitu inducto paratoq; pfectō ad
hymbrinū uta uocāt loca: acie cū Samnib' cflixe. Ea fortuna pugne fuit
ut nihil relictū sit quasi affuisset Dictator: res meditus geri potuerit. nō
Dux militū. milites Duci defuit. Eques et: autore. L. cominio trim. q ali
quotes ipetu capto prupe n potuit hostiū agmē. detinuit frenos eqs
atq ita ciuatos calcarib' pmisit. ut sustinē eos ulla uis posset: parma
p uiros Late strage dedere. Secuī pedes ipetu eqtū tultatus hostib' uulnt
signa. xx. mil hostiū cesa eo die tradūt autores. Ab eobis cū hostes ibq
collata dictatore abnte. bis rē egregie gestā apud antiquissimos scrip
tores una hec pugna inuenit. in qbusdā. in alib' tota ptermissa ē res.
Magro equū ut ex tanta cede multus pouit spoliis cogesta ingētē aceruū
hostilia arma subdito igne cremauit. Seu uotū id deoq: seu credē
libet Fabio autori eo factū: ne siue qtiq fructū Dictator capet. nomq
ibi scribet. aut spolia in trūpho ferret. Lre quoq de re ipsa gesta ad
Senatū n ad Dictatorē missē. Argumtū fuit minime cū eo coicantis
laudes. Ita certe Dictator id factū accepit. ut Lentulis aliis uictoria pta
p se ferret uti tristicia q. Missō itaq repete Senatu se ex anna prpuit.
Tū uero n Samitiū magis legiones q magistratē Dictatoriā & disciplinam
militarē a magro equū victam & eversā Dictatūs si illi ipune spretum

impiū fuisset. Ita q plen' iuris minarū in eq; profect' in castra. cū maxis
tumentib' esset. ni tam prudenter fama aduentu suo potuit. Precurrerit ei ab ur
be q nūciaret Dictatorē audiū pene uenire. altius pene uerbis T. Manlij
facta laudāte. Fabi' cuctē exemplo. aduocata obtestat' milites ē. ut qua
uirtute nanp. ab infestissimis hostib' defendissent. eadē se cui' ductu au
spicio q; uicissent. ab ipotēti crudelitate Dictatoris tuarēt. Venire amēte
inuidiā uirtutis alienē felicitatis q furē. q se. abnte resp. egregie gesta
cet. malle si mutare fortunā posset. ap Samites q Ro uictoriā ee impiū
dictatore spretū. tiq n eadē mte pugnari uoluerit qua pugnatū doleat:
Et te inuidia ipedire uirtute aliena uoluisse. cupidissimis q arma abla
turi ee militib' ne se abnte mouere possent. Et ne id furē id egre pati q
sine. L. Papirio n inermes n maia militet fuerit. q se. q. Fabius magr eq
tū dixerit ac n accēs Dictatoris: qd illi facturi fuisse si qd belli casu
ferūt. Mars q eos aduersa pugna fuisset: q sibi deinde hostib' resp.
bñ gesta uta ut n ab illo unico Duce meli' geri potuerit. supplicui magro
eqtū mane. neq illi. m. equū infestiore q ir militū q cōmunib' q mi
litib' ee. Si posset in oes seuitum fuisse: qa id neq ut in unū seuire. Tua
inuidia tiq ignē suma pte in caput ei sibi in Duce incurrē. si se simul
cū gloria rei gestē extexisset. tū uictore in capto exercitu dimittē. deq li
cuerit in magro equū. militib' ipsis. Prouide adeent in sua cā omiū lib
tas. si cesseris eande exercit' qm plio fuerit. inuida uictoria uideat & sa
lute unī oib' cari ee indignatiū ad clamore sociā animā. Postremo
se uitā fortunasq suas illoq fidei uirtuiq; pmittē. Clamor é tota ciue
ore uti bonū animū habeat. neminē illi ui allaturi. Silui legionib' Ro. haud
mito post Dictator aduenit. classicoq exemplo ad cōcionē aduocauit. Tu
silētio facto pco. q. Fabium magrm equū uocauit. Q simul ex inferiore loco
ad tribunal accessit. Tū Dictator: quero inquit de te q. Fabi cū summū ipiū
Dictatoris sit. pareatq ei cos. Regia maiestas Prenestes hisce auspicijs
qb cos creatus. equū cesas: necne magrm equū dicto audiēte ee. Itēq
illud interrogo. cū ne incertis auspicijs ab Domo profectū scire. utrū mihi
turbatis religionib' resp in discrimē etiā inuida fuerit: an auspicia repe
tēda. ne qd dubiis dis agere. simul illud q Dictatori religio ipe dūtaxat
ad rē gerēdā fuerit. nūc ea magro equū solut' ac liber' potuerit ee. Sed
qd ego hec interrogo: cui si ego tacit' abisse. tam tibi ad uoluntatis impe
tationē meę dirigēda tua sinistra fuerit. Quum tu respondes: uenerimne
te qcq; re me abnte age: uenieri ne signa cū hostib' conferre. quo tu impio

meo spreto. incertis auspicijs: turbatis religionibus. aduersus morem militare disciplinaq; maiorum & suum deorum ausus es cum hoste confligere: Ad hec que interrogat? es respondeas. at extra eam causam uocem mittat. accedebatur. Aduersus que cum respondere haud facile esset. & nec gratum eidem accusatore capitis sui ac iudice esse. m? vitam sibi eripi cum? q? gloria rerum gestarum posse uocifera ret? purgaretq; se inuicem atq; ultro accusaret. te Papiri? dedunte grata ira spoliari magistratu ac curulis & fasces expectari iussit: fabi? fidem multorum iploras: laceratis? uestem luctum? ad tribunos tumultum iam in cauea miscentes sese recepit. Inde clamor in tota cauea exoritur: alibi proces alibi minae audiebantur. Quippe primi forte tribunali steterat: qa subiecta oculis ipatoris nostram poterat: orabat ut peteret magro equitum: ne cui eo excitu dimaneret. Extrema cauea & circa fabii globus increpabat in clementem Dictatorem. nec paul? seditione aberant: ne tribunal quidem satis quieti erat. Legati circumstantes sellam orabant. ut remitteret in posterum diem differret. & ire suis spatium et consilio ips daret. Saus castigata adolescentia fabii esset. saus deformata uidoria: ne ad extremum supplicij finem tenderet. neu unico uitium. neu pari cum clarissimo uiro. neu fabio quicquam gnominia. Cum paruis pibus paruis causis principium. uniuersi sequentem cautionem uidebant. Ita unitatis multitudinis ais subdere igne ac materiam seditioni ne cesset? in prudentis? cuius. neminem id. q. fabi? poenam depcatus suo uitio uersuri. sed Dictatorem. si occecat? ira infesta multitudine in se prauo certamine mouisset. Postremo ne id se dare grauem. q. fabi? credere: se iussuros dare paratos esse: ni uideret rem. in q. fabium haberent. his uocibus cum in se magis incitaret Dictatorem. q? magro equitum placaret. Iussit de tribunali descendere legatos: & silentio neq; q? pcione tentato per strepitu ac tumultu: nec ipius Dictatoris nec apparitor? eius audiret? uox: nox uelut in plio certamini finem fecit. Magro equitum iussus postero die adesse cum oes affirmaret infesti Papirium exarsurum: agitatum cautionem ipsa exacerbaturos: clam ex castris Romam profugit. & a. Pre autore. m. Fabio q ter ea consul Dictatorq; fuerat: uocato exercitu senatu cum max? q? re? apud pres ui atq; iniuria Dictatoris. Repente strepitus? ante curiam luctus? turba subito motus audit? & ipe infensus aderat. Postq? coepit profectus ex castris: cum expedito equitatu sequitur. Iterata deinde cetera: & prodi fabium Papirius iussit. vbi cum deprecatibus primoribus Patrum atq; uniuerso senatu pstaret in incepto animus: at tu pater. m. Fabi? quidquid de apud te nec auctas se? nec etas mea cum orbitate paras: nec uirtus nobilitasq; magistratum? a te

ipo nouari uoluerit. nec pces q? sepe hostem mitigauerit? q deorum ira placata est. ipse appello & puocabo ad populum. cuius ubi fugitiui exercitus tui fugitiui Senatus iudicium iudicem fero. q certe unus plus q tua Dictatura: por pollet? videro cessurne puocationi sis: cui Rex Ro. Tullus hostili? cessit. Ex curia in cauonem ut. Quo cum puncis Dictator cum oi agmine pnapum magrequm ascendisset: deducti eum de rostris Papiri? in pte inferiore iussit. Secuti pres bni agisi iqt: cum eo nos deducti iussisti: ude & piacula uocem mittere possem. Ibi pmonitus ea ppetuo orantes q? altercatio exaudiebatur. Vicit deinde strepitus uox & indignatio fabii senis increpatis superbia crudelitateq; Papirii. Se quoq; Dictatorem fuisse Rome: nec a se quicquam nec plebis quemquam ciuium ne militum uiolatum. Papirium tamen ex hostium duce sic ex Ro. ipatore victoria & triumphum petere. qui interim ut moderatione animi quoq; & noua superbia crudelitateq; Dictatorem quotiens cumque in. L. minucium consulem ex obsidione arreptum uoluerit seuisse? ut legatis eius ad excitum pcos relinquere. M. furium camillum in. L. furium qui ereptam sua senectute & auitare sedem fortissimo cuique pugnasset: in solum in pnam motatum ire iussit: neq; de collega sacerdotem pplo aut Senatui scribere: sed cum reuertisset potissimum ex tribunis celsum? huiusce: & quem ex collegis optione a Senatu data sociis sibi ipse delegit. Hasce ppli poenes quem potas otium rem esse: ne ira quidem quicquam ferocioris fuisse in eos q temeritate atq; insania exercitum amisissent: ut pecunia eos militare. capitis an quisquam ob rem bello male gestam de ipatore nullo ad eam diem nisi duabus p. r. q ne uictis quidem bello fas fuerit. uinclis & secures victoribus & iustissimos meritis triumphos ictam. Quid eis tandem passuri fuisse filium suum si exercitum amisisset. Si fusus fugatus castris exercitus fuisset: quo ultra ira uoluntasq; ea excessura fuisse? q? ut uerbera necaretq; q? cruces ee pp. Romam fabium ciuitate in Laetia a uictoria supplicationibus ac ludis annuis ce. eum pp quem deum delubra parta? are sacrificia fumet. honore donis cumulet? nudatum uirgis lacerari in spectu p. r. iuuente capitolium atq; arce. deosq; duos pluis aduocatos. q? id ita excitum. qui ductu auspicijsq; uicisset. Latium. quem luctum in castris Ro. quam letitiam inter hostes fore. haec sunt uinclis. quibus fidem obtestas & eplex filium plumis cum lachrymis audiui. Stetur cum eo senatus maiestas fauor pplicus. tribunicium auxilium memoria abnuis exercitus ex. alta pre. Impium inuictum p. r. & disciplina rei militaris & dictatoris edictum pnime sepe obseruatum. & maliana ipia & posthuma filij cantus pium uolutatum iactabat. hoc est. L. Brutum edictorem Ro. liberum? atea in duobus libris fecisse. Hinc pres comes. & senes fracles de alieno ipio spreto. tuq; reipublice disciplie militaris. euersor uindex quam fuisse. Se tamen pstaturum in incepto. nec ea q aduersus edictum suum turbatis religionibus ac

dubijs auspicijs pugnasset. qcq̃ ex uista poena remissiuꝝ maiestas ipij ppe
tuane cet ñ ee in sua potate. L Papiriꝰ. nihil ei iure diminuturꝰ opta
potas tbunicia uiolata ipa violet uitessiõe sua Rõu ipiũ. neu ppls i sepo
tissimũ Dictatorẽ & ius Dictature extiguat. Qd si fecisset. ñ. L Papiriꝰ sed in
bunos sed prauũ ppli iudiciũ neqcq̃ posteros accusaturos: cũ pollutꝰ semel
militari disciplina ñ miles centurioꝝ ñ centurio tribuni ñ tribunꝰ legatꝰ nõ
legatꝰ cos. ñ magrequi Dictatoris pareat ipio. Hemo hoũi nemo deoꝝ uereda
beat. ñ edicta ipatoꝝ ñ auspicia obseruet. Sine cmeatu uagi militꝰ ipacato
in hostico errarẽt. ũmemores sacramtu licẽtia sola. ubi uelit exeuntes ifre
qnua desiit signa neqs cũ eunt. ad. edictũ neqs discernat. inidu nodeaq
unquo loco tussu ipatoris pugnãt. & ñ signa ñ ordines seruãt. Lãtanu mo
cca & fortuita p sollẽni sacramtq militia sit. hoc crimiñ uos reos i oia
secla offerte. trpt. uiri obnoxia capita plebeia q. Fabij obiciãt. Stupentes
tbunos & stupẽtia uicẽ magis ãxios q̃ ei auꝰ. auxꝰ. ab se petebãt. libuit one
cleꝰ p. r. ad pces & obtestatiõe uersꝰ ut sibi poenã magrequi Dictator remi
tteret. Tribum quoqs iclinata rẽ in pces subsecuit. orare Dictatorẽ ut sistat
ut ueniã erroꝝ humão ueniã adolescẽtie q. Fabij daret. sanxeũ poenarum
dedisse. Lãtpe adolescẽs tã pr m. Fabij cãtuois oblui. pcẽ. ad genua & trã de
pcan Dictatoris. Tũ Dictator silẽtio facto Bene hꝰ. tqt q̃rites. uicit disciplia
militaris. uicit ipij maiestas. q̃m discrimie fuerit. nulla post hãc die cent.
Nõ noxq̃ eximit. q. Fabij q̃tra edictũ ipatoris pugnauit. sed noxe dãnat. do
nat. P. r. donat. tbunicaq̃ potia pcanũ ñ tussu. auxꝰ. ferẽti. Viuit q. Fabi feli
cior. hoc cessu ciuitatis. id uiedu re quã in q̃ paulo ãte exultabas victoria.
unde id facinꝰ ausꝰ cui ubi ne parẽs qde si eode loco fuisset q̃ fuit. L Papiriꝰ
uenã dedisset. Meã ut uoles reuertens in grãm. p. r. cui uitã debes nihil
maꝰ pstitens q̃ si hoc die datus doũnu dedẽrit. ut bello ac pace patri lega
tus ipia possis. Cũ se nihil morũ magrequi pnũciasset. digssu ciuis plo
let. Sic letior ppls circusfusꝰ a gratulates hic magroequi hic Dictatori pse
quutꝰ est. Firmatusq̃ ipuꝰ militare haud imꝰ piculo. q. Fabij q̃ supplicio mi
fabij adolescẽtis mãlu uidebãt. Forte tta co ãno. cuenit. ut q̃cuq̃
Dictator. ab exercitu recessit: hostes in sãnio mouẽt. Cetertũ in cetis explu
rat. q. Fabi m. valerio legato q cassi perit: ne quã ui hostiũ magis q̃ tuice
Dictatoris trã timẽt. Itaq̃ frumtatores carpiẽtes cũ ex ifidijs ceti loco inq̃
ẽnt. creditũ ultro ẽ subuenire eis ab legato potuisse: nisi tua edicta exhor
ruisset. Et q̃s ira alienauit ab Dictatore militũ animos ñ ãte ifestos. q. placa
bilis. q. Fabio fuisset. & q̃ suus pat̃ nequisset a. p. R. uenã dedisset. Postq̃

Dictator ꝓposito in urbe L Papirio crassõ magrequi. Q. Fabio uetito qcq̃ p
magratu ageꝰ in castra redit. neq̃s cuiꝰ satis fet. aduẽtꝰ. fuit. nec hostibus
qcq̃ audiit trons. Hã neq̃s postero die seu ignari uenisse Dictatorẽ seu ad
cet. an abiret. paruisa cetes in structa acie ad castra accesserũt. Cetertũ tantũ
mortis in uno uiro L Papirio fuit. ut si Ducis cãlia fauor militũ subsecut
cet. debellari eo die cũ Samnitib potuisse: p haud dubio hitis sit. tta ustrux
acie loco & subsidijs tta oi arte bellica firmauit. Cessatũ á milite ac de
industria ut obtrectaret. Laudib Ducis ipedita victoria ẽ. Plures Samnitũ
cecidẽ. plures Rõ. uiri erant. Sesit pꝰ Dux q̃res victor e obstaret. ꝓpidũ
ingenij sui cẽ. & seu certatẽ miscẽdã comitatu. Itaq̃ adhuc legatus ipe circũ
fusos milites inseres in tetoria caput. fugos. ut sese ꝓmerent. rogitas cura eoꝝ
noiaꝝ. legatus tbunosq̃ & pfectos demãdabat. rẽ p se ppetarẽtia dext egit.
ut medẽdis corporib ũ mltoꝝ prius militũ ipatoꝝ recalaret. nec qcq̃ ad
salubritatẽ efficax fuerit. q̃ q̃ grato aio ea cura accepta ẽ. Refecto exercitu
cũ hoste cõssꝰ haud dubia spe sua militumq̃s tta fudit fugauitq̃s. Samnites
ut ille ultimꝰ eas dies cõferẽdi signa cũ Dictatore fuerit. Incessit dũde
q̃ dux pdẽ spes victor excit. plusq̃ hostiũ agros. nulla arma nullã
ui ñ aptã ñ insidijs capt. addebat ala ãtẽ q. Dictator pdã cẽm adiuerit
militib ñ ira magis pij. q̃ piaculi cpẽdiũ in hostẽ agebat. his cladibus
subacti Samnites pace ab Dictatore petiẽ. cũ quo pacta ut singla uestiũta
militib & annuũ stipẽdiũ daret. Cui ire ad Senatũ missi cent. secuturos
se Dictatorẽ respõdẽ. uni ei fidei uirtutiq̃s cam suã cõmdates. Ita deducti
ex Samnib excit. Dictator triumphãs urbẽ ẽ ingssꝰ. Et cũ se Dictatura abdi
care uellet. missu patrũ pri q̃ abdicaret. cos creauit. Cl. Sulpiciũ Longũ
uter. q. Emiliũ Cretinatẽ. Samnites infecta pace qa de cditionib agebatur
indutias annuas ab urbe retulerũt. ñ eam ipam fidem fuit. Adeo
postq̃ Papyriũ abisse magratu nũciatũ ẽ arrecti ad bellandũ animi sunt. cl.
Sulpicio q. Emilio Aulũ qdã annales hnt cos ad defectionẽ Samnitũ
apulũ nouũ belli accessisse. utriq̃s exercitꝰ missi. Sulpicio Samnites. Apuli emi
lio sorte euenerũt. Sua q̃n ipis Apuli bellum illatum sed socios ei gẽtis ppli
ab Samnitũ uiribus. inuictis defensos. Cetertũ fortuna Samnitũ uix a se ipis
eo tpe ppulsa tuũ bellũ ppriꝰ ut sit uero facat. ñ Apuli ab Samnib arma
illata. sed cũ utriq̃s simul gate arma illata bellum Rõ. fuisse. Nec tam
res ulla memoribus acta. ager apulꝰ Samniũq̃s uastatus. hostes ñ hic
ñ illic uisi. Rõ. nocturnꝰ timor ira ex somno trepidã repẽte ciuitate excu
tit. ut capitoliũ atq̃s arx moeniaq̃s & porte plene armatoꝝ fierent.

& ai ccurſarii clamarii q; ad arma oib' locis cet' p'maluce nec autor
nec cā trons cparuit. Eode āno de Tuſculanis Fabia roganoe ppli fuit
iudicū. M. Fabi' tr'pt tulit ad pplm: ut in Tuſculanos ia aduerteret' q
eor' ope ac cſilio uehem' p'uenatesq; p.r' bellū fecuſſet. Ipſis Tuſculanis
cū cugib' ac libis Romā uenit. Ea mtuudo ueſte mutata & ſpe reor'
tib' arcuit genib' ſe oūm adiolues. Plus uraq; mibicordia ad poenę ue
nii ipenādā: q' cā ad crim purgādū ualuit. Trib' cēs p' pollia ā antiquar'
lege Pollię ſnca fuit: pubes uerb' uos necari cuiges libosq; ſub corona lege
bellū uenire: memoraq; ei' re Tuſculanis in poenę tū ārā ſanctor' ſuadores māſiſſe
ad Punū ętate ōſtat: nec quēq; ferme ex Pollia tribu cādidatū ferme datū
Papiriā ferre ſolutū. Inſequēti āno q. Fabio & Fuluio cōs. A. corneli' arcuina
Dictator & M. Fabi' abuſt' magrequū metu q̄uoris in Sānio bellū: cōducta ei
pcio á finitimis iuuēt' ducebat': interuore delectu hūc egregiū exercitū adūſ
Sānites duxerē. Caſt' in hoſtico iacroſe ita poſita tāq; pcul abēt hoſtis: cū
ſubito aduenire Sānitū legiōes tāta ferocia ut vallū uſq; ad ſtationē
Rō. inferrēt. Noctē iā appetebat: id phūt munimēta adoriri: nec duſſimla
bāt orta luce poſtero die facturos. Dictator ubi pturore ſpe dumicationē
uidit: ne militū virtutē dāno loc' cēt: ignib' crebs relictis q; cſpectū hoſtū
frustrēt': ſilētio legiōe ſeducit. Nec tam falle' pp ppiquitatē caſtrorū potuit.
Eques exemplo inſecut' ita iſtruit agmina: ut donec lucesceret' plio abſtinēt' n
pedeſtres. qd cop̄ię ātę luce caſtis egſſe. Eques luce demū auſus incurſare in
hoſtē: carpēdo nouiſſios p̄medoq; iniqs ad trāſitū locis agm̄ dimouit. In
teri pedes eqtē aſſecut' & totis iā copiis Sānis urgebat. Tū Dictator poſtq̄
ſine mag̃ icōmodo pgredi n̄ poterat: eū ipm i q̄ cſtiterat locū: caſtis dime
tari uiſſet. Id ubi circūfuſo undiq; eqtatu: ut vallū peter' opēq; incipet fieri
n̄ poterat. Itaq; cū neq; eūdi neq; manēdi copiā ee uidet' ſtruit aciem
ipedimtis ex agmīe remotis. Inſtruit & hoſtes ctra & ais & virib' pares.
auxerat id max' aios q ignari loco inq; n̄ hoſtū ceſſū uelut fugientes ac tri
tos tribules ipi ſecuti fuerāt. Id aliq̄diu æquat pugnā: iā pde deſuetos sā
nite clamorē Rō. excit' pati. At hcle illo die ab hora diei tūa ad octauā
ita āceps dr certam ſtetiſſe: ut neq; clamor: ut primo ſemel ccurſu e ſublat'
uenat' ſit: neq; ſigna pmota loco: retroue recepta: neq; recurſū ab ulla
ſit pte i ſuo q̄q; gradu obnixi urgeret' ſuuis ſine reſpiratioe ac reſpectu
pugnāt'. Fremit' equat' tenorq; idē pugn̄ in defatigatione aut nocte ſpe
dabat'. Iā uirs vires iā ferro ſua uis iā cſilia ducib' deerat. Cū ſubito
Sānitū eqtes cū turma una lōgi' puecta accepiſſet ipedimta Rō. pcul

ab armatis ſine p̄ſidio ſine munimto ſtare: audacter pde ipetū faciūt. Q. d
ubi Dictatori trepidus nūcī' attulit: ſine mō inq̄t ſeſe pda ppediāt. Alii
deinde ſuper alios dirupi paſſim ferriq; fortunas multū vociferabāt. Tū
magrequū accito: vides tu inq̄t m. Fabi ab hoſtiū cqte omiſſā pugnā' heret
ipedimtū ipedimus nris. agde qd int pdādū oi mtuudum cauent diſſipa
tos nros eqſiſi deter' raros q̄b' ferrū i manu ſit inermes. equoſq; dū pda
onerāt cede inermes. cruētāq; illis pdā redde m. legiōes pedituq; pug
cunc erunt. penes te eqſtre ſit dec'. Eqtū acies quat q̄ ee ſtructiſſima por
tecta in diſſipatos ipedimtosq; hoſtes ccāe oīa replet' unt ſarcinas omiſſas
repetē obuios eques pedib' fugientiū ſternatoriq; equor' neq; pugne neq; fuge
locū poterat' cedere. Tū deiecto ppe eqtatu hoſtiū m. Fabi' circūductus paulū
alibi á tgo pedeſtre acie. Adortū clamor ide nouū accidēs & Sānitū animos
terruit. Et dictator ubi reſpectantes hoſtiū ordines ſignaq; ſigna et
fluctuātē aciē vidit: tū appellare tū adhortari milites tbunos pnapesq;
ordinū noiatū ad uterid' ſecū pugnā vocare. Nouato clamore ſignā
inferūt' & q̄q̄d pōdere ū magis magisq; tergatos hoſtes cernebat. Eqs
ipe iā p̄mis erat in cſpectu. & cornel' reſpiciēs ad manipulos militū qd
manu qd uoce poſſet mſtrabat: vexilla ſe ſuor' parmaſq; reſpicē equi
Qd ubi audiūt ſimtq; uiſi ē: adeo repētē laboris p die poenę oīū tolerā
tiā neruosq; oblitos ſt' ut haud ſecꝰ q̄ ſi tū integri e caſtis ſignū pugnę accep
ſſet. cernuerūt ſe in hoſtē. n̄ ultra Sānis tolerare ūrore equi. pedituq;
vi potuit. Parti in medio cęſi pti in fugā diſſipati ſunt. Pedeſtres reſtāt
ac carnificēs ceditur. ab equū fugientiū ſtrages ē facta: unī quos & ipſe
ipator cecidit. hoc demū pluū Sānitū res ita ſtregit ut oīb' ccidi fremeret.
Mirime id qd mirū ē ſi ipio bello & ctra foed' ſuſcepto ſi feſtioribꝰ meritis diſſ
q̄ hoſtib' n̄ pſpe agēt. Expiādū id bellū magę mercede luēdū q; ee id referr
tātū utrū ſuplicia noxio paucor' an oīū innoxio plebi ſāguie. Audebāq;
iā qd noiare autores armor' vnū max' nom̄ p ceſſū clamatū Brutuli
Papyrij ex iudicabāt'. vir nobil' poteſq; erat haud dubie primarū id tuar'
ruptor. De eo cōactu referre prores: decretū fecē: ut Brutul' Papyri' Rō. de
derē. & cū eo pda oīs Rō. captiuiq; ut Rō. mitterēt'. q̄s res p fœciales ex
foede repetatur' cēt' ſedīm uis fas q; reſtituerēt'. Fœciales Romā ut ceſſū
miſſi & corp' Brutuli exanie ipe ei morte voluīt ari a ūgine ſe ac ſuplicio
ſubtraxit'. Placuit cū corpore bona q̄s ei' dedi. Hubl tam eam rem pt cap
tiuos: ac ſi qua cōpta ex pda ſuit: accepti ē. Cęteraq; irrita fuit' decreto.
Dictator ex S.C. triumphauit. hoc belli á coss bellatū qda autores ſunt coſq;

de sānitib' triuphasse: tabui ēt in Apulia peccasse: atq; inde magnas
pdas egisse. Hec disserpat qn Dictator eo āno. A. corneli' fuerit. Id ā
bigit' bellīe gerēdi ca creat' sit: an ut eēt q ludis R̄o. qa L. Plauti' ptor giu
morte forte ipli cat' erat: signū mutēdis quadrigis daret: fuitq; eo haud
sane memoriādu ipii ministrio se dictaturi abdicaret. Hec facile ē aut rē
aut autorē autori pferre. Vtiq; mēmoriā funebriū laudū rer: falsisq;
imaginū titulis: dū familiae ad se quoq; rerū gestarū honor; q; falleēt
mdacio tribuit. Inde certe & singulor; gesta & pū monumta rerū cōfusa
nec q̄q̄ equat tporibus illis scriptor extit: q̄ satis certo autore STETVR.

LIBER VIA CAT OCTAVVS. MONVS

ET QVIDVR HVIC AHHVM nobilis clade R̄oā caudina Pax T. ve
turio Calvino. Sp. Postumio coss. Sānites eo āno ipatorē claudiū
pouii Herēni filiu habuerūt. Patre loge prudentissimo natū pmū ipm bellatorem
Ducēq;. Is ubi legati q ad dedēdas res missi erāt pace infecta redierūt.
ne n̄ adhuc iqt hac legatiōe cēseat: expiatū ē qcqd ex foede rupto inuri
in nos celestiū fuit. Satis suo q̄bcūq; duis cordi fuit: subigi nos ad necessitatē
dedēdi res q̄ nob ex foede repetit fuerūt. ijs n̄ fuisse cordi tā supbe ab
R̄o. foedis expiationē spretā. Q̄d ulti fieri ad placādos deos mutuā dosq;
hoēs potuit: qqd nos fecerim? Res hostiū i pda captas q̄ belli iure nre
uidebāt: remisim? autores belli qa vivos n̄ potuim? pfūdos iā fato de
dim?. Bona eor; ne qd ex ētagioē noxe remanēt poenes nos R̄o. portarim?.
Q̄d ulti ubi R̄o. qd foedi qd duis arbitris foedis expiationē spretā debeo
quē ubi tuar; inuri: quē meor; supplicior; iudicē ferā: neminē neq; ppim
neq; priuatū fugio. Q̄d si n̄ cū potētiore iuris humani reliq̄t inopi. At ego
ad deos vīdices itolerāde supbie cōfugiā & pcabor: ut ira sua s uertāt
in eos: q̄b n̄ sine redditr res n̄ alienē accumtare satis sit. quor; sanitā
n̄ mors noxior; n̄ dedito exāiator; corpor; n̄ bona sequtia Dīi dedi
onē exsaturēt placari nequīt: nisi haun ēdū Sānitē lanīā daq; uiscera
nra pbuerim?. Iustū ē bellū Sānites q̄b necessariū: & pia arma q̄b nulla
nisi in armis reliq̄t spes. Iroinde cū rep humanarū max̄. momtū sit
quā ppicis rē quā aduersis agāt dus p certo hēte pora bella aduersū
Deos magis q̄ hoēs gessisse. hoc q̄d istar Ducāb ipis Dus gesturos. hoc non
leta magis q̄ uera vaticinat? exitu. educto circa Caudii castr q̄ pot
occultissie ducat. Inde ad Calatiā ubi iā cos R̄o. castr ee iudicāt mul
tes decē pastor; hīu muur. pecora q; diuerso aliū alibi haud pal P. ō.

pascere iubet pīsidus. Ubi incaderit in pdatores: ut idē oīb sermo ēsset
legiones S. interiu in Apulia ee. Lucerīā oīb copijs circūsedē: nec pcul abēe qn
vi captā. Iam is & rumor ante de idustria vulgat' uenerat ad R̄o. sed
fidē aux ē captum. Eo max̄ q; sermo int oēs cōruebat: Haud erat dubiū
qn Lucerinis opē R̄o. ferret bonis ac fidelib' socijs: simlīe Apulia oīs ad prīe
trore deficeret: ea iuo qua urbē cīsi erat uno fuit. Duc ad lucerā ferebant
uiq; altera pt orā supi mans paues apraq;. Sed q̄to uinor iāto ferē logior.
Altera p furculas caudinas breuior: Sed ita n̄a loci ē. Salt' duo āgusti siluo
siq; mōtib' arcta ppetuus int se uidu. Iacet int eos satis pates dauis i medio
cāp' herbid' aquosq;. P quē medii it ē. sed ārtq; uenias ad eū inde prīe
āgustiae sīt. & aut cad qua tesissimi uenis raro ulla repēda. Aut si ire por
rpgas p alui saltū artiore ipeditioreq; eundū ē. in cū cāpū via alia per
cauā ripē. R̄o remisso agmine quo ad alias āgustias proīr' poterit. septas de
tectu arbor; sax or; qs iqtiū obiacētē molē iuenē. Cū fraus hostil appari
sset: ph dui ēt in sūmo saltu cōspicat'. Ipsau ide rerū qua uenerit pgunt
pter viā. eāquaq; clausā obsice armisq; munierūt. Sistūt ide gradu sine
ulli ipio: stupor; oīū aīos ac velut torpor q̄dā insolit' mbra tenet: iuicē
q; alij alios cū alarū q̄sq; magis mus cōpōre ac cōsilij ducēt: dui īmobiles
silet. Deinde ubi ptoria cos. ingi vidē & expedire quoīdā utilia opi q̄q̄ iudibo
fore muniēt' pditus reb ac spe oī adepta cernebāt: tū ne culpā mat adderēt: p
se q̄sq; n̄ hortāte ullo n̄ ipāte ad muniēdū uersi castr pp aquā sullo circūdāt
sua ipi opa laboreq; irritū: pt q̄ q hostes supbe increpabāt: cū mi sabiū cōfessi oe
dudētes. Ad cos mestos ne aducātes: qd i cīsiliū q̄do n̄ cīsilio n̄ aut loc eēt sua
spōte cuenīt legati ac tbuni. militesq; ad ptoriū uersi opē quā n̄ dii īmor
tales ferre potērāt ab Ducib exposcūt: qrētes magis q̄ cīsultātes: nox oppīsit.
Cū p iocio qsq; fremēt: alij p obices uiaꝝ alij p diuersa mōtiū p siluas q̄ ferri
arma poterāt. Eam in ad hostē puenire liceat: quē p īnos iāppe i gita uia
m? oīa equa & plana erāt R̄o. i pfidū S. inuē pugnātu. Alij quo & qua eam
nū mōtes moliri sede sua param?. Dū hec īmineb̄t iuga quatu ad hostē
uenies. armati iermes; forte signaui partē oēs capti atq; victi sum? ne fer
rū qd ab bn moriēdū oblatūr? ē hostis sedēs belli cīeret. his iuicē sermonib
qua ubi qua getis memor nox traducta ē. Ne Sānitib q̄d cīsiliū ita letus
supperebat reb. Itaq; uniuersi herēnū lōtū prēm ipatoris p īras cīsiliēdū cē
sēt. Iātis q̄uor ānis n̄ militarib solūtis ciuilib q̄s abscesserat munerib. In cor
pore tū affecto vigebat vis āi cīsilij qs. Is ubi accepit ad furculas caudinas iter
duos salt' clausos ee exēat R̄o. cīsult' ab nūcio filij cēsuit oēs ide q̄p mum

inuiolatos dimittẽdos. Q̃ ne ubi spreta sñcia ẽ. ut erũq; eod. remeante
nũcio cõsulebat. cõsiut ad unũ oẽs interficiẽdos. Q̃ ubi tã discordia inter se
natã ex ãcipiti oracto respõsa data sũt. q̃q; filiũ ipe ipmis tã aiũ q̃s Pat's cõse
nuisse in affecto corpore rebat. tũ cõsẽsu oiũ uicẽ ẽ. ut ipm i cõsiliũ acciret. ñ
grauat' senex plaustro i castra dr̃aduct'. vocat'q; i cõsiliũ ita fermẽ locut'
ẽ. ut ñ sñcie sue mutaret. cãs tm adijcẽret. pore se cõsilio qd optimũ ducẽ
cũ potẽtissiõ pplo p iges bñficiũ ppetuã firmare. Pacẽ amicicias q̃. Alio cõsiliũ
mitas etatis. q̃b amissis duob' exercitib' haud facile receptura vires R̃ô. res belli
differret. Tertiũ nullũ cõsiliũ ẽ. Cũ Filius aliiq; principes pcõtado exq̃rerent.
qd si media via cõsiliũ capet. ut & diminuẽt ĩcolumes & leges ijs iure belli vic
tis ipõnẽt. Ista qd sñcia iqt ea ẽ. q̃ nec amicos parat. neq; inimicos tollit. Ser
uate m̃ q̃s ignominia irritauerit. Ea ẽ R̃ô. gẽs q̃ victa qẽcẽ nesciat. uiuat
sẽp i pectoribꝰ illoꝝ qcqd istuc pñs necessitas inusserit. neq; eos ãte mltiplices
poenas expetitas a vobis qẽscẽ sinet. Hactenꝰ sñcia accepta herẽi domũ ẽ
castꝰ ẽ auctꝰ. & i castꝰ R̃ô. cũ frustra mltu conat' ad erũpẽdũ capu cẽnt.
ẽt oiũm rerũ ĩopia ẽẽt. uicti necessitate legatos mittũt. q̃ pmũ pacẽ equã pe
tẽnt. Si pacẽ ñ ipetrarẽt. uti puocarẽt ad pugnã. Dũ Rom' debellari esse
respõdit. & q̃m ne victi qd accapu fortunã pateri sarẽt. inermes cũ singulis
uestimentis sub iugũ missurũ. Alias cõditiões Pacis. equas uictis ac victoribus
fore. Si agro Sabinũ decedẽt. colonię abducẽnt. suus i de legib' R̃ô. ac Sabinis
equo foedere victurũ. his cõditiõb' paratũ se cẽ foed' cũ eos ferre. Si qd eorũ
displicerẽt. legatos redire ad se vetuit. hec cũ legatio renũciaret. tant' ge
mit' oiũ subito exort' ẽ. tãtaq; mestitia ĩcessit. ut ñ grauit' acceptum uideat
si renũciaret. oĩb' eo loco morte appetẽdã ẽẽ. Cũ duo fil aiũ fuissent. i eos
aut p foedus tã opi aut ĩtra foed' tã necessarii hostiũ possẽt. tũ L. Lętul' q
tũ princeps legatoꝝ uirtute atq; honoribꝰ erat. Patrẽ meũ iqt eos sepe audi
ui memorãte se in Capitolio unũ ñ fuisse auctore Senatũ redimẽdo auro
a Gallis ciuitatẽ. qđo ñ fossa vallo q; abiegnaui ssiõ ad opa ac munitiõ ho
ste clausi ẽẽnt. & erũpe si ñ sine magno pricto. tam sine certa pniciosa posset.
Qđ si illis ut decurrẽ ex capitolio armatis in hostẽ liceat. q̃ sepe m̃ obsessi in
obsidẽtes eruptũ. ita nob' equo aut uni q̃ loco dimicãdi tantũm cũ hoste
copia ẽẽt. ñ multũ prius ãi indoles i cõsilio dãdo deerat. Eq̃d mortẽ pria ẽẽ
clarã fateor & meum dicuoꝝ p. p r. legionibꝰq; uel i medios me inmittẽ
hostes paratũ. Sed hic Pria uideo. hic qcqd R̃ô. legionũ ẽ q̃ nisi p sepes
ad mortẽ ruẽ volut. qd hinc qđ morte sua seruet. tecta urbs dicavaliq;
& moenia & eã tbã a qua urbs icolit. imo hcle pdit. ea oĩa deletoꝝ exitu

ñ seruat'. Q̃ si ea tuebit' i bellis vs atq; inermis mltitudo. tã hcle q̃ á Gal
lor' ipetu defẽdet. An á veis exercitu camillũq; Ducẽ ipl orabit'. hic oẽs
spes opesq; sit. quas strãdo Priã suam. Dedẽdo ad necẽ. priã deserũt ac
pdit. At foeda iǫmiosaq; dedit'o ẽ. Sed ea cariras Pricę ẽ. ut tã iǫmia eã
q̃ morte ñia si op' sit seruiem'. Subeat' ergo ista q̃ta atq; ẽ idigtas & pareat'
necẽtati. quãne Dij qđ supãt. Ite cõs. redimite armis ciuitatẽ. quã auro
maiores uiri redemerũt. Cos. pfectꝰ ad Porsinũ in colloq̃ũ. cũ de foede uictor
agitaret. negarit uirtutis ppli foed' ferri posse. ñ sine foeciali' cerimonia
qs alia sollẽni. Itaq; ñ ut ego ut creditꝰ. Claudius ẽt scribit. foedere pax cau
ta. sed p sponsionẽ facta ẽ. Q̃d ea aut sponsionib' i foedus op'tet. aut obsidib'
ubi pcatoꝝ res trãsigit'. p quẽpiam fiat. quominꝰ legib' ductus stet. ut eũ
tra impune feriat. quẽ ad modũ a foecialib' porcꝰ feriat. Spopoderũt cõs. pfe
ctiq legati q̃storesq; tr. mil. notiaq; oiũ q̃ spopoderẽt exãt. ubi si ex foedere acta
res ẽẽt pũ q̃ duoꝝ foeciaiũ ñ extaret. & pũ necessariã foedis dilationẽ
obsides ẽẽt sexcẽti equites ipius q̃ capue lucẽnt si dicto ñ pareat'. Ips inde
statuũ tradẽdus equib' excutiq; termi mittẽdo. Reditegrauit luctꝰ
i castꝰ cõs. aduẽ'. ut vix abhis abstinẽnt man'. quoꝝ temeritate in eũ
locũ deducti ẽẽnt. quoꝝ ignauia foedi' ide q̃ uenisset abitum. Illi ñ ducẽ
locoꝝ ñ exploratorẽ fuisse. Belluarii m̃ cęcos in foueã missos. alii alios
ituri. cẽpisse arma mox tradẽda. & inermes futuras dextras: obnoxia
q; corpora hostiũ ppone sibi met ipi ãte octos uiq; hostile & ludibria vic
tors & ultro supplos: & parmatos iermuũ ut. Inde foedi agmis missabile
uiã p socioꝝ urbes reditũ i priã ac parẽtes: q̃ sepe ipi maioresq; ipoꝝ
triumphãtes uicissẽt. Se solos sine uulnẽ sine ferro sine acie uictos sibi nõ
stricẽ licuisse gladios ñ manũ cũ hoste cferre. sibi neq; eq̃ aios datos.
hec frementib' hora fatal' iǫmiẽ aduẽit. oĩa tẽstuora expuitio facturaq;
p̃ coepãt ais. Iãp miũ cũ singulis uestimentis inermes extra uallũ exire uissi
& primi traditi obsides atq; in custodia abducti. Tũ ab cõs. abire luctores
uissi. paludamẽtaq; detracta. tãtã inter ipos q̃ paulo ãte cos execrãtes
dedẽdos lacerãdosq; cẽsuerãt. mutationẽ fecit. ut suę q̃sq; cõmilos oblit'
ab illa deformatioẽ tãte maiestatis uestis ab nefãdo spectaculo auertẽt
octos. Primi cõs. ppe seminudi sub iugũ missi. Tũ ut q̃sq; q̃du proximus erat
ita iǫmiẽ obiect'. Tũ deinceps legiões circũstabãt. armati hostes ex
probrates. eludẽtes. gladiũ et plerisq; uestem & uulnerati qđ necatiq; si
ultꝰ eoꝝ idigtate rerũ acrior victorẽ offendisset. Ita tradit' sub iugũ
& qđ poene grauius erat p hostiũ octos cũ e saltu euasisset. & si uelut ab

unsersi extra clu ui ꝑmu luce aspice uisi sr. Iam ipa lux ura deforme
mutu caus agmo oi morte t'sfor fuit. Itaqs ai. mte nqꝺ pu enire possent
incerti de fide socio & qpudor ppedieb. ut: arma uia haud paul capua
oui egena corpori humi pstruere. Qd ubi e Capuā nuciatu cuctr missuo
uista socio supbia igenitū capis. Cōsedit insigi sua cos fasces. lictores: arma
equos uestuntu emeat' mlturb' bnigne mutuū. Et uenienb' capuā cuctr Sen'
pplsqs obuia eggss' usus oib' hospitalib' ꝓuantsqs & pū fugit officijs. neqs
illis socio; comunis ultqs benq alloqqs n m sermone dulce sedne ut oculos
qd attollent aut cōsolates amicos etra mutient efficē poterāt. Adeo sup
merore pudor q fugē colloqa & cett' hoīu cogebat. Postero die cū luuent'
nobiles missi a capua. ut pficiscentes ad fine cāpuū pseqrē reuertissent
vocatiqs in curiā pcatib' maiorib'qs natu multos ibi mestiores & abiectio
res aī usos referre: adeo siles ac ppe mutu agm: tacē illa idole
Rō. ablatosqs cū armis aios ñ reddē salut ñ salutatib' dare respsit. nō
hyscē queq ꝓ mea potuisse: tanq forcib' ad huc ceruicib' uigū q sub qd missi
erāt. hre Sanutes uictoria n pclara solu sed ē ppetua. Coepisse ei eos nō Roma
ut ate gallos. sed qd mlto bellicosi fuerut R'ō virtute ferociaqs. Cui hec dicenti
audirēqs & deplorāti poene Rō. nom in celu o socio; fideliu eet: dr ofilal'
a calui' ouifili' clar' gnē fa tusqs tū ei. etate uereḋ' loge alr se hre rē dixisse
silentiu illd obstinatu fixosqs i tra oculos & surdas ad oia solatia aures & pu
dore mtuede lucas: igete modē muru ex alto aio ei cui' ī dicia ee. haud R'ō.
se ignorare igeia: aut silentiu illd Sanutb' flebiles breui clamores gemitusqs
exciaturu. Caudicqs pacas alt qto Sanutb' q Rō tstuore memoriā fore.
qppe suos quēqs eoy aios hituri. ubicuqs cōsturi sit sale' cauditos: non
ubiqs Sanutb' fore. la R'ō. & sua tfamis cla des erat. obsessos pmu. iudicet
tristior deide ignominiose pacis q picula nūc' fuit. Ad famā obsidionis
deded' hri coepe' erat. Dimiss' deinde auxiliog apparat' post q deditione
ta foede facta accepit: explosine ulla pū autate cōsciu in oem forma luct'
est. Sabne circa foy clause iusticiaqs in foro sua spote coepit pri' q idicū.
Lau clauu. anulu aura positu: poene mestior exercitu ipo ciuitas ec. Hec Du
cib' solu atqs autorib' spōsorib'qs pacis irascā sed inocuos ēt multes odisse.
& negare verbe recusse accipiēdos. Qua cōtatione uoy frequ adu eu'
exer' ē manus mutabil. Hō ei vtq in pria reuertētes ex ispatio columes fr
captoy hitu utiqs igressi sero in urbē ira se i suis qsqs rebus abstinuerit: ut
postero atqs ceteq nūb' die' nemo eoy foy aut pū aspice uellet. Cos i pacto
abditu nihil p magistru agē nisi qd expssit S. c. ē. ut Dictatore dicerent

comuoy cā R. Fabiū Fabiusū dixert. & L. Emiliū Lepidū magrm equū & suū
vicio creauit sufficta. in Emili' Dictator. L. Valeri' Flacc' magrequū nec p cos
comuia hūa Et qa tedebat pplm oīu magistratuū ca' imo res ad interregnu re
dit. Interregesqs Fabi' m Valeri' eorum' Is cōsules creatus. L. Plautiū Philone
& L. Papiriū Cursore fuerūt. haud dubio cēsu cuncta q nīhi ea ꝓstare
Duces clariores erant. Quo creatu se die co sic ē placuerat pribus magistratu in
terūt. Sollenib' sc'is pfectis de pace cauditna retulerūt. Et Publi' poenes quē fas
ces erāt: dic. Sp. Postumi inqt. Q' ubi surrexe code illo ultu quo sub iugum
miss' erat: haud sū ignar' iqt cos ignie honorē cā me pmu exercitu iussu
qs dicē in tāq Senatore st tāq R. cū tā infelicis belli q ignominiose pacis. Ego in
quādo neqs de noxa mea neqs de pena retulisus omissa defensiōe q in difficil
lima erat apud haud ignaros fortunarū humanarū necessitatiqs: sīca de eo
de quo retulisus pauca paqā. q sincia estus erat. mihine an legioib' pepercī: cū
me seu turpi seu necia sponsione obstrinxi. Qua tam q dono inuisu ppli facta est
ñ tenet. P. s. R: nec qcq ex ea pte q corpora mea debet' Sanutb'. Dedam' p focaleꝫ
nudi victiqs & soluam' religiōe si qua obligauim': neqd diuum humanue
obstet: q min' iustu piuqs de integro ineat bellū. Interea cos excitū scribe: arma
re. educē placet. ñ pri' igredi hostiu fines q oia iusta i deditiōe mea pfecta erit.
Vos dii immortales peor qsqs si uob ñ sum cordi. Sp. Postumi T. Veturiū cos. cum
Sanutb' pspe bellū gere. ut vos suus heaus iudisse nos sub iugū missos: iudisse
spōsiōe isanā obligatos. ut de nudos victosqs hostib' dedituos. Oem mea hostiu mea
capitib' excapiēt: nouos cos legiōesqs R'ō. ea cū Sanute gere bellū iubeat ut
oia ate nos cos bella gesta st. Que ubi dix tanta simul admiratio misau oq. vix
icessit hoies. ut ñ vix credent illū eide ee. Sp. Postumiū: q aut or tā foede pacē
fuisset. m misereē q. vir tal ei ꝓcipuū apud hostes supplicii passur' eet ob tra
dere pacis. quom oēs laudib' m' pseqnt' virū i sīca ā ea' pedib' eret: tetara
puulisp tessio ē ab. l. luuio x. q. medio trpl. q neqs exolui religiōe pplm iubant
deditione sua nisi oia Sanutb' q ua apud caudiū fuissē. restituant. neqs se
coqd spōdeo pacē seruasse exercitū p. r. poenā ulla meritos ee neqs ad exitiū
cū sacēsi ēnt dedi hostib' violariue posset. Tū Postum' ita deduc iqt pfanos
nos quos salua religiōe potis. dedisti deide & istos Sacēsios cū pmu magistratu ab
iit. Sed sime. iudicetis pri' q dedat hic i comuto virgis cēsos hāc tā ut ita calute
pene ustimi hant. Hā q. deditiōe nra neq ut exoluī religiōe pplm id istos ma
gis ne dedit. q qa ita se res heat. duce. qs adeo iuris foederis expers ē q ignet neqs
ego ificiasse eo P. c. tā sponsores q foeda sca ee apud eos hoies. apud quos ut cta
religiōes deuinas fides humana colit. Inuitissimi ppli nego qcq sanari posse quod

pplm teneat. An si eadē supbia qua spōsionē expresserūt nob̄ Samnites coegisset nos uerba legumina dedere urbes nuncupare dedimus. pR. vos tbuni dicatis. & hāc urbē tpla dclubra fines a quas Samnium ee. omitto deditionē qm̄ de spōsiōe aqui. Qid tādē si spopodissem urbē hāc reliquum p. r. si uncturū si magrat̄ si sē. si leges n̄ bituram. si sub Regib̄ futurū dui meliora iqs. Atq n̄ idignitas rerū spōsionis viciū leuat. Si qd ē i quo obligari ppls possit. in oīa pōt. Et nec illd qd qd quosdā forsitan moueat. referre cīui an Dictator in ptor spopederit. Et hoc ipi ēt Samnites iudicauerūt. qb̄ n fiunt satis cos spodē sz legatos qstores trib̄ mit. spodē coegerūt. Hec á me nc qsq qsiuerit. qd ita spopderi cū id nc cos uisceat. n illi spodē Pace q mea n erat arbitrij. ni p uob̄ q n̄ mādaueratis posse. n̄ ad caudiū p c. humanis cīlius gestū ē. Dij imortales & uris & hostiū iputorib̄ mīe ademerūt. n̄ nos i bello satis cautum & illi maleptā victoriā malediderūt. dū vix locis qb̄ uicerat credit. dū quaeq; cōmōe arma viris i arma nauis auferre festinat. An lisana mēs fuisset difficile illis fuit. dū senes ab domo ad cīsultā dū accersūt. mittē Rō legatos cū sē. cū pplo de pace acfoedē agē. cōdui ut expeditus erat. Interea ī duitis res fuisset. don̄ ab Rō legatu aut victoriā illi certā aut Pacē afferret. Ea demū spōsio ēet quā ppli iussu spopedissem fz neq; uos tulissetis. n̄ nos spopedissem. n̄ fas fuit alui rex exercitū ēe. q̄ut illo sōnio letiore q̄ qd mīes eor̄ capere posset. neq; cū deūt & nrm̄ exercitū cadē q ipederat fortūa expederet. uana victoriā rumor urbē facet pax. Spōsio ipōnēt. q nemine pr spōsore obligaret. Qd cū vob̄ l. c. qd cū p. r. actū ē. qsuos appellare pōt. qsse á vob̄ duce decepti. hostis an ciuis. hostis n̄ spopedistis. quē nemine spodē p uob̄ iussistis. Habl ergo uob̄ n̄ no bāi ē. qb̄ n mādastis. n̄ cū Samnib̄ eū qb̄ nihil equstr. Samnib̄ spōsores nos fiunt rei satis locupletes in id qd nrm̄ ē. in id qd pstare possum corpora nra & aīos In hec seuiāt. i hec ferru i hec ras acuāt. Qd ad tbunos attinet. cīsulite utrū pns deditio eor̄ fieri possit. an i dic differri. Hos iteri. T. veturi vos qs certa vlia hec capta luede spōsionis ferum & nro Supplicio lubem Rō. arma. Mouit l. c. tū ea rō auctor. n̄ ceteros solū sz trib. ēt pl. ut se i Sē. ducēt fore potēt magratu ide se explo abdicauerūt. tradituq; focialib̄ cū ceteris Caudiū du cēdi. hoc fcto. s. c. luxq dā affluxisse ciuitati uisa ē. Postumi i ore erat eū lau dib̄ ad celū ferebāt. deuotioi. P. Decij cōsul alijs clarū facinorib̄. equabāt. e mersisse ciuitatē ex obnoxia Pace illi cīlio & opa. ipm se cruciatib̄ & hostiū ire offerre: piacla q; p p. R. Dare arma cētus spectāt. & bellū en iiq futurū ut cōgredi cū Samnite liceat. in ciuitate ira odioq; ardēte de le & ppē volūtarior fiunt. rescpte ex eod milite noue legiōes. ducēq; ad caudiū exeat. Pregressi

fociales. ubi ad portā uenē uestē detrahi pacis spōsorib̄ iubet. man̄ post tgū uīcti. cū apparitos uerēdia maiestatis p̄mū laxe vincit. qn tu iqt ad duce lex ut iusta fiat dedito. Tū ubi in coetu Samnitū & ad tbunal Potij uētū est. A. Cornel arruina focial ita uerba fec. Quādoq; hisce hoies iussu P. R. qruū foed̄ctu ut spopederit. atq; ob eā noxā nocuerit. ob eā rē quo P. R. scelē ipio situ solut̄ hosce hoies uob̄ dedo. hec dicēti focialis Postumi genu fem̄ qta maxē ui poterat pcutit. & clara uoce aut se Samnē cuiē ēe. illū legatū foeciale á sectra uisqtū violatū. eo uisti bellū gsturos. Tū Potit. n̄ ego ista dedition̄ acapiā inqt. nec Samnites rata hebit. An tu sp. Postumi si deos cōcēsas aut oīa irrita facis. aut pacto stas Samnū pplo. cōs quos i potate hūt. aut pijs pax debet. Sz qd ego te appello. q te captū uictor. cū qua potes fide restituis. p. r. appello. Quē si spōsionis ad furculas caudinas facte poenit. restituat legiōes tot salutū quo septe fuerūt. Nemo quēq decepit. oīa p intecto sit. recipiāt arma q p pactionē tradiderūt. Redeat in castra sua. qqd p die huere q in colloqū ē uctū heat. Tu bellū & fortia cīlia placat. te spōsio ace Pax repudiet. ea fortuna his locis q āte pacis spōsionē hūm geram bellū. n̄ p. r. cōs spōsionē. n̄ nos fide p. r. accu sem. Huiq ne cā deficat. cur iniusto pacto n̄ stetis obsides Porsēne dedistis. furto cos subduxistis. auro ciuitatē á Gall redemistis. ut accipiēdū aurū cēsi sē. Pacē nobcū pepigistis. ut legiōes uob̄ captas restituerem. eā pacē utrā feistis. & sēp aliquā finiendi spem uris ponitis. Nō pbat p. r. iqmīosa pace legiōes suas pace sibi heat. legiōes captas victori restituit. Hoc fide hoc opib̄ hoc foeci alib̄ cerimonijs dignū erat. ut qd tu qd petisti p pactionē habeas. tot ciues icolumes. Ego Pacē qua hosti tibi remittēdo pacē sti n̄ heam. hoc tu. A. Cornel. h uos foeciales uris getib̄ ducas. Ego ū ustos qs dedi sistatis. n̄ acapio nec dedi arbitror. n̄ morer qmin̄ ī ciuitate oblatā spōsioe ōmissa uatis oīb̄ cuius quoz duduz nom̄ redeat. Gente bellū qdo Sp. Postumi mō legatū foeciale genu poluit. ita Dij credēt. Samnite ciuē Postumiū n̄ ciuē Rō. ēe. & á Samnite legatū Rō. violatū. eo uisti uobi nos factū ēe bellū. Hec ludibria religionū n̄ pudē ī lucē pferre & uix pueris dignas ābages. Senes ac cōsulares fallēdē fidei exegrē. I. victor deme vi cla Rō. morat sit. nemo q̄ min̄ ubi visū fuerit heant. & illi qd forsitan & pū sua certe lubrica fide ab claudio ī castra Rō. inuiolati redierūt. Samnib̄ p supba pace infestissimū cernēt̄ Senatū oīa q deide uenerē n̄ in aīs solū sz ppe in oīs ēe. & sero ac neq; laudare. Sensus Potij utraq; cīlia. inī q semedia lapsō uictore possessionē pace incerta mutasset. & bñficij & maleficij occasiōe amissa. pugnatos cū eis quos potuerit ī ppetuū ut inicos tollē uel amicos facē. Adeoq; nullo dū certamine iclinatis viribus post Caudinā Pacē ai se mutauerūt. ut cla

uore int R̄ō dedtuo Postumiū q̄ Ponttii incruēta victoria ut Sānites fracē & ger posse bellū Rō p victoria certa brent. Sānites simt rebellasse & uicisse credēt Rō. int hec Satcani ad Sānites defecerūt. & subito colonia nec opinato adue tu Sānitū fuisse & Satcanos cū his sarus cstat: noctē occupata ē. timor idemu tuus utrosq; usq; ad luce tenuit. lux pugne initii fuit. q̄ diu q̄diu equā & qa p. ens ac fcus dimcabāt. & qi ex tcdis adiuuabat ibellis mlitudo. tñ subito sustinuē. Tmus deade rē inclinauit. q uice pcms. audin passi sē. colume hmāq; arma posuisse. Exspes remisit á certamie uos & passi arma ad ea coepta. Ptinacior ps armata p auersā portā erupit. tutiorq; eis audacia fuit. q̄ ceat ad credēdū ceteris putor. Quos ctra datos ig neq; deos fidesq; iuocates Sānites cremauerūt. Cōs tū se ptin puicias Papirī in apulia ad lucerā pgit. ubi eqtes Rō. obsides ad caudū dari custodiebāt. Subito in Sānio subsidit adue cautionas legiōes. Distedit ea res Sānitū uos q̄ n̄ ad lucerā ire. ne ab ig oista ret hostis. nec manē. ne lucera ī eri amittēt. suis audebāt. Optimū uisū ē comitē rē fortune & Publilio certam. Itaq; in acie copias duxit. Aduers quos cū Publī cōs dimcatur cet. pri alloq̄ndos militesmu ocionē aduocan tussit. Ceterū sic igēū ala ctate ad ptoriū cursū ē ut p clamore poscētiū pu gnā nulla adhortatio ipatoris audita ē. Su cuiq; uirtus memor ig̃nie adhor tator ademit. uadit igr ī pluū urgētes sig̃feros. & ne moru ī cursu pilis emu tēdis strigēdisq; de gladiis cet. pila uelut dato id sigo abiecit. Sēd qs gladiis in hostē fenit. Hubl illic ipuor ē. ut sordibus aut subsidiis locā dis fuit. Oia ira militaris ppe uesano ipetu egit. Itaq; n fusis modo hostes sed ne cast̄s qdē suis fugā ipedire ausi. apulia dissipati peue. Lucerā in coacto rursus ī unū agmine ē pcetu. Rō in cad q p media acie hostiū tulit. & ī castra pcurrit. Ibi plus q̄ ī acie sāguis ac cdis facti: pdeq; ps maior ira corrupta. Exercit̄ alt cū Papyrio cōs locis montuis pucenit. ut pos p oia pacata Sānitū magistratuus & odio q̄ bnficio ullos. Hā Sānites ea ipestate ī motib̄ uicati hitātes capestā & montana loca cultoy moliore atq; ut aiemt fore locasiti gnē ipi motam atq; agrestes depplabāt. Que Regio si fida Sānitibus fuisset aut pcentre arpos exercit Rō nequisset. aut intecta inter Romā & arpos penuria rey. ouim excluso emeatib̄ absupsisset. Tū quoq; pfectos ide ad luce rā inuta obsidētes obsessos q̄ inopia uexauit. Oia ab arpis Rō. suppeditabāt. Coactū adeo exigue ut miliū occupato stanob̄ ingulis q̄ & ope equos sollicit in castra ab arpis frumtū uehēt. Intdū occursu hostiū coacē. abiecto ex equo frumta pugnare. & obsessis pri q̄ alt cos victore exercitu aduert. & emeatus ex motib̄ Sānitū intecti & aui ē intmissa erāt. Arteora oia aduert Publī

fecit. q obsidiōe delegata in cura colleg̃ ua cuiusq; pagos ea infesta emeatib̄ hostiū fecerat. Itaq; cū spes nulla ee diuti obsessos inopia laturos coacti Sānites q̄ ad lucerā castra habut. ūdiq; ctractis utrib̄ signa cū Papirio cferre. Postid ips p utrib̄ utrisq; se ad pluū legatū tarētini intuenit. dem icatēs sā nitib̄ Rōq; ut belli omittāt. p utros steisset. q̄ mīn discedēt ab armis. ad uersos cos sep. ulis pugnaturos. Ea legatio Papirī audita pide ac mot dictus cos cū colleg̃ se coicaturū respōdit. A cataq; eo cū ips ōe in apparatu pugne cstipsisset colloqui de re ipposuit. agētib̄ diuina humanaq; q̄ absoluit cū acie dimcādū ē. cōs. Tarē tini legatu occursare respōsū expectates. Qb Papirī aut auspicia secda ee. tarē tini sulluri nūciat. Ratū Pretea ē egregie utrosb̄ dus ut uidcus ad rē agēdā. pficisci. Signa ī de ferri iussit & copias educē. unissimā ī crepās gētē. q̄ suis ipotēs rerū p domesticas seditiōb̄ discordiisq; aliis modū Pucas ad bella fecere equū cēsēt. Sānites expectata cū oēm curā belli remisissēt. qui aut pacē uere cupiebāt. aut expediebat silere. ut tarētinos sibi cōciliarēt. cū instructos re pēte ad pugnā Rō. sperasset. uociferati se ī antāte tarētinoy manē. n de scēde ī aciē. n extra uallū arma ferrēt. deceptus pori q̄dcāq; cas fecit pas suros q̄ut spreuisse pacis autores tarētios uidcāt. Accepe se omē cōs. aiūt. eā pcari mītē hostib̄. ut ne uallū qd defēdat. Ipi int se ptius copis succedūt hostiū numinus. & simt ūdiq; adoru cū ps fossas explēt. ps uellēt uallū atq; ī fossis pruerēt. n uult. n̄ ista ꝑ tū ā exulceratos ig̃nia stumlāret. nos castra tua sē. & p seqsq; n hac fiurdas caudū n̄ sali. inimos ee. ubi errorē fra supbe uicisse. ꝑ Rō. uirtutē quā n̄ uallū n̄ fosse arcēt memorātes. Ccdit parū resistētes. fusos q̄s iermes atq; armatos. suos labos pubes ipubes boies iumtaq; n̄ ullu supfuisset. ual. iu cos receptui signū dedisse. iudosq; cdis milites ē castr̄ hostiū ipio agmis expulisse. Itaq; apud ifelos ob int pellata dulcedinē ire. efesti oro hita ē. ut docēt. miles minime cuiq̄ militū cos odio ī hostis cessisse. aut cessuros. qn Duces sic belli ira usurabit. supplicu futuros fuisse. ni respect sexercitoy equū q̄ lucerie obsides tenēt. ppedisset uos. ne desp ira uictma hostes occos in supplicia coy agēt. pde pri q̄ pire op tātes. Laudare ea milites. Letarq; obuiā uti ire sue cē. fatcri oia patidō pori q̄ pdēt. salus tot pncipū Rō. iuctutis. Dimissa cātē cstiui hiti. ōbne copis lucerā pmēt. an alto excitu & Duce Apuli area qēs dubia ad id uolutatis tētarēt. Publī cos ad pugnā dā pfect Apuliā aliq̄ expeditiōe ima pplos. aut ui subegit. aut cōtuōb ī societatē accepit. Papirio q̄s q obsessor lucerie restituit. breuē. ad spē cuēt respōdit. Hā insessis cūb uis p q̄s ēme ar ex Sānio subuehebāt. fame domui Sānites. q̄ lucerie ipsidio erāt legato

misē ad cōs Rō. ut receptis eqtib' q cā belli cēnt. absistē obsidioē. His papiriꝰ ita respōdit. Debuisse eos sortiꝰ herēniꝰ filiꝰ quo auctore Rō. sub iugū missē cōsulē qd victis patiēdū cēset. Ceterū qm ab hostib' i se. equa statui q ise ipi ferre maluerūt. nūciare lucerīā iussit. arma sarcinas tumta multitudinē cēm rbis reliqrēt ītra moenia. militē se cū sigīs uestimētis sub iugū missiū. ulciscēte illatā ñ nouā inferētē igīa. Nihil recusatū. Septēmil militū sub iugū miss. ꝑdaq; igēs lucerie capta. Receptis orb' sigīs armisq; q ad caudiū amiserāt & qd cū supibat quicqd eqtib' receptis. quos pignore pacis custodiēdos lucerīi sānites dederāt. haud fermē alia mutatiōe subita rerū clamor victoria p r ē. Siqd ēt q, qb'dā ānalib' ūcnit' sorī herēni filiꝰ Sānitū ipator vt expiarē cōs igīmiā sub iugū cū ceteris ē missꝰ. Ceterū id mui' miror obscurū ēe de hostiū Duce dedito missoq; ad mag mirabile ē ābigi. l. né cornel' Dictator cū l. Papiro cursore magrō equū eas res ad caudiū atq; inde ad lucerīā gesserit. utrorūq; nic' Rō. ignomie haud scīā. an uictissīo triūpho. ad eā sēcdū furiū camillū triū phauerit. an cōs. Papiriq; pāpiū dec'sse. Segē hūc errorē ali' error. cursorne Papiri' p'x comitiis cū q a. ceretano uterū ob rē bñ gestā lucerie cūnuerō magrātu cōs tertiū creat' sit. an. l. Papiri' mugillan' & icōgnite errauerū sit. Cōuēit iā idep cōs reliqua belli pfecta Aul' cū ferētanis uno secādo ꝓlio debellauit urbē q ipām quo se fusa cōtulerat acies obsidib' ipsius i deditionē accepit. Pan fortuna cōs. dr cū Satricanis q cuies Rō. post caudinā clade ad sānites defecerūt. ꝑsidiūq; eoꝝ in urbē accepit. rēgessit. Hīa cū ad moenia Satrice ēt ad mot'exat' legatiq; missis ad pacē cū pāb petēda ītrē respōsū ab cōs. redditū ēt. nisi sānitū ꝑsidio ītrecto. aut tradito ne ad se remearēt. Plus ea uocē q armis illatis ītonis colonis inectū. Itaq; subide exequīt' qredo a cōs legati quoniā se pacto paucos & infirmos credēt. ꝑsidio valido & armato ui allaturos. Ab hīsdē cōsulū petē' uissi qb' autorib' ꝑsidiū in urbē accepisset. discedūt. Cgregq; ipe natio ut de ea re cōsuli Senatū. respōsiaq; ad se referri sineret. & ad suos redeūt. Duc facti cōs Senatū destinebāt. una cui' erat ꝓcipes defectionis a P. R. autores altera fidelium animū. certatū ab utrisq; tam ē. ut ad cōsultādā pacē cōsuli opinauerīt. Pars altera ciuiū ꝑsidiū sānitū qa n sanis ꝓparatis erat ab obsidione totā dē excusaturū pē nocte nūciare cōsuli satis huic. qua noctis hora quaq; porta & quā uiā egressur' hostis ēt. Altera qb' inuitis deditū ad sānites erat. Eadē nocte portā ēt cōs. apuerūt. armatosq; clām nocte in urbē accepit. Ita duplici p ditionē ēt ꝑsidiū sānitū ipsis ante uiā situ est'b' locis n opinato oppressi est. Ab urbe plena hostiū clamor sublat'. momtoq; uni' hore sānis ccs. Satrican' capt'. & oīa in potestate cōsul erat. q ꝗstuē hīta quoꝝ opa defectio ēt facta quos sortes ēpit. uirgis cesos securi percussit. ꝑsidio q; valido ipposito. arma Satricanis ademit. Inde ad triūphū decessisse Romā Papiriū cursorē scribūt. q eo Duce lucerīā recepta. sānitesq; sub iugū missos. autores fuit. Et fuit uir haud dubie dign' ori belli ca arte laude ñ aūs solū uigore. ſ corporis ēt animi excellēs. Precipua pedū pmptas ferat q cognōm ēt dedit. victorēq; cursu oēs etatis sue fuisse ferūt. & se uirū ui seu exercitatione mlta cibi uiriq; eūdē capacissimū. n cū ullo aspiorē q a ipe unuq; ad laborē corporis ēt fuisse multā pedū parit eqtū q. Eqtes aut aliq'do ausos ab eo petē' ut sibi prebīn gesta laxaret aliqd laboris. qb' ille ne n remissū ducatus remitto iqt. ne uiriq; dorsiū demulceat aut cū ex eqs descēdetis. Et ius erat in eo uiro ipi igēs parti i socios ciuesq;. Prenestini ꝑ p tumore segni' ex subsidiis suis diuexa i pmā acē. Quē cū tabulas āte tabernaculū uocari iussisset. ludorē expedire securi iussit. ad quā uocē exāi stāte prenestino. agedū ludor excide radice hac i cōmodā ā bulātib' pfusoq; utru supplicū meu mitra dicta dimisit. haud dubie illa ætate qua nulla uirtutū ferator fuit. nemo uir erat uir quo magis inixa res Rō. staret. o'n eū parē destinārat ais magno Alexādro Ducē si arma in Asia pdomita in europā uertisset. Nihil mir'q; situ á principio huiꝰ opis ui uideri pōt. q ut plus iusto ab rerū ordine declinarē. uarietatib' distīgue do ope. & legēdis uelut diuersicula amoenia & reqē ano meo qrere. Tamen tāti Regis ac Ducis animo qb' sepe tacitus cogitatiōib' uolutauit. aiū. ea se uocat i medium ut qrē libeat. qna. euer' Rō. reb' si cū Alexādro foret bellatū fuisset. fuerit. Plurimū i bello pollē uidet' militū copia & uirt' igēa ipatoꝝ fortuna pōa humana max in res bellicas potes. Ea & sigīa tueri & uniuersa sic ab aliis regib' gentib'q; ita ab hoc q; facile pstat inuictū Rōm ipiū. Iā primū ut ordiar ab Ducib' cpādis. haud eqd abnuo eqrequi Ducē fuisse Alexādrū ſ clariorē tam. cū facit q uir fuit. q adolescēs in icremto rerū indi alteri fortunā exp't decessit. ut alios Reges claros Duces q; omitta mag exempla casiū humanoꝝ. Cyrū que max qā laudib' celebrat. d nisi lōga uita sic magnū in hopeni uertit pbauit fortune. Hc recessā Duces Rō. nec oēs oū etatū. ſ tpos eos cū qb' cos aut Dictatorib' fuit bellādū. m valerii corui. d. marci Rutilii. cl. Sulpicii. T. manlii torquati. q. Publii Philonis. l. Papirii cursoris. q. fabii max. Duos Decios. l. volumnii. m. curii dentati sequūt' uir. Si cū Rō puertisset bellū Senior q in Italiam trasecuſ. hoc i q libet ui idoles eadē q i Alex erat. ai igeiq;. ui disciplīa militarī. ita ide ab inuicto urbi tradita p man' in artis ppetuis pceptis ordinate modū uenerat. Ita R. eqes gesserat bella. ita dei de exactores

l. Alex

Regū Iunii Valeriq3. Ita Deiceps fabii Quinti. Cornelii ita fuit' camill'
que duoues duo qb' cū Alex̃ dimicādū erat. Sene uid erat. militaria
opa pugnādo obitu Alex̃. Hā ea q3 haud min' clarū eū fecerūt. cessiss&
tu dedicat i acie oblat' par māl' torquat' aut valer' eorum' i signes aut
milites q3 Duces. cessisset Papir' cursor: illo corporis robore illo aī vīt'
cet cīlis tuueis uni' ne siglos noīe. Senat' ille que q ex Regib' cstare dixe
un' uera spem Rō Senat' cepit. Id ū erat piculū ne sollerab' q3 qlibet un' ex
his quos nouaui. cass locū caper. cīneat' expediret. ab isd3 pcauet. ips
pugne deliget. acie istruet. subsidijs firmaret. n tā eū Darui ee dixiss3
que mulier. ac Spadonū agm̄ urbere ir purpurā atq3 auri onerarū ap
forune apparitib' siue pla vat' q3 hostē. nihil aliud q3 bn aus' uana cte
nē increuet' deuicat. Lōge ali' Italie q3 idie p quā tenuisset agmie comessa
bud' icessit. uis illi hit' cet. salt' apulie ac montes lucanos cerneu & uestigia
recetia Domestice cladis. ubi auncul' ei nup Epin Rex Alex̃der absupt' erat.
Et loqm̄ de Alex̃ ndū mersō fcōdis reb' quarū nemo tot auctores fuit. Q' si ex
hitu noue fortune nouiq3 ut ita dicā ingenij. qd sibi uictor iduenit spectat.
Dario maḡ stilis q3 Alex̃ in italiā uenisset & exercitū macedonū obitū dege
neriteq3 iā in plārū mores adduxisset. Referre i cātō Rege piget superbā
mutationē uestis & desidiā asiaticā humi iacentiū adulatiōes & uictis macedo
nib' graues. nedū uictorib' & foedā supplicia & inter uinū & epulas cedes amicor.
& uanitate crudelitate turpis. Q' si uinū amor i dies fecit acrior. qd si truc
ac pferuida ira. n qcq3 dubiū aut sceptores refero. Hullane hec dāna ipa
torys uirtutib' duam'. id ū piculū erat q3 leuissimi ex gēs q Parthor3 qs ee
nom Rō qlie fauet dictatare solet. ne maiestatē nois Alexādri que ne
fama qd dl notū arburor fuisse. substinē n potuerit. p' R'. & aduersꝰ que
athēis in auxilio fracta macedonū armis: cernēte tū max̃ ppe fumātes
thebarū ruinas. ecquonam loc. ausi sit hoies id qd ex nonnullis orationi
patet. aduersꝰ eū nemo ex tot pcerib' Rōis uoce libā missuꝰ fuerit. Q' calib'
magnudo hois capiat. aio unū in ea magnudo hois erat collecta paulo
plus Dece. anor felicitate. qua q eo extollit qd. pr & si nullo bello mlt' in
plus uict' sit. Alexādro nulla' pugne n secda fortuna fuerit. n intelligit se
hois resgestas & ei' uiteis cū pplo ita odiget. essimiū bellatus animi reb' esse.
Mirem si ei ex hac pte secda pluri uident. q3 ex illa ami plus in ea loga spa
tio q3 in eade. xiii. anor quā amauerit. qn tu hois cū hoie & Ducas cū Duce
fortunā cū fortuna cfers. Q' Rō Duces nomine qb' nūq3 id uersa fortuna
pugne fuit. Lignas i analib' magnuū fastuq3 pcurre licet. cōsiliū

Dictatorū q3 quor3 uirtutis n fortune illo die. P. R. poenituit. Et quo sit admi
nibiliores q3 Alexāder. aut qsnā rex denos uicenosq3 dies qdā Dictatuā. n emo
plus q3 unū cōsulatū gessit. Ab urbe delect' ipedita sunt. Post ips ad bella rerum
ante ips comitor3 cā reuocatu fuit. In ipo conatu rerū curūcgit se. in'. Collega nē
tamen tus nē pruuitas ipedimto aut dāno fuit. Malegestus reb' alter' successu ē.
uronē aut mala dissuphā ifortunū excusū accepit. At hōe Reges n libi solū ipe
dimtis oīb3 sū dm rerū ipor3q3 trahit cōsiliū cui n sequit'. Ergo uinct' Alex̃der
cū inuicto' Duc' bella gessisset. & cadē fortune pīgora i diuersum dauisset. imo ei co
plus pcli subisset. q3 macedones unū Alexādrū habuisset. multis cīsib' n solū obnoxiū
sēt offerēte se. Rō. multa fuisse Alex̃ i qbꝰ i rerū maḡtudie pares. quor3 suo qsq3
fato sine pū. diremīe uiuit' morē q3. Restat ut copie copiis cpareū. i mīo uel
militū gne. i multitudie duor3 alior3. Cēsebit' ei' exercit' fuisse ducena q3 quadrāgena
milia capitū. Ita q3 iōi defectōe locor3 latum nōis ambitū ppe delectu decē sēbeat'
legiōes. Quib' aūm q3 exit'. Sepe p eos. inos i certamina i ūba qui hostib' aduersus
in Samo i luceis gerebāt bellū. Latū deide ee eī Sabis & eq3 & volscis & oī capūa
& pte ubrie etruriaq3 & picētib' & marsis pelignisq3 ac uestinis atq3 apul'. aduersa
ois ora q3 eor3 iferi maris Arburnis neapoli & dein atq3 hostis ten' Samnites aut so
cios uel dos Rō. aut fractos in ueīsse hostes. Ipe trucidasse mare cū uetamis ma
cedonib' n plus t' q3ta milib' hoium & iiij. milib' equū max̃ thessalor3. hoc ei Rō. dons
erat. plas i dos. alios q3 si aduersus q3ēs ipedimtū mar' q3 nux' trahēt. Adde q3
Rō. ad manū Domi supplantū cēt. Alex̃ qd postea Annibali accidit. alicō i aḡ
bellātu exāt' cōsenuisset. Arma dype' sariseq3 ill. Rō. scutū mai' corporis tegumtū.
& sillū haud paulo q3 hasta uehemēt' ictu missiq3 telū stratan' utiq3 miles ordies
suas. Sed illa falax imobil & uni' gnis Rō. acies. dissuctu or expditos pib' cstans
facit pticū. quatiq3 op' cēt facit utiq3. Ii in ope qs pir Rō. miles' qs ad tolādū
labore mdior' uno plio uict' Alex̃der bello uict' cēt. Rō. que Candui que cīne
n fregerit q3 fregisse3 acies. He ille sepe cū si pma pspe cuesse plas & idos et
ibelle Asiā q3 fisset. & cū seis sibi bellū fuisse dixisset q3 Cyri Regē Alex̃dri
mortifero ultiōe ictū dixisse ferit. Sortē bellor3 in Asia gestor3 abhac ipo tuitē
ei sua cferēte. Iqd cū p inos iiij. & xx. pmo punico bello classib' certauit cū pcis
recordon uix. et ut Alex̃ suffectum fuisse reor id unū bellū & forsitan cū
& foedib' uacuatus uicta res punica Rō cēt. & timor paradu orb' coōm hoste
duas potētissias armis uirisq3 urbes armarat. & sit punico Rō q3 obrutus
bello cēt. n qd Alex̃ Duce n ateq3 macedonū reb'. Sed expu tum se Rō. mace
donē hostē aduers' Anni cū Philippū pser n m' cū clade ulla sē né cū pdo qd
suo. Absit inuidia uerbo & ciuilia bella sileant. Vsuq3 abeqte hoste nūq3 a pdue

Huiq̃ apte acie nũq̃ eqs uniq̃ nũq̃ uniqs locis laborauim⁹. eqtẽ fagitas
silr ipedios. una ẽmeantib⁹ loca. grauis arma miles timẽ por. Mille aces
grauiores q̃ macedonum atq; Alex̃ uertut uertetq;. Modo sit ppetuꝰ
huiqui uitiũ⁹ pacis amor & ciuilis cura ẽcordie. M. olli⁹ flaccina dẽ
& L. Plautꝰ uenox cos facti. Eo ãno ab freq̃tib⁹ Sãnitũ pplus de foedẽ
renouãdo legati cũ Senatũ huiusmodi mouisset. recepti ad pplm haud qq̃
tã efficaces hẽbãt pces. Itaq; de foedẽ nequiũ. inducie bienie. cũ p aliq̃ dies
fatigassẽt siglos pcib⁹ ipetrare. Et ex Apulia teanenses canus inq̃ pplationib⁹
fessi obsidib⁹ L. Plautio cos datis in deditionẽ miserũt. Eodẽ ãno primũ pfecti
Capuã creati coepti legib⁹ ab L. Furio pr datis: cũ utriusq; ipi p remedio egris
rebus discordia intestina peuisset: & due Rome adduc trib⁹ uetima ac Pha
leria. Inclinatis semel in Apulia reb⁹ theatesquoq; ppli ad nouos cos. cl. Iu
nii Bubulci q. Emilii Barbulã foed⁹ petiũ uenere. pacis p oem Apuliã
pstãde. p. autores id audacter spẽdedo ipetrauẽ. ut foed⁹ daret. neq;
ut equo tam foedẽ: s; ut in dutioe poscent. Apulia p domita nã florẽto
q; valido oppido limi⁹ potiti erat. In lucanos predũ. Inde repetuno aduentu
emilij cos nerulũ vi capti. Et Postq̃ res capue stabilitas Rõ. disciplina fama
p socios tulauit: annatib⁹ q; q se sine legib⁹ ceruli: sine magistratib⁹ agẽ q̃rebãt
dari ab Senatu ad uiria statuẽda ipi⁹ coloniẽ patroni ñ arma m. s; uiria et
Rõ. pollebãt. c. Iunio Bubulco & q. emilio barbula cos exitu ãni ñ cstitib⁹ ab
se creatis. Sp Hauio & m. Popilio. Ceterũ Dictatori L. Emilio legiões tradide
rũt. Is cũ L. Fuluio magro equũ Saticulã oppugnare adortꝰ: rebellãdi cam
Sanitib⁹ dedit. Duplex ide error illatꝰ Rõ. hic Sãnis magno exitu coacto
ad exuãdos obsidioe socios haud paul Rõ. cãstis castra posuit. hic Saticani
magno cũ tumultu patefactis repẽte portis in stationes hostiũ icurrerunt.
Inde ps utriusq; spe alteri magis auxo q̃ uirib⁹ freta suis iusto mox plio tmito
Rõ urget. & q̃q̃ aceps dimicatio erat: tam utriusq; tuta acie Dictator huius
& qa & locũ haud facilẽ ad circũuentiẽdũ cepit & diuersa statuit signa.
Infestior tam in crũpentes icessit: nec magno certamine ultra moenia compulit.
Tũ tota acie i Sãnites dorsa uertit: ubi plus certaminis fuit: victoria sic fessa
ut a dubia ñ uaria fuit. Fusi i castra Sanites extẽplis nocte ignib⁹ tacito
agmine abeũt. & spe abrepta Saticule tuẽdẽ. post tã Philistiã socios Rõ. ut parẽ
dolorẽ hostis redderẽt. circũsidũt. Anno circãacto bellũ deceps ab Dictatore
& fabio gestũ ẽ. Cõsules nouo sic cõsipiores Rome mãserũt. Fabi⁹ ad accipiẽdũ
ab Emilio exitũ ad Saticulã cũ supplemto uenit. Neq; ei Sanites ad Philistiã
mãserãt. sed accitus ab Domo nouis militib⁹ multitudine freti castra eodẽ

quo ãte loco posuerũt. Lacessẽtes q; plio Rõ. uicrtẽ ab obsidioe conabãt.
Eo uitẽti Dictator in media hostiũ uersꝰ id bellũ tãti ducẽ q urbẽ oppu
gnabat. securior ab Sanitib⁹ agẽ. statiõib⁹ m̃ oppositis. nequa in castra vis
fieret. Eo feroci adequare Sanites uallo. neq; ociũ pati. Et cũ ia ppe i portis castro⁹
eet hostis. nihil cõsulto Dictatore magro equũ. q. Aulus ceream⁹ magno tumultu
ci oib⁹ timis equis. euectꝰ submouit hostẽ. Cũ in minime prona acie pugne sic
fortune exitus opes: ut insignis utriusq; clades & clara ipoꝝ Ducũ. adeo funera
prior Sanitiũ ipator egre patiẽs q tã ferocẽ adegtabat. ide se fudi fugarig;
oãdo hortãdoq; eqtes pluis uersuit. In quẽ ĩsigne int suos cieẽ pugnã magro
equi Rõ. infesta cuspide ira pmisit equũ. ut uno ictu exanimẽ equo papularet.
Hec ut fit ad Ducis casũ p culsa magis q̃ irritata ẽ mititudo oĩs. q. circa erant in
Aulũ temẽ inuecti p hostiũ ĩmas tela ĩcecerũt. Iram pupuũ decoloꝝ Sanitiũ
ipatoris dederũt. Is victorẽ dextra tum exequo magrm equũ plen⁹ meroris atq;
ire trucidauit. Hec mlti⁹ absuit. qn corpore ẽt. qa int hostiles ceciderat ĩmas:
Sanites potuerũt. Sed extplo ad pedes decursu ab Rõ⁹ e. Coactiq; idẽ Sanites facere
& repẽtina acies circa corpora Ducũ pedestre pluũ iniit. quo haud dubie superat
Rõ. recuperãtiq; Aulii corp⁹ mixta cũ dolore lecta victores ĩ castra referunt.
Sanites Duce amisso & peostre certam tẽtauis uirtꝰ omissa Saticula quã neq; cq̃ de
fẽdi rebãt. ad Philistiã obsidionẽ redeũt. Intraq; paucos dies Saticula Rõ. p
deditionẽ. Philistia p vi Sanis potuit. Mutata inde belli sedes ẽ. Ad Sorã ex Sanio 23
Apuliaq; traductꝰ legiões. Sora ad Sanites defecerat. ut fedus colonis Rõ. Quo cũ
prior Rõ. exercitꝰ ad urbem ascẽdã ciuiũ necẽ recuperãdã q; coloniã magistratꝰ pue
misset. sparsi p vias spectatores seq legiões Sanitiũ. ñ ita pcul abẽe alii super alios
nũciarẽt. obuiã uti hosti. atq; ad latitulas ãcipiti plio dimicatiũ ẽ. ñ cedes nõ
fuga alteri⁹ pius: sed nox incertos victu victoresne ĩcent. duremut. Inuenio
apud quosdã aduersa eã pugnã Rõ. fuisse. atq; in ea ceciderisse. q. Aulii ma
gistratiũ. Suffectꝰ in loco Aulij cl. fabi⁹ magro equi cũ nouo exercitu ab Roma ad
uenit. & p ppmissos cõsulto Dictatore ubi subsistẽt. quoue tpre & qua ex parte
hostẽ aggrederẽt. Subsistit oculus ad oĩa sanis explorator cõsulis. Dictator cũ p
aliquot dies post pugnã cunctasset suos intra vallũ: obsessi magis q̃ obsidẽtes
mõ. signiũ repẽte pugne pposuit. Et efficaci⁹ rat⁹ ad accẽdẽdos virorũ fortiũ animos
nullã alibi q̃ in semet ipo aliq̃ reditã spẽ de magro equi. nouoq; exercitu mouit
cohortẽ: & tã q̃ nisi in erumpẽdo spes erat. Locus itaq; agustus milites depressit:
nisi quã victoria patefecerit uiã. nullã hem⁹ Statuam ira munimento sanis
tuta fuit. s; inopia eã defensa. Hã & circa oĩa defecerãt. ut subuchi ẽmeant⁹ potuit.
Etsi oes uinire uelut iniqua loca fuit. Itaq; n frustrabor ego vos. castra hic reliq̃do

un que infecta victoria sic pstruo dicuos reapiatis. armis munimta n munimus arma tuta cē debet. Castra hēat repetāt q̄s qb' opi ē trahē bellū. Nos ouium rerū respectū pr̄ q̄ victor e nobis abscindam. Ferte signa in hostē. vbi extra nullū excesserit agm: castra qb' ipatū incēdat. Dāna uri milites ouium arca q defecerūt pploy pda sarciet. Ea oratiōe Dictatoris q̄ necessitatis ulumę idixe rut milites accēsi vadūt in hostē. Et respect' ipe ardetiū castroy q̄q̄ pōs tanū ā ita uisserat Dictator ignis ē subdit'. haud panū fuit urbanitatis q̄ uidi uecordes illati: signa pmo ipetu hostiū t̄bat. Et in tpre posteq̄ ardetia paul uidit castra magregiū id cūcinerat signū hostiū tra uiadit. Ita arāteu Sānites qua pot q̄q̄ fugā p diuersa petūt. Ingēs multitudo in unū metu oglo bata ac semet ipam ipedies in medio cesi. Castra hostiū capta direptaq̄ quoy pda onustū militē in Rō. castra reduxit. haudq̄q̄ tā uictoria letū q̄ pr̄ exigua deformatā incēdio pte: cetera cāa spē salua inuenit. Ad Sora inde redūt. nouiq̄ cōs. m. Poetili' cl. Sulpicia' exercitū ab Dictatore fabio accipiūt: magna pte veteriū militū dimissa. nouis q̄s coortib' in supplemtū adductis. Cete ri cū pp difficile vrb' situ ñ oppugnādi sat' certa ro inere. & aut tpre lōgiq̄ aut pceps & pciosa victoria cet. Soran' trifuga clā ex oppido pfect' cū ad vigiles Rō' penetrasset: duas se explo ad cōs uiber. Ducēq̄s traditurū vrbē pmi tur. Iussi de cū quonām id pstaur' cet: pcātes docet: haud vana afferre p pulit: ppe adiūcta moenib' Rōa castra: ut sex milia ab oppido remouerēt fore. ut min' interea custodia vrb' duarne statiōes ac nocturne vigilie cent. Ipe in seqnti nocte sub oppido silueste' locis coortib' insedē iussis. decē milites deloco secū pardua ac ppe inuia in arcē ducat. Plurib' q̄ pro nūo uiroy missi lib' telis eo collatis. ad hoc saxa erāt & teme racēa ut fit in asperis & de idustria ēt quo loc' tutior cet: eo oppidanis cōgesta: Vbi cstitisset & Rō' semitaq̄s āgustā & arduā erecta ex oppido in arcē ondisset: hoc qd ascēsu iqt uel tres armati q̄libet multitudinē arcuerit. vos & recē nūos & quo plus ē Rō. Rōq̄s fortissima uiri estis & loc' p vob & nox erit. ego tā oīa trore iplebo. arcē vos itēu tenete. Decurrit ide q̄ to max̄ poterat cūtumltu ad arma. & p uia fide ciues clamitas arx ab hostib' capta ē. defēdite ut hec icedēs principū forib' hec obuijs. hec ex curritib' in pūa. pauidus icrepit. Acceptū ab uno pauore plures p vrbē ferūt. Irepidi magrat' missis ad arcē exploratorib' cū tela & armatos tenē arcē mt uplicato nūo audiūt. auertūt atos á spe recupādę aras. fuga cēta cpletur portaq̄s ab semisonis aomax̄ pre inermib' refriguit: quas p vnā pfidiū Rō. clamore exercitū irūpit. & cursātes p vias pauidos cedit. Ita Sora capta erat: cū cōsules pma luce aduenē & quos reliquos ex nocturna cede ac fuga

fecerat: in deditionē accipiūt. Cxo vis ccxxii q oūm cōsensu destinabātur & infāde colonoy cedis & defectionis autores victos deducūt. Cetera multitudinē incolumē p̄sidio ipposito sore relinquūt. Oēs q Romā deducti erāt: virgis in foro cesi ac secum passi. Summo q̄ studio plebis. cui' max̄ interat. tutā ubiq̄ que passi in colonias mittēt' multitudinē cē. cōsules ab Sora pfectu in agros atq̄s urbes Ausonū bellū intulē. Mota nāq̄ oīa aduētu Sānitiū cū apud Lautulas dimicatū ē fuerat. curatiōesq̄s circa cāpaniā passi facte ñ capua ipa immne caruit. Quin Romā q̄s & ad pncipū q̄sdā ingrēdos vētū ē. Ceterū Ausonū gēs pdurē urbiū sic Sora in potatē venit. Ausona & mutume & vescina erāt: ex q̄b' pncipes iuuētutis duodeci nūo in pdurē vrbiū suarū curatu cōd cōs veniūt. Dcēt suos tāp dē exoptātes Sānitiū aduētū sunt ad Lautulas pugnatū audierāt p victis Rō. hausse. iuuētute armis Sānites uiuisse. Fugatū ide Sānitū incerta pace agē. ñ claudētes portas Rō. ne arcessāt bellū & obstinatos clauidē si excit' admouerit. in ca fluctuari aiōy opinū incertos posse. his auditis mota ppi castra. missiq̄s cōde ipre circa ma oppida militē pri armatu q occulta ppiqua moenib' insidēt loca pri togatu tectas ueste gladiis q sub luce apus portas urbes ingredēt. Ab his sunt custodes trucidati corpa: sunt datū signū armatis ut ex insidijs ēcurrerēt. Ita porte occupate. itaq̄s oppida eadē hora cōdēq̄s cōsilio capta. Sed qa abnūb Duab' ipet' ē fact' nullo' mod' cedibus fuit. deletaq̄s Ausonū gēs: vix certo defectionis crimē pūde ac si intrecino bello certasset. Eodē āno pdito hostib' Rō. pfidio luceria Sānitiū facta. ñ duū pditorib' ipunita res fuit. haud paul ide exercit' Rō. erat. cui' primo ipetu vrbs sita in plano capt'. Lucerini ac Sānites ad inimica onē cesi. Coq̄s ira pcessit vt Romę aī de colōis mittēdis luceriā cōsulē. Senat' milite delēdā vrbē cēseret. Fret odiū qd execrabile ī bis captos erat. lōgiq̄ q̄s abhorrē á relegādis tā paul ab Domo ciuib' uti tā ifestas pēt cogebat. Viat tam sīna ut mittūt coloni. Duomilia & cngēti missi. Eod āno cum oīa ifida Rō. cēt: capue q̄s occāt pricipū curatiōes facte. De qb' ai ad Sē. relatū cēt. haud q̄q̄ neglecta res q̄stiōs decrat: q̄stionib' q̄s excedis Dictatorē dicta placuit. cl. maniu' dict' Is M. fōl. magr̄ equū dux ingēs erat magrat' ei'. Terror itaq̄s siues si timor seu cōsāe vis calabros obtinuit. Hominiq̄s ea capita curatiōis fuerāt: pri' q̄ noīarēt' apud Dictatorē mors haud dubie ab ipis cōsita iudicio subtrax̄. Deide ut q̄stiōi cāpane materia deesset: versa Romā ingrēdo res ñ noīatū q capue is ī unāsū q usq̄ consse. curasse ue adūs Rō. pplm q̄ri Senatū iussisse & contiōes honoy adipiscēdoy cā facturas adūs rēp cēt. Latuorq̄s & re & psonis q̄stio fieri. haud abnuēte Dictatore sine

fine ulla q̃stiõis siue uis cẽ. Postulabãt ergo nobiles hoĩes appellãtibq; ẽbunos
Nemo erat auꝰ qn noĩa recipent. Inde nobilitas. neq; in quos cruñ contẽde
bat. ſ; uniuersi simt negare nobilitũ id cruñ ẽt. qb; si nulla obstet fraude
pateat uia ad honorẽ. ſ; hoũ nouoꝝ. tpos adeo Dictatorẽ magis triũq; eqtũ
reos magis q̃ q̃stores idoneos ei' criminis cẽ. intellecturos q; ita id ẽt. simul
magratu abierit. Tũ ãuero Moeni' iã famę magis q̃ ipu memor. poꝛesso
in cõiõe ita uerba fecit. Et cẽs ãteadę uitę uos heo ciues q̃ uidet. & hic ipe
honos delat' ad me testis ẽ inocẽtię mee. neq; ei qd̃ sepe alias. qa ita tpa
postulabãt. rp. q in bello clarissim' ẽt. ſ; q max̃ paulab us comitib' uitã egi
sset. Dictator deligẽd' excẽdis q̃stiõib' fuit. Sed q̃n qd̃ã nobiles hoĩes qua ad
cã uos existimare q̃ me p magratu qcq; icõpũ dicere meli' ẽ. pmũ ipas ex
pugnare q̃stiões oi ope ãdnix fuit. Dein post q̃ ad id parũ potẽtes erat. ne cãm
dicẽt. i pfidia aduersarioꝝ appellatiõe & ẽbunicũ auxiliũ priꝰ cfugert.
Postmo repulsi ide adeo oĩa uitiora q̃ ut inocẽtia suã purgarẽt. uisa i nos ir
ruerũt. & pinde Dictatorẽ poscẽ reũ uesperdie n fuit. ut cẽs Diꝰ hoiesq; sciat
ab illi ẽ q n possit tetam ne rõne uitę reddat. me obuiã re ẽmam & offerre
me inimias reũ. Dictatã me abdico. Vos q̃so cõs si vob datũ ab sẽ. negociũ fuit
i me pmũ & huc. m Follũ q̃stiões exceant. ut appareat inocẽtia mea nos no
manifestare honoris tuos a ẽmatiõib' istis ẽt. Abdicat ide se Dictatã. & post
eũ cfestim Fol' magrio equũ pmiq; apuit cõsules (ꝰs ei ab sẽ. mãdata resẽ)
rei facti: aduersꝰ nobilũ testimoĩa eggie absoluit'. P. ẽ Philo multiplicatus
summis honorib' post res Domi belloq; tot gestas. ceterũ uniꝰ nobilitatis cãm dix
absolutiq; ẽ in dubiũ ut sit q̃ du reces erat q̃stio p clara noĩa reoꝝ uiguit.
Inde labi cepit ad uitiora capita. dom corruptib' factionibq; aduersꝰ ãs parata
erat: oppssa ẽ. Earũ fama rerũ magis in spe cãpane defectionis i qua curatũ
erat. Samites i Apulia uersos rursꝰ ad caudiũ reuocauit. ut ide ex ppinquo si
q mot' occasione apuret. capuã Rõ. erpet. Eo cõs. cũ ualido exercitu uenerit.
& primo circa salt' cũ utriq; ad hostẽ uniqua uia ẽt. citati st. Deide Samites
p apta loca breui circuitu i loca plana cãpanos cãpos agm diuisit. Ibiq;
primũ castra i cspectu hostib' data. Deide leuib' pltis eqtũ septi' q̃ peditũ utriq;
pcaliũ factu ñ aut euitt' eoꝝ Rõ. aut more qua trahebãt bellũ pcurabat.
Samitũ citra Ducãb & carpi puis cohortẽ dãis. & senectẽ dilatioe belli uires siue
videbãt. Itaq; in aciẽ pcedit. equib' i cornua diuisis. qb; pceptũ erat ut eorum
ad respectũ castroꝝ nequa eo uis fiet. cũ ad pluꝰ starẽt. aciẽ pedis tuta fore.
Cõsulũ Sulpiꝰ idexit' Paul' i leuo cornu cõstitit. Dextraps qa & Samites raris or
dinib' aut ad arcendos hostes. aut ne ipi circuiret'. cluerat. Lau' puefada

steut. Sinistris pt q̃ cp cfertiores steterãt. repẽtino cõsulo Paului cos addite uires.
q subsidiarias coortes q̃ utegre ad logioris pugne casꝰ reseruabãt. in primã aciẽ
exẽplo emisit. uniuersisq; hostẽ primo ipetu uimb' ipulit. cõmota pedestri acie
Samitũ eques i pugnã succedit. In hũc trãsuerso agmie intẽ duas acies se
inferẽtẽ Rõ. eqtat' ccurat equos. signaq; & ordines peditũ atq; eqtũ cõfudit.
Dom uniuersi ab ea pte auerut aciẽ. In eo cornu ñ Paul' sol' Sulpiꝰ etiã
hortator affuerat. auctꝰ ab suis ñdũ cõsertis man' ad clamorẽ a sinistra
pte pri' excorũ. Vnde haud dubiã victorib' cũ ad suũ cornu rẽdẽt. cũ mle
ducẽtis uirs dissimule sibi fortuna fuerit. Rõ. Loco pulsos. victore hostẽ sig
in pulsos iferẽt. Ceterũ oĩa mutauit repẽte cõsul aduẽt'. Hã & cspectu Du
cis refect' multitudẽ auꝰ & man' quã p nũo auxilio aduenerat fortes
uiri & pus alteri' victoria audita. mox uisa ẽt pluꝰ restituit. Tota deide ĩa
uice Rõ. acie. & omisso certamine cedi capiq; Samites. nisi q maleuetũ cui
ũc uerbũ nuetũ nom ẽ pfugere. Ad tãtã multa cesa capta q; Samitũ pditũ
memorie ẽ. Cos eo regia victoria parta puꝰ ide ab Bouianũ oppugnãdũ
legiões ducit. ibiq; hyberna egerit. Donec ab nouis cõsulib' L. Papyrio cursore
qnũ & C. Iunio bubulco iterũ noĩat' Dictator cl. Potel' cũ M. Folio magro
equũ excitu accepit. Is cũ audisset arcẽ Frẽgellanã ab Samnitib' captã. omis
so Bouiano ad Frẽgellas pgit. Vnde nocturna Samitũ fuga sine certamie re
cepit. Frẽgell' pfidioq; valido relicto i cãpaniã redit. Max̃ ad Nolã armis
repetẽdã. Eo seitũ maoia sub aduetũ Dictatoris & Samitũ cis multitudo
& nolani agrestes cauerat. Dictator urbi situ circumspecto q̃ apti or adit' ad
moenia eẽt. oĩa edificia & frequẽ ibi habitat.) circũiecta muris icedit. Hec
ita multo post. siue A Paulio Dictatore siue ab. C. Iunio cos. (nã utriq; tradit.)
Nola ẽ capta. Q. capte dec' Nole ad cõsulẽ trahit. adiciũt Atinã & Calaciã
ab eod capt as. Peditũ h pestilentia orta clam fugiẽdi cã Dictatorẽ Didii. Suessã
& Pontiã eod ãno colonię deducte fuit. Suessã Aurunci cor fuerat. volsi Pontiã
insulã sua i cspectu luitoris sui i coluerat. & mitiã casinũ ut deducẽtes coloia
lis factu ẽ. Sed tm uiuos creauẽ. ac misse colonoꝝ quattuor mil. ilegentes cos
M. Valeri' P. Decꝰ m. Valerio P. Decio cos. pfligato ferẽ Samitũ bello pri' q̃a cura 29
decedẽt. Prib' Rõ. cbrusca belli fama excorta ẽ. Nec erat tpestate qes alia cui
ssdm Gallicos tumlt' arma tributoria eẽt. cũ ppiqtate agri multitudine hoũ.
Itaq; alto cos i Samio reliqas belli p sequitur L. Decius q grauit eger Rome restitue
rat. auctore Senatu Dictatorẽ C. Iunii Bubulcũ dix̃. Is puerta maquido po
stulabat oes Iuniores Sacramto adegit. armaq; eis alia res posit. Summã
idustia parat. Nec tãus apparatib' clat' de iferendo bello agitat. qetur' haud

81

dubie nisi ulc̃ arma Cthrusca inferret. Eadē in quando cohibēdaq; bello
cōsilia: & Apud cthruscos fuēre nauri finib̃ egressi. & cēsura clara eo ānō Ap.
Claudij & cl. Flauij fuit. Memorie tam̃ feliciorē ad posteros nom̃ Apij q uiā mu
nuit. & aquā in urbē duxē. Caq; pfecit qa ob infamē atq; inuidiosā Senat̃ lectionē
yerēdia uidē collega magrātu se abdicauerat. Api tā ide inuigē istā pena cā
familie gerēdo sol' cēsurā obtinuit. Eodē Apio autore Poticia gēs cui ad ārā max̃
Herculis familiare sacerdotiū fuerat: seruos pū ministerii dedeqdi cā sollēma d'
sacri docuerat. traditur ide ductū mirabile & qd dimouēdis statu suo sacris
religiōe afferre facile posset. cū xii familie ea tpestate Potitior gēnt subēs ad
xxx ōēs ūna ānū cū stirpe extinctos: nec nom̃ tm Potitior intūisse. Sed cēsorē &
Apiū memori Dei ira post aliquot ānos luminib̃ captū. Itaq; cos q eū ānū secuti
sūt: cl. Iuni Bubulc̃ tertiū & q. Emili Barbula iterū. Inuio ānī q̃sti apud pplm de
formandi ordinē prava lectione Senat' qua pauores aliquot lectas pterii cent
neq; uerūt. cā lectionē seq; sine recti prauiq; discrimīe ad ornām ac tabi dinō
facta cēt: obstaturos & Senatū exēplo citauerūt. Eo ordinē q̃ ātē cēsores Ap.
Claudiū & cl. Flauiū fuerat. & duo ipa eo ānō dari coepta p pplm utriq; pūnē
tia ad rē militarē. unū ut tr. mil. seni deni i quattuor legiōes a pplo crearēt
q̃ātea p q̃pauas suffragio ppli relictis locis Dictatoy & cōsulū ferme fuerūt bōfi
cia: tulē eā rogationē tribunipl. L. Atil' cl. marca' alterū ut duūuiros nauales
classis ornādo reficiēdeq; cā. Idē ppls uolēt Lator huius plebiscitū fuit. In Deci tpl
Eiusdē ānī rē Dictu paruā pterē. nisi ad religionē visa cēt pūnē. Tiburtes qa pro
hibiti a pxē cēsorib̃ erāt in ede Iouis pisca. qd tradidū ātiq; erat egre passi tybur
uno agmīe abierūt. Adeō ut nemo in urbe cēt. q sacrificijs pauci. Et rei religio re
muit Senatū legatos q tybur miserūt. ut darēt opā ut hi boues R̄ō. restituerēt.
Tyburtini bnigne polliciti pmū acatos eos i curiā portari sūt: uti reuertēt Romā.
Postq̃ ppelli neqbāt. cōsilio aut aborrēte. ab igenijs hoium cos aggdiūt. Die festo
alii alios p spem celebrādi cātu epularū cā inuitāt. Et uino cui auidum
ferme gen' e oneratos sopuit: atq; ita i plaustra victos cōiecūt: ad Romam
deportāt. Nec pr' sēse. q̃ plaustris in foro relictis plenos crapulae cos hinc opressit.
Tū cēsor ppli fuit' ipe mitoq; ut manēte datū ut iduū q̃t. ānis ornatu cū cātu
atq; hac q̃ rīe sollēnis ē luce ita p urbē uagarēt. Restituitq; in ede uescēdi usus
q sacēs pcnēnt. hoc ii duoy igēuū belloy cura gerebāt. cōs unū se puica spur.
Iunio Sānite Emilio nouū bellū Cthrusca sorte obuenit. In Sānio Cluani pfidus R̄ō.
qa nequeunt. ui capti: obsessū fame in deditionē accepūt. Sānites uerberib̃ foedū in
modū lacerātos occiderāt deditos. Huic ifesp crudelitati luni nihil ānquis oppu
nat̃ Cluniana ma' quo duc aggress' ē moenia ui cepit. Atq; ōēs Sulbes ii fecit.

Inde victor exēcit' Bouianū ductū. caput hoc erat Pentroy. Sānitiū lōge durissi
mū. atq; opulētissimū armis uiriq;. Ibi qa haud tūtū erat spe pdē milites
accēsi oppido potiūt. Min' itaq; scutū in hostes ē. pdēq; plus pone q̃ exōi Sānio ūq̃
egestū. benigneq; ois milui cessit. Eo postq̃ ppterē armis R̄ōn aces subsistere
ullē nec castra ñ urbes potuāt. oium Pinnapū in Sānio eo anne st intētq; ut ifidiq̃
grēt. Loc' siqua lucētia ppladō effuse excut' excapi ac circūueniri posset. Trifugē
agrestes & captiui qd ā ps forte ps cōsilio oblati cōruētia ad cōsule afferēt. q̃
& uera erāt: pecoris ui igētē insaltū unū cpulsā cē. ppulerūt ut pdatū eō ex
pedite ducēnt' legiōes. Ibi igēs hostiū exēcit' trinoctio occult' insedere. Et postq̃
inuasse R̄ō. uidit saltū. repēte exorti' cū clamore actumitu tcautos tuadut. Et
primo noua res trepidatiōnē fec. dū arma capiūt. sarcinas cōgerūt in medū.
Deinde postq̃ ut q̃sq; ubi auerat se onē apraueratq; armis. ad signa ūdiq; coibant.
Et nouis ordinib̃ i ueteri disciplīa miluq; cā sine pcepto ulli' sua sponte structur' acies.
Cōsule ad ātiquē max̃ pugnā aduect' desilit ex equo & louē martēq; atq; alios
testat' deos se nullā suā q̃ā ciuē de se pdā milui q̃rēre. i eū locū deuēisse. neq; ī se
aliud q̃ animā dimīdi ex hoste militē curā rephēdi posse. Ab eo se dedecorent ullā
rē aliā q̃ uirtutē militū uindicaturū. cōtenti' n' uno ūo ōēs iuuādē hostē uidū
ace: castris exuuiis nudatis urbib̃ optimā spē furto ifidiarū tētāte. & loco ñ ar
mis fretū. Sed quē cē tā uenū R̄ō. ne expugnabilē locū. frequēlana arx Sonna
ea & ubi cūq; inq̃ succēsū erat loco memorabāt. his accēsi milites oīū ūmemor
difficultatū uadit aduers' ūmnētū hostiū acīē. Ibi paulū laboris fuit. dū in
aduersū diuū eniti' agm̃. Ceterū postq̃ prima signa planiē sūmā cepūt. sēsimq;
aces. equo se tā istituisse loco: uers' exēplo error ē in ifidiatores. cassēq; latebras qb'
se paulo āte texerāt. palati atq; ītermes fugi repetebāt. q̃s loca difficilia hosti q̃sita
ipos tū sua fraude ipedichāt. Itaq; ergo ppaucis effugiūt patuit. Cēsa ad uigintimil
hoiū. Victorq; R̄ō. ad oblatā ab hoste pdā pecoy discurrit. Dū hec gerūt ī Sānio
rā ōēs cthrunię ppli pt Arretinos ad arma uerāt: ab oppugnādo Suessā q̃ urbs socia
R̄ō. uelut claustra ciuniq; erat igēs orsi bellū. Eo alt' cōs emilā cū exercitu ad libādos ob
sidiōē pptos uenit. Aduersus R̄ō. Suām ōmeat' benigē in castra āte urbē posita aduexē.
Et thrusci die primū cōsiliū dādo matarēt. traherēt ne bellū traduxerūt. Postero die ubi ce
lerrima q̃ tutissima cōsilia magis placiē. Ducib̃ solc orto signū pugē ppositū ē. armatiq;
in aciē pceduīt. Q. ad postq̃ cōsuli nūciatū ē. exēplo tesserā dari iubet ut prādeat
miles. Firmatisq; cibo uirib̃ arma capiat. Dicto parēt. Cōs ubi armatos paratosq;
uidit signa exīt' vallū pferri iussit. & haud pauli hoste ī struxē aciē. Aliquādiu itēti
utriq; steterūt. expectātes clamor ut ab aduersarijs & puguē icpet. & pri' sol mordie
se iclinauit. q̃ telū hīc aut illīc emissū ē. ide ne ifecta re abiret. clamor ab Cthruscis
orit' cōcutiq; tube & signa iferūt. n' segni' ab R̄ō. pugna init' cōcurrit. ifestis ānis.

Hūo hostis: vnue Rō supuit. āceps plūs mltos utrīqꝫ & fortissimū quēqꝫ absu
mit. ñ pr' inclinata res ē q' scēda acie Rō. ad pma signa fessis successerūt. ⁊ bruscā
qa nllis receūb subsidiis fulta pma acies erat. ⁊te signa arcaqꝫ oēs occiderūt.
Hullo ūq' plio fuge mun' ñ plus cedis fuisset: nu obstnātos mori cuscos nox texiss.
tra ut victores pri' q' victi pugnādi finē faceūt. Post occisū solis signū receptui
datū ē. noctē ab utrīqꝫ ī castra reditū ē. Hec deinde qoq' eo āno rei memorię
digne apud suttū gestū ē qa & exc hostiū exercitu p̄ma tota acies delecta vno
plio fuerat. subsidiarijs mō relictis vix qd satis' erat ad castroꝝ plidū. & ap'
Rō tātū vulnerū fuit: ut plures post plūs sanicq; desciscerēt q' ceciderāt ī acie.
Fabi' insequnti āno cos bellū ad sutrū excepit. collega fabio. cl. marci' Rutili'
dat' ē. Ceterū & fabi' supplemtū ab Romā abdūt' & nouus exercit' ⁊ bruscus
venit. Permtu āni ī erat: cū tr pricios magg tbunos q; nulla certamina fu
erat. cū ex ea familia q' velut fatales cū tbunis ac plebe erat certam orit'.
Ap. claudi' cēsor arcū ā cius decē & octo ñsib' q; ēmilia lege finitū cēsure spatiū
tpis erat. cū cl. l'lauti' collega ei' magratu se abdicass & nlla vi cpelli ut
abdicaret potuit. P. Sēpni' erat tr pl. q' finiēde cēsure intra legitimū tps. ad uo
nē suscepit. ñ pptarē magis q' uisū ñ un vlq' q' optō cuiq; grauorē bus cum
idē tūdē legē ēmiliā reuocaret. uterēq; ei' mandatū ēmilii Dictatorē lauch'
ferret: q quun ate cēsurā & lōgitate potatē dnantē. Intra
sex mēsū & āni coegisset spatiū. dic agedū inqt Ap. Claudi qdn ā fadur'
fuens si eo tpre quo. cl. furi' & m. Cocani' cēsores fuerūt. cēsor fuisses Hegare'
Api' ūrogatione. Tribum magnope ad cām pinē suā. nā & si venerit: lex emilia
eos cēsores quor ī magratu lata ēt. qa post illos cēsores creatos ea lege ppls uss
sisset: qdqꝫ postremo uississet. id uas natūqꝫ ēt. ñ tam aut se aut eor quēq
q' p' ea lege lata creati cēsores ēent tenere ea lege potuisse. Hec sine vllo assēsu
Camillate Apio ē inqt. d'rites illi' Apij pcies q decēvir un ānū creat' altero āno
se ipe creauit. tuo ñ ab se ñ ab ullo creat' p̄ut' fasces & ipū obtinuit. ñ ate
tūnādo abstinuit magratu. q' obruēt eū male pta: male gesta: male retēta
ūpia. hec ē cade familia q'rites cui' vi atqꝫ uuriꝫ cpulsi exterres pria sacrū
mōtē cepistis. h' aduers' quā tbuciū uuc' vob cpanstis. hac pp quā duo
ēxcut' Auētinū isedistis. h' q' funebres leges: h' q' agrarias ip̄ u' quit. hec ēmubia
Patrū & Pleb untruput. h' plebi ad curules magrat' ut obsepsit: hoc ē nom mlto
q' Tarquiꝫ ifestu vre libtat. Itaue tādē Ap. claudi: cū ceteris' ū. in' sit
ab manco ēmilio Dictatore tot cēsores fuerit nobilissimi fortissimiq; vir
nemo eoꝝ xii tabulas leqt: nemo id' ē qd postmo ppls uuisse & scit: imo
v oēs sciuerūt & ideo emilie post' legi paruerūt: q' illi ātiq' q' p̄mū cēsores creati

erāt: qa hāc postimū uusserat ppls: & qa vbi due ētrarię leges sūt semper
ātiq; abrogat nouę. an hoc dicis Api ñ teneri Emilia lege ppm: an ppm teneri
te vnū ex lege ē. Tenuit Emilia lex violētos illos cēsores. m. furiū & m. abeganū
qeqd iste magrat' in rep. malefice posset indicarūt. Cū una finitę potatis ma
gistratū emilius p̄incipe ctatis siue belli domiqꝫ erariū fecerūt. Tenuit deiceps ēs
cēsores intra certū āno' spatiū tenēt. c. Plautiū collegā tuū. hi sde uus pucys
ecd iure creati. an hūc ñ ut q optio iure cēsor creat' ēt. ppls creauit. Tu un'
exim' es ī q' h' p̄pui' ac sīgtare valeat: quē tu lege sanctā' crees ap̄le' regni
nom. ut q optio iure Rex Rom̄ creat' sit: Creatū sedicet: quē semestri Dictatā
quē in regno q'qꝫ dierū cōtētū fore putas? quē clauū figed: aut ludoꝝ cā
dictatorē audiuer crees? q' isti stolidos ac socordes videri credius cos q intra
vicesimū die ingētib' reb' gestis Dictatura se abdicauerūt. aut q vno creati abi
erint magratu? qd ego antiqua repetā? nup intra decē āno. c. mocni' dictator'
qa cū q'stiōes sacri' q' q'dā potētib' tuis erat exercēt. ētagio ei quo q'rebat ipe
criminis obiectatā ab inimicis ē. ut p̄uat' obuiā ire crimini. Dictatura se ab
dicauit. Nolo ego ista ī te modestia. ne deg̃ naueris á familia ip̄iosissima &
sup̄bissima: ñ die ñ hora cui' q' necce ē. magratu abieris: mō ne excedas fini
tū tps satis ē. aut die aut mse cēsurę adijcere. Trienū unqꝫ & sex mēses. ultra
q' licet emilia lege cēsurā gerā: & solus hoc qdē tā regno simile ē. An collegam
subrogabis quē neqꝫ in demoratu locū subrogari fas ē. poenitet ēi q' antiquissimu
sollēne & solū ab ipo cui fit instituū deo ab nobilissimis āustrib' ei sacri ad
seruoꝝ ministeriū religios' cēsor deduxisti. gēs ātiqor originib' urbis huius
hospuio deoꝝ imortaliū facta pp te ac tua cām cēsurā intra āni abstupe
extucta ē. nisi uniuersā rēp. co nefario obstin xeris: quo dnari ei reformidat
auis. vrbs eo lustro capta ē. quo demortuo collega. c. Iulio cēsore. l. Papiri'
cursor ne abiret magratu m. cornelii maluginēse collegā subrogauit. & qto
molestior illi' cupiditas fuit q' tua. Api. ñ solus ñ ultra finitū lege ip̄s. l. Papi
ri' cēsurā gessit. tam neminē inuenit: q se postea autore sequer. oes deiceps
cēsores post mortē collegę se magratu abdicarūt. Te nec q dies exut cēsure
nec q. collega magistratu abiit. ñ lex ñ pudor coercet: vir tutē in sup̄bia in
audacia in cteptis deoꝝ hoīuꝫ ponis. Ego te Ap. claudi p istū magrat' male
state ac vere cēdia quę gessisti ñ manu violatū is ne verbo qd indemeritori á
me appellatū velle. is & hec q adhuc egi pucacia tua ac sup̄bia coegit me loq.
Et nisi meę legi paruer in vincula duci iubebo. Nec cū tra cpuratū á maiorib'
sit: ut comitijs cēsorib' nisi duo cfecerīt legitima suffragia ñ renūciato
altero comitia differāt'. ego te q sol' cēsor creari ñ possis solū gerē cēsurā

35

ñ parnar' hac cotalia q; cũ diruisset: phẽdi cẽsorẽ: & in victa duci iussit. appẽ
tũb' sex tribunis actionẽ collegæ. Tres appellãti tribu auxilio fuere. sũmaq;
inuidia oũi ordinũ solus cẽsurã gessit. Dũ ea Rome gerũt. tã subitũ ab ethr
uscis obsidebãt. cẽsiliq; fabio urbis mœnib' ducẽti ad ferẽdã opẽ sociis tẽtãdasq;
munitiões. siqua posset acies hostiũ instructa occurrit: quoꝝ ingẽtẽ multi
tudinẽ cũ ondẽt subiecta late planicies: cẽsul ut loco pauciratẽ suoꝝ adiu
uaret: fletur paulũ in diuios agmẽ. aspreta erãt strata saxis. unde signa in
hostẽ obuertit. ethrusca oũi pr̃ q; mltitudinis suę qua sola freta erãt memo
res. pluũ ineũt. adeo raptũ & auide: ut abiectis missilib' quo celeri' manus
cẽsereñt: strigerẽt gladios. vadẽtes in hostẽ. Ro' ẽra nõ tela. nõ saxa q;b' eos
affatũ ipe loco' armabãt ut ingẽ. lõg' santa galeaq; ictã: cũ ẽt quos ñ uulnerauẽ
rãt. turbãrẽt. neq; subure erãt facile adpiorẽ pugnã. neq; missilia hẽbãt.
q;b' eminꝰ rẽ gererẽt. scẽtes ut expositos ad rẽ. cũ iã sãus nihil tegẽt. quosdã
ẽ pedẽ referẽtes fluctuãtẽq; & instabilẽ aciẽ redintegrato clamore sẽdũ
gladijs hastatis & Prĩcipes inuadũt. Impetũ ei ñ tulerũt eruũsci. versiq;
signis pugnę fuga effusa castra repetũt. Sed eq̃tes Ro. eucti p obliqua cãpi
cũ se fugientib' obtulisset. omisso ad castra itinẽ mõtes petũt. Inde inermi
pene agmine ac vexato uulnerib' in siluã eminũ penetratũ. Ro' multis
milib' ethruscoꝝ cẽsis duadequadragita militarib' capus signis: castris ẽt
hostiũ cũ pda ingẽti potit. Tũ de pseq̃ndo hoste aquam coepũ. Silua erat
eminia magis tũ inuia atq; horrenda q; nup fuit germanicis salt'. nulli ad eã
diẽ ne mercatoꝝ q dẽ acta. eã intrare haud fere q;q; pt ducẽ ipm. aude
bat. Alijs oĩb' cladis caudine ñdũ memoria aboleuerat. Tũ ex his q adorat
cẽsulis fratrũ. m. fabiũ cesorẽ alij. c. qdã. claudiũ eadẽ mire qua cẽsulẽ genitũ
tradũt. speculatũ se uturũ pfect' brauiq; oĩa certa allaturũ. cere educat'
apud hospites. ethruscus unde lucerus. eruditꝰ erat. liquaq; ethruscã plene no
uerat. hẽo autores vlgo tũ Ro. pueros sicut nõ ẽtas ita ethruscis lris eruditos
solutos. ẽ ppr̃ẽ vero papuũ aliq̃d fuisse in eo q; se tã audaci insimulatione
hostib' imiscuerit. Seruũ ei dr̃ comes unꝰ fuisse nutritꝰ. vna. eoq; haud ignar'
lingue eĩdẽ. Hec qq; aliud p fictã cẽtes q; sumati regionis q; intacta erat nam
ac noĩa pncipũ in pplis accepe. ne quã unt colloqa. signi nota hesitãtes de
phẽdi posset. lere pastorali hitu agrestib' telis falcatis cẽsisq; binis armati.
Sẽ neq; ẽnerciũ ligue. ñ vestis armoꝝ ue hitꝰ sic eos texẽ. q; q; aborrebat ab
fide quiq; extẽnũ animos salt' mutaturũ. Vsq; ad camertes ũbros penatis
sse dicũt. Ibi q; cẽnt fateri Ro. ausũ introductũq; in sẽ. cẽsul verbis eq̃sse
de societate amicicia q;. atq; inde comi hospitio acceptũ. nũciare Romanis

36

tussit. cẽneratiq; excitati ducẽ tẽptu p̃sto fore: si ea loca intrasset. Iunctiq;
camertiũ umbroꝝ in armis paritꝰ ipio fuerũt. hec cũ relata cẽsuli cẽnt ipe
diuitus p̃ma vigilia p̃missis: legionib' post ipedimta ire iussis. ipe substitit cum
equitatu. Et luce orta postero die obequitauit stationib' hostiũ: q; castra saltum
dispositę erãt. Et cũ satis diu tenuisset hostẽ in castra sese recepit: Portaq;
altera egressꝰ ante noctẽ agmẽ adsequit. Postero die luce p̃ma uiga eminij mo
tus tenebat. Inde cẽ plat' opulenta. Ethrurie urua milites emittit. Ingẽti
tã abacta pda: tumultu ante agrestiũ. Ethruscoꝝ cohortes repẽte á p̃cipi
bus regionis ei' cõitatę Ro. cõcurrit. adeo inopinate: ut vĩdices pdarũ ppe ipi
pdę fuerit. Cẽsis fugatisq; his late depopulato agro victor Ro. opulentaq; rerũ
oĩũ copia in castra redijt. Eo forte q;q; legatꝰ cũ duob' tr. pl. uenerat denũ
ciatũ fabio Senat' uerb' ne saltũ eminũ trãsiret: lętatus eruisse quã ut ipe
dureꝰ bellũ posset. venisse. nũq; victorię Romã reuertit. hac expeditione cẽsul
motũ lati' erat q; profligatũ bellũ. vastationẽ nãq; sub eminij mõtus radiab'
uces ora sẽferat. Cõcitatiq; ñ ẽdignatiõe ñ ethruriq; m. pplos sẽ ubrię finitia.
Itaq; q; nũq; ãtea excit' ad suorũ venit. neq; ẽ siluis tãtũmõ p̃mota castra
sẽt audacie dimicãdi q; p̃mũ in cãpos delata acies. Deĩde instructa p̃mo
suo stare loco relicto hostiũ ad instruẽdũ ãta spatio. Dein postq; deerectare
hostẽ sese pugnã ad vallũ subeũt. vbi postq; stationes quoq; receptas intra
munimta sensẽ. clamor repẽte circa Duces ort'. ut eos ubi e castris abarcia ei'
die deferri iubent. mãsuros se sub armis & aut nocte aut certe luce p̃ma
castra hostiũ inuasuros. nihilo qetior Ro' excit' ipio Duces cõuocat. Dicta erat
ferẽ dicta hora: cũ cibũ capere cẽsul milites iubet. ẽparet ut in armis sint quacũ
q; data noctis uẽ hora signũ dederit. Panas milites alloq;t. Sãnitũ bella ex
tollut. eleuat ethruscos: nec hostẽ hostu. ñ multitudine multitudini cẽparãda
aut cẽ. Pręter tẽtũ aliud occultũ saltuus in tẽpre. intẽa tegi opẽ. his ãbagib' pdi
simulabat hostes. quo anus militũ mltitudie erit' restitueret. & q; sine muni
mto cõsiderẽt. verisimili' erat q; simulabat. Curata cibo corpora q;eti dant:
Et quarta fere vigilia sine tumultu excitati arma capiũt. dolabra calonib'
diuidũt. ad vallũ pruẽdũ. fossasq; iplẽdas intra munimta instruũt acies.
Delecte cohortes ad portarũ excit' collocãt. Dato deide signo paulo ante luce qd
estiuis nocti' sopitię maxẽ quies ips ẽ. prupto vallo erupit acies. stratos passi
inuadit hostes. alios inmobiles. alios semisomnos i cubilib' suis maxẽ pte ad
arma trepidantes: cędes oppressit. paucis armãdi se spatiũ datũ ẽ. Eos ipos
ñ signa cęrtim ñ ducẽ sequentes fundit Ro. fugatos p̃sequit. ad castra. Ad
siluas diuersi tẽdebãt. siluę tuti' dedẽ refugiũ. Nã castra in cãpis sita

eodē die capiunt. Aurū argētūq; iussū referri ad cos. cetera preda miluis fuit. cesa aut capta eo die hostiū ad sexaginta milia. Eā tā clarā pugnam trāsl cimināā siluā ad Perusiā pugnatū qdā autores sunt. metuq; in magno ciuitatē fuisse. ne ītō clusb exeūt tā infesto saltu coortus ūdiq; tuscis ūbrisq; oppmēt. Sed vbicūq; pugnatū ē res Rō. superior fuit. Itaq; a Perusia & ceretone & aretio quę ferme caput ethrurię pplor ea tpestate erat. legati pacē foedusq; ab Rō. petētes inducias in xxx ānos impetrauerūt. Dū hęc in ethruria gerūt cos alt. c. Marci Rutuli alitas de Sānitib gerūt vi cōeptū. Multa alia castella vicosq; aut deleta hostilr aut integra in potatē venē. Pide ips & classis Rō. a L. cornelio quē sē. maritime ore pfecerat in capaā acta cū appulsa popeios eet: socij inde nauales ad depplādū agrū Nucerinū pfecti pxis reipti vastatis: inde redut tut ad naues eet. dulcedie ut fit pde logi pressi ex ciuitē hostes. Palatis p agros nemo obui fuit: cū occidi occidi posset. Redeūtes igne icauto haud procul nauib assequuti agstes exuerūt pde pū et ceciderūt. Quę supfuit cedi trepida mltitudo ad naues epulsa ē. Profecto q. Fabij trans cimināā siluā qtū Rō. terrorē fecerat: tā lęta fama in Sānitū ad hostes tulerāt Inclusū Rōm exercitū obsideri. cladis qs imaginē furculas caudinas memorabant. Ead temeritate aud vlteriorē sep gētē in saltus inuios deducta septā ñ hostiū magis armis q̄ locoꝝ iniquitatib ee. Iā grauidū inuidia quadā miscebat. q. bella Rō. dec. ab Sānitib fortuna ad ethruscos auertisset. Itaq; armis virisq; ad obterēdū cl. marcū cos. ecurrūt. Protin inde ethruriā p Marsos ac Sabinos petituri si Marci dimicādi potatē ñ faciat. obut his cos fuit. dimicatū plu vtriq; aurora atq; icerto euētu ē. & cū āceps cędes fuisset: aduersę tam rei fama in Rō. venit. ob amissos quosdā eqstis ordinis tribunos q; militū atq; vnū legatū. & qd vsq; ne max fuit. cōsulis ipsi vuln. ob hęc et aucta fama. ut solet ires error pres ūualsit. Dictatorēq; dici placebat. ñ qn cursor Papiri ducē in q̄ tū summa rei belliq; ponebat. dubiū cuiq; erat. si ñ in Sānitū nūcū pferri oīb infestus tuto posse. ñ viuē marcū cos. sanus fidebāt. alt cos fabi infestū puatum Papirio erat. & ne ira obstaret bono pū. legatus ex consularū nūo mutēdos ad eū sē. cēsuit. q. sua q̄q; cū ñ solū pū. aut ate moueret. ut memorā simultatū priꝝ remitteret. Profecti legati ad Fabiū cū s.c. tradidissent. adiecissent. orationē cuncte mādatus cos demissis interrā oculis tacit ab īcertus qdnā eet actur. legatis recessit. Nocte deinde silētio ut mos ē. L. Papirū Dictatorē dixē. Cui cū ob aiū egregie viduū legati grās agēnt. obstinatū silētiū obtinuit. ac sine respōso ac mtuo facti sui legatos dimisit: ut appareret ignē dolore iētū cōpmi aio. Papiri. diuinū bubulcū magr mequū dixē. atq; ei lege curiatā de ipio ferētū iste omē diē diffidit. qd

fuucia cuna fuit. pncipū duab insignib dadib capte vrb & Caudinę Furcis. qd utriq; ano eidē curię fuerat pncipiū. Macer licin tria et clade q̄ ad cremerā accepta ē: abominādā eā curiā fac. Dictator postero die auspiciis repetitis ptulit lege. & pfect cū legionib ad ītorē traducti siluā cimināā exciss nup iscpt ad lōgulā puenit. Acceptusq; a marcio cos veterib militib in acie copias eduxē. Nec hostes detrectare visi pugnā. Instructos deide armatosq; cū ab neutis pluium inpet nox oppssit. Q̄ctu aliq̄du ñ suis diffidētes viribꝫ nec hoste spnētes: statiua in ppīquo hue. Hā cū & ūbroꝝ exercitu acie depugnatū ē. Fusi tam magis q̄ cesi hostes. qa coptā acrē ñ tolerarūt pugnā. & ad vadimonis lacū ethrusci lege sacrata coacto exercitu cū vtr virū legisset. qui nūq̄ alias āte sunt copijs simt ais dimicarūt. Itaq; uarū certamie gesta res ē. vt ab neutra pte emissa sit tela. Gladius pugna coepit. & acerrīe ēmissa ipo certamie qd aliq̄du āceps fuit. accesa ē. vt ñ cū ethruscis tortes victas. sz cū aliq̄ noua gēte videt dimicatio ee. Nihil ab ulla pte mouet fuge. cadūt ātesignani & ne nudet ppugnatorib signa: fit ex secūda pma acies. Ab ultis deide subsidijs cuet mile. adeoq; ad vltimū laboris ac picli vetū ē. ut eqtes Rō. omissis eqs ad pedē pedū parma p corpora causerū. Cā velut noua ītē fessos exorta acies ethrusco. Secuta deide ipetu eoꝝ utriusq; affecta fuerat. Cetera mltitudo tā dē pniput ordies hostiū. tō vica pticia coepta. & auerti manipli qdā & ut semel dedē tōr. et tā certiorē capesse fugā. Ille pmū dies fortuna uertē abūdāter ethrusco. fregit opes. cesū in acie qd roboris fuit. cesū in acie qd castra eo ipetu capta direptaq;. Pari subide picli q̄triq; euētu bellū in Sānitib: pcēteros belli apparatꝰ vt acies sua fulget. nouis armoꝝ insignib fece. Duo exercitē erāt. scuta alteri auro. alteri argēto cel auerūt. forma erat scuti sumū latꝰ q̄ pedē. atq; humeri tegūt fastigio. equali ad unū cuneacior mobilitatis cā. spōgia pectori tegumtū. & sinistrū crus corea tectū galee cristate. q̄ spem magnitudini corpoꝝ addēt. tunice auratę militibus versicolores. argētatū lūtę cādido. his dextrū cornu datū. illi i sinistro cōsti stit. Hoc tā Rō. apparatꝰ signiū armoꝝ fuerat. Dodraq; ab ducib erāt hastę riciū milite ee. decē ñ celatū auro & argēto. sz ferro & aīs fretū. Oppe illā pdā veri q̄ arma ee nitētia āte rē deformia. ut saginē & ulnera vulnē ee militis. dec. & oīa illa victoria seq & dite hoste quis pauper victoris p mū ee. his vocib istructos milites in pliū ducit. Dextro ipe cornu cōsistit. Sinistro pfecit magr mequū. Simt ē ecursū. iges fuit cū hoste certam. nō sequ int Dictatorē & magr mequū ab vtra pte victoria icipet. Por forte, iuuenis motus hostē leuo. Dextrū cornu sacratos more Sānitū milites. eoq;

cādida veste & parib' cādore ais īsignes: eos se orco mactare luni' dictarus:
cū itulisset signa tbauit ordines & haud dubie ipulit acē. Q. d ubi sesit Dictator'
ab leuone cornu victoria icipiet iqt' do dextrū cornu Dictatoris acies alie-
nā pugnā seqt'. num ptē maxima victorie trahet' cōcutat milites: ñ peditū
virtum eqtes aut legiom studia Ducab' cedūt. M. valer' á dextro. P. dec' ab
leuo cornu ābo cōsulares ad eqtes in cornib' positos vehūt'. adhortaticq; eos
ut ptē secū capessēt decoris in trāsuersa hostiū latera icurrūt. Is nou' addu'
timor cū ex pte utraq; cornua isset acie: & ad trorē hostiū legiões R̄ō. redite
grato clamore intulisset gradū tū fuga ab Sānitib' coepta. lā strage hoīum
armorq; īsignīū cāpi repleri. ac primo paudos Sānites castra sua accepe. Deide
ne ea qd retēta. Capus direptisq; āte nocte inuecb' ignis. Dictator ex Sc. trūpha-
uit. Cui trūpho loge maximā spem captiua arma pbuē. Tantū magnificēq;
visū in his ut aurata scuta dnis antetanor ad foy ornādū diuidēt'. Inde
natū imitū dr fori ordinādi. ab edilib' çū tese ducēt'. Et R̄ō qd ad honorem
deū insignib' armis usi sunt. Cāpani ab superbia & odio Sānitū gladiatores qd
spectaculū int' epulas erat eo ornatu armarūt. Sānitū noīe copellarūt. Eode
āno cū reliqs ethruscor ad Perusiā q̄ upa undiuarū fidē rupuit. Fabi' cos nec
dubia ñ difficili victoria dimicat. Ipm oppidū (nā ad moenia victor acce-
sserit) cepisset. ni legati dedēres vrbē excissent. Presidio Perusie ipositio legatoib'
Ethrunę amicaq; petitib' p se Romā ad Senatū missis cos pstauore et q̄ Dicta-
tor victoria Triūphās vrbē ē inuect'. Quin et de victor Sānitū dec' magna
exptē. Id legatos. P. Decii & M. valerii ē versū. quos ppls pc' comitijs ingen
cōsulē alterū. alterū ptorē declarauit. Fabio ob egregia pdomita ethru-
ria cūnuat' cōsulat' Decio collega Dat'. valer' ptor quartū creat'. Cos partu pu-
cias Ethruria Decio Sānitū Fabio euenit. Profectus ad Luceriā al' famā cū
pacē petitū q̄ uti ea cū daret' noluisset aspnat' ē. oppugnādo ad deditionē
subegit. Cū Sānitib' acie dimicatū. haud magno certamine hostes victi. Neq;
ea pugne memoria tradita foret: ni Marsi eo primū pluī cū R̄ō. bellasset. Secuti
Marsor deditionē Peligni. Eāde fortunā hūerūt. Decio q̄s alii cōsuli sedā belli
fortuna erat. Tanquā ē manu subegerat: frumētū exercitui pbē. atq; iduias
in xl. ānos petē. Vulsiniēsiū aliq̄ castella vi cepit. qdā ex his diruit: ne re-
ceptaculo hostib' ēet. Creāt ferēdoq; passim bello tātū trorē sui fecit: ut nom
ē ethruscū foed' ab cos. petēt. ac de eo qd ñ ipetrauit. Indutię ānue date.
Stipēdiū eo āno exercitui R̄ō. ab hoste in eū ānū pēsū: & binę tunicę ī milites
exacte. Ea merces īduitar fuit. Trāquillas res iā ab Ethruscis tbauit repentina
ymbror defectio. qētus uterore á cladibo belli: nisi q trāsitū exercit' ager sederat.

Di cōcutata cōi luctutte sua. & magna ptē Ethruscor ad rebellionē cōpulsa
tātū exercitū fecerāt: ut relicto poste se in Ethruria Decio: ad oppugnādā inde
Romā magnifice ituros de se ac ceptu de R̄ō. laqntes iactaret. Q. d in coeptū cor.
vbi ad Decii cos. platū est: ad vrbē ex ethruria magistratib' pgut. In agro
Pupiniesi ad famā intēt' hostiū cōsedit. Nec Rome spnebat' vbror bellū. & ipe
mine metū fecerāt exptus belli cā cladē quā in tuta urbē incolēt. Itaq; legati
ad fabiū cos missi sūt: ut si qd laxamēti a bello Sānitiū ēet: in vmbriā ppe
exercitū ducēt'. Dicto paruit cos. magnisq; itineribus ad montana ubi tū copiae
ūbror erāt: prexit. Repes aduēt' cos. quē peul umbria in Sānio bello alio occu
patū crediderāt. ita exterruit vbros: ut alij recedendū ad vrbes munitas q̄dam
bellū omittendū cēseret. Plaga una matīnā ipi appellāt: ñ cūnuit in ceteros
in armis sc̄ festi ad certamē eqt: Castra vallāto fabiī adorti sūt. Q. ubi
ex usos ruē in munimēta cos vidit: reuocatos milites ab ope: put loca nā ipis
q̄s pati ebat' ita instruxit: cohortat' pdicatio ne vera qua in tuscis quā in Sānio
partor decor exiguā appēducē ethrusci belli efficē iubet. & vocis ipie poenas
expetē: qua se urbē R̄ō. oppugnatos minatu sī. haec tāta sūt ala clatare militū
audita: ut clamor sua spote ort' loqntē impellaū erit Ducē āte ipiū. Deide
cētu tubarū accornuū: cursu effuso in hostē ferūt'. ñ tāq; in viros aut
armatos incurrūt. Mirabilia dictu: Signa primo cripi coepta sig̃feris
deinde ipsi signiferi trahi ad cos. armatiq; milites ex acie in aciē trāferri. &
sic ubi ē certam: scutis magis q̄ gladiis gerit' res: vbonib' incussaq; ala sternit hostes.
Plus capū hoīū q̄ cecidit'. Atq; una vox pone arma: subeuntiū p tota fert' acie. Itaq;
inter ipm certam facta deditio ē á primis auctorib' belli. Postero ieiqnioq; die &
ceteri umbror pplī dedit'. Oraculū spōsioe in amicitiā accepta. Fabi' alienę sortis
victor belli in suā puicia exercitū reduxit. Itaq; ei ob res tā fēr gestas sic ponit' āno
pplī continuauerat cōsulatū: ita sc̄ insequēte ānū quo Ap. claudio. P. volūnio cōsules fuē
prorogauit: max. Apio aduersāte ipiū. Ap. cēsore pecisse cōsulatū: comitiaq; ci' ab. I.
Iunio tripl' impellata: don se cēsura abdicauit: i q̄bus ānis alib' inuenio. Creatus
cos cū collega nouū bellū Salētini hostes decreuerūt. R̄ō. māsit: ut vrbis artib' opes
augēt'. qn belli dec' penes alios ēet. Voluntū puicię haud poenituit. Multa secta
plā fecit. Aliquot urbes hostiū vi cepit. Pręde erat largitor: & benignitatē pse
grata comitate adiuuabat. militesq; his artib' fecerat & pricli & laboris audiū.
Fabi' ad urbē Alifas cū Sānitiū exercitu collatis signis cōflixit. Minime ābiqua res
fuit. Fusi hostes atq; in castra cōpulsi: ñ castris foret: retēta: ni caligiū supfluisset
die. Ante noctē tam fuit circūlessa: & nocte custodita: neq; clabi posset. Postero die
Vix du lucc orta deditio fieri coepta: & pacti q̄ Sānitiū forent: ut cū singulis vesti

mus emittent. hi oēs sub jugū missi. Socijs Sānitū nihil cautū. ad quantormula
sub corona venīe. Qui se cute hernicū dixerat scorsū in custodia hīt. eos oēs fabi
Romā ad Senatū misit. Et cū qstū eēt delectu an voluntary cū sānitib' aduers
Rō. bellasset. p latinos pplos custodiendi dat. Iussiq; eā integrā rē noui cos. p. cornel'
Aruina q marci' tremul'. hi cū ea creati erāt. ad sē referre. Id egre passi hnici
collū pplor oūm hnitb' anagnis in circo: quē maruimū vocāt. pt alternatem
feretinatēq; & verulanū oēs hernici nois pplo Rō. bellū unduxerūt. In Sānio
os qa decesserat ide fabi' noui mot' exortu calatia & sora. Presidiaq; q in his
Rō. erāt expugnata. & in captiuor corpora militū foede seuitū. Itaq; eo
P. cornel' cū exercitu miss' marcio noui hostes. (ea ei anagninis hernicisq; aliis
bellū iussū erat decernūt. Primo ita oīa opportuna loca hostes int' ciuila castra
intercepūt. ut puade expedit' nūa n posset. & p aliquot dies incerta rerū oūm
suspēsiq; de statu alteri' utriq; cos ageī. Romāq; is met' maneret. adeo ut oēs
luminores sacramto adigēnt. atq; ad subita rerū duo lusti scribēt' exerc'. Ce
terū hnicū bellū eq; p̄ presenti rore ac vetustate gentis q̄ fuit. Nihil usq; di
ductignū ausi. Trinis castris intra paucos dies exercit' ingita duerū iduitas ita
ut ad Senatū Romā legatos mitterēt. Pacti sunt. bumestri stipendio frumtaq;
& siglis tunicas. Abse. ad Marciū relecti cui se. p̄missū de hnicis omnib; eam
gētē in deditionē accepit. Et in Sānior alit' cos supior virtb' locis ipeditior
erat. oīa munera obsepserat hostes: saltūq; puios coepit. neq ua subuehi eme
at' posset. neq; cos cū cotidie signa in aciē cos pferret. duce ad certam poterat.
Sanusq; apparebat. neq; Sānite certam pses. nec Rō. dilationē belli laturū. Aduc'
marcij q in hnicis subactis mataūt collegā venire auxilio: morā certamis hosti
excenit. Hā ut q nē altū qd exercitu se ad certam credidisse pares. augi utriq;
passi duos ciulares exercit' n credēt supēe spei. Aduenīte in posito agmie mar
cū aggredūt' rapti collatis arunce in medīū. & pur ips patiebat' instructa
acies. clamor p̄mū in statiua plar' dan ispect' pcul puluis tumultū apd alter
cos in castis fecit. hisq; cfesti arma capere iussis. raptiq; eductas in aciē. atq; alio
certamine occupatā inuadit. clamitas sumū flagitū fore. st alterū exercitū utriq;
victorię copotē sineūt fieri. n ad se siu belli iudicaret. dec'. Qua ipeū dederat
prūpit. a cīeq; p media in castra hostiū tēdit. & vacua defensorib' capit atq;
incēdit. Q ubi flagratia Marciani' miles ispexit. & hostes respexē. tū passim
fuga coepta. Sānitiū fieri. Sed oīa obtinet cedes. n in ulla ptē tutū p fugiū e.
Jam xxxx mil hostiū cesis signū receptui coss dederat. colligebatq; in unū copi
as inuicē int se gratates. cū repēte vise pcul hostiū noue cohortes. q in sup
plemtū scripte fuerāt integrauē cedē. In quas n iussu cōsulū n signo accepto

victores vadūt. malo turbinio tbuedū sānite clamitates. Indulget cos
legionū ardor. utrq; pbe sciret nouū milite hostiū int' pculsos fuga vetanos
ne tēdo qd satis certamini fore. Nec eos opinio fefellit. oēs sānitiū copiae
veres nouesq; mortes spectos fuga capiūt. Eo & Rō. erupit' acies. nec qeq; satis tuti
loci victis e. & de ligis q̄ cepāt fundūt'. Itaq; una voce oēs pace petebat. Tū trib
missiū frumto ipsato & anno stipendio in singlis in milite tunicas. Ad Sē. pacis
oratores missi. Cornel' in Sānio relict' Marcio de hernicis triūphās in urbe
rediit. Statuaq; eqstis in foro decreta e. q̄ āte iplū castoris posita e. Hnicor
inb' pplis Alternatū verulano ferentinatiq; ea maluerunt q̄ ciuitate sue leges red
dite. cīnubiūq; int ipos qd aliq̄du soli hnicor habuerūt p̄missū. Anagninis
q̄q; arma Rō. intulerat. ciuitas sine suffragij latiō data. Collia cīnubi atq;
adepta & magistratib' p̄ q̄ sacror curatiō int'dictū. Eod ano edes salutis a
C. Junio bubulco cēsore locata e. quā cos bello sānitiū vouerat. Ab eode collega
qs cū M. Valerio max' vic pagros priū. ipesa facte. Et cū carthaginēsib' eod ano
foed' ictio renouatū. Legatiq; eor q̄ ad id venerāt comitū munera missa.
Dictatore ide ān' huit. P. cornelū Scipione cū magro equū. P. Decio mure. Ab
his pp quę creati fuerāt comitia ciularia hita qa neut cīsulū potuerat bello
abēe. Creati cos. L. Postumi'. T. minuci'. hos cos piso. q. fabio & P. Decio suggerit.
Biēnio exēpto quo. cl. volūnū & cornelū cū marcio cos factos tra dictum
memorie ne fugerit in ānalib' dirigēdis an cīsulto binos cos: falsos natus
trāscēderit incertū e. Eode anno in capū stellate agri cāpani Sānitiū in
cursiones facte. Itaq; ābos cos in Sānitiū missi cū diuersas regiones. Tifernū
Postumi' bouianū munici' petisset. Postumij pri' ductu ad tifernū pugnū
Aliq haud dubie Sānites victos ac xxx milia hoīū capta tradūt. Aliq marte
equo discessū. Et Postumiū metū simulata nocturno tumē clā in montes copiā
adduxisse. hostes secutos duo mil. unde locis munitis & ipos cēsedisse. Cos ut
statiua tuta copiosaq; & ita erat petisse videē. posteq; & munimus castra
firmauit. & oī apparatu rerū valūū instruxe. relicto firmo p̄sidio de vigilia
tēia qua dua pc̄ port expeditas legiones ad collegā. & ipos aduersa alios sedēte
ducit. Ibi autore Postumio Minuci' cū hostib' signa cōfert. & cū anceps pliū
in multū diei pcessisset. Tū Postumi' integris legionib' defessā ea aciē hostiū
ipulso inuadit. Itaq; cū lassitudo & vulnera fugā q̄s ppedisset. occidione
occisi hostes. Signa unū & xx. capta. Atq; inde ad castra Postumij pretū.
Ibi duo victores exercit' pculsū ea fame hostē adorti fundūt fugātq;. Sig
militaria sex & xxx capta. Et bouianū vbi postero die coepta oppugnāt
breui capit. Magnaq; glia rerū gestarū cos triūphauit. Minucius cos

cū uulnē grauī relatū in castra q mortuū qdā auctores sūt: & m. Iuluiū in locū eī cōs suffectū: & ab eo cū ad exercitū mittī eī boiarū captū.

Eo āno Sora Arpinū cessionia recepta ab Samnitib' hostis magnū simulachrū in capitolio positū dedicauitq. P. Sulpicio auctore. L. Sempronio sopho coss

Samnites seu finē seu dilationē belli q̄rentes legatos de pace Romā misere. Q̄b' supplicat' agentib' respōsū ē. nunq̄ sepe bellū pacātis bellū petisset Samnites oro ē ultro citroq̄ hinc de pace trāsigi potuisset. nō q̄dō uerba ad id locoꝝ fuerūt reb' stādū ē. P. Sempronius cos cū exercitu breui in Samnio fore. Cui ad bellū pacēnē tidinē aī falli n̄ posse: optima oīa Senatui relaturū. Decedentē in Samnio cos legatū sequent'. Eo āno cū pacatū Samnū exercitū Rō bnigne p̄buto cōmeatu p agrasset. foed' āntiquū Samnitib' reddidit. Ad Aequos inde uetēres hostes cetera p̄multos ānos sub spē infidę pacis q̄etos uersa arma Rō. qd in columi bruco noīe mutauerat: simil cū his Samnū antè & post bnicos subactos uniuersa ppe gēs sine dissimulatiōe ciliq̄ pūl. ad hostes desciuerat. Ce postq̄ uicto Rō. cum Samnitib' foedē foeciales uenerāt. res repetitū. tēcta unde agebat ee: ut errore inaūso belli Rō. se fieri patent'. qd q̄tope optā dū forēt: bnicos deuouisse: cū q̄b' uocauerat suas leges Rō ciuitatū p̄ptauerit: q̄b' legēdi qd malēt copia n̄ fuerit: p̄ poena necessariā ciuitatē fore. Ob hec ultro in cōlys tractata P. R. bellū cū eqs uulsit. Cos q̄ abo ad nouū pfectū bellum. uiij. mil. á castris hostiū cōsēderūt. Quoꝝ exercit' utq̄ suis noīe p̄mittos ānos ībelles egissent tumultuario silis sine ducib' sine ūpio certo trepidare ali' exercitū i aciē. Alij castra tuēda cēsēt. Mouet plerosq̄ uastatio futura agroꝝ. ac deinceps cū laud' p̄diis urbiū reluctarū excidia. Itaq̄ postq̄ intēptas sīnas. una q̄ omissa cura cōmū ad respectū suaꝝ quēq̄ rerū uertisset: audita ut & p̄ma uigilia diuersi é castris ad deportāda oīa tuēdas q̄s moenib' urbes abirēt: cūctis eā sūcā ūgēti assēsu accepe. Palatus hostib' p agros p̄ma Rō sīgs platā in acie cōstitit. et ubi nemo obuiū ibat. plenogradu ad castra hostiū tendit. Cetera postq̄ ibi neq̄ stationes p̄portus. n. quēq̄ in uallo: nec fremitū cōsuetū castrorū aīa duerterūt. soluto silentio motu metu insidiarū subsistit. Trāsgressi deinde uallū cū deserta oīa inuenisset. pgūt hostē uestigijs seq. Sed uestigia in cēs. aque ferēta ptes: ut in dilapsis passi p̄mo errore faciebāt. Post p exploratores cōpertus hostiū cōsilijs. ad singulas urbes circūferendo bellum unū & cōtā oppida ūna dies l'a. oīa oppugnādo cōpit. quoꝝ plera q̄s diruta atq̄ incēsa. Nomq̄s Equoꝝ ppé ad internicionē delet. De cēs triumphauit. exq̄ coꝝ clades fuit. ut Marsitum Marsi. Peligni. Ferentani mittent Romā oratores pacis petēdę. Amicitiaq̄s his ppls foed' petentib' datū. Eodē āno. C. Flauī

Scribā. Patre Libuino humili fortuna ort'. Ceterū callidus uir & facundus edit' cūr fuit. Inuento in q̄dā ānalib' cū appareret. edilib' fieri quę sē p tribu. edilē uidēt. neq̄ accepti nomē qa scriptū facēt tabulā posuisse & iurasse rescriptū n̄ facturū quē aliq̄to ūte desisse rescriptū facē arguit. macer Licini tribunatu antegesto triumuiratib' q̄ nouēno altō. altero colonię deducendę. Ceterū id qd haud dissimulat ciuium animos aduersō ceteros humiliorē suā nobiles certauit ciuile ius repositū p̄ penetralib' pontificū. emulgauit. fastosq̄ circa forū in albo p̄positi: ut q̄dō lege agi posset sciret. edē cōcordia in arce Vulcani sūma inuidia nobiliū dedicauit. Coactāq̄ cēsu ppli Corneli' barbat' pontifex uerba pīre: cū more maiorū nisi cōs aut Imperatore posse templū dedicare. Itaq̄ ex auctoritate Senat' Latū ad pplm. ne q̄s templū aream ue iussu Senat' aut tribunus maioris dedicaret. haud memorabile rē p se nisi documentū sit ad versus superbia nobiliū plebem. Liberauit referā. ad collegā egrū uisendi cā Flauius ui uenisset. cēnsuiq̄ nobiliū adolescentiū q̄ ibi assidebat assurrexit ea n̄ cēt: curule afferri cellā eo iussit: ac sede honoris sui anxios inuidia inimicos spectaret. Ceterū Flauius dixerat. edilē foreīs factio Ap. Claudij cēsura uires nacta q̄ Senatū p̄mis libertinoꝝ filijs lectis ingnauerat. & postea q̄ ea lectione nemo ratā habuit. nec in curia adept' erat quas petierat opes urbanas: humilib' p cēs trib' dumissis forū & cāpū corrupit. tātūq̄s Flauij comitia tribuēta fuit. ut plerīq̄ nobiliū anulos aureos & phaleras deponerent. Ex eo ūpore non duas pretexisset ciuitas. Aliud integer ppls fautor & cultor bonoꝝ. Aliud foreīs factio tenebat. donec q Fabi'. l. Decius cēsores fēdu. & Fabi' simul cōcordię cā. simul he humillimoꝝ in manu comitia cent. cēm foreīe tribū excreta in uij. trib' ēcat. urbanasq̄s eas appellauit. A deoq̄s ea rē acceptā grauis ātis ferūt: ut max̄ cognom q̄ tot uictoriis pepet. hac ordinū ūpatione parēt. Ab eodē institutū dregēsi. cui' q̄tulib' transuehere.

LIBER DECIMVS

L. ENVLICO SER. CORNELIO COSS Ab exēnis fermę bellis otiū fuit. Sorani Atq̄s Albani colonię deducte. Albani in æquos. vi. colonoꝝ scripta. Sora ign volsci fuerat. q̄s possederāt Samnites. eó quattuor milia hoīū missa. Eodē āno Trebulanis Arpinatibusq̄ ciuitas data. frustrati cū ea pte agri dānati q̄ hnicos ab eis sollicitatos cōperā. Capitaq̄s cuiusq̄s ei' q̄sq̄e ab cōs ex. s. c. hinc uirgis cęsi ac securi percussi. Tam ne pro umbellę agent ānū. parua expeditio ībria facta ē. q̄d nūciabat ex specula quadā excursiones armatoꝝ in agros fieri. In eā specula penetratū cū signis ē. & ex ea loco obscura multa uulnera accepta. maxq̄s lapidū ictu. Dein altero specu ei' ore (nā p̄ut erat) intecto. utrinq̄s fauces cęsis

ignis accesſ. Ita int fumo ac vapore ad duo milia armatoꝝ ructu nouissime in ipas flumas dii quadē tetat absupta. m. Iunio Dentice emilio cos. redintegra tū equoꝝ bellū: colonia egre Latines velut arce sius finib ipositā suma vi ex pugnare adorti. ab ipsis colonis pellūt. Ceterū tantū Rome timore fecē quia vix credibile erat. tā affectis reb. solos p se equos ad bellū coortos: vt tumlt ea cā Dictator dicē c. Iuni Bubulc cū M. Tuntio Magro equū pfect. primo congres su equos subegit. Ac die octauo triū phās in vrbē cū rediſſet: edē saluiſq cos vouerat. cesor locau erat. Dictator dedicauit. Eod ano classis grecoꝝ Cleonimo Duce Lacedemonio ad Italie littora appulsa: Thurios vrbe in Salentī cepit. Aduersꝰ huc hostē cos emilꝰ plio vno fugatū cpulit in naues. hunc reddux veteꝝ cultori. Salentinoꝝ agro pax parta: Iunio Bubulcō Dictatore missū in Salentinos in qbda anal inuenio. & Cleonimū priꝰ q cfligē dū eet cū Rō. Italia excessisse. Circūuect inde Brundusij promotoriū medioꝝ sinu Adriatico vetus Lat cū leua importuosa Italie littora: dextra Illirici liburnicq & histri. gētes fere et magna exptē latrociniis maritimis infames ere ret: penit ad littora venetoꝝ puenit. Ibi expositis paucis q loca explorarēt cū audisset tenue pteū litt eet: q trāsgressis stagna ab vno sunt: irrigua estib maritimis agros haud pcul proximos cāpestres cernit: ulteriora collis videri ee. hostiū fluminis palu quo circū agi naues in statione agi vidiſſ & + medi vacuus ānis erat. eo inuecta classe subire flumine aduerso uisit. grauissimas nauiū nō pulsu aluei fluminis. In leuiora nauigia trāsgressa. multitudo armatoꝝ ad frequentes agros utb finitimis parauinoꝝ vicis co lentib ea ora pcurit. Ibi egressi leui pslio nauib relicto vicos expugnant inflamat tecta. hoiū pecudūq pdas agūt. & Dulcedine pdandi longius usq á nauib procedit. hec vbi Latauii sut nūciata: sep aut eos in armis accolę Galli hebat: in duas pres iuuentute diuidit. Altera in regionē qua pplatio effusa nūciabat: altera ne cui pdoni obuia fiet. altero tunc ad sta tionē nauiū (milia aut xiiii ab oppido aberat ducta. In naues Parvis custodib intentus: ipe fall. tritiq naue cogit. naues in alteꝝ ripam ānis trajicē. Et in terra psperu. eque in pallatos pdatores pluꝝ fuerat. Re fugientib q ad stationē eoꝝ: venetꝰ obsistit. Ita in medio circūuetꝰ hostes cesiq. Lars capu classe indicat. Regeq cleonimū tria milia abee inde. Cap tiuis proximo vico in custodiā datis: ps fluuii ariles naues ad stupida vada stagnoꝝ apte plenis aluei fabricatas: ps captiua nauigia armatis cōplet. Profectiq ad classē imobiles naues & loca ignota pluꝝ hoste timtes circū vadū. fugientesq in altū acri q repugnātes: usq ad hostiū ānis psequuti

Captis q bda incensis q nauib quas trepidatio in vada intulerat victores re uertūt. Cleonim vix quita pte nauiū in colum nulla Regiōe maris hadria uci pene aduta discessit. Rostra Nauiū spoliaq Laconū in ede Iunonis vetꝰ fixa mutu supsit q viderūt. Parauimonumtū nauali pugne eo die quo pu gnatū e: quot annis sollēni certamine nauiū in oppido medio excet. Eode ano Rome cū vestitus peteb amicia idu e foed. Multiplex deide exor tror. Etruria rebellare ab Arretinoꝝ motu orto nūciabat. Vbi Cilnius gen ppotes diuitiaq inuidia armis coeptū pelli simul Marsoꝝ agrū vi tueri. In que colonia Carseoli deducta erat: quattuormū hoiū scripsit Ita q pp eos tumlt M. valeri max Dictator magro equū sibi legit. m. emilio Paulo. Id magis credo q. q. fabiū ea etate atq eis honorib valerio subiectū. Ceterū ex max cognomine orta errore haud abnuerī. Profect ductator cū exercitu plio uno marsos fudit. Cōpulsis inde in urbes munitas milionia Prestina flesillia int dues paucos cepit: & pte multatis Marsis foed restituit. Tū in Etruscos versa bellū. et cū Dictator auspicioꝝ repetendoꝝ cā profect Roma ecc magretum Labulatū egress ex insidiis circūuenit. signisq aliq amissis foeda multitu ede ac fuga in castra e cpulsꝰ. Quꝰ trorē cotamē á fabio aborret: q si qua alia pte cognom suū equauit. tū max bellicis laudib sz et qs memor pa triane seuitie: nūquā Dictatoris imussu dimicaret: adduci potuisset. Nunciata ea clades Rome maiore q res erat trorē excitat. Hā ut exercitu de lecto iusticū indictū custodie in portis vigilie vicatī exacte. Arma taela in muros cōgesta. oīb iuuenibus sacramento adactis Dictator ad exercitū missꝰ oia spe trāquiliora & cposita magri equi cura castra in tutiore redacta. coortes q signa amiserat extra vallū sine telorū defensoribus inuenit. exercitū auidu pugne q maturi ignominia abolēt. Ita q effecit castra ide in agrū Rusellanū promouit. Eo & hostes sequuti: qq ex bn gesta re suma & in apto certamine virtutis spe hebat: tam insidiis q quas fefr expti erat. hoste territ. Tecta semiruta. vici p vastationē agroꝝ destituti haud pcul castis Rōnis ab erat. Ibi abditus armatus in despectu psidij Rō. cui perat cn. fului legatus: ppulsu. Ad quā illecebrā cū mouet nemo ab Rō. statione: pastoꝝ impetus sub ipas munitiones: inclamat alios cūctates ab ruinis vici pecq pellentes. qd cessaret: cui p media castra Rō. tuto posset age. hec cū legato certes qda intpraret: & p ores manipulos militū indignatio ingens eet: n tam inuisſu audent moue: iubet puros liqueq amede anu pastoꝝ sermo agresti an vrbano ppior eet: cū referret sonu linguq & corpoꝝ hitu & nitore cultiora q pasto ralia eet. Ite igr ducite ingt decreat neq cq cditas insidias. oia scire Rō.

n magis q̄ dolo capi q̄ armis vici posse. hoc ubi audita sunt. & ad eos q cesserat in insidijs plata. cōsurrectu repete ex latebris est & in patere ad spectu undiq; pata signa. visa legio maior acies q̄ que ab suo presidio sustineri posset. tragꝫ ppe ad Dictatore auxilia accitu mittit. Interea ipe hostiu ipeꝫ substinet. Hijcio accito Dictator signa ferri ac seq armatos iubet: ſz celeriora ppe oia ipio erāt. Rapta exemplo signa: armaq; & vix ab impetu & cursu tenebāt. Cū ira ob accepta nup clade stimulabat. tū cōtractior accidēs clamor ab increscente certamine: vrgēt utraq; alij alios: hortātiq; sigferos: ut oī erat. Quo magis festi nāres videt Dictator eo n̄ pesi retinebat agm. ac sesu incedē iubet. Ethrusci cura primapio excitu pugnę oīb; copijs aderāt & supalios aly nūciat Dictatorē oēs legiones Ethruscoꝝ capessisse pugnā. nec ia ab suis resistu posse. Et ipe cernit ex superiore loco in quo diserimine pliduī erāt. Ceterū satis fret' ee et ne tolerādo certamini legatū. n̄ se paul abee piculi vinduce q̄m max vult fatigari hostē ut integris adoriat viribꝫ fessos. qq̄ lete pcedit. ita in ad ipeū capiēdū eqtu uuq; modicū erat spatiū. Prima incedebāt signa: legionū. ne qd occulti aut repentini hostis timēt. ſz relictis utriusalla inter ordines pliū qua satis laxo spacio eq pmitti posset. Parit sustulit clamore acies & emissis eqs libo cursu in hostē invehit. Incpositusq; aduersꝰ eqstre pcella subditū pauore offūdit. tragꝫ ut ppe serui auxiliū poene circūvetus ita universa reges Data ē. Integri acce pe pugnā n̄. ex ipa loga vt anceps fuit. fusi hostes: castra repetūt. Insere tubis ia signa Rō cedūt. & in vltimā castroꝝ ptē cōglobāt. herat fugientes in augustijs portaꝝ. Pars magna aggere vallū discedit. haud ex superiore loco tuti se: aut supare aliqua. & euadē posset. Forte quodā loco male desert' agger pdē supstatiū in fossā prouit. Atq; euahcū deos Lundē viā fugae cū clamasset plures inermes q̄ armati euadūt. hoc plio fracte iterū ethruscoꝝ vires & pacto anuo stipendio & duū mestū frumto pmissu ab Dictatore vtde pace legatos mittent Romā. Pax negata. Induite bicni j date. Dictator triū phās in vrbē redijt. Ab eo autores sine ullo memorabili plio pacatā ad Dictatore Ethruriā ee. Sedituōib; tm arreptuoꝝ cōpositis & luco gnē cū plebe ingram reducto. cōs ex Dictatura facē. m. valer. Hō petere atq; adeo et abnīe creatū credidē qdā. & p interregē ea comitia facta. Id vnū. M. ābigit cōsulatū cū Apuleio Pata gessisse. m. valerio & q. Apuleio cōs. satis pacate res foris fuē Ethruscū aduersa belli res: & indutiē quū tenebāt. Sanite mtoꝝ annoꝝ cladib; domitū. haud dū fœderis noui pœnitebat. Romę q̄s plebe getā. & exonerata deducta in colonias mtitudo pstabat. Tum ne vdiq; tragllę res certam inectū int primores ciuitatis priuos plebeios q. ab irpl

& cn. oguinijs quotidiq; furū criminādoꝝ apud Plebē occasionib; q̄ sua posito alia frustra tentata erāt: eā actionē susceperūt qua nec unius plebē accederūt. Sed ipū capita Plebis cōsulari sui triūphalesq; plebeios. quoꝝ honorib; nihil decerat. Rogatione ergo pmulgarunt. ut cū quattuor augures. quattuor pontifices ea spectare cent placeretq; augeri sacerdotū numē: quattuor pontifices quinq; augures de Plebe cēs. ad legē. Q. vē admodū ad quattuor augurū numē nisi morte duoꝝ id redigi collegū potuerit n̄ inuenio cū int augures cōstet impare numē debē ee. ut tres antiq; trib; Ramnes Tities Luceres sinū quīq; augure habeant. aut si plurib; sit op' pari int se nūo sacerdotes multiplicet. sicut multiplicatu sit cū ad quattuor quinq; adiecti noue numē. tm in singulas cent explerent. Ceterū qa de plebe ad legebāt. iurta ea rē egre passi Patres q̄ consulatū cū vulgari vident simulabāt ad deos id magis q̄ ad se pertinē. ipos visuros: ne sacra sua polluant. id se optare tantū ne qua in rep. clades veniat. Minuit autē tetēde assueti ia tali genē certaminū vicis & cernebāt aduersarios. M. id qd olim vix sperare rant affectates magnos honores. ſz oia ia in quoꝝ spē dubia erat certatu tam adeptos multiplices consulat' cēsuraq; & triūphos. certatū tam suadēda dissuadēdaq; lege int Ap. claudiū max ferunt. & int L. decii Murē. Q. cū cād fer mē de iure Patrū ac pleb q̄ p legē liciania quōdā ctraq; ea dicta erant cū plebeijs cōsulat' rogabat dissertissime dicit' retinuisse decī pareret sui spem quale eū mtu q̄ in cōtentione erat: videbāt manēdū Gabino cultu sup telū stare: quo se hostiū p ppios ac legionib; R̄. deuouisset. Tū L. decii cos puris puīq; deos imortalib; visis eq̄ ac si T. mali' collega ei' deuouisset. Eundē q̄ L. decii q sacra piū p.r. facet: legi rite non potuisse. Id ee piculū ne suas pces min' audiret diis q̄ Ap. claudij. Castius cū sacra priuata facē & religiosi' deos colē q̄ se quē ponte votoꝝ q̄ p rep nūcupauerint. tot cos plebeios Dictatores aut ad exercitū ciues aut int ipa bella nūarēt. Duces eoꝝ annoꝝ qb; Plebeioꝝ ductu & auspicio res gesti coepte sint: nūarēt triumphi ia ne nobilitas qdē sue plebeios poeniteē. Pro certo habē si qd repes bellū oriatur n̄ plus spei fore. Senatui pplog. r. in patres ijs q̄ Plebeijs Ducib; Q. dī cū ita se habeat: cui deoꝝ hoīumve indignū videri pot ingt: eos viros quos vos sellis curulib; toga pretexta tunica palmata & toga picta & corona triūphali laurea q̄s honoretis quoꝝ domos spoliis hostiū affixis: isig̃s ate alias fecerunt pontificalia auguralia istiga adijcē: q Iouis optimax ornatu decorat' curru auratu p vrbē vect' in capi tolii ascenderit. si cospiciat' cū luuno capite velato victimā cedet. augurū ve ex arce capiet. Cui' imaginis titulo cōsulat' cēsuraq; & triūph' equo atq; leget. si augu ratū aut pontificatū adiecerius: n̄ sustinebit legetiū oct. Eq̄dē Pace dixerī deū eos nos ita p.r. bñficio cē spo q̄ sacerdotijs nominis reddam' dignatione nostra

honores q̄ accepim⁹ & deor⁹ magist q̄ nr̄a cā expectam⁹: ut quos priuatū colum⁹ pū colum⁹. Q̄d autē ego sic adhuc equi tā q̄ integra sit cā pricior⁹ de sacerdotijs: & nō tā in possessiōe eius amplissimi sim⁹ sacerdotij. Decemuiros sacris faciūdis carminū sybillę ac fator⁹ ppli huius interpretes astitutes: eos dē Apollinaris sacri cerimonia rūq; aliarū plebeios videm⁹ n̄ ut cū pricijs ulla iniuria facta ē: cū Duūuiros sacris faciūdis adiect⁹ ē pp plebeios nūs: & nō. q. ogoni⁹ tribun⁹ vir fortis ac strenu⁹ q̄nq; augurū loca quattuor pontificū adiecit: in q̄ Plebeij norent. Nō ut vos Apij vrō loco pellat: sz ut adiuuet vos hoies plebeij diuinis q̄s reb⁹ paratos: sicut in ceteris humanis p ptē virtus adiuuat. Nolu erubescē Apī collegā in sacerdotio hre: quē in cēsura quē in cōsulatu collegā hre potuistī. Cui⁹ tā Dictatoris magr̄ equi. q̄ magr̄ equi Dictator ēe potest. Sabinū aduenā Principē nobilitati vre clausū seu Ap claudiū mauultis. Illu antiq pricij in suū nūm accepūt. Ne fastidieris nos in sacerdotū nūm accipe. Multa nobis decora afferim⁹ imo eadē oīa q̄ vos stupbos fecerūt. Sexti⁹ p̄m⁹ de Plebe cōsul ē fact⁹. cl. Iuni⁹ stolo p̄m⁹ magr̄ equi. c. marci⁹ p̄m⁹ & Dictator & cēsor. q. P. Philo p̄m⁹ p̄tor. Sēpta audita sūt: eadē penes vos auspicia ēe. vos solos gētē hre. vos solos iustū impiū: & auspicū domi militiq; eq adhuc pperū plebeiū & pricū fuit: porroq; erit.

Quā fando audistis pricios p̄mo ēe factos. n̄ de cēlo demissos. sz q̄ prēs crere posset. idē nihil ultra q̄ ingenuos cos. la Patre cē posse. auiq; iā potuit filiū mē. Nihil ē aliud in re q̄rite nisi ut oīa negata adipiscam. Certam in pricij petit: n̄ curat quē euentū certaminū habeat. Ego hāc lege qd bonū faustum felixq; sit vob̄ uti roga. Subeūdū cēsco. vocare tribūs exemplo p̄r⁹ iubebit: apparabatq; accipi lege. Ille tam dies intercessiōe sublat⁹. Postero die detrusi tribuni ingēti cōsēsu accepta ē. Pontifices creat⁹ sua sor legis. P. Decimus. P. sēpronius sophus. cl. Marti⁹ Rutuli⁹ m. Iuni⁹ Deter q̄nq; augures. q. Genuci⁹ Paeli⁹ Pet⁹ m minuci⁹ cl. Marti⁹ T. Publi⁹ ita octo pontificū. nouē augurū nūs fact⁹. Eod ānō m. Valerius cos. de pcario lege tulit: diligēti sancta. Tertio ea tū post reges exactos lata ē semp a familia eade. Cā renouāde sept⁹ haud alia fuisse reor: q̄ q plus paucor⁹ opes q̄ libtas Plebis poterat. Portia tam lex p tigo ciuiū lata videt⁹ q̄ graui poena si q̄s verbisset necassetue ciuē. sāxit. Valeria lex cū eū q̄ puo cāsset virgis cēdi securiq; necari vetuisset: siqs aduersus ea fecisset: nihil ultra q̄ impune factū adiecit. Id quū pudor hoīū erat: visū credo vinculū sanctū valitudinis nūc vix seruo. ita minet q̄sq. Bellū ab eod cōsule haud quaq; memorabile aduersus rebellantes eq̄s: cui pe annos feroces n̄ exigua fortuna hrent: gestū ē. Alt⁹ cos Apulei⁹ in libria neq; oppidū circūsedit. Loc⁹ erat arduus: arq; in pte una pceps: ubi nō narnia sita ē n̄ vi n̄ munimto capi potat. Ieaq; ea rfecta

rē m. Iuli⁹ pet⁹. T. mali⁹ torquat⁹ noui cos accepūt. In eū annū cū fabiū cos nō petētē oēs dūcēt centuriē. Ipm autore fuisse. mater Iuuini⁹ actubero tradit⁹ diffidētū sibi cōsulat⁹ in bellicosiore ānū. Eo ānō maiori se sui rep fore. urbano gesto magistratu. ita nec dissimulāte qd mallet n̄ petente tam edule curule cū. L. Papirio cursore fabio. Id ne p certo ponerē. Vetustior ānaliū auctor Piso fecit. q eo ānō edules curules fuisse tradit. cl. Tomicio cn. fuluio caluinō & sp. caruili⁹ sp f. Maximo. Id credo cognōm errore in edilib⁹ fecisse. sequutāq; fabulā mixtam ex edilitijs & cōsularib⁹ comitijs euenisse errori. & lustrū eo ānō cōdidit P. sulpi cio Saueriōe cēsorib⁹. Tribus addite duę Aniensis acerrima. hoc Rome gesta. Ceterū ad neqm oppidū cū segni obsidione tps tereret duo ex oppidanis erāt quor⁹ edificia iuncta muro specu facto ad stationes R⁹ nūe occulto peruenit. Indeq; ad cos deducti p̄sidiū armatū se intra moenia & muros accepturos cōfirmāt. Hec aspnedā res visa neq; incaute credenda cū altero eor⁹. nā alt obses retent⁹ duo exploratores p auriculā missi. p quos saluis optatā rē trecenti armati trāsfuga Duce in urbē ingressi nocte porta q p̄ erat cepe. qua re facta cos excitus R⁹ sine certamine urbē inuasit. Ita neqm in deditionē p̄r. venit. Colonia eo aduersus libros missa a flumine narnia appellata. Excitu⁹ cū magna pda Romā reduct⁹. Eod ānō ab etruscis aduersus iduinas paratū bellū. Sed eos alia mouerat Gallor⁹ inges excitus finis ingress⁹ paulisp a ppositō auertit. Pecunia deinde qua multū poterat. frenis scuos ex hostib⁹ face Gallos ut eo aduecta excitu cū R⁹ bellaret. conant⁹ de foedere haud abnuūt barbari. De mercede agit⁹. ea pacta acceptaq; cū parata cetera ad bellū ceunt. Seq; etrusc⁹ iubet⁹ inficias esse mercede se belli R⁹ ife rēdi pactos q̄d accepit accepisse. ne agrū etruscū vastaret. armisq; lacessēt cultores. militaturos tam se cuiq; etrusci velut. si nulla alia mercede q̄ ut in pte agri acciperēt. tādeq; aliqua sede certa cōsistat. Multa de eo talia etrusce pplor⁹ hita. n̄ pfia q̄q; potuit. Nō tā q̄a imminui agrū. q̄ q̄a accolas sibi q̄sq; aduīge tā efferatę gētis hoies horrebat. Ita dimissi Galli pecunia ignē sine labore ac pdo parata retulerūt. Rome trore pbuit fama Gallici tu multi⁹ ad bellū etruscū mōti. Eo min⁹ cōfecter foed⁹ ictū cū Piceū pplo ē. T. manlio cos etruria pulcra sorte euenit. Q. dū vix ingress⁹ hostiū finis cū exercitū integrē ab rapido cursu circū agēdo. equo effuso exemplo quo ppe expiraūit. Terra ab eo casu dies finis vitę cos fuit. Q. vocitus omine belli accepto. deos p se cōmississe bellū memorātes etrusca fastule arios. Rome cū desyderio viri tū incōmodare tpis. tūs nūci⁹ fuit. ut pres ab iubēdo Dictatore cōsul subrogādi comitia ex Sncia Pricapū hita detruerūt. M. valerius cos cēs sncte cēturieq; dixē. quē Senat⁹ Dictatorē dia iussur⁹ fuerat. Tū exemplo in etruriā ad legiones

pficisci uisus. Aduer'sa eorū spes & etruscos: adeo ut nemo extra munimenta egredi auderet. timorq; obsidioni similis erat. Neq; illos nouus cos uastādis agris uredisq; tectis cū passim ī uille solū ꝛ freqntes q; uia incēdijs fumaret: ad certam eluc' potuit. Cū hoc segni' bellū opinione erat: altius belli qd mitis inuicē cladib' haud imerito tribule erat. fama licentie nouoq; socioq; in duro exorta e: Sānites arma & rebellionē spectare: seq; ab ijs sollicitatos ee. Piceātib' gre adhac. Et magna ps curae frib' ab etruria in Sānites versa e. Caritas et amor inq; sollicitā ciuitate huit. Vetusq; ad inopiā ultimū foret ut semp sē qbō eo die le fuisse eo anno fabium max' placet ni ei' viri cura quat in bellicis reb' multus ipe stetib' erat: talis Domi tū in anonā dispesatione ppurādo ac cōvehēdo frumto fuisse. Eo anno ī traditur ea Interregnū inicū. Interreges fuē ap claudi' dein P. sulpici' comitia csulana huit. creauit L. Cornelū Sapionē. cn. fuluiū cos. Principio hui' ānī oratores lucanoq; ad nouos cos uenerāt qstū qd cōuentib' placē se nequeret ad sociand' armos Sānites infesto exercitu ingressos fines suos uastare: belloq; ad bellū cogē. Lucano ppto satis supq; erratū quida nec ita obstinatos animos: ut oia ferre ac pati tolerabili ducat. q̄ ut ūq; postea nom R̄. violet. Orare patre ut & lucanos in fidē accipiat. & ui atq; iniuriā ab se Sānitū arceat. Sc̄ꝯq; bello cū Sānitib' suscepto. nec ia rā facta aduers' R̄. fides sit. tam obsides dare paratos ee. Breuis csulatus Senat' fuit. Ad unū cos ūgedū foed' cū lucanis reqs petēdas ab Sānitib' cēset. Benigne respsū lucanis ut ūq; foed' fociale mitti q Sānitē decedē agro socioq; ac deducē exercitū finib' lucanis iubent. Q̄ ꝑ obuiā missi ab Sānitib' q denūciarēt si qd adisset in Sānio caluū haud ui violatos abituros. hec postq audita sūt Rome: bellū Sānitib' & pres cōsuerunt & pplat' uisit. Cos int se puicias putat sūt. Scipio etruria fuluio Sānites obuenē. Diuersiq; ad suū qsq; bellū pficisc'. Scipio segne belli & sile porro ānī multiq; expectatu. hostes ad uolatinas instructo agmine occurrerunt. Pugnatū maiore pte die magna utriq; cede. Hosq; tcrius qua data victor' erat intuenit. Lux insequ victore victiq; ondit. Hā etrusci silentio nocte castra reliqrut. R̄. egress in acie ubi pfectione cessa victoria videt: pgress ad castra: vacuis cū prima pdā & statiua ipude deserta fuerat: potit. Inde in falisci agrū copis reductis cū ipedimta falleriis cū modico psidio reliqss & expedito agmine ad depplados hostiū fines icedit. Oia ferro igniq; vastat: pdā undiq; adit. Nec solū uastū hostis relictū ꝑ castellis et vicis illat' ig's urbibo oppugnādis ipatū in quas timor etruscos opulerat. Cn. fuluios clara pugn ī Sānio ad Bouianū ubiq; victorie fuit. Bouianū inde aggress nō ita multo post. auidena vi cepit. Eod ano Carseolos colonia in agrū eqcoloq; deducta.

haud q̄q̄

Fuluio cos de Sānitib' triumphauit. Cū comitia csulana instarēt. fama exorta Sānites etruscos q; igētes cōscribe exciē. omnib' csibus vocari principes etruscoq; ñ Gallos quacūq; edictione uxorem ad bellū increpare simul magnā Sānitū q exercitu aduersus hostē lucanū copiarū obtenerit R̄. Itaq; suis socioq; q; uirib' cōiunge hostes ad bellū: & haud q̄q̄ pari defungendū ee certamine. Hic terror cū illustres uiri csii latū petēt: oes in q. fabiū max' primo ñ petere deinde ut indurata studia uidit & recusante cōuertit. Q̄d se iā sene ac pfuncto Laboribus Laboriq; pmiis sollicita ret. ñ corpis ñ ai vigore remanē. Eunde & fortunā uereri ñ ui decoq; minima iā in se & ostātior q̄ uelint humane res uideāt. & so gliq; senioq; succreuisse ad sua gliam. Cōsurgētes alios legū aspicē. ñ honores magnos fortissimis uiris Rome nec honoribus decē fortes uiros. Acuebat hac moderatione tā iusta studia: que uerecūdia legū restrigēda nat'. legē recitari iussit: qua intra decē anos refici eundē ñ licē. Vix p strepitu audita lex e. Tq; pl. nihil id ipedimtū futurū aebat se ad pplm Latturos uim legib' solutē. Et ille qd in recusādo pstabat. Q̄d ergo attinē leges ferri: qbus rogatis p eosdē q uis esset fraus fieret. iā Regi leges ñ regere. Populus nihilomin' suffragia. et ut quisq; inuocata erat centuria. cos haud dubie fabiū ducebat. Cū demū cōsensu ciuitatis uidē duj appetē inqt: qd aquis a deuictis estis q̄rites. Ceterū in me qd uos iniuis factum estis: in collega sit meo. ap vos gre loc'. P. decium exptū in cordi collegio viru nob dignū: dignū parete suo ipso mecū cos faciatis. Iusta suffragatio fuit. oes q̄ superat centuriq; q. fabiū P. decium cos dixē. Eo ano plerisq; dies dicta ab edilib' q̄ plus q̄ qd lege finitū erat: agri possidēt. Hec qstq; ferme e purgat'. vinculoq; inges imodice cupiditatis inedia e. Cos noui q. fabi' max'imus. & P. Deci' mus. in cū int se aquarent uti alt' Sānites hostes. alt' etruscos deligē. q̄q̄q; in hac aut illa puicia copie sanis & ut ad utrū bellū Dux idonē magis ēet: abstinio & nepte faleriis legati aures cōcita etrusce pplos de preda pace hīa tota bella molē. Sānitū auertunt. Profecti cos quo expeditiores cmeat' ēet & incertior hostis qua uēturū bellum foret. Fabi' p Sorani nec p Sidicini agrū in Sānitū legiōes ducit. Vbi in hostiū fines uentū e utraq; pplabūd' effuso agmine icedit. Explorat tam Lati' q̄ pplat'. Igr ñ fefellē ad ultimū hostes in occulta valle structi. quā ingressos R̄. supiore ex loco adorirī parabāt. Fabi' ipeditis in tutū remotis psidioq; modico posito pmonitis militib' adce certam quadrato agmine ad pdictas hostiū latebras succedit. Sānites despati impulso tumultu q̄do in aptū diserim euasura ēet res & ipi acie iusta maluerūt cōcurrē. Itaq; in equū descēdūt. ac fortune se maiore aio q̄ spe committūt. Ceterū siue qa ex oīū Sānitū pplis qd cuiq; roboris fuerat ētraxerat siue qa diserim sime rep augebat aios: aliqui quoq; apta pugna

prebuerūt tronis. Fabi⁹ vbi nulla exptē mouēri loco hostē vidit: maximū filiū & m. valeriū ir mit cū qb⁹ ad p̄ma aciē pcurrerat ire ad eqtes iubet: & adhortari ut si q̄do uq̄ cōstrin ope adiuuā rēp meminerit illo die adniti⁹. ut ordinis ei⁹ gliam multa p̄stet. Pedituū certamine īmobilē hostē restare cērn reliquā spē triumpeu & ipos noiaī iuuenes pari comitate utrūq; nē laudib⁹ nē p̄missis onerat. Ceterū q̄n nec ea q̄s tētata vis pficēt cōsilio grassādū sinubi⁹ vires iuuaret. rat⁹ Scipionē legatū hastatos p̄me legiōis subtrahē ex acie & ad mōtē spē q̄ posset occultissime arcuū ducē iubē. Inde ascēsu aduersō in tergā in mōtes agmen auersoq; hosti ab tergo repētē se ostēdē eqtes duab⁹ turbis haud mīno plus hostib⁹ q̄ suis ex īpulso ātē signa p̄buerūt tumltū. Aduersi incuratas ūmas stetūt īmota Sānituū acies n̄ pte ulla pelli aut p̄rupi potuit. Et postq̄ irritū incoepū erat recepu post signa pluo excesserūt. Creuit ex cohortiū auis n̄ sustinē frons p̄ma tā logū certām. uncrescētēq; fiducia sui ui potuisset: ni secūda acies uultu cōs in p̄mā aciē successisset. Ibi itegre vires sustūt uvehēte se tā Sānitē: & tpre īpulsa ex mōtib⁹ signa clamorq; sublat⁹. Hō uero tāū truē Sānituū aīos nā & Fabi⁹ Decii collegā appīquare exclamauit. Et p se q̄sq; miles adē alterū cōs adē legiōes gaudio alacres: fremūt. tronq; uult R̄ō. oblat⁹ fugę formidinisq; Sānitē ipleuit: maxīq; trītos ne ab altō excitu itegro tractoq; festi opp̄mēnt & qa passi in fugā dissipati se minor cędes q̄ p tāta victor⁹ fuit. Tria milia & cccc cęsi. Capti ccc. ferme & tginta signa militaria capta tia & viginti. Sānitib⁹ apuli se ātē pluū cūrissēt: ni P. Decī cōs ius ad maleuentū castra obiecisset. extractiq; deīde ad certām fugę. Ibi q̄s plus fugę q̄ cędis fuit. Duomilia h̄ Apuloꝝ cęsa spretiq; eo hoste Deci⁹ in Sānitū duxit legiōes. Ibi duo cōsulares ex cū diuersis vagati pulū. oīa spacio q̄nq; mīsū. euastauerūt. Duo loca in Sānio fuē in qb⁹ decē castra fuerūt alter⁹ cōs sex & lxxx. Hec valli tm ac fossarū vestigia relicta. ꝑ mīto aliis ingēora munimēta vastatis circa regionīq; depplatis fabi⁹ urbē et Gimerā cepit. Ibi capta armatoꝝ duomilia cccc cęsi ferme pugnātes a cccc xxx. Inde comitio cā Romā pfect⁹ matauit eā rē agē. cui p̄mo vocātu. q. fabiū cōs dicēt cēs cēturię Ap. claudi⁹ cōsularis cādidatus viracer & ābitiosi n̄ sui magis honoris cā q̄ ut p̄rioq; recuparet duo duo cōsularia loca cū suis tū nobilitatis virib⁹ incubuit. ut secū. q. fabiū dicēt cōs. fabi⁹ p̄mo de se q̄d ferrę p̄pore ānō abnuē. arcessitare cellā oīs nobilitas orare ut ex cęno plebeio cōsulatū extrahēt. maiestateq; p̄stinā cū honori⁹ pricipiis gē ub⁹ reddēt. Fabi⁹ silētio facto media orone studia hoīū sedauit: factūrū ā se fuisse dix: ut duoꝝ p̄riscoꝝ noīa recuper si aliū q̄ se fieri cōs vidēt. Hō se suā ratiōnē comitijs ai ītra leges futurū sit: pessio ex n̄ futurū. Sta. L. volūi⁹ de

plebe cū Ap. claudio cōs est fact⁹. Priore ut cōsulatu int se cōparati nobilitas obiecta re fabio fuisset. cū Ap. claudiū collegā eloquia ciuilib⁹q; aruīb⁹ haud dubie pstare Comitiis pfectus vetes cōs uisi belli in Sānio gerē progato in sex mīses ipio. Itaq; insequti q̄s āno. L. volūio. Ap. claudio cōs. P. Decī q cōs in Sānio relict⁹ collega siue rat p cōs: idē pplari n̄ destitit agros dom Sānituū excitū missq; se pluo cōmittere postremo expulit finib⁹. Etruriā pulsi petierūt. Et q legatoīb⁹ neq; cq̄ sepe tēta uerat: id se tāto agmīe armatoꝝ mixtus trore pab⁹ acturos efficatū rati postula uerūt Pricipū etrurię cōsiliū. quo coacto p quot āños p libratē dimicet cū R̄ō exponūt. oīa exptos ēe si suis met ipoꝝ viribꝫ tolerare tāta belli molē posset. tēta sse et haud magis mōtu finitimarū gētiū auę petisse pacē ap r. q pax seruiētib⁹ grauior q̄ lubis bellū cet una spē sibi reliquā in etruscis restare. scire gētē uta luę opulentissimā armis viris pecunia ee. hre accolas Gallos int ferrū & arma natos ferocesq; cū suopte ingenio tū aduersus R̄ō. pplin quē captū á se auroq; redē ptū haud uana iactātes memorāt. Nihil abēe si fut aīus etruscis q Porsenę quōdā maioribꝫq; eoꝝ qn R̄ō oī agro cis Tyberī pulsos dimicare p salute sua. Non de tolerādo tale regno cogāt. Sānitē. illis excitū paratū instructū armis stupēdo uenisse. ofesū sequturos. uel si ad Romā oppugnādā ducāt. haec eos in etruria iactātes molieteq; bellū dom R̄ō urbat. Hā P. Decī ubi ōpu p explo ratores pfectū Sānituū excituū aduocato cōsilio. qd p agros īgt vagarī vicatī arcūferētes bellū. qn urbes & moenia aggdiam. Inulb⁹ iā excit⁹ Sānio psidet esse finib⁹ ac sibi met ipi exulū cōiuē. Appbatib⁹ cūctis. ad murgantiā validā urbē oppugnādā ducit. tātiq; ardor militū fuit: & celeritate ducis & spe ma ioris q̄ ex agrīs pplatoīb⁹ pdę: ut uno die vi atq; armis urbē capet. Ibi duomil Sānituū & cētū pugnātes circūuēti captiq; & alia pda īgēs capta. Quę ne ipedi mūt grauib⁹ agmīa onerarēt. cūocari milites Decī iubet. haccine īgt victoria sola aut hac pda cētū estū fuit si vtus nos p̄ūtute spes gerē. oēs Sānituū urbes for tunęq; in urbib⁹ relictę vic sūt. q̄do legiōes cont tot pliis fusas postremo finib⁹ expulsūt. vēdūcere ista & illicite lucro mercatorē. ut sequat agm. Ego subīde suggerā q̄ vēdant. ad Romuleā urbē hīc eam ubi vos labor haud maior pda maior manet. Diuēdita pda ultro adhortātes imperatorē ad Romuleā pgūt. Ibi q̄s sine ope sine tormtis. simt admota se sig nulla ui deīcit á muris. q̄ cuiq; pximū fuit. scalis raptis admouēt in moenia euasē. Captū oppidū ac direptū ē. ad duomil & ccc. occīsi. & sex mil hoīū capta. & miles īgēs pda potū quā vēdē sicut porē coact⁹ ferentiū. ide q̄q; nihil genus dabat⁹ tam sūma alacritate dabt⁹. Ceterū ubi plus laboris ac pricli fuit. & defessa sūma vi moenia sūt. & loc munimēto erat nāq; tut⁹. Sed cuncta oīa assuet⁹ pdę miles. Ad tamulta

hostiū circa muros cesa ꝑdamultus fuit. huiꝰ oppugnatarū urbiū decoris
ꝑs maior in qbꝫdā analibꝰ ad maximū trahit. Murgātiā ab Decio Ferētinū
Romuleāqꝫ a fabio expugnatas tradit. Sut qnouoꝫ cos hāc glām faciunt
qdā ñ aboꝫ sz alteri⁹ P. volūnij et Sānitū puīcia euenisse. Dū ea in Sānio cū
tuscīqꝫ ductu auspicioꝫ gerēnt. Rō in ethruria interi bellū ingēs multus
ex gētib⁹ cōcit. Cuiꝰ auctor Gellius egenacius ex Sānitib⁹ erat. Tusca ferō oēs cōcierāt
bellū. traxerat ētagio pximos ubrie pplos: & Gallica auxē mercede sollicita
hāt. Oīs ea multitudo ad castra Sānitū cōueniebat. Q. tumlⁱ j repes positq
Romā ē plat⁹: cū ia. l. volūnⁱ cū legiōe secda ac tcia socioꝫqꝫ milib⁹ xv. pfect⁹
in Sānitū ēet: Ap. claudiū jmoꝫ ipre in ethrurā ire placuit. Duę Rō. legiōes
secute p̄. & iiij. & socioꝫ duodecim milia. castra haud procul ab hoste posita. Ceterū
magis eō pfectū ē. q. maiē vetū erat: ut quosdā sp ēdātes ia arma ethrurię
pplos. moꝝ Rō. nois cōmēt. q. q. ductu cos qcq ibi satis scite aut fortunate ge
stū sit. Multa pha locas & tēporib⁹ uniqꝫ cōmissa: spesqꝫ in dies grauiore hostem
faciebat. ēt spe erat: ut ñ Duci milites. ñ militib⁹ dux satis fidēt. Iās ad col
legā accersendū ex Sānio missas in tnis ānalib⁹ inuenio. Piget tam in certū
ponē. cū ea ipa inter cos p. r. ia uerū cōd honore fungētes disceptatio fuerit.
Ap. abnuente missis: volūnio affirmāte se Iris Apij accitū. Iā volūnⁱ i Sānio
ta castella coput: in qb⁹ ad triamū hostiū cesa erāt. dimidiū ferē ei⁹ captū
& lucanoꝫ seductiōes a Plebeijs & egētib⁹ Duc⁹ ortas. Suma optimatiū voluta
te. p. q. fabiū pcos missū eo cū veteri exercitu cōpserat. Decio pplābūdos hostiū
agros reliqt: ipe cū suis copijs in ethrurā ad collegā pgit: quē aduentē
leti oēs accepe. Ap. ex ēscitia sua credo aiū hūsse haud imerito tratū si
nihil scripserat: illiberali & ingrato aīo si equerat ope dissimulare. vix ei
salute mutua reddita cū obuia egress⁹ ēet. Satin salue inqt. L. volūnⁱ ut sese
in Sānio res hāt: q te cā ut puīcia excedēs tua induxⁱ⁹ volūnⁱ in Sānio res
pspas ēe aut Iris ei⁹ accitū uenisse. Q. ę si falsę fuerit: ñ usꝰ sui sit: ex ethruria
exercitū reducis. sigⁿ. ábituru. Tū ú abeas iqt: neqꝫ te qsq⁹ morā. Et ēi minime
cōsentaneū ē. cū bello uno forsitan vix sufficias: hic te ad opē ferēdā alijs quari
uenisse. Benē hercules uertāt dicē volūnⁱ malle: frustra opā insūpta: q. qcq
inceptū esse: curū satis ēet ethrurie un⁹ cōsularis exercit⁹. Digrediētes ia cos legati
tbuniqꝫ ex Apiāo exercitu circūsistunt: ps ipatorē suū orare: ne collegę auxiliū
qd accēdū ultro fuerit sua spōte oblatū spnāt. Plures abeūt volūnio obsistē
atqꝫ obtestari ne prauo cū collega certamine rep. pdat. si qua clades icidisset &
deserētū magis q. deserto noxię fore. Eō rē. adductā. ut oīs reb⁹ haud secꝰ gestę
in ethruria dec⁹ dedecoꝫqꝫ ad. L. volūniū delegatū: neminē qsiturū q uerba

Apij sed quę fortuna exercⁱ⁹ fuerit dimitu ab Apio exercitū: sz a rep. & ab exci
tu retuner. Expiret mⁱ uolūtatē militū. Hoc monēdo obtestādoqꝫ ppe statis
cos in cōcionē ptraxerūt. Ibi oratiōes lōgiores hinc in eādē ferme sīciā: in qua
int paucos certatū uerbis fuerat. Et cū volūnⁱ ca superior ne infaciūd⁹ qdem
aduersꝰ eximia eloqntia collegę uisꝰ ēet: cauillāsqꝫ Apⁱ sibi acceptū referre
dicē debē. q. ex muto atqꝫ elingui facūdū ēt cos hērent pore ēsulatu: Pmissumqꝫ
misib⁹ hisce cū negasse: nō ia pplaresⁱ orēs ferē. Q. uia mallē inqt volūnⁱ tua me
stremue facē q. ego abs te scire loq dicisse: postremo tuonē fore q. decreuta sit.
ñ orator neqꝫ ēi id desⁱ desinere rēp: Sz ipator uir sit melior. Ethrurā & Sānitū
puīcias ē: utrā mallet eligēt. suo exercitu se uel in ethruria uel in Sānio rē ge
sturū. Tū militū clamor ort⁹ ut simt abo bellū ethruscū suscipēt. Quo ai adhuc
cēsū volūnⁱ⁹ qm in collega voluntate intpretāda inqt erranti. ñ ēmitā ut qd
uos uelut obscurū sit. manē an abire me uelitis: clamore significate. Tū ú tā⁹
ē clamor exort⁹ ut hostes é castris exciret. Armis arreptis in acie descēdūt &
volūnⁱ signa canē. ac vexilla efferri é castris iussit. Ap. addubitasse ferūt cer
nēte seu pugnāte seu qeto fore collegę uictoriā: deide uerūt. neq; suę quoqꝫ
legiōes volūniū segrēt. & ipm flagitātib⁹ suis signū dedisse. Ab neutra pte satis
cōmode instructū fuerūt. Hā & Sānitū Dux Gellⁱ⁹ egenatⁱ⁹ cū coortib⁹ pabu
latū puncs erat: suoqꝫ ipeu magis militē q. cuiq⁹ ductu aut ipio pugnā ca
pessēbāt. Et Rō exercitus ñ paruit abo ductu. nec satis ēpris, instructū fuit. Pri⁹
cōcurrit volūnⁱ⁹ q. Apⁱ⁹ ad hostē puenirēt. Itaqꝫ frōte in equali cursū ē. Et ue
luti sorte quadā mutāte assuetos int se hostes ethrusca volūnio Sānites pa
rūp ētacti. qa Dux aberat Apio occurrē. Dicit⁹ Appⁱ⁹ in medio pugnę discrīe
ta ut int pma signa manib⁹ ad cēlū sublatis ēspicē. ita pcat⁹ ēe. Bellona
si hodie bē nob⁹ victoriā oluis. ast ego tibi ēplū uoueo. haec pcat⁹ uelut ostigate
dea & ipē collega. & exercⁱ⁹ uirtutē adequauit. Ducis ipctoria opa exequūt
& milites ne ab altera pte pri⁹ uictoria ēcipiat admittit. Ergo fudit fugatq;
hostes. maiorē molē haud facile sustinētes. q. cuiqua man⁹ cōsere. assueti fuerāt.
Vrgēdo cedentes inseqn doqꝫ effusos cōpulē ad castra. Ibi intuētu Gellⁱ cohortiuq
Sabellarū paulisp recruduit pugna. his qꝫ mox fusis ia á uiatorib⁹ castra
oppugnabāt. & cū volūnⁱ⁹ ipe portę signa inferrē. Apⁱ⁹ bellonā victricē deam
celebris accēderat militū. uos p uallū p fores irruperūt. Castra capta direp
taqꝫ ꝑdā ingēs pta & militū cēssā ē. vii acce hostiū occisi: duomilia & cētū & xx⁰
capti. Dū abo cos oīsqꝫ Rō vis in ethruscū bellū magis inclinat: in Sānio
nouū exercⁱ⁹ exortus ad pplādos ipij fines p uestinos in cāpanū Falernūqꝫ agrū
trāscēdit. Ingētesqꝫ ꝑdas faciūt. Volūniū magnus utrinqꝫ i Sānitū redeūte

ui ei Fabio Decioq; progati ipu finis aderat: fama de Sanitu excitu pplatoib
qs capani agri ad uicinos fines uenerat. Ve in calenu uenit. & ipe certat re
cta cladis uestigia & calenos narrat. tatu ia pdq; hostes trahe. ut uix explica
re agm possit. Itaq; ppala Duces loq explo eundu in Saniu ee: ut in relicta
ibi pda in expeditione redeat. nec ea onerati agm dimicatoi comutant:
Eaqq; sitia ueris erat. cera tam explorida rat. dimittut eques q vagos pda
tores in agros pallates excapiat. & ex qbo ingredo cognoscut ad uulturnu
Flum sede hoste. Inde tcia vigilia motuu ee in Saniu ce. His satis explorat
pfect tato intuallo ab hostib cedit: ut nec aduer siuis ppiq tate nimia
nosci pot. & egredi ce e castis hoste opimet. Aliqto ante luce ad castra acces
sit gnaros hosce ligue explorati qd agat mittit. Inumixti hostib qd face
le erat in nocna trepidatioe cognoscut infrequtia armatis signa cgtis
pda pdeq; custodes exire. imobile agm & sua queq; molliete nullo int alios
consensu nec satis certo ipio. Tep aggdi edi apussimu visu et ia lux appetebat.
Itaq; signa cane iussit. agmq; hostiu aggredit. Sanites pda ipediti infreqn
tes armati ps stare ceri uiri pgredi an regredi in castra tuti foret: ps addo
gradu ac pse agere pdat: Int cotatione oppmit. & Ro ia trascederat vallu. e
desq; ac tumlt erat in castris. Sanitu agm pter q hostili tumultu capiuoy
et repetina defectioe turbati erat. qpti ipi soluti victos soluebat. pti arma
in Saranis deligata rapiebat. tumultuq; pluo turbidore intrmixtu agminu
pbebat. Memori du deide edi de facin. Ha statu minaci Duce adeite or
dines hortateq; unu adiit. Dissipatis ide equb q cu eo aderat: ipm circusistut
sidetq; equo captu ad cos Ro rapuit. R euocata eo tumultu pma signa Sa
nitu pluiq; integratu n duru sustineri potuit. Cesa ad sexmil hoiu duo
milia & qngeu capu in ea trami. im signa militaria triginta. et qd letissi
mu fuit capiuoy recepta milia septe & cccc. Preda iges sociop. Accitoq;
edicto Domini ad res suas noscedas recipiedas q; pstituta die. quar rep n
extitit dnus milite ccesse. coactiq; uede pda. ne alibi q in armis aui hrent.
magnu ea pplatio capani agri tumultu Rome pbuerat. et p eos forte dies
ex ethruria allatu erat. post deductu ide volumianu excitu ethruria co
cita in arma: & Gellu egenatu Sanitu Duce & ubros ad defectione vo
cari. & gallos pco igeu sollicitari. his nucq; Senat coterra. iusticiu idia
delectu ois gnis hoiu hri iussit. Hec igenti n aut iuniores sacramto adacti
Ss semoy et cohortes facte. libuniq; ceturiati. & defede urbis cosilia agi
tabat. sumeq; rerum ptor P. Sepni penat. Ceteru pte cune exonerarunt
Senatu L. volumniq; cos hre. qb ceptos fusosq; pplatores capanica cognitu e. Itaq;

et supplicationes ob re bene gesta. cos nomine decreuit. Iusticiu remisit. qd fue
rat dies decem & octo supplicationiq; plena fuit. Tu de psidio regionis deplate ab Sa
nitib agitari coepit. Itaq; placuit ut duo colonie circa vestinu & Falernu agrum
deducent: una ad ostiu Iuris fluuij q nuncupat appellata. altera in saltu vestino
Falernu cui gete agru: ubi Sinope dicit greca urbs fuisse. Sinuessa deide ab
colonis Ro appellata. Trpl negociu datu e: ut plebescito pscripti pr triumuiros uberet
in ea loca colonis deducendis creare. n q noia dare facile inueniebat. qa in
statione se ppe ppetua infeste regionis n in agros mitti rebat. Ab eis auerit
curis Senatu ethrusce ignauiores bellu. & crebre lre Apij monebat ne regionis
et motu negligent. Quatuor qeres referre arma ethruscos Sanites ubros:
Gallos. ia castra bifariam facta ce: qa un loc cape tata multitudo dine n possit. ob
hec et appetebat eps comitioy. ca L. volumnio cos Roma reuocat. Q pri q ad
suffragiu ceturias vocaret in concione aduocato pplo multa de magnitudine
belli ethrusci disserit. Ia tu cu ipe ibi cu colega pariter re gesserit. fuisse ea
tu bellu ut n duce uno nec exercitu geri potuerit. Accessisse postea duci ubros
et ingete exercitu Gallor aduersus quatuor duces & pplos. cosule illo die deligi
meminisse se nisi cosidet cu cosesu pr cosula declaratu ut q haud dubie tu pm
ouum dictator heret. Dictatore fuisse explo ducturu nemini dubiu erat. qn
q. Fabi ouum cesu destinaret: eiq; & progatiue & primo vocate ces ceturie
cos cu L. volumnio dicebat. Fabij oro fuit qualis bieno ante. Deide ut videbat
consensu uersa: postremo ad colleg P. Decium poscedu. Id senectutis suc admiu
culu fore cesum duobusq; cosulatib simul gestis: expti se n cocordi collegio fir
mi ad rep tuenda ce: nouo ipij socio vix ia assuesce. senile aui posse. cu morbo
nouis facile se coicaturu cilia. Subscripsit oroni cos cu meruisse P. Decij laudib
tuq; ex cocordia cos. bona. qqs ex discordia in administratioe rerum militarium
euenire memorado. q ppe suis & collegis certaminib nup uictu foret. admo
nedo Decium Fabiumq; ut uno ano una mente uiuent. esse pterea viros natos mi
lite facturos magnos. ad uerbor ligueq; certamia rudes. ea igeta cosularia ce
callidos sollertesq; iuris atq; eloquie cultos qualis Ap. Claudi et urbi ac
foro pfides hndos: ptores q; ad reddeda iura creados ce. his agedis dies e
cluipt. Postide ad pscriptu cos & cularia & ptoria comitia habita. Cos creati
q. Fabi & P. Decio Api Claudi pretor. cos abnites. et L. volumnio ex Sc. & sacro pl.
progatu in anu ipu e. Coano pdigia multa fuerut. quoy auerruncandoy ca
supplicationes in biduu Sc decreuit. pti vinu ac tus pbuu. supplicatu ire fre
quentes uiri feiq;. Insigne supplicatione fecit certam i sacello puduicie pri ce
q in foro boiiano e. ad ede uetusta hostilis: unde matrimas ortu. uergina Aulu

filiā pricā plebeio nuptā. L. volumio cos matronę q.e prīb. cnupsisse sacris arcuit. breuis altercatio inde exiracōdia mulierbri in cōtionē aioy exarsit. Cū se verginia & pricā & pudicā in pricę pudicicię templū ingressā: ut uim nuptā ad quē virgo deducta sit: ne se uiri honoyuic ei ac rerū gestarum poenitē. uerū gluaret. facto deinde egregio magnifica uerba adauxit. In vico lōgo ubi habitabat exp̄te edūi qd satis ēet modico sacello excluserit. araqs ibi posuit. & cū cęteris plebeis matronis cōsta uniuria pricarū. hāc ego ara inqt pudicicię plebęę dedico: uosqs hortor ut qd certam virtutis uiros in hac ciuitate tenet: hoc pudicicię mē matronas sit. Deusqs opā: ut hec ara quā illa siqd pōt á sācionib ac castionib colu ducatur. eode ferme ritu & hec ara quo illa ātiqor cultu ē. ut nulla nisi spectate pudicię matrona. & q uni viro nupta fuisse. ius sacrificādi habet. vlgata dein religio á pollutis in matronis solū sed oīs ordinis feminis. postremo in oblitione venit. Eod ano. cn. & q. ogulnii. ed curi. aliquot foeneratorib die dixerūt. Quoy bonis mitatis. ex eo qd in pū. redactū ē. enea in capitolio lumina. & trū mīsarū angētea vasa in cella Iouis. Iouēqs in culmine cū quadrigis. & ad ficū ruminalē simulachra infātiū cōditoy urb sub uteribb lupe deposuerunt. Semutāqs sacco quadrato á capena porta ad martis strauerūt. & ab eis plebeis. l. elio sęto. & c. fuluio curuo ex mita cuia ute pecunia quā exegere pecuariis dānatis ludi facti paterēqs aureę ad cerens. edē positę. Inde Fabi qnti & P. Deci qtū cōsulatū ineūt: trib cōsulatib cęsuraqs collegę in gliā magis rerū q ingēs erat. q cōcordia inter se dan. Que ne ppetua ēet. ordinū magis q ipoy inter se intuenisse reor. Priciis tēpib ut Fabi in ethruria extra ordinē pudicā hāret. plebeis autoribb Deao: ut ad sortē reuocaret. Fuit certe cōtio in Sē. Et posteq ibi Fabi plus poterat: reuocata res ad pplm ē. In cōcię ut ii militares viros: & factis poti q ducis fratos: pauca verba hita. Fabius quā arbore seruisse & sub ea legē aliū fructū indignū ēe dicē se. apuisse. Caminā siluā. uiāqp deuios salē. R. bello fecisse. Q. d sc id ętatis solliatasset. si alio Duce bellū gesturi ēent. Numini si aduersarii se nō socii ipy legisse. esse. explāt. & inuidisse Decii cōcordib collegijs trib. Postremo se tēdē nihil ultra qm si dignū pudica ducēt. in eā mutāt in Senat arburo se fuisse & in potare ppli fururū. P. Deci Senat uniuriā qrebat: quoad potuerit pres admixos. ne pleb adit ad magnos honores ēet. Posteq ipi virt pudicerit. neiu ullo gnē honū inhonorata ēet. qri quēadmodū irrita sit. in suffragia mo ppli. arburia ēt fortunę & in paucoy potatē vertāt. oēs ate se cos fortuos pudicas ēe. Hinc extra sortē. Fabio Senatū pudicā dare. si honors ei cā. ita cū

dese deqs rep. meritū ēe: ut faueāt. q. Fabij glorię que modo non sua cōtumelia splendeat. Cū haud dubiū ēe: ubi unū bellū sit. asperū ac difficile. cū id alteri extra sortē mandet. qn alter p supia caneo. atqs inutili hēat. gluari Fabiū rebus in ethruria gestis: velle &. P. Decii gluari. & forsitan quē ille obruturū igne religio ita ut torrens nouū ex ipulso incēdiū daret: cū se extincturū. Postremo collegę honores pmia qs cōcessurū: uerecōdiaqs ętatis ei maiestatisqs cū periculū cumdunicatio pposita sit: neqs cede sua spōte neqs cessurū. & si nihil aliud ex eo certamine timerent: illd certe laturū: ut qd ppli sit: ppls iubeat potiq p̄res grauiscēt. Iouē opt max deosqs imortales se precari: ut ita sorte equā sibi collega dēt. si eād uirtutē felicitatēqs i bello administrā datura sit. certe & id nā. equū & exe utile ēe. & ad famā p̄. ptinē eos cōs ēe quoy utilibet bellū ethruscū geri recte posse. Fabi nihil aliud pcat. qui pri q inuocarē ad suffragiū trib Ap. daudy p̄. r. allatas ex ethruria lras audiret. Comitia huic: nec minore ppli cōsesu q Senat pudica ethruria ecua sorte Fabio decreta. Cōcurb ide. ad cos facē oīū ferme iunioy. & p se qsqs noia dabant. Tāta cupido erat sub eo duce stipēdia faciēdi: qua ciuilis turba. iij. inqt pedituū. & sexcentos eques scribē dixerat. in ano ē hodierno die & crastino q noia dederint mecū duca: maiori in cure ē: ut cos lo cupletes reducā: q ut mitus rēgerā militib. Profecti apto exercitu. & eo plus fiduciaq fuc ac spei gerēte q nō desiderata mitudo erat. ad oppidū hanā haud procul hostes erat. Ad castra Appij p̄. pgit. paucas cura militib. lignatores ei cū psidio occurrerūt: q ut lictores pgredi viderūt. Fabiuq ēe cos accepe leti atq alacres dijs pq r. grates agūt. q ei sibi ipatorē misissēt. Circū fusi deide cū cos salutarēt: qrit Fabi quo pgēnt. respōdentibq lignatū se ire. Anq tad inqt: num castra vallata n habes. Ad hoc cū succlamatū ēet duplici qd vallo & fossa. & tam in igētu metu ēe. hostis igr affati lignatoy. redire & vellere vallū. Redeūt in castra trorēqs ibi velletes vallū. & ijs q in castris remanerāt militib & ipi Apio fecerūt. Iū p se qsqs alij alijs duce. cos se. q. Fabij iussu facē. Postero inde die castra mota. & Ap. pr. Romā dimissi. Inde nusq statiua R. fuē. Negabat utile ēe uno loco sedē exercitū uiueribb ac mutatiōe locoy. nobiliore ac salubriore ēe. Fiebat aut uinera. qta fieri sinebat hyems. haud dū exacto vere in pma reuolta sęda legioē ad clusiū. qd carmas olī appellabāt. pposito q castris L. Sapice pro pt r. Romā ipe ad cōsultādū de bello rediit. Suo ipe sponte sua qa bellū ei maī in cōspectu erat. q qtū ēe fame crediderat. sine Sc. accā.

in Nā utriqs autores sūt. ab Ap. claudio p̄. retractū qd videri volut. Cū in Senatū & apud pplm id qd p lras assidue fecerat. trorē belli ethruscī augēti nō suffecturū Ducē unū: nec exercitū unū. aduersus quattuor pplos preualidos

cē. sine iunctu unū pmūt. sine diuersi gerāt bellū. Ne ad oīa simul obire un' non possit. duas sibi legiōes R̄ō. reliq̄sse & min' ii. pedituū equituq; cū Fabio uenisse sibi placē. P. Deciū cōs pmo q̄q; tpre in Ethruriā ad collegā pficisci. L. volūnio sā mū puicā dari. si cōs mallet in suā puicā ire. volūniū in Ethruriā ad cōs cū exercitu iusto cōsulari pficisci. Cū magnā ptē mouēt oro pr. P. Decii cēsuisse ferūt ut oīa integra ac libera q. Fabio seruarēt. donec uel ipe sip cōmodū resp. posset & Romā uenisset. uel aliquē ex legatis misisset. a quo discēt. Senat' q̄d in Ethruria belli cēt. q̄ tuisq; administrādū copijs & quor p duces cēt. Fabius Romā redijt. & in Senatu & pdu&' ad pplm medii oriōnē huius. ut nec augēt minuēt belli famā videt. magisq; in altero assumendo Ducē alioq; indulgēt timori. q̄ suo aut reppiculo cōsulēt. Cēterū si sibi aduersus belli socijsq; ipij daret. quoniāmo se obliuisci. P. Decij cōs. p tot collegia expti posse. neminē oīum secū cōuīgi malle & copiarū satis sibi cū. P. Decio nūq̄ numiū hostiū fore. si collega qd aliud mallet. ac sibi L. volūniū daret aduersus. oīū rerū arbitriū & a pplo & a sē. & ab ipo collega Fabio pmissū ē. Et cū P. Decius in Samnū uel in Ethruriā pficisci parauū ee ondisset. tāta leticia & gratulatio. ut pcipet victoria ais triūphqm bellū decretū cōs videt. Inuento apud quosdā exiplo cōsulatu inuspfectos in ethruriā. Fabiū Decijq; sine ulla mutione sortis puicarū certaminūq; int collegas q̄ exposiui. Sūt q̄b' n' h' certamina exponē satis fuerit. adiecerūt & appij criminatiōes de Fabio abīte ad pplm. & ptinaciā aduersus pntē cōs cōtēuonēq; aliā int collegas tēdēte Decio ut suę q̄sq; puicę sortē tuet. Cōstare res iupiter ex eo tēpore quo pfecti ambo cōs ad bellū sūt. Cēterū ātē q̄ cōs in ethruriā pueniret. Senones Galli mitiudie igētu ad clusiū uenē. legionē R̄ō. castraq; oppugnatū. Scipio q castris pērat loco adiumādā pauciatē suoq; miliū rati. in collē q unū urbē & castra erat aciē exercē. Sed ut in re subita parū explorato iunē. ad iugū prexit qd hostes coepāt. Parte alia aggressi. Ita cesa abīgo legio. atq; in medio cū hostis ūdiq; urget circūuēta. Deletā q̄s ibi legionē. ita ut nūcius n̄ supet. qdā autores sūt. Hec ātē ad cōs q̄ā haud procul a clusio aberāt. fama & cladis plana. q̄ in cōspectu fuē. Gallor equeſ pectorib' equoq; suspēsa gestātes capita & lāceas infixa ouātesq; moris sui carmine. Sūt q ūbros fuisse n̄ gallos tradāt. n̄ tātū cladis acceptū. & circūuētas pplatorib' cū. L. mālio torquato legato. Scipionē pro pr. subsidiū e castris tulisse. uictoresq; ūbros redūtegrato plio uictos ēe. captiuosq; eis ac pdā adēptā. Simul' vero ē. Gallo hoste. q̄ ūbro eā cladē acceptā. q. d. cū sepe alias tū co āno Gallia tumult' pcipuo iror ciuitatē tenuit. Ita q̄ p' q̄ q. ālo cōs pfecti ad bellū erāt. cū. iiij'. legiōib' & magno coactu R̄ō. cāpanis q; mille equib' delectis ad id bellū missis & sociq; nois q; Latini maiore exercitu q̄ R̄ō. aly

duo exercit' haud procul urbe Ethrurię opposita. un' in Faliſco. alt' in Vaticano agro. cn. Fulu' & l. Postumi' megull' pr. ābo staruia in eis locis hīe uisi. cōs ad hostes trāsgressō Appēnino in agrū Sentinatē puenē. Ibi iiij'. mil' ferme int vallo castra posita. Int' hostes deīde cōsultatiōes hīte atq; ita cōuenit. ne unis castris miscent. ōes. ne ue in aciē descēdent simt. Sānitib' Galli. Ethruscis ūbri adiecti. Dies ītdicta pugnę. Sānitu Gallisq; delegata pugna. Int' ipm certam Ethrusci ūbriq; iussi castra R̄ō. oppugnare. hoc cōsilio turbarūt trāsfugę clu sini tres. clā nocte ad Fabiū cōs trāsgressi. q. eduss hostiū cōsiliis dimissi cum donis. ut subīde. utq; res noua decreta cēt. explorata pferret. Coss ful uio. ut ex Faliſco Postumio ut ex Vaticano exercitu ad clusiū admoueat. sit magis ui fines hostiū depleant. scribit. huius pfectionis fama Ethruscos ex agro Sēnate ad suos fines tuēdos mouit. Inde cōss instare. ut abīntib' his pugnet. P. biduū la cessit. plus hostē. biduo nihil dignū dictu actū. Pauca utrīq; cecidē magisq; utrūtau sūt ad iustū certam. ū q̄ ad diserim sūma rerū addita. Tertio die descēsū in cāpū ōib' copijs ē. Cū instructę acies starēt. seruus fugiens lupū é mōtib' exacta p cāpos int' duas acies decurrit. Inde diuerse fere cer ua ad Gallos lup' ad R̄ō. currū deflexit. Lupo data int' ordines via. ceruā Galli cōfixē. Tū exercitus signa sua R̄omules illac fuga ītq & cędes uertit. ubi sacrā Diane ferā uacātē uidet. hīc uictor Mart' lup' integer & intactus gētis nos Martię & cōditoris urbis admonuit. Dextro cornu Galli sinistro Sā nites cōstiterūt. Aduersus Sānites Fabi' pmā ac tertiā legionē p dextro cor nu. aduersus Gallos p sinistro Deci' quartā & sextā istruxit. Secūda & quarta cū. L. volūnio pcōsule in Sānio gerebat bellū. Primo cōcursu adeo eqs uirisq; gesta res ē. ut si affuisset. Ethrusci & ūbri aut in acie aut in castris. q̄uisq; se ītulissēt. accipiēda clades fuerat. Cēterū qq̄ cōis adhuc maris belli erat. n̄ tū diserim fortuna fecerat quā datura uires cēt. haud quaq̄ silis pugna in dextro leuoq; cornu erat. R̄o. apud Fabiū accebāt magisq; inferebat pugnā. extrahebatq; in q̄maxē seruū diei certam. qa uta pstitū erat Duci & Sānites & Gallos pmo ipetu feroces ēe. quos sustineri satis sit lōgiore certamīe. seu residē Sānitiū aios. Galloq; qdē et corpora itolerātissima labo ris atq; estē fluē. pmaq; eoq; ēe plia plus q̄ uiroq; postrema min' q̄ femināq;. In ud ips iqui. quo uia solebat hostis q̄ integerrimas uires miliu seruabat. fero cior Deci & etate & uigore ai. q̄tucūq; uiriū hūit. certamīe primo effudit. & qa lētior uidebat pedestris pugę. eqtatū in pugnā cōcitat. & ipe fortissie iuuenū turme imixt'. orat. pces tuitemini. ut secū in hostē ipetū faciant. Duplicē illoq; gliā fore. si ab leuo cornu & ab eqte victoria ripiat. Bis r

aiertē Gallicū eqtatū. Iterū lōgi euectos & tā inē medias eqtū agmā plūs
cietes nouis pugnę dabāt cōterrent gen'. Cedisse carrisq; stupstas armatę hostis igēs
sonitu equoꝝ rotarūq; aduenit. & insolit' ea tumultu R.ōr. cōturbat eqs. Ita
victorē eqtatū velut lyphati c'pauor dissipat. Sternit ide equos ruētes virōq;
ipuida fuga. Turbata hinc et signa legionū mtuq; ipetu equoꝝ ac ro
tarū vehiculoꝝ raptoꝝ pagm̄ p̄ obtrit. ātē signa: & insequuta simul trucis
hostes vidit Gallica acies nullū spacū respiriēdi recapiēdiq; sedendi. vocāse
rare Decī quo fugēt. quā ire in fuga spē hrent. obsistē cedentib' ac reuoca
re fusos. Deide ut nulla ui pulsos sustinē poterat: patre P. Decium cōpellās qd
ultra moror inquit. Familiare satis datū hoc nro gñi ē: ut luēdis publicis pīs pi
acula simus. Tā ego mecū hostiū legiōes mactādas tellurī ac Dijs manib' dabo. hec
locut' m. Liuiū Pontificē quē descēdēs in acīē dūcī uenerat absistere iussit. ūba
qb' se legiōesq; hostiū p exercitu p.r. gritū deuouet. Deuotis ide eadē precatione
eodē; ritu quo pr. P. Decius ad uocāndū bellū Latino scripserat deuouet. cū sedm
sollēnes precatiōes adiecisset. p se agē. sese formidinē ac fugā. cedēq; ac cruore
celestiū infernoꝝ tras cōtactuq; funerib' diris signa tela arma hostiū locaq;
eūdē siue pestis ac Gallorū ac sanguis fore. hec execrat' in se hostesq; q̄ cōfertissimā
cornebat Gallorū acīē cōtrat equū insidisq; se ipe ifestis telis intersēt'. Via hu
manę ide opis uideri pugna potuit. R.ō. amisso Duce q̄ res terrori alios ē so
let sistē fugā. ac nouā de integro uelle restaurare pugnā. Galli & max̄ globo
rati stās cōs corp' uelut alienata mēte uana in cassū iactare tela torpē qdā. & n̄
pugnę meminisse nec pugnę. at ex pte altera Pontifex Liui' cū lictores P. Decī
tradiderat. ussaq; p p.r. ēē. uocaferare uicisse R.ōs. defunctos cōs fato Gallos
Sanguesq; telluris matris ac deoꝝ manib' ēē: rapere ad se ac uocare Decium: deuotā
secū acīē furiarūq; ac formidinis plena ōia ad hostes ēē. Supuenit deinde
his restitutis pugnā cornelī scipio &c. martī cū subsidijs ex nouissima a
cie: ussuq; Fabij cōs ad p̄sidiū collegę missi. Ibi audit' P. Decij cuēē: igēs hor
tam̄ p rep. audēda. Itaq; cū Galli strucis ante se scutis cōfertis caret. nec
facilis pede collato videt' pugna. ussu legatoꝝ collecta humi pilla q̄ strata
inter duas acies iacebāt. atq; i testudinē hostiū cōiecta qb' plerisq; in scuta
plerisq; uerrucis in corpora ipa fixis sternit. cunei. ita ut magna ps integr'
corporib' attoniti cōcidēret. hec in sinistro cornu R.ōr. fortuna variauerat.
Fabi in dextro p̄mo ut dubiū ē. cūctādo extra xerat duc. Dein postq; n̄ clamor
hostiū. n ipet' n tela missa cadē ui hre uisa. p̄fectisq; ui ssis ad latus Sam
nitū urū ducē alas ut signo dato in tergis uersos quo max̄ posset ipetu terre
ret. sesē suos iferre signa iussit: & cōmouē hostē. Postq; n̄ resistu videt. & haud

dubiā lassitudinē ēē: tū colletis oīb' subsidijs quę ad id tēp' reseruauerat &
legiōes cōtraxit. & signū ad inuadēdos hostes equit' dedit. Hoc sustinuē. Sā
nites ipeū ptq; acē ipam Gallor̄ relictis in dimicatiōe suis: ad castra effuso
cursu ferebāt. Galli testudine facta cōferti stabāt. Tū Fabi' uicta morte col
lege cāpanoꝝ alā qngētos fere eques excedē. ac uibet: & carūuectos ā tergo
Gallicā inuadē. acīē. Tertiaq; deide legiōes subseq; principes & qua tū atū agm̄ hosti
um vident ipeū equū insistere ac tritos cędē. Ipe. edē Iouī victori spolia hostiū
cū uouisset ad castra Samnitiū prexat. Quo mtuo dato ois cōsternata ago
bat subipō uallo: qa tūta mtitudinē porte n̄ recepe. tētata ab exclusis tā fuoꝝ
pugna ē. Ibi bella ipatoꝝ Samnitiū ceciderūt. cōpulsi deide ultra uallū. Paruo ōs
certamīe castra capta & Galli ab ingo arcūuectū. Cesa eo die hostiū xxii milia
octo capta. Nec ūcta victoria fuit. nā ex P. Decij exercitu cesi. vii. ex Fabij
mille ac cc. Fabi dimissis ad q̄rēdū college corp' spolia hostiū cōiecta i aceruū
Iouī victori cremauit. Cōs corp' eo die qa obrutū supstratis Gallor̄ armis erat
inueniri n̄ potuit. Postero die inēcū reliquiaq; ē cū mtis militū lachrimis. Init
missa ide ōnū aliarū rerū cura Fabi' collegę fuit. ōi honore. Laudib'q; meritis cele
brat. Et in ebruna p eos dies ab cn. Fuluio pro.pr. res ex Sucia gesta ē. & pt
igētē illatā pplationib' agroꝝ hostiū dadē pugnatū ē. egregie ē. Pusinoꝝq; &alti
noꝝ cesa ap̄ mil. m. & signa mil. ad xx. capta. Samnitiū agm̄ ab p̄elignū
agrū fugēt. circūuectū. i pelignis ē. ex milib' quinq; ad mille cesi. Magna ei dies
quo i Setinis agro bellarū fama ē. et uero statū. Sed supioē qdā augēdo fidē
q̄ in hostiū exercitu pedituū. xi. ccc. xxx. equū sex & xxl. mil. mile carpentoꝝ scripse
runt. Scalpere cū ubi Tusas q̄s quos & ipos pugnę affuisse & ut R.ōr. qs augent
copias. l. uolūniū pcos Duce ōtulib' exercituq; ea legiōib' cōsulū adiecit. In plib'
annalib' duoꝝ ea cōsulū ppa victoria ē. volūnī in Samnio interi resgerat. Samnitiū
q; exercitū i tuscanū mōtē cōpulsū n deiecit' iniquę loci fiducia fugatq;.
Fabi' Decano exercitu relicto in ebruna p̄sidio suis legiōib' deductis ad urbē de Gal
lis ebruscisq; ac Samnitib' triumphauit. Milites triumphū sequuti sunt. Celebrata in
cōtus militarib' ni magis uictoria q. Fabij pclara q̄ mors P. Decij ē. excitataq;
memoria parētis. equati. auctu pii. puraq; filij. Laudib'. Data ex pda militib'
ersi odogen bini: sagaq; & tunicę. Premia illa tēpestate militię haud quaq̄
spnēda. his itaq; reb' gestis nec in Samnitib' adhuc in ebruna pax erat. Nā
& Perusinis. auctorib' post deductū ab cōs excitū rebellatū fuerat: & Samites
pdatū in agrū vestinū formianūq; & pte alia in seruniciā quoq; ulturno
aduecti flumini: descēdē. Aduersb' eos Ap. Claudi' pr. cū exercitu Decano missō
Fabi' in ebruna rebellātē denuo. iiii. & qngētos Perusinoꝝ occidit. Cepit ad

mille septigētos quadrigita. q redepti siglis. eris trecēis decē. Preda .dlx. ois
militū cōcessa. Samnitū legiōes cū pū Ap. Claudi' pr. pū L. volūni' p cōsule seqrē'
in agrū stellatē cōuenerūt. Ibi ad Samnitū cās cōsidūt. Et Ap' volūni' q castra cōiugūt.
pugnatū infestissimis ais. Hīc ira stimulāte. vtriusq rebellātes tocies. illīc ab
ultima ui dimicātib' spe. Cesa ego Samnitū. xvi. mil. trecēta. Capta duo mil. septi
gēti. Ex Rō. cēsum cecidē duo mil. septigēti. Felix in' bellicis reb' pestilēcia gra
uis pdigiisq; sollicit'. Hā & ira mlta fama pluuisse. & in cēsiu Ap. Claudij
plerosq; fulminib' ictos nūciatū ē. libriq; ob hec adiu. Eo āno. q. Fabi' Gurges
cōs filī aliquot mānas ad pplm stupri dīnatas pecunia mlta uit. Ex quo
mltato. ere venerīs. edē q ppe circū ē. faciēdā curauit. Supsūt ēt nē Samnitū
bella. q cōtinua p quartū iā volum ānūq; sextū & quadragesimū. Am. va
lerio. A. cornelio cos. q primi Samnio arma tulerūt. agun' & ne tot ānos cladē
virosq; gētis Laboresq; actos nē referā. qb' nequeunt tā dura illa pectora vinci.
Lxio āno Samites i Setinati agro Pelligis ad riferni stellātib' capis suis. Ipsi legi
onib' mixti aliis ab quattuor cēsitib' quattuor ducib' Rō. cesi fuerāt. Impato
rē clarissimū gētis suę amiserāt. socios belli ethruscos vbros. Gallos in eadē for
tuna videbāt. qua ipi erāt. n suis n extīis viribus tā stare potenāt. tam bello
n abstinebāt. Adeone ifelicit' q dē defesę libratis tedebat. & vici q nō tētare
victoriā mallebāt. Q' nā sit ille quē pigeat lōgi gratis bellos. sicbedo legēdoq;
q gerētes nō fatigarūt. Fabii L. Decii. L. Postumi' megell' m. Atili' Regul' cos
sequuti sūt. Samnū abdō decreta puicia ē. qa tres scriptos hostiū cecid' uno
ictu ferunt. altero pplatiōib' capime repeti. alterū tuedis finib' patriā fama erat.
Postumiū valitudo a diuersa Rō. tenuit. Atili' exēplo pfect' ut Samnio hostes ira
q placuerat Latinis. indū regulos oppmēt. vdut ex cōposito ibi obuiū huic hostē
ubi & uastare & vastare ipi Samnitū agrū phibēnt. & regdi ipe ipacata socios q
pr' fines. Samites phibēnt. cū castra castis collata cēnt. qd vix Rō. tociēs vidor
audēt. ausi sūt. tātū despicio ultrā temeritatis facit. castra Rō. oppugnare.
Et q q n uenit ad finē tā audax cepti tam haud otio vanū fuit. Nebula erat
ad mltū diei desa. adeo ut lucis usū eripet n pspectu. extra vallū adepto
q ppiquo cōgressu ut se cspectu hic uelit latebras insidiis. freti Samites vix du
catis certa luce & ea ipsa pmēte caligie ad stationē Rō. i porta segnit agētē
vigilias pueniūt. ipsisq; oppressis in ausu ad resistēdū n virū fuit. ab ēgo ca
stroy decumana porta ipet' fact'. Itaq; captū q storiū q storq;. ibi. l. opimi' pāla
occis'. cōclamatū ide ad arma. cos tumlt' exact' cohortes duas socioy lucanā sue
sanāq; q prox forte erāt. uteri portis ubi. manipulos legionū pncipali via adu
cit. vix du satis aptatis armis i ordies icit. & clamore magis q oclis hostē nostri

nec q' nūs sit. estimari pot. cedit primo icerti fortune suę & hostē i medio castro
accipiūt. Inde cū cos ea ferret' expulsi ne extra vallū castra deide sua expug
turi ēnt. rogitas' clamore sublato cōtra primo resistūt. deide iferūt pedē urgetq
& ipulsos semel trore eodē agit quo coepit. expellūt extra portā vallūq;. Inde
pgē ac seq qua turbida lux circa insidiarū facieb'. n. ausi libatis castris cōtra
recepe se intra vallū. tecūs ferme hostiū occisis. Rō. stationes pme vigiliasq; & eoy
q circa q storiū oppsi pie ad. cccxxx. Atos ide Samnitib' n infelix audacia auxit. &
n mo pferre ide castra. Rō. ß ne pabulari qde p agros suos patiebāt. Retro ipa
cati Soranū agrū pabulatores ibāt quarū rerū fama tumultuosior' ēt q' res
erat. Romā pl'a. coegit. L. Postumiū cōs vix tū validū pficisci ex urbe. Pri' tam
q' exiret militib' edicto Sorā iussis cōuenire. Ipse edē uictore quā. edit curil ex
mlta pecunia faciēdi curauerat. dedicauit. Ita ad exercitū pfect' ab Sora
i Samnū ad castra collega prexit. Inde posq' Samites diffisi duob' exercitib' resistere
posse recesserūt. Diuersi cos ad vastandos agros urbesq; oppugnādas discedūt.
Postumi' milonia oppugnare adorē' primo ictu. deinde posq' ea pirū pcedebat. ope
ac vineis demū inuictus muro cepit. Ibi capta tā urbe. ab hora iiij usq; ad
octauā fere horā oīb' pt' fere urb' diuino certo. certu pugnatū ē. Postremo potit'
oppido Rō. Samnitū cesi iiij mil. cc. capti qui atuor mil. ac cc. pt' pdā alia. Inde
fertur ducte legiōes. vnde oppidani cū oīb' reb' suis q' ferri agiq; potuē. nocte p
uersa portā silētio excesse. Igr simul aduenit cos. p moenia cōposit' instructisq; mo
nib' excessit. tāq' de qd ad milonia fuerat certaminis foret. Deide ut silētiū
vastū in urbe. n. arma. n. viros in turrib' ac muris vidit. auidū inuadendi desi
deria moenia milite detinet. ne quā occultā i fraudē incaut' ruēt. duas ītimas socioy
nois Latini circūeqtare moenia atq; explorare oīa iubet. Eqtes portā unā alteriq;
eade regione in ppiquos patētes cōspiciūt. itineribus uestigia noctīne hostiū
fuge. ideqrāt. Deide sesim portus urbisq; exitus redit' itineribus p uia cōspiciūt. &
cos referūt excessū urbe solitudine haud dubia id pspicuū ēe. i recētib' uestigiis
fuge. ac strage rerū in trepidatiōe noctīna relictarū passi. his auditis cos. ad ea
pte urb' qua aduerāt eqtes circūducit. agm cōstituit haud pcul porta sigs qnq;
equesiubet iruere urbē. Et modicū spaciū pgressos. ts manē cōdē loco si tuta videāt
duos explorato ad se referre. Q' ubi redierūt. reuelut arq; eo se pgressos. ide i cos pte
anuspect' ecit. lāge latiq; silētiū ac solitudinē uidisse. Exēplo cos cohortes expedi
tas in urbē. eduxit. ceteros interi castra cōmunire iussit. Ingressi milites resra
dis forib' paucos graues etate aut inualidos inuenīt. reducta quoq; migrandi
difficultas ēnt. ea direpta. & coītū ex captiuis ē cōsilio aliq' circa urbes cōscisse
fugā suos pma vigilia pfectos. credē eade alijs urbib' solitudine inuecturos.

Dictus captiuoꝝ exeunt fides. Deserta oppidis cōs potū. Alteri cōs M. Atilio neq; tā facile bellū fuit. Cū ad lucerā ducēt legiōes quā oppugnarāt. ab sānitib; uidebant. ad fine lucerinū et hostis obuiꝰ fuit. Ibi uix uires. equauit. Pelliū uarīū & anceps fuit. ultiꝰ tam en etu Rō. et qa ifuci erāt uica et qi dubiē magis q̄ impio plio sefe q̄ in sua pte pl' uulnerū. ac cedis fuisse. Itaq; is tror in castris oreꝰ q si pugnā tes coepisset unisq; accepta clades fore. Tū q; sollicita nox fuit. tā inuasuꝝ castra sānite credentib; aut p̄ma luce. cū victoribꝰ cōserēdas manꝰ. Min' cladis. coe n plus atioꝝ. ad hostes erat. Vbi p̄mū illuxit. abire sine certamīe cupiūt. s̄ uia una et ea ipa pt hostes erat. Qua igit si pbue spem recta tēdentiū. ad castra oppugnāda. Cōsul arma capere milites iubet. et seq se extra uallū legatis tribunis p̄fectis socioꝝ ipis. Q. d. apud quēq; facto op' e. cōs affirmāt se qd oīa facturos. sed militū ia cē atos tota nocte et uulnera & gemit' moriēciū uigiliū cē. Si ate luce. ad castra uē cū foret. tūū pauoris fuisse. ut relictum signa fuerit. Nō pudore a fuga cōtineri aliqn p uictis cē. q; ubi cōs accepit. sibimet ipi circuēdos alloq̄ndosq; milites rat'. ut ad quosq; uenerat. cūctātes arma capere increpabat. qd cessaret. tēquerēt. q̄. hostē in castra uēturū. nisi illi extra castra exisset. & p tēt oriꝰ suus pugnaturos. si p uallo nollēt. Armatis. ac dimicātib; dubiā uictoriā cē. q; nudus atq; inermis hostē manēt. aut mortē aut seruitutē patiēdā. hec urgēs atq; increpās. respōdebāt. cōfectas se pugna extrna cē. n uirū q̄q; nec sāguis supēe. maiore mltitudi nē hostiū appire. q̄ pdie fuerit. Int hec appiquabat agm. et breuiore intuallo certiora intuētes. nullū secū portare sānite affirmāt. n dubiū cē. qn castra valla turi sint. Te eū uō cōs indignū facturū cē uociferāt. tūc cōmeatu ignominiaq; ab ignauissiō acapi hoste. et nē circūsedebūt in castris iqt. ut fame potiꝰ q̄ ignominiā q̄ ferro si necē sit. moriam' p uirtutē. Dū hīc uertēt faciēsq; qd sedignū q̄sq; ducēt. cōs. m. Atiliū uel solū si nemo ali' sequat' iturū aduersꝰ hostes. casturūq; int signa sānitū potiꝰ q̄ castra uallari castra Rō. uideat. Dicta cōs legatis tribunisq; & cēs time equū cēturiōes q; p̄mo ordinū appauē. Tū pudore uict' miles segnit e castris egdit. Itaq; agmie n cōtinēti mestu ac ppe uicti pcedūt. aduersꝰ hostes n spe n ātio certiorē. Itaq; sit cōspecta se Rō. signa. exaplo a p̄mo Sānitū agmie. ad nouissimū fremit' p ferē. cū ad qd tumuerāt. ad ipediēdū ut Rō. nīl ā ideā fuge qd pte uiā. Illo loco aut cēdēdū cē. aut struus hostib; p corpora coꝝ. eundū. In medio saranas cōiciūt. armati stipatiq; ordinib; istruūt. ac cē. Ia exiguū int duas acies erat spatiū. & stabat expectantes dū ab hostib; pri' ipet' pri' clamoꝝ ia pet. neutri' ausi' e ad pugnādū. dimissiq; integri atq; itacti abisset. ni cedentia ista turū alterū timuisset. Sua spote ut uirtus tquerētes q; signis pugnā. clamore incerto atq; ipari coepit. n uestigio q̄q; mouebāt. Tū cōs Rō. ut rē excitaret

equū paucas tmas extra ordinē imisit. quoꝝ cū pleriq; lapsi ex. eqs cent. & alii tbant. & ab sānitū acie. ad oppmdos cos q̄ ceciderāt. & ad suos tuēdos ab Rō. pauri sū e. Inde pulū irruta pugna e. s̄. aliq̄o & ipi pre magis & plures cōcurrēt sānites. & turbat' eques sua ipe subsidia trahit' eqs paulatim. hic fuga coepta tā auertit acie Rō. Itaq; in tota fugiēciū sānites pugnabāt. cū cōs equo p̄uect' ad porta castroꝝ. ac statione eqtū ibi opposita. eductaq; ut q̄q; ad uallū tedet fuge ille Rō. siue sānis cēt. p hostē breuē. hec ipa mīnitas obstat. p fuse tedēb' suis in castra. quo pgressiq; miles. re hic arma et uiros inuenies. n uultu cōs tuo n uictor castra intrabis. Iroide dixe cū aue an hoste pugnare malis. hē dicēte cōs eqtes infestus cuspidib' circūfudit'. ac pedite in pugnā redire iubet. Nō uirt' solū cōs sed fors adiuuat. qd in insuetē sānites sputiq; circūagēdi signa uertēdi acie. a castris in hostē fuit. Tū alii alios hortari ut repetēt pugnā. ceturiōes ab si q̄ferūs capta signa iferre. et ostendē paucos & ordinib; incōpositis effuse uenire hostes. Int hec cos manib; ad celū attollēs uoce clara ita ut exaudiret' tēplū Iouis statoris uouet. si cōstitisset a fuga Rō. acies. reditegratoq; plio cecidisset. uictis sētiq; legiōes sānitū. cēs uidiq; admiratione ad restituēdā pugnā. duces milites pedites eqtesq; uis nūm et decoꝝ respexisse nom Rō. uisū. Adeo facile indignata res repulsiq; a castris hostes. mox et redacta ad eū locū in quo cōmissa pugna erat. Ibi obiacēte sarcinarū cumulo quas coiecerāt in mediū. hesē ipediti. Deide ne dirupēt' res orbē armatoꝝ. sarcinis dātur. Tū ii eos a fronte urgē pedites. ab tergo circūuecti eqtes. ita in medio cesi captiq;. Captiuoꝝ nūs fuit. vii. ac ccc. q̄ces nudi sub iugū missi. Cesos recūlē. ad mille octingētos. ne Rō. qd leta uictoria fuit. recesēte cōs biduo accepta clade amissoꝝ militū nūs relat' vii. ac ccc. Dū hec in Apulia gerebāt' altero exercitu sānites int Amnā colonū Rō. q̄ua latina ē occupare conati. urbe n tenuē. agros depopulati. Cū pda alia ide mixta bouū atq; pecudū colonoq; captos agēnt. i uictore incidūt cos. ab lucera redeūtē. Nō pda solū amittūt. s̄ ipi lōgo atq; ipedito agmie cedūt. Cōs int amnā edicto dnis ad res suas noscēdas recipiēdasq; reuocatis. & exercitu ibi relicto comitioꝝ cā Romā ē pfect' cui de tūpho agēdi negat' honos. & ob amissā tot milia militū. & q̄ captiuoꝝ sine pactōe sub iugū misisset. Cos. alt' Postumi' qa in sānitib; maiora bella decerat etbrunā trāsducto exercitu p̄mū puastauerat volsiniēse agrū. Deīn cū egressis ad tuēdos fines haud paul moenib; ipoꝝ depugnat. ii. mil. ac ccc. etbruscoꝝ cesi. cēteri' ppiquas urb' tutata ē. In rosellanū agrū exercit' traduct'. Ibi n agri tātū uastatū s̄ oppidū et expugnatū. Capta aplū duo mil. hoīū. mun' duo mil. circa muros cesa. Pace tam clarior maiorq; q̄ bellū. In etbruria fuerat parta est.

Tres validissie etbrurie urbes capte. vulsinie. Pusia. Arretiū pacē petiē. & restitutis

militū frumtoq; paciti cū cōs ut mittu Romā legatos liceā. Induciasq; in xl. ānos
ipetrauerūt. Multata pns qngētū mil. eris singulas ciuitates iposita. Ob hasce res
gestas cos cū tūphū ab sē. moris magis cā. q̄ spe ipetrādi potisset. uidēt; alios q̄d
tarde ab urbe exisset. alios q; iussu sē. ex sānio i etruriā trāsisset. pti suos in
micos ad solacū. eōq; de repulse sibi q̄s negare tūphū. nō uta iqt P. c. ure maiesta
tis me minero ut me cos ee obliuiscar. Fecit ure ipi quo bella gessi. bellis felr gestis
sānio atq; etruria subiectis uictoria & pace pcta tūphabo. Ita sē. reliqt. Inde ei
tbunosp. cētio orta. ps ut cessuros. ne nouo ex tūphauet. uebāt. ps. aut se adūs
collegas tūphāti furos. Iactata res ē ad pplm. uocatiq; eo cos cū L. horatiū m. valeriū
coss. c. martiū Rutilū. nupparet ei q̄ te cesor eet. n ex aurate sē. si cussu tūphasse:
dicēt. adiacebat se q̄s latuti ad pplm fuisse. ni suret mācipia nobiliū ti. pl. lege
ipeditos: uolutate sibi ac fauore cōsentiēs pplp oib; uisis ee ac futura. Posteriq;
die aut. ē. pt. adūs eū successione quattuor tbunoy. & cēsti sē. celebrate pplo die
tūphauit. & hui ānī pax cstas memoria ē. Postumiū autor ē. claudi in sānio
capus. aliq; urbib; in Apulia fusii fugatiq; sanniū ipm cū paucis lucerā copulsū
Ab Atilio in etruria resgestas. cūq; tūphasse. Fabi. ibo cos in sānio. & ad lucerā
resgessisse scribit. tradūtiq; i etruria exercitū. si ab utriq; cos n adiecit. & ad lu
cerā mitos utriq; occisos. iqs ea pugna louis statoris. ede uota. ut Romul. āte uouc
rat. Sz sanū tātū ide loc. iplo effat. fuerat. Cetertū hoc demū ano ut. ede. et fieri
sē. uibet. bis aut uoti dānata resp. in religionē uenit. Seqt hoc ānī. & cos. isignis. L.
Papiri. cursor. qua pna qua fua sua et belli iges victoriaq; q̄ti d sānitib; nemo
ad eā die pt. L. Papyrii prem cos pepenit. Et forte eod. con.tu ipatoriiq; oi opu
lēta isigniis armoy. adornauerūt. & deoy. et. adhuerūt opes riui q̄dā sacrimu
ventisto uehe inundans militib; dedu p̄ sānii hito noua lege. ut q̄ unoy. n cōue
nisset. ad ipatorii. eductu. qq; abisse. iussu. caput louis sacratū erat. Tū exercit; eis
Aglonia ē idict. Ad. l. xx. militū q̄d roboris i sānio erat cōuenē. Ibi mediis fere casti
loc ē cōsepti. crattib; pluteisq; & liteis cōtēti. patres ducetos max. pedes i eis parti
ptes. Ibi ex libro uete liteo lecto sacrificatū. Acerdote Apacio q̄dā hoie mag na
tu. q se id sacrū pete affirmabat ex uetusta sānitū religioe. Qua q̄nd ā usi ma
iores eoy. fuisset. cū adūs de etruscis. capue clādestinū coepisset cōsiliū. Sacrificio
pfecto p uiatore ipatoris. acari iubebat. nobilissimū quēq; q̄ne facti sigli iuuidu
cebāt. Erat tū ali apparatu sic. q pfide religioe. āuū posset. tū i loco arcā oi cteto
are i medio victimeq; circa cese. & circūstantes cēturiones sceptrigladios. Admonebāt
altarib; magis ut uictimā q̄ut sic. precaps. Adiacebatq; iure iurādo. q uisa audi
taq; in eo loco eent. n enūciaturi. deinde iurare cogebat diroq̄dā carmine i execrati
onē capitis. familieq; & stirpis cōposito. n. ifi. & in plū. quo ipatores duxissent.

et si aut ipe ex acie fugisset. aut si quē fugiētē uidisset. n occidisset exēplo. Id primo
q̄dā abnuētes. iurauerūt. obtrūcati circa altaria sūt. Lacētes deide imī stragē uicti
marū. documto ceteris fuē ne abnuēnt. Primoribs sānitū ea detestatiōe obstrictis
decē noīatis. ab ipatore. eis dictū ut uir uirū legēt. donec xvi. mil. nūm cōfecis
sent. Ea legio liteata ab itegumto cōsepti. q̄ sacrata nobilitas erat. appellata ē. his
arma isigia data. & statate galee. ut ii ceteros eminēnt. Paulopl. xx. mil. ali excit
fuit. n corpoy. spe n gnā belli. n apparatu liteate legioi dispar. hic hoīū nūs q̄d ro
boris erat ad Aglonia cōsedit. Cos pfecti ab urbe por. Sp. carulī. cui vetes legiones q̄s
m. Atili supioris. ānī cos i agro iterānau religiōe decrete erat. cū eis i sānitū p
fect. dū hostes opiu supstitioīb; cōsilia secreta agūt. amittū oppidū de sānitib; vi
ceput. Cesa ibi hoīū duo ferme atq; octigēti. capta mil. iii. cclxx. Papiri nouo
exercitu. ita decretū erat. scpto. duronū urbe expugnauit. min. q̄ collega ceput.
hoīū pl. aliq̄to occidit. Preda opulēta utrīq; ē pta. Inde puagati sānitū cos max.
depplato Aunate agro carulis ad comunitū. Papiri ad Aglonia ubi sūma rei sā
nitū erat. puenit. Ibi aliq̄diu n cessatū ab armis. ē. neq; gnauit pugnatū. lacesse
do q̄etos. resistētib; cedēdo. cōminādo magis q̄ iferēdo pugnā. dies absumebāt. q̄ cū
tapet. remittēt; cū rey. et paruam. euēt; pferebat. i dies. Alta Rō. castra q̄ xx.
militū spatio aberat. & abnus collega cōsilia oīb; geredis interat. reb; iteriorq; car
tili. q̄ maiore dīmīe res uertebat. i Aglonia q̄. ad cominū. q̄d obsidebat. L. Papi
ri. ut ipotia ad dimicādū satis parata. nūciū ad collegā mittit. sibi i ātio ee positō
due si p auspicia licēt. cōfugē. opē ce & illū q̄ta maxē. vi posset. cominū oppugre.
ne q̄d laxamti sit sānitib; ad subsidiū Aglonia mittēda. Die ad. pficiscēdū nūcio
huīt. nocte redit. appare collega cōsulta referēs. Papiri nūcio misso exēplo
cōcionē huīt. mlta de unuerso gne belli. mlta de pnti hostiū apparatu. uana magis
spe q̄ efficaci ad. euētū deseruit. n ei stas utnera facē. & p aurata. atq; picta
scuta trāsire Rō. plū. & cādore tumicarū fulgere. icie. ubi res ferro gerit. cru
ēt. Aurea oli atq; argētea sānitū acie. a parete suo occidiōe occisa. spoliaq;
ea honestiora victoria hosti q̄ ipis arma fuisse. dicti. hi noī familieq; fuere. ut
aduersus max. conati. hostiū opponēt. duces. spoliaq; ea referret. q̄ ilig. et pū.
locis decorādis ēent. Deos imortales adcē pp tones petita foeda. tones rupta
cū si q̄ cōtecta mus diuine sit. nīli uq; excitu fuisse ifestiores. q̄ qnefacto sac
mixta hoīū pecudūq; cede respsa. capita deū ire deuot. hic foedey. cū R. victoy.
testes deos. hic uersus in aduersi foeda susceptu execratiōes horres. uitq; iura
uerit. odit sacramtū. uno ore deos ciues hostes metuat. si cōpta pfugas. idi
cys. cū ap iferos. ita sua spōte mulctes. deseruisse. & sit diuine humanēq; spei pleni
clamore cōsētiēt. pugnā posūt. Poenitet i posterū die dilatū certam. morā

dua nocuisq; cōe. Tercia vigilia nostis ī relatus lris á collega Lapirio silētio cōsurgit. & pullariū in auspiciū mittit. Nullū erat gen' hoīū i castris iracūdū cupidiusq; pugnē sūmi ītimiq; eō ītēu erāt. Dux militū miles ducis ardorē spectabat. Is ardor oīū ēt ad eos q auspicio untērat puenit. Nā cū pulli ñ pascēt. Pullar' auspiciū mutauit. tpudiū solistimū nūciauit. Cōs leū auspiciū egregiū cē & deis auctorib rem gesturos pnūciat. signūq; pugne ꝓponit. Excūtu ū forte in aciē nūciat uigiū cohortes Sānitiū quadragenarie ferme erāt cominū pfectas. & d ne ignoraret collega exīplo nūciū mittit. Ipe signa oc' pferri iubet. subsidiaq; suis q; locis & pfectos subsidiis attribuerat. Dextro cornu. L. volūniū sinistro. L. scipionē equib' legatos. alios. c. cedūt et trebonū pfecit. Sp. nautiū mulos detractis clitellis cū cohortib' alaris in tumulū cōspectū ppe circūducē iubet. Ac ide ēt ipam dimicationē q to max' posset motu pulueris oīdē. Dū hīs ītēt ipitor erat. alēcatio ēt pullarios orta de auspicio ei' dira exaudiuaq; ab equib' R̄o. q rē haud spnēdā rati. Sp. Lapirio frīs filio cos. ābigi de auspicio renūciari iubent. Iuuenis doctrinā adeo spnēdā rat' rē iqsitā. neq in cōpū deferret. ad cōsilē decidit. Cui ille utq dē magte uirtute diligētiaq; esto. Ceterū q auspicio adest si qd falsi nūciat in semetipm religionē accipit. Mihi qdē tpudiū nūciatū. p. r. exercituq; egregiū auspiciū. Cēturiōib' deide ipauit ut pullarios ītēpma signa cōstituēt. Promouēt ad Sānites signa. itēq; acies ornata ut hostiū q magnificā spectaculū erat. Pri' q' clamor tollet' cōcurrēt' q; emisso temē pullo ict' pullar' ante signa ceciderat. ad ubi cos nūciatū ē. dixisse iqt. hī poenā noxiū caput. Ante cos hec dicētē cornu' uoce clara occinuit. Quo let' augurio cos affirmās. nūq; humanis reb' magis pntes intfuisse deos signa canē & clamorē tolli plūq; ēmissū atex. Ceterū loge dispar bātis. R̄o. ira spes ardor q; certamis auidos hostiū Sāguinis in plū rapit. Sānitiū magnā partē necessitas ac religio in uitos magis resistē q; inferre pugnā cogit. ñ sustinuisset pmū clamorē. atq; ipetū R̄o. p aliq; ā annos uita assueti. ni poētior ali' met' ēsides pectorib' á fuga retinet. Q ppe ī oculis erat oīs ille occulta parat' sac & armatus. Sacerdotes et pmiscua pecudū hoīūq; strages. & respse fādo nefādoq; sāguīe aree & dira execratio ac funale carm detestādoq; familie sturpiq; cōpositū. his uīctis fugę obstēti stabāt. aue magis q' hostē timentes. Instare R̄o. á cornu utq; á media acie. & cędē deoꝝ hoūq; attonitos metu. repugnat' segnit ut abhis q' timor moraret' a fuga. Iāppe ad signa cędes puenerat. cū extrāsuerso puluis uehit igētis agmis motus icessu apparuit. Sp. naut' octauū eu metū qdā traduit. dux alarib' cohortib' erat. pulueré maiorē q; p nūo excitabat. ísidētes mulis calones frondosos ramos p tra trahebat. arma signa q; p tbida luce ī pmo apparebut. Post alt'orq; pulus equū spem cogetū agm dabat. Fefellitq; nō Sānites m̄ sēt R̄o. & cos. affirmauit trore clamatis int pma signa ata

ut uox et ad hostes arcē' caputū cominū uictore collegā adcē admonent' uicē' pri' q' illa alter' exact' fiēt. hec ísidēs equo. Inde tbunis cēturiōibq; ipat ut uia eq̄tib' pretēdat. Ipe tredomio cedituo ut ubi se cuspidē credā quatiētē uidissent q̄ta max' ui posset cōtarēt eq̄tes ad nutū oīa ut exāte ꝑparata fiūt. Ita dūt' int ordines uie. puolat eques. atq; īfestus cuspidib' in medū agm hostiū ruit. prūpitq; ordines quacūq; ipetū dedit. Instat volūni' & Scipio á pculsos sternūt. Tū iā deoꝝ hoūq; uicti uidēt' lite aut coortes parte unaq; in unaq; fugiūt. ñ quēq; pte hostes metuūt. Peditū agm qđ supfuit pugne in castra aut Aglomā cōpulsū ē. Nobilitas equestris hoīanūq; fugē. equtes eques seq; pedite pedes. ac diuersa cornua dextrū ad castra Sānitiū. leuū ad urbē tēdit. Por aliq to volūni' castra cepit. Ad urbē Scipiō maiore resistit. ui ñ q plus ā victis ē. ſ. meli' muri q' uallū armatos arcēt. Inde lapidib' ꝑpulsis hostē. Scipio ñ ī pmo pauore pri' q' colligēt' ā. trās acta res ēt: lētiorē fore munite urb oppugnatione rati'. ītrogat milites sanū. equo āo parēt' ab alio cornu castra capta cē. se uictores pelli á portis urbis. Redamātib' uniuersis. pm' ipe scuto sup caput dato pgit ad portā. Secuti alii testudine facta in urbē prūpūt. Dextrabatisq; Sānitib' q circa portā erāt. muros occupauē'. Penetrare ītiora urb qa parua admodū erāt ñ audēt. Ibi pmo ignorare cos & ītēt' recipiēdo exercitui cē. Ibi ei ꝑceps i occasū sol erat. & appetēs nox. Inculosa & suspecta oīa et victoribus faciebat. Progressi lōgi' ab dextra capta urbis. ableua clamore i urbe mixtū pugnātiū ac pauētiū fremitu cē. & tū forte certamē ad portā erat. Cuect' deide equo ppi'. ut suos in muris videt. ñ iā integri qcq cē. qm temeritate pauco' magne rei pta occasio ēt. Accurrit q; á recepat copias. signaq; in urbē ferri iussit. Ingressi px exercitū qa nox appiquabat. quiē. Nocte oppidū ab hostib'. Cesa illo die ad Aglonū Sānitiū. mil' x ccccl. capta iiii. Dccc. & lxx. signa militaria xcv. Ceterū illd memorię tradit. ñ femē aliū Ducē leuiorē in acie uisū seu suopte ingenio seu fiducia bn gerēde rei. Ab eod rebore ū nr cētuerso auspicio reuocari á plio potuit. et in tpo diuinitē q; diis immortalib' voueri mos erat. uouerat Ioui victori si legiōes hostiū fudisset. pocillū multi pri' q' temerū biberē. sese factuū. Id uotū diis cordi fuit. & auspicia in bonū uertēre. Id fortuna ab altero cōs ad cominū gesta res. Prima luce ad moenia ōib' copiis admotis corona ciuiū urbē subsidiaq; firma nequa eruptio fieret. portis opposuit. Iā signū dātē ei nunci' á collega trepid' de xx coortiū aduētu. & ab ipetu morat' ē. & ptē copiarū reuocare ībit. Ita ptā ītētāq; ad oppugnā dū cogit. D. Brutū Scaū legatū cū legiōe prima & decē cohortib' alaris eq̄tū q; ire aduersus subsidiū hostiū iussit. Quācūq; loco fuisset: obsistēt obuiam. ac morarēt. manūq; si forte ita res poscēt cōferri. ñ ne ad cominū hęc copię admoueri possēt. Ipe scalas ferri ad muros ab oī pte urb iussit.

ac testudĩe ad portas successit. simul ut refrigebãt portæ. & vis ũdiq; in muros fiebat Sãnites sicut ãte q̃ in muris uidẽnt armatos satis ũ huc: ad phibẽdo urbe aduersu hostes: ita post q̃ ia ñ ex intuallo missilib; sz comin' gerebãt res: & qa egre successerãt: ex plano in muros loco quẽ magis timuerãt: uicto facile in hostẽ ipirẽ ex equo pugnabãt. relictis turrib; murisq; in fos cẽs cõpulsi. Paulisp inde tẽtauerũt extrã pugnæ fortunã. Deide abiectis armis ad xi. mil hoiũ. & ccc in fidẽ cos uenẽ. cesa ad iiij. ac cccl xxx: Sic ad cominiũ: sic ad Aqloniã gesta res ẽ. Inde medio intẽ duas urbes spacio ubi ẽa expectata erat pugna: hostes n uidẽtu vii. mil passuũ cũ abẽrent a cominio reuocatu ab suis neut' plio occurrere. pmis ferme tenebris: cũ i cõspectu iã castra iã Aqloniã hũisset: clamore cos utriq; par accidẽs sustinuit. Dein de regiõe castroz: q̃ icesa ab Rõ. erat: flãma late fusa: certionis cladis idicio pẽdi logi phibuit: eo ipo loco ppe temẽ sub armis stratu passi iquetũ cẽ ips noctis expectãdo tũ doq; luce: egẽ. Prima luce iceru: quã in ptẽ tẽdẽrãt ũ: in fugã repẽe cõstrũt: cõspectu ab equib; egressos nocte ab oppido Sãnites secutu viderãt multitudinẽ ñ vallo ñ statiõib firmatã: cõspecta & ex muris Aqloniẽ ea multitudo erat: liq; ẽt legionarie coortes seqbãt. Ceteru ñ pedes fugiẽtes pseq potuit: ab eqte nouissiã agmis: cc: ferme & octogita itfecti. arma milita paucis ac signa militaria duodeviginti reliqre. Legio agmiẽ icolumi: ut ex tãta cpidatiõe Bouianũ puerũ ẽ. Leticã utriq; exãt Rõ auxr. & ab alta pte fetr gesta res utriq; ex alterius fncia cos captũ oppidũ dimpiẽdũ milui dedit. Exhaustis deide tectis ignẽ cõiecit. eodq; die Aqloniã ad cominiũ deflagrauẽ: & cõss cũ gratulatiõe mutua legionũ sua q̃q: castra cõuixẽ. In cõspectu duoz exercituũ & caruli' suos p cuiq; merito donauit laudauitq;. & Papir' ap quẽ multiplex i acie circa cas circa urbẽ fuerat certam. P. Nautiũ. Sp. Papiriũ fris filiũ & iiij. cẽturiões manipulũq; astatoz aureis coronis donauit. Nautiũ pp expeditiõnẽ: qa magis q mis nõ erruerat hostes. Iuuenẽ Papiriũ pp nauatã cũ eqtatu. & i pluo opã & nocte qa fugã itfestã Sãnitib; fad Aqloniã cla egressis. cẽturiões militesq; qa primi portã murumq; Aqloniẽ cepãt. eqtes cos ob isignẽ militi locu opã corniculis armillisq; argẽteis donauit. cõclui ide hiemẽ cũ iã ips eẽt deducẽdi ab Sãnio exãt'. aut utriq; aut certe alteri' optimũ visũ: q̃m magis fradæ res Sãnitiũ cẽnt: eo ptinaci' & ifestiu agẽ cetera & pseq: ut pdomitũ Sãniũ iseqntib; coss tradi posset: qdo iã nihil eẽt hostiũ exãt'. q sigis collatis dimicatur' uidẽt'. unũ supẽe belli genus urbiũ oppugnationes: quar pexcidia militẽ locupletari pda. & hostẽ pauris ac focis dimicantẽ cõficẽ posset. Itaq; lris missis ad sẽm pq; Rõ. d' reb' á seqestus. diuersi Papir' ad Sepinũ ad uellã oppugnãdã legiões ducũt. Lre cos igẽtu Leticæ & i cõcioẽ auditæ & quãdiu supplicatiõe pũ. gaudiũ puatis studijs celebratũ ẽ. ñ p Rẽ. magna solũ

is popportuna ẽt ea uicinor a fuit: qa pcẽ ips rebellasse Ethruscos allatũ ẽ. subibat cogitatio aiũ q̃ pãm totabilis futura ethruna fuisset: si qd in Sãnio aduersi uenisset: q cõuratiõe Sãnitiũ erecta qm ãbo cos: oisq; Rõ uis uersa in Sãniũ eẽt occupationẽ pr occasiõe huius rebellãdi. Legatiões socioz á M. Atilio p r. in sẽm intro ductæ grebãt: ut ac uastari agros á finitimis ethruscis q. defensẽ á pr. nollet: obtesta bãtq; pẽ ut se ui atq; inuita cõiũ hostiũ tutarẽt. Respsũ legatis cure sẽ futuru ne socios fidei suę paterẽt. Ethruscoz ppẽ diẽ cãdẽ fortunã q̃ Sãnitiũ fore. Segnius tam qd ad ethruriã utinebat acta res eẽt: ni falliscos cis q pmitos ãnos in amicitia fuerãt allatũ foret: arma ethruscas utuisse. huius pigtas ppli: acuit curã Pribus ut fœciales mittẽdos ad res repetẽdas cẽsent. Quib ñ redditis ex auctate Patrũ iussu ppli bellũ falliscis idicti ẽ. Iussiq; coss sortiri ut ex Sãnio in ethruriã cũ exercitu trãsiret. Iã caruli' uelia ex Sãnitib; cepat & Palũbinũ. uelia utra paucos dies: Paulũbinũ eod die q̃ ad muros accessit. ad hostilaneũ ẽt sigis collatis cãpit. plio & cũ maiore sua q̃ hostiũ iactã dimicauit. castis deide positis. mœnib; hostẽ iclusit: oppugnatiõi dii captiuiq;. In his tb; urbib; capta aut cesa ad x mil hoiũ: tra ut pauore ad modũ ples capẽt. Sortiẽtib; puicias cos. ethruria caruilio auenit. sedm vota miliũ. q̃ui frigoris iã in Sãnio ñ patiebãt. Papirio ad sepiniũ maior uis hostiũ restitit. sepe i acie. sepe in agmiẽ sepe circa urbẽ eruptiõib; pugnatũ ẽ. ñ. obsidio ñ bellũ ex equo erat: ñ cũ muris magis se Sãnites ac uiris mœnia tutabãt'. Iãdẽ pugnãdo i obsidiõnẽ uista coegit hostes: obsidẽdoq; opib; urbẽ expugnauit. Itaq; ab ira plus cedis edidit capta urbe. vii. cccc. cesi: capta mil iii. mil hoiũ. pda q̃ pluma fuit. cõgestus reb Sãnitiũ in urbes paucas. militia cõcessa ẽ; Hiues iã ira oppleuerãt. ñ duram extra tecta potãt. veniẽti Romã tũpho oiũ cõsciu ẽ delat'. Triumphauit in magistratu insigni: ut illoz tpoz. hui' erat: tũpho. Eqtes Peditesq; insignes donis trãsiẽ. ac triumphãti. mitre ciuicae coronæ vallares q̃ ac murales cõspectæ in spectata spolia Sãnitiũ & decorẽ ac pulchritudinẽ primis spoliis q̃ nota pũ. freqntia ornatu locoz erat. cparabãt'. Nobiles aliq; t captiui clarissimus patriq; facti: ducti eris grauis trueta uincs cẽtumil. et xxxiii mil. Id reda ctũ ex captiuis dicebat'. Argẽti qd captũ ex urbib erat pa. cccxxx. cẽ. es argẽtiq; in ærariũ cõditũ. militib ñ datũ ex pda ẽ. Auctaq; ea untidiu ẽ ad plebẽ q̃tibuis ẽt in stipẽdiũ militi collatũ ẽ. cũ sisprecta gtia fuisse & captiuę pecunie i. erariũ illate: & militi tũ dari ex pda: & stipẽdiũ militare pstari potuisset. Edẽ qrini dedicauit. quãi ipã dimicatiõe votã apud neminẽ auctorẽ ve tẽm uicto. Hoq; bello tã exiguo tpe pficẽ potuisset. Ad Dictatore Patre votã Filiũ de dicauit. exornauitq; hostiũ spoliis quoz tãta multitudo fuit: ut ñ tãtũ tpluis ijs foz q̃ ornaret'. sz locis ẽt coloissq; finitimis ad tploz locoz q̃ pũ. ornatũ diuidẽt'. Ab tũpho excitũ i agrũ vestinũ: qa ea regio ifesta ab Sãnitib erat: hibernatũ duxit.

cõsul

In hec carulio cos. in etruria Troiliū p̄mū oppugnare. a. lore. cccclxx. dimissos pecunia grādi pactos. ut abire inde liceā. dimisit. ceteri in turri dinē oppidū quod ipm vi cepit. Inde qnq; castella. loca stra munita expugnauit. Cesa ibi hostiū in. cccc capta. Et Falisci pace petentib; annua id duas dedit. pact. c. mil grauis eris & stipē diū ei ām milib; his reb; actis ad urbē decessit. ut mun. clarū de sānitib; q̄ colle ge tūpl fuerat. ita cumlo etrusca belli equatū. cris grauis in erariū. cccl xxxx mil. reliquo. ere. edē forus fortune demanubijs faciēdā locauit. ppe. edē ei. dec abl. ege seruio Tullo dedicatā. c. milib; ex pda cētenos binos asses. & alterū tā uicētimoib; atq; equib; malig are college grati acapiēdab; mun. diuisit. Fauor eos iuuat. ad pplm ē. l. Postumiū legatū ei. q̄ die dicta. a. M. Scātio urbē. fugerat in legationē ut fama ferebat ppli iudiciū. Iactanq; magis q̄ pdi accusatio ei portat. Eo acto ita āno nouī urbē magistratū inierūt. his cā qa vitio creati fuerāt. posc dies qnq; alij suffecti. Lustrū cōditū eo āno ē. a. L. cornelio Aruina. c. marcio Rutilo cēsorib. Cēsa capitū mil. cclii. cccxxi. cēsores vicesimi sexti. a. p̄mis cēsorib. lustrū ūde vicesimū fuit. Fodē ann. coronati p̄mū obres bello bene gestas ludos Rō. spectauerūt. Palmeq; urbē p̄mū triūphato egregio more uictorib; datū. Eo ann. ab edilib; curulib; q̄ eos ludos fecerūt. damnati sali q̄t pecuarijs via urnauit. silice ab Bouillas pstrata ē. Comitia cōsularia Papirī habit. creauit cos. q. Fabiū max. filiū gurgitē. & M. Iunium Brutū scęuā. Ipe Papirī pretor fact. Multas reb; let. in. xx. ad sola cū una mali pestilētie ure. simul urbē atq; agros sufficit. por tētosa ūisitis clades erat. & libri actū q̄ nā finis aut q̄ remediū ei mali ab diis daret. Inuectū in libros Sibullinos. Apollinē ab epidauro Romā arcessēdū. Hoc eo āno q̄ bello occupati cōsules erāt. q̄q; de ea re actū. p̄q; quinq; die Sibullinos supplicatio habita est.

M. cccli. Die xxii. Maij

EXPLICIT. T. LIVII. AB VRBE CONDITA LIBER DECIMVS ET VLTIMVS. DEO INGENTES GRATIAS REDDAMVS

LIBER DOMINICI [illegible] DNI [illegible] FILII DE [illegible]
QVEM DESCRIPSIT NICOLAVS LEONINVS

Est Bibliothecæ
Monasterij Sanctæ Mariæ Novæ
Montis Regalis.

R. BIBLIOTECA NAZIONALE
FALLERO